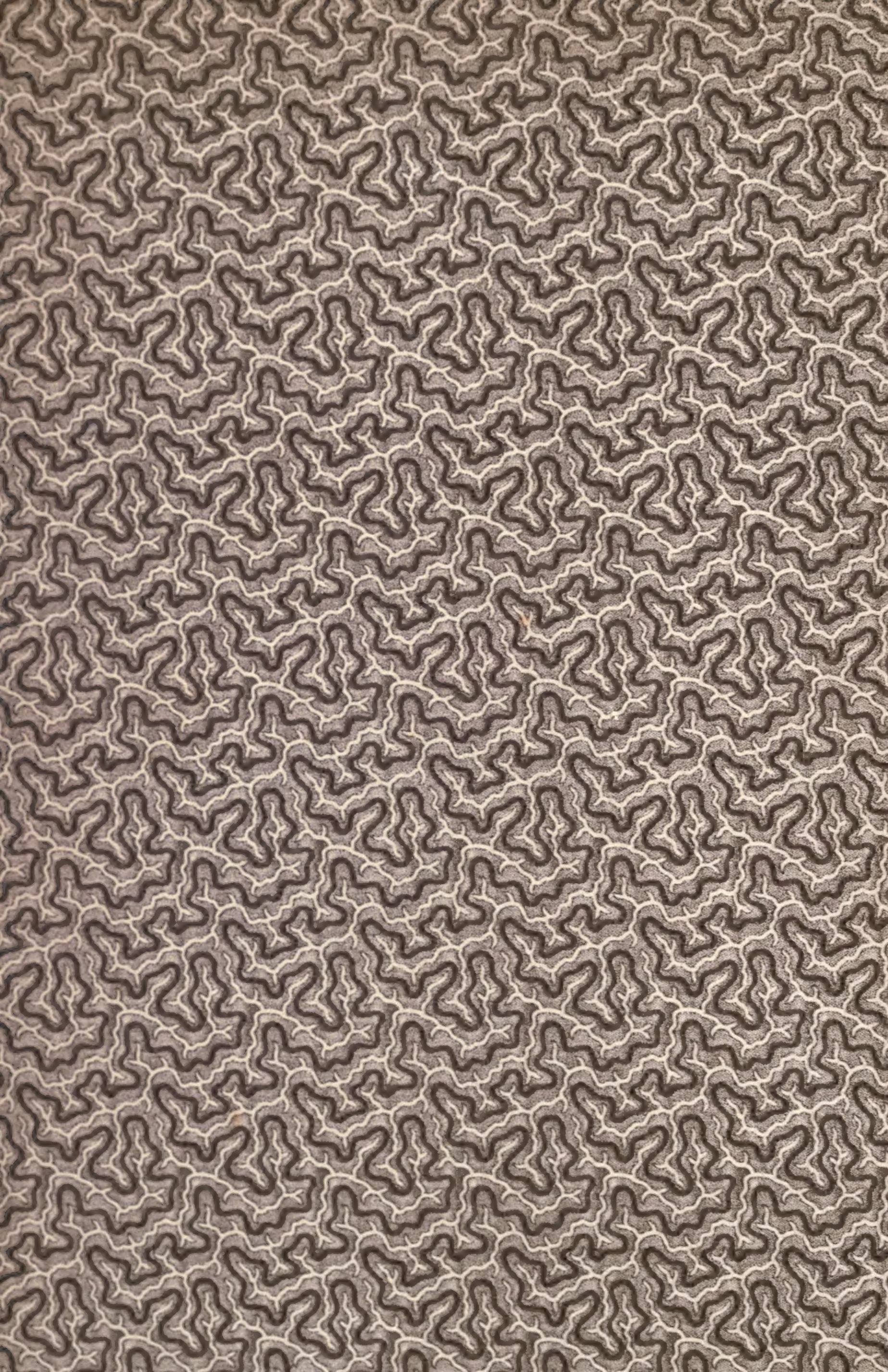
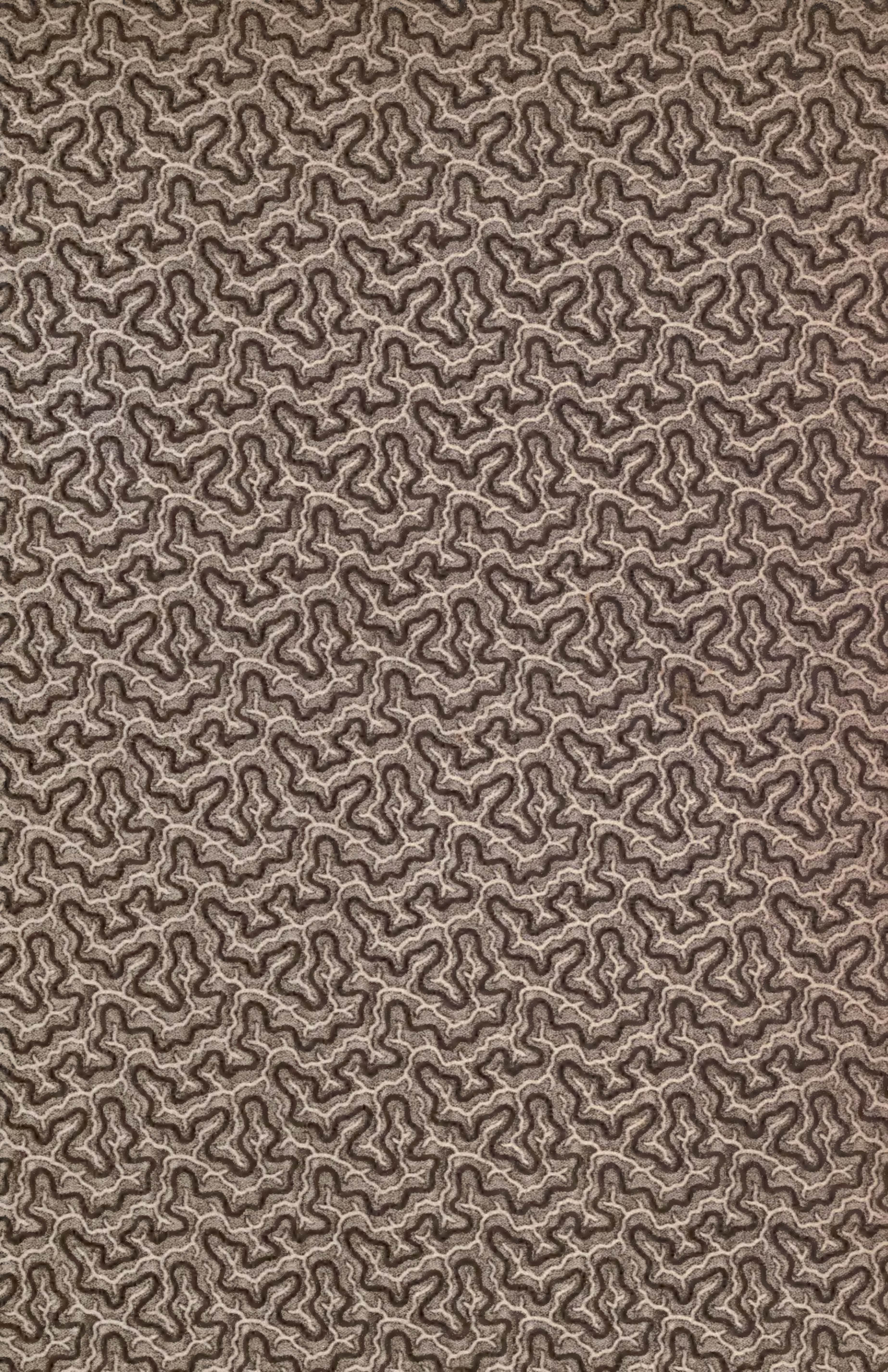

UC SOUTHERN REGIONAL LIBRARY FACILITY
AA000859269 3

FRA AMERIKA.

FRA AMERIKA.

AF

V. C. S. TOPSÖE.

MED AFBILDNINGER OG ET KORT.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF DEN GYLDENDALSKE BOGHANDEL (F. HEGEL).

THIELES BOGTRYKKERI.

1872.

FORORD.

Hensigten med dette Forord skal nærmest kun være i al Korthed at gjøre opmærksom paa det Synspunkt, fra hvilket Forfatteren ønsker den foreliggende Bog betragtet af Læserne: Den er en almindelig Rejsebeskrivelse, i hvilken kun er medtaget saadanne Sider af det politiske og sociale Livs Rørelser, som af sig selv ville frembyde sig for enhver dannet Betragter. Et Ophold paa henved fire Maaneder i et Land som Amerika tillader kun at opfatte visse fremspringende Træk.

Noget Andet er det selvfølgelig, at saadanne faa Træk dog for Betragteren kunne være nok til at frembringe et stort og samlet Totalindtryk, der bliver hans rigeste Udbytte af Rejsen.

Forfattere have nu engang tiltaget sig en vis Ret til i Fortaler at gjøre private Anliggender, som vedrøre deres Værker, til offentlige. Det være mig tilladt at benytte mig heraf for at bringe en Tak til de Mænd, til hvilke jeg paa min Rejse er kommen i Erkjendtlighedsgjæld. Dette gjælder om et større Antal af de Landsmænd, med hvem jeg havde den Glæde at gjøre Bekjendtskab i Unionen; men særlig maa jeg dog nævne enkelte: General Christensen, dengang endnu Konsul i New-York, og Konsulatssekretæren, Hr. Th. Schmidt, Hr. Vicekonsul Kondrop i Washington, Hr. Vicekonsul

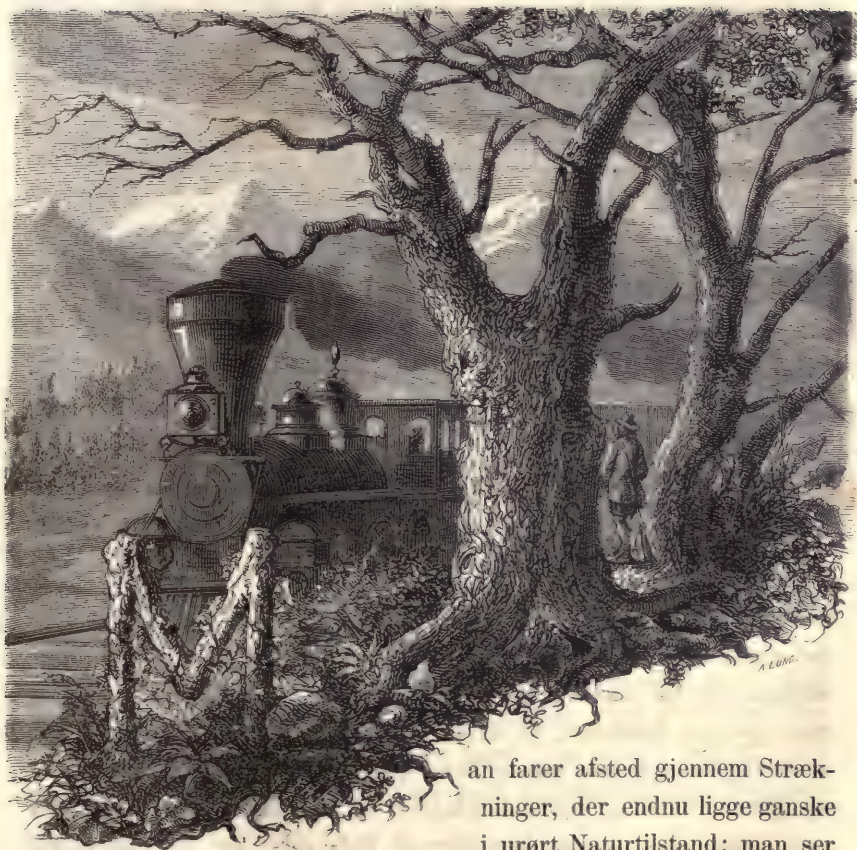
Dreier i Chicago, Hr. Vicekonsul Rath i Omaha og d'Hrr. Bankiers Ferdinand og Vilhelm Winsløv. Alle disse Mænd have med den elskværdigste Beredvillighed givet mig den Bistand, deres ansete Stilling satte dem i Stand til at yde. Først og sidst maa jeg dog nævne min højtagtede Ven, General Christensen, hvis omfattende Forbindelser i New-York og kyndige og venskabelige Vejledning under hele Rejsen jeg for en væsentlig Del maa skylde, naar denne har bragt mig noget Udbytte.

Kjøbenhavn, Juli 1872.

V. C. S. Topsøe.

INDHOLD.

Paa Jernbanen.

an farer afsted gjennem Strækninger, der endnu ligge ganske i urørt Naturtilstand; man ser malet paa Klippevæggene i de ensomme Skove en afvexlende Mangfoldighed af Forretningsadresser og Reklamer; man sidder i et Jernbanetog, hvor alle Vognene ere af samme Klasse og Alle tage

Plads imellem hinanden, og disse tre Ting i Forening vilde være tilstrækkelige til at fortælle En, at det Land, man har betraadt og nu berejser, er Amerika.

Man bliver maaske en lille Smule naivt forbauset i Begyndelsen, naar man har forladt Dampskibet og sætter sin Fod paa Amerikas Jordbund og ser, at derovre, paa den anden Side af Jordkloden, i denne forunderlige Verden, ser foreløbig Himmel og Jord og Hav og Mennesker og Heste og Vogne og Huse ud omtrent som i den gamle. Denne ejendommelige, betagende Følelse af, at man staar foran noget Nyt, Ukjendt, som ofte paa Rejser øver saa stort Trylleri over Sindet, gjør sig slet ikke gjældende ved Noget i første Øjeblik. Man er i en Havn, der ligesaa godt kunde ligge i England eller Irland som i Amerika. Ser man lidt paa Gaderne i Havnestaden, vil man maaskee finde, at Husene dog ved nærmere Eftersyn se noget anderledes ud, med deres persiennedækkede Vinduer og flade Tage, end hvad man ellers er vant til at se, at Brolægningen er noget anderledes eller rettere, at der hist ingen Brolægning er, her noget Lignende som det, man kaldte Brolægning i Kjøbstæderne hos os i gamle Dage, her endelig en Prøve paa den udmærkede Træbelægning, at man ser en Mængde Træhuse i en større By, men ingen Politibetjente og andre lignende Afvigelser fra det Gamle og Tilvante. Men Alt dette er dog Smaating, og man synes, der skulde se mere fremmed ud i Amerika.

Naar man imidlertid for at begive sig videre nærmer sig til Banegaarden, bliver det strax tydeligere for En, at man er kommen ind under andre Forhold. Det ser saa underligt ud, at der intet Skillemærke er mellem By og Jernbanegaard og Jernbane — og man opdager forundret, at disse Ting gaa aldeles over hinanden, og at et Jernbanetog har samme Berettigelse i Gaderne som en Droschke og kjører væsentlig under Iagttagelse af samme Forsigtighedsregler som denne, d. v. s. man henstiller til Folk selv, om de ville kjøres over eller være fri. Ved Siden af et Lokomotiv, forbi og imellem et Par Tog, der dog Alt kjører med passende Langsomhed, ankommer man til Banegaarden. Denne Bygning selv saavel som dens Om-

givelser have noget Ejendommeligt ved sig. Man ser næsten ikke en smuk eller blot anstændigt udseende Banegaard i Amerika. Selv de rigeste Baner anvende Intet i denne Henseende, og i større Byer er Banegaardsbygningen ofte kun en Samling grimme Skure og Længer.

Det er et livligt Syn, som her viser sig, men her er ingen Trængsel, og det er der saagodtsom aldrig paa en amerikansk Banegaard, hvor travlt Banen end kan have. Man behøver nemlig ikke at tage sin Billet paa Banegaarden, maaske er det endog kun de Færreste, som gjøre det. Der er overalt i Byerne, gjerne nær Hotellerne, Agenturer for Jernbaneselskaberne, og man kan løse sin Billet i Vognen selv hos Konduktøren, ialfald naar man vil risikere at betale lidt Mere for den. Dernæst bortfalder ogsaa en anden Grund til Trængsel ved de amerikanske Jernbaner — Omsvøbene ved Bagageexpeditionen. Denne foregaar her paa en saa nem og praktisk Maade, at man ikke noksom kan ønske den efterlignet i Europa. For det Første betaler man Intet for sin Bagage.*) For det Andet foregaar dens Expedition til Bestemmelsesstedet paa følgende simple Maade. Naar man kommer til Banegaarden, tager Ens Kusk Kufferten paa Nakken og bærer den ind, siger, hvorhen man rejser, og faar et Messingnummer udleveret, medens et tilsvarende Nummer i en Læderrem hænger i Kuffertens Hank. Ved Ankomsten til Bestemmelsesstedet faar Ens Kusk Kufferten udleveret med lige saa lidt Ceremoni blot mod at aflevere Nummeret. Man troer i Begyndelsen ikke ret sine egne Øjne, med at Alt gaar saa overordentlig simpelt. Den eneste Ulempe ved denne Expedition er, at man i Begyndelsen gribes af en ængstelig Følelse af, at man staar i et meget usikkert Forhold til sin Kuffert, siden man er bleven saa nemt af med den. Man er jo saa vant til at se det Besvær, der paa en europæisk Banegaard følger med en stor Kuffert, Forhand-

*) Det hedder sig vel paa de fleste Baner, at man kun har 100 Pund frit, men hvis Ens Bagage ikke gjør altfor overvældende Indtryk, tages der intet Hensyn til denne Grænse.

linger med Dragere og Banebetjente, længselsfuld Venten ved Disken, nøjagtig Udvejning og Beregning af Prisen, Udlevering og Tilbagelevering af Billetten, Modtagelse af lange Papirsstrimler med Stempler og Mærker i Hobetal og Fordeling af pekuniær Godtgjørelse til alle de Personer, som med et Messingsskilt paa Huen have rørt ved Ens Kuffert eller set stivt paa den i længere Tid.

Naar man har afleveret sin Kuffert, gjør man bedst i strax at finde sig en Plads i Toget; her er ingen Indelukning i Ventesal og Afspærring af Perron for Uvedkommende og omhyggelig Sørgen for Vedkommende, Alt gaar imellem hinanden, Hovedsagen er blot, at man kjøber og betaler for sin Billet; hvorledes man vil benytte den, bliver Ens egen Sag. Er Afgangstiden kommen, gaar Toget; men ligeledes uden al Ceremoni, ingen Piben og Ringen første, anden, tredie Gang, en Konduktør, der ser ud ligesom ethver andet Menneske, raaber »all onboard«, Lokomotivet giver et hæst Brøl eller siger Ingenting, Alt efter Omstændighederne, og saa kjører Toget med dem, der ere indeni.

Det gaaer temmelig langsomt i Begyndelsen, og Mange vente med at staa paa, til Toget har sat sig i Bevægelse, ligesom det omvendt er en særlig amerikansk Glæde at springe af, inden Toget er stanset. At nogen Banebetjent skulde lægge sig imellem disse Voltigeringer af og paa Vognene, som gjentage sig ved alle Stationer, er der selvfølgelig ikke Tale om.

Jernbanevognene ere, som sagt, alle af en Klasse; anden Klasse findes kun paa Emigranttog. Vognene ere meget lange og aabne helt igjennem. Indgangen er i Enden af Vognen, en Gang løber midt gjennem den; paa begge Sider af Gangen staaer en Række smaa Fløjels Sofaer, hver med Plads til to Personer. En amerikansk Jernbanevogn er et livligt Skue; den er smukt udstyret, livlige, afvexlende Farver møde overalt Øjet, Sæderne ere beklædte med grønt eller rødt Fløjel, det skinner overalt af Plet og blankt Metal, Loftet er smukt dekoreret, og det Hele er i Reglen i en anstændig Tilstand af Renlighed. I den ene Ende af Vognen findes en Kakkelovn.

Foruden et lille Aftrædelsesværelse hører endvidere en Beholder med Isvand til en Jernbanevogns nødvendige Udstyr. Dørene ere aabne, man kan gaa hele Toget igjennem, naar man vil, og i Reglen er der Intet i Vejen for at opholde sig paa Platformerne imellem Vognene, saalænge Støv og Sod tillader det. En Indskrift forbyder rigtignok Passagerer at opholde sig her; men dette Forbud overholdes meget sjeldent.

Der er Endel at se i Vognen, der er Adskilligt at se udenfor den. Midt paa en Klippevæg i en ensom Fyrreskov læser man:

 to health
is
only
Dr. Armstrong's Bitter.

Paa Broen over en rivende Bjergstrøm bliver man underrettet om, at Andersens Vaskemaskine er den bedste i Unionen. Paa Banerækværket over de øde Heder, hvor ingen menneskelig Fod synes at skulle færdes, ser man med Kæmpebogstaver den gaadefulde Indskrift:

Helmbold's Buchu.

Med en mærkelig Ihærdighed følges man ofte fra Morgen til Aften af de samme bittre Draaber, den samme forbedrede Symaskine, men Intet kommer dog saaledes igjen som det nævnte »Helmbold's Buchu«. Det er et Karaktertræk i et amerikansk Landskab. »Bedste Vineddike«, »Patentlaase«, Skrædderetablissementer og Illustrerede Blade anbefale sig bestandig fra Broer og Rækværker og Klipper; medens man farer afsted, i Hedernes Ensomhed, paa Stationernes Mure, i den travle By, paa Klipperne og paa Banebetjentens Hus følge de samme gaadefulde Ord En. Man træffer »Helmbold's Buchu« fra Havnestaden ved Atlanterhavet til ud i det fjerne Vesten, hvor Prærierne begynde; men saa spørger ogsaa Enhver, hvad er »Helmbold's Buchu«, og saa prøver en af hver tusinde Spørgere en Flaske af denne Universalmedicin, og saa er Helmbold Millionær.

Der er ikke megen Inspektion og Banevogtning og Signalgivning i Amerika. Som Banebetjente fungere Brædder. Hist læser man advarende et kæmpemæssigt: »Langsomt«, her kommanderer et andet Brædt: »Pib«; her endelig paaminder et tredie ved en Overkjørsel af Banen: »Hold Udkig efter Toget«, eller »Pas paa Lokomotivet«.

Toget farer afsted med en respektabel Hurtighed; men man mærker ikke noget til den vanvittige Fart, som man trode var normal Hurtighed paa amerikanske Baner. I Virkeligheden kjører man meget hurtigere baade i England og Tydskland. De amerikanske Baner ere i Reglen temmelig daarligt byggede, og alene dette gjør det nødvendigt at kjøre med modereret Fart. Der rystes tillige og skumples endel mere, end man er vant til, og naar Toget gaar om en af de dristige Kurver, som ere temmelig almindelige, kan Vognen komme til at helde paa en højst overraskende Maade. I det Hele taget er det imidlertid dog en meget behagelig Kjørsel, man har paa en amerikansk Bane. Der er næsten altid paa de Tog, som gaa en længere Tur, en Salonvogn, hvortil Adgangen betales extra, og hvor man sidder paa de mageligste Sofaer og Stole, som man kan forlange; men selv i de almindelige Vogne befinder man sig ualmindelig vel under en Jernbanekjørsel, navnlig indtil dens Goder ere blevne En for tilvante. Man føler sig fri og uhindret i sine Bevægelser, kan bevæge sig frem og tilbage i Toget, ryge sin Cigar i Rygevognen og Pakvognene og udhvile sig magelig paa sin egen Plads, naar den, vel at mærke, ikke bliver tagen fra En, medens man er borte; thi her gjælder det »melior est conditio possidentis«. Man behøver ikke at nære Frygt for at have sine legemlige Fornødenheder utilfredsstillede. Der holdes tidt nok i saa mange Minuter, at man kan faa Tid til at springe af for at faa et halvt Dusin stegte Østers, en Kop The, en »Brandy Cocktail« eller en anden amerikansk Vederkvægelse. Dernæst er der livligt Handelsrøre i Toget selv. Dette gjennemvandres bestandigt af Sælgere af Frugter, Sukkergodt og smaa Lunchæsker, i hvilke Alt, hvad man behøver til en let Frokost, lige til Pikles og Salt, findes vel nedlagt. Selv for aandelig Vansmægten behøver man ikke at frygte; ikke

alene Blade og Tidsskrifter, men en Samling af de nyeste og mest efterspurgte Frembringelser af den amerikanske Literatur ombæres til Salg, og ved hver større By komme dens Dagsaviser ombord.

Den første Dag paa en amerikansk Jernbane vil altid høre til en af de ejendommelige Erindringer fra Landet. Man kan faa sit første Syn af Amerika i en stor Havnestad, i selve New-Yorks mylrende Liv, men maaskee er det endnu heldigere, naar man faaer det fra Vinduerne i et Jernbanetog. Der er over hele Livet »ombord« i et Tog noget aldeles Ejendommeligt, som ikke vil undlade at slaa En, og medens man iler afsted gjennem de saa overordenlig vexlende Landskaber, gjennem øde Egne og vidtstrakte Skove med ensomme Boliger, gjennem opgroende Byer, hvis lyse Træhuse endnu ikke have ordnet sig i Gader, gjennem store, mylrende Stæder og dejlige Landskaber med blanke Floder og stille, skovkrandsede Søer, gjennem Egne med et underligt urørt Præg ganske nær de store Byer, faar man strax et levende og stærkt Indtryk af et af de Momenter, der have saa gjennemgribende Betydning for det amerikanske Samfund, at det nemlig raader over en Natur, hvis vældige Rigdomme endnu kun ere berørte til Frembringelsen af de store Resultater, der alt have forbauset Verden.

New-York set fra Fort Richmond.

New-York.

Historisk Oversigt — Grundenes Værdiforandringer — Udstrækning.

Nær de Strande, som vore Forfædre saa først af alle Europas Folk, og paa et Sted, hvor dristige Opdagere for nogle Aarhundreder siden endnu kun fandt endeløse Skove, gjennemstrejfede af Indianerstammer, ligger New-York, den By, hvis umaadelige Virksomhed, hvis storartede og dygtige Udvikling, ved Siden af en forfærdelig Raahed og Fordærvelse, afgiver Motto for den Samling af onde og gode, af ophøjede og elendig smaalige Kræfter, som i bestandig Brydning danne Livet i de »Forenede Stater«.

Staden ligger paa det smukke Manhattan Island, hvor East-River forener sig med Hudson Floden. Manhattan Island var det Sted

hvor Indianerstammerne ved Hudson drog hen for at fiske, naar Jagttiden var forbi i Højlandene og i Skovene inde i Landet. Den første hvide Mand, som vides at have været paa dette Sted, var en Florentiner Venazzani, som stod i den franske Regerings Tjeneste og skal have været her 1514. I Aaret 1607 kom Henry Hudson, som havde befaret disse Farvande gjentagne Gange i sin Søgen efter en nordlig Søvej til Indien, ind i Bugten ved New-York, og fra hans Besøg her begynder først Berørelsen med europæisk Civilisation. Indianerne forbausedes ved det uvante Syn af det store Skib. De trode, at det var et Besøg af den store Aand, og Høvdingerne gik ombord i deres bedste Pynt; man samledes paa Kysten, der blev budt stærke Drikke af de hvide Mænd, som gjorde alle glade og lykkelige, og Stedet fik sit Navn efter dette Møde, »Manhattan«, ɔ: hvor Alle bleve drukne. Der knytter sig mærkværdig nok til dette Møde det samme Sagn om Afstaaelsen af saameget Land, en Oxehud kunde omfatte, som vi kjende fra Fønicierne ved Karthago og Nordboerne i Bretland.

Hudson undersøgte Nordstrømmen, som efter ham blev kaldet Hudson Floden; men efter at være gaat saa langt op som til Albany, vendte han om og gik tilbage til Europa. Han stod i det hollandske ostindiske Kompagni's Tjeneste, og hans gunstige Beretning om det skjønne Land, han havde fundet, førte til, at man i 1614 udrustede en Expedition paa to Skibe under Kapitainerne Adrian Block og Hendrick Christiaanse. De grundlagde den første Nybygd her; fire smaa Huse og en Skandse, det var New-York for halvtrediehundrede Aar siden. Etablissementet grundlagdes kun for at drive Pelshandel; dets Navn blev New-Amsterdam.

Som bekjendt blev Kolonien et Tvistens Æble imellem Holland og England. En engelsk Flaade erobrede den 1664, og efter Hertugen af York, hvem Karl den Anden havde skjænket Landet, blev New-Amsterdam kaldet New-York. En hollandsk Eskadre tog ni Aar senere atter Byen tilbage, men den kom kort Tid efter paany under engelsk Herredømme. I denne Tid voxede Byen stadig i Betydning. Allerede 1656 i den hollandske Periode var Byen bleven

lagt ud i Gader og talte da 120 Huse og 1000 Indbyggere. I 1683 valgtes Byens første Municipalforsamling, og Landet inddeltes i Grevskaber. Hertugen af York besteg Thronen som Jakob den Anden, men hans Regimente gavnede ikke Byen synderlig. Han forbød at anlægge et Bogtrykkeri i Kolonien, og skjøndt Guvernøren Dongan var en human og afholdt Mand, mindes dog stadig denne Del af engelsk Herredømme med megen Bitterhed af Amerikanerne.

Aaret 1702 er mærkeligt i Byens Annaler som det, der gav den en fri Skole, i 1725 udkom den første Avis, og 1729 erholdt Byen sit første offentlige Bibliothek, en Gave paa 1642 Bind fra England.

Skjøndt New-York lige fra sin tidligste Tid af har lidt af indre Uroligheder, der oftere førte til blodige Sammenstød, steg dog Handels- og Forretningsrøret bestandig. Dets Skibe saas i fremmede Havne, og det begyndte allerede nu at tage Luven fra Boston og Filadelfia. Korn, Mel, Hørfrø, Planker og Jern vare de fornemste Udførselsgjenstande.

Forholdet til Moderlandet blev imidlertid snart spændt, i 1765 mødtes en Kongres af Delegerede i New-York, som forhandlede om de forskjellige Klagepunkter mod den engelske Regering, og fra denne Tid af begyndte ret den bittre Strid, som ikke endte før de Forenede Fristater vare en selvstændig Stat. Under Uafhængighedskrigen var det kun kort Tid, at Byen var i de amerikanske Troppers Besiddelse. Det var paa dette Tidspunkt, at Uafhængighedserklæringen proklameredes i Filadelfia; New-York modtog den næste Aften og fejrede den med at rive Georg den Tredies Statue ned og støbe den til Kugler. Efter Nederlaget ved Brooklyn maatte de amerikanske Tropper rømme Byen, og i otte Aar var New-York Hovedkvarteret for de engelske Tropper og det store Fangehus for de amerikanske Fanger. Saarede og Fanger fyldte Kirker og Magasiner og alle de store Bygninger, og Byen led haardt under Krigens Byrder. Men den 25de November 1783 rømmede de engelske Tropper Byen, og Washington holdt et triumferende Indtog. Den

første Kongres under den nye Forfatning holdtes i New-York, og i den gamle City-Hall indsattes Washington som den første Præsident i de Forenede Stater.

Den lille By paa 2000 Indbyggere, som Englænderne tog fra Hollænderne, var nu bleven en Stad paa 23,000 Indbyggere, og ti Aar efter Uafhængighedskrigens Slutning var Indbyggerantallet blevet fordoblet. Med hurtigere og hurtigere Skridt gik den fremad, det var den første amerikanske By, der kom i regelmæssig Paketforbindelse med Europa, og Alt, hvad der vedrørte den indenlandske Handel, dreves med største Energi. Den samme Rastløshed, som nu udfoldes ved Jernbane- og Dampskibslinier, vistes allerede da ved Udviklingen af den Tids vigtigste Forbindelsesmidler, saaledes ved Anlæg af et stort og omfattende Kanalsystem; i 1825 fuldførtes, som en værdig Afslutning, den storartede Eriekanal, og med glimrende Festligheder hilste man den Dag, da de kanadiske Søers Vande sattes i Forbindelse med Atlanterhavet.

Byen havde ingenlunde altid Medgang. Voldsomme Epidemier og frygtelige Ildebrande hærgede den gjentagne Gange, men Byen rejste sig bestandig hurtig og kraftig efter saadanne Stød, og dens Udvikling foregaar med en stedse mere og mere rivende Hastighed. For blot at nævne et Par Exempler fra de sidste Aartier, den Hjørnebygning i Broadway, paa hvilken nu »New-York Herald«'s Bygning staar, betaltes af Bladets Ejer James Gordon Bennett med 450,000 Dollars, af hvilken Sum de 200,000 Dollars betaltes til den bekjendte Barnum for de 13 Aar, som endnu vare tilbage af den Tid, denne havde lejet Grunden. Den tilstødende Grund, som kun har 60 Fods Front ud til Broadway — Grundens Værdi beregnes efter dens »Frontfod« — betaltes for kort Tid siden ved Auktion med 310,000 Dollars, og »Herald«'s Grund menes nu at være over en halv Million Dollars værd. En Fader kjøber en Grund for 1000 Dollars og efterlader den samme Grund som repræsenterende en Værdi af 100,000, 125,000, 150,000 Dollars; det er Noget, som ikke har hørt til Sjeldenhederne paa de Strøg, langs

hvilke Byens Udvikling især er foregaaet. Hele den Grund, paa hvilken New-York staar, kjøbtes af Indianerne for mindre end 25 Dollars; nu er Totalbeløbet af Grundskatten 10½ Million Dollars.

Byen selv anslaas nu til at være 12 Mile*) lang, regnet fra »Batteriet« ved Landingsstedet Castle-Garden; de »brolagte« Gader udgjøre tilsammen en Strækning af over 200 Mile, og der er endda hundrede vordende Gader, som ikke ere brolagte.

---

*) Her som overalt i det Følgende tales der om engelske Mile.

New-Yorks Havn. Broadway.

Færgebaadene — Paladsbaade — Broadways Indvandringsafsnit — Banker — Butiker — Vognene — Omnibuskuskene — Tvers over Gaden.

En amerikansk By er fattig paa Seværdigheder i Sammenligning med en europæisk By; man er endnu ikke kommen til Kunstsamlinger og Museer, og der er ingen eller saare faa historiske Seværdigheder. Og dog er det ingen let Sag at se en amerikansk By. Udstrækningen er saa overordenlig stor. I Europas Byer er man begyndt med Husene, her begynder man med Gaderne. Saasnart en By er begyndt at blive til, naar det tegner til, at den vil blive til noget Andet end en lille Samling af Træhuse omkring Skjænkestuen, Kirken og Skolen, lægges der strax en storartet Plan for dens Anlæg, og denne holdes nøjagtig.

Man sparer ikke paa Pladsen ved Anlæget af en By, Gaderne gjøres meget brede, og naar hertil kommer, at Beboelseshusene i endnu større Omfang end i England bygges til kun at rumme en Familie, bliver Følgen heraf en forholdsvis forbausende Udstrækning i Rummet. Det gjælder derfor, naar man vil finde en amerikansk Bys Fysiognomi, at søge at finde dens Hovedtræk. For New-York's Vedkommende er dette nu ikke en saa vanskelig Sag; Havnen og Broadway, det er de to Samlingspunkter for det stærke, travle og bevægede Liv, som gjør New-York til hvad den er.

Selv om man ikke kommer til New-York tilsøs, kan man ikke opholde sig i Byen uden mangfoldige Gange at komme over North-River og især East-River, som skiller Brooklyn fra New-York, og paa

disse korte Farter aabner der sig en vid Udsigt over den umaadelige Færsel i New-Yorks Havn. Det paatænkes at forbinde New-York og Brooklyn med en kæmpemæssig Bro, som fra Punkter langt inde i disse Byer skal gaa over Gader og Huse og imellem to kæmpemæssige Taarne spændes over den brede Strøm. Der arbejdes alt paa Taarnene, mange Aar ville ikke gaa, før Arbejdet er fuldendt; men endnu gaar al Trafiken frem og tilbage paa de bekjendte New-Yorker Færger, store. brede Hjuldampskibe, som i forskjellige Linier, Dag og Nat uafladelig krydse frem og tilbage over Havnen og danne ligesom svømmende Stykker Gade i denne.

Færgebaade.

Midt paa Færgen er Pladsen for Kjøretøjer; i to lange Rækker holde Vognene her, stuvede tæt sammen fra for til agter i den travle Tid, Arbejdsvogne og elegante Ekvipager imellem hinanden. Paa de to Fortouge ved Siden af Vognrækkerne tage Hundreder af Fodgængere deres Plads, dels i Kahytter, dels udenfor. Kahytterne bestaa paa hver Side kun af en meget lang og rummelig Sal med omløbende Bænke: den ene er for Herrer, den anden for Damer. Forskjellen er kun, at der i den sidste ikke maa ryges, og at der er en lille Smule mere renligt end i den første. De bedste Pladser ere i Reglen, naar Vejret er nogenlunde godt, i Forstavnen foran de to Kahytter. Her kan man trække et Pust frisk Søluft og

i de 5 à 6 Minuter, der gaa med til Overfarten, kaste Blikket ud over et Skue, hvortil der neppe findes Mage mange Steder i Verden. Det er Themsens Færsel i en smukkere og lysere Udgave; Livet er det samme, men Kulrøgen og Taagen ere forsvundne. Saa langt Øjet række, ses paa begge Sider mægtige Handelsflaader, hvis Masteskov danner et fortløbende Gitter foran Husenes Vrimmel, og som ligge saa tæt imellem hverandre, at den usøkyndige Iagttager forgjæves søger at finde Rede paa, hvad der hører til det ene og hvad til det andet Skib. Mellem de to Bredder vrimler det atter af Fartøjer af alle Arter. Rundt omkring ser man Færgebaade lig dem, paa hvilke man selv gaar, som i hurtig Fart ile frem og tilbage mellem Landingsstederne, styrede med en saa utrolig Færdighed, at der næsten aldrig møder dem et Uheld i Havnen til Trods for den vrimlende Færsel. De Mænd, der staa ved Roret, ere ligesaa store Kunstnere paa Søen, som deres Kolleger paa Landjorden, Omnibuskuskene i Broadway.

Et andet Hovedtræk i Billedet danner dernæst en Mangfoldighed af store, hvidmalede Floddampere, »Paladsbaadene«, som de med Rette kaldes. De ligne svømmende Huse i flere Etager. Indeni ere de udstyrede med en utrolig Pragt, navnlig de, der tilhøre den bekjendte James Fisk. Brysseler Tæpper, pragtfulde Lysekroner, de eleganteste Lænestole og Sofaer i Dusinvis pryde de pragtfuldt dekorerede Saloner, Væggene ere næsten lutter kostbare Spejle, et Par Snese Sangfugle kvidre rundtom i forgyldte eller forsølvede Bure, kort sagt deres Udstyrelse er overdrevent pragtfuld for inden; deres Ydre er mere simpelt, men livligt og elegant, rigt smykkede med Flag glide de hurtigt frem og tilbage, medens Tonerne fra et Musikkorps, som gjerne findes ombord, lyde ud over Floden og bidrage til at give Skibene deres festlige Præg.

De travle Færgebaade og de pyntelige »Paladsbaade« omringes af en Vrimmel af store og smaa Skibe, af smaa Jagter og Joller, af store Sejlskibe, som med Sejl oppe glide ned ad Strømmen, af tunge Pramme og Lægtere, som i lange Rækker slæbes afsted af smaa travle, pustende Bugserdampbaade, og en Mangfoldighed af

alle de andre Fartøjer, som flyde paa Vand. Byen selv hæver sig paa begge Sider af Floden, ikke som de tunge, mørke Masser af Londons røgomhyllede Tage, men lys og livlig, indsprængt med Grønt fra de Alleer og Parker og Smaaanlæg, som findes spredte rundt om i New-York; smilende Smaaøer og Kystpartier med Haver og smukke Anlæg danne i begge Strømmene smukke Landskabsbilleder, og det Hele overhvælves af en næsten altid klar, blaa Himmel og beskinnes af et rigt Sollys.

Færselen paa Vandet har sit Sidestykke paa Landet i Broadway. I syv Miles Strækning er denne Gade bygget, men dens egentlige Liv er samlet paa den første Halvdel af dens Længde, regnet fra Castle Garden, og navnlig mellem dette Punkt og Union Square. Broadway's forskjellige Stykker have hvert deres forskjellige Præg. Nærmest ude ved Castle-Garden, det bekjendte Modtagelsessted for Indvandrere, taler Alt om Indvandring. Det vrimler her med Kosthuse og smaa Hoteller, hvis Skilter ere affattede i alle Sprog, og som hvert søge at henvende sig til de Fremmede af en bestemt Nationalitet; at der ogsaa findes baade dansk »Bevaertning« og »Gästgiveri«, er en Selvfølge. Lidt længere nede komme, ligeledes henvendende sig til Indvandrere, alle de forskjellige Dampskibsselskabers og Jernbaneliniers Agenturer, som kunne vente at faa Søgning. Pralende Opraab pryde Skilterne: »O ho, Vejen gaar mod Vest; det store, fjerne Vest!« »Kansas er Landet!« »See ud for Nebraska!« »Hvad er det Eneste, Syden mangler? Dig!« o. s. v.

Derefter komme Livsforsikkringsselskaber, Bankernes og andre store Forretningers Lokaler. De Handelspaladser, som her ere opførte, ere maaske enestaaende i deres Art. Bankkvarteret strækker sig fra Broadway tilhøjre ned gjennem »Pengegaden«, den berømte Wallstreet, New-Yorks Lombardstreet, hvor Børserne, Toldhuset og Finantsministeriets Filial have deres storartede Bygninger. De synes byggede for Evigheden, Noget, man langtfra kan sige om amerikanske Bygninger i Almindelighed; de ere opførte af Marmor, Sandsten, Jern og andre uforgængelige Materialier. Kontorerne ere høje, lyse, rummelige og smukt dekorerede, Trapperne kunde pryde fyrstelige

Paladser, og endda kaster man Vrag paa dem og lader sig transportere op og ned gjennem Bygningerne i »Elevatorer«, der drevne af Dampkraft bestandigt gaa op og ned.

Blandt de pragtfulde Forretningsbygninger i denne Egn og Omegn af Broadway maa nævnes National Bank's Marmorbygning i Broadway ved Siden af »New-York Herald«'s hvide Marmorpalads, American Exchange Bank paa Hjørnet af Broadway og Liberty Street, Bank of Commerce i Nassau Street, en af Byens prægtigste Marmorbygninger, Duncan, Sherman & Co.'s Bank paa Hjørnet af Nassau- og Pinestreet, bygget af den smukke Brunsten, hvis varme Farve er en saa stor Pryd for mange af New-Yorks Gader, Bank of the Republic, en endnu mere storartet Brunstensbygning paa Hjørnet af Wallstreet og Broadway, Pacific Bank med sin hvide Marmorbygning i Broadway paa Hjørnet af Grand Street, New-Yorks Life Insurance Company's Bygning paa Hjørnet af Leonard Street og mange andre.

Blandt andre storartede Bygninger i denne Del af Broadway maa fremhæves den gothiske Trinity church ligeoverfor Wallstreet med sit 284 Fod høje Taarn, der ses hele Broadway igjennem, til den ved Union Square drejer ud af den lige Linie. Kirkegaarden ligger ud til Gaden, og mange Monumenter ere rejste der; deriblandt et smukt Mindesmærke for dem, der døde i Fængsel under Frihedskrigen. Lidt længere nede ligger »New-York Herald«'s alt nævnte hvide Marmorbygning paa Hjørnet af den smukke Plads, paa hvilken Raadhuset ligger. Skraas overfor ligger det bekjendte store Hotel Astor House, et af de ældre Etablissementer af denne Art, det er nemlig 20 Aar gammelt; Bygningen er opført af Granit.

Broadway afbrydes nu af en smuk lille Park, der indtager et Fladerum af 10 Acres, og som indtil 1780 laa udenfor Byens Grænser. I denne Park ligger New-Yorks Raadhus, bygget for Størstedelen af Marmor fra Massachussetts. Fra dets høje Kuppel ser man ud over en stor Del af Byen. Dets store Uhr anses for et Mesterværk af Taarnuhrmagerkunst, og Amerikanerne, der interessere sig overordentlig meget for gode Uhre, fremhæve det

altid for Fremmede. I Parken ligger foruden adskillige andre offentlige Bygninger tillige det nye Domhus, mest mærkeligt ved de storartede Bedragerier og Underslæb, dets Opførelse har givet Byens Styrere Anledning til.*)

Fortsætter man sin Vandring ned ad Broadway, ser man paa det første Hjørne, efterat man er gaaet forbi Parken, det store hvide Marmorpalads, i hvilket Alexander T. Stewart har sin en gros Forretning. Det danner paa en Maade Begyndelsen til Butiksafsnittet af Broadway; i dette træffer man for at nævne blot enkelte Exempler den storartede Stenbygning, som, dækkende Pladsen mellem fire Gader, er opført af A. T. Stewarts Konkurrenter H. B. Claflin & Co., Astors pragtfulde Marmorbygning paa Hjørnet af White Street, en af New-Yorks mest imponerende Bygninger; Manufakturhandlerne Lord & Taylors og de bekjendte Beklædningsfirmaer Devlin & Co.'s og Cochran, Mc. Lean & Co.'s storartede Udvalg ligge i Nærheden af hverandre. I Grønt og Guld straaler mellem Marmorbygninger og Brunstensbygninger det store Boghandlerfirma Appletons overdaadigt udsmykkede Bygning, paa en storartet Jernbygning opført i gothisk Stil læser man det bekjendte Forretningsnavn Grover & Baker Sewing Machine Company, og længere henne, rivaliserende ogsaa hvad Bygningen angaar, kommer Wheeler & Wilson.

Kvaksalveren og Millionairen Helmbolds »Krystal-Palads-Apothek« skinner og straaler især om Aftenen med en næsten eventyrlig Pragt, som vidner mere stærkt end fordelagtigt om Menneskeslægtens Lettroenhed, og især om, hvad der kan gjøres ved ufortrøden og pikant Avertering.

Theatre og smukke Hoteller ere strøede ind rundt omkring imellem de storartede Butiker, som her kunne tælles efter Hundreder, som kappes indbyrdes om at overbyde hinanden ved deres Bygningers Pragt og Soliditet — thi paa dette Strøg kan det betale

---

*) Totaludgiften til Bygningen og dens Udstyrelse var i August 1871 7 Millioner Dollars, medens den virkelige Værdi af, hvad Byen havde faaet for disse Penge, blev anslaaet til i det Højeste 2 Milloner Dollars.

sig at opføre en storartet Bygning endog paa en Grund, lejet paa en Snes Aar — ved deres kæmpemæssige Indskrifter, men som tillige have en vis fælles Mangel, som man i Begyndelsen ikke ret kan klare sig selv. Men naar man har gaaet her nogle Gange og grundet paa, hvorfor i al Verden alle disse Kæmpebutiker dog langtfra ere saa morsomme at se paa som Boulevardernes Udsalg, dværgagtige som de nu næsten forekomme En, eller endog som Holborn, Oxford og Regentstreet — gaar det paa engang op for En, at man jo her slet ikke har Varerne at se paa. Man kan ganske vist passere et Vognmageri-Udsalg, bredt og dybt som om det var en Gade, man saa ind i, og se en hel museumsagtig Udstilling af Kjøretøjer, man ser i Beklædningsgjenstande-Udsalgene en Vrimmel af elegant paaklædte Jernstativer, Herrer og Damer, Voxne og Børn, i Morgen-, Formiddags-, Kjøre-, Ride-, Jagt-, Spadsere- og Selskabsdragter, men i Reglen stille Amerikanerne næsten Ingenting ud i Vinduerne, som det er værd at staa stille for. De have ikke lært denne Kunst, eller den ligger ikke for dem. Den første af alle Butiker, Stewarts Detailudsalg, der afslutter det Afsnit som begyndte med det samme Firmas En-gros Udsalg, er indrettet efter en Plan, ifølge hvilken der aldeles Intet er at se gjennem Vinduerne, selv om man gjør en Fodtur hele Bygningen rundt.

Et smukt Parkanlæg ved »Batteriet« var Indledningen til Broadway, vi staa nu ved Enden af det store Butiksafsnit ved et andet smukt lille Anlæg, den venlige Union Park med smukke Træer og duftende Blomster og plaskende Vandspring og Statuer af Washington og Lincoln. Her ender ikke Broadway, men de første Par Mile af den, den Strækning, hvis storartede Liv og Røre navnlig have skaffet Broadway dens verdensbekjendte Navn.

Det er interessant og giver en god Forestilling om den amerikanske Virksomhedsaand at se Broadway lidt i sine Enkeltheder; men den største Virkning gjør den, naar man tager den paa en Maade som Helhed, holder sig til Totalindtrykket af Gaden. Denne selv er ikke saa bred, som man efter Navnet skulde fristes til at tro. Den vilde være en meget bred Gade i de fleste europæiske

Byer, men her ser den lidt smal ud. Men den frembyder dog et pragtfuldt Skue. Den livløse Del bestaar kun af pragtfulde Bygninger; der hører overordentlig meget til for en Bygning i Broadway at gjøre sig særlig bemærket. Ingen bor i Broadway, det er lutter Forretningslokaler, de store og høje Bygninger ere bedækkede med Skilter og Indskrifter, og i Reglen ere de lyse Façader tillige rigt dekorerede. Disse Paladser ere til for Forretninger og ikke for Andet end for Forretninger lige fra Taget til Fortouget, der ofte aabner sig ved Siden af En og viser et Glimt ned i de flere Etager dybe Kjældere eller lader en Kran stige op, der svinger Pakker og Tønder ind i Paladset. Dag efter Dag kan man spadsere paa Broadway og have nok med alene at betragte dens Bygninger i Almindelighed. Stiller man sig i saa lang Tid, man kan faa Lov til at staa stille paa Broadway, paa et af de Steder, hvor Kæmpegaden skraaner lidt op, ved et af de Hjørner i Midten, som daglig passeres af henved 20,000 Vogne, og ser op ad Gaden, ser man paa de to Fortouge en Vrimmel, der synes saa tæt, som om det var to umaadelige Processioner, der bevægede sig afsted langs Kjørebanen, og paa denne en uafbrudt tre- à firdobbelt Række af Vogne af alle mulige Arter.

Det er nemlig det Ejendommelige ved Broadway, at det ikke er en Forretningsgade alene og ikke en Pragtgade alene, men en Forening i højeste Maal af begge disse to Ting. Vogntoget er sammensat, som naar man vilde tage Vognene fra Boulevarden i Paris og Vognene fra Strand i Londen, blande dem godt sammen og saa lade det Hele sætte sig i Gang. Ligesom de hvide Dampbaade spille en saa fremtrædende Rolle i Livet paa Floden, saaledes træder her i Vogntoget et Mylr af hvide Omnibusser frem. Omnibusserne i Oxford Street ere enlige Marodører sammenlignede med denne rullende Hærskare. Som alt bemærket kjøres disse Omnibusser med en utrolig Færdighed. Det hedder i Almindelighed, at man maa se en Ting for at finde den trolig, men her kan man fristes til at vende Talemaaden om og sige, jo mere man ser derpaa, desto utroligere bliver det.

Heste, Vogn og Kusk paa en Omnibus ere kun et Væsen, og dette Væsen snor sig frem uden at støde paa, hvor der ikke synes at være en Tommes Plads tilovers paa Siderne af Hjulene, kommer øjeblikkelig i stærkere Fart, saasnart der viser sig en lille Lysning i Vrimlen foran, som kan benyttes, og sagtner ligesaa øjeblikkelig Farten, naar Alt klemmes sammen omkring det. Og dog har Kusken Andet at gjøre end at kjøre, han er paa alle disse Omnibusser tillige Konduktør. Hans Øje ser Alt, hvad der foregaar paa Kjørebanen, og svæver med lige Aarvaagenhed over begge de mylrende Fortouge, han vinker og nikker og kaprer til Højre og Venstre, fatter det ringeste Vink med Stokken eller Paraplyen og læser klart i den Tvivlraadiges Hjerte, der opkaster sig selv det Spørgsmaal, om han skal tage en Omnibus eller spare sine 10 Cents. Og saa er han tillige Kasserer. Passagererne stikke Pengene op til ham gjennem et Hul i Taget. Man ringer paa en Klokke, og hans Haand kommer strax for at indkassere. Skal man kave byttet, kan man ganske rolig atter sætte sig ned, lidt efter ringer Kusken, og man faar sit Tilgodehavende, som man end ikke behøver at tælle. Intet undgaar Kusken. Varer det noget længe, inden en ny indstegen Passager kommer med sine Penge, eller synes blot en enkelt af en større Samling, der er kommen ind, at vente for længe, maner Kuskens Klokke øjeblikkelig.

Rumlende, raslende, klaprende gaar det umaadelige Tog af Omnibusser og Pakvogne og elegante Kjøretøjer, smaa Børe og vældige Læs, og det Hele kommer afsted. Engang imellem opstaar der rigtignok en Sammenfiltring. Alt er saa nøje tilmaalt, at hvis to Vognhjul til Trods for al Kuskefærdighed komme til at hænge i hinanden, opstaar der strax en Standsning, og hvis det ikke lykkes hurtigt at komme løs, staar hele Maskineriet stille, og saa langt man kan se, stoppe Rækkerne op, indtil Kuskene selv eller de i denne Gade nogenlunde talrigt tilstedeværende Politibetjente faa Knuden løst.

At komme helskindet over Gaden paa denne befærdede Del ser ud som en Umulighed for Andre end indfødte New-Yorkere, og man kan ikke Andet end med Ængstelighed se endog disse gjøre

Forsøget. Ofte ser det ud, som om der var en Mulighed for at slippe over, en lille Skare styrter sig ud, men inden de ere komne mere end halvt over, lukke Vognstrømmene sig atter omkring dem, de jages kun frem og tilbage og slippe kun enkeltvis over paa det modsatte Fortoug. Det er derfor ogsaa en Hovedforretning for de pyntelige Politibetjente at følge Folk frem og tilbage. De selv have en Evne til at glide ind og ud mellem Vognene, der paa sin Vis maa være en ligesaa stor Færdighed som Indianernes Evne til at finde Veje og følge et Spor i de øde Urskove.

Der er en stor Mangel ved Broadway. Ligesom Amerika i det Hele ikke er indrettet for Turist-Rejsende, saaledes ere heller ikke New-Yorks Gader arrangerede for at lade sig tage i Øjesyn, uden at det koster nogen Ulejlighed. Der er Miles Afstand imellem de træbevoxede Pladser, som ere de eneste Steder, hvor der er anbragt Bænke; der er ingen Kaféer, ikke et eneste Konditori, fra hvis Vinduer man kan se mageligt paa Menneskevrimlen. Man maa selv i Bevægelse, kjøre omkring i en af de mange Omnibusser midt ude i Vognstrømmen eller, hvad der vel vil være at foretrække, gjøre en god Fodtur paa nogle Mil i Gaden.

Bowery og Omegn.

Almuelivet — Atlantic Garden — Cooper Institute — Andre Stiftelser.

Broadway er New-Yorks Hovedgade, den første Gade i hele Amerika; men den er ingenlunde den eneste Gade i New-York, som fortjener Opmærksomhed. Der er nok af andre Steder, som hver paa sin Vis ere rige paa ejendommeligt Liv. Gaar man fra Broadway gjennem City-Hall's Park forbi den store Bygning, som er viet til »New-York-Tribune« og den anden Bygning, som optages af et stort New-Yorker Blad, »Times«'s Bygning, og holder sig i nordøstlig Retning, kommer man til Chathamstreet og Bowery. Her er Liv, her er Røre, men Alt har en anden Karakter end i Broadway; her er det Almuelivet, som rører sig.

Det vrimler i den førstnævnte Gade og dens Nabolag af lutter smaa Butiker, tillige Beklædningsudsalg, Marskandisere, Guldsmedbutiker med eftergjorte Sager, Pantelaanerboder og større Assistentshuse — »Onkel« hedder i New-York »Simpson's« — afskylige »Concert Saloons« i Kjælderne, Samlingssteder for alle mulige Laster, Drikkestuer, Østersudsalg — Alt til godt Kjøb. Her i disse Egne er man nær ved New-Yorks Pøbel, Bærmen af Befolkningen, her er Irlændernes Hovedkvarter. Man er ikke saa langt fra Five-Points, det berygtede Tilflugtssted for den uhyre By's sletteste Elementer, men man behøver ikke at gaa saa langt for at finde Tegn nok paa, at New-York ogsaa har sine Fattige. Det er ligesom i London, Fattigdommen lever saa overraskende nær ved Velstanden og Rigdommen, saa farlig nær. Her er mangfoldige af de saakaldte »Tenement-

Houses«, disse sørgelige Kaserner for Fattigfolk, som ligne hinanden hele Jorden over, med de smudsgraa Mure, de mange Etager, de sprukne Ruder, Tøjet, der er hængt ud til Tørring, og berusede Beboere, tumlende om udenfor Døren, og mangfoldige Børn, som lege med Grus og Sten og Affald af alle mulige Arter, her i New-York navnlig med Østersskaller.

Chatham Street munder ud i Bowery. Der er her den samme mylrende Vrimmel af mindre Butikker, men det Hele har dog et mere velstaaende Præg. Bowery kaldes ogsaa »det tyske Broadway«, og man skulde i Sandhed tro, at man var i en tysk By, naar man ser Skilterne paa lange Strækninger næsten udelukkende med tyske Navne og tyske Indskrifter. Om Eftermiddagen ser Gaden ofte helt hyggelig ud; thi i dette Broadway bor man ogsaa, og Familierne komme frem udenfor Husene og sidde paa Fortouget eller paa de høje Trapper, arbejdende og passiarende.

Her i Gaden ligger et af New-Yorks mest karakteristiske Theatre, Old-Bowery-Theatre, en anselig Bygning, hvor der hver Aften gives Forestillinger af den anseligste Længde. Luften er noget daarlig herinde, men det er Umagen værd at gaa derind en Lørdag Aften og se lidt paa de dundrende Spektakelstykker, som spilles. Galleriet er fuldt af Ungdommen fra Bowery og Omegn, et Publikum saa uroligt og saa farligt for Stykkets ordentlige Gang, som nogen Ynder af Folkeliv kan ønske sig; men tillige et meget taknemligt Puklikum, naar det faar Noget, som falder i dets Smag. Falder der en Replik om at trodse Loven, Autoriteter, Politi eller a. Desl., buldrer der en Bifaldsstorm løs, som synes aldrig at skulle faa Ende.

Skraas overfor dette Theater ligger New-Yorks Stadt Theater, et, som Navnet viser, tysk Theater, der i Reglen skal have en meget respektabel Besætning.

I Nærheden ligger Atlantic Garden, en storartet tysk »Musikhal«, det største af de mange lignende tyske Etablissementer af den Art i New-York. Det Hele har bevaret sit tyske Præg. Her staar man ikke op og skyller paa Amerikansk i sig, hvad man vil drikke.

Hele Gulvet er optaget af smaa Borde, ved hvilke man sidder i al Ro og Mag og drikker sit Øl, »Bayer« og »Weiszbier«, eller den respektable Rhinskvin, som man, takket være Tyskernes Mængde, kan faa til rimelig Pris i alle de østlige Stater. Mændene komme ikke her alene, som i de amerikanske Drikkestuer, deres Koner og Børn ere med dem, og især om Aftenen, naar det meget gode Orkester spiller, ser man i den rigt oplyste Hal Hundreder af Familier, som danne et livligt og virkelig tiltalende Skue.

Atlantic Garden.

Ved Enden af Bowery falder Øjet paa en storartet og smuk Brunstensbygning; det er det bekjendte Cooper Institute, en af disse Stiftelser, paa hvilke New-York er saa rig. Den er oprettet af den endnu levende rige Kjøbmand, Peter Cooper, med en Bekostning af omtrent 300,000 Dollars for hans Landsmænds »moralske, intellektuelle og fysiske Forbedring«.

De underste Etager ere bestemte til at udlejes, saaledes at den derved indkomne Lejeindtægt anvendes til Institutets Brug; der findes her en storartet Sal, som ofte udlejes til offentlige Møder, og en Mængde Forretningslokaler af forskjellig Art; navnlig for Tandlæger synes Institutet at være gunstigt, og Tænder skulle udtrækkes her paa en selv for Amerikaneren mirakuløs Maade og i et Antal, som bogstavelig talt maales skæppevis.

I de Etager, som ere viede til Institutets eget Brug, er der Maler- og Tegneskoler med Samlinger af Modeller, Forelæsningssale med alle nødvendige Undervisningsapparater, Samlinger af Instrumenter til fysiske og kemiske Experimenter, en storartet Læsesal med fri Adgang for Alle, hvor alle mulige Blade og Tidsskrifter findes fremlagte, og et anseligt Bibliothek, ligeledes frit for Alle. Særlig tager man sig af unge Kvinders Oplæring til forskjellige praktiske Livsgjerninger. Der er saaledes en fuldstændig Telegrafistskole, som den halve Dag udelukkende er for dem, en vel udrustet Skole for deres Oplæring i Xylografi o. s. v.

For at give en lille Forestilling om Institutets Virksomhed kan det anføres, at efter Beretningen fra 1870 havde Kunstskolen for Kvinder i det forløbne Aar havt 231 Elever, Skolen i Træskæring 25, Telegrafistskolen 32 kvindelige og 49 mandlige Elever, Aftenskolen, hvori undervises i Mathematik, Kemi, Fysik, Maskinlære o. s. v., og som skal udvides til en fuldstændig polyteknisk Læreanstalt, havde ialt 744 Elever, og Kunstskolen for Mænd 958 Elever. Alle disse Skoler ere fri. Desuden havde adskillige hundrede Personer benyttet den Adgang, Institutet giver til frit at raadspørge Professorerne i Ting, der vedrøre industrielle Spørgsmaal. Læsesalen havde været besøgt af c. 255,278 Personer. Der fandtes i den fremlagt 50 amerikanske Dagblade, 75 amerikanske Ugeskrifter, 9 fremmede Dagblade, 35 fremmede Ugeskrifter, 40 amerikanske og 54 fremmede Magasiner; Bibliotheket indeholder omtrent 5000 Værker, 17,356 Bind havde været forlangte. Hovedmassen læser altsaa Dagbladene og de periodiske Skrifter i det Hele.

Nær Cooper Institute er Bibelselskabets Bygning, den største vistnok i sin Slags i Verden; Bygningen indeholder, foruden en Mangfoldighed af Kontorer, Udsalg og Oplagsrum, storartede Trykkeri- og Indbindingsetablissementer, som man kunde vente af et Selskab, der har udbredt Biblen i 24 Sprog og siden sin Oprettelse (1816) i dette Øjemed har anvendt over 5 Millioner Dollars. Det har udbredt omtrent 9 Millioner Bibler og Testamenter, forsynende Fængslerne saavelsom Hotellernes Værelser med Bibler, Negerstammerne

med de uudtalelige Navne i det indre Afrika saavelsom New-Yorks egne Hedninge i Five Points. Naar Alt er i Virksomhed, ere over 600 Personer beskjæftigede i Bygningen. Et betydeligt Antal andre religiøse Foreninger have deres Kontorer i Bygningen.

Der er i dette samme Nabolag endnu et Par Bygninger af særlig Interesse. Paa Lafayette Place ligger det bekjendte Astor Bibliothek. Dets Stifter, John Jacob Astor, gav 400,000 Dollars dertil; der opførtes en storartet og smagfuld Bygning, den fyldtes med en Bogsamling, til hvilken den gamle Verdens overkommelige literære Sjeldenheder bleve samlede, og da det i 1857 begyndte at mangle lidt paa Plads, fordoblede simpelthen Stifterens Søn, William Astor, Bibliotheket. Dette gjemmer alt nu en Samling af over 100,000 Bind. At Bibliothekhallen er udstyret med en solid Pragt, er næsten en Selvfølge. De amerikanske Institutioner af denne Art anvende saa meget paa Udstyrelsen i alle Retninger, at vi mere tarvelige Europæere ofte finde det at være for meget.

Et andet storartet Bibliothek, Mercantile Library, ligger paa Astor Place. Dets Bogsamling, ligeledes installeret i en pragtfuld Bygning, udgjør imellem 90 og 100,000 Bind. Det oprettedes oprindelig til Brug for Handelsbetjente, men er nu tilgængeligt for Alle. Der betales her et aarligt Kontingent af 5 Dollars for Adgang til Bibliotheket, men Handelsbetjente betale kun 2 Dollars.

Fifth Avenue.

Beboere — Livet i Gaden — I Nabolaget.

Gaar man fra det sidstnævnte Nabolag ned til den tidligere omtalte smukke lille Union Park, og følger man herfra Broadway et Stykke op i den mere skraa Retning, den tager her, saa kommer man til det Sted, hvor den skæres af den bekjendte Fifth Avenue. Den lange, smalle By gaar omtrent i Retning fra Nord til Syd. Broadway gaar i en noget skraa Linie gjennem Gaderne, ellers

Fifth Avenue.

danne Gaderne, der ialfald i den nyere Del ere lagte med stor Regelmæssighed, overvejende Tværstriber, Avenuerne, som de kaldes, Længdestriber; Fifth Avenue er den mest bekjendte af disse sidste, det er New-Yorks Faubourg St. Germain, de amerikanske Handelsfyrsters Hjemsted.

Paa en Maade er den New-Yorks smukkeste Gade. Smukke Træer og smukke Bygninger danne et tiltalende Hele. Den bestaar, i Overensstemmelse med den sædvanlige Sondring i de amerikanske Byer, næsten udelukkende af Beboelseshuse. Disse ere opførte af Brunsten, næsten alle i samme massiv-elegante Stil, med svære Trapper og Balkoner. Fifth Avenue er elegant, og dog har dens Elegance lidt noget.

For det Første maa det overhovedet bemærkes, at de mest udsøgte af New-Yorks Patricier ikke ret ynde eller have yndet Fifth Avenue, men have opført deres fyrstelige Vaaningshuse paa andre Steder. De, der bo i Fifth Avenue, ere ganske vist næsten udelukkende meget rige Folk, men de høre for en ikke ringe Del til, hvad de »gamle Familier« nævne som »Paddehat-Aristokrater«, »Petroleums-Aristokrater« og Andet, der betegner, at det er Folk med hurtigt tjente Formuer — thi at tjene en Formue hurtigt er ganske vist meget behageligt, men ikke saa aristokratisk, som at faa den opdynget ved flere Generationers fortsatte Arbejde.

I denne Gade bo derfor Matadorerne af New-Yorks Røverstyrelse, hvis Millioner skyldes Handlinger, der i hvilkensomhelst europæisk Stat vilde have medført Forbedringshusstraf eller Fæstningsarbejde eller Galejer i mange Aar — alt eftersom Straffeloven varierer sine Straffe; her leve Børsmatadorer med Millioner, tjente paa ligesaa tvivlsom Maade, Leverandører og Oppebørselsbetjente, mod hvem l'ancien régime's Generalforpagtere vare naive Børn, og i det Hele en Mangfoldighed af politiske, merkantile og journalistiske Matadorer, ved hvis Millioner der er en større eller mindre Hage.

Det gaar imidlertid disse Folk, som det jo gaar Menneskene i Almindelighed; den bekjendte Bjælke øjne de ikke, og de anse sig selv ikke alene for en Pryd for det amerikanske Samfund i

Særdeleshed, men ogsaa for Mønstre paa god Tone for hele Verden — en af New-Yorks kommunale Plyndrere holdt saaledes sin Datters Bryllup paa en Maade, der fremhævedes som værende i bedre Stil end Prindsesse Louises Bryllup med Marquis'en af Lorne — og de ere derfor i højeste Grad indignerede over, at det plebejiske Forretningsliv, som kan være godt nok før Kl. 4 om Eftermiddagen, men ikke bør kjendes udenfor denne Tid, søger at fæste sig indenfor Fifth Avenue's Enemærker.

Sagen er nemlig den, at denne Gade allerede nu er bleven dragen saa meget ind i den egentlige By, at Forretningerne begynde at angribe den, og der ses allerede adskillige store Etablissementer, hvis Skilter vanære de fine Brunstenshuse, og som gjøre Mine til at bringe Forretningslivets Tummel og Travlhed ind i den aristokratiske Rolighed og Stilhed, som ellers herskede her i Forretningstimerne — i Forretningstimerne vel at mærke; thi naar de ere endte, naar Solen begynder at helde, og Dagen altsaa begynder for den fine Verden, der her som alle Steder forbittrer Moralisterne ved »at gjøre Nat til Dag«, er der Liv nok i Fifth Avenue. Der vrimler af elegante Spadserende, og der vrimler af smukke Kjøretøjer, nu er det Gadens Visittid og dens Promenadetid, og der er ikke langt til Central Park, hvor New-Yorks fine Verden mødes paa denne Tid før Middagen, og hvor man ser en Vrimmel af Vogne, Ryttere og Spadserende, som er overvældende og i den dejlige Park afgiver det livfuldeste Skue, man kan forestille sig.

Den elegante Del af Avenu'en gaar med faa Undtagelser fra Waverley Place til Nioghalvtredsindstyvende Gade, en Strækning paa 2½ Mil. De overskaarne Gader ere tillige paa de Stykker, der ligge nærmest ved Avenuen, mere end almindelig »gentile«, og hele det Kvarter, der saaledes gjør Fordring paa for Tiden at være særlig elegant, indtager, regnes det, foruden en Længde af 2½ Mil en Brede af mellem ⅓ og ½ Mil.

Ogsaa i dette Nabolag er man i Nærheden af nogle af New-Yorks interessanteste Bygninger. Hertil høre to forskjellige

1 Central Park.

Hjørnesteder mellem 23de Gade og 4de Avenue, den ene »Academy of Design«, den anden tilhørende »Young men's Christian association«.

Den første indeholder særdeles smukke og hensigtsmæssige Udstillingslokaler for den aarlige Maleriudstilling. Dets Ydre er en smuk Kopi fra Venedig, dets Indre ligeledes smukt, men giver ikke megen Plads, thi Bygningen er meget lav, men Pladsen er vel benyttet, og navnlig de egentlige Udstillingslokaler synes meget hensigtsmæssigt indrettede, smukke, ret rummelige og modtagende et passende Lys fraoven. Hvad de udstillede Malerier angaar, maa man fornemmelig erindre, at Amerika endnu er et saa ungt Land, med saa mange kun halvt opfyldte Fordringer til det daglige Liv, at man ikke maa tage det ilde op, om det endnu ikke har faaet Tid til at tænke synderligt paa Kunsten, og navnlig naar han holder sig dette for Øje, har en Dansk Lov til med særlig Tilfredsstillelse at betragte Arbejder af et Par Landsmænd, der nu ere indrullerede mellem de amerikanske Kunstnere. Den lille Udstillingsbygning skal have kostet 160,000 Dollars.

Hjørnestedet ligeoverfor tilhørende Young men's Christian association, er holdt i Renaissance Stil. Det er en høj, smuk og imponerende Bygning og angives med Grund at have kostet 487,000 Dollars.

Foreningen, hvis Ide er af engelsk Oprindelse, har til praktisk Formaal at sikre unge Mennesker mod at gaa tilgrunde ved en stor Stads Fristelser og at give dem navnlig om Aftenen et Tilflugtssted, der i og for sig er i Besiddelse af Tiltrækning.

Selskabet har Filialer over hele Unionen og i rigeligt Tal; at New-York har den storartede Bygning og flere Filialer, hindrer ikke, at Brooklyn har sit selvstændige Etablissement. Bygningen i New-York er imidlertid utvivlsomt den mest storartede og fuldstændige. Den indeholder store Konversationssale og Læsesale, et smukt Bibliothek, en Musiksal, Forelæsningssale, Badeværelser, Gymnastikssal og en stor Forsamlingssal til Brug ved Forelæsninger og Koncerter. I denne store Sal holdes ogsaa Gudstjeneste og endel af de mange religiøse Møder, som Foreningen afholder. Foreningen virker gjennem en Mængde forskjellige Komiteer, der hver have deres særlig afgrænsede Opgave, og i disse Komiteer for Afholdelsen af Guds-

tjeneste under aaben Himmel, for Sygepleje af forladte unge Mennesker, efter at udfinde gode og billige Kosthuse, træffer man unge New-Yorker Millionærer, der paa denne Maade anvende deres Fritid.

Alt er elegant i dette Kvarter, Alt er exklusivt; man forbauses ikke over at se, at de Theatre, der ligge, ere saa prægtige Bygninger, ikke heller over, at Kirkerne ere saa skinnende og elegante og have noget vist aristokratisk Tilbagetrukkent over sig; men selv i New-York forbauses man dog over den Grad, til hvilken Exklusiviteten kan drives af de højærværdige Herrer, som herske her og tage vare paa Kvarterets Salighed.

Fifth Avenue er konsekvent, den holder ikke af, at der kommer Skomagere og Skræddere og slaa deres Boder op mellem de øvrige Beboeres jordiske Huse, men Gaden holder heller ikke af, at slige Personer søge Saligheden hisset ad de samme Stier, som den etablerer for sine aristokratiske Familier.

Langs Bolværkerne.

Ved Lossepladserne — De gamle Bolværker — De gamle Torvehaller.

Der er Liv ude i New-Yorks Havn, men der er ogsaa Liv inde paa Land langs Havnen. Paa Grund af sin Beliggenhed, udfyldende en lang spids Ø, har New-York vist en større »Bolværksstrækning« end nogen anden By i Verden. Og det er godt, der er Plads; thi der behøves Plads, og selv med den Rigdom, der er, kan det stundom se knebent nok ud.

Det er en Række Scener af højst afvexlende Liv, der udfolder sig for En, naar man foretager sig en af de lange Toure, som det unægtelig er blot at komme lidt omkring langs Bolværkerne. Paa den ene Side ligge Skibenes uafbrudte Rækker. Skibe tage sig slet ikke godt ud, naar de ligge og losse og lade og ligesom ere i Negligée. Men der er Liv ombord og Liv i Land. Folk forstaa at arbejde i Amerika, og det gjælder saavel Bankieren, der er Millioner værd, som Daglejeren, der ruller Tønder, ja Dyrene med.

Det af de arbejdende Væsener, man i denne Egn næsten har mest ondt af, er Hesten. Er der nogen Stad, hvorom det gjælder i Sandhed, at den er Hestenes Helved, er det i det Hele taget New-York. Der har for nylig dannet sig Foreninger mod Dyrplageri i Unionen, og saadanne kunne ogsaa haardt behøves. Politiet kjender ikke til at tage sig af den Slags Ting. Der er end ikke nogensomhelst Regel for, hvor Mange der maa tages op i en Sporvogn, og til sine Tider, om Eftermiddagen, naar Forretningerne høre op, og om Morgenen, naar de begynde, ere disse saa overfyldte af Folk.

der staa inde i Vognen saa tæt, at man ikke kan røre sig, eller hænge i Klynger paa hver Fodsbred af Platformerne, at man ser de to stakkels, daarligt holdte Heste trække hele Vejen med en Anstrængelse, som det er ligefrem pinligt at være Vidne til.

De Sporvognslinier, som løbe i Nærheden af Havnestrækningerne, høre til de mest befærdede, og Hestene se ud, som om de aldrig have kjendt til Velvære, rolig Hvile i en Stald og en fyldt Krybbe. Men det er ikke disse Heste alene, man her ynker. De, der trække de tunge Læs, have det ikke stort bedre; Læssene ere store, og hvad der især forbauser En, Brolægningen er saa uhyre slet.

Der er Gruber og Huller her paa de travleste Strækninger, som den mindste Provinsby hos os ikke vilde taale i en afsides Gyde. Det vilde være ganske uforstaaeligt, hvorledes New-Yorks praktiske Beboere fandt sig i denne Uorden alene af Hensyn til det Slid, den volder paa Heste og Vogne, dersom man ikke erindrede, hvem New-Yorks Kommunalbestyrelse er, og hvorledes den lader udbetale Hundredetusinder for Renovation, som ikke bliver gjort, og Brolægning, som ikke udføres.

Det er i det Hele taget forbausende at se, hvor daarligt, gammelt og forfaldent Alt tager sig ud her i disse Egne. Her møder man ingen imponerende Bygninger, intet Spor af større Arbejder. De fleste af Værfterne og Lade- og Lossepladser ere raadne, smudsige, flikkede og lappede; Bjælkerne i dem se ud, som om de vare Drivtømmer fra de slimede Vande, der skvulpe omkring dem. Det ligner slet ikke New-York at have Noget, der spiller Rolle i Forretningslivet, i den Stand, hvori disse Pladser ere paa mange Mile.

Der har iøvrigt ogsaa været Tale om et kæmpemæssigt Anlæg, som skulde erstatte disse raadne Bolværker med nye Konstruktioner af Sten og Jern paa samme Tid, som der opførtes paa hver »Pier« et storartet Jernpakhus i fem Stokværk, men af ukjendte Grunde har denne Plan stødt paa Modstand hos vedkommende Myndigheder, og der er, saavidt vides, endnu langt til dens Udførelse.

Et ejendommeligt Skue blandt de mange brogede Billeder er Østershandelen nær Foden af Christopher Street. Der føres en utrolig

Mængde af Østers til New-York; Skonnerter, Slupper, Smakker, alle mulige Fartøier komme med deres Ladninger fra Prince's Bay, Rariton River, Shrewsbury og andre Steder og ligge i lange Linier langs Bolværkerne, som smudsige, lugtende, svømmende Boder, frastødende at se til og i ingen Henseender antydende, at deres Ladning er det søgte og fortræffelige Fødemiddel, som den er.

Paa hvilken af de to Sider man foretager sin Vandring, vil man komme til interessante Torvehaller. Paa Vestsiden ligger Washington-Market, paa Østsiden Fulton-Market. Det første er en udstrakt Samling af grimme, uregelmæssige, gamle Træbygninger, indeholdende en Mangfoldighed af større og mindre Udsalg. Paa hele denne Side af New-York er det især Handelen med Indlandets Produkter, der drives — medens det paa den anden Side ved Eastriver især er den store udenlandske Handel, der gjør sig gjældende — og hertil føres da umaadelige Mængder af Mel, Kjød, Smør, Fedevarer, Æg, Fjerkræ, Fisk, Frugt, Grøntsager, kort sagt Alt, hvad New-York behøver til sit daglige Liv, til at stille sin Sult.

Washington-Market.

Det er især i Washington-Market, at alt dette samles — ialfald det Bedste af det; thi Washington-Market er bekjendt for sine fortræffelige Varer; mangen velstaaende gentleman vandrer selv om her mellem alle de spiselige Skatte for at udsøge Familiens Middagsmad, og de mest aristokratiske Familier fra Vest-Siden forsyne deres Kjøkkener fra Washington-Market.

Fulton-Market maa selvfølgelig indeholde omtrent det Samme som Washington-Market; dets Bygninger, som i 1821 vare fuld-

komment tidssvarende, opførte med en Bekostning af en Kvart Million, samle Østsidens Produkter, men saa larmende Livet nu er her i de smalle Gange, er det dog ikke saa travlt som paa den anden Side. I en Henseende har Fulton-Market Noget, hvortil dets Rival ikke har Mage, Østers-Restaurationerne, som her ere udviklede til en Fuldkommenhed, ikke hvad Udstyrelse, men hvad Varer angaar, som lokker endog den fine Verden ind paa disse plebejske Steder.

Om Morgenen eller tidligt paa Formiddagen er det Husmødrene og Tjenestetyendet, som færdes her i en mylrende Vrimmel, thi man kjører ofte paa de allestedsnærværende Sporvogne flere Mil for at kunne gjøre sine Indkjøb her. Om Eftermiddagen, naar Forretningstiden er endt, dukke Familiens mandlige Medlemmer op for at bringe snart et Par gode Kyllinger, snart et Knippe Asparges eller en stor Visk Bananer hjem med til Huset til det Maaltid, som skal krone Dagens Anstrængelser, og det er ikke blot de jævne Folk, man her møder, mangen Forretningsmand, hvis egen Vogn venter ham ved den landlige Station i Nærheden af hans Sted, gjør sin Vending ind her og slæber afsted med en tung Pakke ned paa Færgen og gaar med den under den ene Arm og Dokumenter under den anden ind i Jernbanevognen.

Castle Garden.

Beliggenhed — Forretningsgangen — De forskjellige Indvandrere — Yderligere Forsørgelse.

Der er et Punkt paa New-Yorks Kyststrækning — hvis man kan bruge dette Udtryk — som fortjener særlig Opmærksomhed, det er det bekjendte Udvandrerlandingssted Castle Garden. Det ligger ude paa Spidsen af den trekantede Ø, paa hvilken New-York ligger. Den cirkelrunde Bygning var oprindelig (ɔ: 1807) et Fort, Castle Clinton kaldet efter den første republikanske Guvernør i New-York. Stedet ligger overordentlig smukt ved Vandet, der seer bredt ud som aaben Sø. Ligeoverfor ligger Governor's Island, i nogen Afstand ses Jersey's Kyst og længere borte Jersey og Staten Islands grønne Høie. Indvandrerne ankomme hertil med deres Bagage i mindre Tendere, som hente dem fra de større Skibe og lægge til ved Bolværket udenfor Bygningen. Saasnart de komme iland, vises de ind i den store Rotunda, en vældig Hal, som engang gjenlød af Jenny Linds Stemme, da hun første Gang skulde optræde i New-York, og man ikke kunde finde noget Lokale stort nok. Stort er det, det rummer godt alle de Hundreder, som daglig strømme sammen, og Luften synes i Reglen at være god og frisk. Indvandrerne passere En for En forbi Bestillingsmænd, hvis Opgave det er at indregistrere alle Navnene med Tilførelse af Fødested og Bestemmelsessted,*) et Arbejde, der ikke er saa let, som man skulde

---

*) Til Skildringen af Virksomheden i Castle Garden er benyttet en Artikel i »Harper's Monthly« for Marts 1871.

tro. Skjøndt de ansatte Bestillingsmænd ere istand til den ene eller den anden at forstaa adskillige europæiske Sprog, er Vanskeligheden dog ikke endt med at have forstaaet, hvad Indvandrerne sige. Man træffer naturligvis blandt disse Almuesfolk fra de forskjelligste Lande Folk med forunderlige Forestillinger. Snart ane de Svig i Spørgsmaalet om Navn o. s. v. og nægte ligefrem at svare herpaa eller give snedigt undvigende Svar som, at det kan man læse paa deres Kufferter eller faa at vide i Skibet eller andet lignende. Snart synes det at gaae over deres aandelige Horizont endog at give Svar paa disse Spørgsmaal, og man kan træffe Folk, som f. Ex. besvare Spørgsmaalet »Er De alene?« med »Nej, en Kuffert«.

Naar Indskrivningen er endt, gaar det hen til »booker'en«, Jernbaneagenten, hvis Bestilling det er at faa at vide, hvor Folk agte sig hen, og give Passageren en trykt Seddel, hvorpaa indskrives Tallet paa de Jernbanebilletter, der skal bruges, og deres Pris i amerikansk Mønt. Naar Indvandreren har faaet dette, kan han gaa hen til Jernbanekassereren, hvis Plads er i Nærheden, og der kjøbe sig sin Billet. Det er et overordentlig heldigt Arrangement, der er truffet med dette Billetsalg, og det kan neppe anbefales Indvandreren indtrængende nok at kjøbe sine Billetter her. Der er, saavidt man kan se, en høj Grad af Nøjagtighed i Alt, hvad der angaar Castle Gardens Behandling af Indvandreren, hvorimod han udenfor dets Mure er udsat for Svindlerier af alle mulige Arter. Man gjør sig i Kontoret al mulig Ulejlighed for at udfinde, hvor det virkelig er, Udvandreren vil hen. Dette er ikke altid saa let. Meget ofte ved han kun Navnet paa Byen, men det samme Bynavn findes mangfoldige Gange, ti, tyve, tredive forskjellige Steder i Unionen. Jernbaneagenten i Castle Garden holdes af Kommissærerne for Indvandringen ansvarlig for de Fejltagelser, der indløbe med de Billetter, han sælger. Noget Tilsvarende gjælder selvfølgelig i ingen Henseender for de Billetter, der kjøbes udenfor. For disse Folk kommer det kun an paa at faa Pengene i Kassen og Kjøberen ud af Døren, hvor han saa senere kommer hen, er dem aldeles ligegyldigt. Om de have solgt en Mand, der skal op til Maine, en Billet til en By i

Nebraska et Par Tusind Mile fra det Sted, hvortil han agtede sig, volder de fleste ligesaa lidt Samvittighedsnag som at have husket fejl af et Gadenavn til en Mand, der spørger om Vej. Det er dog ikke blot denne Risiko, en Mand løber, som ubekjendt med Forholdene selv vil sørge for sin Jernbanerejse; der er Exempler nok paa, hvorledes Udvandrere for deres Penge faa aldeles værdiløse Papirstykker. Den samme Erfaring kan gjøres her som saa mange Steder, at netop de samme Folk, der ere de mest mistænksomme mellem dem, der oprigtigt ville deres Vel, ere de mest troskyldige Tosser i Hænderne paa dem, der kun ville bedrage dem.

Ligeoverfor Jernbanekassereren er Vexellerernes Pladser. En Tavle angiver Kurserne, efter hvilke der vexles. Prisen er kun en Ubetydelighed højere end Kursen i Wall-Street og følger denne. Enhver Kursforandring i Wall-Street meldes øjeblikkelig, og Priserne forandres derefter, ofte til ikke ringe Forbauselse for de i Pengemarkedets Hemmeligheder Uindviede. Det Samme gjælder iøvrigt om Pengebytning som om Salget af Billetter. Det ene Rigtige for Indvandrerne er at lade den besørges her. De Penge, som oftest blive byttede, ere engelske Sovereigns og preussiske Thalere.

Ifølge den amerikanske Skildring af de forskjellige Udvandrere ere de tydske Indvandrere den, som volde mindst Ulejlighed i Castle Garden. De skildres som meget villige og medgjørlige, ere lette at faa til at lyde Instruktioner og meget hjælpsomme mod hverandre. Dersom En kommer til at mangle et Par Dollars til Kjøbet af sin Jernbanebillet, er det meget sjeldent, at han ikke i kort Tid kan faa Beløbet hos mere velhavende Landsmænd. Irlænderne volde endel mere Ulejlighed med deres Mangfoldighed af Spørgsmaal. »De, der volde mest Uleilighed«, hedder det, »og snarest udtømme Ens Taalmodighed, ere Svenskerne. Det er fortræffelige Folk og udgjøre en fortræffelig Slags Borgere, saa ønskelig for Landet som Nogen; men de volde endel Ulejlighed ved deres Ankomst. For det første lugte de af en Blanding af Læder, Spegesild, Løg og Sved, som er vanskelig at beskrive, men i høj Grad fremtrædende. De ere endvidere ikke blot temmelig mistænksomme af Naturen, men

gjorte saa i en højere Grad af Folk i deres Hjemstavn, i hvis Interesse det er at gjøre dem ængstelige for Castle Garden, og hvad det forsyner dem med, som om det var en skrækkelig Anstalt. De sky Spørgsmaal og nægte ofte at give Forklaringer.« I mange forskjellige Henseender synes der at være godt sørget for de Ankommende. Breve, som komme til den eller den Passager med det eller det Skib, opbevares omhyggelig. Naar Skibets Passagerer ere ankomne, raabes de Folk op, til hvem der er Breve, og de modtage da et Kort, ved hvis Aflevering ved Brevpulten hver modtager sit Brev. Ønsker han selv at afsende et Brev, vil han ved en anden Pult finde en Skriver, der endog skriver for ham. I et særegent Rum kan han modtage Besøgende, og det er næsten overflødigt, da man jo er i Amerika, at sige, at der er Vaske- og Baderum.

En Institution, som staar i Forbindelse med Castle Garden, og som ikke bør lades unævnt, naar dette omtales, er det Indvandrerasyl og Hospital, som findes paa Ward Island, en lille Ø i Eastriver. Her modtages Indvandrere, som ere uden Subsistensmidler, eller som ere syge. De underholdes her, indtil der kommer Pengeforstrækning til dem, eller de kunne blive anbragte som Arbejdere. Hvor betydningsfuld denne Virksomhed er, kan ses deraf, at efter Beretning fra 1870 (for 1869) modtoges her i det Hele 11,471 Indvandrere, der fødtes 439 Børn og bortsendtes 11,356 Passagerer. Den 31te December fandtes der 1959 Personer.

I Forbindelse med Castle Garden, skjøndt ikke udgjørende nogen Del deraf, og aabent for Alle, Indfødte og Indvandrere, er det saakaldte Labor-Exchange, som ligger ligeoverfor Bygningen. Det gjælder i denne som overalt, at de, der forlanges, og de, der næsten altid kunne faa Anbringelse, ere de, der ville arbejde med deres Hænder. Først og fremmest begæres Minearbejdere, dernæst Jernbanearbejdere, Markarbejdere, Gartnere og Haandværkere. Endvidere er ogsaa her som alle Steder kvindeligt Arbejde meget søgt. Begæret af kvindelige Arbejdere, som ville og kunne bestille Noget, kan langtfra tilfredsstilles ved Efterspørgslerne. I 1869 anbragtes herfra 11,673 Tjenestepiger, 17,250 Mark- og andre Arbejdere og 5594 mekaniske Arbejdere og Professionister.

Paa Hotel.

Omkostninger — Kontoret — Rygehallen — Bar-room'et — Frisørsalon — Damernes Saloner — Maaltiderne — Opvartningen — Priserne — Faste Beboere.

Amerikanerne sige med Selvfølelse, at der er ingen Fyrste i det gamle Europa, der reiser saa bekvemt som en Amerikaner og bor saa godt som han, naar han er paa sit Hotel. Det er, hvad Hotellerne angaaer, Ny-England og særlig New-York, som anses for at have udviklet Typen til Fuldkommenhed. Allerede for 20 Aar siden byggede man her det storartede Astor House paa Broadway, som har Plads for 600 Gjæster. Nu har New-York over en Snes paladslignende Hoteller af første Rang foruden en Mangfoldighed af Hoteller af anden og tredie Rang og Kosthuse af alle mulige Klasser.

Blandt de mest bekjendte New-Yorker Hoteller er saaledes paa Broadway endvidere Metropolitan Hotel, St. Nicholas, Grand Central Hotel eller Southern Hotel, Prescott House, St. Denis, Irving House, Hoffman House, Grand Hotel o. fl. a.

Det angives, for at anføre nogle Data om disse Hoteller, at Metropolitan Hotel's Opførelse kostede 800,000 Dollars og Dekorationen af dets Indre desuden 200,000. Vand- og Gasrørene i Bygningen have tilsammen en Længde af 12 Mile, 13,000 Yards Tæppetøj dække Gulvene i Værelserne, og der kjøbtes alene for 18,000 Dollars Spejle, en Artikel, som spiller en storartet Rolle i de amerikanske Huses og Hotellers Udstyrelse.

St. Nicholas, en overordentlig smuk Marmorbygning, opført i korinthisk Stil, sex Stokværk høj, kostede over en Million Dollars. Naar man træder ind ad Hovedindgangen, kommer man ind i en

Søjlegang 200 Fod lang og c. 60 Fod bred, som tilligemed den polerede Egetræs Trappe, der fører op i de øvre Stokværk, alene vilde være tilstrækkelig til at retfærdiggjøre det anførte amerikanske Udsagn for dette Hotels Vedkommende. Det Øvrige er imidlertid i samme Stil. I de elegante Spisesale spise sex hundrede Gjæster med Lethed paa engang. Spejlene i dette Hotel kostede 40,000 Dollars, Sølv- og Pletservicet 50,000 Dollars.

Det mest storartede af alle Hotellerne i New-York og det mest storartede Hotel i Amerika er dog det bekjendte Fifth Avenue Hotel. Det er et pragtfuldt Palads af hvidt Marmor, som indeholder Værelser for 800 Gjæster og over 100 Lejligheder, bestaaende af Dagligstue, Sovekammer, Paaklædnings- og Badeværelse.

De amerikanske Hoteller ere storartede og elegante, men man befinder sig paa samme Tid særdeles vel i dem. Indretningen er næsten overalt den samme. I Stueetagen findes først og fremmest Hotellets Kontor, som gjerne kun er et ved en lang Disk afgrænset Rum i den store Vestibule. Man melder sin Ankomst ved Disken, opgiver sit Navn og faar sit Værelse anvist. Gaar man ud, er det altid her i Kontoret, at man leverer Nøglen til sit Værelse af, og naar man rejser, gaar man blot hen ved Disken og siger, at man ønsker at betale sin Regning, hvilket efter den Maade, hvorpaa Priserne næsten altid beregnes, er en særdeles nem og hurtig, om end ingenlunde billig Ceremoni.

Ved Kontorets Disk forsyner man sig med Svovlstikker, der tager man sine Tandstikkere, og der indhenter man alle mulige Oplysninger om det Sted, hvor man befinder sig.

I Stueetagen finder man dernæst i Almindelighed Ryge- og Læseværelserne eller Hallerne, hvad man nu vil kalde dem. I Almindelighed have de lidet ved sig af det Begrænsede, men mere Hyggelige, som i Almindelighed knytter sig til Ordet »Værelse«. De ere i Virkeligheden i Almindelighed de uhyggeligste, om end de mest yndede Opholdssteder i et amerikansk Hotel. Der er et gjennemgaaende Præg af uhyggelig Uorden over dem. Paa Bordene ligge en Mængde sønderrevne og pjaltede Aviser, blandt hvilke man i

Almindelighed skal have ondt ved at finde Dagens Aviser eller Noget, man overhovedet bryder sig om at læse; thi det er en saa almindelig Skik, at Amerikanerne selv kjøbe deres Blade, at der ikke henvendes synderlig Opmærksomhed fra Hotellets Side paa denne Sag. Man anskaffer vel ofte — det er ingenlunde Regel i de større Huse — Dagens Aviser, men hvor de blive af i Løbet af Dagen, er der Ingen, som spørger om.

Et eller to større Borde i disse Lokaler ere gjerne helligede til Skrivning, og Brevpapir og Konvoluter med Hotellets Navn udenpaa ere tilstede i Overflod; men ogsaa ved disse Borde ser der gjerne uhyggeligt og uordentligt ud. Foran Vinduerne hænge ingen af disse pragtfulde Gardiner, hvormed der ellers ødsles; Gulvene ere kolde, uhyggelige Flisegulve, overspyttede af Skraatobak, thi som bekjendt er det en national Ejendommelighed hos Amerikanerne at være forfaldne til Skraatobak; de ere fulde af Papirstumper, sammenkrøllede Aviser, halve Konvoluter og alle disse andre Gjenstande, som ikke længere have nogen anden Opgave i Verden end at gjøre det Sted uhyggeligt, hvor de ligge.

I disse Rum sidde og staa altid en betydelig Mængde af Hotellets mandlige Gjæster. Det synes, som om Amerikanerne, der ere saa flinke til Alt, hvad der hedder Association, ikke holde af at ryge og skraa og læse Aviser uden i Selskab. Ingen Amerikaner sidder vist nogensinde og ryger alene paa sit Værelse. Lad det være nok saa hyggeligt med bløde Tæpper og magelige Lænestole og lukkede Vinduer, han drages uimodstaaelig ned til Mylren i Rygehallen med de umagelige Læderbænke og Straastole, det kolde Gulv og Døre og Vinduer saa store som Porte aabne til alle Sider for den Træk, som han ellers ikke ynder.

Det er i disse Lokaler, at Amerikanerne fremfor Alt hengive sig til deres Yndlingsstilling, at anbringe Benene saa langt fra Gulvet og saa meget i Højde med Hovedet som muligt. Det maa imidlertid fremhæves, at et saa praktisk Folk som Amerikanerne ligesaa lidt have kastet sig over denne Stilling som over nogetsomhelst Andet, uden at der er Noget ved den.

I Virkeligheden er det en overordenlig praktisk Hvilestilling, bedre end nogensomhelst anden; det paastaas, at man bliver færdig med at hvile sig nøjagtig i den halve Tid, naar man sidder saaledes, fremfor naar man sidder paa Europæisk. Vist er det, at en gjennemtræt Mand ikke finder saa god Hvile i nogen anden Stilling, og hertil kommer endelig, at den er en fortrinlig Kur for kolde Fødder. Intet Under derfor, at den er saa almindelig yndet, at en Amerikaner virkelig er i stor Forlegenhed, naar han skal til at befinde sig vel og ikke kan blive af med sine Ben. Borde, andre Stole, Kamingesims og Vindueskarm, Alt er lige godt eller ialfald brugeligt, og sidder man ude i en Veranda, hvor der hverken er Borde eller andre Stole at benytte, ser man Amerikanerne flokke sig rundt om Piller og Stolper for i Mangel af noget Bedre at faa Benene stemmede op mod disse.

I Stueetagen findes endvidere Hotellets Bar-room, altid smukt dekoreret og elegant oplyst om Aftenen. Skænkholderen i et godt Hotel ved altid til Fuldkommenhed at tillave alle disse fortræffelig sammensatte Isdrikke, som Amerikanerne have deres Styrke i at opfinde, og en hed Sommerdag er den store og luftige Skænkesal med sit kølige Marmorgulv, den hvide Marmorskænk med sin glimrende Besætning af Vinflasker i Is, Karafler og Glas, som alle skinne af den Renlighed og Orden, der udmærker Alt i et vel holdt Hotel — undtagen Tobakshallen — et meget fristende Tilflugtssted, for Mange desværre altfor fristende. I Skænkehallen findes altid et Cigarudsalg. Cigarerne i Amerika ere meget dyre. Kjøber man i Detail, faar man ingen Cigar under 10 Cts. (lidt over en Mark dansk), og det er meget daarlig Tone at kjøbe saa billige Cigarer. I Hotellerne er den ordinære Cigar til 20 Cts.

Bag Bar-room'et findes gjerne en elegant Billardsal. At spille Billard er en meget yndet Fornøjelse, og de amerikanske Billardborde og Billardredskaber skulle være forarbejdede med den højeste Grad af Nøjagtighed. I et stort Hotel kan der godt findes et Dusin Billardborde.

I dette Nabolag findes endvidere foruden Badeetablissementer, som ikke kunne tænkes adskilte fra et nogenlunde anstændigt Hotel,

Frisørsalonen, hvor Shampooing Kunsten er udviklet til sin højeste Fuldkommenhed, ligesom ogsaa Amerikanerne paastaa, at deres Barberer have drevet det saa vidt, at det er blevet Hovedfornøjelsen ved Skjægget at kunne lade det tage af. Intet Under derfor, at man paa Hotellets Barberstue og Frisørsalon kan finde et Skilt som det, der pranger paa Richmonds første Hotel:

Lomax B. Smith,
Professor, Barber
Hair cutting & dressing etc.

I Portnerens lille Rum foregaar Skobørstningen. Paa de store Hoteller faar man vel som paa europæiske Hoteller sit Skotøj børstet til om Morgenen, men i Dagens Løb er det en særskilt Forretning med Portneren. En meget praktisk Indretning, især naar man har Amerikanernes Sky for at komme op paa sit Værelse om Dagen, er en Garderobe, hvor man uden Betaling kan aflevere Overtøi, Stokke, Paraplyer o. s. v. mod et Nummer. En Indretning, som, skjøndt ikke egentlig hørende til Hotellet selv, dog aldrig vil mangle i et stort amerikansk Hotel, er — et Telegrafkontor. Det viser, hvilken Rolle Hotellerne spille, at Telegrafkompagnierne holde særegne Stationer, aabne hele Dagen, i hvert Hotel.

Stueetagen i et amerikansk Hotel er saaledes nærmest helliget det mandlige Kjøn, og det er derfor ogsaa fuldkomment i sin Orden, at man i det Land, hvor der vises Damerne mest Opmærksomhed, og hvor de maaske mindst fortjene det, i Reglen anviser dem en særegen »lady's entrance«, ad hvilken de kunne komme op i Hotellets øvre Stokværk uden at komme i Berøring med de Væsener, der færdes i det nederste.

Trappegange og Korridorer ere gjennem hele Hotellet bedækkede med smukke, bløde Tæpper i livlige Mønstre, og Tæpperne ere tillige i Reglen meget ødselt udstyrede, hvad Plads angaar, ofte prydede med Søjler, pragtfulde Gelændere og rige Lysekroner. Op ad en saadan Trappe begiver man sig til de øvre Etager.

Paa første Sal ser man i Reglen først Damernes Saloner, deres Samlingsværelser, Musiksal, Modtagelsesværelser for Fremmede o. s. v., alle udstyrede med en høj Grad af Elegance og udgjørende en virkelig pragtfuld Suite af Værelser. Det er ikke almindelig Godtkjøbselegance, saaledes som vi kjende den fra Hoteller og Restaurationer, der hersker. Tæpperne ere tykke og kostbare, Gardinerne ofte af Silke — i Fifth Avenue ere, i Forbigaaende sagt, Silkegardiner hele Husets Regel — Fortepianoet fra en Fabrikant af første Rang, Sofaer og Lænestole beklædte med lyse, elegante Stoffer, smukke Blomsterpartier ere arrangerede foran Vinduerne, Alt fra Spejlene til pletterede Kander med Isvandet og de store Metalbægere, der staa ved det, er i elegant Stil. Ved Dørene, som føre ind til Damernes Lejlighed, sidder altid en Tjener i »full dress«, beredt til at modtage Ordre.

Damernes Lejlighed er ikke, som Navnet kunde antyde, udelukkende forbeholdt Damer. Enhver Herre, som har Damer i Hotellet, har fuld Ret til at betræde den, og i det Hele kan enhver af Hotellets mandlige Gjæster, det være sig i Henhold til Ret eller Sædvane, betræde disse Haller, som om Aftenen ere Scener for fuldstændigt Selskabsliv, hvor Damerne møde i pragtfulde Toiletter, hvor der er Musik, Sang, Konversation og »flirtation« fra først til sidst. Der er ofte en Festsal i de store Hoteller, og hele den pyntede Skare begiver sig da undertiden derhen og improviser et lille Bal.

Naar man i Hotellet er kommen paa Højde med Damernes Lejlighed, er det »stylish« at gaa med Hatten i Haanden, det Samme gjælder ogsaa for Etagerne ovenover, derimod selvfølgelig ikke i Stuen.

Paa første Sal er foruden Salonerne næsten altid Spisesalen eller Spisesalene, hvis Hotellet er meget stort. Det er altid overordentlig høje Rum, ofte gaaende gjennem to Stokværk, i Reglen prydede med Søjler og storartede Lysekroner. Den største Ros imidlertid for en amerikansk Spisesal er, hvad der paa mange Steder lyder utroligt, at der aldrig er Madlugt. Selv naar man træder ind midt under et Maaltid, medens Bordene ere fyldte med Retter, er Luften frisk og behagelig, og kommer man derind om Morgenen, kunde man tro, at Hotellet først var blevet aabnet samme Dag, saa fri er den for

hvert Spor af den bekjendte Lugt af svundne Generationer af Koteletter og fedtede Saucer, som allerede i sig indeholder en vis, ganske vist ikke ønskelig Tilfredsstillelse af Appetiten.

Gjæsternes Værelser ere smukt og godt udstyrede, ligesom alt det Øvrige. Det er en Selvfølge, at de altid ere belagte med Tæpper. Det er Noget af det, hvorover Amerikanere, som have rejst i Europa, bittrest beklage sig, at Gulvene ere saa kolde og uhyggelige, og at man kan risikere i et godt Hotel at sætte Foden paa et bart Gulv, naar man staar ud af Sengen. Der er næsten altid lagt Vand ind i Soveværelset, saa at man kun behøver at dreje Hanen om for at faa en saa rigelig Vandstrøm, som man ønsker til at fuse ud i Kummen paa det marmorbelagte Vaskebord. Naar man omtaler Soveværelset paa et amerikansk Hotel, bør det ikke forglemmes, saa ubetydeligt det end er, at der altid findes Sæbe. Dette anses nemlig for en særegen angel-saxisk Institution; de europæiske Fastlandshotellers Mangel paa denne Gjenstand hører ligeledes til Noget af det for en Amerikaner Forunderligste i den forunderlige gamle Verden, og den amerikanske Humorist Mark Twain lader i sin bekjendte Rejsebeskivelse »The innocents abroad« denne Mangel den ene Gang efter den anden give Anledning til snurrige og komiske Situationer for de rejsende Amerikanere.

Maaltiderne ere ordnede efter engelsk Levevis; ingen Table d'hôte om Middagen, men Servering indenfor bestemte Timer. Der er paa de større Hoteller en stor Mangfoldighed af solide og tillige ofte dyre Retter at vælge imellem til alle Hovedmaaltiderne.*)

---

*) Nutiden har en saa stærk udviklet Sands for Spisesedler, at det maaske ikke vilde være overflødigt at anføre som et Slags oplysende Illustration den meget anselige daglige Spiseseddel paa et af de store New-Yorker Hoteller, St. Nicholas.

Supper

Ærte Purée. Nudler.

Fisk.

Kogt Helleflynder, hollandsk Sauce.

Indbagt Aborre, Vinsauce.

Kogt.

Salt Kjød med Kaal. Boeuf à la mode. Bedelaar med Kapers.

Kapun med Flæsk. Skinke. Kalkun med Østerssauce.

Amerikanerne kunne slet ikke forstaa den europæiske Skik, at man spiser ved et Table d'hôte, og at Alle faa en lille Bid af de samme mange Retter. De sammensætte deres Middag af faa Retter, som da ogsaa serveres i Kvantiteter, der kunne tilfredsstille enhver Appetit. Man sætter imidlertid Pris paa at have en Mængde forskjellige Grøntsager, og de amerikanske Kokke hylde det Princip, at Grøntsagerne saavidt mulig bør beholde deres naturlige Smag og ikke smage af alt muligt Andet. Der drikkes meget lidt til Maaltiderne; kun i Kalifornien, der selv er et rigt Vinland, er det det Almindelige, at der drikkes Vin til Middag; de stærke Drikke nydes mellem Maaltiderne. Den almindelige Drik til disse er Isvand, som da ogsaa skylles ned i saadanne Mængder, at man forstaar, hvorfor de halve Amerikanere lide af ødelagt Fordøjelse, og at man ser alle mulige

---

Stegt.

Kyllinger. Oxekjød. Unge Lam med Myntesauce. Kalvekjød. Skinke med Champagnesauce. Bedelaar. Kalkun.

Kolde Retter.

Kalkun med Syltetøj. Gaaseleverpostej med Trøfler. Lam. Skinke. Salt Kjød. Oxetunge. Kogt Oxekjød. Hummer. Kalvekjød. Hummersalat.

Biretter.

Smaa Fugle paa Spid.
Lammekoteletter med Sauce piquante.
Kalkunvinger.
Ris-Croquetter med Vanille.
Unge Duer med Asparges.
Kyllinger med Ris i spansk Stil
Stuvede Nyrer med Madeira-Sauce.
Makaroni med Parmesan Ost.
Krabber med blød Skal.

Syltetøjer, Pickles og Salater.

Pickles. Æblesauce. Ræddiker. Oliven. Picklede Bønner. Tyttebær. Laktuk.

Gemyser.

Kartoffelmos. Kartofler. Majs. Tomater. Ris. Bønner. Asparges. Roer. Kaal. Spinat.

Tærter.

Tapioca Budding Æble Pie. Rhabarber Pie. Plumbudding. Gelée af Rhinskvin. Vanille Kys. Lafayette Kager. Blanc manger.

Dessert.

Druer. Bananer. Æbler. Rosiner Mandler.
Sherbet. Kaffe.

Arter af bitre Mavedraaber anbefalede overalt paa Gader, Stræder, Klipper og Jernbanerækværker saa hyppigt, som om det var Nationens normale Tilstand at vride sig af Kolik. Drikke Amerikanerne Vin til deres Mad, er Champagne deres Yndlingsvin. Det er i det Hele umaadelige Kvantiteter, der forbruges heraf; Amerikanerne have den Overtro, at den bedste Champagne føres til dem, og fortælle, at de rige russiske Stormænd lade deres Champagne kjøbe i New-York.

Opvartningen er meget forskjellig. I New-York opvartes man ligesaa godt som i Europa; St. Nicholas har for at nævne et Exempel 300 Opvartere. Men medens man i Sydens Hoteller, i de gamle Slavestater kan finde en saa vrimlende Mangfoldighed af sorte, ærbødige Opvartere, at man kan bilde sig ind, at man er en hvid »Massa« i Tiden før Slaveriets Afskaffelse, er der mange andre Steder, hvor Opvarterne ere gjennemtrængte af Bevidstheden om at være frie amerikanske Borgere paa en Maade, der ikke altid er behagelig for Gjæsterne, navnlig naar disse ere meget sultne, men de frie Borgere vedblive haardnakket at fastholde den Opfattelse, at det ingen Hast har med Maden. Dersom imidlertid Borgerværdigheden saaledes kan komme noget paa tværs med Opvarterbestillingen, gjør den sig paa den anden Side undertiden ogsaa gjældende paa en meget behagelig Maade. Det Prelleri for Drikkepenge f. Ex., der er saa utaaleligt paa europæiske Hoteller, er ukjendt i Amerika. Portneren, som bærer Ens Kuffert ned, naar man rejser, siger Tak for en kvart Dollar og »that is all right« for en halv; men selv om man følte den mest levende Trang til at uddele Gaver til Andre, vilde det være umuligt at blive af med dem.

Renligheden i de amerikanske Hoteller synes at være meget stor, stadig med Undtagelse af Tobakssalen. Dette Sidste synes imidlertid at maatte skrives paa Gjæsternes Regning; thi Amerikanerne spytte ivrigt allevegne, men dobbelt ivrigt, naar de sidde ledige i deres Hotel. Man kan godt se et halvt Dusin irske Piger hver Morgen oversvømme Gulvet med Vand og Sæbe paa den hensynsløseste Maade, men Fliserne ere neppe tørre, før Alt er næsten i samme Tilstand som før.

Er Alt i Reglen godt i de amerikanske Hoteller, ere Priserne ogsaa høje. Det er endnu en Regel, fra hvilken kun nogle Hoteller i de østlige Stater gjøre Undtagelser, at der betales fast Pris uden Hensyn til, hvilke Maaltider man nyder i den Tid, man bor i Hotellet. Priserne variere noget, men ikke meget i de forskjellige Klasser af Hoteller. I New-York betaler man i Fifth Avenue 5 Dollars pr. Dag, i St. Nicholas 4½ Dollars, og fra 4 Dollars (Papir) til 3½ Dollars synes at være det Almindelige for Hoteller af første Klasse. I Kalifornien betales 3 Dollars Guld paa Hoteller, der i ingen Henseende staa tilbage for New-Yorks. Paa Hoteller af lavere Rang bor man billigere, dog neppe paa noget ordentligt Sted under 2 à 2½ Dollars. Priserne kunne under særegne Omstændigheder naa en urimelig Højde. Bladene meddelte saaledes efter Sessionen i Washington i Foraaret 1871 endel Prøver paa de Priser, som man paa denne Tid, da Alt var overfyldt, havde kunnet forlange og erholde i Arlington House, Hovedstadens første Hotel. En bekjendt Politiker, Senator Fenton, havde herefter betalt 1000 Dollars i Leje alene af sin Lejlighed, bestaaende af en Dagligstue, to Sovekammere og et Kontor; Senator Cox betalte 250 Dollars for sine Værelser i en Uge, en anden Politikers Regning for to Værelser i en Maaned var 450 Dollars. Den bekjendte Kvaksalver og Millionær Helmbold fik for en Dag en Regning paa 96 Dollars o. s. v.

Hotellerne i Amerika have Betydning ikke blot som Opholdssteder for Fremmede. Amerikanerne selv have en Tilbøjelighed for at leve paa Hotel, der vidner uheldigt om den Udvikling, Sansen for Huslivet har faaet. Mange rige og velstaaende Folk holde intet Hjem. De tilbringe Tiden paa et Hotel, hvor de altid have et bedre Bord og pragtfuldere Værelser end i et eget Hjem paa samme Tid, som Damerne ere fritagne for de Besværligheder, der knytte sig til Bestyrelsen af en Husholdning. At disse Fordele kjøbes ved at leve i Kompagniskab med et Par Hundrede vildfremmede Mennesker, vejer Intet; for mange Amerikanere og navnlig Amerikanerinder er ovenikjøbet dette kun en ny Tiltrækning til Hotellerne. Som det gaar de Rige, gaar det ogsaa de mindre Velstaaende, der søge til

Kosthuse og smaa Hoteller, men for disse kommer unægtelig som særegen Bevæggrund til at opgive Huslivet, at Tyendelønnen er saa høj, at det næsten er uoverkommeligt for et ungt Par, som begynder med Lidt, at faa et ordentligt Tyende. Det bliver for saadanne Folk god Økonomi at leve paa et Kosthus, og der er derfor mangfoldige unge Mennesker, som gifte sig paa den Maade, at de strax tage deres Værelse i et Kosthus og blive ved at leve Aar ud og Aar ind paa denne Maade.

Fifth Avenue Hotel.

Hvilket Omfang denne Leven paa Hoteller og offentlige Steder har i Amerika, kan ses deraf, at den ligefrem tages med i Betragtning som en af de Faktorer, der have Indflydelse paa Samfundsforholdene. Da Tocqueville skrev sin berømte Bog om det amerikanske Demokrati, erklærede han, at der maaske ikke var noget Land, hvor Ægteskabets sædelige Renhed stod saa højt som i Amerika. Der er i en Menneskealder foregaaet en saadan Forandring heri, at det giver alvorlige Betragtere blandt Amerikanerne selv Anledning til de største Bekymringer, men som et af de Forhold, der have udøvet en særdeles sørgelig Virkning, nævnes netop dette Hotelliv, som lader Konerne leve ene og aldeles ørkesløst næsten hele Dagen paa offentlige Steder.

Drikkestuer og Restaurationer.

Hvem der drikker — Hvad der drikkes — Lunchrestaurationer — Østersrestaurationer.

Der er to Slags amerikanske Beværtningssteder, som have en ganske særegen Karakter: Drikkestuerne og de Steder, som nærmest give sig af med at besørge Lunch, Formiddagsmaaltidet, som gjerne indtages mellem 12 og 2. Wendell Phillips har i en af sine Taler mod Drukkenskab erklæret, at Hang hertil og Herskesyge vare historisk nedarvede Egenskaber hos Angelsaxerne. Man kunde fristes til at tro, at der var et eller andet ejendommeligt Naturforhold tilstede, som drog Amerikanerne saa stærkt til de spirituøse Drikke. Det varer en Tid, før en Rejsende i Landet ret faar Øjet op for Betydningen af, at der tales og skrives saa meget om Umaadelighed, at der er saa mange og vidt forgrenede Maadeholdsforeninger, og at Alle, der beskjæftige sig med Tanker om at forbedre det amerikanske Samfundsliv, skænke Drukkenskaben en særlig Opmærksomhed. Amerikanerne drikke i Virkeligheden beklagelig meget, og ingen Samfundsklasse kan lade en anden noget høre i denne Henseende. Fra Lastdrageren op til Præsidenten bukke de under i Hobetal for den pirrende Fristelse. Der er Mange, som med amerikansk Energi rive sig løs igjen efter at have været forfaldne flere Aar, men der er Mange, som bukke under, og Maalestokken for Beruselse maa anlægges saa lemfældig, at det ikke

geraader nogen Mand til Skade paa godt Navn og Rygte, om han undtagelsesvis viser sig i en meget omtaaget Tilstand.*)

Intet Under derfor, at man ser en vrimlende Mangfoldighed af Drikkestuer, »bar-rooms«, i en amerikansk By. Det, der er det Betegnende for alle disse, er det sædvanlige amerikanske Præg af hurtig og expedit Forretningsgang, Besørgelsen af rask og grundig Fuldskab. Man sætter sig ikke ned ved sit Glas som i Europa og nyder det i Ro og Mag, man faar det udleveret ved Skænken, tømmer det strax staaende der, og tager saa strax et nyt Glas eller gaar sin Vej, Alt efter Omstændighederne. Det Første er unægtelig det Almindeligste. Man drikker aldrig alene i Amerika, og man betaler aldrig hver for sig. Den ligelige Fordeling opnaas ved, at Hver trakterer Alle rundt. Dette er en Uskik, som er i højeste Grad ubehagelig for Fremmede. Man skal have Held med sig for at træffe Amerikanere paa Gaden og følges et Stykke med dem, uden at det kommer til Drik, og denne gaar altid efter det nævnte Solidaritets-Princip. Er man Flere sammen, og man slipper ud af en Skænkestue uden at have taget mere end et Glas hver, maa man ingenlunde derfor anse Faren for overstaaet. Bliver Selskabet samlet, varer det ikke mange Minuter, før en Anden i Nærheden af en Drikkestue foreslaar: »Well, gentlemen, let us take a drink«, og saaledes gaar det uundgaaelig Raden rundt. Og man er ikke sikker til nogen Tid paa Dagen. Indskrænkede man sig til Aftenen eller blot til Eftermiddagen, vilde det være lettere at forsone sig med denne Skik, men Kl. 10 om Formiddagen frembyder ingen større Sikkerhed end Kl. 10 om Aftenen ligeoverfor den amerikanske Gjæstfrihed.

Det, der drikkes i Skænkestuerne, er dels — i mindre Omfang — Vin, dels Spiritus i særegen Forstand, Kognac (Brandy) og Whisky, af hvilke

*) Derimod er man, med liden Konsekvens, temmelig enig om at anse det for en næsten uhæderlig Stilling at være »barkeeper«, at staa for Skænken. Man er ikke kræsen med Livsstilling i Amerika, men til en saadan Mand skal man endog i de mange religiøse Samfund have vanskeligt ved at finde en Præst, der vil fungere ved hans Begravelse. Det sociale og religiøse Interdikt gjælder dog saavidt kun den, som styrer Udskænkningsforretningen, ikke den, der ejer den, naar han blot ikke selv skænker i Glassene.

den normale Dosis er et halvt Ølglas, Snapseglas kjendes ikke, dels endelig de bekjendte amerikanske Blandingsdrikke, som ere en uopnaaet Specialitet, og som navnlig om Sommeren, naar Alt er kølet i Is, ere overordentlig velsmagende. Sherry Coblers er alt for længe siden kjendt i Europa, Pebermynte-Julep's Navn er berømt fra Dickens's Skildringer af Amerika; den for Tiden mest yndede Drik er Cock-tail, navnlig Brandy Cock-tail, en Sammensætning af Kognac, Vand, Sukker, nogle Krydderier, lidt Citronskal og lidt af de aromatiske Bitteressentser, som Amerikanerne ynde saa meget; denne Drik er nu den mest brugte i hele Unionen. Østen har iøvrigt sine Variationer paa Blandingerne, Vesten sine, det Hele vilde udgjøre en alenlang Liste alene af Navnene.

Skænkestuerne ere indrettede paa, at Gjæsterne staa op og skylle i sig hurtigst muligt; Møblementet er altsaa altid særdeles sparsomt, der lægges ofte aabenbart an paa ikke at have Siddepladser. Udstyret bestaar væsenlig kun af Skænken med sin brillerende Opstilling, men Udstyrelsen af Loft, Vægge, Gulv er ofte kostbar, og Glassene ere smukke, fine, undertiden med slebne Navneziffere og altid skinnende rene. Betegnende for den Flothed, der gaar igjennem det amerikanske Liv, er, at der i de elegante Skænkestuer staar til fuldkomment fri Afbenyttelse for Gjæsterne en Anretning, undertiden kun bestaaende af smaa Biscuits og Ost, men ofte tillige med et helt Udvalg af kolde Fødemidler. Etsteds, i San Francisco har jeg endog set en Skænkestue, der i Lunchtiden serverede varm Frokost, Supper og Stege, for dem, der ønskede det, uden nogen Forhøjelse i Pris. Gjæsterne ere flotte paa disse Steder, Værterne ere det ogsaa, men Resultaterne af al denne gjensidige Flothed ere som sagt ikke heldige.

Der er sørget altfor godt for dem, der ville drikke i Amerika; de, der ville spise, kunne heller ikke klage. Man søger ogsaa i denne Henseende ikke at staa tilbage for den gamle Verden. Amerikanerne ere imidlertid ikke skabte til at være Gastronomer. Hertil have de ikke Ro nok paa sig. Et fint Maaltid vil nydes med en kritisk Ro, med en prøvende Dvælen ved det Enkelte, som disse

Mennesker ikke have til Raadighed. Der er derfor ingen Morskab ved at se dem paa en af de store og dyre Restaurationer, som naturligvis ogsaa findes i New-York, spisende endel forskjellige Retter og drikkende endel forskjellige Vine, men det er morsomt at se dem, naar de om Formiddagen i en af de mangfoldige smaa Restaurationer, som ere oprettede nærmest for at servere Lunch, gjøre Spiseforretningen af. Der er Mange, som slet ikke give sig Tid til overhovedet at gaa ind og spise Lunch, og som, naar de trænge til Noget, kjøbe en Haandfuld Nødder, nogle Æbler eller Kager paa Gaden og ile afsted spisende paa Vejen. De, der ville have nogen nem kold Føde, spilde ingen Tid hermed. I kortere Tid, end man hos os behøver til at faa den bestilte Mad bragt, kan her hele Maaltidet være gjort af. Spisehurtigheden er størst ved Skænken. Paa denne staa endel forskjellige, yndede Retter, af hvilke der kan spises staaende eller, om man vil gjøre sig det mageligt, siddende paa en meget høj Tabouret. At gjøre sig det bekvemt ved at give Hatten et Puf eller skyde Frakken lidt tilbage, at tømme en Tallerken og et Glas Øl, faa en Lap Papir med Angivelse af, hvad man skal betale ved Kassen, give Hatten et nyt Puf og gjøre Plads for den næste er to Minuters Sag. Det er det mest Yndede at spise paa denne Maade, og i den rigtige Lunchtid er det paa de søgte Steder næsten umuligt for en Ikke-Amerikaner at komme frem til Skænken. Man maa slaa sig til de mere Mageliges Parti og sætte sig ved Smaabordene. Her opvarter man ikke sig selv, men bliver i Reglen hurtigt opvartet og besørget. Til Gjengjæld forventes det ogsaa, at man selv forsvinder saa hurtigt som muligt.

En ganske særegen amerikansk Institution er Østersrestaurationerne. Amerika roser sine mærkværdige Østers. Europæeren finder dem lidt flaue i Smagen, han beundrer deres Størrelse, men vil ikke tro, at de umaadelige Exemplarer, der sættes frem for ham, kun ere Diminutiver mod de Uhyrer, som skulle kunne dække en lille Tallerken, hvorom hans amerikanske Vært fortæller ham; han vil ikke tro det — før han ser dem. Men har man set saadanne

Kæmpe-Østers, forstaar man ogsaa, at Thackeray, da han havde faaet en saadan tillivs, sagde Tak for flere og erklærede, at han var tilmode, som om han havde slugt et Barn.

De amerikanske Østers tillaves paa en Mængde forskjellige Maader. En Østers-Restauration leverer kun Østers, men kan af disse sammensætte en fuldstændig Middag, med Suppe, Mellemretter og forskjellige Stege. Som Bevis for Muligheden hensættes her Spisekortet fra en af de mest bekjendte Østersrestaurationer i New-York, den i Fulton Market, som særlig er berømt for sine Kæmpedyr:

Oysters.
Saddle Rock Roast
— — Stew
— — Fry
— — Raw
Extra Saddle Rock Roast
— — — Stew
— — — Fry
— — — Raw
Boston Stew
Box Stew
Stew
Pickled Oysters
Broiled Oysters
Plate of Raw,

og foruden denne Variation er der adskillige andre, der, som mere kombinerede, ikke findes paa Spisesedlen, saasom dobbelt ristede Østers, Østers Pier o. s. v. Foruden Østers spises ogsaa adskillige andre velsmagende Bløddyr, Scallops og Clams; navnlig de Sidste ere for Tiden mere paa Moden i fine Huse end Østers.

Lidt om Klubber.

Klubber i Byen — En Sportklub.

Klublivet spiller en ikke ringe Rolle i New-York. Der er betydelige og indflydelsesrige og politiske Klubber, som i Grunden kun ere Komiteer for vedkommende Partier, der er selskabelige Klubber af bestemt politisk Farve, men der er ogsaa selskabelige Klubber, hvor al politisk Bevægelse tier, og hvor man altid er paa fuldstændig neutral Grund.

De bedste Klubber have selvfølgelig deres Lokaler i de bedste Kvarterer af Byen, og ligesom i England er det sande Pragtbygninger, som staa til Medlemmernes Raadighed. Kontingentet til Klubberne er meget højt og forhøjes ved et betydeligt Indskud, som erlægges ved Indtrædelsen. Det er derfor kun meget velstaaende Folk, eller ialfald Folk, som bruge endel Penge, der ere Medlemmer, men selv for disse byder Klubben i alle Henseender en Elegance og Bekvemmelighed, som maa gjøre den til en farlig Rival selv i denne Henseende med et rigt Hus.

New-York har en Klub, »the Century«, hovedsagelig sammensat af Publicister, Kunstnere og Folk med literære og artistiske Interesser. Dens Lokaler ere noget af det Hyggeligste og Smagfuldeste, man kan tænke sig, og man har tillige lagt an paa at vise, at man ikke er fremmed for Muser og Gratier. Arbejder af Thorvaldsen pryde den elegante Balsal, og en Samling af Malerier, som er valgt med megen Skjønsomhed, dekorerer Stueetagens Værelser, medens pragt-

fulde Albumer med Tegninger og Fotografier ere fremlagte paa Bordene. De andre Klubber, som den elegante »Union Club«, synes imidlertid mere at lægge an paa at imponere ved storartede Lokaler end paa at tiltale ved kunstnerisk smagfuld Udstyring.

Dens store Bygninger indholde imponerende Trappegange, imponerende Spisesale, imponerende Læsesale, imponerende Konversationssale, men Medlemmerne blive næsten rent borte i al denne Storhed, og maaske i en Følelse heraf ser man dem saa ofte ty sammen ind i de mindre Spilleværelser og Kabinetter og overlade de andre Rum til ensom Storhed.

Den Interesse, Klubberne i Byen selv frembyde, overgaas imidlertid langt af den, der er knyttet til de Etablissementer ude i Landet, som holdes af de forskjellige Sportklubber. Sportklubber ere naturligvis paa deres Vis ogsaa ens over hele Verden; men hvad der er det Interessante og Tiltalende ved Klubberne i New-York, det er, at de amerikanske Forhold gjøre det muligt ved to Timers Jernbanekjørsel fra den umaadelige Hovedstad at finde Steder, der ere ligesaa uragtige som de Skove, i hvilke Leather-stocking jagede. Man er Forretningsmand i Wall-Street's Tummel de sex Dage i Ugen, og fra Lørdag Aften til Søndag Morgen lever man i Blokhus i ensomme Skove og jager og fisker Foreller paa Steder, der ere saa uberørte af menneskeligt Liv, som om den, der nu besøger dem, var den første hvide Mand, hvis Fod traadte Sti i det graa Mos, eller som kastede Snøre ud under de ludende og styrtede Træstammer.

Maaske den største af denne Art Klubber er »The South Side Sportsmen's Club«. Selv om man nok saa ubetinget foretrækker ikke at have anden Ulejlighed af Snepper og vilde Duer end den, der følger af at spise dem, og selv om man er ganske utilgængelig for det Spændende i den Situation at lade en Flue dandse en halv Dag i Vandskorpen for at narre de snedige Foreller, er det en stor Fornøjelse at være en saadan Klubs Gjæst.

Den har sit Territorium omtrent 50 Mile fra New-York paa Sydsiden af Long Island. Klubben holder sin egen Jernbanestation; man har ved at give vedkommende Linie fri Grund opnaaet, at

Banetoget skal holde ved denne, naar der er noget Medlem af Klubben, som skal af eller paa. Kjører man ud, meddeler man til Konduktøren, at man stiger af ved Klubben; vil man fra denne ind til Byen, giver en af Klubbens Betjente paa Stationen med et Flag Signal om at stoppe til det sig nærmende Tog.

Klubbens Bygninger ligge et Stykke fra Stationen, og en af Klubbens Vogne er derfor tilrede, naar der kan ventes Gjæster, for at kjøre dem eller ialfald deres Bagage op. Der er bestandig sørget for, at Urtilstanden paa Territoriet ikke volder større Besværligheder, end det kan være behageligt eller ialfald pikant. Det nittende Aarhundrede kommer tilstede, saasnart det forlanges.

Territoriet bestaar af vidtstrakte Skove med smaa Floder og Søer, rige paa de efterstræbte Foreller. Paa en Bakke nær en smuk Skovsø ligge de lave, landlige Bygninger. Alt er tarveligt, som det sig for Sportsmænd hør og bør, men solidt og godt. Hovedbygningen indeholder Spisesal, Dagligstuer for Herrer og for de besøgende Damer, Billardstue, Rum til alle mulige Jagt- og Fiskeredskaber og et tilstrækkeligt Antal Værelser for Medlemmerne. Disse hyggelige smaa Soveværelser, der ere møblerede med landlig Tarvelighed, Seng, et Par Gynge- og andre Stole, en Kommode og et Spejl, det er omtrent det hele Udstyr. Her hænger ethvert Medlems fuldstændige Udstyr, bestaaende af en Jægerdragt, en Fiskerdragt og en landlig Spadseredragt, thi saasnart man har betraadt Klubhuset, er den almindelige Bydragt ikke mere i Stilen. Ved Indaandelsen af dets Luft bliver New-Yorkeren i samme Nu den landlige Idrætsmand, hans Tankegang, hans Holdning, hans Sprog er forandret. Hans Sind er kun beskjæftiget med Fugle og Fiske, og i tekniske Vendinger iler han med at forhøre hos Værten og Betjentene, hvorledes disse Skabninger have forholdt sig siden sidste Mandag Morgen, og hvad de kunne antages at ville age sig til den næste Dag. Til en saa fuldstændig Forandring af et Menneskes Indre maa noget tilsvarende vise sig i det Ydre; derfor bort i 36 Timer med høj Hat og mørk Frakke, de komme først paa igjen iovermorgen tidlig med Tankerne om Diskontoen og Priserne paa Korn og Kolonialvarer.

Omkring Hovedbygningen ligge Stalde, Hundegaarde, et Maskinhus, fra hvilket Vand drives op i Bygningen, en Bygning med Bade o. s. v.

En jovial tyk Vært, der selvfølgelig betragter sig som Ligemand med alle Medlemmerne, bestyrer Etablissementet og gjør det godt, baade for sig selv og Medlemmerne. Han er en rig Mand, og alle Klubbens Medlemmer vilde betragte det som et uerstatteligt Tab, hvis hans Tjeneste blev dem unddragen. Han forstaar til Fuldkommenhed at lade Bordet indeholde det Bedste af alt muligt Spiseligt, Aarstiden frembyder, og hans Vine nyde en ligesaa god Anseelse som hans Koteletter og Beefsteaks. Som han er en udmærket Vært, saaledes er der blandt Klubbens Betjente et Mønster paa en Sportsmands Tjener. Det er en gammel Mestits, hvis Fader endnu flakkede om som Jæger i Urskoven. Han kjender tilbunds al Forellens Træskhed og finder Vildtets Stier saa godt som det selv. Der er ivrig Efterspørgsel efter at have ham med paa Fiskeriudflugter. Den, der har ham til at ro Baaden, faar altid god Fangst — selvfølgelig ved egen Dygtighed, men Mat har altid Lykken med sig, selv de Dage, da ingen Andre faar det mindste Bid.

At have alle saadanne Herligheder til sin Tjeneste er selvfølgelig ikke billigt for de hundrede Medlemmer, som Klubben tæller. Det aarlige Kontingent er 75 Dollars og Indskudet ved Indtrædelsen 1000 Dollars, hvoraf dog de 500 ere indskudte som Aktie i Klubben. For disse Penge lader man ogsaa udføre store Foretagender; der er alt gravet en Sø paa 20 Acres til Forellerne, og en anden paa 10 Acres var under Arbejde.

Skovene ere vilde og øde; de hærges ofte af Skovbrande, denne Plage for alle de amerikanske Skove. Man kan i disse Skove have Ture, paa hvilke man ikke alene beundrer en skjøn Natur, men tillige ser dem i en Oprindelighed, som om man var tusinde Mile fra det nærmest beboede Sted.

En Aa løber gjennem en Del af Skovene. Her vrimler det af Foreller; i de dybe Skygger ved Bredden have de deres Huler, hvorfra det gjælder at lokke dem frem. Men

bedre end at staa paa det samme Sted og søge at kappes med den lunefulde Fisk i Snildhed er det at lade Foreller være Foreller og sejle ned ad Aaen, snart drivende med Strømmen, snart stagende sig frem, snart siddende paa Grund paa en omstyrtet Træstamme eller fanget af Grenene fra Bredden. Krattet langs Aaen er tæt og sammenfiltret som i en Urskov, brogede Fugle smutte frem og tilbage, Blomster mylre frem allevegne, de ere indsprængte i Græsset paa Bredderne, smaa Øer, lutter Blomster, skyde op i Aaen, de sidde i tætte Duske i Revner paa de styrtede Træstammer, Vandet er saa glasklart, at man ser alle Bundens Planter, store, bløde Vandplanter ligge dernede som Mosfjedre og danne en ejendommelig Pryd, Luften er fyldt med Duft fra Blomster og Skovens stærke, friske Lugt, Himlen er klar og høj, Solen skinner stærkt, men dens Straaler naa ikke ind under Løvhangen. Man har sluttet Fred med Forellerne, Alt er stille, yndefuldt, fredeligt, man ligesom synker hen og taber sig selv i denne ensomme Natur; selv for en Ikke-Sportsmand er South Side Club et saare tiltalende Sted.

Paa Guldbørsen.

Paa Børsen.

Omsætningernes Størrelse — Spekulanterne — »Tyre« og »Bjørne« — En »Ring« — I »et Hjørne« — Cornelius Vanderbilt — Daniel Drew — »Giganternes Kamp« — Domstolenes Rolle — Drews Sejr — Flugten til Jersey — Drew taber Modet — James Fisk — Guldsammensværgelsen — Frygten for Regeringen — Forberedelserne — »The black friday« — Regeringen sælger — Efterveerne — Kvindelige Spekulanter.

Amerikanerne ere et Yderlighedernes Folk, og Amerikas Metropolis har, med Undtagelse af Tiggeriet, alle store europæiske Hovedstæders Laster og Fejl i kolossale Former. Da den tillige er en Forretningsby af første Rang, er det intet Under, at Børsspillet denne Kræftskade i vor Tids Foretagelsesaand, drives her som ikke noget andet Sted paa Jorden. Den feberagtige Higen efter at blive rig, alle Nydelsers Herre, og strax, i en Haandevending, ikke imorgen, men idag og uden Arbejde, ved et dristigt Kup gaar igjennem vor hele Samfundstilstand, og mere end noget andet arbejder den de økonomiske Revolutionære i Hænderne, thi stærkere end noget Andet viser den, at den nuværende økonomiske Ordning i mange Henseender ikke er Andet end den gamle *bellum omnium contra omnes.* Naar denne lidenskabelige Higen forenes med den Dristighed, den utæmmelige, hensynsløse Energi, som Amerikanerne besidde i højeste Grad, fremkommer der et Resultat, Børsspillets højeste Udvikling, som med sin utilfredsstillelige Vindesyge, sin mere end haardhjertede Hensynsløshed, i hvilken hvert Spor af Følelse for Andre er udelukket, sine Sejre, som aldrig give den Vindende Ro, og sine Nederlag, som aldrig føde Medynk for den Faldne, med sin glædeløse Skare

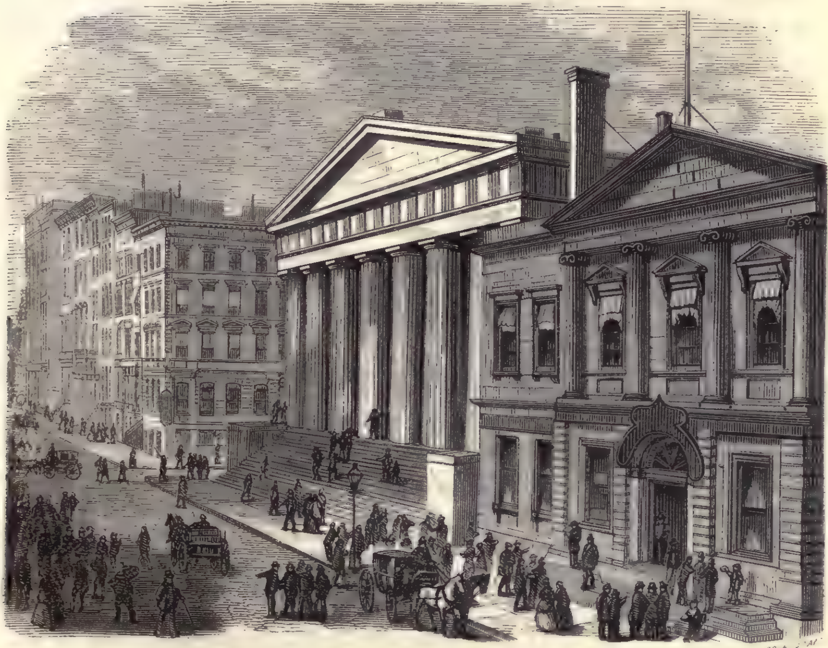
af Heldige og sin fortvivlede Legion af ruinerede, paa Aand og Legeme fortabte Uheldige — indeholder en ligesaa alvorlig som sørgelig Advarsel for Tiden. Børslivet i New-York spiller en saadan Rolle, at selv et flygtigt Billede af Livet i denne By maa tage dette Træk med. Den Omsætning, der finder Sted paa Pengebørserne i New-York, er ganske overordentlig stor. De Papirer, i hvilke Forretninger gjøres, anslaas til et Beløb af 4000 Mill. Doll. Heri er indbefattet Regerings- og Kommune-»Bonds«, alle Jernbane-, Bank-, Assurance-, Dampskibs- og andre Aktier. Forretningerne i et Aar anslaas at beløbe sig til noget over 15,000 Millioner Dollars (ifølge Wm. W. Fowler, hvis udførlige Skildring af det sidste Decenniums Historie paa New-Yorks Børs benyttes i dette Kapitel). Heri er ikke medtaget Omsætning i Regerings-Bonds, som det anses for umuligt blot tilnærmelsesvis at gjætte og ikke heller Omsætningerne i Guld, som i 1869 beløb sig til 30,000 Millioner*).

For at naa op til saadanne Tal er det selvfølgelig, at de Enkelte gjøre Forretninger i stor Stil. Men dette er ogsaa Tilfældet. At en enkelt Mand eller et enkelt Firma sælger eller kjøber en Post, Guld eller »Stocks«, til Beløb af en Million, skal høre til de næsten daglig forefaldende Begivender. Guldbankens ugentlige Klareringer i livlige Forretningstider er over 1000 Millioner Dollars. Et af de store Mæglerfirmaer (Lockwood & Co.) vides at have modtaget i Løbet af een Dag indtil 5000 Dollars i Kourtage, hvilket, da denne beløber sig til $\frac{1}{8}$ pCt., angiver en Dags Omsætning af 4 Millioner. Et andet Firma havde i en Maaned omsat 150 Millioner.

Under de kæmpemæssige »Operationer«, som have fundet Sted i Løbet af de sidste Aar i Erie- og New-York-Central-Jernbaneaktier og i Guld have Firmaer som det nævnte Lockwood & Co., David Groesbeck & Co., Will. Heath & Co., R. Hatch & Co., Smith, Gould, Martin & Co., havt Beløb paa Haanden af fabelagtig Størrelse.

*) Dette utrolige Tal bliver mindre utroligt, naar det erindres, at i dette Aar var Guldomsætningen blot i to Dage, 24de og 25de September, da Fisks og Konsorters skændige Guld-Sammensværgelse brød løs, 800 Millioner; den ene Dag »the black friday« skiftede 40 Millioner Hænder blot i fem Minutter.

Pengekvarteret, Wallstreet og Omgivelser, hvor Børserne, Finansministeriets Filial, vigtigere ofte end Hovedsædet i Washington, og fem Sjettedele af New-Yorks Banker ligge samlede, er alt berørt i den forudgaaende korte Skildring af Gader og offentlige Bygninger i New-York. Det er et storartet Røre, der er i Wall-Street og Broad-Street i Forretningstiden; men det Røre, der er udenfor, Menneskestimlen og de mylrende Vogne er i »excitement« Intet mod, hvad der fore-

Wall Street med Finansministeriets Filial.

gaar indenfor Børserne. Det vilde imidlertid være urigtigt her at anvende Ordet »storartet« som Betegnelsen, »vanvittigt« passer bedre paa den puffende, støjende, sig frem eller tilbage arbejdende Trængsel. Selv under almindelige Forhold udbydes der til Kjøb og Salg og gjøres Forretninger med en Larmen og Skrigen, næsten, Hylen, som om man var i en Daarekiste, og Kommis'erne, der ville

af med en Post af Guld eller Værdipapirer, brøle dem ud paa en Maade, der aldeles vilde gjøre vore Gadeudraabere til Skamme. En Fremmed, der kommer ind, forstaar ikke en Stavelse af den Ramse, der dundrer løs fra alle Steder i Salene fra de forskjellige Raabere og forstaar aldeles ikke, hvorledes der overhovedet kan gjøres Forretninger i denne forfærdelige Tummel.

De Hundreder, ja Tusinder, som mylre i Børsernes Sale og paa Gaden udenfor for at gjøre Forretninger, høre til mange forskjellige Nationer. Der er Englændere og Skotter og Irlændere, Franskmænd, Tydskere, Italienere, kort Repræsentanter for alle Europas Lande blandede med hvide og farvede Amerikanere.

Mange af disse høre til den stadige Befolkning paa disse Steder og ville ikke svigte nogen Dag, de kunne staa oprejste, de komme for at vinde mere, hvis de ere heldige, for at vinde igjen, hvis de have tabt. Ingen af dem, hvor rig han end er, har nogensinde Nok; og selv naar de ere saa uigjenkaldelig ruinerede, at de selv maa opgive Haabet om nogensinde at komme paa Fode igjen og atter kunne slaa et Slag i Væddekampen om Guldet, vedblive de at færdes paa disse Steder, følge Kursforandringer og Prisnoteringer med tantalisk Interesse, uden Ro eller Rist, bestandig paafærde, hvor der er noget Usædvanligt, spejdende, spørgende, beregnende med et underligt Liv som travle Gjengangere af dem selv fra tidligere Dage.

Alle Livsstillinger findes her, der er Spekulanter af Profession, som aldrig have været Andet, og der er Præster og Videnskabsmænd og Forretningsmænd i alt muligt Andet end Guld og Aktier, og der er skjønne Damer; nogle af alle disse ere her kun sporadisk, nu og da, naar de mene, at der er Udsigt til at gjøre et Kup, Andre gaa efterhaanden over til at blive Stamgjæster. Enhver af disse er her kun for at faa Penge ud af den Andens Lomme, men indbyrdes ere de Alle endnu mere høflige og velvillige og ligefremme mod hinanden, end Amerikanere pleie at være. Millionærer og Fallenter snakke sammen, drikke sammen og give hinanden sande eller falske Oplysninger med den højeste Grad af Velvillie.

Udenfor Fondsbørsen.

Spekulanterne deles i to store Hovedklasser, »Tyre« og »Bjørne«; en »Tyr« spekulerer i opadgaaende Konjunkturer, og Navnet menes at sigte til, at han søger at kaste Priserne opad. Han siges ogsaa at være »lang« med Aktier, fordi han antages altid at have dem paa Haanden rede til Salg. »Bjørnen« sælger til Levering i Fremtiden, hvad han ikke selv er i Besiddelse af paa Salgstiden, og er »kort« i Aktier. Han forpligter sig til at levere et bestemt Parti til en bestemt Pris til en bestemt Tid. Han er altsaa interesseret i, at Priserne gaa ned. Navnet skal være kommet fra en bestemt Lejlighed, hvor selve et stort Foretagende søgtes ruineret for at faa Priserne paa dets Aktier ned. De, der bestræbte sig herfor, sagdes at handle som Folk, der slog Bjørnen ihjel for at flaa den, og Navnet Bjørne gik siden i Arv.

To Bestræbelser, en efter at drive Prisen opad, en anden efter at drive den ned, gaa altsaa til Stadighed igjen paa Markedet. Ofte slaa de, der ere interesserede i, at Prisbevægelsen foregaar i den ene eller den anden Retning, sig sammen for at drive op eller trykke ned. Der dannes da, hvad man kalder en »Ring« eller en Klike, hvis Formaal er at lave en kunstig Markedspris paa et vist bestemt Effekt. Dens Medlemmer sikkre sig i Hemmelighed paa forskjellige Maader, hvad der er paa Markedet af et vist Papir, og tilfredssille saa Efterspørgslen til den Pris, de selv fastsætte. F. Ex. A., B. og C. bevæges til at indgaa Kontrakt om at levere 5000 Aktier af en vis Slags, som de ikke have (»Bjørne«); D., E. og F. skaffe sig Alt, hvad der er af de paagjældende Aktier, og naar Tiden kommer for »Bjørnene« til at opfylde deres Kontrakter, se de sig nødte til at kjøbe Aktierne til den Pris, D., E. og F. sætte. Disse have da dannet en »Ring af Tyre«, som »faar Bjørnene i et Hjørne«.

En »Ring« dannes paa følgende Maade. Naar der er rigeligt med Penge, og Konjunkturerne ere lyse, fæster en eller anden dreven Spekulant sin Opmærksomhed paa et eller andet Papir, gjerne Jernbaneaktier, som sælges til rimelig, helst lidt lav Pris. Det hele Aktiebeløb er f Ex. 50,000 Aktier à 100 Dollars, eller ialt 5 Millioner til Pari. Halvdelen af dette Beløb antages imidlertid at være uden-

lands eller paa faste Hænder, som ikke give sig af med Spekulationer, og det regnes derfor, at f. Ex. blot $2\frac{1}{2}$ Millioner komme paa Markedet. Dette er altsaa det Beløb, som den projekterede Ring maa kjøbe, hvis den vil være sikker paa et heldigt Resultat. Der foregaar nu en formelig Sammensværgelse mellem et mindre Antal Spekulanter, som gjerne opsætte en skriftlig Kontrakt, i hvilken de forbinde sig til at kjøbe et vist Antal Aktier, til at gjøre Alt for derefter at drive Prisen paa disse op og til ikke at sælge ud enkeltvis. Amerikanerne ere ikke meget blufærdige, Kontrakterne sige rent ud, at det gjælder en Plyndring, og Navnene sættes fuldt under. Naar Planen saaledes er lagt, skrides der til at opkjøbe Papirerne. Dette maa gjøres meget forsigtigt og tager ofte flere Maaneder. Ethvert muligt Kunstgreb benyttes for at skuffe dem, der ere udenfor Ringen, og forhindre dem fra at opdage, at Aktierne nu ere ifærd med at passere ind under den lille Klikes Raadighed. Undertiden giver man det Udseendet af, at vedkommende Aktieforetagende staar daarlig og truer med lave Priser paa sine Papirer. Rygter og løgnagtige Beretninger sættes i Omløb, Aktierne komme frem, kjøbes rolig op af Agenter og lægges hen. Bjørnene slutte imidlertid Kontrakter med Tyrene om fremtidige Leveringer af det vedkommende Papir. »Korte Kontrakter« indgaas i Almindelighed saaledes. A. sælger en Post af Aktier, som han ikke har, til B. og laaner dem hos C. for at levere B. dem. A. kommer altsaa til at skylde dem til C., som, efter hvad der er Skik og Brug ved denne Omsætning, kan kræve sine Aktier, naar han vil. Nu er det »Ringens« Taktik baade at laane Aktier til »Bjørnene« paa billige Betingelser og kjøbe de laante Papirer, naar de sælges; dens Medlemmer skabe saaledes en Efterspørgsel, som kun de selv kunne tilfredsstille. Prisen stiger imidlertid langsomt, og mangen letsindig »Bjørn« glæder sig for tidlig herover, idet han mener heri at finde et Varsel om et forestaaende Fald. Imidlertid forberedes det afgjørende Slag. Naar Aktiernes Pris er stegen en 20, 30, 40 pCt., bliver det paagjældende Papir pludselig meget sjældent, og »Bjørnene« finde det vanskeligt at kunne skaffe, hvad de have solgt. En skjøn Dag, naar Alt ser roligt ud i den finant-

sielle Verden, kommer saa Krisen. Er det et Jernbanepapir, hvori der manøvreres, sættes der f. Ex. Rygter om en daarlig Driftsberetning i Omløb, og forkjellige Mæglere faa det Hverv at byde Priserne op for at forskrække »Bjørnene« paa samme Tid, som disse manes til at tilbagelevere de Aktier, de have laant af »Ringen«. Paa denne Maade tvinges »Bjørnene« til at »dække« efter »Ringens« Forgodtbefindende, kjøbe Aktierne til den Pris, de forlange, eller betale Differencen imellem Markedsprisen og den lavere Pris, til hvilken de havde forpligtet sig til at levere. I dette sidste Tilfælde bliver imidlertid »Ringen« liggende inde med et stort Beløb af Aktier, efter hvilke der i Virkeligheden kun er ringe Efterspørgsel. Det gjælder da om at »læsse af«. Der sælges da nok til at lade Prisen gaa adskillige Procent ned, »Bjørnene« ere strax villige til at slutte Salgskontrakter, men naar »Ringen« har taget et tilstrækkeligt Antal af deres Kontrakter, sætte de atter Prisen op og nøde dem igjen til at dække. Saaledes gaar det flere Gange. Hver Gang Prisen gaar op, sker det med en saadan tilsyneladende Sikkerhed, at mange udenforstaaende »Tyre« lokkes til at kjøbe for saa at sælge med Tab. Saaledes kan »Ringen« holde det gaaende ikke i Uger, men i Maaneder, indtil den heldig er kommen af igjen med de indkjøbte Aktier.

Kulminationspunktet af disse Operationsintriguer er det omtalte, hvor »Bjørnene« bringes i »et Hjørne«, fordi de ere ude af Stand til at fyldestgjøre deres Forpligtelser, og Fowler udtaler den bittreste Dom over Forretningsmethoden paa New-Yorks Børs ved rolig at sige, at dennes Historie i 35 Aar kun er en fortsat Række af saadanne »Ringe«; »omtrent alle de vidunderlige Svingninger i Aktiemarkedet, som i de sidste syv Aar (fra 1860) have forbauset Publikum, skyldes mægtige Kombinationer, som have faaet Raadighed over et bestemt Papir.«

»Bjørnenes« og »Tyrenes« Karakteristik illustreres ualmindelig tydelig af to Matadorer, to af de mest fremragende, maaske de to

mest fremragende Spekulanter paa New-Yorks Børs, Cornelius Vanderbilt og Daniel Drew, Mænd, hvis Navne ere, vel ingenlunde berømte, forsaavidt Berømmelse antyder noget Ædelt og Stort, men bekjendte over hele Verden. Den Første af disse er den største »Tyr«, den Anden den største »Bjørn«.

Cornelius Vanderbilt skal være Nutidens største Jernbanekapitalist; men han begyndte som Ejer af et lille Færgefartøj, der gik mellem New-York og Staten Island — ikke engang Ejer, men kun Medejer, thi hans Moder, en Enke, og hans Søskende havde Part deri, men bleve efter Sigende tvungne ud af Kompagniskabet paa den haarde og hjerteløse Maade, som i Forbindelse med en vis formel Ærlighed har været fremherskende Træk hos Vanderbilt under hele hans kommercielle Løbebane.

Dampskibe og Jernbaner have været hans Specialitet. Han begyndte som 14aars Dreng med en Del af en Sejlbaad, havde et Dampskib, da han var 23, og havde bygget og ejet 20 Dampskibe og 40 Dampbaade, da han var 40 Aar. Paa samme Tid begyndte han ogsaa at interessere sig for Jernbaner. Landet var i en Opkomst, der foregik med en rivende Hurtighed, men Jernbanerne vare i Almindelighed daarlig styrede. Begge disse Ting indsaa han og handlede derefter. Han skaffede sig, først i et, saa i et andet Jernbanekompagni, et saa stort Parti Aktier, at han kunde øve en afgjørende Indflydelse paa Bestyrelsen, gjorde denne gjældende i fornuftig og økonomisk Retning, og lod saa sine Aktier ligge og vente paa det gunstige Omslag — og Omslaget var altid glimrende. At Vanderbilt ved paa denne Maade at gjøre sit overordentlige Administrationstalent gjældende har gavnet Landets Handel og Omsætning i høj Grad, paa samme Tid som han berigede sig selv umaadelig, er sikkert. Og i det Hele paastaas det, at Vanderbilt's Spekulationer indirekte have gjort Gavn; han har sat storartede Foretagender i Gang, og han har altid virket som »Tyr« og vel at mærke for en stor Del i Foretagender, som fortjente at drives op, thi i og for sig holder naturligvis den ikke ualmindelige Antagelse, at »Tyrene«

gavne, fordi de drive Priser op, og at »Bjørnene« skade den økonomiske Udvikling, fordi de drive Priser ned, ikke Stik.

Blot et af hans Foretagender behøver at nævnes, fordi hele Udførelsesmaaden er saa karakteristisk. Indtil 1850 var den umaadelig indbringende Trafik fra San Francisco til Panama i et Kompagni's Hænder — Pacific Mail Steamship Company's. En Dag lagde man Mærke til, at Vanderbilt stod i sit Kontor ganske optagen af Amerikas Kort og flyttende sin Finger bestandig mellem tre Punkter, San Juan de Nicaragua paa den atlantiske Kyst, Nicaragua Søen og Havnestaden San Juan del Sar ved det stille Hav. Ingen spurgte ham, hvad han tænkte paa, thi Enhver vidste, at en af hans Grundsætninger er: »Tal aldrig om, hvad Du vil gjøre, før det er gjort«. Nogle Dage efter laa et af hans Skibe, Damperen »Prometheus«, i Havnen med Dampen oppe og Kul inde for en lang Tur — men Ingen ombord vidste, hvorhen Turen skulde gaa. Vanderbilt kom ombord, ledsaget af en Ven, hvem han bad gaa til Mrs. Vanderbilt og sige, at han ikke kom hjem til Middag og vist blev borte nogen Tid. Skibet lettede, »sydpaa« kommanderede Vanderbilt, og Turen gik til Panama. I sex Uger levede han i Nicaragua af The og ristet Brød, foretog sine Undersøgelser, vendte tilbage til New-York og organiserede i en Haandevending et Kompagni, hvis sejrrige Konkurrence over Pacific Mail var givet, næsten inden det var begyndt, saa praktisk og klogt var Alt ordnet.

Hans Rival paa Børsen, Daniel Drew, er den største »Bjørn«. Det er et Mundheld, at den, der vil vove en Sum paa Spekulationer, handler mest praktisk ved strax at gaa hen og betale den ind til Vanderbilt eller til Drew, alt eftersom han føler sig fristet til at spekulere i opadgaaende eller nedadgaaende Konjunkturer, thi hos En af disse ville dog ufejlbarlig hans Penge ende, blot efter endel mellemliggende Sorger og Bekymringer.

Drew ligner Vanderbilt i Meget. Ligesom denne begyndte han med Intet, ligesom denne er »hans Tanke af Krystal, hans Hjerte af Flint, hans Haand af Staal og hans Villie af Jern«. Begge ere

samvittighedsløse — men altid formelt indenfor Lovens Grænser, begge eftergive ikke deres bedste Ven en Dollar i Forretninger, men have bortgivet til Tider umaadelige Summer, Vanderbilt forærede under Krigen med Sydstaterne Regeringen et Krigsskib til en Million Dollars, Drew interesserer sig mest for Skoler, og hvad han har givet til disse, maa tælles efter Hundredetusinder. Lighedspunkterne mellem de To høre imidlertid op her. Ligesom de i deres Ydre ere vidt forskjelllge, Vanderbilt en høj, smuk Mand med et næsten majestætisk Væsen, Daniel Drew ret et Billede paa »en gammel Ræv«, saaledes gaa ogsaa deres Methoder i ganske forskjellige Retninger. Drew har ikke Vanderbilt's Dristighed, han lister afsted igjennem lutter fine Beregninger, uudtømmelig i Intriguer og Kunstgreb og næsten umulig at overrumple. Hans Opgave er det at drive Prisen nedad, men han er den Mand, der tillige har gjort det Kunststykke samtidig at spekulere i opadgaaende Priser og tjene derpaa ligesaa meget, som han tjente paa de nedadgaaende Priser nogle Dage iforvejen.

Drew og Vanderbilt, som repræsentere to saa modsatte Retninger, ere selvfølgelig ofte paa Krigsfod. Børsens Historie indeholder Beretninger om mange voldsomme Kampe, de have leveret hinanden. En af de mest bekjendte af disse var den saakaldte »Giganternes Kamp«. En af de vigtigste og rigeste Jernbanelinier i Fristaterne er Erie Banen, som nu i de senere Aar ved James Fisk's Snyderier og Bedragerier har faaet en sørgelig Berømthed paa alle Fondsmarkeder. For nogle Aar siden var Drew den Almægtige i Erie. Vanderbilt havde længe havt sit Blik fæstet paa den, han maatte have ogsaa den i sin Magt for ret at kunne manøvrere paa forskjellige i Forbindelse med den staaende Linier, som alt vare i hans Hænder. I Sommeren 1867 havde derfor Vanderbilt og hans Venner sikkret sig Majoritet som Banens Aktionærer og vare ifærd med at sammensætte Listen paa en ny Bestyrelse, i hvilken Daniel Drew ikke skulde have Sæde; Manøvren

var lykkedes saa godt, at Drew ikke anede Uraad, før det var for sent. Der var Intet at gjøre ved at stampe imod Braadden, han gik til Vanderbilt og bad om Naade, thi ved at kastes ud af Erie's Bestyrelse vilde hans Stilling lide et Knæk, som han frygtede altfor meget. Man indgik en Overenskomst, ifølge hvilken Drew fik Lov til at blive som Bestyrer og Kasserer for Kompagniet. Han tænkte imidlertid kun paa Hævn, lagde sine Miner i den dybeste Stilhed og vandt hemmelig de dristigste og mest samvittighedsløse af Meddirektørerne for sin Sag mod Vanderbilt. Da Alt var færdigt, begyndte Kampen. Erie stod temmelig lavt, i c. 70, og Vanderbilt paatænkte en »hausse«. Denne begyndte, og man var i Februar 1868 naaet til 79, da Prisen pludselig atter faldt til 70. Ingen forstod dette Spil, thi hvem vidste, at Drew i al Hemmelighed kastede store Masser ud paa Markedet endnu hurtigere, end hans Kollega kjøbte op?

New-York kan ikke hjælpe sig med en Børs om Formiddagen; der er ogsaa Børs om Aftenen, vel ikke officiel, men næsten lige saa betydningsfuld som den regulære. Den holdes i Fifth Avenue Hotellets storartede Vestibule, og ved alle Lejligheder, hvor noget Overordentligt er i Gjære, er Forretningslivet ligesaa bevæget her som i Wallstreet om Formiddagen. Den Aften, da Erie havde gjort det gaadefulde Fald, var alle New-Yorks Spekulanter samlede mellem Hotellets Søjler, og i denne larmende, brølende, summende Mylr listede Drew omkring, givende Orakelsvar paa alle de spændte og ængstelige Spørgsmaal, som fra alle Sider henvendtes til ham. Vanderbilt forstod strax, hvorledes Sagen hang sammen, og forskaffede sig en retslig Kjendelse, den 19de Februar, som forbød Direktørerne at udbetale Renter og Hovedstol af et Beløb af 3,500,000 Dollars, som Drew havde laant i det foregaaende Aar, paa samme Tid som der blev indledet Procedure for at fradømme Drew hans Plads som Kasserer. Den 3die Marts opnaaede Vanderbilt en ny Kjendelse, som forbød Erie's Bestyrelse at udstede flere Aktier end dem, der alt vare udstedte, hvilke beløb sig til 251,000 Stykker à 100 Dollars. Adskillige Dage i Forvejen havde imidlertid allerede Direktionen forøget Aktie-Kapitalen til 450,000 Stykker,

altsaa et Nominelbeløb af 45 Millioner Dollars. En Ladning Millioner kastedes ud, Erie sank til 65, og Drew ventede utaalmodig det Øjeblik, da Prisen skulde gaa ned i Halvtredserne. Imidlertid var det, at Vanderbilt havde faaet sit Forbud mod Udstedelsen af nye Aktier udvirket, og støttet paa dette gjorde han saa uhyre Indkjøb, at Prisen næsten med et Slag gik op til 73.

Intet anfægtede imidlertid Drew og hans »Bjørne«. De opnaaede, hvad vel kun kan tænkes under Retsforhold som dem i New-York, fra en anden Domstol i en foregiven Trediemands Navn et Dekret, som gik imod det, Vanderbilt havde erhvervet sig, og udrustede med dette forberedte de Hovedslaget. Den Haand, hvoraf man betjente sig, var en af de største Mæglere, en Mand, som altid er med i alle store Felttog paa den ene eller paa den anden Side, som aldrig spekulerer selv, men med stor Dygtighed og Nøjagtighed udfører de Ordrer, der gives ham, ligemeget hvilke og ligemeget for hvem — ogsaa en af disse Karakterer, som kun blive til og udvikles i en Luft som den, der ruger over Fondsbørserne. I hans Haand lagdes 50,000 nye Aktier. Børsen begyndte den Dag med Erie til 79, alle »Tyrene« triumferede, alle »Bjørnene« hang med Hovederne, de anede ikke, at Hjælpen var dem nær.

Forskjellige Papirer noteredes, Ingen brød sig om dem, al Interesse var koncentreret om den ene Notering »Erie«. Aktierne raabes efterhaanden op paa Børsen af Præsidenten i »the open Board«, og efterhaanden som de raabes, foretages Forretningerne i dem, og de noteres. Da Erie blev raabt ud, blev Børsen i et Øjeblik som forvandlet til et Galehus, i hvilket Præsidenten oppe paa sin Tribune stod med Hammeren i Haanden som det eneste fornuftige Menneske. Da Tiden, der kunde tilstaas dette Papir, var omme, faldt Hammeren med Underretning om, at der nu var Mulkt for yderligere Tilbud. Vanderbilt's Mæglere havde kjøbt fra alle Sider, og Prisen noteredes 80. Man strømmede bort fra Salen for at fortsætte paa Gaden, og ved Middagstid var Kursen 83.

Imidlertid havde Mægleren ikke været ledig, ved Agenter og Agenters Agenter var der Kl. 12½ disponeret over alle de 50,000 nye

Aktier, og just som Bevægelsen var paa sit Højeste, gik der Rygter gjennem Mylren, at der var kommet nye, antidaterede Aktier paa Markedet, og i et Nu faldt Prisen til 71. Vanderbilt var besejret, men ikke knækket. En Ven spurgte ham, just som han havde faaet det skæbnesvangre Budskab om de nye Aktiers Tilsynekomst, om han nu vilde sælge sine »Erie«, men et tordnende »Nej« var det eneste Svar. Man har set Vanderbilt kjøre ud i den dejlige Centralpark med sin unge Kone, medens Børsen kæmpede som Vanvittige, og han selv var interesseret for Millioner. Hans Mod holdt Stand ogsaa den Dag, og dog truedes han med fuldstændig Ruin, thi ikke alene gjaldt det om til Trods for de nye Millioner at holde Erie oppe, men ogsaa umaadelige Beløb af andre Jernbaneaktier, som stod i Forbindelse med dette Papir.

Hans første Foretagende var at henvende sig til Domstolene, hvis Dekret man saa ganske havde ringeagtet. Drew, Fisk, Gould og de andre medsammensvorne Direktører vare samlede, da de fik Underretning om, at der var indledet Retsforfølgning imod dem, og at de kunde vente Arrest og Beslag endnu samme Dag. Man tog strax sin Beslutning. Bestyrelsen tog de vigtigste Bøger og Papirer og hele Kassebeholdningen til sig, vandrede ud af Kontoret og sad endnu samme Aften installeret i Jersey udenfor New York Domstolenes Raaderum.

Der fulgte nu en Proces, som regnes for en af dem, i hvilken der er blevet øst flest Penge ud til Alle, der vilde tage imod dem, og som havde nogen Indflydelse paa Sagens Udfald, og Kampen førtes tillige paa andre Felter end Retssalens, og paa en Maade, der i ligesaa høj Grad viste den Bestikkelighed og Væren til Salgs, der i saa høj Grad gaar igjen i Nordamerikas offenlige Liv. I New-Jerseys lovgivende Forsamling indbragtes en Bill om at domiciliere Erie-Selskabet i Staten, i New-Yorks lovgivende Forsamling en anden Bill, som gik ud paa at legalisere den nye Serie af Aktier under Paaskud af, at der skulde anlægges en bredsporet Linie fra New-York til Chicago. Gould, som i en endnu højere Grad end de Andre besad den Egenskab at være aldeles ligegyldig for offenlig Foragt, var den, som paa-

tog sig at kjøbe dette Lovforslag igjennem. For at fuldstændiggjøre Vanderbilts Ruin satte Kompagniet paa samme Tid sine Taxter for Fragt og Passagerer ned paa en med Erie konkurrerende Bane. Vanderbilts Stilling saa nu i Virkeligheden højst truende ud, Aktierne i hans store Bane New-York Central faldt fra 132 til 108¾, Alle mistvivlede om ham undtagen han selv, midt under Rygtet om, at Gould havde faaet Billen sat igjennem om de ny Aktier, satte han endog Kursen paa sin Bane et Par Procent op. Man var nu kommen ind i April Maaned, og den 20de modtog Børsen Efterretning om, at Erie-Bill'en var gaaet igjennem med stor Majoritet og Vanderbilt færdig, Kampen endt. Men hvad skildrer Børsens Forbauselse, da New-York-Central, Vanderbilts egen Bane, modtager den skæbnesvangre Efterretning med at gaa op til 120? I Virkeligheden havde Vanderbilt besværget Stormen, inden den var brudt løs. Han kjendte Drew, »han mangler Rygrad«, sagde han. Han vidste, at han vilde være tilbøjelig til et Kompromis, og et saadant var blevet sluttet. Drew kunde ikke udholde Exilet i Jersey. Hans Fæller begyndte ved flere Smaaomstændigheder at fatte Mistanke til ham, man lejede Opdagelsesbetjente til at passe paa ham, og det viste sig, at han i al Hemmelighed gjorde Besøg i New-York. Angergiven og kuet af onde Anelser søgte han i al Hemmelighed Vanderbilt, og Dagen før New-York-Central gjorde sit store Spring, havde han opnaaet et Forsoningsarrangement med denne, ladende de andre Sammensvorne i Stikken, rigtignok kun for et Par Maaneder efter atter at manøvrere i Forbindelse med dem, da det var blevet anset for gavnligt, at man drev Erie-Aktierne ned. Ogsaa denne sidste Kombination lykkedes iøvrigt. Den udførtes efter en ny Methode, som endnu ikke var kjendt, idet man ved kunstige Midler trækker en saa stor Sum rede Penge tilbage fra Markedet, at dette bliver knapt og Fonds falde. Det lykkedes at trække Summer paa ialt 14 Millioner tilbage for en kort Tid, og Alt gik fortræffelig nedad. Følgende sin sædvanlige Politik skilte Drew sig imidlertid fra Banden paa et Punkt, da han beregnede, at Nedgangen omtrent var ude. Hans Beregning var imidlertid fejl; og for at straffe ham forcerede de Andre yderligere Baissen,

de fik ham »i Hjørnet«, og han maatte bøde med et Tab af halvanden Million Dollars.

Allerede et Par Gange har været nævnet en Mand, som fortjener at omtales lidt nærmere, fordi han er en Type for den sletteste Del af Børsspillere, nemlig James Fisk. Hans Navn er allerede verdensberygtet, og han har ved sin Svindel skadet den amerikanske Forretningsverdens Kredit mere end noget andet levende Menneske. Fisk hører til New-Yorks mest bekjendte Personer, en Fremmed tør ikke have opholdt sig noget i Byen uden at have set dette Monstrum. Det er en ung Mand, med et Ansigt, man kunde kalde kjønt, hvis det ikke paa en saa slaaende Maade udtrykte en lav, raa, sandselig, egoistisk Natur. Hans store, svære Krop er altid klædt paa efter nyeste Mode og i spraglede Farver, han glindser af Pomade og dufter som et helt Parfumeudsalg. Han optræder altid med en gøgleragtig Brask og Bram. Fornylig har han for at kunne faa Titel af Oberst ladet sig vælge til Chef for et af New-Yorks frivillige Regimenter, han har belønnet Udnævnelsen med at klæde hele Regimentet paa i urimelig kostbare Uniformer, der selv i New-York, hvor alle de frivillige Regimenter kappes i maskeradeagtige Dragter, ser afstikkende ud. Han ynder at vise sig med dragen Kaarde i Spidsen for »det Niende«, holder Manøvrer og Øvelser, udsteder Dagsbefalinger og trækker op ad Broadway i den mest overfyldte Tid, tvingende al anden Færsel til at stoppe. Regimentets Musikkorps er det bedste og største af alle Musikkorpserne, om Søndagen musicerer det i fuld Uniform ude paa hans Landsted, hvor han holder Fester med Sangerinderne og Dandserinderne fra sit Operahus.

Denne Mand begyndte som Bissekræmmer, og den Maade, hvorpaa han drev denne Forretning, varslede allerede om hans Fremtid. Da han havde faaet det til at gaa nogenlunde og tjent lidt, anskaffede han sig en stor, fantastisk Vogn til sine Varer, dekoreret og forgyldt og med fire Heste for, hvis Seletøj var udstafferet som i en

Beridercirkus. Saaledes kjørte han om i Landet, indtil en stor Manufakturforretning, fra hvilken han forsynede sig, blev opmærksom paa ham og tog ham med ind i Forretningen. Efter nogen Tids Forløb tilbød man imidlertid den unge Associé en betydelig Sum blot for at blive af med ham igjen, og med den gik han til New-York og debuterede som Fondsmægler. Drew »tog sig af ham«, forkjælede ham, gav ham Raad og Anvisninger, og efter et Par Aars Forløb ejede han ikke en Dollar. Maaske var hans faderlige Ven bleven saa meget rigere, det gjorde mindre til Sagen, thi Fisk var i sin Læretid kommen saa godt ind i alle Børskurs-Mysterier, at han nu havde lært at staa paa egne Ben og være en ledende Aand i de snedigste Svindler-Foretagender. Han fandt en beslægtet Aand i den ligeledes tidligere nævnte Jay Gould, en Mand, hvis Navn ogsaa i de sidste Aar har faaet en afskylig Berømthed. Ligesaa samvittighedsløs som Fisk er han endnu mere ræveagtig snedig end denne, han udspekulerer Svindlerierne, Fisk sætter dem i Scene, de To ere et Par, der Noget minder om Vanderbilt og Drew, men de ere komne en Generation længere frem end disse ældre Matadorer og komne endnu et Trin dybere ned i Jobberiet; den Smule udvortes formelle Respekt for Loven, som dog endnu fandtes hos den ældre Slægt, har ogsaa den yngre sat sig ganske ud over.

Til Fisks Navn knytter sig som bekjendt den store Guldsammensværgelse i 1869, en af de mest betegnende Episoder i Jobberiets Historie.

Der havde allerede i et foregaaende Tidsrum været stærke Svingninger i Guldets Pris. Ved at følge disse med aarvaagent Øje var Gould kommen til det Resultat, at der kunde udrettes noget Overordentligt ved en underfundig Makination heri. De politiske Forhold 1869 syntes at love for, at ingen uventet Begivenhed vilde gjøre en Streg i Beregningerne. Det saa meget fredeligt og lovende ud i Unionen. Republiken var i Fred, det tegnede til en god Høst baade af Korn og Bomuld, Statsgjælden gik rask nedad, Handels-

konjunkturerne vare gunstige, den Udsigt til Krig mellem Frankrig og Preussen, som havde været saa truende i Sommeren og øvet stærk Indflydelse paa Guldets Pris, var ganske forsvunden, og under disse rolige og lovende Udsigter udrugede man i den dybeste Hemmelighed sin Sammensværgelse. Det gjaldt om at skabe et kunstigt Forhold mellem Tilbud og Efterspørgsel. Til den Ende var det nødvendigt at faa den Guldbeholdning, som var i New-York, under sin Kontrol. Dette Guld var tilstede dels som den flydende Mængde, der af Spekulanterne brugtes til at opfylde deres Kontrakter om Leveringer, dels som Beholdning i Bankerne, dels som Beholdning i Finansministeriets Filial. Det flydende Beløb af Guld kunde anslaas til imellem 15 og 20 Millioner, og det var en let Sag for Ringen at kjøbe dette op. Bankens Beholdning af Guld laanes for en Del ud til større og solide Forretningsmænd, som i det betale Toldafgifter til Regeringen, men den største Del kunde man rolig beregne vilde ikke komme paa Markedet. Finansministeriets Filialafdeling var imidlertid det svage Punkt i Fisks og Goulds Beregninger. Dens Guldbeholdning udgjorde gjennemsnitlig det uhyre Beløb 80 Millioner, og Regeringen havde i Sommerens Løb solgt 1 Million hveranden Uge. Denne vældige Guldmasse svævede som en stadig Trusel over alle Kombinationer, og at sikkre sig mod at knuses af den var en af Ringens Hovedbekymringer. Man havde alt for flere Maaneder siden gjort et unyttigt Forsøg paa at faa ansat et af sine Kreaturer som Direktør for Ministeriet i New-York. Nu søgte man at sætte sig i Forbindelse med Præsidenten for at faa Antydninger om, hvad der vilde blive Regeringens Politik med Hensyn til Salg af Guld i den nærmeste Fremtid. Men fra Grants tause Læber var det umuligt at lokke nogensomhelst Oplysning. Man stolede imidlertid paa, at det nok skulde lykkes at vinde de højeste administrative Autoriteter for Ringen. Støttende sig til en engelsk Finansmands Autoritet udarbejdede man en hel sindrig Theori, som skulde bevise Regeringen at det var af stor Vigtighed for Landets kommercielle Interesser, at Guld stod højt, og det blev overdraget en Agent, som havde særlig gode Familieforbindelser i Washingtons højeste Kreds, med

al Guldets Overtalelsesmagt at arbejde for, at Regeringen adopterede denne Theori som Praxis i et Par Maaneder.

Sammensværgelsens Hovedmænd vare Fisk, Gould, Woodward og en Kimber, Agent for et stort Londonsk Bankierfirma. En tilstrækkelig stor Skare af Agenter og Hjælpere var selvfølgelig sikkret.

I August faldt Guld til 131, og det hed sig i Almindelighed, at det »skulde« gaa ned til 130 og vilde falde lavere, end det havde været nogentid siden 1862. Hele Handelsverdenen beredte sig til at drage Fordel af Faldet. De Handelshuse, som importerede, laante Millioner for at sælge, de fremmede Banker solgte »Vognlæs«, Mæglere, Spekulanter, »Politikere«, Alle solgte til fremtidig Levering. Selvfølgelig kjøbte Kliken uafladelig. Omtrent midt i September kjøbte Woodward endnu ni Millioner for 133½ og 134. Nu steg Prisen imidlertid langsomt til 138. Da det kom hertil, paastaas der, solgte Woodward og Kimber hemmelig og trak sig tilbage fra Sammensværgelsen, et Forræderi, for hvilket Woodward iøvrigt blev straffet to Aar senere med ødelæggende Tab.

Til Trods for Forræderiet gik Alt imidlertid godt. Den 22de Septemher havde de Sammensvorne i Kontrakter eller i møntet Guld adskillige Millioner mere, end der var i New-York udenfor Finansministeriet; Prisen var imidlertid ikke højere end 141. Dette gjorde Gould urolig. Han stolede ikke rigtig paa Agenten i Washington eller rettere begyndte at opgive Haabet om, at hans Mission vilde faa et gunstigt Udfald. Der var da ikke Andet for at gjøre end at spille et fortvivlet Spil og se at forskrække og overrumple Folk, saa at de gik ind paa at »dække« deres Kontrakter om Levering af Guld med klækkelige Beløb, inden Salg af Regeringen kom dem til Hjælp. Man havde allerede under Knapheden paa Guld vendt sig om Hjælp ikke blot til alle Banker i Unionen, men ogsaa til Kanada og Englands Bank, og fortvivlede Forsøg gjordes alt i Finansministeriet paa at faa det til at aabne sine Hvælvinger og lade Guldfloden strømme ud.

Den 23de flyttede hele Banden ind i Mægleren William Heaths Kontor for at være i umiddelbar Nærhed af Kamppladsen. Fisk indfandt sig for at forskrække Folk paa Guldbørsen, snakkende med triumferende Mine til Alle og Enhver om, at Guld skulde snart gaa op, saa man havde aldrig set Magen, og tilbydende at holde 50,000 Dollars paa, at det vilde gaa op til 200. Han pralede endog, stadig for at forfærde og vel vidende selv, at det ikke var Tilfældet, med, at Regeringeu var kjøbt og ikke vilde lægge Operationerne nogen Hindring ivejen. Han opfordrede tillige Folk til at gaa paa Akkord endnu samme Dag, indtil Kl. 3 skulde de slippe med at betale 145.

Spekulanterne holdt Krigsraad med retskyndig Bistand, og Tilbudet blev afslaaet.

Den næste Dag, Fredag den 24de, skulde Alt voves. Ringen valgte for den Dag til Hovedagent en rig Tydsker, Albert Speyers, en Mand, for hvem hele Livet er begrænset indenfor Guldbørsens Vægge. Foruden ham havde man sikkret sig en hel Brigade af Mæglere, dels til at gjøre Arrangementer med dem, der blev drevne til at bede om Naade og gaa paa Akkord, dels til at hjælpe med ved de egenlige Spekulationsmanøvrer.

Hele Byen vidste, hvad der forestod. Gaderne omkring Børsen mylrede af Tilskuere, ja selv alle Vinduer vare fulde af Nysgjerrige. Med sædvanlig cynisk Frækhed indfandt Fisk sig om Morgenen i Bandens Hovedkontor, ledsaget af to bekjendte Skuespillerinder.

Kampen begyndte med, at Guldet stod i 143½. Et halvhundrede Agenter satte Skuldrene til, og op gik det til 145, 146, 147, 148, 149 og Klokken 11 150. De Agenter, der skulde afgjøre med dem, der lod sig forfærde, havde fuldtop at bestille, og dog fandt man ikke, at det gik rask nok. »Højere op« var Parolen, og i fem Minuter blev Prisen 160. Albert Speyers havde ved Agenter for Banden kjøbt 26 Millioner den Morgen. Paa dette Punkt viste Heath sig efter Fisks Ordre og gjorde et Bud: »160 for en Million«. Dette Bud af en bekjeudt rolig, forsigtig Mægler blev efterfulgt af en aandeløs Stilhed. Ingen svarede, og han forsvandt atter. Mangfoldige, som hidtil havde holdt Stand, følte sig nu forfærdede og strømmede om til Hovedkvarteret og til

Goulds private Kontor for at faa Arrangement. Endel fremmede Huse og nogle gamle New-Yorker Huse holdt Stand, men aldrig havde Børssalen og Gaden været Skueplads for saadanne Scener af Jammer og Fortvivlelse. Skrig, Raab, Hylen gjenlød fra alle Kanter, blandet med Forbandelser over Ophavsmændene til den frygtelige Plyndring, alt Haab syntes ude, Regeringen var forlængst underrettet om det skændige Jobberi, men der hørtes intet Svar paa de Spørgsmaal, som Telegrafstationen i Børssalen uafladelig lod dirre i Washington, ogsaa Regeringen var altsaa med til Plyndringen.

Imidlertid havde de Sammensvorne, som sædvanlig ladende Nogle i Stikken, begyndt i al Hemmelighed at sælge Alt, hvad de kunde. Medens Gould solgte gjennem et Dusin just hertil hyrede Mæglere Alt, hvad han havde til mellem 135 og 140, bød Speyers uden at ane dette paa Børsen endnu 160 og kjøbte 7 Millioner til den Pris.

Da lød midt i Jammeren og Larmen en Tordenstemme: »Regeringen sælger«. Et Haab om Redning for de Fortvivlede! »Hvormeget?« lød det i hundredefoldigt Kor. »Tretten Millioner«, lød der et Svar, og ned styrtede Kursen 25 Procent i to Minuter, men atter op igjen i et Øjeblik til 160, da det hed: »Regeringen sælger kun fire Millioner«, men dette var kun en sidste konvulsivisk Anstrængelse. Et umaadeligt Choc førtes mod Ringen af alle Modstanderne, som i et Nu sluttede sig sammen, og Prisen rutschede atter ned til 135. Uden Spor af Medlidenhed havde Ringens Agenter og Ledere set de mest hjerteskærende Scener blandt de Mennesker, hvis hele Velfærd de ruinerede i nogle Minuter ved deres samvittighedsløse Spil. Nu kom Gjengjældelsen, Speyers styrtede bevidstløs om. I et Par Minuter var nu han fra Millionær bleven fattig som en Tigger.

Gaderne om Børsen vrimlede af blege, fordrejede Ansigter. I rasende Forbittrelse stormede Skarer løs paa Goulds private Kontorer, men Alt var lukket og barrikaderet, Politibetjente og hyrede Irlændere stod Vagt ved Huset. Man raabte paa at anvende Lynchloven mod Fisk, men han og de andre Ledere vare ved den første

Efterretning om Katastrofen forsvundne med det Bytte, man alt havde gjort.

De Ulykker, den uhørte Svindel havde voldet, vare næsten uoverskuelige. De første Dage efter hin Fredag var der næsten ingen Forretninger mere, man ligesom sundede sig efter de bedøvende Ulykker og søgte at komme til Klarhed om deres Omfang. Halvdelen af de Firmaer, som plejede at møde paa Guldbørsen, var fallit, og Ingen vidste, hvem af den anden Halvdel man kunde tro. Lørdag, Søndag og Mandag gik uden at bringe nogen Lettelse for Børsen og for Skarerne i Fifth Avenue om Aftenen. Ingen kjendte til Naade og Barmhjertighed mod den Anden, det gjaldt kun at holde sig selv over Vandet, ligegyldigt hvem det gik ud over. En Mængde Processer begyndte, Stævninger, Falliterklæringer, Nedlæggelse af Protester, Arrester paa Gods og Person, og Nedlæggelser af Forbud hos Banker, paa Guldbørsen, i Guldbanken og hos en Mængde private Firmaer kom, voldende vild Forvirring. Penge syntes at forsvinde sporløst fra Markedet. Rentefoden steg i det Utrolige, man betalte hist 100, her 300 pCt., ja der betaltes indtil 4 pCt. pr. Dag.

Denne Situation skabte kun nye Ulykker. Om Onsdagen havde man atter begyndt at aande frit, da Rygtet begyndte at gaa, at Lockwood & Co. havde falleret, et Firma, hvis Navn var godt for Millioner og atter Millioner, og som kunde rose sig tillige af en Menneskealders uplettede Kredit. En ny Panik brød løs. Et af de vigtigste Papirer paa Børsen, New-York Centralbanens Aktier, faldt 73 pCt., rivende Hundreder af Formuer med sig i Faldet, og nye Fallitter meldtes i Snesevis. Alt syntes nu at skulle styrte sammen, kun en Mand, hed det sig, var istand til at holde igjen paa de vaklende Ruiner, det var Vanderbilt, men Fisk, paa hvem den umaadelige Ødelæggelse ikke gjorde mindste Indtryk, ønskede at benytte Øjeblikket til ogsaa at styrte ham, dels for at tage privat Hævn, dels for at kunne plyndre videre paa Ruinerne af New-Yorks finantsielle Verden. Han svor hans Ødelæggelse, men endnu engang trodsede Jernmanden de frygteligste Angreb. Tre Hovedlinier, som Fisk og

hele hans Bande søgte at drive ned til enhver Pris, tog han i sin Haand, og holdt dem ikke alene fast, men satte dem endogsaa op til Trods for Svindlernes vanvittige Anstrængelser. Børsen følte, at der dog var En, som kunde staa fast endnu, og samlede sig om ham, og snart strømmede Telegrammer ind fra alle Byer i Unionen, som stillede utalte Millioner til Disposition for Fisks Modstander, og under hans og andre urokkede store Huses Ægide begyndte man at komme til sig selv igjen.

Efter hele den Stilling, Kvinderne indtage i Amerika, kan Ingen undre sig over, at de ogsaa træffes som stadige og baade dristige og udholdende Spekulanter, og ere i første Række her saavelsom ved alle andre korrumperende Udskejelser af det amerikanske Samfundsliv. Det fremhæves som karakteristisk for de kvindelige Spekulanter, at de næsten altid spekulere i opgaaende Konjunkturer. Hvorledes man kan tjene Penge ved, at Priser falde, kunne de ikke ret forstaa. Men naar Alt er lyst og lovende og stigende, da komme de frem, saa vrimler det i Wallstreet og Broadstreet af Ekvipager med elegante Damer, hvis pragtfulde Toiletter bringe en ejendommelig Afvexling i Mæglernes Kontorer. En stor Del af disse Damer have arvet Penge, anbragte hos en Mægler eller i en Bank, og fortsætte nu kun den Spekulationsvirksomhed, der har været dreven hermed. Foruden dem er der mange Damer af Demimonden i New-York, der ligesom deres Klassefæller i Paris med feberagtig Iver styrte sig over Børsspillet, der er Damer af den emanciperede Klasse, som naturligvis ogsaa paa dette Omraade ville gjøre det Samme som Mændene, og der er elskværdige Damer, som ellers til daglig Brug pryde den huslige Kreds, men engang imellem ved at følge Ægtefællers og Fædres og Brødres Exempel og slaa et lille Slag i et eller andet Papir haabe at kunne komme i Besiddelsen af det attraaede indiske Shawl, den nye Vogn eller naa Baderejsen til Saratoga.

Undertiden vise disse Skjønne et mærkeligt Talent for den højere Svindel. Det fortælles saaledes, at tre unge uerfarne Damer, som

havde arvet en lille Formue, paa egen Haand arrangerede en lille »Ring« i en Banelinie og i en Maaned tjente henved 100,000 Dollars med deres lille Kapital. De vare imidlertid ikke saa forsigtige som entreprenante, holdt deres Aktier ud over det rette Øjeblik og havde et Par Maaneder senere tabt hele Gevinsten og 25,000 Doll. til. Men de unge Uskyldige tabte ikke Modet, dækkede deres Mægler ved store Opoffrelser, holdt ud en Tid endnu og vare saa heldige, da Vanderbilt netop fik fat i den Linie, i hvis Aktier de vare interesserede, atter at gjøre en betydelig Gevinst.

En af de mest bekjendte kvindelige Spekulanter i Wall Street er en gammel Pige, som ejer Millioner. Hun ses aldrig i Wallstreet, undtagen naar Fonds falde stærkt; saa ses hun at liste ind og ud hos Mæglerne som en Stormfugl foran den kommende Panik. Naar Priserne ere meget lave, kjøber hun, og hendes Instinkt fortæller hende, naar hun saa atter skal sælge.

En anden bekjendt kvindelig Spekulant hører til de meget emanciperede Damer. Hun spekulerer imidlertid efter Principer og ophøjede Principer, hun er aldrig med, naar det gjælder om at drive Guld op og skade Nationalvelstanden. Ellers er hun ikke bange; hvert Aar tjener og taber hun Formuer, og under de mest kritiske Forhold skal hun have udvist en høj Grad af Koldblodighed og Snildhed.

De to mest bekjendte kvindelige Navne i den finansielle Verden ere imidlertid Mrs. Victoria Woodhull og Miss Tennie Claflin, som i Broad Street have aabnet en Mægler-Forretning, men som iøvrigt spille en saa karakteristisk Rolle i det brogede, vexlende Liv, der rører sig i New-York, at de have Krav paa særlig og selvstændig Omtale.

To store Forretninger.

Harpers — A. T. Stewart.

Naar man sejler fra Brooklyn til New-York, undgaar man ikke at blive opmærksom paa en imponerende hvid Bygning, der hæver sin rigt dekorerede Forside over New-Yorks Husrækker, og hvis mægtige Skilt paa Frontispicen bærer Indskriften: Harpers.

Det er Amerikas, maaske Verdens største Forlæggerfirma, der her har sit Etablissement, og hvis man ønsker i Modsætning til Børsens Svindel at se et Par af New-Yorks store og solide Forretninger, bør man ikke undlade at besøge det; det hører til et af de mærkeligste Forretningsetablissementer i New-York.

Det bestaar af to kæmpemæssige Bygninger, den ene vendende ud til Cliff Street, den anden til Franklin Square. Der ligger en Gaard imellem dem, og over den gaar Jernbroer fra Etagerne i den ene Bygning til de tilsvarende i den anden. Et stort fritstaaende Taarn i Gaarden indeholder den fælles Trappe for hele Etablissementet. Det Hele er bygget næsten udelukkende af Sten og Jern og er en saa brandfri Kolos, som den moderne Arkitektur vist nogetsteds har frembragt den. At Hovedopgangen er henlagt til Jerntaarnet, er ligeledes sket for at frembringe den højest mulige Grad af Sikkerhed mod Ildsvaade.

Den storartede Bogfabrik har ikke i sit Ydre glemt at tage Hensyn til god Smag. Den hvide Jernforside ud til Franklin Square er overordentlig smuk. Den bestaar i hver af sine fem Etager af enogtyve korinthiske Søjler med høje, smukke Vinduer imellem.

Statuer, hvoriblandt af Franklin, Washington og Jefferson, ere anbragte paa passende Steder. Foruden de fem Etager over Jorden har Bygningen to Kjælderetager. Gulvet i den nederste er toogtyve Fod under Fortouget. Bygningens Dimensioner ere saa store, at dens Nabo, som ligeledes har fem Etager, og det af meget respektabel Højde, kun naar den lidt op over tredie Etage.

Bygningen ud til Cliff Street er ikke udsmykket paa nogen særlig Maade, men til den er ogsaa hele det larmende Forretningsliv henvist; udenfor den er Fortouget belemret med Stabler af Papirsbunker og Bogkasser, og Pakvogne med tunge Læs rumle ud og ind af Porten. Papirsoplaget findes vel i Kjælderen under den anden Bygning, men ad en underjordisk Sporvej føres det fra og til Cliff Street.

Stueetagen ud til Franklin Square er optaget af Detailforretningen, der iøvrigt betragtes som aldeles uvæsenlig. De øvrige Etager indeholde Kontorlokaler, af hvilke Hovedkontoret er paa første Sal, og Bogoplagene. I Hovedkontoret, som i Grunden kun er en ved Skranker udsondret Del af det store Rum, findes gjerne Firmaets Chefer, Brødrene Harper, der selv skænke Forretningen betydelig Opmærksomhed. Der er en Vrimmel af Mennesker i dette Kontor, Forfattere, Træskærere, Tegnere, Gravører o. s. v. mylre frem og tilbage, men i det store Rum er der ingen Trængsel. Udenfor Gitteret staa forskjellige Pulter i Rækker, vendende indad. Disse ere optagne af de forskjellige Departementer i Forretningen, her ere Bogholdere og Regnskabsførere for de forskjellige Afdelinger af Forlagshandelen, for Ugeskriftet og Maanedsskriftet, de bekjendte *Harpers Weekly* og *Harpers Monthly*, o. s. v.

I denne Etage findes ogsaa udstillet en Mængde Prøver af Firmaets Forlagsartikler. Detailforretningen er, som sagt, meget ringe, den drives mest som Noget, man ikke godt kan sætte sig ud over, og, da det væsentlig er Forlagshandel, hvorom det drejer sig, ser man ikke her det tiltalende og livlige Syn af Hylder fulde af nye Bøger med skinnende Rygge og en vrimlende Mangfoldighed af Titler. Bøgerne ere snarere ordnede som Pennenknivene og Hænge-

laasene i en Isenkræmmers Udsalg, Pakker med et Prøveexemplar foran. Pakkerne ere ordnede i to Etager, og de enkelte Forlagsartikler ligge i særegne Rum. Det angives, at et saadant Rum kan indeholde et Tusinde almindelige Duodez-Bind, og der findes ialt omtrent et Tusinde Rum; men man giver ogsaa her Oplag af en Bog eller et Tidsskrift en Størrelse, hvorom Ingen drømmer hos os. Fra en særegen Afdeling i anden Etage foregaar Udførelsen af de Ordrer, som indløbe, Pakkerne og Bundterne gjøres færdige til at forsendes og kjøres derpaa ud paa smaa Vogne, over en af Jernbroerne og ind i den anden Bygning, hvor en Dampmaskines Arme blidt tage dem op og lægge dem lige ind i den Pakvogn eller Kasse, som holder nedenfor.

Bygningen i Franklin Square besørger Handelen og Omsætningen, den i Cliff Street Tilvirkningen af Firmaets Produkter. Med Undtagelse af Skrivningen af Bøgerne foregaar Alt, som vedrører Bøgers Tilbliven, her. Ogsaa den har ialt syv Etager. I Kjælderen ere Rummene for Maskinerne, hvis Kraft benyttes rundt om i Bygningen, forplantet ved en Mangfoldighed af Hjul og Remme og Axler, som surre og snurre og summe, saa hele den kolossale Jernbygning synes at dirre.

Her i Kjælderen modtages Papiret, som kommer kjørende fra den anden Bygning. Det presses og gjøres fugtigt til at gaa i Presserne, som vente paa det ovenover i det store Presserum. Her staa i tre Rækker 28 Presser, vejende omtrent fem Tons hver. Naar disse ere i Gang, drøner og summer og klapprer det rundt om En, det løber næsten sur i Hovedet, naar man søger at følge med og se, hvorledes Føden rækkes alle disse store, larmende, summende Tingester, hvorledes de slaa Klo i de store Ark, trække dem til sig og atter lægge dem fra sig nogle Sekunder efter, fuldt trykte ovenpaa den expederede Stabel. Det løber sur for En at følge med denne Bevægelse, og paa samme Tid kan man ikke Andet end føle, at der er en vis Majestæt udbredt over denne urolige Scene, noget Imponerende i den Regelmæssighed, hvormed de larmende Maskiner

gjøre deres Bevægelse, atter og atter og atter og bestandig ganske paa samme Maade.

I Etagen ovenover foregaar Tørring og Presning af det Trykte. Et Vindeapparat besørger de trykte Ark op, lige saa hurtigt som de komme fra Presserne. I den ene Ende af Etagen findes Tørrerummet. Arkene kjøres ind, lægges op i store Stabler og hænges derpaa over Rammer, som skydes ind i Tørringsrummet. Dette kan tage omtrent 4 Rammer, hver bærende 12,000 Ark; altsaa tørres ialt henved 50,000 Ark paa engang. Tørringen tager omtrent en Dag. I den anden Ende af denne Etage findes de hydrauliske Maskiner, som presse Arkene med et Tryk af 500 Tons. En saadan Presse modtager hvergang en Stabel Ark af 6 Fods Højde og 1 Tons Vægt. Hvert Ark ligger i Pressen mellem to Blade Pap, og det er i Sandhed forbausende at se den Behændighed og Hurtighed, med hvilken disse afvexlende Blade tykt og tyndt Papir kastes ind mellem hinanden i fuldkommen Orden. Midt i Etagen ligge de trykte, pressede og tørrede Ark i hele Stakke og vente paa Bogbinderen. Disse Stakke ere saa høje, at Folkene, som stable dem, maa gaa op paa Stiger for at anbringe de øverste Lag. Smaa Sporvogne bringe overalt i Etagen Papiret fra og til de forskjellige Bestemmelsessteder.

I den næste Etage ovenover foldes de tørrede og pressede Ark sammen og gjøres istand til Sammenheftning og Indbinding. Sammenfoldningen foretages af Arbejdersker, hvis Borde ere anbragte i lange Rækker gjennem Rummet. For Billedværkers Vedkommende indsættes Billederne her. En ny Presning foregaar i vældige hydrauliske Presser, da kommer Turen til Sammenhæftningen, fine Saugemaskiner skjære Ridser i Ryggen paa Bøgerne til at modtage Sejlgarnet; ogsaa Sammensyningen foregaar i denne Etage.

Ovenover endelig, i øverste Etage, foregaar en Mangfoldighed af Bogbinderarbejde. Det fugtige Ark fra Kjælderen er her paa fjerde Sal blevet en indbunden Bog.

Enhver af disse Operationer, over hvilke her kun er givet den kortest mulige Oversigt, vilde i Enkelthederne frembyde megen

Interesse for Folk af Faget, thi man kan vist uden Overdrivelse sige, at alle Forbedringer, som den moderne Teknik stiller til Raadighed, ere tagne i dette storartede Etablissements Tjeneste og anvendes i et forbausende Omfang.

Der trykkes, for at nævne enkelte Exempler, efter stereotyperede Plader, disse Plader opbevares, naar Trykningen er endt, i de vidtstrakte Kjældere, hver Bog naturligvis for sig, Tusinder af Bind ligge hernede i Hvælvingerne, bundne i Metallet. Naar et nyt Oplag af Bogen skal trykkes, tages de blot op, sættes i Pressen og bringes saa atter til Hvile, naar Trykningen er endt. Forunderligt nok, at Bogtrykkerkunsten paa sin nuværende Højde paa en Maade først fuldendes ved at gaa tilbage til det Standpunkt, fra hvilket Guttenberg førte den ud. Den Vægt, disse støbte Bøger have, er uhyre; det regnes, at der ligger alt langt over hundrede Tons i dette forunderlige Skatkammer.

Medens Pladerne til Hundreder af Bøger saaledes ligge i Kjælderhvælvinger, ligge paa andre Steder Hundreder af trykte Bøger, hver i mange Hundreder eller Tusinder af Exemplarer, og vente ligeledes. Det er nemlig kun en ringe Del, der udgjør den Beholdning, som ligger oppe paa første Sal ved Kontorerne. Det Meste henligger i raa Materie og gjøres først færdigt, efterhaanden som der indløber Bestilling paa et Parti. Umaadelige Rum i Franklin Square Bygningen indeholde dette Lager. Indløber en Bestilling, kjører en af de mangfoldige Sporvogne, som overalt gjennemkrydse Etablissementet, et Par Hundrede eller et Par Tusinde Exemplarer efter Omstændighederne over Jernbroen ind i den anden Bygning, og en Kran leverer dem ind i Bogbinderværkstederne.

En Hovedforretning imellem de mange andre storartede Forretninger her er Besørgelsen af Harpers Ugeskrift, som siges at udkomme i over 150,000 Exemplarer. Det er vanskeligt ret at forestille sig, hvor stort et Antal dette er af et Ugeblad. Som en lille Vejledning til at gjøre sig det klart fortæller Harpers selv, at dersom Magazinet regnede ned fra Himlen, vilde det tage en Mand fjorten Dage at samle Exemplarerne af et enkelt Nummer

op, hvis han tog et op i hver tre Sekunder og samlede ti Timer hver Dag.

Dette smukke, rigt udstyrede, med fortrinlige Illustrationer næsten overlæssede Tidsskrift er iøvrigt i og for sig en vakker Anbefaling for Firmaet. Det kalder sig »a Journal of civilization«, og det bærer ikke dette Navn med Urette. Det tager strax Parti i enhver Sag, hvor det gjælder Oplysningens og den sande Friheds Fremme, det Samme kan i det Hele siges om mange af Firmaets Forlagsartikler, og sjældent har noget Boghandlerfirma i Verden faaet et bedre Tillidsvotum, end Harpers fik, da den irske Pøbel ved de store Spektakler i New-York i 1871 truede med at storme Bygningen og tilintetgjøre den som et Arnested for anti-katholsk og anti-demokratisk Virksomhed.

Spadserer man nedad Broadway fra Castle Garden af, og har man forladt Emigrant Kost- og Spisehusstykket og har passeret Emigrant Billetudsalgsstykket og Bank- og Pengeinstitutstykket, kommer man, som alt tidligere omtalt, efter at være gaaet forbi City-Hall med dens lille Park, ind til den rigtige Butiksdel af Gaden, og man ser da paa sin højre Haand et stort, firkantet, hvidt Palais, et meget fornemt Udsalg, thi der er hverken Skilt eller Navn eller nogen Indskrift af hvad Art nævnes kan; Bygningen skal tale for sig selv. Spørger man om, hvem denne Bygning tilhører, er Svaret Alexander T. Stewart. Kommer man et Par Mil længere ned i Gaden, ser man tæt ved Union Square paa samme Side en lignende, men endnu større og mere dekoreret hvid Bygning, og spørger man om Ejermanden, bliver Svaret atter Alexander T. Stewart. Kommer man endelig paa sine Vandringer længere frem til New-Yorks fashionable Gade, Fifth Avenue, og spørger der om Ejermanden til dette overdaadigt dekorerede hvide Marmorpalads, kommer man ved Svaret til at tænke paa Hebels Fortælling om Haandværkssvenden og Kan-nit-verstan — thi det er atter Alexander T. Stewart.

Kongen for alle Manufakturhandlere kom herover som en fattig Irlænder, der blandt Andet levede af at give Informationer. Han

fik en lille Arv hjemme og vilde rejse over for at hæve den. En Ven, der flere Gange forgjæves havde raadet ham til at prøve sin Lykke ved Handelen, gav ham, fortælles der, det Raad at sætte sine Penge i en bestemt Slags irsk Lærred og bringe det herover. Denne Gang fulgte Stewart hans Raad. Da Pengene vare hævede, gik han ind i en lille Butik og spurgte, om de havde den angivne Slags Lærred. Personalet i Butiken var en lille Pige; hun svarede Ja og spurgte, hvor meget han ønskede. Stewart opgav sit Kvantum. Den lille Pige var en naiv Handelsmand og har neppe samlet sig Millioner, thi da hun hørte Svaret, oplyste hun Stewart om, at saa skulde han gaa længere ned i Gaden og der kjøbe det hos en en gros-Handler; der vilde han faa det billigere, end naar han kjøbte hos hende. Stewart fulgte atter Raadet, kjøbte Lærredet, førte det herover og tjente 100 pCt. derpaa. Det at tjene 100 pCt. giver »Blod paa Tanden«. Stewart bestemte at blive i den Karriere, der var begyndt under saa lovende Auspicier, og aabnede en lille Bod, der nu er bleven til de tre Paladser og adskilligt Mere.

Marmorpaladset i Fifth-Avenue er hans private Bolig, i hvilken han dog siges ikke at turde bo, de to Kolosser i Broadway ere hans Forretningslokaler og Udsalg, det, der ligger nærmest ved City-Hall, er for en gros-Forretningen, det andet for Detailudsalget. Det første er det, der for en uhandelskyndig Besøger frembyder mindst Interesse, men man kan være saa uhandelskyndig, som man være vil, saa vil man, hvis man bliver ført om i det, forbauses over den Udvikling, Handel i vore Dage har taget. Det er en Bygning i syv Stokværk, to under Jorden og fem over Jorden. Alle disse Stokværk ere lyse, elegante, søjleprydede Varelofter. Træder man ind i Stueetagen, ser man i det store Rum tilhøjre i et Hjørne et Aflukke omtrent saa stort som Privanbankens Forretningslokale, opfyldt af et arbejdende Kontorpersonale, der sidder omtrent som i den samme Bank og er mindst ligesaa talrigt som Bankens. Det er kun en gros-Forretningens Bank- og Bogholderkontor; et andet Kontor er ovenpaa.

Salgsforretningen er delt i »Departementer«, disse igjen i mangfoldige Underafdelinger. Departementerne i en gros-Forretningen ere følgende: 1) Silke, 2) Bomuldsvarer, og hvad der gaar ind under Begrebet »Domestics«, 3) engelske, franske og tyske »Dress Goods«, 4) Broderier, Slør o. a. L., 5) Shawler, 6) Flonel, 7) Linnedvarer, 8) Hosekramvarer, 9) Kashemirer, 10) Gulvtæpper, 11) Simplere Handsker, 12) Hvide Varer, 13) Fine Handsker, 14) Gardiner og Møbeludstyrsartikler, 15) Overstykker, 16) Fløjler, 17) Baand, 18) det uudtømmelige Begreb »Yankee-Notions«, der gaar fra Knapper, Naal og Traad gjennem Vifter og Portemonnaier til Haarbørster og Guttaperkaansigter, 19) Klæder og Artikler for Skræddere, 20) simplere Silker, 21) Uldtøjer. Disse Varer ere fordelte i den største Orden rundt omkring i den storartede Bygning ligefra Kjælderens lyse, kølige Gange, der strække sig dybt under Broadway, og gjennem hvis tykke Glastagsten man ser bestandigt vexlende Skygger af de ovenfor Gaaende, for hvem Glastagstenene ere Glasfliser, indtil den øverste Loftsetage. Over 600 Mennesker ere beskjæftigede i denne Gren af Forretningen.

Detailudsalget gjør et endnu mere storartet Indtryk af Virksomhed. Det skal ses en Dag i smukt Vejr mellem 1 og 3, naar det er Butikstid, naar Ekvipager holde i en Række rundt om Bygningen — thi den optager hele Pladsen mellem fire Gader — og naar de mangfoldige Indgangsdøre sættes i en uafladelig Bevægelse af de ind- og udstrømmende Damer.

Denne Bygning har 8 Stokværk, deraf to under Jorden; og ligesom en gros-Forretningen har den 6 over Jorden. Det Indre er storartet i alle Maader. En mægtig Rotunde lader En fra Stueetagen af paa en Gang se op gjennem hele Bygningen og dens pragtfuldt dekorerede Udsalgsetager. Alt er hvidt, men en Rigdom af Ornamenter er anvendt, Loftet bæres af Søjler, Varerne ere udstillede saa smukt og smagfuldt som muligt, og naar disse umaadelige Rum — hvis Gulvflader tilsammen udgjøre 6*) Acres — ere

*) Samtlige Talstørrelser ere efter Opgivelse til mig af en af Firmaets Betjente.

fyldte af en Masse Mennesker, en Damevrimmel, som giver de 600 Udsalgskommis'er fuldt op at bestille og indirekte sætter hele Resten af denne Bygnings 2500 Mand stærke Personale i Bevægelse, naar man ser en Vrimmel og en Travlhed og en Varemasse, som om man var paa en eller anden Verdensudstilling, føler man unægtelig, at man staar ligeoverfor Noget, der i sin Slags er enestaaende i hele Verden.

Ogsaa her er Alt delt i Departementer, men medens disse i den første Bygning repræsenteredes af tillukkede Kasser og Kister og Æsker og lukkede Reoler, aabne de sig her for de Besøgende og vælte ud over Diskene, foran hvilke Damerne sidde Side ved Side paa smaa faste Taburetter.

Midterpartiet forneden under Rotunden optages af Handskedepartementet, franske Handsker fra Alexandre, af hvilke der sælges for ½ Million Dollars om Aaret; men de koste ogsaa her indtil 3 Dollars Parret (med to Knapper). Rundt omkring Handskedepartementet ligger en Mangfoldighed af andre Departementer. Her i Stueetagen er Alt mest beregnet paa det almindelige Publikum; det er de billige Ting, her findes. Man kjøber ligesaa billig hos Stewart som i de smaa Butiker, thi det er ham, der regulerer Priserne i New-York paa alt til hans Fag Hørende, og Folk gaa herind for at kjøbe for 25 Cts. ligesaa vel som for at kjøbe for et Par Tusind Dollars. I den billige Etage kan man imidlertid ogsaa faa særdeles dyre Ting. Man behøver blot at gaa hen i Silkedepartementet; Enhver maa beundre disse dejlige, rige, svære Stoffer med rene, klare Farver, som her findes. Priserne paa et Par pragtfulde Stoffer i to Modefarver — en ejendommelig lys, blaagrøn Farve og en ganske lys rosenrød Nuance — som vistes mig, vare henholdsvis 6½ og 7 Dollars pr. Yard, 30 Yards til en Kjole. Men man kan med stor Lethed faa Stoffer til højere Priser; et Stykke sort Silketøj tages ned og oprulles for mit ukyndige Blik; det koster 20 Dollars pr. Yard (2 Yards bredt). Silketøjerne leveres fra C. Ponson i Lyon. »Disse Ting laver man kun for os,« bemærkede min Omviser med Selvfølelse; »vi Amerikanere ere de Eneste, der ville betale ham hans Priser; Englænderne finde det for dyrt.«

I Stokværket ovenover findes forskjellige Specialiteter, Smaabørnenes Departement, Gardinstoffer, Kniplinger, Shawler, fuldstændige Dragter osv. Ogsaa her er der Manufakturhandler-Mærkværdigheder i Masse. Man vandrer gjennem en Række af hine bekjendte Modelfigurer med de skjønne Former, men intet Hoved, og medens man gaar igjennem en Allé af disse, Alle i sort Silke med ostindiske Shawler, spørger man om disse Shawlers Pris. »Det er ikke Noget, der er værd at se, det er kun til 3, 5, 600 Dollars.« Vi gaa videre til et stort Skab. »Her er Shawler,« og det er der; der vises mig tre, de to ere til 4000, det tredie til 5000 Dollars.

Vi gaa gjennem Gardindepartementet; der hænge de pragtfuldeste Fag, det ene ved Siden af det andet. De sidste se mørke og tarvelige ud, Bunden er sort, men der er overordenlig smagfulde Borter og fine Tegninger deri, Tøjet er tykt som svært uldent Tøj og glandsløst; det er netop Kunsten ved det; de mørke Gardiner ere af kostbart Silkestof og koste 500 Dollars pr. Fag. Vi komme til Kniplingsdepartementet; Modelrækkerne have bedre Overkjoler, end mangen en fyrstelig Dame nogensinde bærer; paa Maa og Faa spørger man om Priserne paa et Par, der staa i et Skab, den ene 485, den anden 500 Dollars, men det er atter »Intet«. Inde i et andet Skab ligge bedre Ting, Bryssels Mesterværker; der er en Garnering til 800, en anden til 850, en tredje til 1600 Dollars; der ligger en lille Samling Lommetørklæder til den beskedne Pris 2400 Dollars Dusinet. »Sælges der af dem?« »Ja, men ikke Dusinvis; men disse her sælges hurtig.« Det er moderne, store Kraver til 100 Dollars Stykket. Ved Siden staa et Par Parasoller, Pris: 150 Dollars Stykket, en lille Knipling: 50 Dollars pr. Yard.

I Sammenligning med disse Priser synes man, at man kommer tilbage til nogenlunde normale Forhold, naar man i Hattedepartementet ser nogle Hatte til en halv Snes Dollars, ja der vises endog en til 5 Dollars; paa den anden Side er der en lille Komposition af Straa, nogle sorte Blonder og en lille rød Blomst til 75 Dollars, og man kan faa dem »dyrere«, bemærkes der, hvis man vil have

en eller anden lille Fjer eller noget Lignende, men saa ved man ogsaa, at man er ene om den Fjer.

Den ovenover liggende Etage er udelukkende viet til Gulvtæpper, og med Rette, thi vi befinde os i en Afdeling af Forretningen, som har solgt for 3 Millioner Dollars Tæpper i en Maaned.

De tre øverste Etager ere ikke tilgængelige for Kunder. Der arbejdes kun, og der er Forretningens skjulte Maskineri. Vi faa Tilbud om at gaa op og se en Dragt, som skal arrangeres til imellem 7 og 800 Dollars, men det afslaas, og Omviseren bemærker, at det heller ikke er noget Særligt. Thi Sæsonen er snart forbi, og i en af Elevatorerne, smaa Kabinetter, polstrede med Silkedamask, som hejses op og ned gjennem Etagerne med Kunderne, gaa vi atter ned til Udgangspunktet med en foreløbig tilfredsstillet Interesse for Manufakturvarer.

Der hører Talent og Nøjagtighed til at styre en saadan Forretning; men den gamle Stewart har begge Dele, det Sidste maaske i en altfor høj Grad, thi taber en Kommis sin Blyant, førend Tiden kommer til, at den ny Blyant kan udleveres, debiteres der ham en ny Blyant, og kommer han om Morgenen eller ved Middagstimen mere end fem Minuter for sent, trækkes der ham et nøjagtigt tilsvarende Beløb af i hans Løn.

Dette er dobbelt paafaldende i Amerika, hvor en høj Grad af Flothed ellers ogsaa i denne Henseende raader i Forretningslivet. For at nævne et Modstykke til Stewarts Karrighed: Kontorpersonalet skriver i større Forretninger i Reglen med Guldpenne. Naar de passes lidt ordentlig, holder en Guldpen, der er godt lavet, i Aaringer. Som alt Andet ere disse imidlertid ogsaa urimelig dyre i Amerika, Guldets Land, og en almindelig Pen koster imellem 3 og 5 Dollars. Ikke desmindre er det Brug i mangen stor Forretning, at man tager sine Guldpenne paa Firmaets Regning, og mister en Kommis sin Pen et saadant Sted ved en Hændelse kort Tid efter, at han har faaet den, rekvirerer han en ny; der er Ingen, som spørger, hvor den gamle er bleven af. Vil man være retfærdig mod Stewart, bør man iøvrigt ikke glemme, at den samme smaalige Mand har givet

Millioner bort i velgjørende Øjemed og nu er beskæftiget med at indrette et kolossalt Hjem for fattige Arbejdersker.

Stewart er nu en gammel Mand, men han gaar hver Dag i sin Forretning. Fra Kl. 9—11 er han i Detailudsalget; Kl. 11 tager han ned til den anden Forretning, ofte i Omnibus for 10 Cts. Der er Mange, som have siddet der ved Siden af ham uden at ane, at den hvidhaarede Mand med den jevne Frakke, er ham, som regner det for et meget daarligt Aar, naar han, som i sidste, kun har havt en Indtægt af knap og nap 3 Millioner Dollars. Man behøver imidlertid neppe at føle sig egenlig bekymret paa hans Vegne, naar man hører, at Aaret har været saa slet; i Reglen gaar det ham meget bedre, og han har kunnet slutte sine Bøger med en Aarsindtægt paa 13 Millioner.

Det er Rigdom; Mange ville vel misunde den rige Mand, men naar man hører lidt om den barnløse Oldings Privatliv, kommer man atter til at tænke paa Hebels Fortælling, paa Moralen i den: »Stakkels Kan-nit-verstan«.

„The May anniversaries".

Emancipationsbestræbelserne — Maadeholdsforeningerne — Andre Foreninger — »Reform Leaguen« — »Ledende Kvinder«.

Der er særdeles mange politiske Møder i Fristaterne. Det synes, som om de Fleste af de Folk, som hos os literært udviklede Danske skrive om en Sag, her holde Taler om den; der er Lejlighed nok til at holde disse Taler, thi der er en Rigdom paa Foreninger af alle mulige Arter, som holde offentlige Møder rundt om i Unionen. Navnlig ere altid Aarsmøderne af Interesse. Det er almindeligt, at udbredte Foreninger holde Aarsmøder først i den ene store By, saa i den anden, og at deres fremragende Mænd rejse om til alle disse forskjellige Møder, ved hvilke da saa ogsaa andre Udenforstaaende optræde.

En vigtig Del af disse forskjellige Foreninger holde Aarsmøder om Foraaret; i New-York træffes man i Maj, og der frembyder sig da en ualmindelig rig og let Lejlighed til at gjøre sig lidt bekjendt med Foreningerne og de Spørgsmaal, for hvilke de leve. Disse sidste ere af meget forskjellig Art. Blot et Par Ord om hvert ville vise dette; et mere udførligt Forsøg paa at skildre disse Bevægelser vilde ikke høre hjemme her.

En betydelig Rolle spiller Alt, hvad der staar i Forbindelse med Emancipationsideerne. De amerikanske Damer repræsentere for en stor Del og meget stærkt Forestillingerne om Kvinden som et elskværdigt, tyrannisk, ubetydeligt Stykke Legetøj. Det er bekjendt, at de amerikanske Damer som Regel ere meget smukke,

meget kokette, meget skrøbelige og meget forkælede. En sart Skikkelse, med et blegt, langagtigt Ansigt med smukke, fine Træk, med et lidt sygeligt Udtryk, et smukt og klædeligt Toilette, et noget frit Væsen, der dog er præget af Fordringer paa ubetinget og ærbødig Hyldning, det er Træk, som i Forening danne Typen paa en indfødt Dame i den gamle Stil. I dette Folk, der paa det nittende Aarhundredes Slutning endnu har ikke lidt Middelalder i sig, paa samme Tid som det er ganske paa Højde af Aarhundredet i saa mange Henseender, træffer man endnu i høj Grad levende middelalderlige Forestillinger om Kvinden som det Væsen, der samtidig var Gjenstand for en særlig ærbødig Hyldning og for raa Lyster, og hvis Styrke væsentlig var hendes Svaghed.

Det er bekjendt, at det i Amerika ligefrem er Fordel at rejse sammen med en Dame. Hun er privilegeret overalt, og hendes Ledsager gaar med i Kjøbet. Og dette gjælder ikke blot i de dannede Klasser, i Ny-Englands Stater; det Samme er Tilfældet langt ude i Vesten, ved Missouris Bredder og paa Prærierne; de vestlige Mænd, Minearbejderne og Pionererne, begaa enten Voldtægt eller ere ridderlige Kavalerer mod Damerne.

Naar Emancipationsideerne gribe saa stærkt om sig i Amerika, ere disse maaske tildels en naturlig og nærliggende Reaktion mod Legetøjs-Betragtningen af Kvinden, og mod den dovne, lade, blaserede Livsførelse i lutter Letsindighed og Uvidenhed, som hidtil i saa sørgelig høj Grad har været betegnende for Yankeedamen. Men tildels staar vistnok tillige Emancipationsideernes Omsiggriben i Forbindelse med mere almindelige Samfundsforhold, med baade det offentlige Liv og Privatlivet.

Emancipationsideerne ere i Fremgang over hele Verden. Der er overalt en Protest mod den Leven hen paa Middelalderens romantiske Kvindeideal, som endnu er det Almindelige. I Amerika have disse Protester mere Virkelighedsbetydning maaske, end de have andre Steder. Kvindens Gjerning og det kvindelige Ideal have undergaaet betydelige Forandringer i Tidernes Løb, men det gjælder ogsaa indenfor den samme Kultur, at Kvindens Gjerning og det kvindelige

Ideal samtidig kunne være noget forskjellige i de forskjellige Lande, i de forskjellige Samfund. Samfundene have i større eller mindre Grad øjeblikkeligt Behov for de Egenskaber, Kvindens mere aktive Deltagelse i deres Liv kan antages at tilføre dem. Vi, i vort gamle, noget stive, men i mange Henseender velordnede Samfund i Danmark f. Ex. have vanskeligt ved at tænke os blot som Mulighed, at der kan være Brug for Kvinden i det offentlige Liv. De, der gjøre Fordringer paa nogen Emancipation hos os, se paa Kvinden selv, paa den Fordel, hendes personlige Udvikling kunde have, af at mange hidtil stængede Døre aabnedes for hende. I Amerika hedder det, at man skal lukke op overalt for Kvinden, ikke blot for hendes egen Skyld, men for det Heles Vel. Og man tør ikke ubetinget vise denne Betragtning fra sig. Vi behøve maaske ikke Kvindernes Deltagelse i Valg til Rigsdagen, men derfor kan Amerika maaske gjøre det. Vi bryde os ikke om at faa Kvinder ind i Rigsdagen, men derfor kunde de maaske bringe en bedre Luft ind i Kongressen. Vi have aldeles ingen Brug for kvindelige Dommere, i Amerika har man maaske megen. Vort offentlige Liv trænger maaske ikke til at klares ved Hjælp af de Egenskaber, som vel i Almindelighed ville være stærkere udprægede hos Kvinden end hos Manden, men i det bestikkelige, korrupte amerikanske offentlige Liv kunde maaske disse gjøre sig gjældende paa en i høj Grad gavnlig Maade.

De Amerikanere, der ere Tihængere af Emancipationsideerne, vente imidlertid ikke blot Fordel for det offentlige Liv af disse, men ogsaa for Privatlivet. Det kan ikke nytte at nægte, at det amerikanske Privatliv er i en ikke ringe Grad demoraliseret, navnlig i de store Byer; en stor Del af Skylden ligger ganske vist i den overordentlig forkerte Opdragelse, der her gaar ud paa at gjøre Kvinderne til forkælede Forlystelsesbagateller. Hvis det lykkes at trænge igjennem med en alvorlig Opfattelse af Kvindens Kald i Livet, vilde jo overordentlig Meget være vundet, og til at naa dette, til at skabe et renere og bedre Familieliv ved at skabe værdigere Kvinder, hvis Paavirkning paa Mændene ikke vilde udeblive, er det, man vil benytte Emancipationsideerne.

Man maa ingenlunde tro, at Majoriteten af Amerikanerne er for Kvindeemancipation. Tværtimod, det er endnu kun hos en Minoritet, en temmelig lille Minoritet maaske, at de finde Gjenklang. Men hvad der maa fremhæves, er, at denne Minoritet ikke bestaar af forrykte eller forskruede Folk, selv om den vil have Kvinder ganske ligeberettigede med Mænd. Der er forrykte Folk imellem Emancipationens Forkæmpere, altfor mange Forrykte, men en retfærdig Bedømmelse af Forholdet maa ikke blive staaende ved disse, men indrømme, at der virkelig er Forhold tilstede, som forklare, at ogsaa fornuftige Folk baade kunne opstille vidtgaaende Forslag og vente sig stor praktisk Gavn af dem. Det er et Faktum, at inde i den unge By Laramie var det i lang Tid ikke muligt at faa nogen Røver, Tyv eller Morder dømt af Jury'en, Byen blev et næsten uudholdeligt Opholdssted, til man fik Kvinder ind i Juryen; de domfældte. Nu vilde det ganske vist være latterligt at mene, at hele Unionen er et stort Laramie, som ikke kan frelses undtagen af Kvinden, men paa den anden Side kan man ikke nægte, at der er flere Laramier end det ude i Wyoming, som kunde trænge til den ny og bedre Aand, som Kvinden maaske kunde bringe ind.

Der bevæger sig paa det her kortelig antydede Grundlag atter forskjellige Emancipationsretninger, nogle meget yderlige, optagende i deres Program »Free love« osv., omtrent i samme Smag som de franske Socialisters Ordførere paa dette Punkt, andre meget taktfulde og moderate, som kunne vinde Anerkjendelse og Tilslutning paa ethvert Sted, og en hel Del endelig imellem disse to, og det kan herved ikke lades ude af Betragtning, at den kvindelige Forfængelighed spiler en vis Rolle paa dette Punkt, og at Lysten til at være uafhængige Ledere føder en Mængde smaa uafhængige Partier og Fraktioner, som maa gjøre sig selv en hel Del Ulejlighed for at finde ud, hvori de adskille sig fra andre.

Blandt de vidtgaaende maa man imidlertid skjelne imellem to stærkt fremtrædende og i Virkeligheden indbyrdes forskjellige Retninger. Den yderligste af disse erklærer i sin Iver for fuldstændig Lighed mellem Kjønnene ligefrem Ægteskabet Krig. Ubunden

Frihed i alle Henseender er Valgsproget. Selvfølgelig vil man kun Ret, Orden og Harmoni, navnlig det sidste Ord spiller samme uundværlige Rolle som i den franske Ny-Socialismes Literatur, der ikke kunde existere uden det. Man forarges over Beskyldningen for at være Tilhænger af den frie Kjærlighed, og dog proklamerer denne Retnings anerkjendte Organ, »Woodhull & Claflin's Weekly«, saadanne Sætninger som:

»Al Kjærlighed maa for at være hellig være fri.« (21. Mai 1870.)

»Den Tid nærmer sig, da den almindelige Følelse vil tilstede Kvinderne det fuldstændigste Protektorat over deres egne Personer med Ret til at vælge Fædrene til deres Børn og staa i Forhold til Den, til hvem deres Hjerter hendrages.« (27. August 1870).

»Naar den Tidens Fylde kommer, hvorefter man sukker, vil det, at faa et Barn, ikke være Noget, som kan censureres .... Om det er en Fortjeneste eller ikke en Fortjeneste at faa et Barn, vil ikke afhænge af, om Forældrenes Forhold til hinanden har en varig eller en forbigaaende Karakter.« (1. Okt. 1870).

Denne Retning, hvis Ledere ere de to Kvinder, som udgive det nævnte Ugeskrift, har i den senere Tid gjort ikke ubetydelige Fremskridt.

»De foregaaende Aar«, hed det i en Artikel om Aarsmøderne i The »Women's Rights Conventions« i »New-York Herald« for 15de Mai 1871, »have disse Møder havt sammenligningsvis saa godt som ingen Betydning. De, der forsamlede sig for at høre paa Vanvittighederne fra de Fruentimmer, som forsøge at undergrave Grundvoldene for Religion, Dyd og Moralitet, vare af en Beskaffenhed, som ikke gjorde dem til Repræsentanter for vore bedre Klasser. Iaar imidlertid synes der at være foregaaet en fuldkommen Forandring, og Fremmede, som kom ind i Salen, hvor Møderne holdtes, vilde, naar de skulde dømme efter de tilstedeværende Kvinders Respektabilitet og høje Stilling i Samfundet, snarere have troet, at de vare paa en Nilssons Koncert end paa et Møde af en «Women's Rights Convention« .... Vi beklage at maatte sige det, men naar vi skulde slutte

fra deres Antal og Karakter, som vare tilstede, er Sagen aabenbart i Begreb med at blive populær.«

Den anden, ogsaa fremtrædende, mere moderate Retning, som undertiden efter sit Hovedsæde kaldes »Boston-Retningen«*), lægger væsentlig Eftertryk paa, at Kvinderne opnaa politisk Ligeberettigelse med Mændene. Den har ubetinget langt flere Tilhængere end den radikale, og dens Aarsmøde, som holdtes i Steinway Hall, medens de andre mødtes i Apollo Hall, fik en langt mildere Bedømmelse, om end de indflydelsesrige Organer i Pressen vare enige om at modsætte sig Kvindernes Fordringer og fremhæve Faren for, at man uimodstaaelig vilde glide ned i de samme opløsende Ideer, som det andet Parti havde gjort til sit Program.

Imod samtlige de Tendenser, der gaa ud paa, for at bruge Tocquevilles aandrige Udtryk, at gjøre Kvinderne mere til Manden lignende end til med ham lig Væsener, er der imidlertid begyndt at rejse sig en vis Opposition fra de dannede og begavede Damers egen Side, en Bevægelse, der er begyndt i Washington, hvor ansete og indflydelsesrige Damer søge at organisere den og i den Anledning have grundlagt et Blad, »The True Woman«, som skal kæmpe baade med »Woodhull & Claflin's Weekly« og de noget mere moderate »The Woman's Journal«, »The Revolution« o. a. Dets Hverv vil imidlertid ikke blive let. Bevægelsen er virkelig i betydelig Fremgang. Alene et Par af de Kjendsgjerninger, man paa Aarsmøderne havde at meddele for det sidst forløbne Aar, ville vise dette.

En Delegeret fra Territoriet Wyoming, hvor Kvinderne ere stemmeberettigede til Kongressen, skylder sit Valg Kvindernes Stemmer i Territoriet.

I Staten Michigan modtog man paa Valgdagen Stemmer fra et Par kvindelige Vælgere, og Valget blev bagefter ikke erklæret ugyldigt. Anderledes gik det rigtignok i Syd-Carolina, hvor Valgbestyrelsen i et Distrikt modtog fem Kvinders Stemmer, men siden i den

---

*) The New-England Suffrage Association er Navnet paa den nævnte betydelige Forening, som virker i den Retning.

Anledning blev arresteret, tiltalt og dømt til Straf for Krænkelse af Forfatningen.

Man afslog i Distriktet Columbia at modtage Kvinders Stemmer, og de bragte da Kjendelsen ind for Domstolene, hvis Afgjørelse endnu ikke kjendes.

Naar Kvinderne saaledes uden videre kunne melde sig ved Valget, og der endog kan være Tale om at modtage deres Stemmer, beroer dette paa en ejendommelig Fortolkning af Fristaternes Forfatning. Det Tillæg, som gav Negerne politiske Rettigheder, er nemlig affattet i meget vide Udtryk, det taler om »Enhver, som er født« osv., og Kvinderettighedspartierne paastaa nu, ganske vist meget sofistisk, at ved dette Tillæg ere ogsaa Kvinderne optagne, eller ere ialfald ikke mere udelukkede, en Fortolkning, som mange ansete Jurister, vist neppe af juridiske Grunde, slutte sig til, iblandt disse den bekjendte General Ben. Butler, der af Mange anses for det skarpeste juridiske Hoved i Kongressen.

En endnu mere betydningsfuld Begivenhed end de nævnte havde imidlertid det afvigte Aar at opvise i en Expedition, som Mrs. Woodhull foretog til Washington med en Memoire, hvori hun udviklede Anskuelsen om, at Kvinderne alt i Henhold til Forfatningen havde politisk Ligeberettigelse med Mændene, og fordrede dette anerkjendt ved en bestemt Deklarationsakt fra Kongressen. Man kom dog saavidt, at Repræsentanternes Hus ikke afviste Sagen, men nedsatte en Komite derom, fra hvilken ialfald en meget snildt affattet Mindretalsbetænkning kom til at foreligge til Gunst for Sagen, og i Salen stemte en Trediedel af Medlemmerne for umiddelbar Anerkjendelse af Kvindernes Ret.

Det bør endnu anføres, at ved Valgene til New-Yorks lovgivende Forsamling i November 1871 gjordes der af forskjellige Kvinder Forsøg paa at faa deres Stemmer modtagne. I et Distrikt var det lykkedes en af dem efter nogen Vanskelighed at blive optagen paa Valglisten. Her som andre Steder havde de skjønne Vælgere kundgjort deres Hensigt paa en opsigtvækkende Maade, og da denne Dame paa Valgdagen indfandt sig ved Stemmestedet i sit Distrikt, var der et saa-

dant Opløb, at hun først blev bange og vendte om, men da hun mødte en Herre af sit Bekjendtskab, lod hun sig af denne ledsage til Valgstedet. De tilstedeværende Embedsmænd tog uden Indvending mod hendes Stemmeseddel, og hun vendte triumferende tilbage.

Ikke saa heldigt var Søsterparret Mrs. Woodhull og Miss Claflin. De kom højtidelig kjørende til Valgstedet i deres Distrikt; deres Navne vare blevne modtagne paa Valglisten inden den bestemte Termin og uden Modsigelse. Alt tegnede saaledes godt. Damernes Ankomst vakte stor Sensation i Mængden, af hvilken ikke Faa vare der blot for at se, hvad dette vilde blive til. De traadte ind i det Butikslokale, hvor Urnen var opstillet; Alle trængte sig om dem, og Politibetjentene maatte opfordre Folk til at stille sig i Rad for at aflevere deres Stemmesedler, eftersom Turen kom. Vælgerne vare saa høflige at lade Damerne komme i Spidsen, og Mrs. Woodhull skred frem med megen Værdighed, medens de ivrige Avisreporters, som vare tilstede, noterede hver Bevægelse og hvert Ord af hende, saaledes at et af de store New-Yorkerblade, »The World«, endog saa sig istand til at meddele, at hun holdt Stemmesedlen mellem Pege- og Tommelfingeren.

Hun udstrakte sin højre Haand, Inspektøren ved Urnerne saa Intet. Hun anmodede ham om at tage mod hendes Stemmeseddel, men et tørt: »Kan ikke tage den«, var hele Svaret. Hun spørger: »De afslaar at tage mod min Stemme?« og han gjentager: »Kan ikke tage den.«

»Med hvad Ret afslaar De at tage mod min Stemme?« spørger Mrs. Woodhull.

»Med denne«, svarede Inspektøren og pegede paa New-Yorks Forfatning, som laa paa Bordet, og hvori stod: »Alle Mænd«. En retskyndig Konsulent, som havde ledsaget Damerne, traadte nu til for at hævde, at i den forandrede Forfatning stod paa dette Sted: »Alle Borgere«. Den forandrede Forfatning havdes ikke; der sendtes Bud efter den af Konsulenten, og imedens ventede Damerne, og Stemmegivningen gik uforstyrret for sig. Det andet Exemplar kom tilstede, men den ubevægelige Inspektør vilde end ikke se paa det.

»Jeg har Ordre til at nægte at tage imod Stemmerne«, var Alt, hvad han svarede. Mrs. Woodhull maatte trække sig tilbage, Miss Claflin traadte frem kun for at faa Afslag, og Begge begave sig derpaa hjem for at redigere Protester og strax gjøre Skridt til Sags Anlæg mod Valgbestyrelsen.

Medens i dette Tilfælde Damerne blev systematisk ignorerede, og i det førstnævnte Tilfælde den stemmende Dame blev behandlet med al mulig Høflighed, vare i nogle andre Distrikter, hvor der ligeledes gjordes Forsøg paa at opnaa en faktisk Anerkjendelse af Kvindernes Stemmeret, de paa at stemme forsøgende Damer Gjenstand for en vis humoristisk Behandling, som synes at have krænket dem langt mere, end aabenbar Uhøflighed vilde have gjort. Særlig var dette Tlfældet paa et Sted, hvor Stemmesedlerne modtoges i en Barberstue, som ved et Gardin var delt i to Afdelinger, en for Stemmegivning og en anden for Barbering, og hvor en Række halvt barberede eller helt indsæbede Ansigter strax dukkede frem for at se de kvindelige Politikere foretage deres Demonstration.

Det faktiske Resultat var, at kun den ene, førstnævnte Dame kom til at afgive Stemme, endskjøndt ikke alene Mrs. Woodhull, men ogsaa adskillige andre vare blevne modtagne paa Valglisterne.

En meget betydelig Rolle blandt de Foreninger, der stille andre Opgaver end Kvinderettighederne i Spidsen, spiller: Maadeholdsforeningerne.

Ogsaa om disse gjælder det Samme som om den førstnævnte Slags Foreninger, at man maa tage Hensyn til de konkrete Forhold. Hvad der vilde være omtrent overflødigt i et Land, kan have største Betydning i et andet. Den bekjendte Wendell Phillips paastod engang i en af sine Taler for Maadeholdsforeningerne, at Hang til Drukkenskab og Herskesyge vare historiske Egenskaber hos den angelsachsiske Stamme. Det er maaske noget stærkt sagt, men det er vist, at Umaadelighed med stærke Drikke som alt tidligere berørt er forfærdelig udbredt i Amerika, og at der virkelig er en alvorlig

Opgave for Maadeholdsforeninger. Lad os høre, hvad Aarsberetningerne have at sige i 1871: »Der kan beregnes at være 600,000 Mennesker i de forenede Stater, som maa siges at være Drukkenbolte; der udgives over 1,573 Millioner Dollars hvert Aar til berusende Drikke i Skænkestuerne, der kommer hvert Aar 100,000 Mennesker i Fængsel for Forbrydelser, begaaede i Drukkenskab, 100,000 dø en Død, der er fremskyndet af Drik, og efterlade 200,000 Forældreløse, 400 Selvmord og 300 Mord paa Andre begaaes af Drukne o. s. v.« Lad være, at disse Tal ere skjønsmæssige og vilkaarlige, lad dem være meget overdrevne, hvad de dog maaske ikke ere, de vilde dog vidne om en sørgelig Fordærvelse, som vel kan kræve radikale Midler.

Maadholdsforeningerne søge desuden at paavirke deres Medlemmer ved selskabelige Midler, samle dem til Koncerter, Aftenunderholdninger o. s. v. Deres Aarsmøder have derfor ogsaa undertiden en lignende Karakter. Forfatteren har saaledes i Washington overværet et Aarsmøde af »Jonadabs Sønner«, som var en hel musikalskdramatisk-deklamatorisk Aftenunderholdning. Der var godt Pianofortespil, der var Sang, en Solo paa et Negerinstrument, som gjorde overordentlig Lykke hos »Jonadabs« og maatte gives dacapo; der var en Tale af en velærværdig Geistlig med en Mængde Psalmevers og Bibelsteder og en Slutningstirade, bestaaende af lutter Ord, som ende paa -ation, et Kjældermands-Indfald, som vakte det mest stormende Bifald og maaske væsentlig bidrog til, at Aviserne næste Dag priste den Velærværdiges »powerful eloquence«. Der var en dramatisk Fremstilling af en Deliriumspatient hos sin Kone og sit Barn, udført med en Naturtroskab, som kun var modbydelig. Der var Hornpipe, dandset af en lille syvaars Pige, Foredrag af en Mand, der fremstillede sig med ingenlunde propert Lintøj og en gammel brun Frakke, men som iøvrigt er en rig Handelsmand i Washington; der var ny Musik og Sang af Dilettanter o. s. v. o. s. v.

Andre Aarsmøder tage Sagen mere forretningsmæssigt og meget alvorligt. Nogle ville gjøre det at være Maadeholdsmand til Betingelse for, at Maadeholdsforeningerne give Vedkommende deres Stemmer

ved Valg, Andre ville udelukke Vinen endog fra Nadverens Nydelse og bruge Vand i Stedet. Men hvad der maaske forbauser En mest, er at høre, hvor stærk Fordringen er paa ligefrem at forbyde Udskænkningen af spirituøse Drikke. Der er Steder i Amerika, hvor man har sat denne Fordring igjennem, hvor Drikkestuerne ere blevne lukkede efter Bestemmelse af Lovgivningsmagten, og der er mange Stemmer, og det blandt de mest radikale Reformatorer, som hæve sig for, at man skal føre dette System igjennem.

Der er foruden de nævnte Foreninger Fredsforeninger, hvis Opgave er at virke for evig Fred og Broderskab imellem Nationerne. Elihu Burrit lever endnu, og hans Lære har ikke saa faa Apostle; og ligesom der i Europa paa forskjellige Steder arbejdes for at oprette kvindelige Fredsliga'er, og man under Krigen 1870 kunde se Masser af Adresser og Protester fra Kvinder regne ned over Napoleon den Tredie og Kong Vilhelm, saaledes venter man ogsaa i Amerika noget Afgjørende af Kvindernes Fredsbestræbelser. Madame de Gasparin i Genève har en kvindelig Værkfælle i Mrs. Julia Ward Howe i Boston, og man er ivrig sysselsat med at forberede Aabningen af en kvindelig »World's Peace Congress« i London.

Arbejderspørgsmaalet behandles ogsaa i særskilte Foreninger. Ikke blot har Internationale sine Filialer, men der er ogsaa andre selvstændige Arbejderforeninger med mere eller mindre socialistiske Tendenser. Det maa imidlertid erindres, at det kun er i nogle af de østlige Stater, at der kan tales om et Arbejderspørgsmaal i samme Forstand som i Europa.

Foruden de forskjellige her antydede Spørgsmaal faa ogsaa Spørgsmaalet om Gjennemførelse af Race-Ligheds-Principet i Syden, det indianske Spørgsmaal, det kinesiske Spørgsmaal o. fl. a. deres særegne Behandling. Det gjælder imidlertid i temmelig almindeligt Omfang, at hvem der interesserer sig for det ene af disse Spørgsmaal, ogsaa giver sig af med de andre, den, der er en Kvinderettighedernes Mand, er ofte tillige Maadeholdsmand og altid Indianerven og Fredsven. De forskjellige Foreninger hellige derfor ogsaa gjerne Interessen til et eller flere af de andre Spørgsmaal.

Særlig gjælder dette om »the Reform League«, som søger at samle al omdannende og reformerende Virksomhed under sin Fællesfane.

Reform Leaguen er en umiddelbar Fortsættelse af det store »American Anti-Slavery Society«, hvis fortsatte Virksomhed, efterat Krigen havde gjennemført dets Princip og Forfatningen havde adopteret »Slaverne« som frie Borgere, ikke længer var tidssvarende. Det holdt sit »afsluttende og Erindringsmøde« i 1870, og levede op den næste Dag væsenlig med de samme Kræfter som »Reform League.«

Denne inddrager under sit Omraade Kvinderettigheder, ɔ: politiske Rettigheder, Maadeholdsagitation, der gaar lige til Forbud mod Udskænkning af berusende Drikke, Fredsvenlighed, Arbejderrettigheder, »Kvækerpolitik« ligeoverfor Indianerne o. s. v., men i Spidsen for sit Program har den, tro mod sin Oprindelse, stillet, at virke for Forholdene i Syden. Den fastholder, at man ikke har opnaaet nogen virkelig Fredstilstand i Syden. Der findes der endnu bestandig blandt de Hvide en i høj Grad bitter og hadefuld Stemning mod den farvede Befolkning. Under Navnet Ku-Kluxer er der organiseret et vidtforgrenet hemmeligt Selskab, hvis Opgave ikke blot er at gjøre Tilværelsen utaalelig i Syden for hele den Bande af Eventyrere fra Norden, som ere strømmede ind efter Krigen, og søge baade i høje og lave Stillinger at gjøre deres Lykke ved alle mulige Midler, men ogsaa at fortsætte den gamle Kamp mod Abolitionisterne, hvem »Demokraterne« i Syden bestandig tro at gjenfinde i »Republikanerne«.

Den saakaldte Ku-Klux Bill lagde en overordentlig Myndighed i Præsidentens Haand til at undertrykke de Voldsomheder, de Mord, de natlige Overfald og Mordbrande, som Ku-Kluxerne søgte at bruge i Syden mod deres Modstandere, men Reform Leaguen vil ikke blot støtte en saadan bestemt Fortsættelse af Abolitionist-Politiken, den søger tillige at virke ind paa den Opfattelse, som ligger til Grund for hele Ku-Klux-Væsenet.

Skjøndt Slaveriet er afskaffet, er Animositeten mod de Farvede dog endnu betydelig i Amerika. Og det er ikke blot i de ivrige Sydstater, at man haardnakket vægrer sig ved at skifte Tænkemaade,

og hvor de ariskratiske Familier ikke sætte de farvede frie Borgere en Smule højere end Slaverne, men ogsaa i Nordstaterne kan man træffe mærkelige Exempler herpaa. Negere sidde i de Forenede Staters Kongres, men nogle af New-Yorks første Hoteller nægtede endnu i 1871 at give Lejlighed til en Senator fra Texas og hans Frue, fordi de vare farvede, og omtrent samtidig hørte man, at Officererne paa et af Regeringens Postskibe nægtede den bekjendte og agtværdige sorte Politiker F. Douglas, der rejste som Sekretær for en Regeringskommission, Plads ved det samme Bord, hvor de selv og Kommissionens andre Medlemmer spiste. Mange Haandværkere og Oplærelsesanstalter ville vedblivende ikke tage imod Farvede, og paa Officersopdragelsesskolen i West-Point var der ligeledes i 1871 stor Bevægelse i Anledning af, at en farvet Elev var kommen ind, hvem man paa alle Maader søgte at blive kvit.

Ved disse Aarsmøder gjør man Bekjendtskab med adskillige interessante Personligheder. Naar vi imidlertid nævne forskjellige »ledende Kvinder« først, er dette mere af skyldig Opmærksomhed mod dette Kjøn, end fordi de virkelig gjøre Indtrykket af at være overlegne Aander i nogen særlig Grad. Man maa dog paa den anden Side ikke tro, at Præstationerne ere særlig tarvelige. Tvertimod, mange Gange bliver man virkelig forbauset over, hvad man hører. Selvfølgelig ser man megen Affektation og hører mange Fraser blandt de ledende Kvinder, men dette er ikke det Almindelige. Den større Halvdel stod ved et saadant Aarsmøde, hvad Foredragets Indhold angik, i ingen Henseende tilbage for en fornuftig og tænksom Mand, og et Par præsterede noget mere end almindeligt Godt.

Det er i Begyndelsen et helt forunderligt Syn at se Damer færdes ganske saaledes som Mænd ved slige Lejligheder. Naar man saa hurtigt vænner sig til det, som man gjør, er Grunden vistnok den, at man ser saa mange af dem optræde paa en saa taktfuld og fordringsløs Maade, at man mere faar et Indtryk, som om de stod i en Stue og talte, end som om de stod for en stor Forsamling. Ganske

vist kan ogsaa denne Naturlighed gjøres i høj Grad affekteret, og det bliver den ogsaa gjort, og disse Damer, der komme frem med den beskedneste Blyhed, halvt nedslagne Øjne og tøvende Skridt, og tage Ordet i den blødeste, blideste Tone, og ved hver Gestus lægge an paa som Akkompagnement til deres haarde Ord og mandhaftige Fordringer at vise, hvor yndefuldt kvindelige de dog selv kunne være, høre unægtelig til de mest frastødende Exemplarer af hele Arten.

Det synes iøvrigt, at det hører til de kvindelige Ejendommeligheder, ogsaa som Talere at være noget brede og udtværede, mere lægge Eftertryk paa, hvad der kan siges om en Ting, end paa, hvad der kan siges. Bifald og Mishagsyttringer gjøre endvidere tilsyneladende forholdsvis stærkt Indtryk paa dem, og der jages efter de første paa en undertiden meget forceret Maade.

Der deklameres ofte temmelig falsk af de ærede Dametalere. Det kan gjøre et særdeles morsomt Indtryk at høre en ung Dame med flagrende Lokker opstille en statsretlig Theori i St. Domingo Spørgsmaalet og opflamme Tilhørerne mod Præsident Grants Politik; en anden kan gjøre timelange Forsøg paa at kvæle Tilhørerne med »Stjernerne og Striberne«, »Ørne«, »røde Mænd« og andre gængse rhetoriske Blomster. Atter Andre kunne derimod tale med en Alvor og en Varme, som gjøre et meget stærkt Indtryk.

Til den sidste Klasse hører, for at nævne nogle af de mere kjendte eller ialfald omtalte Navne, fremfor Alle Lucretia Mott, en kvindelig Præst blandt Kvækerne, en lille bedaget, skrøbelig, graa Skikkelse. Saa ussel og affældig ser hun ud, naar hun sidder paa sin Plads, at man, naar hun rejser sig, bliver ganske forbauset over, at hun kan gaa uden Støtte. Men naar hun tager Ordet, svinder Skrøbeligheden og Affældigheden bort, saa er der Liv, Varme, smukke, menneskekjærlige Tanker og virkelig Veltalenhed.

Digterinden Julia Ward Howe fortjener ogsaa at nævnes blandt de virkelig gode Talere. Med sand Varme talte hun ved forskjellige Møder om Samfundsforholdene i New-York, om Kvindernes Pligter mod Familie og Børneopdragelsen.

Et højst frastødende Par ere derimod Mrs. Caddy D. Stanton og hendes Adjudant Susan B. Anthony. Den første er en smuk, hvidhaaret, overordentlig pyntet Dame, som aabenbart gjør sig Umage for at se saa bly og lidt fejende ud som mulig, hvad der dog ingenlunde lykkes. Hun har en iøvrigt vel lavet Tale, som hun rejser om og holder hele Unionen over, hvor det betaler sig, inden hun laver en ny, og som man kan høre i Boston, i Salt-Lake-City og i San Francisco med koket Smil, vemodig Rysten af de hvide Lokker og humoristisk Gestikulation nøjagtig paa de samme Steder. Hendes Optræden bebudes altid forud med buldrende Reklamer i Aviserne, der gaa lige tilbage til hendes tidligste Barndom for at vise, hvilket overordentligt Snille hun er og altid har været. Hun helder til Free Love, men erklærer sig selv for et Mønster paa en Ægtemage og Moder. Til Trods herfor, for Reklamesystemet, for den fuldstændigt forretningsmæssige Maade, hvorpaa hun driver sin kvindeopvækkende Virksomhed, staar hun ialfald i egne Tanker som den mest potenserede Kvindelighed, naar hun træder frem.

Dette kan ikke siges om hendes Skygge, Miss Susan B. Anthony. Hvis en Karrikaturtegner vilde give et Fantasiportræt af en kvindelig Reformator, vilde det ufejlbart komme til at ligne hende. Det er en høj, mager Skikkelse med et gult, rynket, spidst Ansigt, store Briller og en tør, haard Stemme. Hun gaar, staar og taler altid med Hænderne paa Ryggen, og lægger an paa at have alle en Skolemesters Manerer. Hendes Fag er det Ondskabsfulde. Hun taler kun godt om Mrs. Stanton, hvis Forsikkringer om egen Fortræffelighed hun trolig attesterer. Hun er ugift, og hendes Følelser for Mandkjønnet kunne efter Tonen i hendes Taler at dømme kun karakteriseres ved det ene Ord: »Afsky«. Hendes opvækkende Virksomhed bestaar i at fortælle med en endnu af Forbitrelse dirrende Stemme, hvorledes engang for 20—30 Aar siden, da man ikke hørte Damer tale, og hun første Gang forlangte Ordet i et Møde, Dirigenten kigede ned, »kigede ned, mine Damer og Herrer, og pegede ad mig med sin Pegefinger, pegede ad mig og sagde: »De

er jo Dame«, og lod stemme over, om jeg skulde have Ordet«, og hvorledes denne Afskylighed, som hun ikke vil glemme i alle Evigheder, er bleven efterfulgt i Tidernes Løb af andre lignende Afskyligheder, udøvede mod hende personligt, og i Forhold til hvilke et blodigt Tyranni og Mishandling af Negerslaverne i Syden kun ere som kaade Drengestreger at regne, fordi i hende, Susan B. Anthony, saarede man Kvindehjertet. Derfor, umættelig Hævn, uforsonligt Had mod dette nedrige Kjøn, ingen Forsoning, ingen Fredslutning, før Susan B. Anthony har sat sin Fod paa dets Nakke.

En bekjendt Skikkelse ved Møder i de østlige Stater er Mrs. Dr. med. Mary Walker. Hun udmærker sig iøvrigt ikke særlig ved noget Andet end sit Kostume, der er en højst uklædelig Blanding af Herre- og Damedragt; hun bærer kortklippet Haar og en rund Straahat. Hendes Forsøg paa at bryde sig Bane som Læge have ikke været kronede med Held, og hun helliger sig nu til Reformmøderne, i hvilke hun søger at sælge Exemplarer af sine Værker til de Omkringsiddende, men ellers mest indskrænker sig til at søge at gjøre saa megen Opsigt som muligt ved at spadsere om i Salen og vise sig nu paa en, nu paa en anden Plads.

Om Mrs. Cora L. Tappan er det umuligt at sige, hvorfor hun er bleven »ledende Kvinde«.

Langt over alle de andre baade kvindelige og mandlige Talere, som optræde ved disse Aarsmøder, rager imidlertid en i Sandhed imponerende Skikkelse: Wendel Phillips.

Wendel Phillips.

Indvielsen — Abolitionistbevægelsen — Lovejoy's Mord — Phillips' første Optræden — Hans Holdning under Striden — Virker for Kvinderettigheder — Maadeholdsmand — Betragtning af Arbejderspørgsmaalet — Tillid til Religionen — Hans ydre Fremtræden — Stilen i hans Tale.

De Mænd, som have de nye Ideer, føre sjeldent nogen misundelsesværdig Tilværelse i ydre Forhold. Hæderen og Belønningen tilfalde de Mænd, som sætte de Andres Ideer i Omløb og søge at virkeliggjøre Tankerne, meget ofte idet de tillige stemple deres Ophavsmænd som halve Daarer, ialfald som meget excentriske Folk.

Saaledes gaar det tildels med Wendel Phillips. Han har i mange Aar inspireret det amerikanske Samfund, han har kastet ud i det en Rigdom af Tanker, man har trukket paa Skulderen ad dem alle, virkeliggjort endel af, hvad han vilde, lovprist dem, der tog Tankerne i Entreprise, og saa atter trukket paa Skulderen ad Wendel Phillips.

»Man« betyder rigtignok her som saa ofte det store Publikum, thi det er ikke Alle, der blive færdige med ham ved at kalde ham en excentrisk Mand med enkelte gode Indfald, og den Tid er maaske ikke saa overordentlig fjern, hvor man bliver enig om, at han vel er excentrisk, men mere stor end excentrisk, og at han vel kan have set fejl i Meget og slet ikke set meget Andet, men er en Mand, som altid har ægget Tiden.

En anden Ting; Wendel Phillips er ikke »konsekvent«. Vor Tid, der er saa fattig paa virkelig Karakter, har desto mere travlt med altid at hænge »Karakter« ud som anbefalende Skilt og hævde

det som en Fordring, der skal honoreres, og man tager det ofte særdeles naivt og meget smaat, og Fordringen om at være »konsekvent« og »vide, hvad man vil«, reducerer sig til Forsøg paa at faa en Mand til at falde over en eller anden gammel, forgjemt Yttring, der har ligesaa lidt med hans egentlige Væsen at gjøre, som hans gamle Frakker have med hans Legeme.

For dem, der finde, at en Mand, som engang har udtalt en Anskuelse, især offentlig, skal være dennes Slave fra sin Ungdom til sin Alderdoms Grænse uden Ret til at lære og til at glemme, og som ligge velvillig paa Lur for i Kraft af Fordringen til Konsekvens at fange en Modsigelse, maa absolut Wendel Phillips være en Vederstyggelighed, thi har hans Væsen end været det samme, have hans Transformationer været mangfoldige.

Wendel Phillips er en Mand af en af Bostons gamle og rige Familier, som drager om og holder Foredrag. Hans Formaal er at hæve sit Folk som politisk Folk og som Samfund. Han er Abolitionist, Kvinderettighedsmand, Fremskridtsmand i alle mulige Retninger. Han fødtes i Boston, hvis første Mayor hans Fader havde været, den 29de November 1811.

Kampen mod Slaveriet, den lange pinlige Forberedelse mere end den egentlige blodige Krig, var ligesom Uafhængighedskampen en af de Begivenheder, der kan kalde klassiske Skikkelser frem af en saa kraftig Jordbund som Amerikas. Det var den, som vakte Wendel Phillips. Hvorledes det gik til, fortæller han selv paa følgende Maade: »Jeg var ung Advokat, jeg sad i mit Kontor og hørte en Støj paa Gaden. Jeg gik ned for at se, hvad det var, og saa en tre Tusinde Mand i fine Klæder trække afsted med en Mand, som holdtes i et Toug om sit Liv. Jeg kjendte ham ikke, jeg havde aldrig set ham. Naturligvis var det Mr. Garrison*), og det var Slaveri-Pøblen den 25de Oktober 1835 i Bostons Gader. Jeg var ikke Abolitionist, jeg var blot en ung Advokat, frisk fra Bøgerne med al en ung Advokats hurtige Sans for personlige Rettigheders

*) En af de første ivrige Abolitionister.

Ukrænkelighed — frisk fra Studiet af Genesis og den angelsaxiske Lovgivning. Jeg havde al Daniel Websters Veltalenhed om Loven i Ny-England paa min Tunge, jeg var gjennemtrængt af Story's afguderiske Tilbeden af Forfatningen og troede naturligvis, efter ni Aar at have studeret disse Mønstre, at jeg levede under den fuldkomneste Regering, og stod nu med den mest glødende Harme og betragtede denne Scene af Pøbel-Voldsomhed. Det var Krænkelsen af Midtpunktet i Saxerens Ide om Frihed.«

Fra dette Øjeblik af stod han færdig til at kæmpe for en Opgave i Livet. Det var ikke blot det at gjøre et Anti-Slaveri Møde muligt i Boston, som han vilde: »Med Guds Hjælp,« sagde han, »vil jeg faa hver Mand, jeg møder, til at tænke paa Slaveriet!«

Der var to Retninger i Abolitionistbevægelsen. Den ene var statsretlig, theoretiserende, doktrinær. Syden paastod, at Forfatningen hjemlede Slaveri, den statsretlige Fraktion benægtede denne Fortolkning og hævdede, at dette Spørgsmaal laa udenfor Forfatningen. I dens Spidse stod Charles Sumner. Wendel Phillips og Garrison admitterede Sydens Fortolkning, men stemplede Forfatningen som »en Pagt med Døden, et Forbund med Helvede«. De ønskede en radikal Omdannelse af »Forfatningspergamentet«, saa at ingen Slaveholder kunde finde Beskyttelse i nogen Linie af dets Paragrafer.

Wendel Phillips saa i Kampen mod Syden kun Civilisationens store Kamp for Ideer. Norden er det 19de Aarhundrede, det tænker, det arbejder, Syden drømmer, det er det trettende og fjortende Aarhundrede, det er »Baron og Træl«. Derfor skulde Nordens Ideer føres over Syden, selv om Syden gaar tilgrunde derved, det Syden, som forhindrede hver sjette Mand fra at læse Biblen, som satte den i Fængsel, der lærte en Neger at læse, og lovede 5000 Dollars for William Garrisons Hoved, det Syden skulde tilintetgjøres. Ligeoverfor dette vejede Spørgsmaal om Centralisation og Decentralisation, om de enkelte Staters Suverænetet og Forfatningsordets Ukrænkelighed, som Sydens Mænd satte i Spidsen, Intet.

Wendel Phillips er naturligvis hensynsløs, han er ogsaa ensidig. Det er sagt om ham, at han modsat Macchiavelli kun ser Fortiden i Nutidens

Spejl. Han har altid studeret Historie med Iver, men naar han skal fælde en Dom, dømmer han efter den Lidenskab, som nu fylder ham. Skjøndt Washington dog ogsaa heri var saa meget forud for sin Tid, at han ønskede, at man kunde afskaffe Slaveriet i Unionen, og paa sin Dødsseng frigav sine egne Slaver, kaldte Phillips ham dog »den store Slaveholder« og satte ham under Toussaint L'Ouverture, ligesom Abraham Lincoln kom til at hedde »den Slavehund fra Illinois«, fordi han ikke hurtigt nok gjorde Slaveriets Afskaffelse til sit Program.

Det er den samme energiske Hensynsløshed, som engang i en Tale lod ham sige: »Jeg tænker med Patrick Henry, med John Quincy Adams og med General Cass, at vi have al mulig konstitutionel Ret paa vor Side, men dersom vi ikke havde det, vilde det ikke genere mig det Allermindste.«

Det var en Mand med en saadan Opfattelse af Slavespørgsmaalet, med saadanne Egenskaber til at slaa for en Sag, som aflagde det Løfte: »Every man I meet, I will set thinking on the subject of slavery.«

Det varede ikke længe, inden han fik Lejlighed til at begynde at opfylde sit Løfte.

I 1837 blev Udgiveren af et Blad i Illinois, Reverend E. P. Lovejoy, som havde talt for Slaveriets Afskaffelse, angrebet af Pøblen og skudt, medens han forsvarede sit Trykkeri. Endel indflydelsesrige Mænd i Boston sammenkaldte et Møde for at udtale Misbilligelse af det Skete, og efter endel Vanskeligheder — thi det glemmes let, at Boston, den mest intelligente By i Unionen, endnu i 1852 sendte flygtede Slaver tilbage til Slaveri, og at Handelsmændene der endnu i 1860 sprængte et Antislaveri Møde — efter endel Vanskeligheder kom Mødet istand; nogle af Talerne angrebe i stærke Udtryk det Mord, som var øvet, men Generalfiskalen James T. Austin imødegik dem i stærke Udtryk og sammenlignede de Mænd, der skød Lovejoy, med dem, der kastede Thekasserne overbord i Bostons Havn i 1773. Næsten hele Tilhørermassen var imod Abolitionisterne, og en drønende Bifaldsstorm fulgte Fiskalens Tale. Phillips, som var kommen for

at overvære Forhandlingerne som Tilhører, rejste sig og søgte at bane sig Vej til Tribunen og forlangte Ordet. Men man vilde ikke høre Mere, og man brød sig slet ikke om at høre en ubekjendt ung Mand. Han ventede imidlertid rolig paa, at Tumlen og Begejstringen skulde lægge sig, og en gammel bekjendt Kjøbmand fik endelig Folk til at høre lidt efter ved at fortælle, at det var en Phillips, som vilde tale. Navnet var saa gammelt og hædret i Boston, at det krævede Opmærksomhed.

Han begyndte sin improviserede Tale; han begyndte med i de stærkeste Udtryk at angribe Generalfiskalen og Tilhørerne foran, der havde tiljublet ham Bifald. »Da jeg hørte denne Mand,« sagde han, »udtale Principer, som stille Morderne fra Alton ved Siden af Otis og Hancock og Adams, saa troede jeg, at disse malede Læber,« og han pegede paa Portræter fra Uafhængighedskampen, som hang i Salen, »skulde havde raabt højt for at dadle denne troløse Amerikaner, denne Bagvasker af de Døde.« Forsamlingen opløftede et Raab af Raseri, men han fortsatte: »For de Følelser, han yttrede paa et Sted, hvor Jorden er vædet af Fædrelandsforsvarernes Blod og helliggjort af Puritanernes Bønner, havde han fortjent, at Jorden havde revnet og slugt ham op.«

Kæmpende sig frem gjennem tordnende Salver af Mishagsyttringer, men snart ogsaa af Bifaldsstorme, holdt han sin første Tale til Ende. Han havde vovet sit Liv for at sige, hvad han vilde, han havde sagt det, og han satte sig ned under en Storm af Bifald. Hans Tale var ikke fuldendt, han har holdt dem simplere og ædlere siden, men dog var det en stor Tale, og han var en ubekjendt Mand, da han tog Ordet, men han satte sig ned som Amerikas første Taler.

Fra 1837 til 1861 var hans Liv en bestandig Kamp mod Slaveriet. Han kom i den bestemteste Opposition til sin Fødeby Bostons Forretnings-Interesser, hans bidende Kritik af dem gjorde ham i mange Aar næsten landflygtig i sit eget Hjem. Ingen Mand i Amerika blev spottet og hadet mere end han. Han angreb og udfordrede Handelsstanden, Skranken, Politikerne, Gejstligheden.

Han ofrede, for at »faa hver Mand, han mødte, til at tænke paa Slaveriet«, Rolighed, lykkeligt Familieliv, Mænds Venskab, og mangen Gang vovede han sit Liv, en uforfærdet Taler blandt de rasende Pøbelskarer.

Hans Tillid til sin Sags Sejrrighed svigtede ham aldrig, selv i de mørkeste Dage for Abolitionisterne; han kunde maaske tvivle om, at han selv vilde opleve Sejrens Dag, men selv dette var sjeldent. Og dog saa det i hine Tider saa lidt forhaabningsfuldt ud for ham og hans Meningsfæller, at man nu allerede kun med Forundring gjenkalder sig, at blot en halv Snes Aar før Krigen udbrød, vovede næsten ingen Abolitionist at haabe, at han kunde se sit Formaal naaet indenfor en overskuelig Tid og uden en eller anden udenfra tilstødende Krisis.

Det var i lang Tid Phillips' Mening, at man skulde lade Syden med Slaveriet træde ud fra Unionen, gaa sin egen Vej. Naar Norden stod ved Siden af Syden som en fri og frank Stat, der ikke vilde vide af Slaveri at sige, vilde dette efter hans Mening være det Samme som, at Slaveriet fik sit Hjertestød, først de nærmest Unionen liggende, saa de fjernere Sydstater vilde blive nødte til at opgive Slaveriet, og saa kunde de to Fristater atter, naar denne Krise var overstaaet, samles i et fælles Forbund.

Da Krigen imidlertid var bleven uundgaaelig, vilde han have den ført med hensynsløs Energi. Og man var i det Hele ikke saa meget energisk af sig dengang. Lord Lyons erklærede til Lord Russel, at Republikanerne alt før Krigens Udbrud ikke havde Mod til at tage en bestemt Politik, man ventede og saa efter, hvad deres Modstandere vilde samtykke i, og Lincoln blev ved at tøve med at gjøre det afgjørende Skridt.

I August 1861 førtes det første Slag mod Slaveriet ved en Lov, som satte alle Slaver, der benyttedes til Oprøret, i Frihed, men først efter at man Tomme for Tomme, ved et halvt Dusin smaa Foranstaltninger havde nærmet sig dertil, kom den 22de September 1862 Lincolns Proklamation, som erklærede, at han den 1ste Januar 1863 vilde erklære alle Mennesker frie i visse Stater, som da vilde

blive nævnede, og paa denne Dag erklæredes Slaverne for evigt frie i Arkansas, Texas, Louisiana, Mississippi, Alabama, Florida, Nord- og Syd-Carolina og Virginia.

Phillips var altid i første Række blandt dem, der drev paa, altid fuld af Haab og Fortrøstning selv i de mørkeste Dage for Norden, og efter at Krigen var endt, og Oprøret var underkuet, har han altid været blandt dem, der ivrede stærkest mod at lade Sejrens Frugter slippe ud af Hænderne ved utidig Eftergivenhed. Paa samme Tid, som han ogsaa heri gaar til de stærkeste Yderligheder, var han af dem, der i 1866 ivrigst forfægtede, at den bedste Lægedom for Ondet var fuld og ubetinget Amnesti, politisk Ligeberettigelse overalt, hvor Unionsflaget vajer, intet Spor af Indskrænkning i Rettigheder for dem, der før havde været Oprørere.

Amerika skylder Wendel Phillips saare meget for hans energiske opoffrende Virksomhed for Slaveriets Ophør, Verden bør erkjendtlig erindre hans Navn, saavist det var et Skridt fremad paa Menneskeslægtens Vej, da Slaveriet ophørte i Unionen. Hans Virksomhed var imidlertid ikke indskrænket til denne ene Sag. Alt Nyt udøver en uimodstaaelig Tiltrækning for ham, om det Nye virkelig bærer fremad, er et andet Spørgsmaal, som han desværre for ofte ikke synes at høre, som ikke existerer for ham, saa stærkt higer han fremad.

Han er en Kvinderettigheds-Mand. Han har altid havt dyb Ærbødighed for Kvindens Evner og Egenskaber. Der var ogsaa Kvinder blandt dem, som først satte Slavespørgsmaalet i Bevægelse, og om den Indflydelse, disse udøvede paa ham, siger han selv: »Jeg har læst græsk og romersk og engelsk Historie, jeg kunde udenad de klassiske Lovtaler om de gode Mænd og Martyrerne fra gamle Dage. Jeg drømte, at jeg hørte de samme Toner i min Ungdom fra Edward Everett's kaglende Læber. Disse Kvinder lærte mig min Fejltagelse. De lærte mig, at dybt i disse Hjerter, som elskede en Sag for dens egen Skyld og ikke spurgte om nogen Mands Tilladelse til at tænke eller tale, som vare deres Overbevisning tro, tro uden Hensyn og Forbehold, der strømmede det røde Blod fra 1776 og fra 1840, saa vel som deres Blod, der tømte Giftbægeret i

Athen og vare de hellige Martyrer i Jerusalem. Jeg takker dem for det.«

Fra 1855 har han været ivrig i denne Bevægelse, ment, at Amerikas politiske og sociale Forhold ikke længere kunde undvære de Egenskaber, som Kvinderne kunde føre med ind i det offentlige Liv. Han fordrer, at naar en Kvinde er ansvarlig for Loven, naar hendes Ejendom er den undergiven, og hun selv pligtig til at betale Skatter, maa hun ogsaa have Ret til at stemme, om hun vil, og vælge sin egen Livsstilling. Med veltalende Ord gjør han gjældende, at Kvindens Forfordeling og Udelukkelse fra at rivalisere med Mænd, naar det gjælder at tjene sit Brød, driver mangen En til Last og Vanære. Hans Kone var en Kvinde, som ikke skulde give ham ringere Tanker om Kjønnet. Hun var lam og kunde ikke følge ham til Møderne, men under et af disse, hvor der var Fare paafærde, modtog han, som Pøbelen alt havde indtaget en truende Holdning imod ham, et Brev fra hende, som bad ham holde Stand og ikke tie med et Ord af, hvad han vilde sige. Det var et Sidestykke til, hvad der fortælles om Mrs. d'Israeli, som, da hendes Mand, hvem hun havde fulgt til Parlamentet, slog Døren i og knuste hendes Fingre, ikke gav et Kny, før han var langt borte, for at hans Tanker ikke skulde blive distraherede fra den store Tale, han skulde ind at holde.

Wendel Phillips er en ivrig, ja man kan sige voldsom Maadeholdsmand. I 1859 skrev han et kritisk Brev til Overdommer Shaw og Universitetspræsident Walker, som havde bivaanet en offentlig Middag, hvor der var blevet drukket stærkt. I de skarpeste Udtryk fordømte han den Lovens Mand, som havde støttet en slig Sammenkomst ved sin Nærværelse, uagtet han vidste, at det var berusende Drikke, som havde gjort ni Tiendedele af de Mænd til Mordere, som han havde sendt til Galgen; han fordømte den Ungdommens moralske Formynder, som deltog i en natlig Svir, naar han vidste, at mange af de bedste Navne i Landet vare døde en tidlig Død paa Grund af Drik. Ja, han gik saa vidt, at han fordrede, at der skulde lægges Sag an mod disse to Mænd til Embedets Forbrydelse. Da Bostons Autoriteter ikke samvittighedsfuldt udførte den

mærkelige Lov, der forbød at udskænke berusende Drikke, fordrede han dem umyndiggjorte og Politimyndigheden lagt i en Velfærdskommission. Intet Middel er ham for stærkt til at sætte igjennem, hvad der er Rigtigt, han dømmer baade Folk og Institutioner efter deres Gjerninger. Om Drukkenskaben i Unionen siger han: »Umaadelighed i Drik tærer som Trøske paa vore store Byer, men store Byer give Riget dets Karakter, og det er af afgjørende Betydning for næste Slægt at give sig i Kast med dette Onde. Umaadelighed er ikke noget udvortes Onde, det ligger i vor Races Blod. Hver Race har sin beherskende Svaghed, sin besættende Synd. Dersom Du vil finde dem, saa gaa tilbage til Tiden før Kristendommen, se efter i Sædvanerne, og Du vil altid finde Begyndelsen. Den saxiske Race har altid vist to herskende Lidenskaber, Tørst efter Herredømme og Drukkenskab. Hvad jeg ønsker at gjøre, er at løfte Maadeholdsideen op til at være en Tanke af patriotisk Betydning. Jeg ved, at den har to Sider; den ene er Kristendommen, den slynger sine Arme om Drukkenbolten og hyller ham i den varmeste Medfølelse og søger i hans Hjerte at plante saa megen Bestemthed, som han er istand til at vise. Men paa den anden Side staar Det: ved Forbudslove at gjøre det muligt for ham at gaa uskadt i Gaderne. Ingen uden Gud kan i en menneskelig Sjæl indpode den Beslutningskraft, som sætter ham istand til at træde sine Begæringer under Fødder. Men der en Ting, som Loven kan gjøre, som Hensynet til Bevarelsen af vore republikanske Institutioner forlanger, og det er at lukke Skænkestuernes Døre.«

Han vender altid tilbage til dette, at gjøre Afholdenhed til en Fædrelandssag; i indeværende Vinter vil han stille det i Spidsen og drage om i Unionen og holde et Foredrag »Om Skænken«.

Wendel Phillips er en Frihandelsmand, som vil afskaffe al Told; han er endelig en af dem, som stille sig i Spidsen for Arbejderbevægelsen, som i de sidste Aar er begyndt at røre sig i Unionen, »de næste tyve Aars Spørgsmaal«, som han kalder det. Det, han bestræber sig for, er, at gjøre dette Spørgsmaal modent til at undergives politisk Behandling. Han har det store Program at ville forsøge

paa at forandre de Elementer i Samfundet, som frembringe dets Onder, men han har mere Tillid til Landet end til Byerne. I disse sidste mener han, sluttende sig paa en ejendommelig Maade til Gladstone i England, der i sin store Tale i Greenwich den 28de Oktober 1871 udtalte en ganske lignende Tanke, at Umaadelighed er Underlaget for alle Onder i Samfundet, at der Intet er at gjøre, før der er sat Stopper for Drikkeriet, om det end bliver ved tyranniske Forbud. Det er hans praktiske Anvisning, Noget til at begynde med. Ellers stoler han paa Religionen.*)

Han er vel ikke stor Ven af Præsterne, de ere ham ikke ivrige nok til at kæmpe mod Slaveriets Afskaffelse, han føler vel ogsaa, hvad det vil sige at have en Tilstand, hvor Religionen er kristelig, Lovene hedenske og Moralen hverken det Ene eller det Andet; Ingen har klaget bitrere end han, naar han, talende om Kirkens Tilstand, udbrød: »Dersom Jesus nu prædikede iblandt os, som han prædikede, da han var paa Jorden, vilde han sidde i Fængsel, inden en Uge var omme, og der er ikke den Kirke, som vilde kjendes ved ham.« Og dog tror Phillips fast paa Religionens Kraft til at hjælpe Samfundet over de truende Kriser og siger, at om end Konfucius kan have anticiperet Bjergprædikenen, saa finder man dog kun i Kristendommen Anvisningen til at forbedre Menneskeslægten ved at helbrede, ikke blot ved at lindre dens Onder.

Wendel Phillips er en god og stor Typus paa Amerikanernes rastløse Stræben efter at komme fremad, en Stræben, der kan være ligesaa ivrig, naar det gjælder at forbedre Samfundstilstanden, som naar det gjælder at tjene Penge, ganske saaledes som det bør være hos et Folk, der ret har gjort Selvhjælp til sit Valgsprog i alle Retninger, altid er uroligt, altid i Bevægelse, ligesom »det aldrig hvilende Ocean, som er bundet i Tyngdens evige Love, men altid i Bevægelse og derfor altid rent.«

---

*) Han har ganske vist paa en højst stødende Maade forsvaret Kommunen i Paris, men herved maa erindres, at man, som det ogsaa ellers har vist sig, i Amerika meget almindelig troede den paa Ordet og opfatter dens Oprør som en Kamp for virkelig Selvstyrelse.

Det er som Taler, han især har virket; han har været Leder i en stor Reform i over tredive Aar og virksom i mange andre Reformer, han har været en politisk Kritiker ikke blot med sin Tunge, men ogsaa med sin Pen, han har været en anerkjendt Stormagt, skjøndt det kun er i den sidste Tid, han har syntes at tragte efter at spille en bestemt Rolle eller kunnet regnes til et bestemt Parti. Men det er sin Veltalenhed, han skylder dette, det er den, der har gjort, at enhver By i Unionen længes efter at høre hans Røst.

Det er unægtelig noget Enestaaende at høre en Tale af ham. Forfatteren hørte ham første Gang ved Reformforeningens Aarsmøder.

Reform-Foreningens Møde holdtes i Steinway Hall, en storartet Koncerthal i det berømte Pianofortefabrikant-Firma Steinways Udsalgsbygning. Forsamlingen var meget talrig, og Damerne, som altid her give ivrig Møde ved offenlige Forhandlinger og tage Del i dem baade som Talere og Tilhørere, vare ualmindelig talrig repræsenterede. En Mr. Sargent fra Boston indtog Forsædet. Som sædvanlig begyndte man med Oplæsning af Breve og Hilsener fra forskjellige offenlige Personligheder; et Brev fra Charles Sumner var Hovedaktstykket. Det modtoges med stor Begejstring, navnlig en Ytring deri imod at vedblive med den Krigsdans, man nu i et Aarstid med umaadelige Bekostninger havde danset om San Domingo. (Enhver Hentydning til Sumners Modstand imod Annexionen af San Domingo blev i det Hele ved Møderne modtagen med den største Begejstring.) Efter denne indledende Ceremoni gav Præsidenten Ordet til Wendel Phillips.

Der er ved disse Møder ingen Talerstol. Komite og Talere sidde paa en Tribune, der hæver sig i den ene Ende af Salen ligesom Scenen i et Theater. Den, der tager Ordet, træder frem paa Prosceniet og staar der frit ligeoverfor Tilhørerne uden Talerstolens Dækning, uden Vandglasset og det andet sædvanlige, oratoriske Tilbehør. Wendel Phillips, en høj, ældre Mand, med et langagtigt, smukt, aabent Ansigt rejser sig fra sin Plads og træder frem. Da Bladene meget nøjagtig meddelte, hvad Kulør hans Frakke, Benklæder og Halstørklæde havde ved denne Fremtræden, kan det maaske være

passende at oplyse ved denne Lejlighed, at i Amerika høre Kjole og hvidt Halstørklæde ikke hjemme ved slige Lejligheder. De, der træde op, ere klædte i almindelig Formiddagsdragt, saaledes som de gaa og staa paa Gaden.

Under dyb Taushed begyndte Phillips sin Tale med den Bemærkning, at han neppe vilde være traadt frem idag, hvis han ikke havde anset den nærværende Stund for næsten ligesaa kritisk som nogen under Opstanden. Det var hans Overbevisning, at den Grundtanke, som havde fremkaldt Sydstaternes Rejsning, var den Dag idag ligesaa levende, ja, han kunde sige forhaabningsfuld, som den nogensinde havde været. »Jeg tror,« sagde han, »at dersom vi kunde se ind i Millioners Hjerter nede i Syden, vilde vi deri finde, saa klart som Dagens fulde Lys, det bestemte Forsæt at slaa et Slag paany, saasnart der er noget Haab om et heldigt Udfald.« Han var overbevist om, at dersom Ku-Klux-Bill'en ikke blev bragt til energisk Udførelse i den kommende Sommer, vilde der være liden Tvivl om, at det demokratiske Parti vilde komme i Besiddelse af Regeringen. Dette vilde ikke alene udsætte de ved Krigen vundne Resultater for Forfatningen og Alles lige Stilling for den største Fare, men det vilde ogsaa betyde, at man afslog at betale Renter af Statsgjælden og afslog at betale Pensioner til Soldaterne, indtil den af Syden stiftede Statsgjæld var anerkjendt. Syden var nu helt igjennem i den samme Forfatning, i hvilken New-Orleans var, da Butler var Kommandant i Byen, indtil han lod Mumford hænge. For to Maaneder siden var han i Washington og talte der med en Mand, som hørte til Ku-Klux-Partiets Rækker, og denne Mand forsikrede ham, at Partiets Organisation var saa mægtig, at der ikke i nogen af Sydens Stater kunde blive begaaet en Forbrydelse, uden at jo det hemmelige Selskab, hvis Regeringen vilde søge den straffet ved Juryens Afgjørelse, kunde sikre den Anklagede Frikjendelse og Strafløshed. »Derfor vil jeg have, at General Grant skal gaa ned i Georgien og i Syd-Carolina og ikke arrestere to berygtede Mænd, saaledes som Telegrafen forleden Dag berettede os, at han havde gjort — men jeg vil have, at han skal gaa ned og arrestere en

eller anden Ex-General, som tæller sine Acres efter Tusinder og sin Formue efter Millioner og er i Besiddelse af det halve Sydens kjærlighedsfulde Beundring. Jeg vil have, at General Grant skal følge Sporet af en saadan Mand til hans Skjul midt i Mordernes Rede og fængsle ham ved Midnat og forhøre ham før Daggry og hænge ham, førend Solen har staaet en Time paa Himlen. Naar dette er gjort, ville I aldrig høre mere om Ku-Kluxerne undtagen i Ammestuehistorierne. Men dersom dette ikke bliver gjort, vil denne oprørske Magt komme til at sidde i det hvide Hus, og vi ville komme til at føre Krigen om igjen. I den første Samling af Kongressen vil saa allerede Diskussionen bringe vor nationale Kredit til at synke halvtredsindstyve pCt., og vi maa slaas, om ikke af anden, saa alene af den Grund, at vi ellers ikke kunne faa Penge tillaans. Endnu behøve vi ingen Armé, hundrede Mand er nok; endnu behøve vi ikke at oversvømme Syden med Blod, fem Liv ere nok; men de skulle ikke tages af dem, der ere Dukker i Andres usete Hænder, ikke blandt Revl og Krat nede i Dalene, men blandt dem, der rage op højt som Alpernes Toppe.«

Han gjorde derefter gjældende, at Arbejderspørgsmaalet, saaledes som Forholdene stillede sig i de Forenede Stater, var dybt sammenvoxet med de store politiske Spørgsmaal, og gik Udviklingen vedblivende i samme Retning som nu, vilde de umaadelige Kapitaler vedblive at samle sig paa færre og færre Hænder, de smaa Kapitalister vedblive at skabe forfærdelig store Kapitaler ved at bringe deres Smaasummer sammen i Aktieforetagender, som styredes enevældig af en, to eller tre Mænd, saa vilde den Time være nær, da man her blev Vidne til de samme Forfærdeligheder, som Frankrig gyste over. »Man har sagt: Skrab lidt paa Russeren, og Du vil finde Tartaren under ham; jeg siger: Skrab lidt paa New-York, og Du vil finde det røde Paris under det.«

Hvis en Døv havde set Scenen i Steinway-Hall, maatte den have taget sig helt forunderlig ud. En Mand paa en Scene i dagligdags Dragt med ganske roligt Ansigt staar lige op og ned og taler, uden Gestikulationer, uden ydre Oprør i nogen Form, engang imellem

gaar han et Par Skridt frem eller til en af Siderne, engang imellem gjør han en ensformig, ligesom indprentende Bevægelse med sin ene udstrakte Arm, ellers holder han Hænderne paa Ryggen. Foran denne Mand sidder saa Række ved Række en stor Forsamling, aandeløst lyttende, ikke et Sekund vendende Blikket fra den Taler, hos hvem der Intet er at se, og kun engang imellem uvilkaarlig brydende ud i en Storm af Bifald og Bevægelse.

Det, der gjør en saa stor Virkning hos Phillips, det er først den dybe Følelse, som enhver Tilhører faar af, at han staar ligeoverfor en Mand, hvis Indre er lige saa fuldt af Ild og Varme og Energi, som hans Ydre er roligt og koldt. »Che non arde, non incende«; Phillips tænder, fordi han selv brænder.

En anden Egenskab ved ham er Stilens forunderlige Jevnhed og Simpelhed. Der er ikke Spor af den glimrende Elegance, som fra Julimonarkiets Deputeretkammer blev Mønster for Europa. Der er ingen rige Billeder, ingen aandrige Vendinger, ingen spændende Deduktioner og effektgjørende Proklamation af Resultat. Phillips siger først ganske simpelt sin Mening om Hovedsagen, og derpaa kommer ligesaa simpelt et »This is my reason«. Der er ikke noget formuleret System i hans Taler, der er ikke en saadan bestemt arkitektonisk Sammenhæng imellem Helhed og de mindste Dele, som f. Ex. i en af Thiers's store Taler, og dog — naar han er færdig, og man ser tilbage i Erindringen paa Talen eller læser den i et stenografisk Referat, er Intet overflødigt, ikke engang Tilhørernes Afbrydelser, Modsigelser, Fordring paa Forklaring, ingen af Anekdoterne, ingen af de smaa Episoder: »Jeg spiste for et Par Dage siden med A., og han sagde« eller »Jeg mødte herudenfor B., og han fortalte mig« o. s. v. Sagen selv, det, der har fyldt Talerens Sjæl, er fuldt tilstede i hvert enkelt Punkt af denne. Talerne ere et Stykke Liv, derfor bliver der saa megen Harmoni i al deres brogede Mangfoldighed.

For at tage et Exempel paa Talerens Fremgangsmaade: Han nævnede Butlers Holdning i New-Orleans. Lommeprokurator, General Butler er en af de mest ilde lidte Mænd i Nordamerika, og da Phillips

med en Betoning af Anerkjendelse nævnede hans Energi ligeoverfor Mumford, gik der, skjøndt der kun hyssedes lidt, ligesom en taus Protest ud fra Salen imod, at Noget kunde være godt, som Butler havde gjort. Phillips gjorde da blot et Par Strøg til paa Billedet: »Mumford var arresteret, Butler sagde til sig selv: Nu er der Spørgsmaal om Unionens Magt eller Afmagt hernede, det Spørgsmaal ligger i min Haand. Mumfords Venner — de vare de Mange, de vare de Mægtige — lo ad Butler og sagde: Mumford skal nok komme løs. Og de sagde det Samme til Mumford. Han blev dømt til Døden. Det var en Komedie, sagde de, og Butler fik for Sikkerheds Skyld at vide, at han selv ikke skulde leve en halv Time længere end Mumford, og alle hans Venner sagde til ham: Du er en Dødsens Mand, lader Du ham hænge; men det gjør Du da heller ikke. Mumford blev dømt til at hænges Kl. 11 om Formiddagen, midt paa Dagen; der stod Kl. 10 i New-Orleans's Gader saa mange Mennesker, at man ikke kunde komme igjennem, og de vare væbnede med Revolvere og Geværer og gave »cheers« for Mumford; da Klokken manglede fem Minuter i 11, var der Ingen i New-Orleans, som var sikkrere paa sit Liv end Mumford; men da Klokken slog 11, hang han i Galgen, og Kl. 11½ var der ikke et Menneske i Gaderne. Saadan handlede General Butler i New-Orleans.« Forsamlingen var gaaet i Ilden for Butler i dette Øjeblik.

Et andet Exempel. En Strike, som Minearbejderne i Pensylvanien i lang Tid havde holdt gaaende, blev omtalt. Minearbejdernes Haardnakkethed har været stærkt angreben. Phillips sagde omtrent saaledes: »Jeg var engang før i Pensylvanien og skulde tage fra et Sted ved Minerne om Morgenen Kl. 5½. En halv Time før stod jeg udenfor Stationen og ventede, og da saa jeg et Syn, som jeg ellers ikke har set i de fyrretyve Aar, siden jeg forlod England. Der kom et Tog af Drenge, en lille Armé, først en lille Fyr paa vel en ti Aar med en Lygte paa sin Hue og saa to andre og saa tre andre og saa fire andre o. s. v. Mange kom. De havde alle Lygter paa Huerne. Jeg spurgte, hvad det skulde sige, og Folk forklarede mig, at de skulde ned i Minerne og arbejde hele Dagen og havde Lygter paa for at

kunne blive sete dernede i Mørket af hinanden og af Vognene og Arbejderne. Det regnede, og det var en kold Morgen, Drengene saa ikke muntre ud, som Drenge gjerne gjøre, og de vare blege og sygelige at se til. Mine Damer og mine Herrer, det er de Drenge, som jeg den Dag saa gaa til Minerne, der nu gjøre Strike. Nu ere de Mænd, men de huske paa den Gang, da de vare Drenge, og nu have de selv smaa, blege Drenge, som de maa sende ned i Minerne, og saa gjøre de Strike og sige: Aktionærerne faa for mange Procent, og vi faa for lidt.«

Wendel Phillips taler om Politik saa klart og simpelt, at et Barn, en ung Pige, der ikke ved, hvad Statens Senator og Kongresmænd hedde, kan høre ham med Glæde, men han kan ogsaa fængsle en Tilhørerkreds af Mænd som Umyndige ved den samme Tale, og lade dem applaudere som Rasende og bevæges til Taarer ved et Vink med sin Haand, en Bøjning af Stemmen.

Han taler saa blødt og saa varmt og saa skærende bittert. Ingen hudfletter en Modstander som ham, de gjennemborende Ord flyve fra den haanlig krummede Læbe som en Pileskare, der trænger gjennem det haardeste Pantser.

Han taler altid, som det var improviseret, Tankerne synes at udtales, som de fødes, han taler simpelt og jævnt, men da John Bright havde hørt ham, sagde han: »Det er den mægtigste Taler, som taler det engelske Sprog.«

Ingen Floskel, ingen forjasket og falmet rhetorisk Blomst kommer over hans Læber, men ligesom han kan hæve sig til et profetisk Blik paa Tiden, saaledes kan ogsaa hans Blik hæve sig til en Profets imponerende Vælde, forkyndende den Sags Sejr, hvorpaa han tror, som da han under Oprøret i en Tale om Landets Tilstand, paa en Tid, hvor det saa truende ud for Unionen, erklærede: »Aldrig før vi byde Negeren og den Fremmede af alle Racer lige velkommen og smelte dem sammen i en fælles Nationalitet og styrte dem mod Despotismen, aldrig før vil Norden fortjene Sejren eller høste den af en retfærdig Guds Hænder,« og da paa en Gang efter et Øjebliks Standsning, som inspireret, brød ud i de Ord, som gik over hele Unionen:

»Men Norden vil triumfere. Jeg hører det. Husker De, under den ulykkelige Belejring af hin By under det indiske Oprør, da den skotske Pige rejste sit Hoved fra Sygelejet og sagde til Englænderne: »Jeg hører Sækkepiberne, Campbellerne komme,« og de sagde: »Jessie, det er Vanvid.« »Nej, jeg ved det, jeg hører det fjernt fra.« Og inden Solen gik ned, tonede Højlændermarschens frydefulde Klang for deres Øren, og Englands sejrrige Banner vajede over deres Hoveder. Saaledes hører ogsaa jeg nu langt borte fra de første Toner af den Jubelsang, som opstiger fra Millioners Hjerter. Snart, saare snart skulle I høre det ved Fæstningens Porte, og Stjernerne og Striberne skulle fra Kanadas Søer til den mexikanske Havbugt forkynde Frihed for evigt.«

„Brokers and Bankers“ og Reformatorer.

Radikale Reformatorer — Forretningsgangen i Kontoret — Fortiden — Fremtidsplanerne.

Den øverste Del af Broadway og de fra denne udgaaende Gader, navnlig den berømte Wall-Street, danne Pengekvarteret i New-York. Her ligger Finansministeriets Filial, her ligger Guldbørsen og Fondsbørsen, her vrimler det af Banker, Bankierfirmaer og Vexelmæglere, Kurslisten har gjennemtrængt Alt, og selv Restauratørernes Lokaler ere ved telegrafiske Ledninger satte i Forbindelse med Børsen, saa at ingen Noteringer gaa de Spisende forbi. Midt i Pengekvarteret, tæt ved Siden af de Huse, som ere udlejede til Børsbrug, i Nassau Street Nr. 44, læser man paa en Façade i store, gyldne Bogstaver Indskriften: »Woodhull & Claflin, Bankers«. Dette Hus vil i kommende Tider blive betragtet med en Ærbødighed ikke mindre end den, der vises Slottet i Fernay og Rousseaus Hus i Grande rue i Genève — ikke mindre, maaske endog langt større, thi derfra udgaa Tanker og Planer, som, hvis de bleve til Virkelighed, i endnu højere Grad vilde omdanne Samfundsordenen, end »Oplysningsperiodens« Mænd vovede at drømme om. Voltaire og Rousseau vare frygtsomme Konservative, sammenlignede med »Woodhull & Claflin, Bankers«; men det maa heller ikke glemmes, at de to Filosofer kun vare Mænd, medens de to Bankers ere Kvinder: de to Kvinder, som først have vovet at hævde, at Kvindens nuværende Underkuelse skal forvandles til en Ligestilling, der i Virkeligheden er et Herredømme, under hvilket det svækkede, udlevede Mandskjøn skal

regenereres, indtil det bliver i Sandhed værdigt til at være Kvindens Ligemand.

Emancipationsideerne spille, som i et foregaaende Kapitel er bemærket, en meget udbredt Rolle i Nordamerikas sociale Liv, og i mange Henseender prædikes og fortolkes de af fremragende Kvinder paa en Maade, der ikke kan Andet end hos en nogenlunde upartisk Tilskuer skaffe dem megen Sympathi, mere Sympathi, end man maaske nogensinde vilde have skjænket dem i Europa. Hele Amerikas politiske og sociale Liv har dernæst en saadan Karakter, at det stiller det Berettigede i Emancipationsideerne i det tydeligste og fordelagtigste Lys. Mere end En, som hjemme i Danmark følte det løbe koldt ned ad Ryggen paa sig, da han blev bekjendt med de iøvrigt ingenlunde nye Tanker, som John Stuart Mill har formuleret i sin Bog »om Kvindens Underkuelse«, vilde maaske her betragte Sagen med noget andre Øjne. Ingen Forandring er imidlertid forbunden med lutter Fortrin, saa lidt som nogen Forandring er forbunden med lutter Mangler. Spørgsmaalet ved enhver Forandring drejer sig altid om Forholdet mellem Fortrin og Mangler, og det er derfor meget naturligt, naar Nordamerika, dette Yderlighedernes Land, hvor alle Kræfter i enhver Retning frit kunne tumle sig og derfor kunne løbe Linen ud, paa den anden Side ogsaa er det Sted, hvor Sagens Modstandere ville kunne hente de skarpeste Vaaben imod den. Storartede Misbrug vise sig i Virkeligheden paa alle Punkter, baade hvor man har søgt at realisere Emancipationsfordringerne, og hvor det kun er Agitationer, som drives, og ved Siden af meget Smukt og Sandt møder man, som alt bemærket, de fordærveligste Misbrug, ved Siden af de alvorligste Bestræbelser helt komiske Excentriciteter.

»Woodhull & Claflin, Bankers« er en af disse Abnormiteter, som vist kun kunne findes i Amerika og spille nogen Rolle der. Selv om man med al mulig Respekt for Firmaets fremragende Egenskaber ikke tror, at dets Bestræbelser ville have nogensomhelst Indflydelse paa denne forstokkede gamle Verden, som det vil forynge, og skjøndt de to Damer paa ingen Maade kunne betragtes som normale Repræsentanter for de amerikanske Emancipationsbestræbelser,

lader det sig dog forsvare at optage Plads med en kort Skildring af dem selv og deres Virken.

Træder man en Formiddag i Forretningstiden ind ad Døren, der bærer deres Navne, kommer man ind i et Forretningslokale, som allerede forbauser En. Her, paa det dyreste Strøg i New-York, træffer man Kontorer, hvortil neppe nogen Pengeforretning i vort billige Kjøbenhavn kan opvise Magen. Som det er Skik i de amerikanske Kontorer, sidder Personalet næsten skjult bag Skillevægge af Træ og Glas; man spejder efter kvindelige Kommis'er ved de forskjellige Afdelinger, men ser her endnu ikke Andet end mandlige Ansigter. Fra den aabne Dør i Baggrunden hører man imidlertid, naar man nærmer sig, livlige Kvinderøster, og træder man ind i Chefernes private Kontorer, som ligge her i Flugt med det andet, ser man to yngre, mere end almindelig smukke Damer med kort klippet, krøllet Haar og livfulde Ansigter i ivrig Raadslagning med et Par Herrer om en eller anden finansiel Operation eller et politisk-polemisk Spørgsmaal, en filosofisk Theori, eller hvad der nu kan falde for.

Ethvert større Forretningslokale er ved en særegen telegrafisk Ledning sat i Forbindelse med den eller de Børser, som interessere det mest, og i Børserne sørger et særegent telegrafisk Bureau for, at enhver Notering øjeblikkelig telegraferes rundt omkring, saaledes at man siddende i sit Kontor følger hele Børsens Dagbog Linie for Linie, ligesaa sikkert, som om man selv var deroppe. Foran Telegrafapparatet staar en Betjent og oplæser med høj Røst for de to snakkende Damer de indløbende Meldinger: »100 Erie Jernbaneaktier $30\frac{7}{8}$, 10 Bank of Commerce 120, 25 New Jersey Bane 128« .... de to Damer synes ikke at skjænke Meldingen nogensomhelst Opmærksomhed. Det lyder endvidere: »50 Erie Jernbane 31.« — »Erie 31!« lyder det i samme Nu i forbausede Udraab fra de skjønne Læber; Forretningskvinder forstaa trods nogen Forretningsmand at høre og tale paa samme Tid. »Erie 31« — dette overvældende Budskab om en Hausse paa $\frac{1}{8}$ i Løbet af 10 Minuter sætter Kvindehjerterne i den største Bevægelse. Silkekjolerne rasle

frem og tilbage, der ses efter i store Bøger og smaa Lommebøger, der kommanderes med høj Røst ud i det store Kontor og hviskes sagte og hemmelighedsfuldt indbyrdes, og i et Nu er der taget en eller anden merkantil Forholdsregel paa Basis af den skjæbnesvangre $\frac{1}{8}$.

Om denne Forholdsregel er rigtig, er et andet Spørgsmaal, men det er dog muligt, at den er det. Mænd fra de gamle, konservative Firmaer, der nære største Mistillid til deres kvindelige Kolleger i de fleste andre Henseender, benægte ikke, at det synes, som om de tjene Penge, og at Forretningen gaar ret godt, hvem det saa er, der styrer den. De to Damer, der ere Søstre, den ene gift og den anden ugift, have begge fra tidligere Tid været vante til at færdes i Livet; det er ikke unge, uerfarne Elever fra et af de kvindelige Universiteter, der ere optraadte paa den finansielle Arena. De have oprigtigt talt med hele deres Familie ført en temmelig eventyrlig Tilværelse.

De optraadte først for Verden for en 12—13 Aar siden som Clairvoyanter, den ene nærmest i Kjærlighedssager, den anden havde sin Force i »at vise igjen«. De optraadte saavel i forskjellige Byer ude i Landet som i New-York selv, og Forretningen syntes at gaa ganske godt. Med amerikansk Ugenerthed have de under en Familieproces, som føres i denne Tid, vedgaaet, at naar »Aanden« ikke ret vilde komme over dem, forsmaaede de ikke at benytte sig af de Oplysninger, som Forældrene i Forvejen søgte at fralokke de ventende Besøgere. De forsvinde og dukke atter op igjen stadig med flere Aars Mellemrum, og stadig ere de paa det Vidunderliges Omraade, spaa, gjøre Underkure o. s. v. I Januar 1870 aabnede de paa en Gang den store Bankierforretning til stor Forundring for New-Yorks Publikum. Selv her blev man forbauset over noget Saadant, og i de første Maaneder regnede det ned over dem med satiriske Artikler i alle Bladene, med Karrikaturer o. s. v., ikke at tale om Alt, hvad der kom mundtlig frem. De to Damer lod sig imidlertid ikke i ringeste Maade anfægte heraf, de gik paa Børsen, kjøbte og solgte og tjente Penge. Engang imellem tog de til Gjenmæle i Bladene imod et Angreb, og det oplystes saaledes bl. A.,

at de alt i flere Aar havde drevet Spekulationer og vare komne godt derfra. Under den store Guldpanik i September 1869, som James Fisks Jobberi fremkaldte, slap de saaledes heldigt igjennem. De viste under de første Maaneder af deres offenlige Forretningstid ved flere Lejligheder, hvorved man havde søgt at bedrage dem, en »smartness«, som Amerikanerne altid paaskjønne, og de ere nu ialfald et Faktum som »Bankers«, og deres Vexler tages.

Det er imidlertid ikke alene Vexelforretningen, som har stillet de to Damer paa Piedestalen blandt de Ultra-Ultra. De ere ikke blot i Gjerning, men ogsaa i Ord og Skrift de mest yderliggaaende Forkæmpere for kvindelig Frihed og Lighed i alle mulige Henseender. Skjøndt Mrs. Woodhull er saa ukonsekvent at være gift, ovenikjøbet for anden Gang, angriber hun i et Ugeskrift, som hun og Søsteren udgive, Ægteskabet ganske paa samme Maade som de moderne europæiske Socialister. Prøver paa Stilen i dette ere alt givne i det Foregaaende og behøve neppe at forøges. Det er allerede fremhævet, at hendes Theorier støde fjendlig sammen med de bestemte Principer fra andre Emancipations-Kæmperes Side, der afgjort fornægte baade Woodhull & Claflin selv og deres Ugeskrift.

I Politiken tager Firmaet, navnlig Mrs. Woodhull, endelig ogsaa en meget livlig Del. Det er her, de ville føre det store Slag for Menneskeslægtens sande Frigjørelse ved Kvinden. Der foreligger fra de to Damers Hænder to udførlige politiske Arbejder: »The Origin, Tendencies and Principles of Government by Victoria C. Woodhull« og »Constitutional Equality by Theresia Claflin«. Denne videnskabelige Virken er imidlertid kun Forløberen for en langt mere betydningsfuld Optræden.

Den 2den April 1870 meddelte et Manifest fra Mrs. Woodhull i »New-York Herald« Menneskeheden, at hun agtede at føre dens Sag ved at optræde som Kandidat til Præsidentvalget i de Forenede Stater 1873. »Da jeg er den mest fremragende Repræsentant for den eneste urepræsenterede Klasse i Republiken — skriver Mrs. Woodhull beskedent til Redaktøren Mr. Bennett — og da jeg maaske er den mest praktiske Ordfører for Lighedsprincipet, anmoder jeg Dem om

den Gunst at faa Tilladelse til at tiltale Publikum gjennem Deres Blad.« Henvendelsen gaar simpelthen ud paa Følgende: »Jeg har med Overlæg og af egen Drift stillet mig for Folket som Kandidat til Præsidentværdigheden i »de Forenede Stater«, og da jeg har de nødvendige Midler, Mod, Energi og Styrke, som kræves til Væddekampen, har jeg til Hensigt at føre Kampen til Enden.«

Og Mrs. Woodhull synes at tage det højst alvorligt, hvad ikke alle hendes Modstandere gjøre. Det er ikke nok, at hun udsteder Manifester og skriver Adresser og Petitioner og træder op for Kongressen og søger at sætte den i Bevægelse. Hun holder højtidelige Møder og oplæser for dem Henvendelser, hvori hun truer med en Kvindeopstand langt farligere end Sydstaternes, hvis man ikke indrømmer de skjønne Slavinder deres Fordringer paa politisk Ligeberettigelse.

Paa samme Tid som Mrs. Woodhull kæmper for Præsidentskabet, sidder Miss Tennie Claflin ikke heller i politisk Henseende med Hænderne i Skødet. Hun søger ikke blot som tidligere omtalt at blive anerkjendt som Vælger, hun vil være valgbar og vinde en Plads i Kongressen og holder Vælgermøder saa godt som Nogen. Hun synes at stole paa Hjælp fra Tyskerne i New-York og har saa megen politisk Sans og Følelse for sine Vælgeres svage Sider, at hun tiltaler dem paa Tysk, en vis Opmærksomhed, som denne Nation mere end nogen anden vurderer.

Hvad Haab, de driftige og skjønne Politikere gjøre sig selv om deres Sags Fremgang, er vanskeligt at sige. De ere neppe uden Tro paa, at der kommer Noget ud af det. Hvad Præsidentskabet angaar, maa Forf. dog, til Fordel for Kandidatindens praktiske Blik, fremhæve, at hun indrømmede ham, at Udsigterne ikke vare de bedste for 1873 — »men vent til næste Gang, Sir, saa skal De høre fra mig i Danmark.«

Paa Politiets Enemærker.

Lidt Politistatistik — Pressen som Politi — Logis-Huse — Spaakvinderne — Panel-Husene — Paa Knejperne.

Det er næsten en overflødig Bemærkning, at i en By som New-York vilde der være et uoverkommeligt Arbejde for et virksomt Politi. Selv saaledes som Sagerne nu staa, hvor det er en almindelig Klage, at Politiet, skjøndt dets Organisation i og for sig synes heldig, ikke ledes paa nogen synderlig tilfredsstillende Maade og Hensynet til »Stemmekvæget« der som i alle andre Forhold gjør sig gjældende paa en uforsvarlig Maade, selv saaledes synes det et Arbejde i Augias's Stalde, som Politiet udfører.

Blader man i det meget løst sammenstykkede Arbejde, som kalder sig Aarsrapport for Politiet, og som hovedsagelig kun er en Samling Kopier og Extrakter af en Mængde forskjellige Specialberetninger, møder man dog en hel Del Tal og Kjendsgjerninger, som tale temmelig tydelig om det umaadelige Liv, som rører sig i den store By.

Følge vi i Mangel af andet System Beretningens eget, vil saaledes den i 1870 (for 1869) offentliggjorte Beretning fortælle, at der f. Ex. af Ildebrandstilfælde i det Aar, som ender 31te Oktober 1869, har været i New-Yorks By 913; det foregaaende Aar havde kun 822, det er en Tilvæxt af omtrent to pCt. Ved disse Ildebrande ødelagdes og beskadigedes 1,010 Huse og 6 Skibe. Det Tab, Ildebrandene havde forvoldt, udgjorde 3,416,402 Dollars, hvilket var en Nedgang af 15 pCt. imod det foregaaende Aar. Halvdelen af Ildebrandstilfældene medførte kun Tab af 100 Dollars og derunder, og

90 pCt. havde et Tab af 5000 Dollars og derunder. Hvad Oprindelsen angaar, var Hovedaarsagen Skjødesløshed hos Tjenestefolk og Beboere, 55 Ildebrande antages at være paasatte, og 53 Personer arresteredes for Brandstiftelser; af disse bleve — 3 overbeviste; 3 Sager ere ikke afgjorte.

Brooklyn havde 311 Ildebrande, ved hvilke der ødelagdes for 1,288,132 Dollars. Paasatte Ildebrande vare formentlig 99, der arresteredes 26 og overbevistes — 2, 3 Sager henstode uafgjorte. I New-York og Brooklyn havde iøvrigt Petroleum forvoldt de 10 pCt. af Ildebrandene.

I det samme Aar havde bortkomne og stjaalne Gjenstande, som skaffedes tilbage til Ejerne, en Værdi af 2,745,000 Dollars, Værdien af de Gjenstande, der bortsolgtes ved Politiet som ureklamerede, beløb sig kun til 4,526 Dollars.

Følgende Tal give en Forestilling om den offentlige Færdsel. Mellem New-York og de ligeoverfor liggende Steder ved Floden gaa 76 Dampfærger. Disse besørgede i det nævnte Aar over 87 Millioner Passagerer, hvilket mod det foregaaende Aar alene var en Tilvæxt af 4,687,000.

Der meldte sig ved Politistationerne 135,591 Personer, som ingen Bolig havde, hvilket var 5,479 mindre end det foregaaende Aar, men 37,795 mere end Gjennemsnittet af ni Aar.

Politiet havde 7,375 borteblevne Børn at tage sig af, hvilket var endel mindre end Gjennemsnitsantallet for de ni sidste Aar, som beløber sig til 8,120.

Der foretoges 93,340 Arrestationer, hvilket er 5,521 mindre end det foregaaende Aar, men 3,492 mere end Gjennemsnittet af ti Aar, i hvilke iøvrigt det højeste Tal af Arrester faldt i 1867 med 103,269, det laveste i 1864 med 69,571. Arrestationernes Tal have iøvrigt været i Nedgang siden 1867, da Hærenes Opløsning drev dem saa overordentlig højt op. Undersøger man, til hvilke Nationaliteter de Arresterede henhøre, faar man det interessante Resultat, at Irland møder med et Tal, der langt overvejer endog de Forenede Staters eget Kontingent; af Arresterne falder nemlig i New-York By paa

Irlændere 34,226, derefter komme Staterne selv med 24,769, Tyskland er Nummer Tre med 7,099, og England følger saa med 2,763 foruden 931 Skotter. Danmark har kun 40, hvorimod Sverig har 465; Norge er ikke opført særskilt og gaar formodentlig ind herunder. I Brooklyn møder det samme Fænomen; Irlænderne udgjøre 9,510, Amerikanerne kun 5,582, Tyskland har her 2,126, England og Skotland 903, Danmark 8, Sverrig 27 og Norge, som her er opført selvstændig, 10.

Den Politistyrke, som haves i Virksomhed, udgjør 2,400 Mand, et ikke synderlig stort Antal.

Om den Udstrækning, hvori Forbrydelser og Skændigheder af alle Arter trives i New-York, have kun de Færreste nogen Forestilling, og Politiet maaske langtfra saa meget Kjendskab, som det burde have; ialfald ser dette igjennem Fingrene med Ting, som intet europæisk Politi, der havde noget Spor af lignende Ting, vilde taale. En mærkelig Impuls fik Politiets Virksomhed imidlertid i Foraaret 1870, og er dets Indolens eller rettere Konnivens en Illustration til slette Tilstande i det amerikanske Samfundsliv, saa er den Maade, paa hvilken man sporede det fremad, et godt Vidnesbyrd om det energiske Initativ, som Private forstaa at tage i dette af Godt og Ondt saa forunderlig blandede Samfund. Det var det store og ansete »New-York Tribune«, Amerikas første Blad, som tog Iniativet. Med overordentlige Bekostninger udsendte det nogle Reporters, dristige, man burde maaske sige dumdristige, energiske, intelligente Mænd, som til Trods for alle de Vanskeligheder, der våre at kæmpe imod, uden Politiets Bistand, undertiden med dette aabenlyst imod sig, skaffede en Række forfærdelige Oplysninger om Forbrydelser, der gik i Svang i New-York, besøgte de sletteste Kvarterer, de mest berygtede Huse, tog Beboerne i Forhør, fulgte Traade, de fik fat i, med en øvet Politimands Snildhed og Udholdenhed og forelagde saa for Offentligheden en Række sørgelige, men gavnlig opskræmmende Billeder, som vakte Opsigt hele Unionen over.

Det er af Interesse at se blot en ringe Del af det, hine Reporters bragte frem. I Five Points og dens Omegn vrimler det,

som tidligere bemærket, af Logis-Huse, frygtelige Reder for den fattigste og mest fordærvede Klasse i Byen. Tilsyneladende ere de kun Logishuse, men i Virkeligheden ere de Tilflugtssteder for Tyve, Røvere, Mordere og de dybest sunkne Fruentimmer, Folk af alle Aldere og Nationaliteter, holdte af Mænd og Kvinder, som have begaaet enhver Forbrydelse, som nævnes kan, og for hvem det at begaa en Forbrydelse er ligesaa naturlig en Ting som at spise og drikke. »Tribune« paastaar, at i det umiddelbare Nabolag af Fængslerne, »the Tombs«, er der idetmindste et Hundrede, som drive deres afskyelige Næringsvej lige for Næsen af Politiet. Smudsige, stinkende Huler er det, som ødelægge baade Legeme og Sjæl paa deres Beboere. Mange af dem ere i Ordets bogstavelige Forstand Huler under Jorden, i hvilke ingen Solstraale eller Pust af frisk Luft kan trænge ind. Mange af disse Huse ere i Virkeligheden kun Bordeller, andre Kobleranstalter, andre atter Hælermagasiner eller Spillehuse, eller mere eller mindre af alt dette er ialfald sat i Forbindelse med Logeringen. At der lokkes Folk ind i disse Huler, at de drikkes fulde, plyndres ud og smides ud paa Gaden, er Noget, der hører til Dagens Orden, og noget af det mindst Foruroligende af, hvad der bedrives. Nogle af disse Huse ere virkelig Logishuse, men det er de daarligste og fattigste, de kunne slet ikke konkurrere med deres forbryderske Rivaler, hvis Udstyr ikke altid er saa jammerligt og ynkeligt.

»Tribune«'s Reporter, som skulde undersøge denne Del af Livet i New-York, fik opgivet endel af de fattigste og mest berygtede Huse og gav sig ifærd med sit Værk. Paa nogle Steder vare Værterne meget tilbageholdne, paa andre Steder indlod de sig med ham, gav ham Oplysninger og viste ham deres Etablissementer. Det var kun et Skuespil af Nedværdigelse, Ulykke og Fortvivlelse, som viste sig for ham. Nogle Steder havde Befolkningen indfundet sig til Natten, og en Vrimmel af Kludesamlere, Sjouere, omvankende Musikanter og andre Gadeprofessionister, Lommetyve og Andre med deres Fruentimmer, Hvide og Farvede, laa imellem hinanden, med Børn, Drenge, halvvoxne Piger og spæde Børn strøede om imellem dem.

Deres Fælleslejer vare Bunker af Pjalter, stinkende af Snavs og vrimlende af Utøj. Overalt herskede en større eller mindre Grad af Drukkenskab, i somme Huse vare Alle fulde. Enkelte Steder fremdrages med nøjagtig Angivelse af Gade og Nummere. Et Sted hos et irsk Fruentimmer i en Kjælder sov 14 Personer i fem Senge i to smaa Rum. Ilden brændte i en Ovn, Reporterens Thermometer viste 90° (Hundredegrads-Thermometeret). Et Nabosted var lidt mere aristokratisk. Ad en lang, smal Gang kom Reporteren ind i et Rum, som bar Navn af bar-room. Omkring Kakkelovnen her sad fire Mænd, alle af bekjendt daarligt Ry, og drak. Soveværelset var ovenover Bar-room'et og indeholdt, skjøndt ikke Alle vare i Seng, 25 Gjæster i ni Senge. Huset er særlig yndet af Tiggere, der betale fra 10 Cents til en Kvart Dollar pr. Nat. Et Par Dusin lignende Huse vovede Reporteren sig ind i og fandt, at de hver havde sin Specialitet. Nogle vare udelukkende befolkede af Irlændere, andre af Negre, nogle alene af Mænd, andre af Fruentimmer og deres »Mænd«. I et Hus var Værtinden fraværende, hun var rejst til Europa for at styrke sit Bryst; hun tjente mange Penge, og ved mere end et elegant europæisk Badested er hun maaske bleven antagen for en Prøve paa amerikansk Fashion, neppe nogetsteds ialfald for Værtinde i et Logishus, hvor der laa fire i hver Seng. Beretningen om Reporterens Nattevandring, skjøndt væsentlig kun angivende Husene, det Tal af Beboere, der fandtes i dem, deres formodede Næringsvej og enkelte Detailler, fyldte flere Spalter i »Tribune«.

Ligesom »Tribune«'s Reporters gav omfattende Oplysninger om Logishusenes Tilstand og den næsten fuldstændige Mangel paa Tilsyn fra Politiets Side, saaledes tog de sig ogsaa af andre af New-Yorks sorte Sider.

En Dag meddelte Bladet, ledsagende sin Meddelelse med en forfærdende Række nøjagtig specificerede Kjendsgjerninger, at der i New-York findes et helt Laug af Koblersker, for det meste Spaakoner og Clairvoyanter af ydre Profession, som snart udspændte sine Garn med den afskyeligste Snedighed, snart handlede med den dum-

dristigste Brutalitet, og som fandt Offre lige fra de bedste Familiers Kredse til de forladte tydske Tjenestepiger, fra halvvoxne Skolepiger til gifte Damer og Familiemødre. Hvad der paa dette Omraade bragtes for Dagen, var saa kolossalt, at der strax sattes officielle Undersøgelser i Gang; om de imidlertid førte til Noget, er højst tvivlsomt, thi det hed sig almindelig og paastodes endog af »Tribune«, at nogle af Byens styrende Mænd vare indviklede i Afskyelighederne.

Andre Reporters skaffede paa den mest overraskende Maade Oplysninger om de saakaldte »Panel-Huse«, berygtede Steder, hvor de Mænd, som lokkes ind til løse Fruentimmer, bestjæles paa den snedigste Maade, derved at Væggene hemmelig aabne sig for en Tyv, som atter i et Nu forsvinder med det Bytte, han henter ud af Ofrets Lommer i den Frakke, denne bringes til at lægge fra sig i Nærheden af Væggen. Nogle Reporters forstod paa en Maade, der vilde gjøre en Vidocq Ære, at introducere sig hos Ejeren af et saadant Hus, bilde ham ind, at de agtede at kjøbe det, faa ham til at vise dem hele »Forretningsgangen« og meddele, hvorledes man sikrede sig, at Politiet ikke tog Notits af de Anmeldelser, de Bestjaalne gjorde. Andre foretog grundige Undersøgelser af Spillebulerne og paaviste, hvorledes »ikke nogen Gade, hvor fashionabel den end er, ikke nogen af de »avenues«, hvor Blomsten af New-Yorks Beboere residerer, kan rose sig af at være fri for Spillehuse og berygtede Huse.«

Uden at gjøre sig nogen Forventning om i mindste Maade at kunne konkurrere med »Tribune«'s Reporters ønskede Forf. dog at benytte sit Ophold i New-York til ved vor utrættelige Konsuls Bistand selv at gjøre et lille Besøg paa Politiets Enemærker.

Chefen for New-Yorks Politi, Mr. Kelso, opfyldte med stor Forekommenhed en Anmodning, jeg i saa Henseende rettede til ham, og med en Opdagelsesbetjent som Vejviser foretog jeg to længere Udflugter i Byen og besøgte dels de sletteste Kvarterer, besaa dels et Prøvekort af de slette Etablissementer af forskjellig Art, som ere spredte rundt om i Byen, i de eleganteste Gader saavelsom i de smudsigste Stræder. Den ene Udflugt gjordes om Natten, den anden om Dagen. Der var nemlig adskillige Steder, som det nok kunde

være af Interesse at se, men hvor Betjenten ikke vilde gaa om Natten paa Grund af den Risiko, det medførte, saaledes Omegnen af Five-Points, hvis Huler fra Solnedgang til Solopgang ere bestandige Valpladser for næsten altid blodige Kampe mellem Irlændere, Negere, Kinesere og alle Hovedstadens sletteste Subjekter, og hvorfra der mangen Nat sendes over 100 Arrestanter til den nærmest liggende Station.

Det er et ganske interessant Galleri, man faar at se paa en natlig Udflugt i New-York, men paa enkelte Undtagelser nær er der unægtelig en vis Ensformighed i de Billeder, der præsenteres. De forskjellige Knejper ere alle Variationer over det samme Thema; tildels gjælder dette vist hele Verden over. Har man f. Ex. set en Dansesalon af den sletteste Art i Kjøbenhavn, saa har man der set væsenlig det Samme, som vil bydes de fleste andre Steder i Verden, kun at de Danse, der danses, ere forskjellige. Der skal ialfald lidt Personalkundskab til, for at skaffe Besøget paa disse Steder nogen Interesse; takket være Opdagelsesbetjenten, var den tilstede i tilstrækkeligt Maal; men ogsaa den var noget stereotyp: den unge Dame, som synes at være en af Løvinderne i Dansesalonen, er fornylig kommen ud af Fængsel for Lommetyveri, hendes Kavaler ligesaa, men for Røveri af første Grad. Den ældre, svære, adstadige Herre, der ser saa filosofisk paa Kontradansen, er en forhenværende Prisfægter og tillige Morder; Orkesteranføreren er Falskner, første Violin Associé i en lille Hælerforretning o. s. v.

De simple Dansesaloner og de daarlige Musiksaloner, hvor Opvartningspigerne ere Samlinger af saa lidet tiltrækkende Hourier som vel muligt, bliver man hurtig færdig med. Forretninger blande sig dog hist og her i vor kontemplative Færd, Betjenten bliver kjendt i en af Musiksalonerne, og en Sangerinde, hvis ene Øje bærer Vidne om et voldsomt Slagsmaal, iler hastig til for at benytte Lejligheden til en lille Forklaring om det Passerede. En utro Elsker har været Tvistens Æble mellem Damen og en anden Kunstnerinde; hun er ikke forsonlig stemt, og hans Navn bliver noteret i den lille Lommebog.

Drikkestuerne gjemme mange mørke Erindringer; »her blev Jones skudt af Smith i forrige Maaned«, eller »her blev Smith stukken ihjel af Jones i forrige Uge, her stod Jones og her stod Smith« — det er Typerne paa de stadige Forklaringer, der skulle give os det rette Indblik i disse Steders Forhold. De forskjellige Forbryderklasser søge gjerne sammen. »Saa De den Herre, som kom hen og talte til mig?« spørger Betjenten, da vi komme ud fra en bekjendt Drikkestue. »Ja vel, hvem var han?« — »Det var den Eneste derinde, som ikke var Morder eller Tyv.« Denne eneste Uskyldige var en af de utrættelige Reporters for »New-York Tribune«, som var inde for at samle nogle »Items« om en bekjendt Nævefægter, der var i Slægt med Værten. Lommetyvene, Nævefægterne, Falsknerne holde Alle af at drikke deres Brandy og Whisky sammen med Folk, der nære de samme Interesser og drive samme Haandtering.

At anstille fysionomiske Betragtninger over Folk, man møder eller støder paa i Verden, kan være en meget dybsindig Beskjæftigelse, men hvad Resultatet angaar, da har det ofte et meget tvivlsomt Værd. Det viser sig i ni Tilfælde af ti, at den formodede bortrømte Morder med det omkringløbende, usikre Blik, som man næsten føler sig uhyggelig ved at sidde saa længe i Kupeen med, især da der forestaar en lang Tunnel, er en for sin Prøvekasse ængstelig bekymret Handelsrejsende, og at det interessante unge Par, hvor Damen faar saa korte Svar paa sine Spørgsmaal, at Tanken strax henledes paa et knust Hjerte og skuffede Ungdomsdrømme, er en Broder, der henter sin Søster fra Pensionatet. Det Interessante forsvinder gjerne ved nærmere Undersøgelse.

Naar man i saadanne Kredse som dem, vi besøgte, giver sig til at stirre skarpsindig paa alle sine Omgivelser, kommer man paa den anden Side, naar man skal være ærlig, til at gjøre sig selv den Tilstaaelse, at man i Reglen aldeles ikke kan læse Forbryderen ud af Blikket paa dem. Man kan ganske vist træffe Ansigter, saa skumle og frastødende, at man føler Modbydelighed og ligesom Kvalme ved at se paa dem, men de Fleste se omtrent ud som alle andre Folk og kunde ligesaa godt være et Lag af halvfulde, skikkelige

Arbejdsmænd eller af Folk i en eller anden ganske ærlig lille Forretning som en Samling af de største Kjeltringer. Om en Klasse gjælder dette dog ikke: Prisfægterne, dem tager man ikke fejl af.

Det er meget muligt, at de Fleste af dem eller ialfald Adskillige af dem i moralsk Henseende staa betydelig over de Andre, vi faa Øje paa under vor Nattevandring, men vist er det, at de ubetinget se værst ud. Ser man en tyk, kvabset Skikkelse med en svær Nakke og et ualmindelig modbydeligt dyrisk Ansigt, med et Præg af ubeskrivelig Raahed udbredt over hele sin Person og over hver Bevægelse, han gjør, saa kan man være overbevist om, at det er en eller anden hæderlig professionel Udøver af »Selvforsvarets ædle Kunst«. Den vejvisende Betjent var uden Tvivl som Privatmand en Tilhænger af denne Sport, thi han var særlig ivrig for at henlede Opmærksomheden paa de Mænd, vi stødte paa, der havde vundet Navnkundighed i en eller anden Retning paa Arenaen. Paa den ene Knejpe ses Prisfægterne selv, et andet Sted staa vi ligeoverfor de nordamerikanske Fristaters, maaske den bekjendte Verdens bedste Trænør af Nævefægtere, et om muligt endnu modbydeligere Exemplar end hans Myndlinge; hist se vi en lurvet Karl, som har vundet 20,000 Dollars i Væddemaal paa Prisfægtere, her en ligesaa lurvet Gentleman, hvis Kredit dog maa være bedre end hans Frakke, thi han holder for Tiden 10,000 Dollars paa Jem Mace, en yndet Kæmper, som stadig flakker om snart ved Grænsen af Kanada og Fristaterne, snart langt nede i Syden for at finde en af Politi og Fredsdommer uforstyrret Arena for en Kamp med en anden Celebritet af samme Art.

Den Nat, vi vandrede omkring, var bestemt til at gribe et Par Spillehuse; og det var derfor lidt overraskende, at vor Betjent dog ogsaa kunde tilbyde at vise et Spillehus. Det være sig, at det paagjældende Sted af en eller anden Grund havde en stiltiende Koncession, det være sig, at Betjenten, som aabenbart var vel kjendt paa Stedet som Privatmand, var en Kunde — vist er det, at Bevogteren af Husets Dør, som forsigtig kiggede ud for at se, hvem der bankede, hurtig følte sig beroliget ved nogle hviskende Ord og indlod os i

dette Fortunas Tempel. Et tarveligt Tempel var det, det var ingen af de elegant udstyrede smaa Spillebanker efter europæisk Mønster, hvor man ikke behøver nogen beskyttende og erfaren Ledsager, det var et Etablissement for de mere tarvelige Samfundsklasser. Op ad en simpel Trappe med kalkede Vægge gik det til en overordenlig rummelig Sal, som endnu ikke var færdig efter en stor Hovedreparation. I denne sad rundt omkring ved smaa Borde et Selskab af vel 50 til 70 simpelt klædte Personer og spillede en Art Lotteri; det var det bekjendte »Keno«. Paa de smaa runde Borde rundt om i Salen ligge i Stabler Kenokortene, der omtrent se ud som vore Lotterisedler. Foruden disse Sedler gives der tillige de Spillende en Bunke almindelige Buxeknapper til at besætte med. Paa en ophøjet Tribune forsynet med et Rækværk have Bestyrerne af Spillet deres Pladser. Der findes Urnen eller rettere Lykkehjulet, af hvilket Nummerne trækkes, og en stor Tavle, paa hvilken de udtrukne Nummere markeres.

Man begynder Spillet med at vælge Sedler. Denne Operation er ikke saa let for Stamgjæster, som det synes. De forskjellige Kort have forskjellig »Lykke«, ligesom iøvrigt ogsaa Bordene ere forskjellig ansete, og skjøndt der i dette Spil kun synes at kunne være ringe Plads for sindrige Beregninger, søge de ivrige Spillere dog ogsaa at bringe Methode i det.

Foruden Sedler, der betales med en Kvart Dollar hver for hver Omgang, kjøber man ogsaa eller omvexler nogle af sine Penge for runde Elfenbens Brikker med et Mærke i; disse Brikker udgjøre Stedets Omsætningsmiddel, man betaler i dem, og man erholder sin Gevinst udbetalt i dem. Først naar man forlader Lokalet, faar man dem ombyttede i Penge ved Tribunen.

Naar en Omgang skal begyndes, kræves der først Penge ind for de Sedler, som benyttes, og hver Seddel har sit Løbenummer, som markeres paa Tribunen efter Tilraab af Inkassatorerne. Naar Salget af Sedler er endt, tælles Kjøbesummen, det er denne, hvorom der nu spilles. Alt gaar for sig i den største Hurtighed, Amerikanerne ere raske Forretningmænd i alle Forhold.

Den, der staar ved Lykkehjulet, raaber ud: »20, eller 25, eller 40 Dollars i Pullie,« hvad det nu er, »den, der faar Keno, tager Pullie.« Spillet er nu begyndt, Alle bøje sig i spændt Opmærksomhed over Sedlerne, Urnen faar nogle Svingninger, og det første Nummer raabes ud. Naar man faar et Nummer ud, sætter man en Knap paa. Den største Spænding findes under de ti første Nummere. Den, som nemlig faar fem Nummere i en Række, før der er raabt mere end ti Nummere ud, faar ikke alene Indskuddet, men 500 Dollars i »Præmie«. Foruden den store Præmie er der mindre fra 250 Dollars til 25 Dollars for forholdsvist Held, men alle disse Præmier falde meget sjeldent. Den, som først faar en Række paa fem besat, vinder. I det Øjeblik, hans femte Nummer er kommet, brøler han et »Stop« eller et »Keno«, ledsaget af et Slag i Bordet. Man kontrollerer i et Nu, om de fem Nummere virkelig ere komne ud, Manden ved Hjulet raaber »Keno is correct«, og Gevinsten betales ud i de omtalte Elfenbensbrikker, med Fradrag af 10 pCt., som er Husets Gevinst. Denne er imidlertid efter Sigende ikke indskrænket hertil. Ofte have Husene Agenter imellem de Spillende, som med passende Mellemrum i Aftenens Løb vinde og selvfølgelig erklæres for »korrekte« af den Medskyldige ved Hjulet.

I den Bank, vi besøgte, gik tilsyneladende Alt meget ordentlig til, der var ialfald temmelig roligt, men Bankens Holder var ogsaa en Mand, som havde Ord for at kaste sine Gjæster ud af Vinduet, saasnart de gjorde Kvalm, og han var bekjendt for den elegante Lethed, hvormed han udførte denne Operation. Selvfølgelig var han en forhenværende Nævefægter.

Og saaledes gik den halve Nat med at se drikkende Gavtyve og spillende Gavtyve, Gavtyve og Kjeltringer, lyttende til Sang og Strengeleg af kvindelige Gavtyve og Kjeltringer, Gavtyve, der dansede, og Gavtyve og Kjeltringer, der stod og drak op ad en Disk, snart i en simpel lav Stue, hvor Gulvet svømmede i Skraatobakssaft, snart i en elegant Salon med store Gaslysekroner og fine Tæpper bredte for de plumpe Støvler. Frastødende, uhyggelige Billeder var det Altsammen, desværre ofte endnu mere end dette; en højst

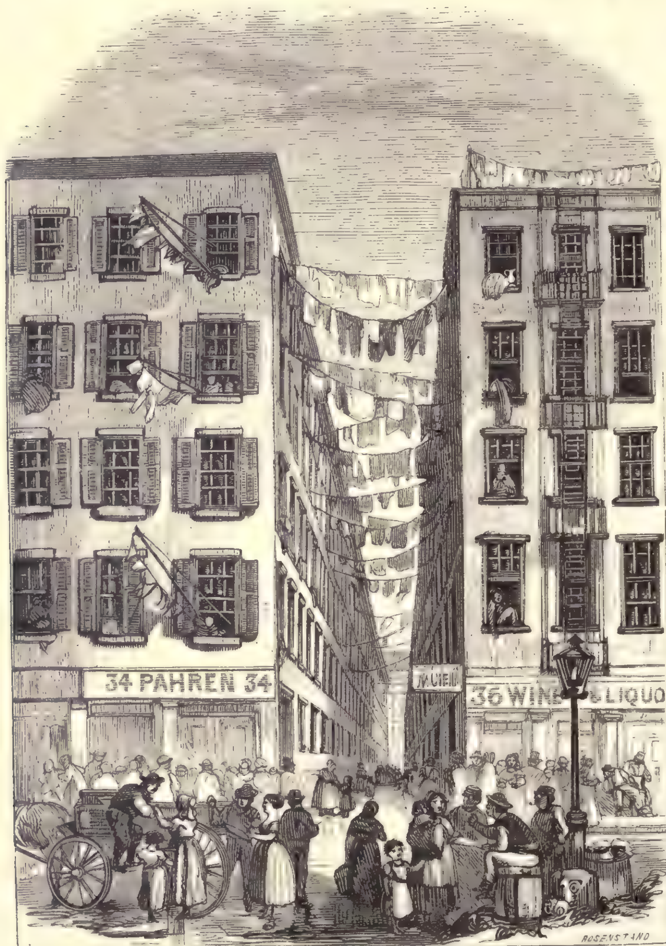
sørgelig Virkning gjør det, naar man mellem alle de fortabte Kvindeskikkelser, der findes paa en saadan Billedrække som den, vi bladede igjennem i New-Yorks Gader, ser ikke enkeltvis, men i Dusinvis unge Børn, Smaapiger paa tolv, tretten, fjorten Aar med sminkede Ansigter og Blomster paa Haaret, ældede i Laster og Udsvævelser, længe inden de have ophørt at være Børn af Aar.

New-Yorks værste Kvarterer ved Five-Points, i hvilke vi gjorde et Besøg en anden Dag, frembyde ogsaa paa deres Vis et vist stereotypt Udseende; det er den samme Samling af faldefærdige Huse, stillede langs stinkende Rendestene eller omkring mørke, fugtige Baggaarde, som man ser i alle større Hovedstæder, kun er Fattigdommen og Elendigheden her maaske nogle Grader større. Ved Siden af de elendige Murstensrønner staa endnu mere jammerlige Rønner, byggede af Træ, hvor Trapper og Gulve bogstavelig knage for hvert Skridt, man tager, og hvor der midt om Dagen er et saadant Mørke, at man vanskelig undgaar at falde over de Skikkelser, som ere disse Huses Beboere. Det passer godt nok til Sceneriet, naar Betjenten fortæller, at Værtinden i et saadant Hus, en gammel, graahaaret Hex, har taget Livet af fem Mennesker, uden at man har kunnet faa hende hængt.

De fleste af de mandlige Beboere ere ude om Dagen for at finde de Cents, for hvilke de skulle drikke sig fulde om Aftenen, men der er nok tilbage, og de og deres Omgivelser se saaledes ud, at man godt forstaar, at Betjenten ikke vil introducere »Lystrejsende« paa disse Steder om Natten.

Værst ser der omtrent ud i Negrenes Logishuse. I Stanken, Urenligheden, Fattigdommen og Elendigheden af enhver Art ikke at se Andet end disse mørke Ansigter, tildels vel af de laveste af den æthiopiske Race, med Fysionomier, der ere fuldstændig dyriske, danner et saa hæsligt Billede, at man neppe finder Magen dertil, og dog ere de Hvide, der bo i disse Kvarterer, maaske ikke stort bedre end de Værste af Negrene.

Der findes Huse med over 90 Familier, hvor hvert voxent Medlem af dem alle paa en eller anden Maade er kommet i Konflikt med Politiet, og naar man hører dette, forundrer man sig ikke over, at alle de Hoveder, som kigge ud af Vinduerne paa et saadant Hus,

Logis-Huse.

forsvinde som ved et Trylleslag ved vor Nærmelse. Det maa uden Tvivl være Folk med en ganske ualmindelig ren Samvittighed, som fra andre Steder raabe Skjældsord efter os og sende os truende Indbydelser til at komme indenfor.

Det er iøvrigt ikke lutter Proletariat, man møder her. Der kommer en pjaltet, barbenet Kone paa henved fyrretyve Aar, med hvem Betjenten vexler et Par Ord; hun har været henne og kjøbt en Ret døde Fisk til Middag og er glad over at have faaet godt Kjøb. Hun og hendes Mand have imidlertid godt Raad til at bo i Fifth Avenue, om det skulde være. Officielt svare de Skat af en Formue paa 100,000 Dollars, men de eje betydelig Mere, en stor Del af det værste Kvarter er deres Ejendom, og de give ikke Henstand med Lejen. Manden spekulerer tillige meget heldig, og der fortaltes, at medens hans Kone sparede 10 Cents ved at kjøbe død Fisk, havde han tjent 10,000 Dollars ved en i de samme Dage stedfunden Hausse paa Erie-Jernbaneaktier.

Der er Steder her, hvor det gjør et forholdsvis behageligt Indtryk at komme ind, især naar man kommer fra en Irlænderhule — det er Kinesernes Boliger. Man ser, at man er udenfor »den bekjendte Verdens« Grænser; thi medens man ellers saagodtsom aldrig ser en Kineser i de Gader, hvor man færdes, findes de her i Hundredevis. De ere flittige, arbejdsomme og rolige. Stikke de hinanden ihjel, gaar det Hele mere stille af, end naar en Irlænder giver sin Kone den daglige Dragt Prygl. Midt i al Fattigdommen se deres Boliger forholdsvis ordenlige ud; de ere meget renlige, og selv i et lille Kammer, hvor der sidder en Snes af dem, kan man trække Vejret. De føre deres Guder med til deres nye Hjem, og selv hos de Fattigste af dem ser man et lille Alter med Blomster og smaa Offergaver stillede op foran nogle af disse bekjendte Figurer med mange Arme, rullende Øjne og hvirvlende Pidske, og lange Papirstrimler beskrevne med kinesiske Bønner hænge rundt om paa alle Vægge.

Ogsaa Five-Points forandres med Tiden. Det er nu civiliseret i Sammenligning med, hvad det var for en Snes Aar siden. Mange forskjellige Faktorer arbejde paa at frembringe dette Resultat, og som overalt i Amerika skyldes ogsaa her Meget det private Initiativ. Faa Mænd have f. Ex. vist gjort New-York en bedre Tjeneste end en rig Mand, der kjøbte nogle af de værste Huse, lod dem bryde ned til Grunden og denne udlægge til en aaben Plads.

En Retssag.

Interessen for Retssager — Et Drab paa en Sporvogn — Forbitrelsen i New-York — Ejendommelige Vanskeligheder ved Juryens Dannelse — Et »Juror«-Forhør — I Retten — Dommen.

Det er mærkeligt at se, hvorledes den angel-saxiske Race, som har bragt Jury'en ned til vor Tid og bevaret den trofast, til dens Tur atter kom i »Seklernes rullende Omløb«, ogsaa i sit daglige Liv har bevaret den levende Interesse for Retsvæsenet, som Juryinstitutionen maaske mere fordrer end fremkalder.

Den, der besøger London nok saa kort, burde ikke forsømme at se en af de mærkelige Forestillinger »Judge and Jury«, som udgjøre en saa yndet Adspredelse der. I Stedet for Sangerinder og Musik giver man paa en rigtig Knejpe en hel Fremstilling af en Retssag. Dommeren sidder med sin Paryk paa Dommersædet, Advokaterne sidde bag Skranken, der er oprejst et Aflukke til Vidnerne, Værten i Lokalet varierer sin Uddeling af »Pints of Ale« og »Brandy and Water« med at træde op i Forestillingen. Naar Vidnerne skulle edfæstes, sætter han Bakken fra sig, bringer »Bogen« hen til Vidnet, siger ham, naar han skal kysse den, og raaber ud sit »Sworn, Mylord«, naar Ceremonien er endt.

Den, der blot kjender af Udseende en engelsk Avis, véd, hvilken Rolle Retssager i den spille, og hele det engelske Publikum er jo bekjendt for den spændte Interesse, med hvilken det følger større og »celebre« Processer.

Men Amerikanerne give ikke deres Fæller Noget efter; ogsaa der har man, om end ikke sin »Judge and Jury«, saa dog sine udførlige Fremstillinger af alle Retssager af Interesse, og man indskrænker sig ikke til sit eget Land, men tager hvad der forefalder i England til Indtægt paa en ganske anden Maade, end dette tager sig af Amerikas interessante Retssager. Naar der for de engelske Domstole er saadanne Sager som den Mordauntske Skilsmissesag eller Processen, om den unge Tichborn var Slagter eller Baronet, er New-Yorks Publikum ligesaa spændt paa ethvert nyt Træk i Spillet som Londons, »Herald« og »Tribune« bringe Gaardsdagens Nyheder med et halvt Dusin store Overskrifter, som hver pointere en af de vigtigste Nyheder, og Kabeldepescher, som koste umaadelige Summer, referere Indholdet af en særlig interessant Vidneforklaring eller en Advokats Tiltale.

Men ogsaa til daglig Brug er man med paa Retternes Omraade. Det hører næsten til Livets Fornødenheder at have en Retssag af Interesse et eller andet Sted, og Unionen er saa stor, og Livet er saa stærkt, at det sjeldent skorter herpaa. Man opholder sig ikke i lang Tid i nogen stor By i Staterne, uden at der forefalder Noget, et Mord, et stort Bedrageri eller andet, som giver Anledning til en Sag, der da gjennem alle sine Faser følges med en Interesse, som vi knap kunne fastholde for den spændende Udvikling selv.

En saadan Retssag indtraf ogsaa under Forfatterens Ophold i New-York.

Der forefaldt nemlig et af disse blodige og voldsomme Overfald, som desværre ikke ere saa sjeldne i Nordamerika, og som vise, at en stor Del af den lavere Befolkning endnu ikke er mere end halvt civiliseret — Noget, der jo iøvrigt ikke gjælder om Amerika alene, kun at Forholdene her medføre, at det ses forholdsvis tydeligere. Overfaldet foregik midt paa Hovedgaden Broadway under følgende Omstændigheder. En Dame, Mrs. Duval, med sin halvvoxne Datter og ledsaget af en Herre, Mr. Putnam, kjørte op ad Broadway i en Sporvogn. Udenfor en stor Bygning, der er under Opførelse, Gilsey House (Gilsey ɔ: Gildsig, Navnet paa en herlevende, iøvrigt fuld-

stændig amerikaniseret og efter Sigende meget rig dansk Mand), viste Mr. Putnam den lille Pige Uhret ovenpaa den store Bygning, idet han spøgende bemærkede, at naar det ikke var klart Vejr, maatte man have Kikkert for at se, hvad Klokken var. For at se bedre gik Barnet hen til Døren, som vender ud mod Kusken, og saa ud ad denne. Ved Siden af Kusken stod en simpelt klædt Mand; man saa Kusken vende sig om, se paa Barnet og sige Noget til sin Sidemand, der ligeledes vendte sig om, saa paa Pigen og gav sig til at gjøre Grimacer til hende. Barnet gik bort fra Vinduet i Døren og satte sig ned. Lidt efter aabnede Manden imidlertid Døren, stak Hovedet ind og smækkede med Læberne til Pigen, som om han vilde kysse hende. Moderen skød Døren til uden at sige Noget, Døren blev atter aabnet af Manden og atter lukket af Moderen, der bestandig forholdt sig taus. Mr. Putnam blev imidlertid opmærksom paa, hvad der foregik, og da Døren paany blev lukket op af Manden, sagde han til ham, at disse Damer vare under hans Beskyttelse, og at han ikke tillod, at man fornærmede dem. Efter en kort Ordvexel i Døren gik Manden ind i Vognen og satte sig ned paa en larmende Maade lige overfor de Andre, idet han tog saa megen Plads op som mulig. Han begyndte paa en grov Maade og i en Tone, der viste, at han var beruset, at spørge Mr. Putnam om, hvem han var; Svaret lød, at han ikke vilde tale med ham, da han var fuld. Manden spurgte derpaa gjentagne Gange Putnam, hvor langt han kjørte med, og da denne ikke svarede, føjede han til med en truende Bevægelse: »Jeg kjører med saa langt som De, og før vi skilles, skal jeg give Dem Døden og Djævelen.« Han gik derpaa atter ud paa Platformen ved Siden af Kusken; og da Vognen noget efter standsede for at lade Putnam og Mrs. Duval komme ud, laante han hos Kusken, der forholdt sig aldeles passiv, en stor Jernkrog, som bruges, naar Forspandet flyttes om til den anden Ende af Sporvognen, løb hen imod Putnam, og medens denne steg ud, slog han ham af al Magt i Hovedet; næsten uden at give en Lyd faldt den Ulykkelige om med knust Hjerneskal, og medens der hurtig samlede sig Folk om den Døende og de to af Angst halvt bevidstløse Kvin-

der, løb Morderen sin Vej, medens Kusken satte Hestene i Galop og kjørte bort i strygende Fart. Det lykkedes imidlertid Politiet endnu samme Nat at faa Morderen opdaget; det var en Extra-Konduktør ved en anden Sporvogn ved Navn Foster, og han anholdtes i sit Hjem, hvor han rolig laa og sov.

Denne blodige Begivenhed satte New-York i stor Bevægelse. Der var i den senere Tid forefaldet flere lignende Overfald paa Dampfærgerne og paa Banestationerne, og overalt fra hørte man de alvorligste Klager over denne Tilstand — thi det hører dog ikke, som man efter visse Fremstillinger skulde tro, til Dagens Orden, at Folk overfaldes eller udplyndres i New-Yorks Gader — og de bestemteste Fordringer om en energisk Optræden lige overfor disse »Rowdies«, som syntes at tillade sig Alt. Der var en særegen Grund til at befrygte, at Retfærdigheden ikke skulde ramme Foster. New-Yorks daværende »demokratiske« (konservative) Styrelse, der jo har faaet en herostratisk Berømmelse over hele Verden ved sine samvittighedsløse Plyndrerier og Underslæb, og som har skadet hele Amerikas sociale Kredit i højeste Grad, mentes at ville gjøre Alt for at frelse Foster, der spillede en vis politisk Rolle i de lavere Regioner og havde ydet værdifulde Tjenester ligeoverfor »Republikanerne«, og som endelig var Søn af en meget rig Mand.

Hovedinteressen koncentrerede sig om Sagens processuelle Forfølgning; det faktiske Sammenhæng var klart fra Begyndelsen af, og der fremkom ikke heller under Forhørene noget eneste virkelig nyt Punkt. Hvad det i saa Henseende gjaldt om, var først at finde Juryens tolv Medlemmer, og her saa man da et Syn, som unægtelig giver ejendommelige Forestillinger om Fordelene for New-York af Jurysystemet. Man kan vistnok temmelig snart blive enig om, at Juryinstitutionen maa bedømmes temmelig forskjellig, eftersom man betragter dens juridiske og processuelle eller paa den anden Side dens politiske Betydning. I første Henseende turde man finde dens Gavnlighed højst tvivlsom; om den end ikke bliver ligefrem stridende mod god Retspleje, kan det ikke nægtes, at det er en Institution, som skriver sig fra lidet udviklede Forhold, hvor der kun var Tale om simple,

faktiske Spørgsmaal, og som det, fra denne Side set, synes en Anakronisme at ville føre ind i vort Samfundsliv. Anderledes forholder Sagen sig imidlertid, naar man betragter dens politiske Side. Her bliver Institutionen en Form for Folkets Suverænetet: Folket giver Lovene, Folket sikrer Lovenes Udførelse. Gjennem Juryinstitutionen føres Retfærdighedens Ide umiddelbart over i Samfundslivet, den lærer enhver Borger at beklæde en Magistratur, at føle Delagtighed i Samfundets Regering, at trænge ind i Lovenes Aand. »Je ne sais si le jury est utile á ceux qui ont des procés, mais je suis sûr qu'il est trés-utile á ceux qui les jugent« — det er Sandheden, men naar det sidste Led falder bort, hvad bliver der saa af hele Juryen? Dette Spørgsmaal maatte man virkelig gjøre sig selv, naar man saa, hvad der foregik i Fosters Sag.

Ifølge en ældre Lovbestemmelse, som skriver sig fra den Tid, da der i New-York kun udkom en Avis, maa Ingen blive Medlem af en Jury, som har søgt eller faaet saa megen Oplysning om Sagen, at han har dannet sig en forudfattet Mening, eller som har udtalt en bestemt Mening om den. Nu i vore Dage og derovre, hvor Publikum ved en saadan Lejlighed holdes ligesaa velunderrettet af Bladene om Sagens Gang, som om det var et Folk af lutter Forhørsdommere, passer en saadan Bestemmelse ganske vist ikke mere, og ved denne Proces viste dens Karakter sig i et ualmindelig klart Lys. Den førte, som Bladene udtrykte det, til, at man maatte gjennemstøve det halve New-York for at finde »dets tolv værste Idioter«. En Uge gik hen med, at Aktor og Defensor i Retten forhørte og krydsforhørte over tusinde Kandidater til Jurorværdigheden for at udfinde disse tolv Mænd »uden forudfattet Mening«, og Bladene vidste ikke, om de skulde le eller græde, naar de den ene Morgen efter den anden kun kunde berette, at der var fundet en eller to Jurymænd til og i Stedet for Referater af selve Proceduren maatte bringe Spalter fulde af Krydsforhørene om »forudfattet Mening«. Som Prøve paa, hvilke Mænd man gik paa Spor efter som de rette Deltagere i den dømmende Myndighed, kan tjene følgende

Brudstykke af Spørgsmaal til Jurorkandidaten og dennes Svar efter det stenografiske Referat i »Tribune«:

»Er De Modstander af Dødsstraffen?«

»Aa ja — ja, Sir.«

»Dersom De sad i en Jury, hvor der var Tale om Dødsstraf, vilde De saa slutte Dem til en Kjendelse om at hænge en Mand?«

»Jo, Sir — jo vel, det vilde jeg.«

»Har De dannet Dem eller udtalt nogen Mening om den Anklagedes Skyld eller Uskyldighed?«

»Jo, Sir.«

»Saa er De altsaa paa det Rene med Dem selv derom?«

»Nej, Sir, aa nej.«

»Føler De ingen Partiskhed for eller imod Fangen?«

»Det tror jeg nok, jeg gjør.«

»De føler Dem altsaa forud indtagen?«

»Ikke en Smule, Sir.«

»Har De hørt Noget om denne Sag før?«

»Det tror jeg nok, jeg har.«

»Dersom De sad i Juryen, vilde De saa afgive Deres Kjendelse efter, hvad der forelaa, eller efter, hvad De havde hørt som rene Rygter?«

»Rene Rygter, Sir.«

»De forstod mig vist ikke. Vilde De afsige Deres Kjendelse efter det Foreliggende?«

»Det Foreliggende.«

»Dersom det stod i Deres Magt at gjøre det, vilde De saa forandre Loven om Dødsstraffens Anvendelighed eller lade den blive staaende?«

»Lade den staa.«

»Vilde De lade den staa eller forandre den?«

»Forandre den.«

»Ja, hvad vilde De saa egenlig?«

»Ved det ikke, Sir.«

»Er De Grundejer?«

»Ja, Sir — aa ja.«

»Har De selv Hus, Jord, oppebærer De Afgifter af fast Ejendom eller Husleje?«

»Ingen af Delene, Sir, jeg lever som Kostgænger.«

Og denne Kostgænger antages tilsidst som »competent juror«.

Naar en Jury sammensættes saaledes, og naar hertil kommer, at det efter den Maade, hvorpaa Proceduren for en Jury let udvikler sig, bliver en af de Egenskaber, som udgjøre en dygtig Sagfører, at kunne gjøre Juryen saa forvirret som mulig — kan man ikke forundre sig over, hvad man tidligere vilde have anset for utroligt, nemlig at selv de mest frisindede og indflydelsesrige Blade angribe hele Jurysystemet. »Tribune« sagde, for at tage et Exempel, i sit Nummer af 25de Maj om Sagen: »Hvad der er foregaaet, tjener til at oplyse nogle af de mange Absurditeter ved Jurysystemet, som engang var Lovens Stolthed og Frihedens Palladium, men som nu ved Retternes fordærvelige Praxis har bragt det til at vanære Loven og sætte Folkets Velfærd, maaske dets Frihed, i Fare.«

Selve Proceduren for Skranken frembød ikke nogen ualmindelig Interesse. Fangens Advokat talte meget udførlig, men søgte væsenlig at redde ham ved at fremhæve hans Utilregnelighed. Naturligvis manglede der i Forsvaret ikke paa ejendommelige Sofismer; det blev saaledes bl. A. gjort gjældende, at Putnam særlig havde irriteret Foster netop ved ikke at ville indlade sig i Skjænderi med ham, da Intet irriterer fulde Folk mere, end naar man ikke vil tage Notits af, hvad de sige. Proceduren begyndte om Mandagen tidlig om Formiddagen og sluttedes tidlig Onsdag Formiddag. Juryen trak sig tilbage, og medens en anselig Politistyrke havde nok at gjøre med at holde Indgangsdørene og Gangene til Retssalen frie for den Mængde, som ikke var forsynet med særlige Kort, sad man indenfor i spændt Forventning om, hvad Udfaldet vilde blive. Retssalen frembød et interessant Skue. Bænkene paa Tilhørerpladsen udenfor Skranken vare naturligvis tæt fyldte, og indenfor Skranken var der en endnu mere broget Forsamling. Den Tribune, hvorpaa Dommeren havde sit Sæde, hævede sig over en tæt sammenstuvet Skare af de til disse Pladser

særlig Privilegerede, de i Sagen nærmest Interesserede, Advokaterne, Damer og Reporters. Fangen selv, som sad imellem to civilklædte Betjente, forsvandt helt i det almindelige Publikum, og ved at se hans raa, ligegyldige Ansigt skulde Ingen tro, at det var den Mand, for hvem det i denne Stund gjaldt Liv eller Død. Kun naar der hørtes en eller anden ualmindelig Støj fra den Side, til hvilken Juryen var gaaet ud, gav det ligesom et lille Sæt i ham, og han vendte uvilkaarlig Hovedet om, men kun for atter at indtage sin ligegyldige Holdning, naar Støjen igjen ophørte. Langt mere Medfølelse end han opvakte hans Hustru, som tæt tilsløret sad med sine tre smaa Børn mellem de kvindelige Tilhørere for at vente paa Afgjørelsen af sin Mands Skjæbne, men tillige, og vel ikke mindst, for at gjøre Indtryk paa Juryens Hjerte.

Der gik en Time og to Timer og tre Timer, og der kom ingen Jury tilbage. Heden i Retssalen blev næsten overvældende; en Fjerdedel af Tilhørerne var falden i dyb Slummer, og de fleste Andre og Retten selv fra Dommeren og Skriveren til Dørvogterne syntes at være lige ved det. Døsige og tause sad vi Alle, saa at Retten til Trods for den spændende Situation frembød et Billede paa en Domstol i Prindsesse Torneroses slumrende Rige. Men pludselig løses Fortryllelsen, Tilhørere og Dørvogtere og Skrivere vaagne til fornyet Liv. »Juryen kommer,« hedder det, og ind kom de tolv stakkels »Idioter« i sørgeligt Optog, thi de vare uden noget Verdict, og deres Ærinde var kun at udbede sig yderligere »Instruktioner« af Dommeren. De fik ikke megen Trøst; Dommeren, iøvrigt en af de efter Sigende flinkeste Dommere i New-York, henviste dem til sin Tiltale om Morgenen og fremhævede kun paany med et Par Ord Nuancerne mellem overlagt Mord, simpelt Mord og det uden bestemt Forsæt om at skille Nogen ved Livet foretagne Drab. Paany maatte de begynde deres Deliberationer, men nu havde man tabt Taalmodigheden, og Retssalen tømtes efterhaanden. Jo før man gik, desto bedre; Kl. 9 om Aftenen var Juryen lige vidt og blev lukket inde for Natten. Først den næste Formiddag lod den Retten vide, at den var bleven enig om et Verdict. De Edsvorne blev førte ind, og

den Ældste af dem meddelte Dommeren, at Juryen var bleven enig om et Verdict, som erklærede Foster skyldig i overlagt Mord, men med Anbefaling til Naade.

I Henhold til Juryens Kjendelse dømtes saa nogle Dage efter Foster til »at tages hen og hænges ved sin Hals, til han var død,« og i sin alvorlige Tiltale anbefalede Dommeren ham indtrængende ikke at nære noget forfængeligt Haab om Benaadning. I Virkeligheden var den almindelige Stemning saa stærkt imod Manden, at der syntes at skulle mere end almindelig Dristighed hos Guvernøren for New-York til at benaade ham; og dog adskillige Maaneder efter den til Exkutionen bestemte Dag levede Foster endnu i bedste Velgaaende, og det uden at være benaadet. Den nordamerikanske Proces tillader forunderlige Spidsfindigheder, og det var, efter at have gaaet alle New-Yorks Domstole rundt, endelig lykkedes at finde en Dommer, ved hvis Hjælp den afsagte Doms Virkning blev suspenderet og nyt Forhør optaget, hvormed Meningen kun var, at Sagen skulde gaa lidt i Glemme, og Benaadingen saa komme. Ved Udgangen af 1871 var i Virkeligheden ingen Afgjørelse kommen.

New-Yorkeren.

New-Yorks Styrelse — Sørgelige Exempler — Irlænderne — »Stemmekvæget« — Hvad det Alt lærer dem — En Presseskandale — Pressen som Redningsmand — Samfundslivet — Den utrættelige Virksomhedsiver — Godgjørenheden — Det amerikanske Hus — Selskabeligheden — Folk i Selskab.

Det er en bekjendt Paastand, at der ikke er noget Land i Verden, der har den Evne til at assimilere Indvandrere som Nordamerika, og man behøver ikke at være længe i Landet for at føle Sandheden heraf, om end kun halvt instinktmæssigt. Man kommer ind i et Land, hvor der næsten overalt staar gjæstfrit aabnet Plads for Indvandreren, og hvor det i Virkeligheden kun er den Uduelige eller Dovne, som behøver at frygte for sin Fremtid. Man ser et Samfund, som strax er rede til at optage den nye Borger i sin Midte, give ham alle Rettigheder og Pligter og anerkjende ham, som om han havde arbejdet med i Vingaarden fra den første Time af, og dette Samfund endelig, som er saa redebont til at aabne sig, er vel rigt paa Udskejelser, men endnu rigere paa Storhed, rigt paa kaotisk Forvirring, men endnu rigere paa gyldne Fremtidsløfter, en altfor fri Tumleplads for alle slette Lidenskaber, men i endnu større Omfang en aaben Mark for alle Frihedens gode Kræfter.

Er der noget Sted derovre, hvor Overbevisningen herom ligesom ligger i Luften og kommer til En af sig selv, er det vel Staden New-York. Man har i Europa en temmelig klar Forestilling om, hvorledes Staten New-York regeres, og hvorledes atter Byen New-Yorks Kommunalbestyrelse administrerer; man ved, at i den lovgivende Forsamling har Majoriteten til for ikke længe siden været i Hænderne paa Bedragere og Spekulanter, som benyttede Lovgivnings-

virksomheden for den største Del til at fremme deres egne private Planer; man har set og hørt, hvorledes Kommunens Budget udviser en umaadelig Gjæld, som er opstaaet paa den uforklarligste Maade, hvorledes der betaltes kolossale Summer for Gadefejning, som aldrig fandt Sted, og for Brolægningarbejder, som aldrig udførtes, for Bygninger, som ikke engang vare Luftkasteller, til Hundreder af Embedsmænd, som ikke kjendte deres Embeder, til vigtige Autoriteter, som ikke existerede. Det bekjendte »Tællelys« i det gamle russiske Budget har ganske vist mangfoldige Sidestykker i det unge republikanske Samfund; kommer man dertil, finder man maaske endnu flere, end man ventede, men man bliver endnu mere overrasket ved at se, hvor godt det Hele gaar alligevel, og ved at finde denne By, som man troede sukkede under sin korrupte Regerings Trældom, tage denne som en ganske vist ubehagelig Overgang, der imidlertid ikke kan være Andet end en Overgang, og som man maa finde sig i saa længe »for sine Synders Skyld«, ganske paa samme Maade, som en enevældig monarkisk Stat vilde have fundet sig i at have en uduelig Regent, til man blev ham kvit. Der er endvidere ganske vist endnu ikke mindste Udsigt til nogen ideal Repræsentation, men det forlanger man heller ikke; naar blot Partierne ere nogenlunde ligelig repræsenterede, er man glad, saa holde de hinanden Stangen og passe paa hinanden, vel ikke for Sagens Skyld, men af Nid, men — trøster man sig med — Resultatet bliver dog det samme.

Saaledes tager New-Yorkeren Tingene, Mange endnu mere lemfældigt. Man kan saaledes høre moderate Republikanere undskylde Demokraterne med, at de dog ikke altid selv stikke de Penge, de plyndre fra det Offenlige, i Lommen, men anvende en stor Del af dem til »Partiformaal«. Man kan maaske have Lov til at tage Tingene lidt ligegyldigere, end vi vilde anse det for forsvarligt i Europa, thi Samfundet derovre har en bredere Ryg til at bære politisk onde Dage. Det politiske Liv i Amerika indeholder megen Fordærvelse, det er let at se, og det er meget muligt, at det skal følge lang Tid med de brede Demokratier, at Politik bliver en Profession af noget tvivlsom Hæderlighed; baade her og i Schweiz er

der stærke Tegn derpaa. Men det Hele kan gaa godt alligevel, det er en Overbevisning, man ogsaa kan faa i de to nævnte Republiker, og den er jo ret trøstelig i vore Tider.

Hvor Ondet er, er ogsaa Lægedommen, om den end ikke kommer strax. Lad os betragte Maleriets mørke Sider. New-Yorks Stilling var ganske vist farlig. Lovgivning og Administration, for en Del ogsaa Domstolene vare, ialfald medens det demokratiske Parti stod ved Roret, i Hænderne paa en bundfordærvet Bande, som ikke tænkte paa Andet end at berige sig selv og var aldeles ligegyldig for de Midler, den brugte. Det kniber, for at nævne et Exempel, med Majoriteten i den lovgivende Forsamling, og saa kjøber man den Stemme, man mangler, med en saadan Offentlighed, at alle Bladene nævne den kjøbte »Republikaner« og den Sum, for hvilken han er solgt.

Et andet Exempel. Et Lovforslag af kriminalretligt Indhold jages tilligemed en hel Bunke andre Lovforslag igjennem i de sidste Dage af Samlingen under den mangelfuldeste Forretningsgang, saa de end ikke foreligge trykte, før de ere endelig vedtagne, og der ingen ordentlig Redegjørelse findes i Protokoller eller andetsteds om, hvilke Ændringer der ere vedtagne. Da Samlingen er endt, og Lovene blive bekjendte, opdages der i det kriminalretlige Forslag Bestemmelser, som give Dommerne en næsten ubegrændset og uansvarlig Myndighed til at straffe for Kritik af Retten og dens Dekreter. Hvorledes denne Bestemmelse er kommen ind, er højst uforklarligt; vi have jo vedtaget den, sige »Demokraterne«; det vide vi ikke noget om, sige »Republikanerne«, det er Falskneri; Guvernøren lader, som om han ikke ved Noget af det Hele, og man er henvist til i næste Samling at gjøre Loven om igjen.

Bestemmelsen var selvfølgelig højst bekvem for Dommerne af det demokratiske Parti, thi den var rettet mod Bladene, som gjorde deres Yderste for at komme »Tammany-Ringen«*), hin berygtede demo-

*) I Klubben holder man paa forskjellige Minder fra Indianertiden og kopierer i sine Ceremonier, hvad der unægtelig er ret træffende, hine barbariske Stammers Sædvaner. Stor-Sachem var den mest berygtede af de kommunale Plyndrere, William Tweed, »the boss of the ring«.

kratiske Partiklub, tillivs. Saaledes gik det, og Udsigterne til en Forandring vare ikke de bedste. Røverpartiet støttede sig paa Pøbelens Majoritet, navnlig paa Irlænderne, som især have koncentreret sig i denne By.

Irlænderen er en af de værste Plager, Europa har testamenteret Amerika. Var Unionen fri for dem, vilde Alt se ganske anderledes roligt og ordnet og civiliseret ud. Det irske Spørgsmaal er et af de vanskeligste herovre, det dukker paa en Maade op, næsten hver eneste Gang der skydes en Mand i en Drikkestue, og der kommer Tider, hvor Revolveren og Irlænderen antage Dimensioner, som ere truende for hele Unionen og særlig for New-York. Man mindes maaske de blodige Optrin, som i Juli 1871 fandt Sted i New-York, da de katholske Irlændere angreb det Festoptog, som deres protestantiske Landsmænd, »Orangisterne«, efter gammel Skik og Brug havde foranstaltet til Minde om Slaget ved Boyne. Man fik ved denne Lejlighed ret Øjnene op for det Omfang, i hvilket Irlænderne troede at kunne beherske New-York, som de alt kalde »en irsk By«. De forlangte først, at man skulde forbyde de protestantiske »Orangister« deres Festoptog, skjøndt de selv fjorten Dage i Forvejen havde paraderet gjennem New-Yorks Gader til Ære for Pavens Jubilæum og sat hele Byen paa den anden Ende ved deres jubilerende Spektakler. New-Yorks Mayor og Politisuperintendenten, som begge høre til Tammany, føjede sig efter de tro Vælgeres Forlangende og forbød Processionen. Denne Ydmygelse vakte imidlertid en saadan Harme hos alle ordentlige Borgere, at Guvernør Hoffmann fandt det raadeligst at sætte Hensynet til Unionens Love over Irlændernes Ønsker og tilbagekaldte Forbudet, idet han tilkjendegav, at Processionen skulde blive beskyttet med Vaabenmagt. Dette skete ogsaa, den blev desuagtet angreben, og det kom til en Kamp i Gaderne, hvor 100 Mennesker mistede Livet og adskillige Hundrede saaredes. Det var stadigt det irske Spørgsmaal, som meldte sig.

Man kan hjemmefra have havt en god Del Sympathi for det ulykkelige Irland og dets ulykkelige Befolkning, men naar man ser Irlænderne herovre, er det vanskeligt at beholde Nogetsomhelst til-

bage af den. Den immigrerede Irlænder er en af Unionens uheldigste Faktorer. Den skylder ham forholdsvis meget Lidt. Det er Irlændere og Tyskere, som spille Hovedrollen i Indvandringen, men ligesaa vist som det er, at Unionen skylder Tyskeren overordenlig Meget, ligesaa tvivlsomt er det, hvad den skylder Irlænderen. Denne har ganske vist bragt den adskillig billig Arbejdskraft; og om det end er meget overdrevent at sige, at det er Irlænderen, som har bygget Amerikas Jernbaner, har han dog unægtelig ved disse og andre Arbejder, hvor der kun kræves haarde Hænder, gavnet Landets økonomiske Stilling endel; men til Gjengjæld har han været en Hemsko paa den amerikanske civilisatoriske Udvikling. Den katholske Irlænder er en Race, som synes rent at mangle Perfektibilitet. Han er ligesaa umedgjørlig, ligesaa haardnakket i ikke at ville lade sig paavirke af Kulturen derovre i dette rige Land, som han er hjemme i sin Fattigdom, hvor han skyder Skylden for sin Elendighed over paa Englænderen. Disse Folk sige, at de flygte til Amerika for at undgaa Undertrykkelse og Trældom, og der er derovre ikke raaere Despoter end de. De raabe paa Frihed, og Ultramontanismen har ikke lydigere og mere blinde Slaver i sin Tjeneste til at kæmpe imod Menneskeslægtens Fremgang end de raa, fordrukne og uvidende »fromme« Irlændere. Takket være dem er det ogsaa derovre lykkedes den katholske Kirke at gjøre de samme lydløse Erobringer, som i Europa fylde med Forbauselse hver den, der har havt nogen Lejlighed til at færdes paa Protestantismens og Katholicismens Grændseskjel og se den umaadelige Energi, hvormed den katholske Kirke hver Dag arbejder paa at styrke sine Stillinger.

Det er disse Folk, som have baaret det demokratiske Regimente i New-York, det er »Stemmekvæget«. Dets Stemmer kjøbtes med den elskværdigste Ligefremhed: bestemte Priser paa Stemmer en détail, bestemte Priser paa et Parti, taget under Et. Det kunde næsten synes, som om den almindelige Valgret havde gjort det umuligt at komme op fra dette Uføre. Forslog Stemmetallet ikke rigtigt, lod man de samme Horder stemme i forskjellige Distrikter; forslog heller ikke

dette, havde man den simple Udvej at forfalske Stemmegivningen; Alt syntes at kunne gaa, og gaa saalænge det skulde være.

Og dog, kun et Par Maaneder efter den Tid, da Alt saa haabløst ud, kun et Par Maaneder efter, at den gaadefulde Lovbestemmelse til Beskyttelse for de kjøbte Dommere mod Pressen var smuglet igjennem, var det lykkedes at give dette samvittighedsløse Plyndresystem dets Banesaar.

Det samme Overmaal af Frihed, som har kunnet bringe New-York under et saadant Herredømme, har ogsaa lært New-Yorkerne, hvad Selvhjælp vil sige. Der er ingen landsfaderlig, mild og retfærdig Regering, ingen haard, men kraftig Cæsarisme, som kan bringe dem ud af Klemmen, godt, saa gjøre de det selv.

Der var i 1871 to karakteristiske Begivenheder i New-Yorker Pressens Historie, som ogsaa repræsentere Medaillens to Sider. New-Yorks største Rabalderblad er det lidet agtede »New-York Herald« som ved et vittigt Spil af Skæbnen staar paa den samme Grund, hvor Barnums Museum laa. Det er maaske det i Europa bedst kjendte Blad, nærmest paa Grund af den storartede Maade, hvorpaa det har benyttet Telegrafen til at skaffe sig hurtig og fuldstændig Kundskab om Alt, hvad der foregaar i Verden, og som satte det i Stand til at slaa »London Times« i engelske Anliggender. Under Forhandlingerne i Washington om Alabama Traktaten blev »Herald« imidlertid slaaet af »Tribune«, New-Yorks mest respektable Blad, og som nu tillige viste sig at kunne hamle fuldstændig op med »Herald« i Retning af at levere Nyheder. Det var medens Senatet forhandlede om Traktatens Ratifikation blevet bestemt, at Traktaten skulde ubrødelig hemmeligholdes, indtil Senatet havde antaget den. Samme Dag, som den meddeltes Senatet, stod den i »New-York Tribune« fra Ende til anden.

Hele Traktaten var med fuldstændig Nøjagtighed i Løbet af en Nat bleven telegraferet til Bladet, paa hvis forreste Sider den prangede som et Kæmpetelegram paa 4½ Spalter, omtrent af Størrelse som Times-Spalterne. Det angav sig at være telegraferet fra Bladets Korrespondent i Washington, og »Tribune« meddelte triumferende, at vedkommende Telegrafkompagni havde stillet fire Ledninger til

Korrespondentens Disposition, for at det Hele kunde komme i god Tid til Trykkeriet. Det var et industrielt Mesterstykke i Retning af Nyhedslevering, som var blevet udført, og det gjorde den største Opsigt over hele Unionen. Det er betegnende for den Maade, hvorpaa Amerikanerne optage Sligt, at de dødstrætte Telegrafister i Washington sluttede den lange Depesche, da Morgenen brød frem, med at telegrafere: »Hurra for Tribune!« Hvem der imidlertid ikke var begejstret over Tribune's »Smartness«, det var endel af Senatorerne, rigtignok nærmest kun de, som havde Noget imod Bladet og dets Retning. De Andre synes at have taget Sagen rolig, og om nogen upartisk Indignation over den begaaede Indiskretion i og for sig synes der hverken der eller andetsteds at have været synderlig Tale. Der sattes imidlertid en stærk Agitation i Gang i Washington. Bladets Korrespondent, iøvrigt en af dets mest fremragende Medarbejdere, og som efter denne Bedrift har Udsigt til en glimrende Fremtid i den amerikanske Presse, blev opfordret til at afgive Forklaring over, hvor han havde faaet Traktaten fra; han afgav en Forsikring om, at han hverken havde den fra nogen Senator eller fra nogen Betjent i Regeringens Trykkeri (Depeschen antoges efter nogle smaa Fejl i Texten at være sendt efter et Korrekturark); videre vilde han ikke svare. Senatet lod sig imidlertid drive videre, og det dekreterede, at Hovedkorrespondenten og hans Medhjælpere skulde tages i Forvaring i Kapitoliet, indtil de afgav den ønskede Forklaring. »Tribune« svarede herpaa ved at underrette Publikum om, at det fordoblede sine Korrespondenters Salær, medens de vare under Anholdelse, som et ringe Bevis paa Erkjendtlighed for den udmærkede Tjeneste. Det kan her i Forbigaaende bemærkes, at »Tribune«'s Hovedkorrespondent i Washington i fri Tilstand nyder et Salær af 6000 Dollars om Aaret, saa at han med en vis Sindsro kunde imødese en længere Fængsling. Det var imidlertid ikke »Tribune« alene, der ydede sin Korrespondent Anerkjendelse. Det vrimlede af rosende Udtalelser i andre Blade, Udtalelser, som »Tribune« omhyggelig indregistrerede, i Anholdelseslokalet i Kapitoliet gav Korrespondenten formelig Kur til Medlemmer af Senatet, som kom

for at bevidne ham deres Højagtelse, og Kapitoliets Embedsmænd kappedes om at stille enhver Bekvemmelighed til de Fangnes Raadighed. Senatet havde nedsat en Komite til at afgive Betænkning om, hvad der videre skulde foretages i Sagen, men Stemningen slog efterhaanden fuldstændigt om, og da Komiteen var færdig med sin Rapport og sine Indstillinger om Tvangsforhør o. s. v., nægtede man at høre den; da Senatet ajournerede sig, sattes de Anholdte uden videre i Frihed, og »Tribune« og særlig Korrespondenten, som saaledes havde triumferet over Senatet, var i end højere Grad den amerikanske Presses Løve og Gjenstand for en Opmærksomhed, som bogstavelig talt langt overgik den, med hvilken Publikum fulgte selv den diplomatisk-politiske Side af Alabama Historien.

Dette, at New-Yorks hæderligste Blad, paa samme Tid som det, som tidligere omtalt, saa dristigt supplerede Politiets Virksomhed, ved Svig sætter sig i Besiddelse af et vigtigt diplomatisk Aktstykke, som Regeringen lige meget med eller uden Grund mener bør holdes hemmeligt i Landets Interesse, er den ene store Begivenhed i Pressens Historie.

Den anden er, at det er den samme Presse, over hvilken man saaledes synes at have al Grund til ganske at bryde Staven, som redder New-York fra dets Styrelse.

Det er nærmest »New-York Times«, som først fremdrog Sagen og efter at have skaffet sig de nødvendige Aktstykker, hvem ved hvorledes, aabent og uimodsigelig dokumenterede de utrolige Underslæb og Bedragerier.

Byens Herrer havde tidligere daglig hørt dette, men man havde taget det kloge Parti at tie ganske stille hertil, selv naar man sigtedes for et bestemt Faktum. Saa glemte Folk dog temmelig hurtigt Sagen, og engang imellem kom der blot i Bandens Blade almindelige Beklagelser over de Bagvaskelser, som altid udslyngedes mod politiske Modstandere, og Lovprisninger over Styrelsens ufortrødne, af Nid og Misundelse upaavirkede Arbejden for Byens Vel.

Nu kom da, stadig paa den ubegribeligste Maade, saadanne Afskrifter af Protokoller og Regnskabsbøger og Regninger, at det,

skjøndt man ogsaa nu forsøgte derpaa, ikke lod sig gjøre at tie sig fra det. New-Yorks respektable Borgere tog sig sammen, da Pressen brød Banen for dem, halvfjerdsindstyve af de største og anseteste Forretningsfirmaer kaldte Folk sammen til offentlig Forhandling, og man var enig om nu at føre Krigen igjennem. Det har holdt haardt, og New-Yorkeren kan være af tvivlsom Respektabilitet i offentlige Anliggender, men han tager ihærdigt fat paa dem, hvad han saa mener dermed.

Man maa, hvordan det gaar eller ikke gaar i det politiske Liv, ikke bedømme New-Yorkerne efter, hvad de ere som Politikere. Det er ikke alene Sagen, at Handel, Industri og alle Former for Vindskibeligheden kunne trives fortræffelig herovre, hvor bestikkelig Regeringen end er, og at det aandelige Liv kan røre sig stærkere og stærkere og berede en kommende Tid, enten det er slette Demokrater eller slette Republikanere, som staa ved Roret; men i det rent dagligdags Liv ser man Hundreder af Exempler paa, hvor fejlagtigt det vilde være at bedømme selve Samfundstilstandene efter det politiske Liv. For blot at tage et Par simple Exempler: I den samme By, hvor man hver Dag kan høre og læse, at man styres af lutter Røvere, hersker der i det merkantile Forretningsliv en gjensidig Tillid til hinandens Ord, som man neppe vilde finde Magen til i de bedst regerede europæiske Samfund. Og den samme Mand, der som Politiker vilde svigte i hvilkensomhelst Afstemning, naar han saa sin Fordel derved, holder som Forretningsmand paa det mest Samvittighedsfulde en mundtlig og uden Vidner afsluttet Kontrakt. I New-York bygges som bekjendt hint Raad- og Domhus, som vel paa sin Vis bliver det kostbareste i Verden; det skulde staa fuldt færdigt for 2½ Millioner Dollars og er endnu ikke fuldendt, skjøndt der har været udgivet næsten en halv Snes Millioner dertil. Hvordan det gik til hermed, var alt længe, inden der rørtes op i de kommunale Skandaler, saa bekjendt, at det f. Ex. nævnedes offentlig som den mest glimrende Brudegave ved et storartet Bryllup, at Brudgommen fik en Leverance til dette samme Raadhuses indre Udstyrelse. Men som et ejendommeligt lille Modstykke til en saadan

Aands Vidnesbyrd kan man udenfor det samme Raadhus, der ligger, lige overfor den mest befærdede Del af Broadway, hver Dag se Folk der komme med deres Brevpakker og Avisknipper til de paa Gaslygterne ophængte Postkasser og, naar de finde Kasserne for fulde, ganske rolig lægge deres Breve ovenpaa, og naar der ogsaa her er dannet en for høj Bunke, lægge dem ned paa Gaden ved Foden af Kassen. Man ved, at skulde der komme et Vindstød og feje et Par Breve bort, vilde de Forbigaaende sørge for, at de kom paa deres Plads igjen.

Der synes i det Hele taget iblandt Amerikanerne at være udviklet en stærk Følelse af indbyrdes Solidaritet, en høj Grad af den rette Samfundsaand, som ikke noksom kan paaskjønnes i vor, Individualismens Tidsalder. Af ydre Kjendetegn herpaa har man allerede Tilstrækkeligt i den Mangfoldighed af offenlige Anstalter, som findes rundtomkring. Man slider og slæber Dag ud og Dag ind for at tjene Penge, og bliver ved. Det er ikke her som i Frankrig, hvor det stræbsomme og arbejdsomme Folks økonomiske Ideal dog alligevel er at tjene saa mange Penge, at man kan leve uden at bestille Noget; at blive Rentier, det er Drømmen. Saaledes er det ikke i Amerika. Har man ingen Penge, vil man tjene nogle, har man tjent nogle, vil man have flere, og saaledes bliver man ved, til man døer.

Bliver en Amerikaner ruineret, tager han sig heller ikke Ulykken saaledes nær, som den vilde gjøre, der saa sin hele Fremtid omstyrtet. Han tager strax fat igjen, arbejde skulde han jo have gjort alligevel.

Men de Folk, der saaledes gaa ganske op i materielle Arbejder, elske ikke Pengene, saaledes som man maaske kunde forestille sig det; der er maaske intet Sted i Verden, hvor man er saa flot med sine Penge og særlig, hvor der gives saa Meget bort som i Amerika, og hvor man saa rundhaandet tænker paa sine Medmennesker.

Forf. tilbragte en Dag hos en Bekjendt, hvis Landsted ligger en halv Snes Mile fra New-York. Blandt Egnens Mærkværdigheder var der ogsaa et for en lille Landkommune ualmindelig smukt og

vel indrettet Opfostringshus for forældreløse Børn, der nylig var blevet færdigt. Udtalte man sin Forundring over, at en om end meget velstaaende, saa dog lille Kommune havde kunnet afse Midler til en saadan Stiftelse og kunnet paatage sig Udgifterne til at holde den gaaende, hørte man til Svar: »Aa, det har ingen Nød, Pengene komme nok, naar vi bare havde Børnene.« — »Børnene?« — »Ja, nu da Huset er færdigt, have vi maattet laane Børn fra de andre Kommuner; vi selv have kun tre, som vi kunde faa ind.«

Naturligvis var der flere end tre forældreløse Børn i Kommunen, men alle de Andre vare komne an hos Slægtninge eller andre Folk, som ikke vilde af med dem, da det kom til Stykket, og der ligger nu det smukke Opfostringshus i den dejlige Orange-Valley og venter paa, at Nogen vil være saa god at benytte det. Man er imidlertid ikke altid saa forhastet med at tage Bestemmelse om, hvor man vil være velgjørende, og kommer derfor ikke heller saa ofte tilkort. Der gives vel enkelte Arter af Stiftelser, som Interessen i sin Tid kastede sig uforholdsmæssigt stærkt over, men om hvilke man nu allerede begynder at mistvivle stærkt, f. Ex. Dranker-Asylerne, men de fleste gjøre uden Tvivl betydelig Gavn, om end deres Bestyrelse kan lade Adskilligt, ofte vel endog Meget tilbage at ønske. Det synes at gjælde i Amerika, baade i Stort og i Smaat, at der er meget Godt i Bunden, at det Hele gaar fremad tiltrods for alle de Hindringer, de styrende Personer kunne lægge i Vejen.

En Opregning eller en nok saa kort Karakteristik af Staten og Byen New-Yorks Mangfoldighed af offentlige Stiftelser skal jeg her ikke indlade mig paa, men kun fremhæve, at man ved at gjøre et selv nok saa flygtigt Bekjendtskab med dem atter og atter forbauses over, hvad Nordamerika i denne som i andre Henseender skylder det private Initiativ. Det viser, at Følelsen af det Ansvar, som Friheden giver, er trængt igjennem i alle Henseender. Ligesom i Schweiz ser man her til Stadighed, at en Mand, som har fortjent store Rigdomme, giver en Del af dem tilbage til Samfundet og Medborgere under en eller anden Form.

Lad os imidlertid, efter at have set et Øjeblik paa New-Yorkeren i det offentlige Liv, paa hans Færden og Holdning lige over for Samfundet, forsøge at kaste et lille Blik indenfor Husene; ogsaa det har sin store Interesse, ogsaa der er der Noget, som selv efter et kort Ophold falder i Øjnene som ejendommeligt.

Enhver nogenlunde velstaaende amerikansk Familie, som fører Husholdning, beboer sit eget Hus til Ejendom eller til Leje. Som alt bemærket leve forholdsvis mange amerikanske Familier paa Hoteller og Kosthuse, og i det Hele taget kan man vist neppe sige, at Sansen for husligt Liv er synderligt udbredt i Amerika. Men den mangler ikke; allerede den Maade, hvorpaa et amerikansk Hus er indrettet, viser dette. Der er vist den beundringsværdigste Omsigt for alle det daglige Livs smaa Fornødenheder, for Hyggelighed og Komfort i enhver Henseende.

Saasnart man kommer indenfor Gadedøren i et smukt Hus, har man en Følelse, ligesom man paa engang kom ind i hele Huset. Gulvtæpper ere ligesaa uundværlige for Amerikaneren som for Englænderen, de strække sig lige til Trapperne ud til Gaden og lade aldrig Ens Fod træde paa bart Gulv, saa længe man er i Huset. Allerede dette gjør strax ved Indtrædelsen et hyggeligt Indtryk; hertil kommer, at Trappegangen gjerne er smukt udstyret, forsynet med Lamper eller Kandelabre, og at ialfald om Sommeren ofte Dørene staa aabne rundtom i Huset — thi ingen Nation synes saaledes ligefrem at lægge Vind paa Træk som den amerikanske — saa at man ser lige ind i Værelserne, og deres elegante og smagfulde Udstyrelse strax gjør sig gjældende.

Fordelingen af Værelserne er gjerne saaledes, at man i Stueetagen — der i Huse, som ikke gjøre særligt Krav paa Fashion, ofte er en Mellemting af høj Kjælder og lav Stue — har Spisestue og et Par andre Værelser, der gjerne benyttes til de »Receptioner«, som spille en temmelig stor Rolle i Selskabslivet og ere Husets mere offentlige Værelser, paa første Sal findes Dagligstuer, og i de andre Etager Soveværelser.

Udstyrelsen af Værelserne er i et velstaaende amerikansk Hus meget tiltalende, i et rigt Hus ofte udmærket smuk. Der anvendes i et saadant ikke blot overordentlig Meget paa kostbare Tæpper, Gardiner, Spejle, Lysekroner og Møbler, men det er ingenlunde saa sjeldent et Syn at se smukke Kunstgjenstande, der da rigtignok gjerne skyldes ældre eller nyere europæisk Kunst. Rige Amerikanere, som have rejst i den gamle Verden, hjembringe ofte fra denne overordentlig kostbare Sager, Billedhuggerarbejder af Marmor og Bronce, Mosaikborde og andre Gjenstande, som vilde være Prydelser i fyrstelige Boliger. Naar hertil kommer, at der, som alt bemærket, er sørget paa en beundringsværdig Maade for alle det daglige Livs Fornødenheder, indrømmer man unægtelig Amerikanerne en vis Ret til at anse deres Huse som hørende til den bedste Art Opholdssteder, Menneskeslægten endnu har opfundet. Selv i mindre rige og i mindre velstaaende Huse er der en saadan Overflødighed af smaa Bekvemmeligheder, at man uvilkaarlig finder, at vi Europæere ere i højeste Grad nøjsomme i vore Fordringer til en Bolig. Varmeapparater benyttes i stor Udstrækning. Store Huse varmes helt igjennem ved Apparater, som kunne kræve en Mand til stadig Passning, men ogsaa i mindre Huse varmes paa forskjellige Maader større Dele til Stadighed. Et Badeværelse findes i ethvert ordentligt Hus, og i Sovekamrene har man baade varmt og koldt Vand til sin Raadighed. Kjøkkenildens Varme er ganske anderledes taget til Indtægt end hos os, hvor dens Rolle aldeles udspilles under Gryden.

Amerikanerne ere meget gjæstfri, og Selskabeligheden spiller en stor Rolle hos dem. Iøvrigt gaar det med den som med det daglige huslige Liv, den henvises stundom ogsaa til Hotellerne, og det er navnlig ikke sjeldent, at der i disses elegante Saloner afholdes Receptioner. Nogle af Amerikas største Pengematadorer føre et overordentlig tilbagetrukkent Liv. Dette gjælder saaledes om nogle af New-Yorks rigeste og ældste Familier. Andre gaa til en Yderlighed i modsat Retning og sætte en Ære i at vise en aldeles urimelig Ødselhed ved festlige Lejligheder og vigtige Familiebegivenheder. En af Unionens højeste Embedsmænd giftede sin Datter bort

paa samme Tid, som Prinsesse Alice af England ægtede Marquis'en af Lorne, og baade amerikanske Blade og amerikansk Bysnak berettede triumferende, at det amerikanske Bryllup ikke gav de fyrstelige Ceremonier i England efter i Pragt og Elegance. Og dog blev dette Bryllup fordunklet af et andet, som fandt Sted nogen Tid efter, ved hvilket den fornemste Leder i »Tammany Ringen« bortgiftede sin Datter. Hele Unionen fik Efterretning om Brudens Dragt, om det Tøj, hvormed Fifth Avenue, hvor Brudehuset laa, var belagt, og om de overordentlig kostbare Gaver, efter Sigende til Beløb af en halv Million Dollars, i hvilke Ringens Medlemmer og andre Medsammensvorne søgte at finde svage Udtryk for deres Følelser.

Det amerikanske Selskabsliv har paa en meget praktisk Maade optaget den Skik, at der gjøres Visiter om Aftenen; naar den sene Middag er endt, begynde Dørhamrene i de fashionable Kvarterer ret at dundre; saa hist og saa her samler man sig i fortrolige Klynger om Kaminen, faar sig en lille Passiar med Familien og dens Gjæster, hører Nyt og gaar saa til Naboen. Det er en fri, behagelig Form for selskabelig Omgang, som unægtelig har betydelige Fortrin fremfor Formiddagsvisiterne.

Amerikanernes Levemaade, i særlig Forstand, er god og kraftig; de have den angel-saxiske Tilbøjelighed for kraftig og stærk Føde, skjøndt Klimaet er væsentlig forskjelligt fra Englands. Stilen for de daglige Maaltider er ogsaa engelsk. De rige Familier i de østlige Stater ynde dog at give deres Kjøkken et fransk Tilsnit, og i New-York ere franske Kokke og franske Kokkepiger meget søgte. Om man imidlertid end spiser sin Mad paa Fransk, drikker man sin Vin paa Engelsk. Naar Maaltidet er endt, tages Dugen af, eller en anden Dug bredes, nye Glas sættes ved Kuverterne, og man lader Vinen vederfares Retfærdighed.

Amerikanerne forstaa fortræffeligt at tale, baade i Samtaler og i Monologer. I sidste Henseende maa man vist endog sætte dem ualmindelig højt. De tale næsten altid med forbausende formel Færdighed; de pathetiske Taler ere ofte mindre heldige, noget fraseagtige, men som »Bordtalere« i noget indskrænket Forstand ere de

fortræffelige. Naar det er ved en Lejlighed, hvor der holdes saadanne Taler, gaa de Slag i Slag og næsten altid morsomme og livlige. Amerikanerne have en særegen Smag for tørt Lune, og det er væsentlig dette, der krydrer deres Taler, som ere spækkede med Anekdoter og vittige Historier, der i fortroligere Kredse ofte ere i høj Grad saftige. Det kan ikke nægtes, at Amerikanerne have en særegen Smag for denne Slags Morsomheder, og det er gjennemgaaende, at adskillige af de paa deres Vis ganske vist morsomste, men tillige platteste Historier, som fortælles i Amerika, indledes med: »Lincoln plejede at fortælle«; i Virkeligheden skal »the great and good Lincoln« have været en stor Ynder af slige Morsomheder. Amerikanerne have en særegen Smag for Platheder, men de forstaa ogsaa at føre alvorlige Samtaler. Der er maaske ikke mange Videnskabsmænd af høj Rang i Amerika, men der er mange dannede Mænd og særdeles mange af, hvad vi kalde »fornuftige« Folk, med hvilke vist Enhver kan samtale med Udbytte. Man burde maaske her først have nævnet Damerne. Det er bekjendt, at de amerikanske Damer, især iblandt Klassen »upper ten thousand«, ere en i høj Grad forkælet og ikke lidt fordærvet Race. De bekymre sig meget lidt om deres Hjem, have ikke det bedste Ry som Hustruer og et meget daarligt Ry som Mødre, ja ville ikke være det. De ere svagelige og skrøbelige af lutter Mangel paa naturligt Liv, excentriske og hysteriske, i høj Grad uvidende og i højeste Grad letsindige. Saaledes er den ene Side af Billedet, og man tør vel neppe paastaa, at den er falsk; men det amerikanske Kvindekjøn i sin Helhed bliver maaske mere end de fleste andre Landes Kvinder dømt efter Modedamer og excentriske Abnormiteter. Selvfølgelig findes ogsaa der virkelige Kvinder, og Ens Ophold i Amerika være nok saa kort, man vil altid have havt Lejlighed til at blive forbauset ved at møde Kvinder, som uden at ophøre at ville være Kvinder havde en aandelig Udvikling og Modenhed, hvortil vi Mænd ere vante til at tænke os monopoliserede, og med en aandelig Lethed og Friskhed, som vi dog ville erkjende i Reglen ikke staar til vor Raadighed, forstaa de at meddele af deres rige Indhold.

De amerikanske Blade forbause En ved deres Brogethed. De meddele alle mulige Dagsbegivenheder og meget Mere; paa samme Side, paa hvilken de meddele, at 2 og 2 ikke er 4, naar de ere 22, at den Middag, til hvilken man ikke blev bedt, er den vanskeligste at fordøje, og andre lignende Kjældermænd og Aforismer, indeholde de en indgaaende, med Talstørrelser overdænget Undersøgelse af den Vandkraft, som kan antages at være tilstede i denne eller hin Stat. Men de afspejle i saa Henseende ganske deres Læseres Aand. En Kreds af ældre modne Mænd kan springe fra den mest alvorlige, forretningsmæssige Samtale ind i en Krydsild af Anekdoter og Historier, og man kan sidde ved et Middagsbord i en Kreds af unge Løver, saa løveagtige, at den ene ikke har en Knap i sin Skjorte af anden Størrelse og paa andet Sted end dem, alle de Andre have, og høre dem snakke om deres Fiskerture i Norge og Volga og Skuespillerinderne ved Fisk's Operahus, men saa paa engang til Slutningen komme til at tale om Frihandel eller Møntspørgsmaalet og over de hyppigt tømte og hyppigt fyldte Glas drøfte disse Emner med en saadan Dygtighed og Sagkundskab, at man følger Samtalen med den største Interesse, til Værten siger sit: »Well, gentlemen, shall we join the ladies?«

Filadelfia.

Byens Væxt — I Gaderne — Fairmount Park — Independence Hall — Bibliotheker — Girard's College — Hospitaler — Andre Stiftelser — Kvækerne.

Filadelfia nyder Anseelse i Unionen som særdeles kjedsommelig, og det første Indtryk, man faar af Byen, er ogsaa, at den er venlig, renlig og kjedsommelig. Dette sidste Tillægsord er imidlertid det, der bliver rokket mest ved under Opholdet. Den anden Dag begynder man at synes godt om Byen, og den tredie Dag befinder man sig særdeles vel i den.

Filadelfia er som bekjendt den næststørste By i Unionen. Ifølge Folketællingen for 1870 havde den 674,022 Indbyggere. Den anses endvidere for at være Unionens betydeligste Fabrikstad. Der er i dens nære Omgivelser en Overflødighed af Vandkraft, og Pennsylvania har rige Kulminer til Industriens Raadighed. Den arbejdende Befolkning endelig roses for Snildhed og Dygtighed.

Iblandt dens Manufakturer maa nævnes de storartede Lokomotivfabriker, fra hvilke Tusinder af disse store, kraftige, amerikanske Lokomotiver ere udgaaede. Foruden Lokomotivfabrikerne er der en Mangfoldighed af andre Jernfabriker i Forstæderne, Sukkerraffinaderierne spille ligeledes en ualmindelig stor Rolle, og desuden bør særlig nævnes lithografiske Anstalter, Trykkerier, Bogbinderier o. s. v.

Denne storartede Stad med al sin umaadelige Virksomhed, og tillige en af Unionens mest historiske Byer, holdt dog først i 1871 sit hundredaars Jubilæum som By. Den anlagdes af William Penn og hans Kvækerselskab i Aaret 1682, efter at man paa redelig

Maade havde kjøbt Grunden af Indianerne og afsluttet en Kontrakt med dem i fuldgyldige Former. Penn gav Byen sit Navn (Broderkjærlighed), som en Antydning af den Aand, der skulde herske i den, og tillige med Hentydning til den By, som nævnes i Johannes Aabenbaring. Byen voxede meget hurtigt, tre Aar efter det første Kolonianlæg havde den alt 2500 Indbyggere, og i 1771 blev den inkorporeret som By.

De amerikanske Staters første Kongres holdtes her 1774 i en gammel Bygning, som endnu staar. I Filadelfia mødtes ogsaa alle Kongresserne under Revolutionen. Den Forsamling, som udarbejdede Unionsforfatningen, kom sammen i Filadelfia i Maj 1787, og endnu i adskillige Aar efter Forfatningens Vedtagelse mødtes Kongressen i Filadelfia, hvor ogsaa den første Unionspræsident boede.

Under Uafhængighedskampen var Byen i kort Tid fra September 1777 til Juni 1778 i Englændernes Besiddelse, og en Folketælling, som Lord Cornwallis lod foretage, viste et Indbyggerantal af 21,334. Nu har den som alt anført meget over en halv Million. Den har en særdeles betydelig Udstrækning. Det Princip, at enhver Familie har sit eget Hus, er maaske ikke ført saa vidt i nogen stor By. Det opgives, at der den 1ste Juli 1819 fandtes 108,263 Vaaningshuse, hvilket skal være over 30,000 mere, end New-York tæller.

Byen har endvidere over 400 Kirker og næsten 400 offentlige Skoler, i hvilke 2000 Lærere undervise 80,000 Børn.

Skjøndt Byen breder sig over et umaadeligt Territorium, er det ved et overordentlig udstrakt System af Sporveje nemt at komme omkring i den. Hvert Punkt af Byen er i nær Forbindelse med dette Net, som tilsammen har en Vejlængde af 177 Mile, med næsten 700 Sporvogne trukne af 4000 Heste og kjørende omtrent 4,500 Ture om Dagen.

Byens mange Huse ere ordnede i lige og regelmæssige Gader; »brede« kan man derimod ikke sige, skjøndt dette Ord jo i Geografien næsten altid gjør de to andre Følgeskab. I Virkeligheden er kun en Gade af antagelig Brede; de andre tage sig, navnlig naar man kommer fra Washington, forholdsvis temmelig smalle ud. Dette

gjælder især om Byens Hovedgade, den livlige og befærdede Chestnutstreet.

Husene ere ikke høje, men deres Arkitektur gjør et meget behageligt Indtryk. Hvidt Marmor er anvendt i Overflødighed. Man ser pragtfulde Bygninger, private og offentlige, som helt ere opførte af dette Materiale, og det er anvendt i Tusinder og Tusinder af de almindelige Huse. Et normalt Filadelfia-Hus har nemlig sin hvide Marmortrappe, en hvid Marmordørkarm og Marmorgesimser under Vinduerne. Forestiller man sig en lige Gade af lige store røde Huse, saaledes udstyrede med hvidt Marmor, med grønne Vinduesskodder og en Række skyggefulde Træer plantet paa Solsiden, har man en normal Gade i Filadelfia.

I de Kvarterer, hvor Forretningerne ikke drives, og hvor det er Folk af den velstaaende Middelklasse, der have deres Huse, kan Ensformigheden rigtignok blive overvældende. Det ene Hus er nøjagtigt som det andet, en hvid Trappe op til en hvid Gadedør og to Fag Vinduer forneden, tre Fag foroven, saaledes gjentages det i det Uendelige, kun med den Afvexling, at de to Fag Vinduer ere nu paa højre og nu paa venstre Side af Gadedøren. Men ogsaa i denne Uregelmæssighed er der Regel; thi det er Principet, at Husene to og to have deres Gadedør og deres hvide Trapper lige ved Siden af hinanden. Ser man ved Begyndelsen af en af disse rolige Privatgader, at der med et Jerngitter er indhegnet et lille Stykke Grønsvær foran Huset, kan man være overbevist om at finde den samme lille grønne Plet med det samme Gitter foran alle de andre. Staar der en Vase i Midten af det Grønne, har hele Gaden Vaser i det Grønne.

Af glimrende Butiker findes der ikke mange, men enkelte kunne dog maale sig med Alt, hvad man ellers kan se i denne Retning. Inde i Byen ligge smaa venlige Parker, og ser man fra et højtliggende Sted ud over Staden, er den hele store Husvrimmel mellem Delaware og Schuylkill gjennemvævet med Grønt. Dens Omgivelser ere særdeles smukke, og i den udenfor Staden ved Schuylkill liggende vidtstrakte Fairmount Park har Filadelfia et ganske dejligt Sted.

Det er en vidt udstrakt Skov med rig Mangfoldighed af grønnende Træer, blomstrende Buske, friske Græssletter, som strække sig over det bølgeformige Terrain langs den lille Flod. Det er Promenaden for den fine Verden, og i de tidlige Eftermiddagstimer til henad Kl. 6 er der her en ligesaa vrimlende Mangfoldighed af Vogne som paa Paris' og Londons Promenadesteder; men Vognene have hverken det Præg af aristokratisk Fornemhed, som er udbredt over Vogntoget i Hyde Park, eller den lette Elegance, som var ejendommelig for alle de forskjelligartede Ekvipager i Boulogneskoven. Man mærker, at man kommer imod Syden; det, hvorom det her gjælder, er at faa Vogne, som beskytte mod Solen, men ellers ere saa luftige som muligt; det langt overvejende Flertal er kun lukket ved et paa et Par lette Stænger oprejst Tag, og Millionærerne kjøre deres Familier omkring i tarvelige Char-à-banc'er, dækkede paa denne Maade. De unge Løver krydse omkring i smaa Vogne, et Sæde, lagt ind mellem Hjul, hvis Tyndhed og Spinkelhed synes at maatte gjøre det til en livsfarlig Sag at rulle hen over en Stenbro, men som ere forfærdigede — erfarer man til Beroligelse for sine Medmenneskers Skæbne — af en egen Træsort, der er saa haard som Jern, og som tillader Forfærdigelsen af disse amerikanske Hjul, der strax vække Ens Forbauselse i Byerne.

Ved Indgangen til Parken ligger det interessante Vandværk paa en smuk, næsten romantisk Plads. Maskineriet er storartet. Flodens rene Vand drives op til Byen af storartede Turbinehjul; det er endnu ikke helt fuldendt, sex Hjul vare i Virksomhed i 1871, af hvilke det største drev 8 Millioner Galloner Vand op i hver fire og tyve Timer. Et nyt Hjul var under Bygning, som skulde levere en Million Gallons hver Time.

Lidt længere borte er en Anlægsplads for smaa Dampskibe, der tilbyde Lejlighed til at gjøre Smaature paa Floden, og længere henne holde, som i New-Yorks Central Park, Vogne, der kjøre Besøgende Parken rundt, thi Udstrækningen er saa stor, at det er næsten uoverkommeligt at gjøre dette til Fods.

Blandt de seværdigste Punkter er først Lemon Hill, hvor under Uafhængighedskrigen en bekjendt patriotisk Bankier Robert Morris havde sit Landsæde. En senere Ejer forskjønnede det dejlige Sted endnu mere, til det blev et af de Punkter, hvoraf Byen var stolt. Turen gaar forbi et Indelukke for Dyr og en snurrig Trofæ, den Baad, som Dr. Kane brugte paa sin Nordpolexpedition, forbi nogle Huse, til hvilke knytte sig historiske Erindringer, forbi en stor Legeplads for Børn, udstyret med amerikansk Rundhaandethed med Spil og Redskaber til gymnastiske Øvelser og Lege. Turen gaar videre gjennem Lansdowne Dal med sin klare lille Strøm. Paa dette Sted boede i sin Tid Josef Bonaparte, forhen Konge af Spanien, men kjendt i Filadelfia som Greven af Survilliers. Fra det højt liggende Punkt George Hill har man en herlig Udsigt hen over de smukke Dale og de klare Strømme til Byen. Denne skjønne Høj med tilstødende Grunde paa 83 Acres var, som saa mange slige Steder i dette Land for Almensans, en Gave til Byen »for the health and enjoyment of the people for ever«.

I Filadelfia er der ikke Billedgallerier og Skulptursamlinger, som skulle ses; men disses Plads er optagen af Skoler, Fængsler og Hospitaler, som melde sig hos den Rejsende med samme uafviselige Krav paa at blive sete som de europæiske Kunstsamlinger. Men førend man giver sig i Lag hermed, gjør man sin Vandring til »Independence Hall«, det gamle »State House«, hvis simple Mure indeslutte Minderne fra Uafhængighedskrigen. Man træder ind i den Hal, hvor Kongressen den 4de Juli 1776 vedtog Uafhængighedserklæringen, en tarvelig, firkantet, men høj og luftig Hal, som nu er indviet til Opbevarelsen af historiske Relikvier. Uafhængighedserklæringen selv hænger inde i Salen, og paa Gulvet staar paa en Trofæ »Frihedsklokken«, den Klokke, hvis Lyd forkyndte Borgerne, som ængstelig ventede paa Udfaldet af Kongressens Forhandlinger, at Erklæringen var bleven vedtagen. Ved et profetisk Træf var denne Klokke, som støbtes tre og tyve Aar før den Dag, paa hvilken dens Toner forkyndte hint Budskab, kommen til at bære

den Indskrift: »Forkynd Frihed for det ganske Land, for alle Indbyggere deraf.«

Paa et andet Sted i Hallen ligger den Sten, fra hvilken Uafhængighedserklæringen oplæstes. Rundt om paa Væggene hænge Portræter af bekjendte Mænd fra hin Tid og i Loftet den gamle Glaslysekrone, som skinnede for Kongressen. Under den staar Kongrespræsidenten Hancocks Stol og det gamle, simple, tyndbenede Skrivebord, ved hvilket Uafhængighedserklæringen underskreves. Hist og her ser man andre Kuriøsiteter, et Stykke af den Eg, under hvilken William Penn forhandlede med Indianerne, en Indbydelse til Middag fra Washington o. s. v.

De øvrige Dele af Bygningen ere nu optagne af Byraadet, offentlige Kontorer og Retter.

Ikke langt fra Raadhuset ligger »de Forenede Staters Mønt«, en smuk Bygning i jonisk Stil, hvis tempelagtige Ydre imidlertid staar i ringe Samklang med dens Bestemmelse. Det er et ægte amerikansk Træk, at Mønten med Undtagelse af Lørdag og Søndag om Formiddagen staar aaben for Publikum. I Forhallen sidde Betjente, der have det Hverv at eskortere de Besøgende gjennem Bygningen. Man kan her følge alle Operationerne, fra det raa Metals Smeltning til Prægningen. En Møntsamling slutter sig til Mønten.

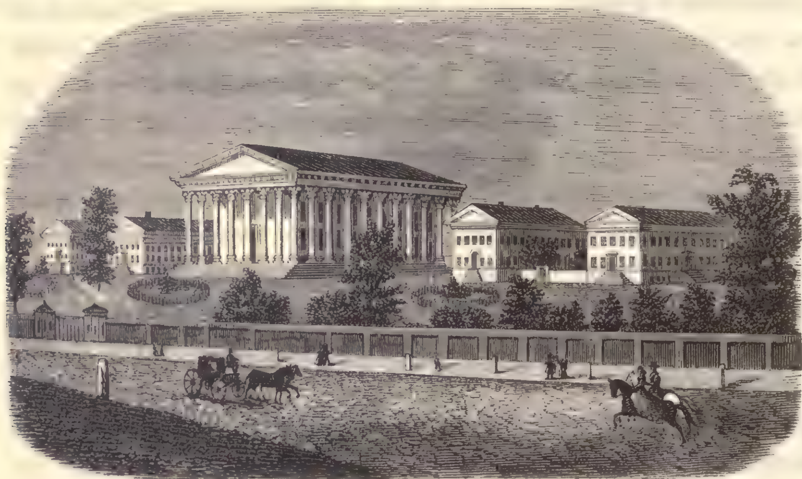
Børsen er en pragtfuld Marmorbygning, med en Søjlegang i korinthisk Stil; den dækker næsten hele Pladsen mellem fire Gader.

Filadelfias Bibliothek er det ældste offentlige Bibliothek i de Forenede Stater og indeholder omtrent 80,000 Bind. Hjørnestenen lagdes til det i 1789. I Forbindelse med det staar det Loganske Bibliothek, til hvis Bogsamling baade Folk fra Byen og Fremmede have fri Adgang. I Filadelfias Bibliothek har ogsaa Enhver Adgang til Læsesalen. Selvfølgelig opbevares ogsaa her nogle historiske Kuriositeter, en Klokke, som har tilhørt William Penn, en Klokke, som skal have tilhørt Oliver Cromwell, en Plan af Byen fra 1777 og andre Ting. Bibliotheket fik efter en enkelt Mand testamenteret en Formue paa en Million Dollars. Af andre større Bibliotheker har Byen, foruden et merkantilt Bibliothek, ɔ: et, som er nærmest bestemt

for unge Handelsmænd, men iøvrigt indeholder Værker af mange forskjellige Arter, følgende ret anselige Række af offentlige Bibliotheker: Det tyske Bibliothek, Lærlingenes Bibliothek, Vennernes Fribibliothek, Southwark Bibliothek, Girards Bibliothek, Vennernes Samfunds Bibliothek, James Pages Fribibliothek. Hertil kommer endvidere, at der er forbundet Bibliotheker med mange af Byens literære, videnskabelige og religiøse Samfund.

Blandt det nye Filadelfias Bygninger indtages endvidere en fremragende Plads af »Girard's College«. En saadan Bygning findes vistnok kun i Amerika. En rig Mand, Bankier Girard, testamenterede en stor Formue til offentlig Brug, paa de borttestamenterede Jorder fandtes rige Miner, Formuen voxede til kolossale Rigdomme, som nu kræve et helt kompliceret Bestyrelsesmaskineri, og for en Del af Rigdommen byggedes efter Stifterens Ønske en Skolebygning for forældreløse eller faderløse Drenge. Denne byggedes med en saadan Pragt, at den ialt kostede henved to Millioner Dollars. Selve Skolen, som anses for en af Unionens smukkeste Bygninger, er bygget som et korinthisk Tempel, omgivet af otte Søjler paa hver Side, udførte i Italien og bragte hertil med en Bekostning af c. 20,000 Dollars for hver. Til Trods for denne urimelige Ødslen med de til Velgjørenhedsbrug bestemte Midler er Stiftelsen dog saa rig, at den underholder over 500 Drenge. De bo i Bygninger, som ligge tæt ved Skolehuset, og underholdes ganske af Stiftelsen. I et Lokale i Skolebygningen gjemmes med Pietet en Mængde af Stifterens Ejendele. Hele hans Møblement staar her, hans Pengekasse, ja endog hans Gig har fundet Plads heroppe. Forneden i Vestibulen staar hans Billedstøtte og hans Marmorsarkofag. Fra Bygningens Marmortag har man en vidunderlig Udsigt over Staden og dens Omgivelser. Den Maade, hvorpaa der er sørget for Drengenes Fornødenheder, den Stil, hvori Skolestuerne — eller Salene, maa de kaldes — ere opførte, den Omhyggelighed, hvormed man sørger for Alt, endog deres Lege og Legemsøvelser, er i Sandhed storartet. Amerikanerne ere, som alt tidligere fremhævet, udmærket forekommende mod Fremmede, de ere ligesaa elskværdige og imødekommende, som Eng-

lænderne ere frastødende og ubehagelige. At tale daarligt Engelsk er i Amerika i alle offenlige Institutioner, af hvad Art nævnes kan, en tilstrækkelig Anbefaling; man vises om med den største Forekommenhed og modtager uundgaaelig en udførlig trykt Rapport om vedkommende Institution. I »Girard's College« tillades det saaledes øjeblikkelig den Fremmede at besøge det Hele i Skoletiden selv, medens besøgende Amerikanere ubetinget blive henviste af Portneren til at komme paa en anden Tid. Den ejendommelige Bestemmelse gjælder for Stiftelsen, at den ikke maa betrædes af nogen Præst.

Girard's College.

Blandt andre storartede Stiftelser i Filadelfia bør nævnes Sindssygeanstalten med to Afdelinger for mandlige og kvindelige Patienter. Den ligger i Vestfiladelfia. De to langt fra hinanden liggende Afdelinger ere hver beliggende i en dejlig Park. Tilsammen indtage disse Parkanlæg et Fladerum af 133 Akres. Bygningerne ere opførte af hugne Sten, og Anlæget af denne Stiftelse har kostet 600,000 Dollars. De storartede Bygninger ere udstyrede og forsynede med alle mulige Bekvemmeligheder for Patienterne. Der er ikke blot prægtige Samlingssale med de skjønneste Udsigter, men Dansesale, Sal til dramatiske Forestillinger og Stalde med Parkekvipager med Ponyforspand. Der er Plads for 500 Patienter.

Blindeinstitutet har Plads for hundrede Elever, som lære forskjellige Haandværk og andre Erhvervsmaader. Særlig Opmærksomhed vises Musiken, og mange Elever sættes i Stand til at tjene deres Brød som Organister, Musiklærere o. s. v. En Gang om Ugen gives offentlig Koncert til meget ringe Entré.

Døvstummeinstitutets pragtfulde Granitbygning giver Hjem for omtrent 200 Elever.

Af forskjelligartede større velgjørende Stiftelser og Instituter indeholder Filadelfia endnu følgende imponerende Række, af hvilken en detailleret Beskrivelse vilde være uoverkommelig, men som fortjener at kjendes ialfald af Navn:

De Forenede Staters Marineasyl, med Pladser for fire hundrede gamle Sømænd.

Pennsylvania Hospital, grundet i 1751.

Vennernes Asyl for Sindsforvirrede, som vedligeholdes ved frivillige Bidrag og ved en ringe Betaling for Patienterne.

Will's Hospital giver Pleje for dem, der lide af Sygdomme i Lemmerne og navnlig Øjensygdomme.

Industrihuset i den fattigste Del af Byen hjælper med at give Arbejde og om muligt Husly.

Tilflugtshuset optager ungdommelige Forbrydere og i det Hele taget Børn, for hvis Fremtid der er Grund til at frygte.

Den kvindelige Tegneskole giver for meget ringe Betaling Undervisning i Tegning og andre Kunstarter, ved hvilke Eleverne kunne blive satte i Stand til at tjene deres Brød.

I Franklin Institut holdes der om Vinteren Foredrag i Kemi, Mekanik og andre Videnskaber, og et Bibliothek staar til offentlig Afbenyttelse.

Howard Institut optager kvindelige Fanger.

Lincoln Institution tager sig af Soldaters efterladte Børn.

Midnatsmissionen og den gode Hyrdes Hus ere en Slags Magdalenestiftelser.

Endvidere findes følgende Hospitaler: Charity Hospital, Koppehospitalet, Christ Church Hospital, Det episkopale Hospital, Howards

Hospital for Inkurable, Drankerhospitalet, Det jødiske Hospital, Preston Retreat, St. Joseph's Hospital og St. Mary's Hospital.

Andre Stiftelser ere: Germantowns Friapothek, Hahnemanns Friapothek, Filadelfia's Friapothek, Det Nordlige og Sydlige Friapothek, Det katholske Hjem for forladte, forældreløse Piger, Børneasylet, Kirkehjemmet for Børn, Farvede forældreløse Børns Hjem, Opfostringshuset, Hjem for Gamle og Syge, Hjem for forladte farvede Børn, Hjem for smaa Vandrere, Det jødiske Opfostringshus, Den Fattiges smaa Søstre, Det lutherske Hjem for Forældreløse, Avisdrengenes Hjem, Det nordlige Hjem for venneløse Børn, Den gamle Mands Hjem, Den gode Faarehyrdes Hjem for Forældreløse, Pennsylvanias Industrihus for Blinde, Filadelfias Asyl for Forældreløse, Sømandshjemmet, St. Johannes' Asyl for Forældreløse, St. Josefs Hjem for Forældreløse, St. Vincents Hjem, St. Vincents Hus for Forældreløse, Soldaterhjemmet, Midlertidigt Hjem for Piger, Det forenede midlertidige Hjem for venneløse Børn, Vest-Filadelfia's Børnehjem og endnu nogle mindre Stiftelser.

Kvækerne spille vel ikke mere nogen fremragende Rolle i deres gamle By, man ser kun faa af dem paa Gaderne, og deres Antal er ogsaa en ringe Minoritet, men den Aand, som udgik fra dem, har ikke alene udøvet en betydelig Indflydelse, men virker endnu bestandigt til Velsignelse i mange Retninger.

Filadelfia er nu en saa stor By, at den nødvendigvis i høj Grad ogsaa maa respræsentere store Byers Svagheder og slette Sider, og det er ganske mærkeligt i William Penn's By at finde et Theater som den kolossale Opera, hvor der gives saadanne Udstillinger af blottede kvindelige Skjønheder, at selv Paris' synes at træde i Skyggen. Men til Trods for alt dette forstaar Byen dog at hævde sit gamle Ry.

Washington.

Byens Gader — Anlæg.

Washington er en meget smuk By. Det skjønne Kapitolium gjør sig gjældende overalt i Byen, fra den træbevoxede Høj hæver det sin skinnende Marmorfaçade og sin imponerende Kuppel op over Husenes Vrimmel. Byen ligger ved Potomac, den bredeste og i flere Henseender skjønneste Flod i Unionen. En Række af Høje omgiver Byen mod Øst, Nord og Vest som et Amfitheater, fra hvilket man har den tydeligste Udsigt over Byens regelmæssige, brede, retliniede Gader. Byen vilde være kjedelig, saa ubeskrivelig retliniet og regelmæssig er den, hvis der ikke var noget Hyggeligt over den. Det er ligesom Landet trænger ind overalt i Byen. Gaderne ere brede som Torve, Husene ere i Reglen lave, grønne Træer ere plantede rundt om, Haver og store Parker ligge midt inde i Byen.

Der er ødslet med Plads i Washington efter en selv i Amerika ualmindelig Maalestok. Byen breder sig over et umaadeligt Rum, og alt Muligt er lagt ud i store Afstande fra hinanden. Man kan være, hvor man vil i Byen, man vil altid have 1 à 2 Mil til det næste Sted, hvortil man vil hen, og det at være i Nærheden af Noget er et Begreb, som er aldeles ubekjendt for de Forenede Staters Hovedstad.

Denne Byens umaadelige Udstrækning har havt til Følge, at den ikke er bleven brolagt. Forunderligt som det end lyder, kjender

den store Republiks Hovedstad ikke denne Luxus. At brolægge disse umaadelige Gadeflader med hugne Sten vilde være uoverkommeligt selv for en amerikansk kommunal Kasse, dertil er vel ikke Stenen, men Arbejdslønnen for høj. Man har nu begyndt at brolægge Byen med Træ, en fortræffelig Belægning, jævn, renlig, elastisk, baade for Mennesker og for Dyr langt mindre trættende end Sten, og tillige, som Erfaringen har vist, langt mere holdbar og altsaa mindre kostbar, end man skulde tro. Den langt overvejende

Pennsylvania Avenue, Hovedgaden i Washington.

Del af Byen har imidlertid sine Gader liggende hen i Naturtilstanden, dybt Støv, naar det er tørt Veir, et Ælte af Dynd, naar det er Regnvejr, men i begge Tilfælde iøvrigt lige skikket til at give de smaa Neger-Skopudsere, hvoraf det vrimler i Byen, hyppig Fortjeneste.

Man ser ingen store Butiker i Washington, der er kun lidt Handel og Forretningsliv. Dette har trukket sig hen til Nabobyerne Baltimore og Alexandria, skjøndt Byens Beliggenhed er god i kommerciel Henseende. Det er udelukkende Regeringslivet og det poli-

tiske Liv, som giver Byen Betydning, ligesom det er dem, som have skabt den, thi den er samtidig med Kapitolet, det oprindelige Kapitol. Før den blev Hovedstad, laa end ikke en Landsby paa dens Sted.

Det var den Mand, efter hvem Byen fik Navn, som først havde den Tanke at henlægge Hovedstaden til Potomac's Bredder. Efter en lang Forhandling gik Kongressen ind herpaa, og den Akt, som oprettede Distriktet Kolumbia, vedtoges den 16de Juli 1790. Loven bestemte imidlertid, at Regeringen ikke skulde flyttes fra Filadelfia til Washington før Aar 1800. Mellemtiden skulde bruges til at indrette passende Bygninger for Kongressen, Præsidenten og Regeringskontorerne. Det Landstykke, som blev bestemt til offentlig Brug, udgjorde hundrede Kvadratmile og toges fra Maryland og Virginia. Der nedlagdes med de i den Tid brugelige Ceremonier en Hjørnesten for Distriktet Kolumbia ved Jones' Point den 15de April 1791, den 18de September 1793 lagde Washington Grundstenen til Kapitoliet. Tegningen til Byen udførtes af en Major l'Enfant under Tilsyn og Ledelse af Washington. Dens Udstrækning sattes til omtrent 4½ Mil fra N. V. til S. O. og omtrent 2½ Mil fra S. V. til Ø. Gaderne, som ere fra 70 til 100 Fod brede, gaa fra Nord til Syd og fra Øst til Vest, skærende hinanden i rette Vinkler, og overskæres atter paaskraa af femten smukke Avenuer. Byens Omkreds beregnes nu til 14 Mile, den samlede Længde af Gaderne til 200 Mile og af Avenuer til 65 Mile.

En ganske lille, ikke videre klar Strøm, som løber gjennem Byen, bærer Navnet Tiber.

»And what was goose creek once, is Tiber now,« hedder det hos Moore, men Amerikanerne paastaa med Urette. Det skal nemlig fremgaa af gamle Dokumenter, at Tiber var Strømmens Navn allerede 1663, ligesom den Høj, paa hvilken Kapitoliet blev bygget, ved et underligt Spil af Skæbnen engang havde faaet Navnet Rom af en Nybygger, som hed Pope og derfor blev kaldt »the Pope of Rome«.

De Kommissærer, som forestod Flytningen til og Indretningen af den nye Hovedstad, meldte, at de offentlige Bygninger vilde være færdige til at modtage Regeringen i Sommeren 1800, og i Juni

Maaned i dette Aar flyttede det exekutive Departement til Washington, og den 3die November aabnede der Kongressen sin Samling. I Aabningstalen sagde Præsident Adams om den nye Hovedstad: »Betragt den som Hovedstaden for en stor Nation, der vil gaa frem med uhørt Hurtighed i Kunster og Videnskab, i Handel, i Velstand og i Befolkning, og som hos sig selv besidder Kilder, der, hvis de ikke spildes eller ledes i urigtig Retning, ville sikkre den et langt Livsløb af Lykke og Selvstyrelse.«

Omegnen er smuk og afvexlende. Et Par Mil fra Byen ligger »The Soldier's Home«, en Stiftelse for Invalider og gamle Soldater. Stiftelsen ligger i en dejlig Park, som er Maalet for smaa Udflugter til Vogns fra Byen og for den fine Verdens daglige Pomenader. Man har en herlig Udsigt herfra over et skjønt og rigt Landskab til Byen med Kapitoliet. Saa skjøn imidlertid som Omegnen er, faa dog de fleste Besøgende i Washington ikke megen Tid til overs for den. Her som faa andre Steder gjælder det Byen og dens Liv alene.

Paa Kapitoliet.

Rotunden — De indre Lokaliteter — Forsamlingssalene — Medlemmerne — Skraatobakken — Tonen i Debatterne — En Undtagelse fra Reglen — »Personlige« Bemærkninger — En overbærende Formand.

En Høj, fra hvilken man ser ud over hele Washington By, Georgetowns Højder og Potomacs Bugtninger, blev valgt som Kapitoliets Plads. Det har taget lang Tid at faa rejst den imponerende Bygning, som nu staar der. Den første Bygnings Opførelse blev standset ved Krigen, og den blev endelig ødelagt af Englænderne i 1814. Den blev atter opbygget i Løbet af de følgende ti Aar, men efter et Fjerdedels Aarhundredes Forløb fandt man Bygningen for lille, og Grundstenen til de nye Fløje lagdes af Præsident Fillmore den 4de Juli 1851, ved hvilken Lejlighed Daniel Webster holdt en af sine mest glimrende Taler. Nybygningerne bestaa i to storartede Fløje, som ved Korridorer ere forbundne med den gamle Midterbygning. Fløjene ere hver 324 Fod lange fra Øst til Vest og 152 Fod brede fra Nord til Syd, Korridorerne, som forene dem med Midterbygningen, ere hver 44 Fod lange og 56 Fod brede. Længden af hele Bygningen fra Nord til Syd, altsaa bestaaende af Midterpartiet, de to Korridorer og de to Fløje tagne efter Breden, er 751 Fod. Højden af den nye Kuppel over Midterpartiet angives til 241 Fod over Bygningens Top og 396 Fod over Terrassen, 4 Fod mindre end Paulskirkens og 36 Fod mindre end Peterskirkens Kuppel.

Omgivne af en dejlig Park hæve disse Masser sig som en af Verdens mest imponerende Bygninger. Skinnende hvid — med Undtagelse af Midterpartiet, som er bygget af hvidmalet Sandsten,

er den bygget af hvidt Marmor — tager den sig vidunderlig smukt ud mod en klar sydlig Himmel, omringet af rige grønne Træer.

Midterpartiet overhvælves af den imponerende Kuppel, højt oven paa hvilken knejser den kolossale Broncestatue af Frihedens Gudinde. Til Trods for sin Størrelse ses den kun utydelig, og om Vinteren forsvinder den ofte mange Dage i den tykke Luft. Med sin vældige Kuppel, sin Mangfoldighed af korinthiske Søjler og Pilastre og sine tre store Hovedopgange gjør Bygningen et i Sandhed imponerende Indtryk, og dette forsvinder ikke, naar man betræder den.

Gaar man ind ad den midterste Hovedindgang, gaar man forbi to store Marmorgrupper; den ene af disse er den bekjendte skjønne Gruppe »Amerikas Opdagelse«, hvor Indianerkvinden sky flygter for Kolumbus, som triumferende løfter Verdenskuglen i sin højre Haand. En mægtig Rotunda under Kuppelen danner Midterpartiet i det Indre. Den er prydet med otte store Vægmalerier. Fire af disse ere malede af Trumbull, som var en af Washingtons Adjudanter. De forestille Erklæringen af Staternes Uafhængighed, General Burgoyne's Overgivelse ved Saratoga, Cornwallis' Overgivelse ved Yorktown og Washington, overdragende Kommandoen over Hæren til Kongressen ved Annapolis før Fredsslutningen. De fire andre Malerier forestille Pilegrimmenes Indskibning i Leyden, Kolumbus's Landing, De Soto's Opdagelse af Missisippi og Pocahontas Daab, malede af fire forskjellige amerikanske Kunstnere.

Over de fire store Indgange til Rotunden er der anbragt fire store Grupper i Hautrelief. Over den nordlige Indgang staar William Penn under et Elmetræ sluttende en Traktat med Indianerne. Lige overfor kæmper Daniel Boone, Pioneren fra Kentucky, en fortvivlet Kamp med Indianerne. Denne Gruppe har fejret en Triumf, som minder om Apelles' Vindruer. For nogle Aar siden besøgte en Skare Winnebago-Indianere Byen og besaa da ogsaa Kapitolium, foran denne Gruppe standsede de pludselig, dens Liv og Stemning greb dem, og instinktmæssig opløftede de Alle Krigsskriget. Men da disse Raab, som ellers kun lyde under Urskovenes Kroner og paa de vide Sletter, gav vældig Gjenlyd i den skjønne Marmorhal,

var det ligesom om de selv forfærdedes derover, og i vild Hast flygtede de ud af Bygningen.

Over den østlige Indgang findes en Gruppe, som forestiller Pilegrimmenes Landing ved Plymouth Rock i Massachusetts. Baaden herører lige Klippen, og en Indianer rækker et Kornax mod de Fremmede. Et Barn synes forskrækket at bede sin Fader om ikke at vove sig i Land, medens Moderen tillidsfuldt vender sit Ansigt mod Himlen.

Over den vestlige Indgang ses Indianerpigen Pocahontas, der med sit Legeme beskytter Pioneren fra Virginia, Kapitain John Smith, mod sin Fader, Høvdingen Powhatan. — Disse Grupper ere af italienske og franske Kunstnere.

Kuppelens indvendige Hvælving er prydet med storartede allegoriske Malerier. En Kreds i Midten dannes af Washington imellem Sejren og Berømmelsen og tretten kvindelige Figurer, fremstillende de tretten oprindelige Stater. Om denne indre Kreds dannes en ydre af Grupper, forestillende Friheden, Agerdyrkning, Haandværk, Handel, Søfart og Kunster og Videnskaber. Disse Malerier alene have kostet 40,000 Dollars.

Rotunden er imponerende skjøn om Dagen, men endnu skjønnere om Aftenen, naar man ved Elektricitetens lynsnare Baand har tændt dens Tusinder af Gasblus, der ere anbragte paa den smagfuldeste Maade, saa at Øjet kun ser Lyset selv, ikke de Blus, hvorfra det udspringer.

Dens indvendige Højde er fra Gulv til Loft 220 Fod. Den gamle Kuppel var bygget af Træ, dens ydre og indre Hvælving svarede ikke til hinanden; medens den indre i sine Proportioner var en Kopi af Agrippas Pantheon i Rom, var den ydre betydelig højere i Forhold. Den nye Kuppel er bygget helt af Jern og ligner som sagt Peterskirkens og Londons Paulskirkes Kupler. Den er forsynet med baade indvendige og udvendige Gallerier.

De øvrige Dele af Bygningen staa i skjøn og pragtfuld Udsmykning værdigt ved Siden af Rotunden. Det kejserlige Frankrigs Corps législatif boede højst tarvelig i Palais Bourbon sammenlignet

med den mere end kongelige Residens, som huser de Forenede Staters Kongres, og selv det storartede engelske Parlamentshus kommer til at træde i Skyggen. Overalt gaar man paa indlagte Gulve, op ad dejlige Marmortrapper, gjennem Bronceporte, forbi Statuer af Marmor og Bronce, gjennem lange Gallerier, beklædte med skjønne slebne Stenarter, Marmor i alle Farver, dekorerede med Ornamenter af massivt Metal. Man ser paa sin Vandring elegante Saloner, hyggelige smaa Sale med bløde Brysseler Tæpper, smagfulde Møbler, Lysekroner og fyrstelige Spejle; snart er det Modtagelsesværelser for Fremmede, der søge Medlemmer, snart er det Venteværelser for Damer alene, snart Aftrædelsesværelser for de forskjellige parlamentariske Funktionærer, snart Udvalgs- og Arbejdsværelser. De to Afdelinger af Kongressen, Repræsentanternes Hus og Senatet, have hver sin af de to Fløje, der væsenlig ere indrettede paa samme Maade og med samme Elegance. Hvor vidt man er gaaet i sin Omsorg for Medlemmernes Bekvemmelighed, kan ses deraf, at ikke blot hver Afdeling har sin rummelige Toiletsal, men ogsaa sine Bade, der navnlig i den tropiske Hede, som kan herske i Washington ved Sommertid, paaskjønnes meget af Medlemmerne.

Blandt de mest elegante Lokaler ere, foruden Forsamlingssalene, Husets Formands Værelse, Modtagelsesværelserne, »The marble Room«, hvis Vægge ere beklædte med det bekjendte Tennessee Marmor, og Præsidentens Værelse, hvor Væggene ere dækkede af Freskomalerier. Gulvtæppet her er alene et Pragtstykke, Sofaer og Stole ere beklædte med purpurfarvet Atlas, og tre kolossale Spejle gjenstraale om Aftenen med blændende Virkning Lyset fra den store Lysekrone. Vicepræsidentens Værelse er smagfuldt, men ikke pragtfuldt indrettet; i sin smukke Simpelhed harmonerer det godt med den Mands Karakter, der for Tiden kalder det sit, den fra Dygtighedens og Karakterens Side lige højt ansete Schuyler Colfax.

Den tidligere Forsamlingssal for Repræsentanternes Hus ligger i anden Etage. Den er af halvrund Form, omgiven af Søjler af farvet Potomac Marmor med Kapitæler i korinthisk Stil af hvidt italiensk Marmor. Det kuppelformede Loft er en Efterligning af

Pantheon i Rom. Under Kuplen staar en kolossal Frihedsgudinde. Ved en Lov fra 1864 er denne Hal bleven gjort til et Samlingssted for Billedhuggerarbejder. Hver af Staterne har faaet Lov til at indsende Statuer af to af sine bedste Mænd. Indtil denne Samling er dannet, benyttes Hallen til Udstilling af Billedhuggerarbejder.

Midt i al denne Herlighed ligger i hver Fløj Hovedpunktet, selve Forsamlingssalene, høje, rummelige, pragtfulde og forsynede paa det Liberaleste med Plads for Tilhørerne; de udgjøre langagtige Firkanter og modtage Lyset fra oven, baade Dag og Aften. Loftet bestaar nemlig kun af Glasfelter, matte eller smykkede med Malerier, omgivne af brede, dekorerede og udskaarne Trærammer. Formændene have deres Pladser paa høje Tribuner — i Huset af hvidt Marmor, i Senatet af gult Egetræ — midt paa en af de lange Vægge. Medlemmernes Pladser, smukke, udskaarne Pulte, to og to sammen, ere opstillede i Halvcirkelbuer. Ved sindrige Apparater er der sørget for, at Solen aldrig kan komme til at stikke gjennem Loftet, men at Salen altid paa en Maade er i Skygge. Om Aftenen falder, som ovenfor bemærket, Lyset ind gjennem Loftet, uden at man øjner et Blus.

I Salens halve Højde begynde Tribunerne. Der er som sagt rigelig Plads for Tilhørerne. Det er et gjennemgaaende Træk ved den hele Anordning, at der bør drages ligesaa godt Omsorg for Publikum, for Folket, Herren selv, som for dets Tjenere og Repræsentanter. Publikum har Adgang overalt i hele Huset, og skulde der træffes et Valg, kunde der ikke være Tale om Andet, end at Medlemmernes Bekvemmelighed, f. Ex. hvad Plads angik, maatte vige for Hensyn til Publikums Tribuner. Man har nu imidlertid fra Begyndelsen af sørget for at indrømme Publikum saa Meget, at det omtrent ikke kan forlange Mere, undtagen at tage Del i Debatten, og finder der en meget spændende Forhandling Sted, skal det næsten se ud, som om ogsaa denne Ret var indrømmet. Da Pladserne ere saa rundelig afmaalte, er det kun yderst sjeldent, at Tribunerne ere overfyldte. Siden dengang der forhandledes om at sætte Præsident Johnson under Anklage, har Ingen maattet gaa bort uden at komme ind.

Der er selvfølgelig ingen Pladser for »Tilhørere med Billetter« og for »Tilhørere uden Billetter«. Alle Pladser ere ens, der er blot Herre-Gallerier og Dame-Gallerier. Ja, man er endnu mere liberal mod Publikum; saa utroligt det end kan lyde, har dette Adgang til Medlemspladserne selv under Forhandlingerne. Man kan naturligvis ikke gaa lige fra Gaden ind i Forhandlingssalen under Mødet — saaledes som iøvrigt Enhver kan gjøre, saasnart Mødet er endt — man skal have en speciel Autorisation til at komme ind, men der hører ikke saa meget til at faa denne, og man passerer da ikke blot Dørvogteren, men gaar omkring ligesom de virkelige Medlemmer, sætter sig paa de Pladser, som staa tomme, og kan gerere sig fuldstændigt som Medlem blot paa det nær, at man ikke kan tage Ordet eller stemme.

Senatets Forsamlingssal er 113 Fod lang, 80 Fod bred og 36 Fod høj. Paa Gallerierne er der Siddepladser for 1200 Personer. Repræsentanternes Sal er 139 Fod lang, 93 Fod bred og 36 Fod høj. Dets Tilhørerplads rummer med Lethed 1500 siddende Personer. Omtrent 5000 Personer kunne rummes nede i Salen selv, naar de staa saa tæt, som man plejer i en offentlig Forsamling, saa at man ser, der maa være rigelig Plads til lidt over halvtrediehundrede Medlemmer. Til Ventilation og Opvarming findes fortræffelige Apparater. Ventilationsapparatet leverer hundrede Tusinde Kubikfod Luft i Minutet til Repræsentanternes Sal og fornyer Luften der helt hver femte Minut.

Pragtfuld som denne Sal er, er dens Dekoration dog endnu ikke fuldført, og Gallerierne skulle modtage endnu baade Malerier og Billedhuggerarbejder.

Bekostningerne ved Kapitoliets Opførelse og Udstyr anslaas til et Beløb af mellem 10 og 12 Millioner Dollars, og endnu mere vil gaa til, hvis man vil udføre storartede Planeringsarbejder ved Højen, hvorom der tales.

Kaster man et Blik paa Medlemmerne, som færdes i disse Omgivelser, spejder man Dag for Dag forgjæves efter disse smudsige, ubehøvlede Gentlemen, som lægge Benene op paa Bordet og have

Revolverne liggende parate i deres Pultrum, og som tilbringe Tiden med at skære deres Pulte og deres Naboers Stolerygge ned, disse Figurer, af hvilke man efter Rejsebeskrivelserne havde forestillet sig Kongressen oversvømmet. Med al mulig Agtelse for Dickens maa Enhver, der ser Kongressen, indrømme, at enten har denne forandret sig umaadelig i de sidste 20 Aar, eller ogsaa har Dickens havt meget engelske Briller paa, naar han betragtede de amerikanske Lovgivere. Hvorledes de Herrers politiske Moral er, kan være et andet Spørgsmaal, men vist er det, at i det Ydre ere de, baade de hvide og de kulørte Medlemmer — i ethvert Fald saalænge de tie — en Samling af Gentlemen, hvis hele Væsen og Holdning gjør et behageligt Indtryk. Det kan komme til voldsomme personlige Sammenstød, og den parlamentariske Tone synes meget lax, men i Reglen synes Forhandlingerne at gaa rolig og normalt. Man mærker end ikke nogen særlig Grad af Larm og Støj; Folk spadsere om og konversere endel, men Talerne synes slet ikke at behøve at anstrenge sig for at blive hørte, og naar Formanden banker i Bordet med sin Hammer, gjør det mindst lige saa megen og i Reglen mere Virkning, end naar Præsident Schneider kimede med den store Klokke, der hang foran ham.

En ganske original Institution, som endelig ikke maa lades uomtalt i en Skizze af Kongressens ydre Fremtrædelsesform, er den Maade, paa hvilken Medlemmerne blive betjente i Salen. Da der uafladelig er en betydelig Mængde Kommissioner med Breves Ind- og Udbæring, Besøgs Anmeldelse o. s. v., hvortil vilde behøves en Mangfoldighed af Betjente, har man meget praktisk antaget en hel Del Drenge. De bære ingensomhelst Tegn eller Mærker, og ved sit første Besøg bliver man helt forbauset ved at se en Drengeskare ligge lejret i aldeles ugenerte Stillinger ved Foden af Præsidentens Tribune og en hel Del andre ilende om i Salen. Antallet er saa rigeligt, at et Medlem aldrig behøver at vente; i det Øjeblik han klapper i Hænderne, har han strax en lille Fyr til sin Disposition, som tager hans Brev og iler ud med det, idet han paa Gangene rekreerer sig paa sit legislative Arbejde i Salen ved hurtigt at

klapre et lille Stykke med de ogsaa hos vore Drenge velbekjendte Trækastagnetter.

Den almindelige Mødetid i disse to Afdelinger er Kl. 12 Middag, men under Forf. Ophold var der omtrent Møde hele Dagen, fra Morgenstunden af til Kl. 12, 1, 1½ om Natten, for at faa de resterende Forretninger fra Haanden inden Ajourneringen.

Man vilde, som alt bemærket, gjøre Kongressen højlig Uret, naar man forestillede sig den som en pøbelagtigt udseende, larmende, altid uvorn Forsamling. Under normale Forhold kan den ganske rolig i Udseende maale sig med Europas store lovgivende Forsamlinger, med Undtagelse af, at der unægtelig skraaes og spyttes mere end noget andet Sted paa Jorden; der spyttes Tobakssauce i Salen og paa Gallerierne, der spyttes paa de indlagte Mosaikgulve og paa de hvide Marmortrapper, hvis Trin ere helt skjoldede af den gule Vædske, som er trængt ind i Stenen, der spyttes paa Brysseler Tæpper og paa tyrkiske Tæpper i Salene og Salonerne, der spyttes allevegne, men mindst i de Spyttebakker, som staa i hundredevis rundt om. Man kan ikke Andet, naar man ser, hvorledes der spyttes, end tænke paa den Mand, som i et Hotel ringede og gav Ordre til, at man skulde tage den ubekjendte Tingest bort, som stod netop paa et Sted, hvor det vilde falde bekvemt at spytte, og som smed Opvarteren ned ad Trappen, da han vilde forklare, at det var Meningen, at man skulde spytte i Tingesten.

Fordi det med Undtagelse af Spytningen i Reglen gaar højst ordentlig til i Huset, maa man imidlertid ikke tro Andet end, at hvor betydelige Fremskridt i god Tone den unge Kongres end alt har gjort, kan der i den forefalde, man tør ikke engang sige Debatter, men Skænderier i en saa simpel Toneart, at man aldeles forbauset gnider Øjnene for at se, om det virkelig er de nette Gentlemen, som man syntes saa godt om, der tale saaledes. Og det Mærkeligste er næsten, naar der forefalder en saadan Scene, som dog er en Undtagelse fra den sømmelige, rolige og dygtige Debat, at se, hvor lidet den anfægter de andre Medlemmer og Tilhørere, den gaar ligesaa rolig og uforstyrret, ogsaa af Formanden, som

enhver anden Debat. Stilen i saadanne Scener vil bedst fremgaa af Gjengivelsen af en af dem efter det stenografiske Referat.

Det var paa Samlingens sidste Dag, og man havde meget travlt, skjøndt man var begyndt om Morgenen. Den vigtige Ku-Klux-Bill, som gav Regeringen extraordinær Myndighed for at kue de skammelige Voldshandlinger, som i de gamle Slavestater stadigt fandt Sted mod Folk, der hørte til den »republikanske« Retning, skulde expederes, og efter denne var der endda adskillige andre Sager at afgjøre.

Da man endelig havde faaet disse fra Haanden, og ligesom Senatet havde valgt en Komite paa tre Medlemmer, som skulde underrette Præsidenten om, at Huset var rede til ajournere, bad General Butler om Ordet for at afgive en personlig Forklaring i Anledning af et Sammenstød, han, som Huset vel vidste, havde havt med Senator Davis. Butler fik Tilladelsen, skjøndt et Par Medlemmer udtalte sig derimod. Grunden til, at man ikke ønskede at give ham Ordet, var, efter hvad der sagdes, ikke alene, at Butler er en af Mænd af alle Partier lige lidet yndet Person, men ogsaa at man paa Forhaand misbilligede, at han først nu i Kongressens sidste Time, da Davis ikke vilde kunne komme til at give Gjensvar, afgav en »Forklaring«, som han havde havt Lejlighed til at afgive tidligere. Det omtalte Sammenstød var nemlig adskillige Dage gammelt. Butler, som er Medlem af Repræsentanternes Hus for Massachusetts, var en Dag, saaledes som det jo her er tilladt, under Senatets Møde gaaet ind i dettes Sal og havde sat sig ned for at forhandle en Sag med en Senator. Den omtalte Davis, en bitter personlig Fjende af Butler, havde faaet Ordet og i sin Tale omtalt Fakta, som formentlig maatte være ubehagelige for Butler. Denne tog imidlertid Sagen meget rolig, satte sig taus hen ved Siden af Davis og »uglesaa« ham blot — for at bruge et kjøbenhavnsk Udtryk — medens han holdt sin Tale. Dette irriterede først Senatoren og truede endelig med rent at forvirre ham; hans Vrede løb af med ham, og et temmelig uparlamentarisk halvhøjt: »Hvad gloer Du paa, fordømte Slyngel« for ham parenthetisk ud af Munden. Den forhenværende General og nuværende Prokurator tog imidlertid ogsaa

dette fuldstændigt rolig, og et Par Dage efter søgte han i Repræsentanternes Hus at være højst ubehagelig imod Davis uden dog at indlade sig paa hans Injurier i Senatet. Dette gjemte han som sagt til den sidste Mødedags sidste Time. Han opgjorde da her fuldstændigt sit Mellemværende med Davis og angreb stærkt denne, idet han gjennemgik deres Sammenstød fra Krigens Tid af og erindrede om, hvorledes Lincoln dengang havde givet ham Ret. I Anledning af Angrebene for at have tilegnet sig baade Insurgenternes Gods og Statsejendele mindede han om sin Administration af New-Orleans, der ganske vist var glimrende, og hvor han med ubøjelig og hensynsløs Energi omskabte denne Stad fra et Arnested for Epidemier til et sundt og renligt Opholdssted. Han fremhævede, at under Krigen lod Sligt sig ikke gjøre uden Haardhed, det havde været nødvendigt at demolere hist og fylde op her, men New-Orleans havde tjent Millioner ved de Grunde, han havde skabt, og det var saa langt fra, at Staten havde havt Udgift ved Forandringerne, at han havde indsendt en halv Million Kontanter til Statskassen fra Byen. Han benyttede Lejligheden til imod et Medlem af Huset, Mr. Farnsworth, at forsvare sin Færd som Kasserer og Direktør for en stor militær Stiftelse (en nedsat Kommission havde iøvrigt alt fuldstændigt frikjendt ham). Han talte med Energi og godt Foredrag, og hans Tale syntes at gjøre Indtryk. Efterat man atter havde beskjæftiget sig noget med andre Forretninger, fik imidlertid den nævnte Mr. Farnsworth Ordet i Anledning af Butlers Apologi, og det kom til en højst uhyggelig Forhandling, som det var umuligt at forstaa paa dette Sted, saaledes syntes det at stride imod alle parlamentariske Regler at benytte Huset til en Række gjensidige Beskyldninger og Injurier. Mr. Farnsworth erindrede om, at Kommissionen vel ikke havde fundet Butler skyldig i Kassesvig, men den havde ikke handlet »fairly«; den havde nemlig trods alle Opfordringer ikke forlangt Butlers Bankbog fremlagt; deraf vilde det have fremgaaet, at denne stadigt paa sin Konto havde havt staaende 100 à 150,000 Dollars af Statens Penge, hvormed han drev Spekulationer for egen Regning.

Butler henledede Formandens Opmærksomhed paa denne Ytring; det var et personligt Angreb; Farnsworth burde kaldes til Orden.

Formanden spurgte, om Butler vilde sige, i Anledning af hvilke Ord han vilde have det Spørgsmaal rejst, om der burde kaldes til Orden.

Butler fandt, at det Hele var skikket hertil.

Formanden kom da endelig, efter endnu lidt længere Forhandling med Butler, til det Resultat, at Farnsworth's Sprog var »uparlamentarisk«.

Derefter fortsattes Forhandlingen i samme Aand. Der var ikke synderlig Bevægelse i Huset; der blev langt mere Larm, naar i gamle Dage Granier de Cassagnac sendte en Pil over i Venstres Lejr i Palais Bourbon, og naar Larmen blev lidt stærkere, dæmpedes den altid noget ved et Slag af Formanden. Men Ytringerne faldt stadigt saa drøje som mulig, og Formanden var meget overbærende.

Farnsworth beskyldte Butler for at have snydt Stiftelsen ved at lade sælge den en Ejendom. Han havde under denne Sag gjort sig skyldig i Bedrageri og Mened. (Latter, Bevægelse, et lille Dunk af Formandens Hammer.)

Butler oplæste en Passus af den omtalte Kommissions Betænkning, som fuldstændigt retfærdiggjorde hans Opførsel. Der sad i Huset tolv eller femten Medlemmer, som kunde bevidne, at den solgte Ejendom var over 25,000 Dollars mere værd, end han havde villet tage for den.

Farnsworth: »Medlemmet fra Massachusetts (Butler) aflagde under Undersøgelsen Ed paa, at han ikke solgte Ejendommen, men at det var hans Broder, som solgte den.« (Høj Latter.)

Butler: »Sludder!« (Latter.) »Ejendommen var kun i min Broders Hænder som Sikkerhed for Penge, han laante mig.«

Farnsworth: »Deres Broder aflagde Ed paa, at han ikke havde laant Dem Penge.« (Latter.)

Butler kunde ikke diskutere videre med en Mand, hvem han ikke vilde tro, selv om han aflagde Ed. (Latter. Formanden slaar en lille Tappenstreg.) Der var ganske vist Vidner, som havde aflagt

Ed imod ham; den Ene af disse var en Desertør fra Marinen, den Anden en Soldat, som bestandigt var sunken dybere og dybere, indtil han var sunken ned til at blive Vidne for Medlemmet for Illinois (Farnsworth). (Stor Munterhed. Ingen Hammer.)

Og saaledes gik det endnu længere Tid i denne Stil under lige Lystighed paa Gulvet og paa Tribunen, indtil Gemytligheden afbrødes ved et vældigt Hammerslag fra Formanden, ikke for at kalde Nogen til Orden, men for at bemærke, at det til Ajourneringen fastsatte Klokkeslet var kommet, og at den første Session af Repræsentanternes Hus i den 42de Kongres var ajourneret »sine die«. Efter et nyt Hammerslag steg han rolig ned fra Tribunen og sluttede sig til de leende og samtalende Grupper paa Gulvet.

Der maa ganske vist være mere end »something rotten« i en Forsamling, hvor en saadan Scene kan løbe saaledes af; men det er umuligt Andet, end at der i denne Forsamling, som tæller mange af Landets fremragende Mænd i sin Midte, ved Siden af al Fordærvelsen og Raaddenheden maa være et betydeligt Fond, ikke alene af Kundskaber og Dygtighed, men ogsaa af personlig Hæderlighed.

I Regeringskontorerne.

Postkontoret — Finansministeriet — Patentkontoret — Historiske Relikvier — Modelgalleriet

Amerikanerne spare ikke paa deres offentlige Bygninger, og det er derfor intet Under, at deres Hovedstad indeholder en betydelig Mængde imponerende Bygninger til offentlig Brug. Medens man ikke finder, at den private Arkitektur har ladet sig paavirke af nogen særegen høj Grad af Smag — i Virkeligheden ere de private Huse i Washington, baade de gamle og de nye, slet ikke smagfulde — kan man ikke nægte, at de offentlige Bygninger i det Hele harmonere baade i Stil og i virkelig Skjønhed med det Kapitolium, som unægtelig er Kronen for alle offentlige Bygninger i Fristaterne.

Blandt de mere fremtrædende Bygninger kan saaledes fremhæves »General-Post-Kontoret«, opført i »Paladsstil af korinthisk Orden«. Hele Bygningen, som er 300 Fod lang og 207 Fod bred, er opført af Marmor. I Stueetagen har Byen sin Postbesørgelse, det Øvrige optages af Postdepartementet. Ved at nævne Byens Postkontor bør bemærkes det meget snilde System, man overalt i Fristaterne har indrettet for Besørgelsen af Breve til Forretningsfolk. Ethvert Firma eller enhver Enkelt, hvem det er magtpaaliggende, har nemlig i store Reoler, der se ud som kæmpemæssige »Kager« i en Bikube, stillede paa Kant, et lille firkantet Rum, hvortil han har en særskilt Nøgle. De Breve, der ankomme til Folk, der have et saadant Rum, en »box«, læg-

ges strax efter enhver Posts Ankomst ned i Rummet; gjennem en Glasrude kan man se, om der er ankommet noget eller ikke; Brevafhentningen er derfor en meget hurtig og simpel Sag, og det er ikke alene om Søndagen, naar Brevuddelingen er standset, men ogsaa alle de Søgnedage paa denne Maade muligt paa en nem Maade at faa sin Post hurtigt. Paa Forretningsbreve vil man derfor i Reglen i Stedet for Bopæls-Adresse finde blot Nummeret paa Vedkommendes Box paa Postkontoret. Kommer man i Brevvexling med Folk, opgive de En gjerne strax deres Nummer, da ethvert Brev med dette vil komme nogle Timer tidligere i Hænderne paa Adressaten. Undertiden giver ganske vist dette Nummer Anledning til ejendommelige Misforstaaelser. Forfatteren saa saaledes engang en dansk Udvandrer ankomme paa en Jernbanestation med en af de bekjendte store rødmalede Udvandrer-Kister, der indeholdt hele Ejendommen. Manden skulde til en nær Slægtning i Byen, og paa Kisten stod malet dennes Navn med Tilføjelsen af P. O. B. (Post Office Box) Nr. 161, »det var det, det kom an paa«, havde man altid skrevet til ham, og nu lo Folk ad ham, fordi han havde den Adresse.

Et ret ejendommeligt Kontor er Begravelseskontoret hos Generalstabskvartermesteren. I Foraaret 1870 havde dette Kontor besørget 315,000 militære Begravelser.

Af Ministerierne ere de militære endnu lidt tarvelig indlogerede i gamle Bygninger. En ren Pragtbygning er derimod »the Treasury«, Finansministeriet. Det er en Bygning paa 400 Fods Længde og 266 Fods Bredde, opført i jonisk Stil med en i Sandhed imponerende Kolonnade. En Del af Bygningen, nemlig Midterpartiet, er ældre, og det er især de nye Dele, som gjøre den til, hvad den er. De ere opførte af det skjønneste Granit, man kan tænke sig, bragt fra Dix Island ved Maines Kyst, medens den ældre Del kun er af graatmalet Brunsten. Granitsøjlerne paa den nye Del ere hver af en eneste Sten, vejende mellem 70 og 80,000 Pund, umaadelige Bærepiller og Blokke ved Opgangene ere ligeledes Monolither, og man faar unægtelig Agtelse for det mekaniske Snille, som har haandteret disse

umaadelige Masser og bragt dem fra deres fjerne Sted ind paa deres bestemte Plads i Bygningen.

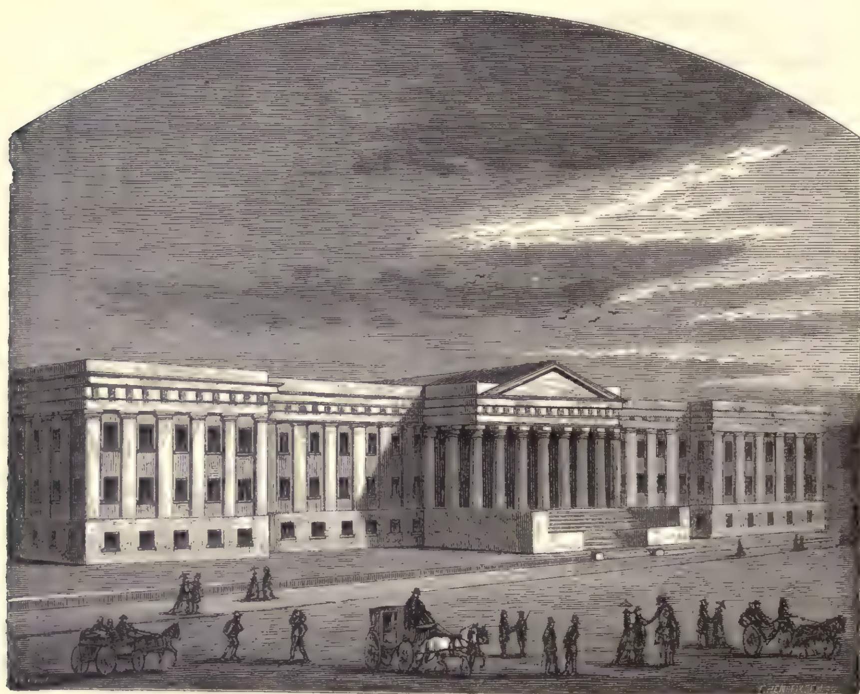
Bygningen er udstyret overordentlig pragtfuldt indvendigt. Det skjønneste Rum er den Hal, der benyttes til Kassererkontor. Væggene ere af poleret, spejlblankt Marmor. Det gaar igjennem to Etager i Højden og er prydet med to Søjlerækker af forskjellig Orden; de to Etager ere adskilte ved det rige Broncerækværk om en Balkon, som løber rundt om Salen og er tilgængelig for Besøgende.

Gulvet er tavlet, af rødt og hvidt Marmor, Søjlerne i den underste Række ere af Tennessee Marmor, i den øverste at karrarisk Marmor, ligesom der ogsaa er anvendt italiensk Marmor, afvexlende med pyrenæisk Marmor, til Væggene. Dørene ere af fuldt Mahogny.

Et ganske ejendommeligt Indtryk gjør det i Ministerierne, navnlig i Finansministeriet, at se den store Mængde Damer, som arbejde i Kontorerne. Der er Kontorer, som næsten udelukkende bestaa af Damer — de Damer, som arbejde i Generalstabskvartermesterens Kontorer, ere fuldstændig aflukkede — og de ere tilstede i større eller mindre Antal i mange andre. De fleste af dem ere unge; man ser ikke faa smukke Ansigter bøjede over de store Bøger og møder mange fix klædte unge Assistentinder i Gange og paa Trapper, der bevæge sig med fuldstændig Ugenerthed blandt Publikum og deres mandlige Medarbejdere. Man synes at være temmelig enig om, at Damerne gjøre deres Arbejde meget tilfredsstillende, og der er Stemning for at aabne Adgang for dem til at avancere og opnaa de højere Poster. Et andet Spørgsmaal er, om den hele Ordning er tilfredsstillende i andre Henseender, der ganske vist ikke vedrøre det rent Administrative, den Maade, hvorpaa Forretningerne expederes. Det er vist ikke uden Grund paastaaet, at ialfald i Begyndelsen denne Ordning ikke kunde synes at fremme Moralitet. Der skal imidlertid være foregaaet en betydelig Forandring i den Henseende, baade for at modvirke Tendenserne til at gjøre Pladserne til Forsørgelsesanstalter for Kongresmedlemmernes Maitresser og for at holde en vis Censur over dem, der vare komne ind. De anstændige

Damer slutte sig sammen og arbejde med Energi paa at forhindre, at Stillingen kommer i Miskredit, eller rettere paa, at dens Kredit forbedres noget.

Det uden Sammenligning interessanteste Kontor i Washington er »the Patent Office«. I det gamle Europa bygges kostbare Paladser for Kunstens Skatte, for Maleres og Billedhuggeres ypperlige Frembringelser; det praktiske unge Amerika rejser de ypperlige Frembringelser paa Industriens Omraade et storartet Tempel.

Patentkontoret i Washington.

Patentkontoret er, for ogsaa her at nævne dets ydre Dimensioner, en Bygning, der er 710 Fod lang og 275 Fod bred. Stilen er dorisk, simpel og prunkløs, men Bygningen gjør dog et stærkt Indtryk. Stueetagen er optagen af Kontorer. Her indleveres alle Ansøgninger om Patenter, ledsagede af Tegninger og Modeller; her gjemmes tillige

alle Tegninger af de tilstaaede Patenter. Naar der er Tale om Udstedelsen af et nyt Patent, undersøges det her, om der virkelig foreligger noget Nyt, som fortjener at beskyttes, og den overordentlig sindrige Maade, hvorpaa Registreringen føres, gjør det muligt i meget kort Tid at komme paa det Rene med, om der foreligger noget Nyt eller ikke. I Reglen udtages Patenterne igjennem Patentagenter i Washington, og disse kunne da selv i Kontorerne først undersøge Værdien af de til dem indsendte Opfindelser.

Det er betegnende for det Liv, der er i Industrien, at der hver Uge udtages mellem to og firehundrede Patenter; det højeste Tal, hvortil man er kommen i en Uge, er 470.

Første Sal er optagen af det i hele Verden enestaaende Museum. I et uhyre Galleri, som er delt i flere Afdelinger, findes der Modeller af alle de Opfindelser, paa hvilke der er udstedt Patenter. Det er vanskeligt at gjøre sig nogen Forestilling om, hvad her rummes. Hvis man vilde bruge tre Minuter til hver Model og arbejde 8 Timer om Dagen, vilde man anvende halvandet Aar, før man var færdig i Patentkontoret.

Amerika savner et stort nationalt Museum, som Følge heraf har det udstykket en Mangfoldighed af historiske Erindringer paa mange forskjellige Steder. De fleste større Bygninger indeholde en lille Samling af et eller andet, er det end kun nogle af Washingtons Klæder eller Møbler. Saaledes er det ogaaa her. Træder man ind i den første pragtfulde, i pompejansk Stil dekorerede Sal, finder man i Skabene lige for Indgangen en lille Samling historiske Relikvier. Der er Washingtons Klæder, hans Kaarde, hans Rejsesekretær, hans Stok, testamenteret ham af Benjamin Franklin. Der er Jacksons Klæder, og med en dyb Følelse af Sympathi for den store Ejermand ser man ligeoverfor den nyeste, sindrige Farvetrykspresse den gamle, lille Presse, ved hvilken Franklin selv arbejdede. Her hænger ogsaa i Glas og Ramme det første Patent, som udtoges, dateret Philadelphia den 23de December 1796, for en Maskine til at koge Vand. Her staar ogsaa Modellen til en patenteret Flodbaad, som den unge Brændehugger Abraham Lincoln udtænkte i ensomme

Timer, naar han sad ved Mississippis mudrede Bredder og ventede paa de Dampskibe, der skulde bruge hans Brænde.

Der er imellem de vrimlende Tusinder af Modeller i de lange Rækker af Glasskabe simple og usammensatte Ting og Modeller, som have kostet flere Tusind Dollars, ubrugelige, upraktiske Ting og Triumfer for menneskelig Sindrighed, Opfindelser, som ikke Mange have lært at kjende foruden Opfinderen og hans Agent, og Ting, som have gjort hele Menneskeslægten Gavn.

Her findes, for at nævne enkelte Exempler, Mac Cornicks Høstemaskine, beskyttet med 14 forskjellige Patenter; hver Del nemlig var ny, selv Sømmene i den ere patenterede for sig. Fra 1845 til 1854 var den næsten aldeles ukjendt, saa kom dens Tid, tildels takket være de Verdensudstillinger, ad hvilke Alle nu trække paa Skuldrene. Den fik Guldmedaille i London og i Paris, blev kjendt over hele Jorden og gjorde for ogsaa at tage det med sin Opfinder til Millionær.

Der staar den første Symaskine, patenteret den 10de September 1846 for Elias Howe; ogsaa her tunge og lange Kampe for at trænge igjennem, Intriguer og Misundelse, Anerkjendelse, Beundring og Millioner.

Der ligger en Flaade af Redningsbaade; der ligger Dusiner af Koblere til Jernbanevogne, som alle skulle gaa op, hvis Toget kommer ud af Skinnerne (da der ellers hænder en Ulykke) og lade de andre Vogne holde den rette Kurs, og som alle gjøre Kunsten meget godt, naar man staar med dem i Haanden, men haardnakket vægre sig ved at gjøre den paa Banen; der er over hundrede forskjellige Krinolinefjedre; der er Laase og Flasker og Hatte; der er alt Muligt, som bruges kan, forbedret eller foreslaaet forbedret. Og man skal ikke lade haant om det, der tager sig ud som ubetydelige Smaating. Der er blot i de Skabe, som gjemme Lamper, og hvad Lampers er, et Par saadanne. Der er en lille Spiralring paa en Gasbrænder, som det er saa umuligt som Noget for en ukjendt Betragter at faa Noget ud af, men som dog har gjort Opfinderen Mr. Collen til en

rig Mand, der er et Lampeglas, slet ikke smukt og meget simpelt at see til:

Det er det Hele, men dets Opfinder er bleven Millionær, thi der er neppe et Hus, hvor man ikke paa en lille Stenolielampe uden Kuppel bruger dette Glas.

Og af den Slags er der mangfoldige i denne Bygning, som er Amerikas Vatikan og Louvre.

I det hvide Hus.

Husets Indre — Præsident Grant — En Audiens hos Præsidenten — Grant om Skandinaverne — Mrs. Grant's Receptioner.

»Det hvide Hus«, Præsidentens Bolig, hører til en af Washingtons mere tarvelige offenlige Bygninger, men er iøvrigt en smuk, venlig og tiltalende Residens. Det er et hvidt Palais, beliggende i en smuk Park, omtrent midt i Byen. Dets Ydre er ganske prunkløst, set fra Havesiden minder det med sin halvrunde Udbygning paa Midten lidt om Bernstorf Slot og kunde godt være en smuk dansk Herregaard; Hovedindgangen er paa den anden Side, der er smykket med joniske Søjler og ser noget mere officiel ud. Fra den store Forhal kommer man ind i Gallaværelserne, der ere beliggende i Stueetagen. Yderst til Venstre ligger det største og pragtfuldeste af dem, »the great East Room«, som gaar gjennem hele Husets Brede fra Nord til Syd; dets Dimensioner ere store, men ikke overordentlige, de angives til 80 Fod i Længden, 40 Fod i Breden og 22 Fod i Højden. Møblementet er her betrukket med rødt Silkedamask; selvfølgelig findes der pragtfulde Gardiner, pragtfulde Lysekroner og pragtfulde Spejle, Noget, hvorpaa Amerikanerne lægge megen Vægt. Foran de fyrstelige Spejle staar der særdeles borgerlige Buketter af kunstige Blomster og Frugter; maaske de ere en eller anden national Hædersgave, thi de Fleste af os vilde neppe have dem i deres Dagligstue. Paa Væggene hænge store Portræter af de tidligere Værter i det hvide Hus. Det Pragtfuldeste, om end ikke det Smukkeste i Salen er en Prydelse, som den kun har be-

siddet i kort Tid — Gulvtæppet, en Foræring fra den tyrkiske Sultan, aldeles tyrkisk naturligvis i Mønster og Farvesammenstilling, men tykt og blødt som det Mos, hvoraf Skildrerne af aristokratiske Boliger væve deres Tæpper. Efter den store Sal følger en Række mindre. I Midten ligger en smuk rund Sal, »det blaa Værelse« kaldet efter den Farve, der er den fremherskende i Dekorationen, i Betræk, Gardiner og Gulvtæpper, paa den ene Side af dette er en firkantet Sal, som forbinder det med den store Sal, paa den anden Side en ligeledes firkantet Sal, som er Præsidentens Modtagelsesværelse ved festlige Lejligheder. I Flugt med disse Værelser ligger endelig den officielle Spisesal, ret stor, men temmelig tarvelig i Møblement og Udstyrelse. De øvrige Rum, de nævnte Sale, saavelsom de andre mindre Værelse i Stueetagen ere alle elegant, men ikke særlig pragtfuldt udstyrede; Betræk og Gardiner ere af Silke, Gulvtæpperne ere naturligvis Pragtstykker i deres Art, men det Hele ser mere hyggeligt og komfortabelt end storartet ud. Alene det, at man i en Række af Sale intetsteds ser disse store, blanke, skinnende, kolde Gulve, være sig af Marmor eller af Træ, som ere uadskillelige fra store og smaa europæiske Residenser, men overalt ser lyse, farverige, bløde Gulvtæpper, giver det Hele et ejendommeligt Præg. Udstyringen er arrangeret med Smag, og en bestemt Farve er gjerne fremherskende i et Rum. Adskillige Kunstgjenstande, som Malerier, Vaser o. a. L., findes naturligvis rundt om; nogle af disse ere sandsynligvis store ethnografiske Sjeldenheder, saaledes adskillige japanesiske Kæmpeæsker og andre Venskabsgaver.

Det »hvide Hus« har ingen Vagt eller blot Skilderhuse udenfor sine Døre. Enhver kan træde frit ind; tidligere var det daglig muligt at se alle Værelserne i Stueetagen — i de andre Etager ere Præsidentens Forretningslokaler og private Lejlighed — nu er kun den store Sal aaben til Stadighed. Ingen Skildvagts Fod træder paa det bløde Grønsvær udenfor Indgangens Søjler, der rasles derfor ikke heller med præsenterede Geværer eller buldres med Trommer, naar der mellem de andre Ind- og Udgaaende kommer en lille undersætsig Mand med et underlig tvært og dog ret tiltalende Ansigt

og et ualmindelig skarpt og fast Blik, som strax vækker Opmærksomheden, og dog er denne lille Herre med de graa Benklæder og den stærkt dampende Cigar i Munden — en Skikkelse, vi i Kjøbenhavn strax vilde karakterisere som en civilklædt Søofficer — dog er det »ham selv«, General U. S. Grant, de Forenede Staters Præsident.

Det hvide Hus.

Jevn og fordringsløs som Præsidenten er i sit Ydre, er han i sin hele Optræden. Han spadserer alene om i Washingtons Gader eller kjører sin Frue og sine Døttre en Tur, naar han er færdig med Forretningerne, og der vendes vel endel Blikke imod den enlige Spadseregænger eller imod den lille Vogn, der i sin raske Fart styres med saa stor Sikkerhed, en Sport, som Grant sætter megen Pris paa; men kjendte man ikke i Forvejen Præsidentens Ydre, skulde

man ikke af hans eller de Mødendes Holdning falde paa at antage, at det var den Mand, som i de fire Aar, han staar i Spidsen for det mægtige Lands Regering, øver en saa betydningsfuld Indflydelse paa Begivenhedernes Gang i Verden. Har man den Ære at besøge Præsident Grant, finder man, at han inden sit Huses Vægge er ganske den Samme, som naar han viser sig offentlig. I hans Forværelse finder man ingen Uniformer, knap nok en sort Kjole. Et Par Sekretærer sidde ved deres Skriveborde og arbejde med Expeditionerne fra Præsidentens Kabinet, og foruden dem er der gjerne tilstede en Herre, som særlig beskjæftiger sig med dem, der søge Præsidenten personlig. I Almindelighed træffer man der General Dent, en Svoger til Præsidenten, en Herre, der endog er mere høflig og elskværdig i sit Væsen, end Amerikanerne pleje at være. Samtlige de Herrer, der fungere hos Præsidenten, ogsaa de, der have de mere hofkavaleragtige Funktioner, indføre og anmelde de Besøgende, præsentere dem o. s. v., ere deroppe paa første Sal i almindelig Formiddagsdragt; det Samme gjælder om dem, der skulle tale med Præsidenten i et eller andet Anliggende; de kunne komme ind, som de gaa og staa i deres eget Hus; »full dress« indskrænkes til Receptionerne i Stueetagen. Fra det første Forværelse føres man gjennem endnu et Værelse ind i den Sal, der er Præsidentens Arbejdsværelse. Ved Enden af et langt Bord sidder han selv med sine Papirer foran sig. Han lægger sin Pen, og et »glad to see you«, et solidt Haandtryk og en Plads paa en Stol ved Siden af Præsidenten ere de tre første Tempoer i en Audiensceremoni.

Grant skildres som bekjendt i Almindelighed som overordenlig taus og ordknap, og man har adskillige morsomme Beretninger om ordknappe Englænderes Besøg hos den tause Mand; men han kan ogsaa være ret snaksom, og lige overfor Forf. var han ialfald meget talende, da Samtalen berørte »Skandinaverne« derovre — den særlige Sondring mellem Danske, Norske og Svenske gjælder ikke ret for Amerikanerne — og det var et meget smukt Skudsmaal, mine »Landsmænd« i de tre Grader fik. De hørte utvivlsomt til Unionens bedste Borgere. Præsidenten kjendte baade fra Krigens Tid og fra

sine Rejser omkring i Unionen mangfoldige af dem, han havde set Hundreder af skandinaviske »settlements« og overalt fundet de samme gode Egenskaber, Flid, utrættelig Arbejdslyst og Nøjsomhed. Det havde ofte glædet ham at se, hvorledes vore Folk, der kom over til Amerika næsten uden nogensomhelst anden Kapital end disse Egenskaber, havde arbejdet sig op ved deres Hænders Gjerning og nu sad rundtomkring som velstaaende Farmere. Jeg bemærkede lejlighedsvis, at det var meget sjeldent, at Skandinaverne blev meget rige Mænd derovre og tjente saadanne Formuer som mange Tyskere, men Præsidenten svarede hertil, at til Gjengjæld var der ogsaa saare Faa af mine Landsmænd, som gik tilgrunde derovre og blev daarlige Personer, og det var ikke lidt.

Grant siger, hvad han siger, paa en ejendommelig solid, vægtig Maade; man føler sig overbevist om, at det er hans Mening, han udtaler. Er der Noget, han ikke ønsker at indlade sig paa, forstaar han fortræffelig at lukke Munden positivt til; han drejer da ikke af i tomme Fraser, men bliver ligesaa ordknap, som han nogensinde er bleven skildret. Til Gjengjæld fæster man Lid til, at det, han villig og gjerne siger, ogsaa er hans Mening.

Det gaar jevnt og ligefremt til ved en Audiens hos Præsidenten, og dog kan man komme til at tale med ham i »det hvide Hus« under endnu simplere Former end de ovenfor beskrevne. Jeg er gaaet derhen med Breve til ham, som jeg vilde levere til General Dent, og det første Menneske, jeg mødte i Huset, var Præsidenten selv, som kom ned fra sit Arbejdsværelse; han gjenkjendte mig, og jeg bad da om Tilladelse til at levere ham selv Brevene —: »All right!«

Nede i Stueetagen er Ceremoniellet lidt strengere end paa første Sal. Enhver Borger kan møde til Præsidentens Receptioner, og tidligere, da der var etableret Buffeter for Gjæsterne, blev denne Liberalitet efter Sigende noget misbrugt, og en Forandring heri blev anset for nødvendig. Nu er Beværtningen i Reglen ganske immateriel, Konversation og Musik. Præsidenten staar til Tjeneste med Haandtryk i et af de indre Værelser, en Situation, der navnlig paa Nyaarsdag og ved andre Lejligheder, hvor Folket møder »en masse« og Time

Præsident Grant.

efter Time danner en lang Procession gjennem Salene, maa være i høj Grad anstrengende. Ved mere ordinære Lejligheder er der imidlertid ikke overfyldt. Ogsaa Fru Grant har begyndt at give Receptioner. Disse have en noget mere exklusiv Karakter, der møde de fremmede Diplomater med deres Damer og Washingtons fine Verden. Fru Grant's Receptioner fandt om Sommeren Sted engang om Ugen fra Kl. 3—5. I disse Timer stimle de elegante Ekvipager sammen udenfor det hvide Hus, og paa dets Terrasse staar opmarscheret en hel lille Bataillon af sorte og hvide Tjenere, hvis Herskab er inde. Præsidentens Tjenerskab er i Galla, Liberiet er, som det sømmer sig frie, tjenende Borgere, Kjole og hvidt Halstørklæde. De vise den kommende Strøm af Gjæster, hvad Vej den skal tage for at komme ind i de rette Værelser, og modtage Overtøjet til Opbevaring under Besøget. Efter amerikansk Skik ere de hvide Gardiner i Modtagelsesværelserne trukne saa tæt sammen, at der hersker et dæmpet sydlandsk Lys i de store Sale, der dufte af Blomster og Parfume, og hvor en broget, elegant Forsamling mylrer frem og tilbage. Fru Grants Plads er i den runde, blaa Sal, Præsidenten plejer at modtage i den foran den liggende mindre Sal. Fremgangsmaaden ved begge Lejligheder er ellers den samme, Præsentation, Buk, Haandtryk, et Par efter Omstændigheder og Personer afpassede venlige Ord, med Svar, Replik og Duplik, Buk, Haandtryk og Plads for den Næste. Der hører ikke Meget til at være Hofmand i det hvide Hus, Alting der er amerikansk i god Betydning, simpelt, praktisk og fornuftigt.

I Virginia.

Paa Potomac — Dampskibet — En Skov i Virginia — Richmond — Erindringer fra Krigen — Jefferson Davis's Hus.

Gjør man fra Washington en Tur ned i Virginia, bør man begynde med en Tur ned ad Potomac, en af de smukkeste amerikanske Floder. Amerikanerne ere meget stolte baade af Potomac og Hudson og ville gjerne høre, at de kunne sammenlignes med Rhinen eller endog overgaa denne. Der er en vis ydre Lighed imellem et Rhinlandskab og Landskaberne langs Hudson; men Grundtonen er selvfølgelig saa forskjellig, at man ikke godt kan tale om nogen Sammenligning. Det, som er det Betagende og Fortryllende ved Rhinen, det er jo dette Gjenskær af middelalderlig Romantik, som hviler over det Hele. Naar man sejler en Sommeraften paa Rhinen, og Solen spiller paa Flodens Vande og gjør det grønne Vinløv op ad Klipperne dobbelt rigt og friskt og de hensmulrende Mure i Borgene stærke og gyldne, saa kan man glemme, at intet Ansigt mere skuer ud fra de tomme Vinduer, og intet Slør vifter fra Taarnets ubetraadte Altan, og drømme, at Skibet ved den næste af de Drejninger, som bestandig lukke Udsigten fremad, vil glide sagtelig om Klippen ind i det Land, hvor Romantikens Underfugl fløjter, og Guldharpen klinger i hvide Hænder.

Men naar man sejler paa Amerikas Floder, saa har den Stemme, som klinger stærkest igjen, ikke hentet sin Sangbund fra svundne Tiders dæmrende Aftenskær. Her ligger Alt ligesom i Morgenlys, her er Alt Begyndelse, rig paa Liv og Kraft. Paa Højene ved

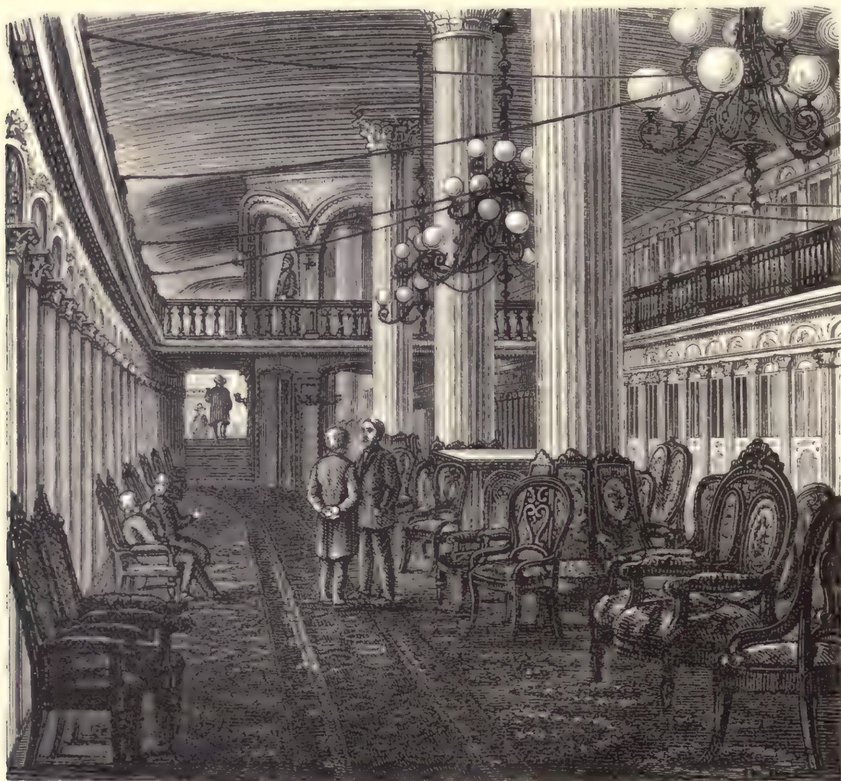
Potomacs Bredder staa urørte Skove, Landskabet er friskt og uberørt, som de Egne, i hvilke Menneskeslægten færdedes i Tidernes Morgen.

Potomac, som siges at være den bredeste af Unionens Floder, er i Virkeligheden bred som et Sund; der færdes mange Skibe paa den, Dampskibe og Sejlskibe, og Fiskerbaade lægge Net ud, thi Fiskeriet er rigt her. De ensomme Bredder oplives hist og her ved en lille Flække, eller en Landingsplads midt i Skoven, eller et lyst Hus, som ligger ensomt paa de grønne Høje. Man sejler forbi et ret anseligt Fort og kort efter forbi et lille Sted mellem smukke smilende Høje, som Alle ombord ile over til Styrbordssiden for at betragte. Det er Mount Vermont, Washingtons Fødested. Huset, hvor han fødtes, et almindeligt Farmerhus af den bedre Klasse, ødelagdes alt før Revolutionen, et lille Mindesmærke er rejst for ham og for hans Moder. Ved Alexandria passerer man en opblomstrende Fabrikstad.

Det er ikke alle amerikanske Flodbaade, selv fraregnet de svømmende Paladser, som man ser i New-York, der svare til de almindelige Forestillinger om gamle, halvraadne Skuder, hvis normale Tilstand er at springe i Luften. Paa Mississippi og Missouri kan man unægtelig godt komme ombord paa saadanne Fartøjer, der ladede ned til Rælingen, med Dækket fyldt af Brændestabler og døsige Negre som Besætning, svømme ned ad de grumsede Vande, og som løbe paa Grund og springe i Luften i saa stort Omfang, som Nogen kan forlange. Men i de østlige Stater er det anderledes. Der ere Dampskibene i Reglen baade store og gode. Disse Floddampere, store svømmende Huse, ere et meget behageligt Befordringsmiddel.

Den pragtfulde Salon, rigt udstyret med Tæpper, Sofaer, Lænestole og Bibler, optager næsten hele Dækket; den er rummeligere, luftigere og større end Salene i et Hotel. Fra Vinduerne eller fra Altanen udenfor, hvor Tobaksrøgerne have deres Stade, har man den smukke Udsigt over Bredderne. Nedenunder er i Reglen Spisesalen. Her dækkes til de forskjellige Maaltider et Bord med sædvanlig amerikansk Overflødighed, og naar man har siddet nogle Timer paa Altanen udenfor Salonen eller i Salonen selv og set paa

Landskabet og de mødende Sejlere og hørt de mange Skænderier med Fiskerbaadene, der synes at betragte Dampskibet som gjørende Overgreb, hvad Kurs det saa styrer, og set alle sine Medrejsende igjennem o. s. v., vil man snart blive enig om, at den store Madklokke lyder med en velkommen Klang, thi »Søen tærer« ligesaa vel paa Floder som paa Oceanet.

En Salon paa en Floddamper.

Efter endt Maaltid gaar man atter op paa Dækket og ser atter paa den glidende Flod, der mere og mere ligner et Hav eller dog en Indsø, og hvis Bredder vige saa langt tilbage, at de kun utydelig kunne ses. Men de synes bestandig mere ensomme, og naar man løber til Land, er det ved forunderlig ensomme smaa Pletter, omsvævede af en saadan idyllisk Ensomhed, at man ikke kan tænke

sig, at der ud af det enlige lille Blokhus eller henad den ensomme Skovvej kan komme travle Rejsende med Kofferter og Hattefuteraler — og det kommer der da heller ikke. Dampskibet løber hen, kigger ind i Skoven og sejler saa bort igjen.

Ved Acquia Creek er Rejsen tilsøs endt. Jernbanevognene holde paa en Dæmning af Pæleværk, der gaar langt ud i Floden, og som ligesom Alt, hvad der vedrører Jernbanevæsen i Sydstaterne, ser forfalden og daarlig holdt ud, og det ser ud, som om Toget, der skal føre os til Virginias Hovedstad, godt kunde gaa igjennem Bjælkeværket, hvad Øjeblik det skulde være.

Jernbaneturen til Richmond gaar næsten uafladelig gjennem Skove, Banen er saa smal og ofte skaaren saa dybt ind i en Hulvej, at det forekommer En, som om Træerne mødtes over Ens Hoveder, og det lysegrønne Gjenskin farver Alt inde i Vognen. Skovene se saa venlige, man kunde gjerne sige saa danske ud. Milelange Strækninger kan man indbilde sig, at man her i Virginia omtrent under det nordlige Afrikas Bredegrad farer igjennem en ung dansk Skov; de ranke, tynde Stammer, det foraarsgrønne Løv paa disse Træer ser saa skuffende ligt ud, at man fristes til at byde Geografien Trods og virkelig tro, at det er Bøge. Man ser Glimt af smaa, stille, skovkrandsede Søer, der ere som skabte for Skovgaard, man ser en lille Bæk risle afsted mellem træbevoxede Højder, hvor Lyset falder foraarsgrønt ned som paa et Maleri af Aagaard, og man ser aabne Pletter med enkeltstaaende Træer, der om nogle Maaneder vilde kunne afgive fortræffelige Motiver for Friis's Efteraarsbilleder. Men saa kommer der igjen en Mark med lysegrønt Majs, saa farer man over en dyb Kløft, hvor en Flod bruser afsted mellem omstyrtede Egestammer, saa ser man midt inde i Skoven en faldefærdig Træbygning uden Døre og Vinduer, fra hvilken en Sværm af Negerbørn farer ud for at skrige og hyle efter Toget, og saa ser man, at man ikke er i Danmark.

Det er et tyndt befolket Land, man rejser igjennem; selv de faldefærdige Negerhytter vise sig sjeldent. Stationerne ere et Træskur til Stationsbygning og et Par andre Træskure, hvor formodenlig

Betjentene leve. Paa de 80 Mile fra Acquia Creek til Richmond var der kun en eneste Samling Træhuse, som tilnærmelsesvis kunde kaldes en By. Der var der et »Kollegium«. Stedet var unægtelig heldig valgt, hvis Meningen var at sikre Ungdommen imod en stor Byes Fristelser. Banetogets Ankomst syntes at være Stedets Hovedbegivenhed. Paa alle Verandaer kom der Folk frem for at betragte det, Kollegiets unge Mænd flokkedes om det og benyttede de Minuter, vi holdt, til at stige op paa Vognene, se efter, om der var Bekjendte i Toget, og vexle et Par Ord med Konduktørerne. De kaldtes og kaldte sig Studenter, men efter deres Ydre at dømme skulde man snarere have troet, at Kollegiet var en Opdragelsesanstalt for unge Droschkekuske.

Richmond selv er en venlig lille Stad paa henved 30,000 Indbyggere. Den ligger ved en lille Flod, James River, i en bakket og bølgeformig Egn, og selv gaar den Bakke op og Bakke ned. Hvorledes man kan kjøre rask her, ovenikjøbet paa en saa ægte amerikansk Brolægning, maa de amerikanske Heste selv vide. Byen ser med sin Mangfoldighed af Farvede — man ser langt flere Farvede end Hvide i Gaderne — sine aabne Butiker, aabne Barberstuer, aabne Forretningslokaler og aabne Stalde helt sydlandsk ud. Renligheden paa Gaderne er ogsaa saa sydlandsk som mulig. Der er enkelte store Huse, deriblandt det Hotel jeg beboede, der ovenikjøbet bestaar af Huse paa begge Sider af Gaden, forenede ved en lukket Gang, der gaar fra den ene første Sal over til den anden, og der er enkelte smukke Huse, men de fleste Bygninger ere tarvelige, næsten fattige. Det ser ud, som om Byen endnu langtfra har forvundet Krigens Følger. Kun i en Hovedgade ser man ret anselige Butiker. De andre er tarvelige Boder, hvor Picklesglas og Tønder spille Hovedrollen, afvexlende med skidne Restaurationer, aabenbart kun bestemte for de Farvede, hvor »Østers i enhver Skikkelse« og »Snegle til enhver Tid af Dagen« falbydes paa store Plakater. I Udkanterne af Byen ere Bygningerne endnu tarveligere; det ser ud som lutter Bag-

gaarde; man spadserer imellem aabne Pladser og Skure, vrimlende af Negerbørn, der optræde i særdeles lette Sommerdragter.

I Amerika rejser man ikke som i Europa; man har ikke her en trofast Rejsehaandbog, der tager En under Armen fra det Øieblik, man stiger ind i Banetoget, fortæller En, paa hvad Side man skal sætte sig for at se Udsigterne, paapeger og forklarer disse, krydrende sine topografiske Belæringer med historiske og statistiske Oplysninger, som fortælle En, i hvad Hotel man skal tage ind, og hvad man skal give Droschskekusken, som kjører En derhen, som den næste Morgen, naar man staar op paa et fremmed Sted, strax er tilrede og viser En Gade op og Gade ned Alt, hvad der skal ses, hvad der bør ses, men dog tillige betror, hvad der tør forbigaaes. En saadan fortræffelig Ledsager har man ikke her, og det kan jo ikke nægtes, at naar man er vant til at rejse paa Europæisk, sender man engang imellem et længselsfuldt Ønske efter Bædecker og hans Brødre. Her maa man væsenlig hjælpe sig selv, hvis man ikke kan blive hjulpen af Andre, der kjende Steder og Byer. I Richmond kan man ikke engang faa et Kort, endsige en lille Vejviser i Byen; man maa selv se at udfinde, hvad der kan være at se.

Det er naturligt, at Tanken først vender sig til Erindringer om Krigen, i hvilken Virginia og dens Hovedstad spillede en saa fremtrædende Rolle. Da Unionens Flag den 16de April 1861 blev hisset ned fra Fort Sumter, stod Virginia tilligemed Nord-Karolina, Tennessee og Arkansas endnu noget uvis; men den vældige Bevægelse i Syden rev dem hurtig med; først erklærede Virginia sig for Konføderationens Sag, og næsten inden det havde erklæret sig, tog den konfødererede Regering sit Sæde i Richmond, og Virginia blev Kampens Pris.

Man behøver kun at have gaaet en lille Tur igjennem Byen for at se Erindringer om Krigen. Der ligge Tomter endnu efter de Magasiner og Huse, fyldte med Forraad, som blev afbrændte, førend det blev nødvendigt at rømme Byen, og Krigsbilleder og Portræter hænge rundt om i Vinduerne.

Det er betegnende for Stemningen her i Sydstaterne, at den Mand, hvis Portræt er det populæreste, og som hænger her, ligesom Grant hænger i Washington, og hvis store Billede er den eneste Prydelse i Senatets Forsamlingssal, er — General Lee, de Konfødereredes Anfører. Jeg fandt paa at opsøge det Hus, hvor Jefferson Davis i fire Aar residerede som Konføderationens Præsident, og som brugtes som Generalkommandoens Kvarter; jeg spurgte mig jevnlig frem for at være sikker paa ikke at gaa ufornøden Omvej, og det var ret mærkeligt, at saagodtsom Alle, hvem man spurgte om »Jerfferson Davis's Hus«, svarede: »Præsidentens Hus, Sir?« Tanken om at besøge dette fik jeg ved at læse i et af Morgenbladene en triumferende Beretning om, hvorledes et Selskab af Nordstatsfolk, som havde været henne at bese Bygningen, var blevet nødt til at forlade denne af de Haandværkere, som arbejdede der, og som havde givet sig til at fortælle, at Præsidentens Hovedfejl var, at han ikke havde hængt alle de »Yankeer«, som han fik fat paa; thi det var den fornuftigste Maade at behandle de Folk paa. I Boghandlernes Vinduer ser man ofte Mindeblade over Sydstaternes Anførere, Slagscener, der forherlige deres Tropper, Afbildninger af det konfødererede Flag og allegoriske Fremstillinger med klagende eller forhaabningsfulde Indskrifter o. s. v.

Jefferson Davis's Hus ligger i en Udkant af Byen; der er fra dets Terrasse en smuk Udsigt over Byens Omegn. De ivrige patriotiske Haandværkere gik der endnu og arbejdede, og da jeg intet Øjeblik kunde antages for Yankee, vare de meget forekommende med at vise mig hele Bygningen, som omdannes til et Skolehus. Huset var uhyggelig tomt. Jeg spurgte, om der ingen Møbler eller andre Erindringsgjenstande, som Amerikanerne ere saa stærke i at gjemme, var fra Davis's Tid. »Yankeerne tog det med sig, naar de kom her for at se Huset, Sir,« var Svaret; »saadan ere de Folk.« Ganske vist har jeg i Ferney set, hvorledes Englænderne have reduceret Voltaires Sengegardiner til nogle Pjalter oppe under Sengehimlen, og ganske vist foregaar Alt under store Former derovre, men hvorledes et helt Hus's Møblement kan forsvinde i et Par Aar

i lutter »Erindrings«-Brudstykker, forekom mig dog temmelig uforklarligt.

Richmonds Kapitolium var for et Aarstid siden Skuepladsen for en sørgelig Ulykke. Loftet i en Retssal, fyldt med Tilhørere, styrtede ned i den ligeledes med Tilhørere og Medlemmer fyldte Sal for den lovgivende Forsamling. Der dræbtes den Dag tre og tresindstyve Borgere fra Byen og saaredes over halvandet Hundrede. Kapitoliet var den ældste Bygning af denne Art i de Forenede Stater. Man har for nylig fuldendt Reparationerne, men den farvede Opsynsmand, som med sædvanlig amerikansk Høflighed gik rundt i Bygningen med mig (det bør maaske udtrykkelig fremhæves, at amerikansk Høflighed er uden al Forbindelse med Drikkepenge; at byde Sligt er en Fornærmelse mod en amerikansk Borger, selv om han er Droschkekusk eller Opvarter), viste mig dog uhyggelige Spor i Blodpletter paa Panel og Vægge. Paa Indgangsdørenes Karme havde blodige Hænder efterladt frygtelig tydelige Spor af de Fingre, som i Dødens Angst havde omklamret dem. Blandt dem, der omkom den Dag, var der ikke faa af Virginias fremragende Mænd, og det er nylig blevet vedtaget at rejse dem et Mindesmærke.

Bygningen indeholder adskillige »gamle« Erindringer. Den Stol, hvori Præsidenten i Repræsentanternes Hus sidder, har tilhørt Washington, Bordet foran var »over hundrede Aar« gammelt, og min Omviser gjemte som den største Overraskelse til allersidst en Kakkelovn, som var ført derover fra England før Adskillelsen.

Niágara.

»Cataract-House« — Gedeøen — »Midterfaldet« og »det amerikanske Fald« — »Hesteskofaldet« — I »Vindenes Hule« — Faldene ved Aftentid.

Jernbanetoget gaar gjennem et overordentlig hverdagsagtigt og kjedsommeligt Landskab; man kjører forbi en Række med faldefærdige Plankeværker indhegnede fattige Haver og Svinestier, og ved en Omdrejning ser man over dem for Enden af en smal Flod mellem høje Skrænter hint »Verdens Under«, Vandfaldet ved Niágara. Det viser sig kun et Øjeblik, hvidt og majestætisk, og forsvinder saa atter, medens Toget fra Stationen ved den bekjendte Suspension-Bridge fører En ind til Stationen »Niágara Falls«.

Det er et romantisk Navn for en Jernbanestation, men Faldene selv og deres umiddelbare Omgivelser ere da ogsaa det eneste Overordentlige i Egnen. Ved den tarvelige lille Station i den kjedelige lille By holde Hotellernes Omnibusser paa Rad, og Konduktørerne staa paa Rad og raabe deres respektive Hotellers Navne i Munden paa hverandre, ligesom paa et hvilketsomhelst andet Turist-Udflugtssted.

Man vælger et af Hotellerne, et med det indbydende Navn »Cataract-House«, hvilket man har faaet angivet som beliggende umiddelbart ved Faldet. Man ruller gjennem et Par støvede Smaagader, hvor man forgjæves lytter efter Faldets Torden, og kommer til et stort Hotel, hyggeligt og elegant, med grønne Træer udenfor og kølige elegante Værelser. Men Alt ser ud ligesom paa alle andre amerikanske Hoteller. Negeropvarterne sidde i Forsalen og vifte sig,

idet de vente, indtil en Herre kommer ned, som skal have lidt Støv børstet af sine Klæder, eller indtil der ringes fra et Værelse ovenpaa; gyngende Herrer sidde udenfor i Træernes Skygger og læse Aviser, andre Herrer staa ved Skænken i »the Bar-room« og tage deres »drink«, Damerne sidde overvældede af Heden i Salonerne og se paa Stereoskopbilleder eller paa ingen Verdens Ting, kort sagt, Alt ser ud som i hvilketsomhelst andet Hotel, men der er stadig intet Spor af Vandfaldets Nærhed, intet øredøvende Bulder, ingen Rysten af Jorden under Ens Fødder, ikke mindste Motivering paa Navnet »Cataract-House«.

Men som man noget overrasket vandrer igjennem Hotellets lange Gange, kun beskjæftiget med at anerkjende de overordenlig elegante Gulvtæpper, hvormed de ere prydede, ser man paa engang ved Siden af Anvisningen »To the dining room« en anden Anvisning, hvis Haand peger i modsat Retning »To the parlour overlooking the rapids«. — »The rapids« (Hvirvlerne) er Navnet paa den sidste Del af Floden, lige før den danner Faldet; der maa da være et Spor af dette at finde, og det er der ganske vist ogsaa.

Man træder ind i en stor, pragtfuld Sal, hvis Mage neppe findes, ikke paa Grund af dens ganske vist fyrstelige Pragt, men paa Grund af det Syn, man paa de tre forskjellige Sider har fra dens Vinduer. Salen, som hviler paa en flere Etager høj Kampestensunderbygning, danner ligesom en kolossal Altan, hvis Vinduer eller rettere dobbelte Glasdøre aabne sig ud mod en brusende, skummende, kogende Flod, en uafbrudt Række af Vandhvirvler og smaa Fald, som tumle sig afsted i rivende Fart mellem skovbegroede smaa Øer hen til det Sted, hvor kun en let hvidlig Taage begrænser Udsigten — et af Faldene selv.

Nu ser man, at man er i Niágaras Nærhed, og tøver ikke med at gjøre dets Bekjendtskab. Faldene nærmer man sig fra en Kjæde af smaa Øer, der ligge tæt ovenover dem i Flodens rivende Vande og ere forbundne med hinanden ved Smaabroer, om hvilke man neppe forstaar, hvorledes de kunne holde sig i disse rivende Strømme. Øerne selv ere overordentlig skjønne. Den største af dem, »goat

Island« (Gedeøen), er tildels en lille Park, de andre ere smaa Prøver paa Urskovenes Natur, og med deres tætte sammenfiltrede Krat, de styrtede gamle Stammer, som spærre Stierne og hænge ud i Floden, overskyllede af dens Vande, til de en Dag drages med ned i Dybet, staa disse ejendommelige smaa Skovlandskaber i god Samklang med det majestætiske Vandlandskab, som aabner sig paa alle Sider.

Faldene selv maa man se paa ganske nært Hold for ret at faa Indtryk af deres Storhed. Ser man dem noget i Afstand, f. Ex. ovre fra Kanada-Siden eller fra den nye Suspension-Bro, har man ganske vist en langt friere Udsigt over det Hele. Man ser i prægtige skovbevoxede Omgivelser til Højre det store, halvbueformede Fald, »Hesteskofaldet«, med det lille Taarn, den Del af Niágara, som man bedst kjender fra Afbildninger; til Venstre i en ret anselig Afstand fra »Hesteskofaldet« hænge det store »amerikanske Fald« og tæt derved det meget smallere »Midterfald« ned over den lodrette Skrænt. Vældige Skumskyer rejse sig fra Faldenes Fod, i mere end deres halve Højde dække de den for stedse for ethvert menneskeligt Øje, og de stige som lette Skyer højt op over de larmende Vande. Fra Faldene af flyder Floden mindre og mindre oprørt ind under de to Staaltraadsbroer, som nu ere ophængte over den, den ene saa let, at man, skjøndt tunge Vogne kunne kjøre sikkert over den, føler den svaje under sig for Vinden, den anden istand til at lade hele Jernbanetog passere den ligesaa rolig, som om det var en solid muret Viadukt og ikke en Bro, der i fire Staaltraadstouge hænger et Par Hundrede Fod højt.

Vil man se Faldet nærved, gaar man altsaa over smaa Broer, der føre fra Byens kjedsommelige Stræder over »the Rapids« først til en lille Ø paa kun to Akres, hvor lidt af de rivende Strømme er taget i Brug til »New-York Tribune«'s Papirmølle, og derfra til Gedeøen, hvorfra man til de forskjellige Sider kan gaa hen for at nyde Faldenes storartede Scener. En lille Bro fører over til Luna-Øen, kaldet saaledes, fordi det er fra denne, at man, naar det er Fuldmaane, kan nyde det eventyrlige Skue af en Regnbue i Maaneskin. Paa denne Kant er det »det amerikanske Fald« og det tæt derved

liggende »Midterfald«, som man nærmest har at betragte. Paa Luna-Ø kan man, hvis man kan stole paa sine Nerver, staa fuldkomment sikkert paa Land lige ved den yderste Rand, hvor Faldet tordner ned ved Siden af En. Ja, man kan endog, stadig under samme Forudsætning, hvad Nervesystemet angaar, gaa ud i Vandet ganske tæt ved Faldet, men vel at mærke, man maa blive lige ved Bredden, hvor der er meget lavt; kom man saa langt ud, at den rivende Strøm tog Fodfæstet fra En, var man faa Sekunder efter ude over Randen. Hensigten med hele denne Manøvre er selvfølgelig ogsaa kun, at kunne vide med sig selv, at man har staaet i Niágara.

Et Selskab stod paa Broen for en Snes Aar siden, man spøgte og lo, en Herre holdt en lille Pige over Rækværket for at gjøre hende forskrækket, hun sprællede i hans Hænder, faldt i Vandet og reves i et Øjeblik afsted mod Randen af Faldet, ude af sig selv sprang han efter hende, og Begge forsvandt i samme Nu i det tordnende Dyb.

Der er imidlertid en Mand, som har sprunget ned i Niágara i »det amerikanske Fald« selv og er kommen levende derfra, ja ovenikjøbet har udført denne Bedrift to Gange. Hans Navn var Sam Patch. Han udførte sine Spring i 1829. En Stige blev stillet op, saaledes at den stod skraat ud over Faldet, fastholdt af Reb til Træerne paa Land. En lille Platform var anbragt paa Stigens Top. Herpaa stillede han sig; efter et Øjebliks Betænkning og med de Ord: »En Ting maa gjøres saavelsom en anden« gjorde han et Spring fremad i Luften og gik ned med Fødderne nedad, lykkeligvis bevarende denne Stilling under hele Faldet. Vandet, i hvilket han kom ned, antages at være halvtredsindstyve Fod dybt. Springet fulgtes med umaadelig Spænding af flere Hundrede Tilskuere; da han forsvandt i det kogende Dyb, fandt man, at det varede saa længe, inden han kom op, at han maatte være druknet, Andre tænkte, medens de stirrede efter ham, at der dog kunde være Haab, da der vel kun var gaaet en fem Minuter, en Mand, som passede paa med sit Uhr i Haanden, oplyste imidlertid bagefter, at det Tidsrum, der syntes saa langt, var netop et halvt Minut. Sam Patch gjentog, som sagt,

Springet to Gange lykkelig, men foretog samme Aar et Spring fra »Genesee Falls« ved Rochester, fra hvilket han ikke kom op.

»Det amerikanske Fald« angives at være en Kvart Mil bredt og 164 Fod højt.

Forbi det Sted, hvor man gaar ned til »Vindenes Hule« i Midterfaldet, kommer man til det bekjendte Taarn ved »Hesteskofaldet«. Det er bygget af Kampesten, 45 Fod højt og 200 Fod over Foden af Faldet. Omkring dets øverste Del løber en Altan, fra hvilken man har den mest storartede Udsigt over »Hesteskofaldet«.

Dette gaar i en Halvkreds fra Gedeøen til den kanadiske Kyst. Dets Højde er noget over 150 Fod. Dette Fald udmærker sig ved sin herlige grønne Farve, navnlig i Midten, hvor det antages at være meget dybt. Det er let at se, at Faldet gaar tilbage. I Midten har det allerede tabt sin runde, regelmæssige Form, og Halvbuen synes at ville skære sig ind i en Trekant, Noget, der vil betage Faldet en stor Del af dets majestætiske Virkning. Hvor dybt Vandet er ved Foden af »Hesteskofaldet«, vides ikke.

Fra Gedeøen gaar man paa Hængebroer endvidere over til de tre smaa Søsterøer, smaa Pletter Urskove midt i den rivende, tordnende Strøm, som gjennem Aartusinder vare utilgængelige for en menneskelig Fod.

Det første Syn af Niágara er storartet og imponerende, men det vil neppe for de Fleste mere end svare til Forventningen. Saaledes havde man tænkt sig Niágara, saaledes er det. I Afstand ser man det, man har drømt om, men nær ved Faldene selv ser man først, hvad man ikke har drømt om, og hvad der overgaar enhver Forestilling, som Fantasien paa egen Haand kunde danne sig.

Allerede paa Broerne over til de store Øer studser man ved det Syn, som »The Rapids« frembyder. Skjøndt man kun har fjernet sig et lille Stykke fra Hotellets Verandaer, er Synet dog blevet et helt andet hernede. Paa en Strækning af tre Kvart engelske Mil, lidt over en halv dansk Fjerdingvej, er Strømmens Fald 51 Fod, og dens Hurtighed er her stegen fra 7 til 30 Mile i Timen. Fra Øerne

og Broerne ser man opad den umaadelige Vandflade, der skraanende kommer styrtende ned imod Beskueren; paa enkelte Steder kunde man tro, at man stod midt i et bredt Fald, saa vældig er den uimodstaaelige Vandmasses Fart, og dog er dette Intet imod det Syn, der frembyder sig, naar man paa den lille »Maaneø« sidder et Par Alen fra »det amerikanske Fald« og »Midterfaldet« og ser disse hvide Vandkolosser springe ud over Fjeldet ned i det tordnende Dyb, eller mod det Syn, som Udsigtstaarnet giver over det vidunderlige halvbueformede Fald.

Men selv dette er Intet imod det Syn, der venter En, hvis man bestemmer sig til at prøve Turen ind under Midterfaldet. Det er ganske vist den besværligste Del af Turen, og da den ser langt farligere ud, end den er, gjøres den efter Førernes Sigende kun af et forholdsvis ringe Antal af de Besøgende. I et lille Træskur ved Begyndelsen af Nedgangen til Foden af Klippen skifter man fuldstændig Dragt. Ovenpaa en grov ulden Underdragt tager man en med Hætte forsynet Dragt af Olieklæder, og med nogle tykke Filtsandaler paa Fødderne begynder man Nedstigningen. Den er i Begyndelsen noget varm i den tykke Dykkerdragt, men man føler hurtig Luften afkølet, og medens man endnu ser Faldet et godt Stykke fra sig, falder der allerede en tæt Regn omkring En og gjør Stien glat og slibrig. Regnen bliver tættere og tættere, og Luften er saa kold, at Ingen skulde ane, at Temperaturen et Par Hundrede Skridt borte viser 92 Gr. Fahrenheit*) i Skyggen. Man gaar ind gjennem en lille Laage, og ned ad de glatte Trin gaar det henimod en vældig, tordnende Vandmasse, som hidtil næsten har været skjult af Klipper, og som nu pludselig viser sig over en bølgende Masse af Damp og Taage. Halvt blindet af det Skum, som sprøjter over En, staar man stille for at søge at faa et Overblik af Faldet. Føreren tror maaske, at man faar et Anfald af Betænksomhed ved at gaa videre ned i dette Kaos af tordnende Vande og vældige Klipper

---

*) I det Foregaaende staar S. 142 ved en Uagtsomhed »Hundredegrads-Thermometeret« istedetfor Fahrenheit, der bruges almindelig i Amerika.

og hvidligt Skum, og meddeler derfor, at »der er Mange, som vende om her, især med denne Vind«; men man lader sig ikke skræmme, man fortsætter sin Vej ind i »Vindenes Hule«, hvorledes Vinden saa blæser, og hvor tydelig en Forsmag man end faar paa, hvorledes en Druknende dør. Engang imellem standser man aldeles bedøvet, Syn og Hørelse gjøre næsten ikke Tjeneste mere, man har et Syn af noget umaadelig Højt og Hvidt rundtomkring, en Lyd af buldrende Torden i sit Øre. Man mærker paa Førerens Haand i Nakken, at man skal staa stille og bukke sig med ham for at faa Vejret, men man kan ikke se ham for de Vandstrømme, der pidske En i Ansigtet. En Masse forunderlige Forestillinger fare igjennem En, naar Tanken atter begynder at bevæge sig efter disse næsten bedøvende Øjeblikke. Jeg erindrer tydelig, at i et af disse kom jeg mellem dunkle Forestillinger om en Lavine og Synet op ad Mont-Blanc fra Mer de Glace i Chamouny Dalen til at tænke paa et Sted i Sibberns Psykologi, hvor han som et tilnærmelsesvist Exempel paa »ren Selvbevidsthed« nævner »den første Opvaagnen i et mørkt Værelse«, en ejendommelig Repetition af min filosofiske Lærdom, men i Virkeligheden var det, saa underligt det kan lyde, en lignende Fornemmelse. I dette Kaos af Naturkræfter har man undertiden kun en ubestemt Følelse af, at man er til, og ikke noget Andet. Men det er kun paa enkelte Steder af Vandringen, man bliver saa stærkt overvældet. Hvor Vandet ikke kastes saa bedøvende imod En, ser man rundtomkring det vidunderligste Syn. Bestandig er man omgiven af denne umaadelige, hvide, tordnende Vandmasse, man synes at være midt i den rivende Hvirvel, skjøndt man i Virkeligheden er kommen bag Faldet ind i den vældige, hundrede Fod høje og hundrede Fod brede Klippehule, hvis øverste Rand er Faldets Begyndelse, og hvis Kant man af og til i Øjeblikke, hvor Blæsten ikke er for stærk, kan skimte højt over sig, som om Vandet vældede ud af Himlen. Straalende Regnbuer danne sig rundtom. Det er, som om man vandrede i Eventyrenes Land; thi man gaar igjennem Regnbuerne, og disse danne her fulde Cirkler om Ens Fod — man er paa det eneste Sted paa Jorden, hvor dette Syn siges at kunne ses.

At have været ved Niágara uden at være stegen ned i »Vindenes Hule« er ikke at have set og fornummet dette vældige Naturskuespil. Man kan foretage en anden Nedstigning paa Kanada-Siden, hvor man ligeledes kommer ind bag Faldet, nemlig en Del af Hesteskofaldet, men skjøndt det er et imponerende Syn at se den hvide Vandmasse falde ud foran den sorte buede Klippevæg, er dette ikke Noget i Sammenligning med »Vindenes Hule«. Man bør til et Besøg i denne maaske netop ønske sig lidt haardt Vejr, naar det blot ikke gjør Indtrængen i Hulen umulig. Ingen Dantes Fantasi kunde forestille sig og ingen Doré tegne en Scene som den, man da nyder.

Saa vist som dette er Glandspunktet i et Besøg ved Niágara, saa vist er det, at det ellers er vanskeligt at sige, hvornaar og hvorledes Faldene ses bedst. Jeg har set dem ved Dagens fulde Lys, og jeg er gaaet derud om Natten i Maaneskin; jeg har set Solnedgang og Solopgang over dem, Skuet var altid lige skjønt og majestætisk. Men den Tid, da Faldene bedst passe til Navnet »Vandenes Aand«*), er maaske om Aftenen, naar Solen er gaaet ned. Vandskyerne, som rejse sig fra Faldene, og som i Solnedgangen spille i gyldent Skær og hæve sig som lette, blegrøde Taager over det dybe grønne Vand i »Hesteskofaldet« eller »det amerikanske Falds« hvide Skumvæg, ere nu blevne til hvide Taager, og medens Skovene blive sorte, medens Sydens Nat hurtigt falder paa og tager Farverne bort af Naturen, svæve Taagerne hinanden imøde fra Kanadas og Amerikas Kyster, og man forstaar, at de enkelte omstrejfende Indianere, som endnu af og til komme hertil, bestandig bevare Troen paa de store Aander, som bor i Faldene, og bringe dem deres Ofre.

---

*) Der er forskjellige andre Oversættelser paa det indianske »Oniakara«, som »rygende Vand«, »tordnende Vand«.

Smaating om Niágara.

Faldets Tilbagegang og Vandmængde — Ulykkestilfælde — Hængebroerne.

Sir Charles Lyell, den bekjendte Geolog, fremhæver, at der ingen Tvivl kan være om, at Faldet bestandigt flytter sig. Der falder stadigt store Stykker ned af Klippen, et vældigt Stykke, fra hvilket Tusinder og Tusinder i Følelsen af fuldkommen Sikkerhed have betragtet Hesteskofaldet, den bekjendte »Table Rock«, er faldet ned for nylig, og naar man stiger ned i »Vindenes Hule«, trøstes man med, at de overludende Klippestykker kun sjeldent falde ned om Sommeren.

Faldets sandsynlige Tilbagegang er omtrent en Fod hvert Aar, men der er Dele af det, som gaa raskere tilbage. Lyell erindrer om, at Iagttagelserne paa dette Punkt nødvendigvis ere meget ufuldkomne, og at naar man husker paa, at Landet for et Halvhundrede Aar siden var fuldkomment vildt og kun beboet af Bjørne, Ulve og enkelte Jægere, maa man undres over, at der overhovedet haves saadanne Iagttagelser, som man har. Der er en Beskrivelse af Faldene, given af Fader Hennepin, en fransk Missionær, hvis Meddelelse vel stundom er overdreven, men taalelig korrekt. Ifølge ham maa der have været et Fald, faldende fra Vest til Øst, som nu er forsvundet. Det angives, at en dansk Naturforsker (?), som var i Landet 1758, har i »The Gentleman's Magazine« givet en af en Tegning ledsaget

Beskrivelse af Faldet, som i det Hele stemmer med Fader Hennepins', men dengang, 73 Aar efter, var det omtalte Fald der ikke mere. Det hedder imidlertid i Beskrivelsen, at et saadant havde været, men en Nedstyrtning af Klipperne havde tvunget Vandet ud af dets Løb, og Vandfaldet var ophørt at falde.

Det kan temmelig sikkert paavises, at Faldene maa have gaaet omtrent tre Mile tilbage. Deres Højde maa tre Mile længere frem have været den dobbelte af den nuværende. Efter de forskjellige Lag i Jordbunden at dømmme har Faldet dengang maaske havt et terrasseformigt Udseende.

Den Vandmængde, som nu føres afsted i Faldet, anslaas af Lyell til 1500 Millioner Kubikfod i Minutet; ifølge en anden Beregning bliver det 1,200,000 Tons i hver Time, ifølge en tredie (af Dommer de Voux) bliver det 3,530,000 Tønder hvert Minut. Vandmassen er iøvrigt noget forskjellig, skjøndt den siges at være langt mere konstant, end man skulde tro. Naar Vinden har blæst længere Tid over Erie-Søen fra Vest af, stiger den, og ifølge en Opgivelse, som skyldes en gammel Færgemand paa Stedet, vil »en Fod i Toppen af Faldet højne Strømmen for neden 17½ Fod«.

Det maa naturligvis ogsaa bero paa Skjøn, hvor dyb Vandmassen er i Faldet selv. Det Lag af Vand, som skyder over Hesteskofaldet, anslaas af Naturkyndige til at være mindst 20 Fod tykt, ialfald i Midten, hvor Vandet ser saa grønt ud. Paa dette Regnestykkes Rigtighed er der gjort en interessant Prøve, som viser, at man ialfald neppe har regnet for lavt. Et Skib paa Søerne, som var blevet dømt til at ophugges, blev kjøbt for at give en Forestilling i Faldet. Det fik til Besætning en levende Bøffel, en Bjørn, en Hjort, en Ræv og nogle andre Dyr og sendtes over Faldet i 1829. Det stak 18 Fod og gik over Hesteskofaldet uden at berøre Bunden.

Det er en ikke ganske ringe Række romantiske Begivenheder og Ulykkestilfælde, som knytter sig til Niágara. Et af de mest gaadefulde er Eremiten Francis Abbot's Liv der. Det var en dannet, kundskabsrig, beleven Mand, som slog sin Bolig op ved Niágara.

Han var meget høflig, naar han ikke kunde slippe for at blive tiltalt, men i høj Grad menneskesky. Man vidste ikke Noget om ham uden det Navn, han opgav. Om Natten sad han ved Faldene paa et ensomt Sted, kun tilfreds, naar et voldsomt Uvejr rasede. Han levede saaledes der i tyve Maaneder; men en Dag fandtes hans Lig i Strømmen ved Fort Niágara fjorten Mile nedenfor Faldet.

De, der komme ud i den rivende Strøm ovenover Faldet, ere næsten altid Undergangens Bytte. Der nævnes dog et enkelt Exempel paa forunderlig Redning. En Mand vilde sætte over Strømmen i en lille Jolle, men brækkede den ene Aare. Med en høj Grad af Aandsnærværelse og Behændighed lykkedes det ham at naa den yderste af de tre Søsterøer, medens hans Jolle for som en Pil nedad til Faldet. Øen var dengang ikke i Forbindelse med de andre Øer, og hans Stilling derfor bestandigt betænkelig. Ingen vidste om hans Stranding, og han maatte derfor først gjøre Nødsignal. To Nætter og en Dag forblev han paa denne ensomme Plet, inden det lykkedes ham ved at tænde et Baal at faa Folk gjort opmærksomme paa hans Stilling. Det lykkedes da at faa et Reb kastet ud fra Ø til Ø, og ved Hjælp af det frelstes han af en Mand ved Navn Robinson, der alt ved flere Lejligheder havde udført forbausende Vovestykker ved Faldene.

For kun faa Aar siden saa man en Indianer, som tildels beruset forsøgte paa i sin Kano at komme over »the Rapids«. Den blev imidlertid trukken ned af Vandene, og da han saa, at alle Forsøg paa Redning vare forgjæves, tog han et dygtigt Drag Whisky og lagde sig ned i sin Kano, der faa Øjeblikke efter som skudt ud af en Bue for ud over Vandfaldets Rand og styrtede ned i Dybet.

En anden meget pinlig Begivenhed er ligeledes forefalden i den senere Tid midt i Sæsonen. Man opdagede en Morgen en Mand ude i »the Rapids« paa en Træbul, som var stødt paa en Klippe og foreløbig holdtes af denne. Klippen var et godt Stykke nedenfor den Bro, der fra Land fører over til Gedeøen. Denne Mand var den foregaaende Aften gaaet ud at sejle en lille Tur omtrent to Mil

ovenover Faldet og var kommen for langt ind i Strømmen. Rygtet om, hvad der var paafærde, udbredte sig hurtigt, en betydelig Menneskemasse samledes paa Bredderne, og der gjordes strax Forsøg paa at komme til Hjælp. Man prøvede at lade en lille Baad flyde ned til ham, men den var slaaet i Stykker, inden den naaede ham. En Redningsbaad fra Buffalo, som derefter sendtes ud, strøjfede Træstammen, drev forbi, kæntrede og sank. Endnu en Baad sendtes afsted, den kom ogsaa ned til sit Bestemmelsessted, men Rebet, som holdt den, blev saaledes sammenfiltret under Træstammen, at det ikke kunde komme løst, ogsaa denne Baad var altsaa uden Nytte. Man gjorde da et andet Forsøg; en Tømmerflaade sendtes ned og naaede lykkelig Manden. Han kom ombord i den, og man begyndte at hale ind. Men snart blev Rebene indviklede i Klipperne, og Flaaden sad fast. En Baad sendtes ned til Flaaden for at tage ham ombord, men den blev ulykkeligvis dreven mod Tømmerflaaden med en saadan Kraft, at Manden, som stod paa denne og ikke fik Tid til at gribe Tougene i Baaden, faldt ned af Flaaden og blev ført ud over Faldets Rand et Øjeblik efter.

Adskillige Turistrejsende ere forulykkede ved at stige ned i »Vindenes Hule«, de ere gledne ud paa de glatte Klipper og forsvundne i det tordnende Dyb. En ung Dame faldt ned i Hesteskofaldet ved at plukke en Blomst ude paa Randen, og adskillige Ulykkelige, som vove sig for langt ud i Baade, blive stadigt Ofre for Vandene. Det indianske Sagn fortæller, at hvert Aar skulle to Liv kræves af Niágara.

Som alt bemærket gaar der over Faldene to Hængebroer. Nærmest ved Niágara ligger den saakaldte nye Suspension Bridge, bestemt for Fodgængere og almindelige Vogne og bygget med en Bekostning af 175,000 Dollars. Den hænger i to Taarne i en Højde af 190 Fod over Flodens Overflade, Afstanden fra Taarn til Taarn er 1,268 Fod. Broen bæres af to Touge, hvert atter sammensat af syv Touge, bestaaende af en Mængde mindre Traade. Det er ret betegnende for dette Værk, at Temperaturforandringen har saa megen

Indflydelse paa det, at Broen om Sommeren hænger tre Fod længere ned end om Vinteren. Taarnenes Højde er 105 Fod paa Kanadas Side og 100 Fod paa Amerikas Side.

Den gamle Suspension Bro er tillige Jernbanebro, og som Følge deraf langt stærkere i Bygning end den nye. Dens Spændvidde er 822 Fod fra Taarn til Taarn, det amerikanske Taarn er 88 og det kanadiske 78 Fod, de Touge, som bære Broen, ere $10\frac{1}{4}$ Tomme tykke. Denne Bro, som kostede omtrent en halv Million Dollars, ejes af et Kompagni.

Chicago.

Byens Fremvæxt — En enkelt Sommers Bygning — Flytten Huse — Store kommunale Anlæg — Svineslagterierne — Is-Industrien — Korn- og Frugthandel — »River Side« — Kvægmarkedet — Blade — Instituter — Skandinaverne.

Chicago, »Havebyen«, »Vestens Dronning«, »Søernes Dronningeby«, voxede op paa Prærierne ved Michigansøens Bred som et Eventyr, et af disse Eventyr, som vare kjendte over hele Jordkloden, og som man fortalte overalt med Stolthed som et Bevis paa menneskelig Dygtighed og Energi.

Forf. saa Byen nogle Maaneder, før den ramtes af hin forfærdelige Ildebrand, som med en Rædsel, der ogsaa syntes eventyrlig, næsten udslettede den af Byernes Tal, men i Sommeren 1871 stod den midt i sin Herligheds og Rigdoms Glorie.

Den sydlige Jernbanegaard.

For fyrretyve Aar siden laa her kun et lille Fort, bygget af Bjælker, med nogle Soldater, som skulde beskytte Pelshandlerne mod Indianerne. I 1830 var Chicagos Befolkning omtrent 100 Mennesker, af hvilke kun et ringe Antal vare hvide. Den blev inkorporeret som By 1837, og talte da 4,171 Indvaanere. Ti Aar senere var dette Antal fordoblet, tyve Aar senere var det 100,000, og i 1871 ansloges det til 350,000.

»Chicagos ældre Indvaanere bleve fødte en Menneskealder for tidlig«, hedder det i en triumferende Artikel i et af Chicagos Blade i Anledning af en Oversigt over, hvad der i Aaret 1870 var blevet bygget. »De have set, hvorledes Sumpe og utilgængelige Moser ere blevne forvandlede til skjønne, vel brolagte Gader, og de have ogsaa været Vidne til, at de første Settleres raa Lerhytter ere forsvundne for at give Plads for paladslignende Pragtbygninger, hvortil man maa søge Mage i de første Stæder paa Jorden. Denne Forvandling er foregaaet i et Tidsrum, der kun omfatter noget over tre Decennier. Men hvad vil Chicago blive til i de følgende 30 til 40 Aar? Ligesom Moses maa vor Bys Fædre gaa op paa et Bjerg for at skue ind i det Fremtidens forjættede Land, som kun faa af dem efter Naturens almindelige Orden kunne gjøre sig Haab om at naa, og vil man bruge Fortiden som Maalestok under Bedømmelsen af, hvad der vil ske, kan man uden at gjøre sig skyldig i nogen Overdrivelse sige, at Aar 1900 vil Chicago sandsynligvis være det amerikanske Fastlands folkerigeste By eller maaske kun overgaas af New-York. Vor By kommer til med Tiden at blive Amerikas Paris; dens brede Gader, dens Parker og Bulevarder udbedres aarlig, og allerede nu kan Chicago opvise mange Partier, der udholde Sammenligningen med de smukke Bydele af Berlin og Wien. Træskurenes Æra tilhører Historien. For kun nogle faa Aar siden saa man i Madison Street kun billige, smaa og lave Træhuse, medens Gaderne Dearborn, Randolph og Washington frembød Husrækker af det Slags, som man almindelig kun ser i Landsbyer med nogle hundrede Indvaanere; men Forvandlingen har været fuldstændig, og Sammenligningen mellem Før og Nu viser en saa stor Forskjel, at det Hele,

selv for Øjenvidner til Fremgangen, synes at være en Drøm, der minder om de Fortryllelser, hvorom Østerlandenes Eventyr fortælle. Og hvad der er sket i hine Bydele, vil ogsaa foregaa paa andre Steder, eftersom Gaderne istandsættes og store, bekvemme Huse bygges i Stedet for de simple og billige Boliger, den fattige Indvandrer fra den gamle Verden lod opføre for at afhjælpe den første Trang til Hjem og Husly.

For hvert Aar strækker Byen sig henved en engelsk Mil længere mod Syd ud over Prærien, og det Antal af Huse, som bygges kun under Løbet af en Sommer, vilde kunne give samtlige Indbyggere i et Par anselige europæiske Byer bekvemme Boliger; enkelte Strøg ved Bygrænsen, der i dette Efteraar vise sig som afskrækkende øde Steder, ville maaske i den kommende Sommer blive forvandlede til Byggetomter, hvorpaa Husrækker fremstaa som ved Trylleri, og der, hvor før en Hest og Vogn neppe kunde komme frem, vil man finde en smuk Brolægning i Gaderne og varige Materialier anvendte til Fortougene og langs Husene. Det vil være umuligt her at beskrive alle de statelige Bygningsværker, som ere opførte i Sommer. Vi skulle kun erindre om det store i Sommer byggede Hotel med Frontsider til Gaderne Clark, Lasalle og Jackson, det største Hotel paa det amerikanske Fastland.

En Fortegnelse over de Bygninger, som i denne Sommer ere opførte i Chicago med en Bekostning af fra 5000 til 800,000 Dollars hver, viser et Totaltal af 467, men heri er da ingen af de mindre Huse medregnede, ved hvis Opførelse man ikke benytter nogen af Byens Arkitekter. Paa Sydsiden er opført 59 Huse, der hver har kostet fra 10 til 50,000 Dollars, 11 Huse med en Bekostning af fra 50 til 100,000 Dollars hver, og 13 Bygninger endelig have hver kostet over 100,000 Dollars.

Paa Vestsiden er bygget 49 Huse med en Bekostning af fra 10 til 50,000 Dollars hver, og kun to Bygninger have kostet over 50,000 Dollars.

Paa Nordsiden have 21 af de nye Bygninger kostet Summer fra 10 til 50,000 Dollars, og kun et Hus har kostet 75,000 Dollars.

Foruden de her omtalte Huse er der vel i de tre Bydele blevet bygget henimod 2000 Privatboliger, og dertil kommer den store Mangfoldighed af nye Bygninger, som i Sommerens Løb ere opførte i Chicagos nærmeste Omegn og i Forstæderne, af hvilke mange have kostet mellem 10 og 50,000 Dollars. Fire Huse, som ere tæt ved Bygrænsen, have kostet over 100,000 Dollars, og en Bygning har kostet over 200,000 Dollars.

Hvad Byggematerialierne angaar, saa er der til 116 Huse enten i det Hele eller for en Del blevet benyttet Marmor, medens Mursten

Cables Bygningerne.

eller Træ har været brugt til de andre. De Bygninger, som ere blevne opførte af Arkitekter i Aarets Løb, have tilsammen kostet noget over 7½ Million Dollars, hvorimod det er umuligt at angive tilnærmelsesvis Værdien af alle de andre ny opførte Privatboliger.«

Denne Skildring af Byens Fremvæxt, denne korte, livlige Karakteristik af Udviklingen, modereret i Forhold til den største Del af det, som siges om Chicago, var sand dengang og giver tillige en Forestilling om, hvorledes man talte om Chicago, der virkelig var og vel vedbliver at være et Kjælebarn for hele Unionen.

Men Byens Berømthed hviler ikke blot paa den Hurtighed, hvormed den er voxet, men ogsaa paa Maaden, hvorpaa det er sket, paa de kæmpemæssige Foretagender, ved hvilke man har underkuet Naturen. Den laa lavt og usundt, og for at undgaa de herfra truende Farer tog man den raske Beslutning at løfte hele det uheldigst beliggende Kvarter op og fylde op under Husene. Og man udførte denne Beslutning. Hele Forretningskvarteret er blevet hævet omtrent 8 Fod, nogle Steder 10, 12, ja 14 Fod. Dette foregik, uden at man paa nogen Maade standsede Livet og Røret i Husene, foregik aldeles en passant. Man blev ved at færdes og gjøre Forretninger og spise, drikke og sove i de Huse, som saaledes langsomt skruedes op.

Det at flytte om med Huse hørte i sin Tid saaledes til Dagens Orden, at man i Aviserne klagede over al den Skade, der gjordes paa Brolægningen ved denne Flytten om med Husene. Forf. var ikke saa heldig at blive Vidne til noget af de større Flytningsarbejder, men som jeg vandrede om i Forretningskvarteret med en Mand fra Chicago og hørte om Alt, hvad der var blevet udrettet, var jeg dog heldig nok til ved Omdrejningen om et Hjørne at komme lige mod et Hus, som kjørtes afsted gjennem Gaden. Det var kun en mindre Bygning, vi maalte den og fik ud, at den var 18½ Fod bred og 63 Fod dyb. Paa Ruller blev den ved Hestekraft langsomt og sindigt trukken ned ad Gaden fra sin Grund; denne var solgt til en Forretningsbygning, og det gamle Vaaningshus skulde nu ud i Verden for at finde en billigere Plads.

Chicago manglede i længere Tid godt Drikkevand. Vandet i Michigansøen var godt nok, men urent nær ved Kysten. Man besluttede da i 1864 at raade Bod herpaa ved at bygge en Tunnel ud i Søen under Vandet i en Længde af to Mile, som munder ud i dybt og ganske klart Vand. Tre Aar efter vare de nye Vandværker i Virksomhed, og de ere i Stand til at levere 57 Millioner Gallons om Dagen. Dette ansaas imidlertid ikke for tilstrækkeligt, og det var foreslaaet at bygge en anden Tunnel, skjøndt man tillige har to artesiske Brønde, af hvilke den ene er 700, den anden 1100 Fod dyb.

Et anden stort Værk er Tunnelen under Washington Street, ligesaa mærkelig som Thems Tunnelen, men udført langt hurtigere, og et fuldstændigt vellykket Arbejde. Foruden god Kjørebane er her rigelig Plads for Fodgængere. Passagen koster Intet.

Chicago Floden, som løb ud i Michigansøen, var fyldt med Uhumskheder fra den store By og forpestede Luften i Sommertiden; man besluttede da at »rense den«, saaledes at den blev Afløb for Søen, og siden Sommeren 1871 driver nu dennes Vande i en rask, forfriskende Strøm alle Uhumskheder bort til Mississippi, om hvilken

Vandværket.

man rigtignok saa spurgte, hvorledes nogen menneskelig Magt skulde faa den Flod renset, der, efter alt i Forvejen at være den muddrede Kæmpeflod, den er, tillige skulde være Kloak for Vestens Byer.

Byen ligger alt Andet end smukt paa Prairien, der er saa nær ved at være en plan Flade, som Noget kan være, men man har alt for nogen Tid siden begyndt at omgive den med et Belte af Parker, af hvilke flere Partier allerede ere færdige. Især Lincoln Park er et virkelig smukt og temmelig udstrakt Anlæg. Den har nogle smaa

bitte Høje, anlagte med Kunst forstaar sig, og som selvfølgelig betragtes som særlige Mærkeligheder i Prairiebyen.

Chicagos overordentlige Fremvæxt skyldes naturligvis for en stor Del dens naturlige Betingelser. Den ligger ved en Vandvej, som nu er uafbrudt fra den Mexikanske Havbugt til St. Lawrenceflodens Munding, og atten store Jernbanelinier udmunde i den og føre Fragt til alle Egne af Unionen. Der er nemlig en umaadelig Rigdom af Landvæsens Produkter, navnlig Korn, som strømme sammen i Chicago for derfra at sættes i Omløb. Agerdyrkningen er i blomstrende Tilstand og yderligere Opkomst rundtom og skaber et næsten uudtømmeligt Opland. Følgende officielle Tal give en Forestilling om, hvor fabelagtigt hurtigt Kornhandelen er tagen til: I 1838 indskibedes 78 bushels, i 1848 3,001,714 bushels, i 1858 20,035,166 bushels, i 1868 67,896,760 bushels. Handelen med Tømmer og med Kvæg har gjort lignende Fremskridt, og Chicago skal endog have taget Luven fra Cincinnati, hvad Svineslagtning og Flæskehandel angaar.

Svineslagterierne og hvad med disse staar i Forbindelse ere en i og for sig storartet Industri. Der gives Forretninger, som hver Vinter forvandle 100 til 150,000 Svin til Skinker, saltet Flæsk, Pølser, Olie, Stearin o. a. L. Det gaar aldeles frabrikmæssigt til. En Række Arbejdere dræbe Svinene ved at slaa Hjerneskallen ind med spidse Hammere. Derpaa bliver Struben skaaren over, og Blodet gaar til Sukkerraffinaderier og kemiske Fabriker. Svinene selv gaa til andre Dele af Fabriken for at blive skoldede, parterede o. s. v. Ligesom man ved rige Kildevæld kan tale om, hvor mange Tønder Vand der løber ud i Minutet, saaledes kan man her tale om, at hvert Minut saa og saa mange Svin passere dette eller hint Forarbejdelsesstadium, og fire og tyve Timer efter, at et Svin er død, er det ofte et langt Stykke afsted paa Jernbanen mod Øst. Alt Affald, som kan give Fedt, koges ud ved Damp, en Mængde af det Øvrige kan den hente, som vil. Naar Konjunkturerne ere derefter, fabrikerer man ikke Svinet til Andet end Fedt. De hele Dyr koges da under et højt Damptryk saa længe, til de ere blevne til en grødagtig

Masse, af hvilken Fedtet da uddrages, medens Resten bruges som Gjødningsmiddel.

En anden mærkelig Produktion i Chicago er Isindustrien. Den siges at være den By, hvor denne spiller den største Rolle, og Isindustrien er dog af overordentlig Betydning i Amerika. »Amerikas Isindustri«, hedder det i et teknisk Værk, »vidner om, at vor Jord besidder Skatte, som ligge aabent lige for Menneskenes Øjne, men hvis Værdi først da bliver erkjendt, naar Foretagelsesaand, Kapital og forbedrede Samfærselsesmidler har vakt et højere industrielt og merkantilt Liv.«

Is er en uundværlig Fornødenhed i en amerikansk Husholdning. Man drikker ikke paa noget offentligt Sted en Draabe Vand, som ikke er kølet i Is, ja, som tidligere bemærket, selv i Jernbanevognene er der altid Isvand; saavel i de østlige Stater som ude i Vesten, hvor man kjører Dage og Nætter over ensomme Prairier og øde Bjergstrækninger, mangler dette ikke. Enhver nogenlunde velstaaende Husholdning har Is, man abonnerer hos et eller andet Iskompagni, og hver Morgen kommer saa Isvognen, ladet med store Blokke, som Ismanden haandterer ved særegne store Tænger; han lægger Isen foran Husdøren nede paa Gaden; det ser ofte, navnlig naar det er sølet Vejr, lidt uappetitligt ud, men hurtig Forretningsgang overalt er jo Principet.

Man holder Isen i store regelmæssige Blokke, det er det Solideste og mest Indbringende. Ishusene ere indrettede forskjellig, eftersom det er Meningen at holde Is til Ølbryggerier eller andet Brug, eller naar det gjælder om at sælge den til Husholdningsbrug. I Chicago gjøre Ishusene Tjeneste som Lagerkjældere for det store Ølforbrug; saadanne Kjældere kunne nemlig ikke anlægges for Grundvandets Skyld. Man har saa til Gjengjæld Ishuse, der kunne rumme Kvantiteter af Øl, store nok til at danne smaa Søer. Isoplagene have dobbelte Vægge, i hvilke Mellemrummet er fyldt ud med Bark, Savspaan eller a. L. I Ishuset befinder sig Isbeholderen, som ligeledes har dobbelte Vægge og optager den største Plads af Husets Indre. I denne ligge Isblokkene, regelmæssige Kvadrater skaarne

med Isplov. Mellemrummene ere omhyggelig fyldte ud med smaa Isstumper. Ved Trælemme sørger man for, at Fordampningen kan foregaa paa den hensigtsmæssigste Maade. Isen er dækket med løst Straa. Man har Ismagasiner indrettede paa denne Maade, som indeholde 1½ Million Kubikfod.

I de Ishuse, som bruges til Lagerkjældere, ligge Tønderne i et enkelt Lag udenom Isbeholderen, mellem denne altsaa og Væggene.

Ved de Ishuse, som ligge nogenlunde nær ved Byen, udlejes dette Rum mellem Beholderen og Væggene i Dele til Viktualiehandlere, Restauratører o. s. v. Deres Lokaler kommunicere gjennem en Bagvæg med den dem tilkommende Del af det kolde Rum, hvor Temperaturen højst er 3 Gr. R. Ishusene ere undertiden saa store, at der bliver flere Etager til at udleje paa denne Maade.

Chicagos Kornmagasiner, som ødelagdes ved Branden, ere vidtbekjendte. De laa ved Havnen. Disse »Elevators« ere indrettede paa den Maade, at de ere delte i Afdelinger fra neden af op, i hvilke Kornet fyldes fra Skibene. Paa denne Maade benyttes Pladsen i Magasinet paa den mest fuldkomne Maade. Man behøver ikke heller at have noget Arbejde med at kaste Kornet, ved at aabne Skydelemme og lade blot en ubetydelig Del af Kornet strømme ud opnaar man, at alle Kornene hele Søjlen igjennem skifte Plads.

Garverierne i Chicago repræsentere ligeledes en storartet Industri, og navnlig skal man have drevet det vidt i at garve efter en meget hurtig Methode.

Neppe noget Sted paa Jorden har en saadan Overflod af Frugter som Chicago. Paa Jernbane bringes de hertil fra alle Sider af Unionen. Den Stat, i hvilken Chicago ligger, Illinois, er iøvrigt særlig Frugtstat, baade Jordbund og Klima begunstige i høj Grad denne Kultur, navnlig i det »ægyptiske Illinois«. I Jordbærtiden ankommer der til Byen gjennemsnitlig fem Pakvogne fyldte med Jordbær, i Ferskentiden skal Forsyningen beløbe sig til en Snes Vogne hver Dag, hver Vogn indeholdende fem hundrede Kasser.

Det storartede Forretningsrøre, det stærke Liv, som pulserer i denne By, forbauser selv den, som kommer fra New-York. Den

større Del af Byen var, som man vil mindes fra Beretningerne om Branden, endnu kun bygget af Træ, men Forretningskvarterets Gader bestode af lutter Stenbygninger, af hvilke mange ikke gave Broadways Handelspaladser Noget efter; ogsaa her saa man Kolosser paa otte Etager, op gjennem hvilke Færslen næsten udelukkende gik ved Hjælp af »Elevatoren«, der, dreven ved Dampkraft, bestandig stiger op og ned gjennem Huset; ogsaa her saa man ved Siden af de store Udsalgshuse Hotelbygninger, der i Udstyr og Elegance ikke stod tilbage for Hotellerne i Ny-Englands Stater. Ogsaa her var der i Forretningstimerne en saadan Stimmel i Gaderne, at det var en Hovedopgave for Politibetjentene at følge Folk frem og tilbage over dem. Et godt Exempel paa den amerikanske Foretagelsesaand i Chicago har man i den Maade, hvorpaa en Forstad, der kaldes River Side, bebygges. Et Kompagni kjøbte en betydelig Strækning ude i Prærien, en sexten Mile fra Byen, for at sælge den til Byggegrunde. Den laa langt ude og var forholdsvis meget billig, da den ikke kunde betragtes som Byggegrund. For at give den denne Karakter bar man sig ad paa følgende snilde Maade: Omegnen er meget bar, og idet man benyttede en Smule Trævæxt paa dette Sted, anlagdes der ved nogle smaa Vandløb en kjøn lille Park, som optager omtrent Halvdelen af Grunden. Den anden Halvdel rundt om Parken stykkedes ud i større Lodder paa en saadan Maade, at det Hele kunde faa et særdeles fashionabelt Præg og strax give sig tilkjende som et Sted, der kun var for velstaaende Folk. Intet Sted maa opføres, som koster mindre end 3000 Dollars, foran hvert Sted skal der være et saa stort Rum, at Ejeren bliver nødt til at anlægge en lille Have derpaa ud imod Parken og saaledes paa en Maade deltager i dennes Forskjønnelse; et eget Gasværk og et eget Vandværk ere anlagte for den lille Koloni, Gangene i Parken belægges med Asfalt for at afgive bekvemme Kjøreveje for de Ekvipager, som forventes holdte af Beboerne, og et storartet Hotel, som skal blive et fashionabelt Opholdssted for landliggende Familier, skal yderligere bidrage til at give Stedet sin Karakter af et Modested. Det er betegnende for den Energi, hvormed slige

Foretagender udføres, at dette Hotel, der er fire à fem Gange saa stort som Klampenborg Badehotel, blev paabegyndt 1ste Maj og var færdigt til Beboelse 1ste Juli. Der bliver sat adskillige hundrede Tusinde Dollars i Entreprisen, men den vil uden Tvivl betale sig.

Sherman House Hotel.

En højst ejendommelig Institution i Chicago er det store Kvægmarked for Vesten, »The Union Stock-Yards«. Foretagendet er i Hænderne paa et Kompagni med en Kapital af en Million Dollars. Grunden er 345 Akres stor. Ved sine egne Skinner er Anstalten i Forbindelse med alle de Jernbanelinier, som komme og gaa fra Chicago.

Pladsen er lagt ud i Gader og Alleer paa samme Maade som en stor By. Skærende Midtpunktet løber fra Nord til Syd en bred Vej, kaldet Avenue E, en Mil lang og 75 Fod bred. Den er afdelt ligesom en Bro for at lette Færslen. Drifter, som gaa mod Nord, gaa i en Del, Drifter mod Syd i en anden, saa at selv under den travleste Færsel kan Alt gaa ordentlig af.

Parallelt med Avenue E gaa andre Veje, som lede til og fra Jernbanen. Disse skæres atter i rette Vinkler af andre Veje, som løbe i Retningen Øst til Vest. Den fornemste af disse er »Broad-

way«, som gaar fra det til Markedet hørende Hotel til Børsen, hvor Forretningslivet herude er koncentreret, og hvor der hver Dag omsættes umaadelige Kapitaler i de forskjellige Dyr, hvor man ser Millionærer, som ikke se elegantere ud end de landligste Studeprangere fra Trommesalen, Folk, som maaske neppe kunne skrive Andet end deres eget Navn, men som nu engang have havt det rette Greb paa at omsætte Prairigræsset i Kvægkjød, og mod hvem den snildeste jydske Studepranger vilde være et enfoldigt Barn uden Omløb i Hovedet. Aflukker og Folde til Kreaturerne ligge rundtomkring. De ere saaledes indrettede, at flere kunne slaas sammen til en større. De ere naturligvis af forskjellig Størrelse efter de Beboere, for hvilke de ere bestemte. Aflukkerne for Kvæg ere aabne, men Svinenes ere dækkede med Tag. Der skal være Plads til Stadighed for 25,000 Stykker Kvæg, 100,000 Svin og 80,000 Faar. Vældige Oplag af Foder findes rundtomkring. Til Dræning af Pladsen er nedlagt 35 Mile Rør, Gaderne og Vejene ere tilsammen en Strækning af 10 Mile, og der er over 5000 Aflukker og Folde af forskjellig Art. Ædetrugene vilde stillede op i en Række danne en Linie, femten Mile lang. Artesiske Brønde levere uudtømmelige Mængder af rent Vand. Alene den ene af Kilderne leverer daglig til Vandbeholderne 450,000 Gallons, som den selv driver 45 Fod i Vejret til Beholderne.

Det System, efter hvilket Kvægdrifterne komme af og paa Jernbanetogene, er saa sindrigt, og der er givet saa megen Plads dertil paa Stationerne, at det Hele ikke blot er næsten et Øjebliks Sag, men ogsaa gaar af med en saadan Orden, at der i disse Hundrede-Tusinder næsten aldrig bliver et Stykke borte.

Saa stærkt som det materielle Liv rører sig i Chicago, er den dog ikke død i aandelig Henseende. Der er allerede som sædvanlig i Amerika af Privatmænd gjort ikke Lidet for at fremme aandelige Interesser. En havde, for at nævne enkelte Exempler, udstyret et astronomisk Observatorium, en Anden havde i Tyskland ladet kjøbe Hengstenbergs Bibliothek og foræret det til Byen. Byen er endvidere i Besiddelse af en anselig Presse. Baade Chicago »Tribune« og »Times«

ere vel redigerede og dygtigt og talentfuldt skrevne; det første er republikansk, det sidste demokratisk. »Tribune« er det mest fremragende Blad i Vesten; Decentralisationen i Amerika gjælder ogsaa paa Journalistikens Omraade i en Grad, der maa forbause Enhver, som kjender de europæiske Forhold i denne Henseende; de første New-Yorker Blade ser man næsten ikke, naar man er en Dagsrejse fra Byen, og noget Lignende som Udbredelsen af Times i England vilde være utænkeligt i Amerika, men naar Chicago »Tribune« udtaler sin Mening om et eller andet vigtigt Spørgsmaal, faar denne dog en forholdsvis stor Udbredelse. Forf. har i San Francisco set lange Telegrammer til Bladene, der meddele, hvad det sagde om et eller andet Spørgsmaal. Det maa iøvrigt herved ikke lades ude af Betragtning, at Bladene i Vesten, Kalifornien medindbefattet, ere meget tarvelige.

Ogsaa Chicago »Evening Journal« er et meget respektabelt redigeret Blad. Det stemmer vel med de berørte literære Decentralisationstendenser, at der ogsaa er blevet forsøgt paa at etablere et Maanedsskrift, som kan konkurrere med Østens bedste, og »Western Monthly« har gjort et meget respektabelt Forsøg paa at løse sin Opgave. Det religiøse Liv endelig skal røre sig temmelig stærkt i Chicago, og Byen tæller ialfald en Mangfoldighed af Kirker.

Chicago har sit Universitet, og Universitetet her er en pragtfuld Bygning, opført af græsk Marmor. Det er oprettet under Baptisternes Auspicier, men grundlagt paa en bred og liberal Basis. Da Universitetet grundlagdes, bestemte man, at der i Forbindelse med det skulde sættes et Observatorium, som skulde være en Ære for Vesten, og som ogsaa er fortrinlig udstyret med Instrumenter. Man foreslog at nøjes med et mindre Teleskop fra New-York, men herpaa vilde Chicagomændene slet ikke gaa ind, og man forskaffede sig et første Klasses Teleskop, som var bestilt til Kollegiet i Louisiana, men paa Grund af Krigens Udbrud ikke kom til sit Bestemmelssted.

Af andre mere mærkelige Instituter har Chicago et »presbyteriansk theologisk Seminarium« og et »theologisk Seminarium«, begge med prægtige Bygninger. Endvidere findes et »methodistisk

episkopalt« Universitet, der ligger i Evanston en halv Snes Mile fra Byen, grundlagt for nylig, selvfølgelig med pragtfulde Bygninger og en Ejendom af henved en Million Dollars Værdi. »The Garrett biblical Institute« er en methodistisk Institution, ligeledes beliggende i Evanston og ligeledes i Besiddelse af prægtige Ejendomme. Jesuiterne, som have ikke saa lidt Indpas i Chicago, vare i Færd med et »St. Ignats's Kollegium«, som imidlertid nu utvivlsomt er ødelagt ved Branden tilligemed et andet katholsk Seminarium.

Domhuset.

Der findes baade juridiske og medicinske Kollegier og Skoler i Mangfoldighed og adskillige andre videnskabelige Institutioner foruden de nævnte med pragtfulde Bygninger, som for en stor Del desværre ere forsvundne ved den store Ulykke.

Chicago tæller mange Skandinaver blandt sine Indvaanere. Der regnes, dog uden Tvivl endel overdrevent, at henved 40,000 af Indbyggerne ere fra de nordiske Lande. Imidlertid er det meget hyppigt, at man paa Gader, i Sporvogne, Jernbanevogne og paa andre Steder hører de skandinaviske Sprog, der er ikke faa Butiker og Udsalg, som holdes af Skandinaver og ere beregnede paa disse.

En lang Gade, Milwaukee Avenue, som skaanedes af Ildebranden, er for en meget stor Del beboet af Danske. Der ligger her et Hotel »Danmark«, som skal være saa nationalt, som noget Hotel kan være i Amerika, og hvor man baade kan faa Rugbrød og dansk Brændevin. Der var endog Tale om at anlægge et Hvidtøls-Bryggeri i Avenu'en, for at man ikke skulde savne nogen af de hjemlige Nydelser. En af de store Bankierforretninger i Byen er »den skandinaviske Bank«, som styres af Brødrene Winsløw (Chef F. S. Winsløw) og driver alle de med Indvandring forbundne Forretninger paa en Maade, der ikke blot skaffer Banken Anseelse som Forretningsetablissement, men ogsaa vinder varm Anerkjendelse hos mange Landsmænd ude i Vesten. Der udkom et Par skandinaviske Blade i Chicago, af hvilke Hr. S. Beders »Fremad« var det danske Organ.

Chicagos Ødelæggelse og Gjenrejsning.

Brandens Begyndelse — Den første Nat — »Tribune«'s Brand — Hjælpen efter Branden — Byens Gjenopførelse.

Det var denne rige og store By, som hjemsøgtes af den Ildløs, hvorom man endnu i mange Aar vil tale, naar man taler om Chicago. Som et Suplement til den ovenfor givne Skildring af Byen i dens Velmagt skal gives en kort Beretning om Ulykken, nærmest efter »Harpers Weekly«.

Sent Søndag Aften den 8de Oktober gik en Kone ind i en Stald i Dekoven Street, som ligger nær ved Floden, for at malke en Ko. Hun havde med sig en Belysningsvædske Lampe, Koen sparkede den om, og den brændende Vædske flød ud over Høet og Straaet. En lille Haandsprøjte kunde have slukket denne Ild; man maatte imidlertid vente paa Brandfolkene, og da de kom, vare de sløve og trætte efter en voldsom Ild, der havde raset den foregaaende Nat. Flammerne tog stærkere og stærkere fat i Nabolaget, det blæste en stærk Storm, og de bleve drevne fra Hus til Hus og fra Gade til Gade, indtil det Sted var naaet paa den ene Side, hvor det havde brændt den foregaaende Dag. Men paa den anden Side vare Flammerne imidlertid sprungne over Floden og truede Byens Forretningskvarter.

Først da begyndte man at faa en Forestilling om Farens fulde Udstrækning. Brandfolkene kæmpede som Helte, Mayoren og Byens andre Embedsmænd tog fat for Alvor med energiske Forholdsregler. Men Lejligheden var gaaet tabt. Det Tidspunkt var forbi, da en fornuftig Organisation kunde have begrænset Ilden ved at sprænge

Bygninger i Luften. Det blæste nu en Orkan, Flammerne væltede frem mod de Gader, som vare Chicagos Stolthed, og som ved en forfærdelig Trolddom vare omtrent en Mil Stenbygninger nedbrændte.

Da det var Søndag Aften, var denne Del af Byen næsten øde. Ejerne og deres Folk vare hjemme, og da deres Privatboliger i Reglen laa et Par Mil fra Forretningskvarteret, havde de ingen Forestilling om, hvad der foregik. De, som saa Flammernes Gjenskin, troede, at det var fra Ilden den foregaaende Aften. Imellem Kl. 11 og 12 begyndte imidlertid det Rygte at udbrede sig, at der var Ild i Forretningskvarteret. Man kom paa Benene, og fra den sydlige Del af Byen strømmede Befolkningen til de brændende Kvarterer. Paa dette Tidspunkt vare imidlertid allerede de offentlige Bygninger enten fortærede eller i Flammer, Luften var fyldt med Brande og Gnister, som stak Ild, hvor de faldt. Dampsprøjterne vare aldeles magtesløse, Vandstrømmene syntes at fordunste i det Øjeblik, de naaede Flammerne.

Intet kunde længere modstaa Flammernes forfærdelige Hede. De syntes at gaa lige igjennem de stærkeste Vægge. Bygninger, som vare ansete for at være brandfrie, brændte som Tønder og smulrede hen som brændt Papir. Huskvadrat efter Huskvadrat blev tilintetgjort. Der var et Øjeblik, hvor Befolkningen i den Del af Byen, som ligger Nord for Lake Street, var i Fare for at afskæres af Flammerne, og kun ved ilsom Flugt lykkedes det at undgaa Døden. Hotellerne, som for største Delen laa i Clark Street og Omegn, rømmedes hurtigt for deres Gjæster. Folk, som vare gaaede i Seng Kl. 10 uden at tage synderlig Notits af den fjerne Ildløs, vækkedes et Par Timer efter ved Larm i Hotellet og Ildens Knittren, der skildres stærk som Buldren af lange Vognrækker, de aabnede Skodderne og saa lige for sig en Ildvæg paa et Par Hundrede Fods Højde og fik neppe Tid til at klæde sig halvt paa, før der var Ild i Hotellet.

Endel af de flygtende Tusinder gik over de endnu ubrændte Broer, Andre flygtede til Søens Kyst og fandt der en sikker Tilbagetogslinie til den sydlige Del af Byen.

Da Natten var forbi, stod der kun en Bygningskvadrat tilbage af det, som den foregaaende Dag havde været den mest blomstrende Del af Byen. Det var »Tribune«'s ildfaste Marmorbygning, som endnu stod. Alt var brændt og faldet rundtomkring, men den mentes at have staaet sin Prøve. Forskjellige Afdelinger af Folk havde været beskjæftigede med at slukke, hvor der var faldet Gnister og Brande, og, et ægte amerikansk Træk, Forretningen var vedbleven at gaa. De utrættelige Reporters havde været paafærde og indsendt detaillerede Beretninger om Ilden. Morgenbladet var færdigt, Kl. 5 om Morgenen sendtes Formene i Trykkeriet, og Presserne stod færdige til at lægge Bladene af, da det opdagedes, at der var Ild i Stueetagen. Man ilede til Vandledningerne, men der var ikke en Draabe Vand, Vandværket var aldeles ødelagt, sørgmodigt maatte Bladets Folk sige Farvel til det mest storartede Bladetablissement i det vestlige Amerika, og Kl. 10 var det Hele kun en Hob af sværtede Ruiner.

Theatrene, den store Forretningsbygning, som tilhørte det bekjendte Kompagni for Pullmans Sovevogne, den store Banegaard ved Foden af Lake Street, alle Bankerne og en Mængde af de smukkeste Kirker vare alt brændte tilligemed Raadhuset, Børsen, Sherman House og de andre store Hoteller. At Vandværket var afbrændt, øvede selvfølgelig den ulykkeligste Indflydelse. Det var for Heden og Flammerne ikke muligt at komme til Søen eller Floden. Heden var saa umaadelig, at det saa ud, som om Vandet i Floden kom i Kog, og store Dampskyer hævede sig op for at blandes med Røgen fra Branden.

Tidlig Mandag Formiddag var man da kommen til det Resultat, at ingen menneskelig Magt kunde redde Byen, og alle Gader, som gik i vestlig eller sydlig Retning fra det brændende Kvarter, vare overfyldte med 75,000 Flygtninge, som søgte at redde Livet. Alle Slags Kjøretøjer maatte gjøre Tjeneste. Kuskene benyttede sig af Ulykken og forlangte fabelagtige Priser for deres Vogne. Tusinder af Mennesker vare filtrede sammen med Hestene og Vognene, Mange traadtes ihjel, Mænd og Kvinder vare belæssede med Bylter, og

smaa Børn klyngede sig til deres Klæder, lykkelige, naar de ikke bleve revne fra Forældrene. De sørgeligste Scener viste sig overalt. Der var Mødre og Fædre, som havde efterladt Børn paa sikre Steder og vare gaaede for at redde Klæder og Værdigjenstande fra de brændende Huse, og som kom tilbage for at finde deres Smaa forsvundne. Der var Mænd og Kvinder, hvem Skrækken havde gjort vanvittige, de sang Børnesange og hylede gemene Viser, thi Hundreder af Børn og Voxne vare i en Tilstand af dyrisk Drukkenskab. Skænkestuerne vare brudte op og plyndrede af raa Banditer, Mange drak af Fortvivlelse, Mange fordi de, halvkvalte af Røg og Hede ikke kunde faa en Draabe Vand til at lædske sig paa.

Saaledes gik denne forfærdelige Dag, og Natten faldt paa, Byen var brændt fra Strømmen til Lincoln Park, en Strækning af mere end fem Kvadratmile. Henved hundrede tusinde Mennesker laa ude i Prærierne og i Lincoln Park. Vejret var koldt, det stormede bestandigt, og stærk Regn i de foregaaende Dage havde opblødt Jordbunden, som tusinde trampende Fødder havde æltet til et Morads. Paa dette laa halvnøgne og uden Læ svage Kvinder og smaa Børn og ventede i Angst og Fortvivlelse den næste Dags Frembrud.

Om Aftenen den 9de begyndte Stormen at stille noget af, kort efter Midnat begyndte et voldsomt Regnskyl, og den næste Morgen kunde man regne, at man var Herre over Flammerne. Man begyndte strax at tage sine Forholdsregler for at beskytte det Reddede og for at bringe de Tusinder Husvilde under Tag.

Efterretningen om den forfærdelige Ulykke besvaredes med Tilbud om Hjælp og Lindring fra alle Dele af Unionen. Regeringen sendte Tusinder af Telte og Proviantsrationer. Komiteer og private Borgere sendte Penge, Klæder og Fødemidler. Jernbaneselskaberne sendte Extratog ladede med Gaver og gav Tusinder fri Befordring, for at de kunde finde et nyt Hjem.

Chicagos Indbyggere selv viste de mest glimrende Prøver paa den Energi, som er en saa stor Egenskab hos Amerikanerne. »Røgen hang endnu over den ødelagte By, da de mødtes og vedtoge Beslutninger, som vilde gjenoprette dens Ry og dens Pragt.« De

Blade, hvis Trykkerier vare brændte, kom ud strax igjen, sandt nok i en noget underlig Skikkelse og svundne betydelig ind, men de stoppede ikke op. En af de første Forretninger, som aabnedes, var en Mands, der havde havt en Bygning, som optog en hel »Block«, en hel Kvadrat mellem fire Gader. Han aabnede nu i en Træhytte med følgende Indskrift paa Skiltet: »Alt borte undtagen Kone, Børn og Energi«.

Den første Bygning, som paabegyndtes, var Kendall's Bank paa Hjørnet af Washington og Dearborn Street. Ingen, som kjender lidt til Chicago, tvivler om, at efter nogle faa Aars Forløb vil den staa rejst paany i endnu mere imponerende Skikkelse end tidligere, en smuk By, en pragtfuld By og en By, som er et Monument som faa om menneskelig Flid og Energi.

I December skriver en Korrespondent fra Chicago til »New-York Tribune«: Naturen har siden hin mindeværdige Ulykkens Dag, paa hvilken Chicago lagdes halvt i Ruiner, smilet til Byen, og Gjenopbyggelsens Værk er gaaet alvorlig frem, hjulpet af det smukke Vejrlig, som er egent for det Nordvestlige og bekjendt under Navn af den indianske Sommer. For nylig kom der pludselig en Snestorm, og Dyngerne af Ruiner og de halvopbyggede Mure bedækkedes med Snebunker, som syntes at umuliggjøre videre Fremskridt af Arbejdet. Men Sneen forsinkede kun, den afbrød ikke Arbejdet, og overalt hører man Lyden af Hakke og Murske. Ejerne ere længselsfulde efter at faa Husleje og derfor ivrige efter at faa deres Bygninger rejste, og Haandværkerne, der glæde sig over en Betaling, som man for to Maaneder siden vilde have anset for fabelagtig, trodse alle Vejrligets Hindringer. Hvis Nogen skulde falde paa, at Chicago har mistet sin Befolkning og med den sin Foretagelsesaand, skulde han staa ved Madison, Randolph eller Lake Street Broerne i Skumring og se paa de Myriader af Arbejdere og Haandværkere, som efter at have endt deres Dagværk i Ruinerne strømme hjem til den vestlige Del af Byen. De synes at komme op fra Ruinerne som umaadelige Skarer af vilde Fugle. Det er glædeligt at vide, at disse Mænd ikke blot arbejde paa at gjenopbygge Chicago, men paa under dygtig Ledelse af og med kloge Kapitalisters Understøttelse at gjenopbygge

det af Marmor. De Grunde, der lægges, ere brede og dybe, og Underbygningerne massive og pragtfulde. Næsten Alt, hvad der alt er under Bygning, lover saa godt, og naar Folk vente til Foraaret med at lægge Grund, er det blot for at kunne udføre deres Planer efter den samme pragtfulde Maalestok.

Arbejdet med at rømme Ruinerne var og vedbliver at være af umaadelige Dimensioner. Skjøndt det, som Byen kan stille paa Benene af Kjøretøjer, er betydeligt, overgaar dog Efterspørgslen langt Tilbuddet. Vognmænd faa omtrent 6 Dollars om Dagen for deres Vogne. Potter Palmer (Chicagos største Grundejer), som er meget ivrig efter at kunne begynde Gjenopbyggelsen af et af sine pragtfulde Udsalg, vilde slutte en Kontrakt om at kjøre Ruinerne bort, men kunde ikke faa noget lavere Bud end 5000 Dollars, det Femdobbelte af, hvad der ellers vilde betales, og har derfor selv taget fat. Skjøndt han er Millionær, er han en dygtig Arbejder.

Det er en Lykke for Byen, at det Bassin, som er blevet dannet ved Illinois Centralbanens Dæmning, afgiver en bekvem Aflæsningsplads for alt Muraffald fra Ruinerne. Dersom man ikke havde et saadant Sted, vilde Bekostningen ved at bringe dette bort blive umaadelig. Skjøndt dette Affald er i og for sig værdiløst, har det nu faaet stor Værdi for Byen, idet det skaffer Land til en Værdi af omtrent 1000 Dollars om Dagen. Naar dette Bassin engang kunde blive helt udfyldt, vilde Byen have erhvervet en Ejendom af umaadelig Værdi.«

I andre Blade omtales den Aand, som hersker og strax efter Branden herskede, paa det Smukkeste. Da den første Fortvivlelse havde lagt sig, da man havde overskuet sine Tab og gjenfundet de Tabte — og her fremhæves det smukke, ægte amerikanske Træk, at Børn, som vare blevne borte, næsten uden Undtagelse vare blevne optagne af Fremmede, som havde sørget godt for dem, til deres Egne kunde finde dem — traadte der i Stedet for Fortvivlelsen en ikke rigtig naturlig forhaabningsfuld Stemning, men den veg atter Pladsen for den rette Alvor. Man mærkede ikke det Mindste til den baade exalterede og vilde Aand, som herskede i San Francisco efter Byens

store Brand. Der blev næsten ikke set fulde Folk i Chicago, »ingen Tiggere og ingen Lirekasser«.

Det hed sig rundt omkring, ogsaa i europæiske, navnlig franske Blade, at Branden var paasat, et Værk af »Internationale«, og et af de store Chicago-Blade mødte med en storartet Sensationsnyhed, der indeholdt en foregiven Tilstaaelse fra et Medlem, som vrimlede af de største Urigtigheder.*) Imidlertid kom man i Chicago saa hurtigt som nogetsteds tilbage til en fuldkomment ædruelig Betragtning af Forholdene, og den Holdning, som Arbejdsbefolkningen indtog efter Branden, omtales allerede tidlig med megen Anerkjendelse.

*) For at nævne et Exempel var der blandt de fremragende Ledere af Internationales Mord- og Brandplaner anført — Henri Martin.

Louisville.

Ved Ohio — I »sydligt« Solskin — »Arktiske« Forfriskninger — Om Aftenen.

Vejen fra Chicago til Louisville gaar næsten uafbrudt lige imod Syd gjennem Staterne Illinois, Indiana og ind i Midten af Kentucky. Det er smukke Landskaber, man gjennemrejser. Den første Del af Vejen er den mindst interessante; den gaar over Prærierne, disse endeløse grønne Flader, hist og her kantede af Skov, men ellers ligesaa ensformige i det Store, som den bekjendte »Hede« paa Sjælland mellem Kjøbenhavn og Kjøge er det i det Smaa, og man kan ikke her paa denne Kant vente at træffe den Staffage, som man er vant til at tænke sig forbunden med Præri-Landskaber: Hjorder af store Bøfler og Indianere paa galoperende Heste; Bøflerne ere langt borte, Indianerne ligesaa, og Farmerne begynde at befolke de vidtstrakte Græssletter. Længere nede imod Syd begynder Landskabet imidlertid at blive mere afvexlende, store og tætte Skove ses paa alle Sider, og Terrænet vexler i en malerisk Mangfoldighed. Gjennem smukke Klippepartier, over dybe Kløfter og en Mængde Smaafloder farer Toget afsted. Adskillige af Broerne se højst betænkelige ud, der er stor Forskjel i alle Henseender imellem nordlige og sydlige Baner. De sidste ere mindre befærdede, daarligere byggede, mindre vel holdte og mindre vel drevne. De forskjellige bekjendte Anklager imod de amerikanske Jernbaner synes at passe godt paa dem. Man kan imidlertid ikke nægte, at paa Ruten til Louisville ser man ogsaa saa respektable Jernbanebygningsarbejder, som man

vel kan tænke sig. Rutscher Toget engang imellem hen over en Bro over en Kløft, der kun er et Tømmerstillads, om hvis Farlighed Alle ere enige undtagen Jernbaneselskabet, saa kommer man til Gjengjæld over et saa storartet Anlæg som Ohiobroen ved Louisville, der uden Tvivl maa staa i første Række blandt Jernbanearbejder.

Louisville er en smuk sydlig By. Det er et pragtfuldt Syn, naar man kommer med Toget sent om Aftenen, og Sydens Nat er faldet paa, fra den modsatte Bred af Ohio at se det sorte Landskab med den tindrende Mangfoldighed af Lys langs Floden, først en lang Bræmme, hvor Lysene sidde tæt sammen, og saa en Regn af Lyspunkter spredte op over Højene og ned ad Bredden til begge Sider, saa langt Øjet kan naa. Toget gaar langsomt ud paa Kæmpebroen; det skyder frem med denne taktmæssige Klapren, som man kjender saa godt fra Jernbanebroer; dybt nede ser man Floden glide afsted, de mange Lygter paa Broen kaste kun et svagt Gjenskin derned, men man ser dog endnu sent paa Aftenen Baade og smaa Fartøjer færdes, hvorfra lyder Raab op til Banetoget. Byen rykker nærmere, Huse og Gader dukke frem i Stedet for det skjønne Ildlandskab, og man kjører ind paa den store Banegaard.

Louisville ligger ved »Faldene« i Ohio. Naar Vandstanden er høj, forsvinde disse imidlertid ganske, og Dampbaade gaa over dem; naar Vandstanden er lav, brydes Strømmen i mange mindre, der skummende ile afsted over Skraaningen. For at raade Bod paa den Afbrydelse, der foraarsages Skibsfarten, er der uden om Faldene gravet en Kanal en og en halv Mil lang. Fra Gaderne har man stadig Udsigt over Floden og Højene paa den anden Side. Gaderne ere brede, regelmæssige og beskyggede af smukke Træer. De danne et saare malerisk Skue. Husene ere smukt byggede og, naar man ikke er i Forretningskvarteret, indflettede i smukke Haver, hvor dejlige, højstammede Nerietræer, hvis røde Blomsterduske fremhæves ret af Gummitræernes brede, kraftige, grønne Blade, prange ved Siden af ukjendte sydlandske Blomster. Akacier og Plataner staa i lange Rækker ned ad Gaderne og byde en saare velkommen Skygge, thi der er meget varmt. Man mærker, at man er paa det nordlige

Afrikas Bredegrad. Livet paa Gaderne har ogsaa et sydlandsk Præg. Det vrimler af kulørte Ansigter, Folk bevæge sig langsomt med sydlig Indolens, kun Hestene faa Lov til at strenge sig an for de tunge Vogne, hvor Kusken ligger henslængt under et Lærredstag.

Solen staar næsten lodret over vore Hoveder, forekommer det os Nordboere, Husenes Skygge er en smal sort Kant i det hvide Lys, hvor et Menneske knap kan gaa; vare ikke Træerne, vilde en Vandring være umulig i Byen, og selv nu gaar det meget langsomt. Himlen er blaa og skinnende, ser man opad, funker det endnu længe for det blændede Øje af den stærke Lysglans, Luften er tung og stillestaaende, Ohio skinner af Sollys, den synes næsten at være det eneste Bevægelige i det Landskab, som man et Øjeblik betragter fra den skyggeløse Skrænt. Der er ingen Vindpust i Baadenes Sejl, en Damper, sort og lurvet, ladet lige til Rælingen, plasker dovent ned ad Floden. Ingen forfriskende Kølighed vifter imøde, Luften dirrer af Hede over mod den anden Side, hvor et Jernbanetog kommer frem. Et Par Negre staa og drive ved Brændestablerne nede ved Vandet, grine med deres hvide Tænder og vexle spøgende, men ikke meget tugtige Bemærkninger med Mulatpigerne, som betragte dem fra Dampbaaden, der ligger og ikke kan bestemme sig til at gaa og koger og sender en hvidlig Damp ud i den hede Luft og faar Luften til at dirre dobbelt hurtigt omkring Røret. Alt er dovent og døsigt, ingen Luftning bevæger Græsstraaene og de smaa Buske, kun de store, summende Insekter ere travle, smaa vimse Myg og Fluer og store brummende Fyre, som fare tungt afsted, frem og tilbage, op og ned i lunefuldt brudte Linier og synes at befinde sig særdeles vel i denne Ovn.

Stille Hede ude paa Skrænterne ved Ohio, stille Hede inde i Gaderne. Luften staar stille imellem de lyse Huse. Skyggen kryber mere og mere ind ved Fødderne af dem, alle Vinduesskodderne ere tæt tillukkede, alle Butiker have Døre og Vinduer aabne for Gjennemtræk. Apotheker og andre Steder, hvor der er Udsalg af musserende Vande og Is, have deres mest fristende Sommerskilter ude. Det er lutter Polarlandskaber, som oprulles for de svedende, stønnende Beskuere. Her ser man det i hele Unionen kjendte Sodavandsskilt,

som forestiller Nordpolens Opdagelse, og hvor de dristige Opdagere behagelig overraskes ved midt imellem umaadelige Masser af Is og Sne netop i Jordaxens Forlængelse at finde en Hane med vedhængende Bægere til »den sande arktiske Kilde«, et sprudlende Væld af musserende Lemonader. Hist ses nogle lystige Isbjørne, som adsprede sig med at arrangere et Bakkanal med Sodavand, her kjører en enlig Vejfarende uden noget bestemt Øjemed en fyldt Siphon en Tur imellem en større Samling Isbjerge. Disse lokkende Henvendelser ere ikke uden Virkning. Der udskænkes og drikkes uafladelig i alle disse Lokaler. Der er livligere Trafik der end noget andet Sted.

Til Trods for de forskjellige »arktiske« Opmuntringer viser imidlertid en længere Omvandren i Gaderne sig at være umulig. Tilbage til Hotellet, det store prægtige Galt-House. Der er Skygge og forholdsvis Kølighed. Alt staar paa vid Gab for at faa Gjennemtræk. Døsige Gjæster sidde med Aviserne paa Knæet paa Trappen, døsige Gjæster i den mørke, marmorlagte Forhal, døsige Gjæster med Benene oppe i alle Vinduerne i Læsestuerne. Tørstige Gjæster drive omkring i Skænkestuen, og Skænkholderen har vanskelig nok med at fyldestgjøre de Forlangender, der stilles til ham, skjøndt han som alle sine Kaldsfæller forstaar at benytte sin venstre Haand lige saa godt som den højre og stadig »fix'er« to Drikke ad Gangen.

Døsigt og dvask gaar Dagen, og det synes ikke, Aftenen vil bringe Køling. Damerne komme frem ved Dinner-Tid. De ere i usædvanlig elegante Toiletter, og Herrerne kurtisere dem med mere end sædvanlig Opmærksomhed; de se mere kavalermæssige ud, end de amerikanske Herrer pleje at gjøre udenfor Beaumonden i New-York. Man er jo ogsaa i en af de Sydstater, der gjøre Krav paa være de aristokratiske. Saa varmt det er, er der dog hist og her Stemning for en blid lille »flirtation« i den store, luftige Spisesal eller i Damernes elegante Saloner.

Solens Nedgang følges jo umiddelbart af Natten, og naar man nu gaar ud i den mørke By, er Livet begyndt at vaagne. De tillukkede Huse ere aabne, Skodderne ere komne fra de store Vinduer,

og paa Altanerne udenfor vise Beboerne sig, Herrerne med Cigarer i Munden, Damerne med Vifter i Haanden, begge Parter meget indolente i deres Holdning.

Blomsterne i alle de smukke Haver dufte rigt og stærkt; en saadan lille Have, dunkelt oplyst ved begyndende Maaneskin og ved Lyset fra de stærkt oplyste Værelser, ser underlig hemmelighedsfuld ud. Under Nerier og Plataner, mellem de storbladede Magnolier og de sirlige Smaapalmer ser man lyse Dragter glide afsted, Hvisken og dæmpet Latter lyder fra de spredte Grupper. Louisville er berømt for sine skjønne Damer, Solen har spærret dem inde den hele lange Dag, men nu ere Dørene aabnede, og uden Frygt vove de sig ud i det svage Maaneskin. En Gade i Louisville en stille Sommeraften, med sine smukke Villaer omskyggede af Plataner, omduftede af Nerier og med de skjønne, mørkøjede Damer spredte omkring paa Altanerne eller under Havens mørke Træer, det er en Scene, som ingen Romancedigter skulde vrage. Sydlænderens Fordring paa at føre Livet let og frit og rigt paa sanselige Nydelser aander i Luften, medens Toner klinge af en endnu levende Romantik i Livet, som man ikke troede vilde give Gjenlyd paa denne Side af Atlanterhavet, hos dette mere unge end ungdommelige Folk.

Mammuth-Hulen.

Cave City — I Kentuckys Skove — Indgangen til Hulen — I Hulen — »The Main Cave« — Kæmpens Sarkofag — Det bundløse Hul — Fed Mands Plage — En Koloni i Hulen — Stjernekammeret — Den store Tur — En Sammensværgelse — Andre Forberedelser — Den døde Sø — Seiladsen — Kaskade Hallen — En underjordisk Frokost — Drypstenshulerne — Klippebjergeue — Hulens Ende — Atter i Oververdenen.

Amerikanerne regne som Landets største Naturmærkværdigheder to Ting: Vandfaldet Niágara og Mammuth-Hulen i Kentucky. Niágara er kjendt over hele Verden, og er man engang i Amerika, forsømmer man naturligvis ikke at se det. Det ligger ikke synderlig ude af Vejen til de fleste Steder imod Vest og lige paa Vejen til mange Steder — Vejen til Chicago gaar saaledes omtrent lige forbi — og det er derfor forholdsvis meget besøgt og meget kjendt. Anderledes gaar det med Mammuth-Hulen. Ned i Kentucky falder de Allerfærrestes Vej, man kommer kun til Hulen, naar man rejser derned udtrykkelig for at se den, og det er der endnu ikke Mange, som gjøre. Amerika er endnu, sammenlignet med Europa, uberejst af Turist-Rejsende, og Besøget i »The Mammouth Cave« bestaar derfor næsten udelukkende af Folk fra den nærmere Omegn, som ville benytte en Lejlighed til at se denne berømte Naturmærkværdighed. Er man i Louisville, har man tilbagelagt den største Delen af Rejsen hertil fra Chicago, nemlig 340 Mile, man kan tage derfra c. 80 Mile med en Sidebane til en Station i Nærheden af Hulen, f. Ex. Cave City, hvorfra man saa atter har en halv Snes Mile at

tilbagelægge i Diligence, inden man naar til det Hotel, som ligger ved Indgangen til selve Hulen. Skjæbnen vilde det saaledes, at vi blev ikke mindre end tre Danske, som fra forskjellige Kanter af Amerika stødte sammen i Chicago og derfra drog ud for at besøge Hulen.

Til Louisville er Banen ikke god, den er det endnu mindre fra Louisville til Cave City. Toget ryster og slingrer, som om man var til Søes, Vognene ere fulde af Støv og Sod, og Brænderøgen fra Lokomotivet slaar bestandig ind gjennem de aabne Vinduer. Det er ikke nogen behagelig Fart, og man er glad, naar man endelig kommer til Cave City, og Toget holder paa Perronen udenfor »Cave City Hotel«. Dette er i og for sig ikke noget behageligt Opholdssted. Byen er en fattig sydlig Landsby med en Gade og tre Hoteller lige overfor hinanden, alle forfaldne Træbygninger med stortartede Navne; daarlig udstyrede, daarlig forsynede med Alt undtagen Negeropvartere. Cave City Hotels Hovedopgave er at opholde Folk, der ville gaa til Mammuth-Hulen, saa længe som muligt; men i Reglen har det uden Tvivl kun et middelmaadigt Held i disse Bestræbelser, dertil ere dets Tillokkelser altfor faa og dets frastødende Egenskaber for mange. Der findes en Rigdom paa Fluer, som man skal søge om Magen til. Forgjæves ofrer en sort Broder sig alene for at vifte over Ens Hoved med en grøn Kvist, medens man spiser det mindst Mistænkelige af de fedtede Smaaretter, som opstilles omkring En i en uhyggelig Halvkreds. Det forslaar ikke alligevel; svæver den grønne Gren beskyttende over den gaadefulde Kombination af Kyllingeben til Højre, falder imedens en anden Sværm ned i det smeltede Smør paa Pølserne til Venstre, de forjages vel derfra med et stort Tab af Druknede, men i samme Øjeblik ere Konfektrosinerne saa bedækkede af dem, at det er umuligt at se, hvad der er Flue, og hvad der er Rosin, og saaledes gaar denne livlige Sport rundt omkring En, medens man selv i en nedtrykt Stemning finder Fluer overalt, i Brødet saa godt som i Sennepskanden, og opfrisker sine mythologiske Lærdomme ved at tænke paa den stakkels Fineus's sørgelige Maaltider. inden Perseus jog Harpyerne ud af hans Spisestue.

Naar man har løsrevet sig fra Cave City Hotel, ere imidlertid Rejsens Prøvelser overstandne. Den Diligence, som man bestiger for at komme til Hulen, er ganske vist af en ejendommelig Konstruktion, en Bræddevogn med et Voxdugs-Tag over, og Vejen til Hulen er paa det Meste af sine ni Mile langt mere lig et tildels udtørret, stenet Flodleje end en Vej, men Udsigten er bestandig saa smuk, Landskabet saa rigt og afvexlende, og over det Hele, fra

En Rytter med sin Dame.

Træerne til den Insektverden, der færdes under dem, er der udbredt denne Luftning af noget Nyt, Ukjendt, Ejendommeligt, der er en af de Nydelser af første Rang, som lange Rejser byde. Skoven i det bakkede Landskab over de lave Bjerge og i de vide Kløfter er rig og frisk og forunderlig tæt forneden, der er en Rigdom af Bær paa Buskene og af smukke Blomster i Græsset. Ørnen flyver over Trætoppene, røde og blaa Smaafugle smutte om mellem Bladene,

og medens de pragtfuldeste Sommerfugle flagre om over Blomsterne, ser man i Vejens Dynd Pillebillen ælte og rulle sine store Lerkugler til Æggene. Ja man har endelig, for ikke at forglemme ogsaa dette spændende Moment, en meget god Chance til at se en Klapperslange, et Kobberhoved eller en af de mange andre giftige Slangearter, hvoraf det vrimler i Egnen. Engang imellem møder man Folk fra Egnen, Alle til Hest, Damen ofte hos Herren. Efter et Par Timers Kjørsel er man endelig kommen til sit Bestemmelsessted, thi det lave, vidtstrakte Hotel, udenfor hvilket man standser, ligger lige ved Nedgangen til Mammuth-Hulen.

Det er heldigt, hvis man har beregnet Tiden til sit Besøg nogenlunde rigelig, thi et Besøg i Hulen er ingen lille Affære, og mindst to Dage maa anvendes til Udflugter i den, hvis man vil have en nogenlunde klar Forestilling om, hvad det er for et Naturunder, man staar lige overfor. Hulens egenlige Udstrækning er ubekjendt, det antages, at endel af det omliggende Landskab indeholder lignende Formationer, til hvilke man maaske kan trænge ind fra de endnu ukjendte Dele af Hulen, og naar man vandrer om i dens Gange, hører man paa mange Steder en hul Gjenlyd, der viser, at nedenunder En strække sig andre ubekjendte Egne, som endnu intet menneskeligt Øje har skuet, og hvor maaske aldrig Nogen skal træde for at finde de nye Undere, som der skjules. Den bekjendte Del af Hulen anslaas til at indeholde Gange og Gallerier tilsammen af en Længde af c. 100 engelske Mile. Det, man ved et Par Dages Ture i Hulen ser, er derfor kun en ringe Del af den, om det end er det Interessanteste af, hvad der hidtil er fundet. Turen deles bedst saaledes, at man den første Dag gjør den saakaldte »korte Rute« og den næste Dag den »lange Rute«. Den første tager en knap halv Dag, den anden omtrent en hel Dag paa fra 9 til 12 Timer. Til begge Udflugter er naturligvis Fører nødvendig, og til den lange Tur medfører man en Dags Proviant og Olieforraad til Lamperne.

Indgangen til Hulen er i en stor, smuk Grotte, foran hvilken et lille Vandfald plasker ned. Her samles de Selskaber, som foretage

Turen, klædte efter Omgivelserne i en ulden Jakke, en Voxdugskaskjet og gode, tyksaalede Støvler. Man tager en god Stok i den ene Haand og faar en Lampe i den anden. Føreren, en gammel halvblods Indianer, sætter sig i Spidsen for Toget, og Turen begynder.

Man er ved det første Par Hundrede Skridt blændet af Mørket og ser kun den Del af Vejen, som Lampen oplyser, men efterhaanden vænnes Øjet til de ukjendte Omgivelser, og frem af Mørket stige ogsaa Klippevæggenes og Lofternes forunderlige Former. Det er Landskaber af en ejendommelig Art, i hvilke man vandrer; der er mange Steder, hvor man ved rige Drypstensformationer faar Indtrykket af noget Skjønt, der er andre Steder, hvor man, naar man staar ved den mørke, ubevægelige Sø, der neppe synes at gjenspejle Lygternes svage Lys, eller sejler langt ind i Hulens Dyb paa en Flod, paa hvis Vande aldrig nogen Solstraale har blinket, ikke kan Andet end føle Sindet trykket af Omgivelsernes umaadelige Tungsind. Men den Følelse, man mest er gjennemtrængt af paa sin Vandring her, er Beundringen af Naturens Vælde, Forestillingen om alle de Vidundere, den tause Jord maa gjemme rundt om i sit Skjød, og imod hvilke det, som her saa ganske overvælder Sindet, kun er uendelig ringe.

Man føler maaske en vis Spænding ved at skulle træde ind i disse sorte Egne, men Føreren fortæller, at endnu er intet Ulykkestilfælde hændet dernede, og Hulens Vægge staa sikkert. I 1812 var der et stærkt Jordskjælv i den sydlige Del af Kentucky, som blandt Andet skabte en Sø i den sydvestlige Del af Staten. Endel Minearbejdere vare i Hulen for at grave Salpeter. Jordens pludselige Bæven fyldte dem med Rædsel, og de flygtede i vildeste Hast til Indgangen, som de dog ikke naaede, før længe efter at Faren var forbi, men deres Flugt havde været ganske unødvendig. Ingen Forandring var at se i den bekjendte Del af Hulen.

Temperaturen i Hulen er altid ens, 59 Gr. Fahrenheit. Om Foraar og Efteraar er Temperaturen udenfor omtrent den samme, og der er da ingen mærkelig Bevægelse i Luften, men Sommer og

Vinter »aander Hulen«. Lufttrækket er da stærkt nok til at kunne slukke Lamperne, men det er kun faa Hundrede Fod indenfor Indgangen, at man mærker noget til Bevægelsen. Der, hvor der ingen Forskjel er paa Dag og Nat, er der ikke heller nogen Forskjel paa Aarstider. Tiden er næsten afmægtig her; Klipperne, som ikke angribes af deres svage og dog saa farlige Fjender, Vand, Lys og skiftende Temperatur, synes endnu ubevægeligere end deres Brødre over Jorden. Man uddrog i Begyndelsen af Aarhundredet Salpeter fra Hulen; dette er forlængst opgivet, men de Redskaber af Jern eller Træ, som findes endnu af og til, ligge i samme Stand som for to Menneskealdre siden.

Et af de længste Partier er Hovedhulen »the Main Cave«, som begynder ved Vestibulen eller Rotunda'en. Det er et mægtigt Klippegalleri paa fem til sex Miles Længde. Breden vexler fra halvtredsindstyve til hundrede Fod, og paa nogle Steder er den hundrede Fod høj. Den gaar lige frem omtrent en Mil og bøjer saa af til Venstre i uregelmæssige Drejninger. Hist og her føre smaa Indgange til andre Dele, som sjeldent besøges, Gallerier og Hvælvinger, som siges at overgaa eller at kunne maale sig med de mest bekjendte Dele af »the Main Cave«, men Turister, som kun kunne anvende et Par Dage paa Hulen, maa ganske give Afkald paa alle Afstikkere udenfor den vedtagne Rute.

Forbi »Kentucky Cliffs«, nogle Klipper, som hænge ud over Vejen og de underlige Huller, som kaldes »Duehullerne«, gaar det til »Kirken«, en af de største af de Hvælvinger, man ser. Loftet hvælver sig over Hallen i en Højde af fyrretyve Fod, en vældig Klippeblok er Prædikestolen, fra hvilken der virkelig af og til har været holdt Gudstjeneste.

Hist og her ser man Tømmerkonstruktioner, som minde om Mineperioden, og vor Fører har dog tiltrods for sit Indianerblod faaet saa meget af det rette europæiske Førertræk, at han, hver Gang man passerer det Sted, viser Fodsporet af en af de Oxer, som trak Kærrerne for Minearbejdet. Leret er nu haardt som Sten, og det forstenede Oxespor betragtes som overordentlig mærkeligt.

Paa samme Maade gaar det med en lille Grotte i Klippevæggen, hvor der sad (for et halvt Hundrede Aar siden) en indiansk Mumie, og en Hal, hvor man fandt en — Træbolle, som Indianerne maatte have glemt der. »Balsalen« er en anden imponerende Hal, hundrede Fod lang, tresindstyve Fod bred og fyrretyve eller halvtredsindstyve Fod høj. Gulvet er jævnt, Vægge og Loft ere regelmæssige. Ved den ene Ende af Balsalen er der forskjellige flade Klippelag staaende paa Kant, som synes at være faldne ned fra Loftet, de ere ligesom rammede ned i Bunden og staa i en skraa. truende Stilling.

I en Klippevæg flyder en lille Kilde, ligesom de andre hernede med rent, velsmagende Vand, hvor Føreren standser for at lade Selskabet smage. Bag nogle løse Klipper lyder det som et gammelt Stueuhrs Tik — Tak med ligesaa stor Regelmæssighed, det er Vand, som langsomt drypper ned. Dag ud og Dag ind, Aar ud og Aar ind har dette Uhr efter vor gamle Førers Forsikkring holdt nøjagtig samme Takt, »bedre end et Kronometer, Sir, bedre end et Kronometer«.

»Rocky Hall«, et Galleri fyldt af store, imellem hinanden styrtede Klippeblokke, strækker sig flere Mil ud i en anden Retning, men det besøges aldrig.

Lofter og Vægge ere i Reglen af en mørk, graalig Farve, som det passer sig for Steder i Jordens Indre; undertiden er Tonen imidlertid lysere, undertiden ganske mørk. Forunderlige Tegninger ses deri, hvide paa mørk Grund eller mørke paa hvid Grund, de fantastiske Slyngninger se dobbelt forunderlige ud hernede. Snart viser Lampernes flakkende Skin tilsyneladende Omrids af en menneskelig Figur, snart er det Dyr, en Bjørn, en Abe, en Ræv, der forunderlig tydelig stirre ned paa os.

Et underligt fantastisk Skue er ogsaa »Kæmpens Sarkofag«. I en af de vældige Klippehaller hæver denne Klippeblok sig frem i Mørket, regelmæssig, imponerende, fem og halvtredsindstyve Fod lang, skuffende ligt i Form, en spøgelseagtig Skueplads for et Fortidseventyr. Over Kisten staar i Loftet med fuldkommen Nøjagtighed Billedet af et Dyr, der ligesom lyttende bøjer sit Hoved nedad mod

den. Det gaar rundt om Ligkisten til en lav, vanskelig, besværlig Passage, hvor man kravler over knudrede Stenblokke, stadigt stigende længere ned til de »øde Kamre«, en Række uregelmæssige Huler, som maaske gaa tilbage ind under Hovedhulen. Gjennem den højere, luftigere »Buegang« gaar det atter til smalle, snevre Steder, tæt forbi gabende Afgrunde, dobbelt uhyggelige i Lampernes svage Belysning, der kun lader skimte graasorte, sønderrevne, knudrede Klippevægge stigende op fra et uigjennemtrængeligt Mørke. Her er lige ved den Vej, ad hvilken man gaar fremad, »Sadel-Hullet«, kaldet saaledes fordi dets Form har en meget fjern Lighed med en Sadel. Over det hvælver sig som et Spejlbilled en Kuppel, som gaar over til en Hule, der maa strække sig hen over vore Hoveder, »Minervas Domkirke« er den døbt med den underlige barokke Sammenstilling af Navne, som man finder overalt i Hulen.

»Den klingende Klippe« er et Stenstykke ved Sadel-Hullet formet som et menneskeligt Øre; det giver en lav, blød Klang, naar man slaar paa det, hvoraf det har faaet sit Navn.

Paa den anden Side ligger »det bundløse Hul«, et gabende Svælg endnu langt større og uhyggeligere end det forrige; ogsaa over dette aabner Loftet sig ind til en Hule, der vist vil blive utilgængelig, saa længe Verden staar. Man bliver uvilkaarlig taus paa Randen af disse hemmelighedsfulde Porte til Naturens uberørlige Enemærker. En af Selskabet vover sig lidt nær til Randen for at holde sin Lampe saa langt ud over den som muligt; de, der staa ved Siden af ham, holde ham tilbage med et sagte Udraab og vove sig saa selv frem for efter deres Tur at blive advarede paa den samme sagte Maade. Der er en saadan Stilhed paa disse Steder, at man ligesom holdes tilbage fra at bryde den. Føreren tænder en af sine smaa Fakler af oliet Papir. Han kaster den først opad med sikker Haand, hvirvlende rundt viser dens rødlige Skær forunderlige hængende Formationer over vore Hoveder, snart spidse, kantede Blokke, der true med at styrte ned, og snart afrundede, bløde Former, der hænge som en standset Stenflod, et livløst Vandfald i det flakkende Skær.

En anden Fakkel kastes derpaa nedad, Flammerne suse med en underlig stærk Lyd, men brænde godt i den ubevægede Luft. Mørke Klippesider, snart lodrette og glatte, snart kastende sig frem og tilbage i underlige Bøjninger, snart sønderrevne i de skarpeste Kanter, vise sig paa den Vej, Lyset gjennemfarer.

Faklen bliver hængende paa en Afsats og viser i et Øjeblik en Nedgang til Underverdenens Riger, som ingen Digters Fantasi har malet ham mere fuld af imponerende Gru; mere udbrændt kommer Faklen atter ud af Ligevægten og forsvinder susende ned i et Dyb, hvorfra et fjernt Gjenskin endnu spiller langt nede paa de sorte Sider, indtil det dybe Mørke atter lukker sig tæt og uigjennemtrængeligt over Afgrunden. En Sten kastes ned, man hører den rulle og springe, længe, længe, standse en Tid og saa, ligesom kastet videre af usynlige Hænder dernede, atter rulle og standse og rulle.

Der er en lille smal Træbro med et Rækværk af sammenslaaede Lægter, som er spændt over en Kløft mellem de to Afgrunde. Et Spøgelse af en Bro ligger ved Siden kastet over en Arm af Sadel-Hullet. Man opgav den atter, da det viste sig, at den bestandig holdtes fugtig af dryppende Vand, som falder her med sagte klingende Lyd, og hurtig vilde blive raadden. Ingen vover sig over den.

Fra Træbroen gaar Vejen ad »den smalle, snoede Labyrinth« til »Gorin's Dome«, en af de vældige Kuppelhaller, som gjenkalde En Skildringen af Naturaandernes imponerende Mødested i Molbechs Digt om H. C. Ørsted. Hallen er over to hundrede Fod høj!

Snoede Veje, som lede i alle mulige Retninger, aabne sig hist og her, men vi gaa forbi deres Indgange for at passere gjennem »Fed Mands Plage«, en smal, snoet Sti, hundrede og fem Alen lang, omtrent atten til tyve Tommer bred og skaaren tre Fod ind i den massive Klippe. Den lukker i Virkeligheden uigjenkaldelig al Adgang til en stor Del af Hulens Undere for Alle, som ere over en vis Tykkelse. Den sværeste Mand, som er kommen her igjennem, skal have vejet c. 250 Pund, og det var kun med de største Anstrengelser, det lykkedes at faa ham tilbage. Højden, som aldrig er over sex

Fod, gaar paa lange Stykker ned til fire og fire og en halv Fod, saa at Passagen for Enhver er anstrengende nok, og der er ingen Naade og Barmhjertighed, man maa tilbage ad den samme Vej, hvis man ikke vil fæste Bo hernede i Mørket.

Atmosfæren er, som alt bemærket, af uforandret Temperatur. Den er tillige næsten overalt meget tør, døde Legemer forraadne ikke, men mummificeres. Man havde fundet paa at gjøre Hulen til et Opholdssted for Brystsvage, og denne Plan blev iværksat paa en ejendommelig Maade. Der byggedes flere Huse i et af de lange Gallerier, og her indlogerede sig femten Brystsvage. Husene staa endnu, de ere mest opførte af større og mindre Stenblokke. Et ubeskrivelig trist Opholdssted maa Hulen have været i de lange Maaneder for disse Ulykkelige; man forstaar ikke, at de brød sig om at forlænge Tilværelsen, hvis den skulde bestaa i et Liv paa disse øde, ubevægelige, lys- og farveløse Steder, et sandt Billede af Underverdenens glædeløse Skyggerige, og hvor de sørgelige Boliger kun formaaede at skabe sig en lille, svagt oplyst Cirkel i Mørket, i hvilket Livet rørte sig ikke stærkere end hos de Dyr, hvis Hjem Hulen er. Og det Offer, de bragte ved at stænge sig inde fra Lys og Liv, førte ikke til Noget. De flyttede ind i September og blev til Januar, tre af dem døde herinde, de Øvrige, som ikke mærkede nogen Bedring, flyttede ud, og de Fleste af dem døde da kort efter. Hvad de vandt ved at leve i den ensformige Temperatur, have de uden Tvivl mistet ved at savne Solens Indflydelse; det er kun Væsner, hvis Udvikling er stemmende med den underjordiske Verdens Fordringer, som kunne leve her. Der er mangfoldige Flaggermus, man ser ikke faa Edderkoppe og andre Insekter, og i den underjordiske Flod svømme blinde, farveløse Fisk, hvis Føde altsaa ogsaa maa findes i disse Vande; men der er for alle disse Dyr Overensstemmelse mellem deres Organisation og Tilværelsesforhold — Omplantninger kunne ikke foregaa. Fugle ville ikke synge, men dø her, og smaa Træer og Planter, som bragtes ned af de Syge og passedes og vandedes med den største Omhyggelighed,

vilde lige saa lidt skyde Knopper, som de Stenblomster, der dække visse Dele af Hulen. Lampernes Lys kunde ikke erstatte Solen.

En af de sidste Mærkeligheder, man ser paa »den lille Tur«, er »Stjernekammeret«. Man træder ind i en stor Hal; Føreren lader os sætte os ned paa Stenene ved en af Siderne, tager selv alle Lamperne og gaar noget bort med dem. »Se opad«, hedder det da, og hvilken Overraskelse! Over os straaler Nattens Stjernehimmel. Man har, skjøndt al Uro og Spænding ved Turen forlængst er gaaet over, ligesom en Følelse af velgjørende Lettelse ved at kunne se op til Himlen i det Mindste et Sted fra Jordens Dyb. Vi glemme, efter at vi have færdedes adskillige Timer i Mørket, at det endnu er fuldt Daglys oppe paa Jorden, og at hint Billede af Nattens Stjernehimmel derfor kun kan være et gjøglende Bedrag; og saaledes er det ogsaa. Loftet er beklædt med et Lag af Jern- og Manganforbindelse, paa hvilket sidde talrige Krystaller, der glimte og skinne som Stjerner i det Lys, der kastes op paa dem.

Føreren tager Lampeknippet op og giver sig til at gaa med det Hele, medens vi Andre beholde vor Plads. Han forsvinder bag Klipperne; et underligt Gøglespil af Lys og Skygge begynder. Lyset svinder langsomt bort fra Hvælvingen, Klipperne, bag hvilke Føreren forsvinder, kaste store, vexlende Skygger henover Himmelloftet; det er som mørke Skyer, der samle sig over det og dække det mere og mere til, og endelig bliver Alt ganske mørkt. Det er en Nat i Natten. Vi sidde ganske stille. Det er første Gang under Turen, at vi faa Følelsen af, hvilket Mørke der dog hersker her. Og saa Stilheden, denne Stilhed, som man synes at kunne høre gjennem Blodets Susen i Øret.

Et dundrende Knald lyder midt imellem os; det er en af Selskabet, som fyrer sin Revolver af, det ene Løb knalder af efter det andet, og et tordnende Ekko svarer, saa bliver Alt igjen umaadelig stille.

Mørket har varet saa længe, at vi begynde at længes efter Lys. Der er ikke Spor af Føreren, hvad om Noget tilstødte ham der, hvor han færdes, og vi lodes ene tilbage paa dette Sted?

Endelig gjør et Udraab af en af Selskabet os Alle opmærksomme paa et svagt Lysskær paa Himlen, Mørkets Skyer ere bristede paa en Kant, og Lyset bliver stærkere, Himlens Stjerner stige atter frem for os, det ser endnu ud, som om der er Skyer, og de drage hid og did, men endelig vige de ganske. Vi se atter hele Hvælvingen, og kort efter kommer vor brave Mestits selv dukkende frem fra den anden Ende af Hulen, synlig tilfreds med det ejendommelige Skue, han vel ved, at han har vist os.

Der er endnu nogle Punkter af Interesse paa denne Tur.

Der er »Chief City«, en Hal kaldet saaledes, fordi Gulvet er bedækket med styrtede Søjler, der se ud som Ruiner af en stor By. Tolv Mile fra denne ender Hulen paa den ene Kant, det vil sige, Gangen er spærret af vældige nedstyrtede Klippemasser; bag ved disse udstrækker sig maaske underfulde Scener, der langt overgaa det, man nu kjender. Det var jo lige ved, at Adgangen til de vidunderligste Dele af det nu Kjendte ogsaa var bleven ganske spærret ved en nedfaldende Klippeblok. Et fremspringende Hjørne, der støtter paa Væggen lige overfor i en af de Gange, der føre til Egnene ved Søen og Floden, holder nu ligesom Døren aaben paa Klem.

I »den gothiske Arkade« fandtes Lig af Indianere, et Fruentimmer og et Barn, fuldstændigt indtørrede. Selvfølgelig skal Stedet, hvor de sad, nøjagtigt udpeges.

Til »Brudekammeret« knytter sig den amerikanske Historie, at en ung Dame der blev viet til en Tilbeder, fordi hun havde lovet sin døende, excentriske Fader ikke at ægte nogen Mand paa Jorden.

Atter ser man Kæmpens Kiste og den lyttende Bjørn; en halv Mil endnu, og man møder Tømmerkonstruktionerne fra Salpetergruberne, nu ved man, at man nærmer sig Indgangen, og snart ses for Enden af det første lange Galleri Dagens Lys som et sølvhvidt Skær.

Den lille Tur, som fører igjennem lutter tørre Gange og Gallerier, er noget ensformig, saa imponerende Partier den end har at

opvise. Den store Tur er langt rigere paa Afvexlinger, og den, som især gjør et Besøg i Mammuth-Hulen til det enestaaende Rejseminde, som det er.

Den store Tur tiltrædes om Morgenen, da den regnes at tage omtrent en Dag, et Par Timer mere eller mindre, eftersom det er mere eller mindre flinke Fodgængere, som foretage den. Det er vor trofaste Mat fra Gaarsdagen, som atter i Dag skal ledsage os i Henhold til en lav Sammensværgelse, som stiftedes i Selskabet paa Hjemturen. Der er ved Opslag i Hotellet tilkjendegivet, at Hulens Ejere forbyde paa det Strengeste Besøgende at medtage Stykker af den. Den, som først læser dette, bliver noget forbauset over denne rigoristiske og tilsyneladende unødvendige Forholdsregel, da der dog ikke kunde være synderlig Fare for, at et Selskab slog sig sammen for at borttransportere en lille Blok paa nogle faa hundrede Tons, et Stykke, som man til Nød kunde tænke sig vilde blive savnet i Hulen paa et eller andet meget ejendommelig Sted, og da Forbudet, hvis det skulde gjælde mindre Stykker, vilde synes omtrent ligesaa umotiveret i den mere end hundrede Mile lange Hule, som en Plakat i Hotel Montblanc i Chamouny, der forbød at pille Stykker af Alperne.

Man faar imidlertid den Forklaring, at Hulen paa sine Steder langt inde, Mile igjennem er bedækket med prægtige Kalkkrystaller. Forbudet er da meget fornuftigt, forsaavidt som det virkelig vilde være stor Synd at tillade denne Beklædning, som det maaske har kostet Snese af Aartusinder at tilvejebringe, at blive ødelagt af Turister; endnu er disses Antal saa aldeles forsvindende, at deres Anstrengelser ikke kunde mærkes, men om en Menneskealder maaske vil Hulen blive forholdsvis ligesaa besøgt som Niágara, og da kunde det begynde at blive betænkeligt. Nu forholder Sagen sig imidlertid saaledes, at Gulvet paa disse lange Strækninger er bedækket med nedfaldne Krystaller, som man snarest redder fra Ødelæggelse ved at tage op, og alene af den Grund kunde man med forholdsvis god Samvittighed gaa ind paa det Arrangement, som den snedige gamle Mat foreslog, at vi skulde forlange ham til Fører næste Dag, saa vilde han lade os tage lige saa mange »specimens«, som vi vilde,

forudsat at vi udredede en kontant Godtgjørelse af fem og tyve Cents pr. Hoved.

Pagten blev sluttet, og det var os Sammensvorne, som, et halvt Dusin i Tallet, mødtes den næste Morgen i Hotellets Veranda, hvor Mat stod opmarscheret endnu kuriøsere udrustet end den foregaaende Dag. Over hans Dragt, sammensat af gamle Klæder, hvis Farve var bleven denne ubeskrivelige Tone, som for alle ældgamle Klædningsstykker betegner Negation af Farve, hang en stor Kurv, i hvilken vor Proviant for Dagen var bleven nedlagt. Paa hans anden Side hang en vældig fidtet Blikdunk, som indeholdt Olie til vore Lamper i rigeligt Maal, saa vi kunde være sikre, om end vort Ophold blev ufrivillig noget forlænget dernede i »the realms of darkness«.

Udrustede som den foregaaende Dag sætte vi os da i Bevægelse og vandre gjennem Haven til Grotteindgangen. En skikkelig tysk Amerikaner, som var kommen for at se Hulen, og den foregaaende Dag ikke vilde gaa ind i den, fordi det var Søndag, og denne Dag ikke ret havde Mod paa at trodse de Farer og Besværligheder, den lange Tur kunde føre med sig, sad ved Indgangen og tilraabte os en lykkelig Rejse — og ind vandrede vi da.

Paa en Strækning af omtrent to Mile er Vejen den samme som igaar.

Det gaar gjennem »the main Cave«, omkring »the giant's Coffin«, gjennem »de øde Kamre«, forbi »det bundløse Hul«, gjennem »Buegangen« og andre lange Gallerier ind under »Skottens Fælde«. Det er her, som tidligere omtalt, at et vældigt Klippestykke næsten lukker for Gangen; det er kun en fremspringende Kant, som hindrer det fra at falde helt ned; naar dette sker, er Vejen til Søen og de underfulde Egne bagved maaske for bestandigt lukket.

Med det stille Ønske, at dette ialfald ikke maa ske, medens vi ere paa den anden Side, krybe vi gjennem den vanskelige Passage, gjennem »Ydmyghedens Dal« og »Fed Mands Plage«. Fra »River Hall« komme vi forbi »Skinkekammeret«, som særlig interesserer vore amerikanske Ledsagere, en Hule, hvor Drypstenene hænge ned

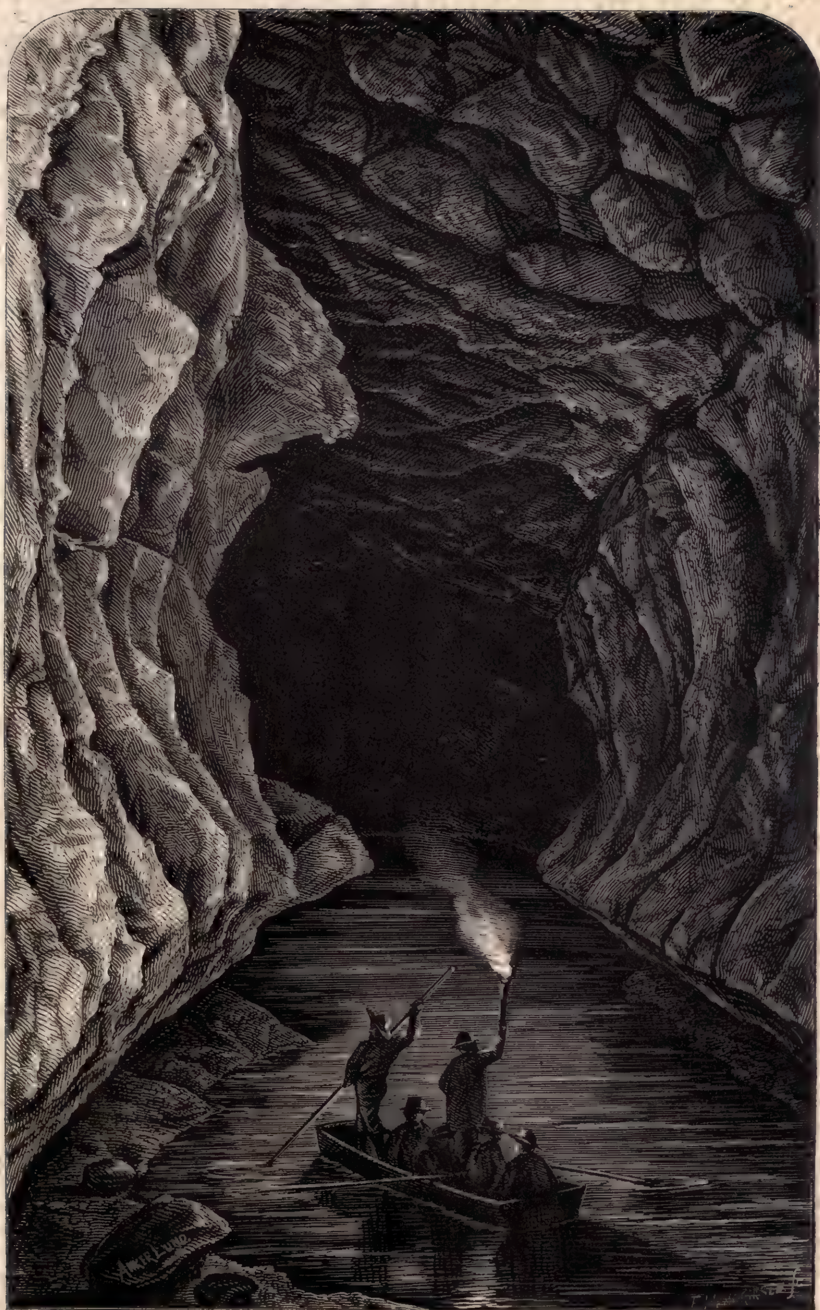
overalt i Form af Skinker i et Røgekammer. En Milsvei længere frem, og vi staa ved »den døde Sø«.

Ganske stille staar dens Vandflade blandt de mørke Klipper, intet Spor af den letteste Krusning findes paa dens Overflade, den ligger der som et stort sort Spejl, der er kommet ud af Vane med at gjenspejle noget Lyst, og paa hvilket Skinnet fra vore Lamper falder dødt og glansløst. Det er et Landskab, der trodser enhver Beskrivelse, som her udstrækker sig ved denne Sø og denne Flod, som flyder i en evig Nat og i en Stilhed, der trodser enhver Beskrivelse. Og man maa ikke tænke sig Floden som et lille Vandløb; man møder den i en Strækning af omtrent en Mil, og dens Dybde er indtil tredive Fod.

Baaden, i hvilken vi skulle sejle ud paa disse Vande, ligger her halvfuld af Vand. Den øses nogenlunde læns, men vaad og uhyggelig er den alligevel at sidde i; »kan ikke faa den tør, gentlemen, har ikke været tør, siden den bragtes herned,« forklarer Føreren, »den ser ingen Sol, gentlemen, ingen Sol«. Det er ikke blot dens fugtige Udseende, der gjør den mindre tiltrækkende, den ser ikke synderlig solid ud, og Ingen ved, hvor længe den har ligget og bleven mør hernede. Men et Uheld hernede er Noget, som ser temmelig betænkeligt ud. Floden har ingen Bredder, Klipperne gaa næsten alle Steder lige ned i Vandet, og skulde Baaden kæntre ved et eller andet Uheld og Lamperne slukkes, var ingen Redning mulig selv for dygtige Svømmere, i dette uigjennemtrængelige Mørke. Imidlertid, der er intet Valg, Baaden venter, vi springe ombord. Føreren stiller sig i Forstavnen og griber den brede Aare og efter en Anvisning om at holde os rolig i Baaden styre vi ud i Floden. Sejladsen falder i to Afdelinger.

Den første er ikke lang. Vi gaa atter ud af Baaden hen over et Leje af blødt, fint Sand og indskibe os der i den firkantede, pramlignende Baad for en længere Sejlads.

Klipperne hænge ofte lavt over Floden, undertiden hænge de saa lavt ned over Vandet, at vi maa sætte os paa Hug ned i Bunden af Baaden og passe paa, at ikke en Stok rager op, som kan

Paa Floden i Mammuth-Hulen.

støde imod Loftet og berede os Vanskeligheder. Længere henne højne Hvælvingerne sig anselig. Saavidt Øjet kan naa ind til Bredderne, er det smukke, glatte Klippevægge, som staa langs med dem. Afbrydes Stilheden af Raab og højrøstet Tale, mærker man et stærkt Ekko. Vor skydelystne Fælle affyrer selvfølgelig sin Revolver, og for hvert Skud ruller et Ekko frem af de mørke Gange, som om Klipperne skulde sprænges. Saaledes sejle vi afsted, medens Lampen i Forstavnen af Baaden skinner paa de sorte Vande.

En af vore Rejsefæller, en Farmer fra Omegnen, der har taget sig et Par Feriedage for at se alle disse Mærkeligheder, har hørt Tale om de Fisk uden Øjne, som skulle svømme i denne Flod, og er meget ivrig for at fange en af dem. Bevæbnet med et Net paa en Stang gjør han mangfoldige Attentater paa, hvad der for hans Blik viser sig som en af disse øjenløse Fisk. Han vil ikke tro, at om de end ikke kunne se, høre de saa meget des bedre og skulle derfor nok tage sig i Agt for dette Selskab, der kommer med en saadan Bulder og Larm paa disse stille Steder. Han fortsætter sine Bestræbelser, indtil han taber sin Hat, som med Møje findes igjen og leveres ham med et bestemt Tilhold fra vor skydelystne Ven om nu at holde sig rolig, da vi Andre ikke have Lyst til at gaa samme Vej som hans Hat.

Da vi have sejlet noget over en halv Mil, høre vi forud en fjern Plasken. Det er et Vandfald; tydeligere og tydeligere bliver denne Lyd, og spændt vente vi efter, hvad nye Undere der nu vil vise sig. Sejladsen ender, Baaden fortøjes, fra den fugtige, sandede Bred gaa vi over en stenet Dæmning ind i den storartede Hule, som bærer Navnet »Kaskade Hallen«. Hallen er saa storartet og vild som noget Parti hernede, Klippepartierne rundt om paa dens Sider ere saa uformelige, at det kun er en meget svag Forestilling, Lampernes svage Lys lader os faa om dem, men Vandfaldet selv er lille. Det er en lille Strøm, som i en Højde af en fyrretyve Fod falder paa Klipperne forneden.

Fra »Kaskade Hallen« gaar Turen ind i et langt, regelmæssigt Galleri, »Sillimans Avenue«. Det er halvanden Mil langt, Gulvet er

noget vanskeligt at passere, da Stykker af Loftet overalt ere faldne ned, men Væggene ere i høj Grad regelmæssige. Den samme Afsats paa dem fortsætter sig den ene Fjerdingvej efter den anden. Fra hver Side af denne Hule udgaa forskjellige Gallerier, som ikke besøges. Enkelte Steder ses besynderlige Formationer af Klippen, hist en Bagstavn af et stort Skib, hvis Ror er drejet haardt til den ene Side, en mærkværdig regelmæssig og nøjagtig Fremtoning, her en kæmpemæssig Hare, her atter en stor Søslange. En lille Kilde drypper ned, og det slibrige Sted ved den fører forbi »the infernal Regions«. »Ole Bulls Koncertsal« er en storartet Hal, i hvilken et dog ikke sikkert Sagn paastaar, at Ole Bull selv skal have været paa sin første Rejse i Unionen. Gjennem »Rhadas Buegang« kommer man til »Lucy's Dome«, tre hundrede Fod høj, den højeste af alle Hulens hvælvede Haller. Gjennem andre og atter andre Gallerier, snart let passable, snart i høj Grad vanskelige og kun tilgængelige ved Stiger, som man paa disse Steder nær mørke Afgrunde finde ere altfor meget indrettede efter »go-ahead« Systemet, forbi og under hængende Klipper, som man skjæver noget ængsteligt til, og Kilder, som man ikke undgaar at skulle smage, kommer man til de Steder, hvor Drypstensformationerne begynde. Op ad en Stige gjennem et Hul krybe vi ind i »Marthas Vingaard«, og Samler-Begjærligheden begynder alt her at standse Selskabet; men vi underrettes om, at det ikke er værd at forhaste os, vi ville komme til anderledes rige og pragtfulde Steder.

I »Washington Hallen« holde vi Rast, Klokken er nu henad to, og Stemningen er ubetinget for at undersøge vor Lunchæske. Paa en Klippeblok dækker Føreren vort Bord, som end ikke mangler Dug. Lamperne arrangeres paa en passende Maade, og et godt, koldt Kjøkken modtages med Paaskjønnelse. Selv i Jordens Indre forstaar Mennesket at vurdere god Skinke fra Illinois, Koteletter, Præri Kyllinger og Batty's Pickles. Der drikkes kun Vand, dels fordi det skal være det Bedste paa den lange Tur, dels fordi Skænkholderen i Hotellet forlangte to Dollars for at fylde en lille Feltflaske med Brandy. Saasnart Maaltidet var endt, fortsattes Turen, thi der var et godt Stykke Vej endnu at tilbagelægge, endnu

adskillige Mil, inden vi stod ved Endemaalet, og saa er der ingen Gjenvej at skyde hjem. Hallen, hvori vi spiste, er den sædvanlige Rastplads, her opbevares tillige et Forraad af Olie for mulig indtrædende Tilfælde.

Paa den anden Side af Washington Hal begynde Drypstenshulerne, der udstrække sig et Par Mil. Væggenes Beklædning bestaar af smaa, fint kornede Krystaller. Man maa derfor se lidt nøje til for ret at beundre deres Skjønhed. Mange Steder beklæde de Væggene helt, tindrende som fin Sne i Lysets Straaler. I »Sneboldte Hallen« ere Væggene beklædte med Mærker, ganske som dem, en Sneboldt sætter paa en Mur. Andre Steder danne Krystallerne skjønne Blomster og Rosetter, sammensatte af de fineste Blade og Traade. Vor Fører, som havde kjendt Hulen i fem og tredive Aar, standsede med sin sædvanlige Sikkerhed paa en Gang midt i Galleriet, tændte en af de smaa Oliepapirsfakler og holdt den op mod Loftet. Der hang over vore Hoveder »the last rose of the summer«, den skjønneste Blomst af dem alle, vidunderlig regelmæssig formet, og saavidt man kunde skjønne en halv Alen bred. Her i dette Galleri begyndte vi for Alvor vore Efterforskninger; det viste sig snart, at Ærlighed eller ialfald en mindre Grad af Uærlighed varer længst, prøvede man paa at løsrive en af de tusinde Blomster fra Væggen, mislykkedes det næsten altid, og man havde kun den Tilfredsstillelse at have ødelagt Aartusinders Arbejde med sin Lommekniv. Holdt man sig til Gulvet, fandt man derimod med Lethed imellem det Nedfaldne overordentlig smukke Stykker. Men det gik med denne Tryllehules Skatte som altid i Eventyrene, man overvældes af Rigdommen og samler sine Lommer fulde blot for at tømme dem og kunne fylde dem med andre Exemplarer, og paa samme Tid plages man af hæslig Misundelse og er altid tilbøjelig til at finde de Andres Stykker at være de eneste attraaværdige; men dog vare vi Alle enige om, at Bestikkelsen med de fem og tyve Cents var vel anvendt.

Drypstensgallerierne have det fælles Navn »Elindo Avenue«, men enkelte Afsnit have særegne Navne, »Sneværelset«, »Clevelands

Kabinet« og »Blomsterhaven«. Det er i denne sidste, at den rigeste Mangfoldighed af skjønne Dannelser findes spredt paa Vægge og Loft. De funkle og skinne ved vore osende Lampers Lys; hvilket Syn vilde de ikke være, naar en rig Belysning kunde bryde sine Straaler paa disse hvide Skjønheder.

Ved Enden af Drypstenshulen komme vi til »Rocky Mountains«, en af de interessanteste, men ganske vist ogsaa besværligste og farligste Dele af Turen. Det er store Dynger af Blokke og mindre Stene, som virkelig danne en lille Bjergkjæde, ialfald efter dansk Maalestok, inde i Hulen, thi de ere henved hundrede Fod høje; over dem skal man nu kravle videre ved det svage Lysskær, vogtende sig for at glide ud eller træde paa usikre Stene, som kunde sende En langt ned i ukjendte Huler og Afgrunde, som strække sig ved Klippebjergenes Fod. Nede ved dens Fod begynder en kløftlignende Dal, som aldrig har været betraadt, men som er bleven døbt med Navnet »det afskylige Hul«.

Snublende, glidende, stønnende klattrer Selskabet over disse Bjerge. Paa den anden Side af dem deler Hulen sig i to Grene. Den Gren, som gaar ud til Højre, ender i en Sandstens Hal, hvis Hvælving antages at være nær Overfladen af Jorden. I denne Del af Hulen skal det heller ikke være saa sjeldent at finde Firben og Rotter. En Gren gaar ud til Venstre og leder til en stor Hal, hvor Gulvet ved den ene Side aabner sig i en utilgængelig Afgrund; gaar man lige frem, kommer man en Fjerdingvej fra »det afskylige Hul« til en smuk Grotte, hvis Loft og Vægge ere prydede med Krystaller og halvt gjennemsigtige Stalaktiter, vældige Drypstensklaser hænge her over en af de mørke Afgrunde, som gaar 170 Fod ned.

Her findes et Hul, som har faaet det underlige Navn »the maelstrom«, og som hører til en af Hulens pirrende Gaader. Naar man lyser med Lamperne ned i det kulsorte Dyb, skal man kunne opdage Indgangene til forskjellige Gallerier dybt nede. Ethvert Forsøg paa at undersøge Malstrømmen har hidtil været forgjæves. Det dristigste blev gjort af en ung Mand, som i Sommeren 1859 lod sig hejse ned i en Kurv, som hang i et Tridseværk, der var meget ufuldkomment

— en hel Expedition vilde jo ogsaa behøves for at bringe et ordentligt Apparat til dette fjerne Sted — han kom ned, stadig i største Fare for, at Apparatet skulde gaa i Stykker eller Kurven støde paa en uset Klippekant, eller Touget blive skaaret over; han naaede ogsaa at komme paa nogle Steder, hvor aldrig noget levende Væsen før havde traadt; han skal ikke blot, betrædende et af de Gallerier, der munde ud i Hullet, have fundet Begyndelsen til storartede Søjlegange, som strakte sig i uransagelige Retninger, men ogsaa have set et virkeligt Vandfald. Bunden af Hulen naaede han dog ikke; nedenunder var bestandigt det samme gaadefulde Mørke. Han ridsede sit Navn nede paa en af Søjlerne, William Courtland Prentice hed han. Hans Bedrift blev Gjenstand for flere Digte*); nogle Aar efter faldt han i Borgerkrigen, kæmpende paa Sydstaternes Side.

Her ender paa denne Kant Hulen, d. v. s. her begynde dens Utilgængeligheder. Vi tiltræde derfor Tilbageruten.

Turen beregnes hertil at være ni Mile lang; man tilbagelægger altsaa ialt atten engelske Mile paa den store Tur. Man er ganske vist træt, naar man har endt, men Luften i Hulen er saa vidunderlig let og frisk, at man langtfra er saa udmattet, som man vilde have været paa en tilnærmelsesvis lignende Tur i Oververdenen.

Det gjør en aldeles vidunderlig Virkning atter efter næsten en Dags Forløb at se Dagslyset ved Indgangen til Hulen. Forunderlig nok forekom det os efter begge Turene, som om det var stærkt Maaneskin, da vi først atter saa ud imod Lyset, og de fugtige Stene, paa hvilke det lille Vandfald ved Indgangen plaskede ned, tog sig for vore forvildede Øjne ganske ud som en Strøm, hvorpaa Fuldmaanens Straaler spillede. Overgangen med Atmosfæren var endnu mærkeligere. Luften foroven forekom os, skjøndt det var henad Kl. 7 om Aftenen, aldeles lunken, og den var i en næsten berusende Grad fyldt med Vellugt fra Træerne og Blomsterne. Lugteorganerne vare skærpede i den mærkeligste Grad. Den fugtige Jordlugt,

*) Den omtales ligeledes i den Biografi, G. W. Griffin, amerikansk Konsul i Kjøbenhavn, har leveret af den bekjendte Forfatter Geo. O. Prentice, den unge Opdagers Onkel.

Lugten fra Træernes Blade og fra Blomster kunde tydelig skjelnes, og da vi gik igjennem Hotellets Have, mærkede vi aldeles tydelig Lugten af alle de forskjellige Køkkenurter, ved nogle endog saa stærkt, at man næsten smagte dem.

Det var en dejlig Aften, vi tilbragte efter den lange Tur. Luften var mild og balsamisk, om den end hurtig tabte sin berusende Aroma. Himlen var høj og blaa og, da Natten kom, besat med en glimrende Stjernevrimmel. Ildfluerne sværmede til alle Sider, over Buskene i Haverne, mellem Træerne i Skoven rundt om, og efter den lange Dag, tilbragt i de dødlignende Egne, syntes den sydlige Aften dobbelt fuld af rigt Liv.

Skandinaverne i Vesten.

Michigan — Mississippi-Dalen — Wisconsin — Forskjellige settlements — Milwaukee — Jowa — Minnesota — Landlovene — Spekulant- og Jernbaneland.

Det er til Landene i Vesten, at en saa stor Del af den skandinaviske Indvandring styrer. Staterne Michigan, Illinois, Wisconsin, Jowa indeholde den betydningsfuldeste Del af de amerikanske Skandinaver. Hver af disse Stater har sin ejendommelige Karakteristik.

Michigan er for største Delen et fladt, sandet Land, bevoxet med store Skove af Løv- og Naaletræer. Frugttræer trives særlig godt i den sandede Jordbund, og der lægges ogsaa endel Vægt paa Frugttrædyrkning. De umaadelige Skove bedække saa store Dele af Landet, at de opdyrkede Dele kun danne Huller i Skovmassen. Skovdrift eller rettere Skovhugst udgjør en af Landets fornemste Indtægtskilder. Det er herfra, at Slettestaterne i Vesten forsynes med Træmaterialier, og paa Indsøerne og ad de mange Vandløb er Forsendelsen let og billig. Derfor findes ogsaa her overalt store Saugværker, som ejes af Aktieselskaber. Om Sommeren erholde Indvandrerne gjerne Arbejde ved Dampsaugene (Betalingen er, ifølge de af Normanden J. Schrøders i La Crosse indsamlede udførlige Oplysninger fra 1867 om Skandinaverne i Kanada og de Forenede Stater, som benyttes her, 1 à 1½ Dollar pr. Dag samt Kost og Logis). Dette Arbejde skal imidlertid være saa haardt, at de Fleste forlade det, saasnart de finde Lejlighed dertil. Naar Saugværkerne henad Vinteren ophøre at arbejde, gaa Folkene til Huggestederne i Skovene,

hvor Betalingen er fra 25 til 30 Dollars om Maaneden samt Kost og Logis for at hugge, sauge eller kjøre. Medens Arbejdet ved Saugværkerne blandt mange andre Ubehageligheder tillige skal have den at være usundt, da nemlig Koldfeber angriber de fleste Nyankomne, er Vinterarbejdet sundt og ikke anstrengende og Kosten god, saa at Arbejderen ikke behøver at bruge sin Fortjeneste, men kan lægge denne urørt til Side.*) Naar man først har lagt nogle Hundrede Dollars op, kan det gaa rask fremad. Han kan efterhaanden kjøbe Skovland, et Spand Oxer, kontrahere med Saugbrugsejerne om at levere Tømmer, lejer selv Hjælp og kan efter nogle Aars Forløb være en ganske selvstændig Mand. Paa den anden Side kan han ogsaa, naar der støder Uheld til, navnlig de ulykkelige Skovbrande, der, som det jo nylig har vist sig, kunne hærge Landet efter en forfærdelig Maalestok, miste Alt; men ikke Faa ere ogsaa blevne mere end velstaaende Folk.

Hvad Jordbruget angaar, har det den Fordel, at der er høje Priser paa Produkterne, navnlig i Nærheden af Huggestederne, hvor de smaa Lejre, som Driftsherrerne der holde, skulle forsynes med alt Muligt; men med en saadan Lejrs Flytning gaar ogsaa ofte en stor Del af Fordelen, og Jordens Frugtbarhed taber sig, naar det gamle forraadnede Plantestof og Asken, som findes i Sandjorden, er forbrugt. Man ser derfor ofte forladte og opgivne »Farme«.

Søfarten beskjæftiger mange Skandinaver. Michigansøen, stor som et aabent Hav, ofte vild og barsk som dette, men om Sommeren dejlig blaa trods nogen af de norditalienske Søer, pløjes af en Flaade af Skibe, paa hvilke findes mange Skandinaver, især Normænd. Mange Skandinaver skulle ernære sig som Fiskere, ja der skal, efter hvad der fortaltes Forf. i Chicago, være helt skandinaviske Fiskerlejer ved Søen Bred.

---

*) Den nævnte Forf. opstiller følgende Regnestykke. Fire Maaneders Arbejde i Skoven samt Arbejdet ved Fløtningen i April indbringer til Oplægning mindst 125 Dollars; i de syv Sommermaaneder kan han paa hvilketsomhelst Slags Arbejde neppe lægge mindre op end 25 Dollars pr. Maaned og kan altsaa temmelig sikkert regne efter et Aars Forløb at have 300 Dollars

Da det væsentlig er som Arbejdere af forskjellig Art, at Skandinaverne ernære sig i Michigan, findes der forholdsvis ikke mange skandinaviske »settlements«.

Langs begge Sider af Mississippi ligge Staterne Illinois og Wisconsin paa Østsiden, Missouri, Jowa og Minnesota paa Vestsiden. Under den øverste og mellemste Del af sit Løb er Mississippi som en dyb Rende, det højere liggende Land levner kun smalle Striber langs Floden, som ere udsatte for Oversvømmelser. Den frugtbare Jord ligger oppe paa de højere Steder. Her træffes umaadelige Strækninger af Præriland. Disses Bredder ere højst forskjellige. Snart er det smalle Strimler, afvexlende med Skovstriber, snart er det vide Sletter. Alt eftersom Prærierne ere bølgeformige, skulle de ogsaa være mere eller mindre tørre, mere eller mindre skikkede til Agerbrug og Kvægavl. Have de liden eller ingen Heldning, som Illinois's store Prærier midt igjennem Landet fra Nord til Syd, ere de »vaade« Prærier, der ofte gaa over til ligefrem at blive Sumpe.

Prærijorden er meget frugtbar. Det i Aarhundreders Løb snart henraadnede, snart afbrændte Græs har efterladt saa meget Muld, at man nu i Aarrækker kan uden Gjødning avle alle de Produkter, hvis Dyrkning Klimaet tillader. »Aabningsland«, som man saa ofte hører nævne, er Navnet paa de Strækninger langs Prærierne, der ere saa tyndt besatte med Træer, at det ser ud som en med Kunst anlagt Træpark.

Skandinavernes Hovedmasse er samlet imellem den 42de—46de Gr., den koldere Del af Mississippi-Dalen. Klimaet er her om Vinteren haardt og ubehageligt med Kulde som i Norge og stærk Blæst, men Vaaren indfinder sig i April, og Sommeren har en helt sydlig Karakter, der avles Vin, og Ferskentræerne voxe i Haverne som et almindeligt Frugttræ; Efteraaret især skal være dejligt og, hvad der jo har overordentlig meget at sige for Beboerne, meget gunstigt for Høsten.

Prærijord anses i Reglen for den gunstigste Slags Jord for Nybyggeren. Medens han paa Skovland skal have vanskeligt ved i Løbet af en halv Snes Aar at rydde 40 Acres til Ager og Eng, kan

han paa Prærien det første Aar opdyrke lige saa meget og vinder saaledes strax et umaadeligt Forspring. Den fattigere Indvandrer kan vel ikke vente at gjøre hurtig Lykke i Illinois, thi her er Jorden alt dyr, men længere ud i Vesten findes endnu udmærket Prærieland for billig Pris. Jorden skal i de gode og sunde Dele af Illinois staa saa højt, at mange Skandinaver sælge deres Ejendomme der og gaa med Besætning ud til Jowa og Minnesota, for der at begynde fra Nyt af paa lige saa god og langt billigere Jord.

I Illinois findes der adskillige skandinaviske Settlements. Iblandt disse er »Queen Ann Prairie«, hvor væsenlig Normænd have nedsat sig. De betalte for 30 Aar siden $1\frac{1}{4}$ Dollars pr. Acre, nu betales opdyrket Jord med fra 25 til 40 Dollar pr. Acre. »Long Prairie« er ligeledes en væsentlig norsk Koloni af samme Alder som den foregaaende, og som skal være i rask Fremgang. I Paxton er der anlagt et svensk-norsk Akademi. Dette Sted skal være et af de sundeste Steder paa Illinois' Prærier. Desuden nævnes 25 til 30 andre skandinaviske Nedsættelsesstader i denne Stat.

Wisconsin er for en stor Del Skovland; Norden for den 43de Grad ophøre Prærierne næsten ganske. Den dyrkede Del af Staten er et bakket Land, gjennemstrømmet af mangfoldige Vandløb og indeholdende en Rigdom af Søer. Største Delen af det dyrkede og til Dyrkning skikkede Land er »Aabningsland«, hvor Jordbruget er »Stubbebrug«. Jorden er af Naturen i Reglen frugtbar, men siges paa mange Steder at være noget udpint, og det er her en ikke sjelden Fremgangsmaade, at man, efter at have opdyrket en Ejendom og skummet Fløden af den, sælger den og gaar videre vesterpaa, og Mange ere blevne skuffede ved uden at kjende Forholdene saaledes at have kjøbt en udpint Ejendom. Der drives betydelig Skibsfart til og fra Wisconsins østlige Havne, og Sømanden vil ialfald i Sommerhalvaaret kunne finde sikker Fortjeneste. Derimod tilbyder Skovbruget ikke den fattige Arbejder den Lejlighed til at komme i Vejret, som det gjør i Michigan.

Wisconsin har en saa anselig Række af skandinaviske Ned-

sættelsessteder, at endel af disse formentlig bør nævnes for at give en Forestilling om, hvor mange der findes.

»Roche a Cree« ved Floden Wisconsin har saa mange norske og danske Indbyggere som en lille dansk Kjøbstad. Der er Overflod af Skove, og flere Saugbrug ere anlagte, derimod er Jorden ikke særdeles god.

New-Denmark har henved hundrede Familier foruden en Del løse og ledige Folk, som især om Vinteren ty hertil. Befolkningen er næsten udelukkende dansk fra alle Dele af det egentlige Danmark; den vigtigste Mand i Egnen, en rig dansk Jordbruger, kaldes »Kongen af Danmark«. Agerbrug danner Hovedbedriften; Folk slaa sig alle godt igjennem og ere uafhængige i pekuniær Henseende, men det har kostet baade strengt Arbejde, Udholdenhed og Sparsomhed at komme frem. Jordbunden skal være særdeles god undtagen for Mais. Vinteren er temmelig lang og stræng.

I Wood River, i en Egn, der udmærker sig ved sine Naaleskove, findes en Koloni paa 5—600 Normænd, næsten alle fra Throndhjem; Bonnet Prairie er et lignende Anlæg, mest stammende fra Thelemarken; Kickapo er en tredie Koloni af samme Størrelse fra Sogne i Bergens Stift. I hele Dane County findes der vel hist og her spredt Danske, men Hoveddelen af den skandinaviske Befolkning er til Trods for Navnet norsk. Saaledes findes i Madison By en temmelig talrig norsk Befolkning, som danner en egen Menighed og har bygget en Kirke. I den østlige Del af Grevskabet findes en hel Række norske Anlæg; et af de vigtigste er døbt Kristiania. Spring Prairie er ligeledes et stort norsk Anlæg, og i Norway Grove, hvis Jord er af udmærket Beskaffenhed, og som har Afsætningssted i Madison By, skal findes adskillige Landsmænd, der ere meget rige selv efter amerikanske Forhold. Paa mange Steder har en skandinavisk Indvandrer været den første hvide Mand, som nedsatte sig. Af større skandinaviske Anlæg i Dane County bør maaske endnu nævnes Windsor og Vermont. I den vestlige Del af Grevskabet findes ogsaa en hel Række.

Paa en Halvø i Michigan Søen ved Green Bay have i Ephraim en Del Skandinaver fundet et nyt havomflydt Hjemsted, hvor Agerbrug og Fiskeri danne Hovednæringsvejene. Et Sted her skal findes et helt dansk Fiskerleje. Grevskabet hedder Dunn; her findes endvidere af større Kolonier Running Valley, opkaldt efter den første Nybygger, Elkmont o. fl. A. I Grevskaherne Fond du Lac, Grant, Jowa og Lafayette findes adskillige Mil norske Anlæg. La Crosse County har i Byen La Crosse endel Skandinaver at opvise og i La Crosse Valley og i Sidedalene endel forskjellige Kolonier, hvor Jorden skal være af bedste Slags, vel forsynet med Skov og Vand.

Manitovoc County har ligeledes et meget skandinavisk Anstrøg. Her finder man store Anlæg med Navne som Gjerpen og Valders. I det sidste lever, som Navnet antyder, næsten udelukkende Valderser.

I Milwaukee County ligger den store og smukke By Milwaukee; det er en mindre Udgave af Chicago, en af disse Byer, som ere voxede op til at have henved 100,000 Indbyggere med en for Europæere ubegribelig Hurtighed. Den er for største Delen tysk, ialfald har det tyske Element betydelig Indflydelse i Byen, og det er betegnende, at Milwaukee er bleven berømt for sit gode Øl, et Produkt, som jo følger Tyskerne overalt. Ved Siden af Tyskhedens store Majoritet findes imidlertid ogsaa her endel Skandinaver, der ernære sig som Haandværkere, Handlende, Søfolk og Dagarbejdere. I Omegnen spille Skandinaverne en fremtrædende Rolle, og her findes ogsaa flere næsten danske Landsbyer.

I Racine County ligger den lille venlige By Racine, som har en temmelig talrig dansk Befolkning, der imidlertid hovedsagelig bestaar af Arbejdere og smaa Haandværkere. Rundtom i Omegnen findes gode skandinaviske Farme. De Danskes Antal i dette Grevskab angives til henved 2000.

I Winnebago County med den opblomstrende By Oshkosh kan der antages at leve mellem 700 og 1000 Danske.

I Waupaca County findes ogsaa et betydeligt Antal, hvorover det imidlertid er vanskeligt blot tilnærmelsesvis at give et Overslag. Det var her, at den fra »Bondeopvækkelsen« bekjendte Skolelærer

Rasmus Sørensen bosatte sig. Hans Minde holdes endnu i Ære derovre. Ligesom han herhjemme rastløs vandrede om fra Sted til Sted, hvor han trode, der var Noget at udrette, saaledes har Forf. ogsaa der hørt tale om hans travle Færden, og Rasmus Sørensens »lange Ben«, som min Hjemmelsmand udtrykte sig, have tilbagelagt utrolige Vejlængder i Wisconsin, da det endnu næsten kun var en ukjendt Skovørken. En Søn af ham har en Tid været episkopal Præst deroppe.

Jowa ligger paa Vestsiden af Mississippi; denne Flod mod Øst og Missouri mod Vest, skillende Staten fra Nebraska, er af overordentlig Betydning for Afsætningen af Landets Produkter. Da der tillige gaar store Jernbanelinier gjennem Staten, er den en af Vestens med Samfærselsmidler mest begunstigede Egne. Dette Land er næsten en stor Præri, kun afbrudt ved Striber af Skove. Prærierne ere mere bølgeformige end Illinois'. Jowa skal i en særegen Grad, maaske fordi Jorden er saa fortræffelig, være plaget af Landspekulanter, hvis Svindelforetagender have gjort Folk forsigtige med at nedsætte sig der. Jowas Historie har iøvrigt det ikke almindelige Træk at opvise, at de Forenede Stater afkjøbte Indianerne Landet paa en Maade, som baade var i høj Grad loyal og siden er bleven respekteret af begge Parter. Paa et Møde i Davenport solgte Indianerne alt deres Land for en halv Dollar pr. Acre. Den første Dag røg Regeringskommissærerne Fredspiben med samtlige Høvdinger. Derefter afsluttedes Handlen, der betaltes dels i en stor Mængde Varer, hvis Pris vel neppe har været særdeles lav, dels i Penge. Derefter slagtedes den næste Dag 75 Oxer, og en glimrende indiansk Fest sluttede Forhandlingen. Man har aldrig der som i Minnesota havt sørgelige Efterspil til Landafstaaelsen. I denne Stat findes ogsaa adskillige skandinaviske Anlæg; et af disse hedder St. Ansgar.

Minnesota, som ligger Nord for Jowa og Vest for Wisconsin, er i naturlig Beskaffenhed en Fortsættelse af Jowa. Det er endnu næsten kun i den sydlige Del af Landet, at der er Tale om Indvandring. Her er større Rigdom paa Vand og Skov end i Jowa, men Vinterklimaet er strengere dels paa Grund af den nordlige

Beliggenhed, dels paa Grund af, at Landet ligger højere over Havfladen. I de sydligere Grevskaber fandtes endnu 1867 store Strækninger god uopdyrket Jord, der ejedes af Spekulanter, som, før Nybyggerne kunde komme frem i tilstrækkelig Mængde, afkjøbte Regeringen store Strækninger, men Jordspekulanten har her dog langtfra gjort den Skade som i Jowa.

Blandt de skandinaviske Nedsættelsessteder her er Linden, som tæller over hundrede Familier, blandt hvilke mange danske. Carver Village bestaar for største Delen af Svenskere; det er en meget betydelig Koloni, som allerede i 1867, elleve Aar efter at de første skandinaviske Nybyggere havde taget Land der, talte fem hundrede Familier, som holde flere Præster, og hvis finansielle Forfatning er særdeles god. Scandia er et mindre, ligeledes svensk Settlement. Christiania med 5 à 600 Indbyggere, mest Normænd, hører til et af de ældste Anlæg herude; de første Familier levede her sammen med Indianerne. Det norske Settlement i Freeborn County tæller omtrent Halvdelen af hele Grevskabets Befolkning; Swede Lake er en stor svensk Nedsættelse paa henved 1000 Sjæle, Wasa er ligesaa stort; men foruden disse findes en betydelig Række mindre, men baade folkerige og efter Beretningerne heldigt stillede skandinaviske Settlements i Minesota.

Saavel i Territoriet Dakotah som i Kansas findes der skandinaviske Anlæg. I Dakotah have de lidt endel, og Indianerne, Tørken og Græshopperne tvang en Tid Mange til at forlade Landet, men endel ere siden vendte tilbage.

Hvad der er af særlig Vigtighed for Indvandrere, er at sætte sig nøje ind i Lovgivningsbestemmelserne om Land. Baade Grundtanken og de enkelte Bestemmelser i disse ligge temmelig fjernt fra de Forestillinger, man fører med sig.

Regeringsland eller Kongresland kaldes alt det Land, som ikke tilhører nogen enkelt Stat, men den samlede Union. Det ligger spredt i mange Stater og bortgives eller sælges efter Kongressens Lovbestemmelser. Efterat man havde givet flere uheldige Landlove, kom Loven om Skovland, hvorved det bestemtes, at et

bestemt Stykke Land i hvert »Township« skænkes til Understøttelse af vedkommende Distrikts Skoler. Dette Land sælges da i mindre Parceller eller undtagelsesvis under Et. For at bringe ledigt Land under Dyrkning udgik den saakaldte Forkjøbslov, ifølge hvilken man har Lov til hvorsomhelst af ledigt offentligt Land at vælge indtil 160 Acres, mod at man bosætter sig paa samme. Et Aar efter maa det betales med den fastsatte Pris. Undlader man at bosætte sig eller indkjøber ikke Landet til den fastsatte Tid, sælges det enten ved Auktion eller for den oprindelige Taxt. For yderligere at befordre Indvandring udkom endelig den bekjendte Gavelov, »Homesteadlaw«, som Mange i Europa have betragtet og maaske endnu betragte som en ren Opfindelse, som et af de mange Eventyr, der fortælles om Amerika. For at kunne tage Land efter denne Lov maa man være myndig, have Borgerret eller ialfald have givet den Erklæring, at man ønsker Borgerret, som er det første Skridt til denne Rets Opnaaelse. Mænd, som ikke ere myndige, ere berettigede til at tage Land, naar de have gjort fjorten Dages aktiv Tjeneste i Landets Armé eller paa Flaaden. Enker og ugifte Fruentimmer, som have opnaaet Myndighedsalderen, have samme Ret som Mænd. Enhver er berettiget til 160 Acres, naar Landet er ansat til $1\frac{1}{4}$ Dollar pr. Acre, men kun til 80 Acres, naar Landet er ansat til $2\frac{1}{2}$ Dollars pr. Acre, hvilket f. Ex. er Tilfældet i en vis Afstand paa begge Sider af Jernbanelinier. For at blive Ejer af dette Land fordres, at man skal bo paa Gavelandet fem Aar i Rad og være bleven virkelig Borger. Da først meddeles der Skjøde paa Ejendommen, som ikke kan sælges før dette Dokument er erholdt. Vil man inden de fem Aars Udløb afstaa Landet til en Anden, kan dette kun ske paa den Maade, at man paa vedkommende Landkontor meddeler, at man frafalder sin Ret til Landet, hvorpaa den anden Part strax maa træde til og forlange det, men de fem Aar begynde ogsaa for ham kun at løbe fra dette Tidspunkt. Alt »Hjemstavnsland« kan ogsaa kjøbes. Foretrækker Nybyggeren at kjøbe sit Land for at kunne disponere derover efter eget Tykke, inden de fem Aar ere udløbne, koster Landet $1\frac{1}{2}$ eller $2\frac{1}{2}$ Dollars efter Beliggenheden, og han erholder

da strax fuldt Skjøde. I de fem Aar, inden Skjøde kan erholdes paa Gaveland, maa Besidderen ikke være længere end to Maaneder om Aaret borte fra Landet. Land erhvervet efter denne Lov kan ikke fratages Ejeren til Tvangssalg for Gjæld, som er stiftet, før han nedsatte sig paa Landet. Det er undergivet de almindelige Arveregler og kan ligeledes være Gjenstand for testamentariske Dispositioner, men stadig under Betingelse af, at man boer paa Landet selv, og har Arvingen selv saadant Land iforvejen, maa han af denne Grund kjøbe det andet, da han ikke kan opfylde Forpligtelsen til at tage Hjemstavn. Gifter en Enke paa saadant Land sig, tabe hun og hendes Børn deres Ret til dette, da de gaa over i en anden Familie. For at bevare Retten maa da den nye Mand som Familiens Hoved enten betale Regeringsprisen eller tage Landet som Hjemstavnsland og blive boende der de fem Aar.

I de fem Aar, da man ikke har erholdt Skjøde, betales ingen Skatter og Afgifter til det Offentlige. I alle Sager angaaende denne Landerhvervelse har man at gjøre med et særegent Kontor, som i dette Øjemed er etableret i hvert Distrikt, hvor der er Land, og til hvilket man strax kun har at betale Opmaalingsomkostninger.

Det her omtalte Land tilhører selve Unionen. Denne bortgiver imidlertid hvert Aar store Strækninger til de enkelte Stater, til Jernbaner og andre Kompagnier og til nyttige Stiftelser, som da atter paa forskjellige Maader og under forskjellige Vilkaar bortsælge det Skænkede.

Der findes umaadelige Strækninger af Jernbaneland. Alene hvad Pacifikbanen ejer, maa regnes efter Tusinder af Kvadratmile. Staten understøtter nemlig Jernbanebygning paa den Maade, at den giver Jernbanekompagnierne Landstrækninger, som disse ikke maa sælge, før Banens Bygning er fremskreden til en vis Grad.

»Spekulantland« er enten af Private eller Kompagnier opkjøbt til Regeringspris for senere at udstykkes og sælges. Allerede en Menneskealder tilbage har man paa sine Steder saaledes opkjøbt Land paa mange Steder, som siden er solgt til mangedobbelt Pris. Hjemstavnsloven har imidlertid bidraget ikke lidet til at trykke Priserne,

og man har paa mange andre Maader søgt at modvirke denne Trafiks Overhaandtagen. Enkelte Stater have ved særegne høje Skattesatser søgt at modvirke, at Jord saaledes henligger unyttet paa enkelte Hænder.

De store Jernbanekompagnier tilbyde i Reglen endnu moderate Betingelser for Kjøb af deres Jord. Saaledes gives der ofte Afdragsfrihed paa Kjøbesummen i flere Aar, saaledes at Nybyggeren i disse for ham vanskeligste kun har at betale Renter et Aar forud. Opnaar man saaledes f. Ex. fire Aars Afdragsfrihed, hvad der slet ikke har været ualmindeligt, kan en Ejendom være saaledes oparbejdet i denne Tid, at den betaler sig selv. Der er endvidere den Fordel ved at kjøbe Land af Kompagnierne, at de give sikrere Skjøder end private Kompagnier. Ved Undladelse af Skattebetaling og andre Forsømmelser, som ikke godt kunne indtræde for et Jernbanekompagni, tabes nemlig Retten til at bortskjøde. Hovedreglen for at kjøbe Land er imidlertid, at man ikke skal tro noget Prospekt, men selv se sig for og fremfor Alt ikke forhaste sig.

Hos danske Farmere.

Hartland — Udsigterne — Danske Farme — Levemaaden — Sproget — Et landligt Hotel.

Oppe i det nordlige Wisconsin, en Snes Mile Vest for Milwaukee, ligger Hartland. Denne Egn var en af dem, som man havde angivet Forf. som særlig rig paa skandinaviske, navnlig danske Farmere, og det var for at se lidt til, hvorledes mine Landsmænd levede, at jeg gjorde en lille Tur derud. Den lønnede sig ganske vist, Egnen var dejlig, hvad man saa og hørte, var kun til at glæde sig over.

Hartland selv er en smuk lille Landsby. Pyntelige eller ialfald vel holdte lyse Træhuse ligge samlede ved en lille Aa i en smuk, skovrig Egn. De nylig ryddede Marker staa endnu fulde af Træstubbe, og selv tæt ved Byen ser man endnu Marker, som først for faa Aar siden ere tagne under Dyrkning. Den første Farmer, som kom her til Indianernes jagtrige Skove, der i denne Del af Wisconsin afløse Prærierne, lever der endnu, hans Hus staar nu midt i Byen, det er pynteligt og net, en lille Have med duftende Blomster ligger foran, vel holdt og omhyggelig vandet. Det ser anderledes ud nu end dengang, han ængstelig lyttede efter Indianernes Hyl, naar Vinden susede i de Træer, som dengang stod om hans Hytte. Kirken, som ligger lidt længere henne, er endnu kun et stort, net Træskur med runde Vinduer. Det er en By af en Art, som ikke findes i Europa; Alt er i sin Tilbliven, man har ikke engang sin egen Avis. Den nyvalgte Præst, forhen Bogtrykker, skal til at »starte« et lille Blad, som han selv skal sætte og trykke; det bliver Stedets literære Førstefødte.

Omgivet af Højene og Skovene, gjennemstrømmet af den klare Aa, saa Hartland i Aftenbelysningen ud som det fredeligste Sted paa Jorden, et livsaligt Hjem for landlig Fred og Hvile, en Plet som den, hvortil Scenen henlægges i Drømme om et Liv, langt udenfor Verdens stærke Bevægelse. Men hvor længe vil det vare, inden den idylliske Plets ærgjerrige Drømme ere gaaede i Opfyldelse? Inden Skovene paa Højene ere blevne byttede med en Mylr af Skorstene, inden Grundene langs den fredelige Landevej gjennem Byen ere blevne Byggegrunde, som udmaales i Frontfod til paladslignende Udsalg, inden den klare Strøm med sin Rigdom af store Foreller er bleven en stinkende Kloak? Den Mand, som sad og medede paa det dejlige Sted under Bævreaspene ved Bredden og fik saa mange Fisk, vil maaske leve og se Forandringen og blive Millionær ved den.

Hartland er en ægte amerikansk lille Landsby ude i det kun halvt opdyrkede Vesten, og paa samme Tid er det en god dansk By, og om det maaske end er nogen poetisk Overdrivelse, naar det i Milwaukee paastaas, at Alle i Hartland have været nødte til at lære Dansk, er det dog vist, at de Fleste ville forstaa lidt Dansk, og at det er et af de faa Steder, hvor de Danske ere anerkjendte som en Hovedbestanddel af Befolkningen. Vore Landsmænd der ere ikke rige Folk, men det er agtede, flittige, arbejdsomme og i det Hele velstaaende Landbrugere. Det kunde uden Tvivl være i høj Grad interessant at anvende et Par Uger til at drage omkring her og se paa vore danske Kolonister, men Maanederne forslaa saa lidt i Amerika, at man paa mere end et Sted kun kan anvende Dage i Stedet for Uger. Saaledes gik det mig ogsaa her; imidlertid fik jeg den Trøst af Alle, at naar jeg havde set et Par danske Farme, havde jeg set dem alle. De ere alle indrettede efter samme Mønster, d. v. s. helt amerikanske. Man bliver ganske forbauset, naar man hører dansk Tale og træffer rigtige danske Bønder, som færdes indenfor saadanne Omgivelser, eller naar man for at spørge om Vej kommer ind i et Blokhus, som godt kunde optræde i en af Coopers Romaner, og saa opdager, at man er kommen ind imellem brave Jyder.

De Folk, jeg har truffet paa, have uden Undtagelse direkte eller indirekte bekræftet, at der for Folk, som Intet eje, men kunne og ville arbejde, er en Fremtid at vinde derovre. Her er Plads, og det samme Arbejde, som hjemme kun strækker til for at vinde et nødtørftigt Udkomme som Daglejer, kan der skabe en selvstændig Stilling. Daglejeren bliver der, naar han vil bestille Noget, let en Selvejer paa en lille Farm, hvis Værdi imidlertid forøges Aar for Aar, og en halv Snes Aar efter at han er kommen dertil uden en Cent i Lommen, har han en Ejendom, som kan være værd to, tre, fire, fem Tusinde Dollars eller derover.

Det er den almindelige Mening, at naar Folk ikke komme saa vidt, men enten maa opgive Amerika eller føre en daarlig Tilværelse derovre, er det deres egen Skyld og Grunden i Reglen den, at de ere komne derover med den Forestilling, at Amerika er et Land, hvor man bliver til Noget uden at arbejde dygtig, og som saa have indrettet sig herefter.

Det er ganske ejendommeligt at høre Folk, som ere blevne til Noget, med en vis Stolthed fremhæve, at det gjerne gaar dem »simpelt«, som have Penge, naar de komme derover. »De blive ikke til Noget, førend de have mistet, hvad de have, og maa tage fat« — det er Omkvædet, og man hører mange Historier, hvori dette Thema varieres.

Sagen synes ogsaa let forklarlig. De, der komme derover med en lille Sum, følge ikke den Fremgangsmaade, at de vente med at anvende deres Penge og sætte dem i Ejendomme, til de selv kjende Land og Forhold en lille Smule ved at have arbejdet hos Andre. De ville anvende deres Penge strax, de kjøbe Jord uden at kjende Noget til Forholdene og blive snydte, og jeg hørte i Forbigaaende sagt et Sted den baade betegnende og træffende Bemærkning, at »her bryder man sig jo ikke saa meget om at snyde en Mand for Alt, hvad han har, fordi han kan rejse sig saa let igjen«.

Naar man træffer paa danske Farmere, hvem det i det Hele gaar godt, maa man ikke tro, at man finder Noget, der i Ydre har mindste Lighed med en dansk Bondegaard. De amerikanske Farmere

faa først sent Tid til at tænke paa deres Boliger, Jorden gaar naturligvis først, og de nøjes med langt mere indskrænkede Bygninger, end man er vant til at se hjemme. Vaaningshuset er i Almindelighed af Tømmer, men solidt bygget og godt i Stand til at modstaa Vinterkulden, der her ikke er saa ganske ringe. Udbygningerne, som ligge strøede omkring Vaaningshuset, ere tarvelige Plankebygninger. Der er ingen af disse storartede Ladebygninger, som man er vant til at se i Danmark, og som hos os ere Landmandens Stolthed; mange Steder er der endog slet ingen Lade. Folk tærske Kornet strax — en Tærskemaskine anses for en Fornødenhed af første Rang — og kjøre saa den næste Dag med Kornet til den nærmeste Jernbanestation eller til en Mølle. At sætte i Stak er dernæst en Kunst, som, efter hvad danske Farmere fortalte mig, her er udviklet til en Fuldkommenhed, om hvilken de ingen Forestilling havde hjemme. En ordentlig sat Stak er ligesaa uigjennemtrængelig for en Regn tre, fire Gange saa stærk som den, der falder hjemme, som om hele Stakken havde havt Olieklæder paa. Staldbygninger kan man være meget nøjsom med, da Heste og Kreaturer her gaa saa meget ude.

Hvad man maa være økonomisk med, er Anvendelsen af Arbejdskraft. Det er et af de glædeligste Fænomener i Amerika at se, hvor høj Arbejdslønnen er næsten overalt, og et saadant Folkehold, som er det almindelige hos os, vilde være utænkeligt paa Ejendomme af lignende Størrelse i Amerika. Ejeren maa hovedsagelig stole paa sig selv og sin Familie. Det er derfor meget muligt, at en Daglejer, der kom herover og blev amerikansk Selvejer, vilde finde, at han her maatte arbejde strengere for sig selv end hjemme for Andre; han maatte vistnok ialfald arbejde mere intensivt i Arbejdstiden, men saa har han ogsaa den Tilfredsstillelse, at det er sin egen Ejendom, han arbejder op.

Levemaaden synes at være særdeles god paa de ordentlige smaa Farme. Man hører nok, at Folk kunne klage over, at de fik daarlig Kost, naar de arbejdede hos Amerikanerne, og Beretningerne kunne gaa ud paa, at der var for lidt Kjødmad, men Klagerne kunne ogsaa

lyde paa, at man aldrig fik Grød, men maatte nøjes med — Flæsk og Brød og Smør; den sidste Artikel spares der neppe nogetsteds paa, den er paa Bordet til alle Maaltider. Besøger man selv en Farm, faar man en meget god Forestilling om, hvad Husholdningen præsterer. Jeg kom som en aldeles uventet Gjæst til »supper« paa en mindre Farm, og Spisesedlen var følgende: Klipfisk stuvet i Peberrodssauce; ristede Gjedder fra Ejendommens eget Fiskeri og af en Kvalitet, som vist sjeldent findes i Kjøbenhavns Fiskehuse; Slikasparges, Rhabarber Pie, haarde smaa Kager og Jordbær, og hertil The og Mælk. Var jeg kommen mere betids, havde der været Udsigt til vilde Kalkuner eller tamme dito (en mindre Sort), Kyllinger m. m., som nu imidlertid fik Lov til at glæde sig ved en uforstyrret Tilværelse.

Vore Landsmænd tabe ikke deres økonomiske Sans herovre, og Opmuntringen til at lægge Penge op og have Lidt paa Rente er heller ikke ringe. En Mand, der imod sikkert Pant tager en Snes Procent, er i denne Egn ingenlunde ublu i sine Fordringer, og at faa Penge til en halv Snes Procent anses i mange Tilfælde for en ligesaa stor Lykke, som at faa Overformynderimidler eller Fideikommispenge i Danmark.

Skjøndt vore Folk i Reglen følge den slagne Vej, naar de arbejde sig op, kunne de dog ogsaa blive amerikaniserede og lære at drage hurtig Fordel af Situationen. Jeg hørte, for blot at nævne et lille Exempel, om et ret snildt Træk af en dansk Bonde, hvis Ejendom laa paa et Sted, som er begyndt at komme i Ry for sin Skjønhed. Paa hans Marker ligger der en ret anselig Høj, fra hvilken der haves en vid Udsigt over et malerisk Skovland og en Mangfoldighed af Søer. Da han mærkede, at Højen blev besøgt af Turister og de rige Folk fra Omegnen, som ligge paa Landet ved Søerne, opførte han paa Højen et Trætaarn, forsynede dette med en god Kikkert og forlanger nu en Kvart Dollar i Entré for sin Udsigt. Taarnet blev først færdigt mod Slutningen af Sæsonen forrige Aar, men indbragte ham dog c. 150 Dollars, og nu i Aar er det blevet forhøjet fjorten Alen; man skal efter Sigende

kunne se over et halvt Hundrede Søer derfra, og den dejlige Udsigt lover at blive et godt lille Levebrød.

Hvad man maaske bliver mest forbauset over, er at se, hvor vel Nybyggerne i Reglen befinde sig herovre. Forestiller man sig vore indvandrede Landsmænd som Folk, der vel kunne skabe sig en Fremtid herovre, men dog ikke ret fæste Rod, i hvis Tanker Danmark, og hvad der er dansk, bestandig lever i tungsindig Erindring, og som overalt høre det klinge: »Der er dog bedst derhjemme« — saa tager man storlig Fejl. Jo længere de have været herovre — og for de Fleste behøves der vist ikke mange Aar — desto mere føle de sig blot som Amerikanere, der nok have en vis Interesse for, hvad der foregaar i Danmark, men heller ikke synderlig mere.

Der er Mange, som ikke engang drive det saa vidt. Det synes heller ikke, at der i nogen særlig Grad er Sammenhold mellem de Danske indbyrdes, Enhver passer sig selv. Der er Mange, baade Danske og andre Skandinaver, som drive det temmelig forceret med at expatriere sig ogsaa i aandelig Henseende, f. Ex. ikke ville tale deres gamle Sprog selv med Landsmænd, endog naar det gjælder Forretninger, som blive aldeles uforstaaelige i det gebrokne Engelsk. Jeg har hørt herovre en Historie om en norsk Bonde, som maaske er lidt overdreven, men hvis Tanke virkelig er sand: Medens Manden og Konen sad og spiste, kom Katten op paa Bordet og blev mere og mere nærgaaende imod Pandekagerne, indtil Manden forbitret greb den i Halen og kastede den ned ad Trappen med de Ord: »Du æ' den styggeste Raskal, ei næver har seet uti denna Country; ei skall teke deg by the nek og hiva deg downstairs nerover Trappen, din skoundrell.« — »Kors me, naa forstod me slet inte, ka du sa, Ola«, sagde Konen. — »De truer ei nok«, svarede Ola stolt, »for wenn ei blir won, saa spika me altid english of Kurs.«

Hartland var primitivt, dets »Hotel« var det ogsaa; ingen Steder i Verden kan man maaske finde en saadan indre Sammenhæng mellem Livet paa et Sted og Stedets Hotel, det første spejler sig saa overordentlig tro i det sidste, at man kunde fristes til at blive hel dybsindig over »Hotel«-Materien.

Men Hartland var rigt paa Muligheder, dets Hotel var det ogsaa. »Burr Oak« var en lille landlig Gjæstgivergaard, men Momenter til det store amerikanske første Klasses Hotel fandtes sammentrængte og rudimentære som Bladene i den ganske spæde Knop. Læseværelser, Rygeværelser, Saloner og Bar-room vare alle sammentrængte i et lille Rum i Stueetagen, dekoreret med nogle pragtfulde lithograferede Annoncer fra forskjellige Assuranceselskaber, alle i Glas og Ramme, en Anbefaling for den uforlignelige Væddeløbstraver »the black flying cloud« med Opfordring til at vædde paa den eller lade løbe imod den, og en Meddelelse fra en Kæmpe om, at han agtede at indfinde sig den næste Dag og vilde være til behageligt Eftersyn for Byens Ladies og Gentlemen i to Dage. Værtens Fader præsiderede i dette Rum; det var en gammel amerikansk Borger med Straahat og Sivmorgensko, som sad i sin Gyngestol og saa paa Fluerne i Papirsblomsterne under Loftet. Et Par omrejsende Gentlemen, hvis Næringsvej syntes at staa i Forbindelse med Hesteavl, og som idelig talte om overordentlige Vejlængder, de havde tilbagelagt i den sidste Uges forskjellige Dage uden tilsvarende pekuniært Udbytte, vare foruden mig de eneste Gjæster. Disse hippologiske Herrer og den alderstegne Fader til den usynlige Vært røg stærkt og repræsenterede Konversationssalon-Elementet og Tobakssalonen i Forening.

En Buffet med Øl og nogle mislig udseende Cigarkasser udgjorde en Bar-room-Afdeling; Læsesalonen maatte søges i Omegnen af den med »Wisconsin Gazettes« bedækkede Kakkelovn, medens endelig et Blikvandfad samt en Hylde med Barberkrus, Kam og Børste vare Antydninger til de elegante Toiletrum, som ville opstaa her, naar Hartland er blevet den store By, hvorom den som alle andre Samlinger paa tyve Træhuse i Amerika baade drømmer og har Lov til at drømme. Hvad der imidlertid ganske manglede den mindste Antydning af, det var Arrangementet for de skrivende Gjæster, som dog ellers plejer at spille en saa stor Rolle i Tobaks- og Læsesalene. Man syntes endog at stille sig ligefrem oppositionelt til dette Moment i Begrebet et amerikansk Hotel. Mit Forhold til den gamle Fader

blev temmelig spændt, da jeg efterat have fristet Huset over Evne ved at forlange »Brandy and water«, medens man kun havde Whisky, endog gik saa vidt, at jeg forlangte Blæk og Papir. »Blæk, Sir? Jeg tænker, vi have det, men jeg ved ikke, hvor det er; maa findes først, Sir.« — »Papir, Sir? Jeg tænker, vi have det, maa findes først, Sir.« — »Pen, Sir? Begjæres sjeldent, Sir; jeg tænker, Børnene have taget Pennen med i Skolen, kan ikke findes, Sir.« Og han og Hestehandlerne satte sig derpaa hen og saa i Forening haanlig forundrede paa den »Dutchman«, som alle Udlændige her kaldtes, der havde saa besynderlige Fornødenheder.

Kom man derimod fra det literære Omraade tilbage til det mest Materielle, Maden, var Hotellet sin Opgave voxen, og det Bord, til hvilket den gemytlige Værtinde kaldte os ind, var i Stand til at tilfredsstille alle de Fordringer, som selv en Hestehandlers Appetit kunde stille.

Fra mit Værelse kunde jeg se udover Egnen. Det var en dejlig Sommernat, Maanen skinnede over de store Skove, som hegne Hartland, og paa den klare lille Strøm mellem Højene. Dette friske, oprindelige Landskab hvilende i Maaneskinnets klare Ro syntes at være et Billed paa en Tilværelse, der her endnu staar aaben for mange Søgende fra den fjerne gamle Verden.

Fra Chicago til Omaha.

Pullmanns Vognene — Den indre Udstyrelse — Arrangementet for Natten — Priserne — Fra Chicago — Mississippi og Burlington — Prærierne — En lang Dag — »Hotel-Runnerne« — Over Missouri — I Omaha.

Det gjennemgaaende Tog fra New-York til San Francisco, hvorom man har hørt og læst saa meget, existerer slet ikke. Vil man ud til det stille Havs Kyst, kan der først fra Omaha af være Tale om gjennemgaaende Tog, nemlig paa den egentlige Pacifikbane. Ud til dens Begyndelse maa man vælge sin Vej, som man selv vil. Fra Chicago til Omaha er der tre forskjellige Linier, der er Chicago and North Western, der er Chicago and Rock Island, og der er endelig Chicago, Burlington, Quincy. Hvilken af disse Linier der har Fortrinet, er her, som allevegne i Amerika, hvor der er flere konkurrerende Linier, vanskeligt at afgjøre. Hver Linies Avertissementer godtgjøre med klare og tydelige Ord de umaadelige Besparelser, man gjør i Tid og Penge ved at vælge denne. De smukt udstyrede Kjøreplaner, der uddeles med en urimelig Flothed og ligge til behagelig Bemægtigelse rundt om i Hoteller og Skænkestuer, godtgjøre ved Fremstillinger paa Kortet, hvor stor Forskjel, der er ved at vælge en Linie, som gaar næsten snorlige mellem de paagjældende Steder, fremfor at tage en Rute, som snor sig i de længst mulige Buer. For den ganske Fremmede bliver det i Reglen Tilfældigheder, som gjøre Udslaget, og saaledes valgte Forf. Chicago-Burlington-Quincy og fortrød ikke Valget.

Fra Chicago til Omaha er en Strækning af 500 Mile, derfra har man endnu 2000 Mile til San Francisco. Det er altsaa endnu fra Chicago af en Reise, man tiltræder, som kan maale sig med

Rejsen fra Europa til Amerika. Man bliver maaske noget højtidelig tilmode ved at tænke sig, hvad det er for en Expedition, man staar i Begreb med at tiltræde, men der er ikke megen Lejlighed til at føle sig højtidelig paa Rejser i Amerika, især ikke paa Banegaarden. Efter gode Venners Raad forsyner man sig ikke blot med den

Det Indre af en Pullmans Vogn.

Revolver, som antages for at være en uundværlig Ledsager i det fjerne Vesten, men ogsaa med Cigarer og saa megen Brandy, som man med nogenlunde Lethed kan transportere, thi paa begge disse Artikler skal der være baade knappe og dyre Tider derude. Man sikkrer sig endvidere Pladser i Pullmans Vognene, thi nu er det

først, man for Alvor skal til at skjønne paa disses amerikanske Fortræffeligheder. Opfindelsen af disse Vogne i deres nuværende Skikkelse ligger saa vidt vides kun meget faa Aar tilbage i Tiden. Pullman havde stillet sig den Opgave at faa Folk til at glemme, at de vare paa en Jernbane saa meget, som man kan det, naar man farer afsted i fuld Fart, og han har løst sin Opgave efter flere foreløbige Forsøg, ved hvilke han trinvis nærmede sig den Fuldkommenhed, han nu har naat.

Pullmans Vognen er en meget lang, tolvhjulet Jernbanevogn, der allerede ved sit Ydre viser sig at høre til en anden og bedre Race end Togets øvrige Vogne. Dens Form er smukkere, den er sirlig malet, og den bærer paa et stort Skjold et eller andet særligt Navn, thi ligesom Skibene døbes alle Mr. Pullmans Vogne med deres eget Navn, selv Gelænderet, ved hvilket man holder sig ved Indstigningen, er fint pletteret. Det Hele ser smukt og tiltrækkende ud, og dog overtræffes alle Forventninger, naar man træder ind i Vognen selv. Man kommer først ind i en Art Forværelse, paa Siderne af hvilket er anbragt Aftrædelsesrum, Vaskeapparater og Indgang til en af de mindre aflukkede Kupeer, som gjerne findes i disse Vogne; man passerer her forbi og kommer saa ind i det store Fællesrum. En Række smaa Fløjels Sofaer staa som i alle amerikanske Vogne langs hver Side, men de ere ulige mageligere og bekvemmere end de almindelige Sæder, og Enhver, der har Plads i Vognen, har Ret til en hel Sofa, hvis han har en hel Soveplads. Den mindste Ting paa disse Sofaer er udført med Omhu og Elegance. Der er endog nydelige smaa Klemmer anbragt, i hvilke man sætter de Kontramærker paa Billetten, som man faar hele Vejen igjennem, og som ofte skulle forevises.

Imellem hver to og to Sofaer er et Spejl paa Pillen. Dette er indrettet til at skyde ned som et Vindu, og frem kommer da en Nische med en Lampe i. Et lille Bord kan slaas ud, og man sidder da om Aftenen ligesaa godt som i en Stue og kan faa sig et Parti Kort eller fortsætte sin Læsning, Noget, Loftbelysningen alene ikke vilde tillade.

Vinduerne ere alle dobbelte for at undgaa Støv om Sommeren, Træk om Vinteren; der er anbragt forskjellige Apparater, som skulle holde Ruden i den Stilling, man giver den, men dette er den eneste Opfindelse, som endnu ikke ret har villet vise sig praktisk.

Smukke Tæpper ligge paa Gulvet i Vognene; man kan skyde Sæderne paa Sofaerne med Rygstødet frem og tilbage for at faa det fuldkomment mageligt, kort sagt Alt er paa den fortræffeligste Maade indrettet, for at man ret kan gjøre sig det bekvemt i Dagens Løb.

Det er imidlertid først om Aftenen, naar Passagererne i de andre Vogne begynde at indrette sig paa den Proces at sove siddende, hvis Ubehageligheder Enhver, der har rejst i Europa, har lært at vurdere, at man ret begynder at skatte sin Pullmans Vogn. I disse kunne fyrretyve til halvtredsindstyve Personer sove med samme Bekvemmelighed som i et godt Hotel, Forvandlingen fra den elegante Dagligstue til den hyggelige Sovesalon foregaar temmelig hurtigt. Neger Opvarteren viser sig henad Kl. 9, og naar man er søvnig, forlanger man strax sin Seng gjort istand; i Løbet af en god halv Time er imidlertid Vognen helt omdannet. Sofaerne paa Gulvet forvandles til to Rækker Senge forneden, de elegant dekorerede Fyldinger over dem vise sig at være til at slaa ned, og her fremkommer to andre Rækker Senge, der altsaa ere arrangerede paa samme Maade som Køjerne i et Skib. Madratserne ere gode, Lagnerne ere rene, Alting er net og renligt. Gardiner trækkes for overalt, og Vognen indeholder nu to Rækker af Alkover, i hvilke efterhaanden Passagererne forsvinde.

Naar man rejser to sammen, kan man ligesaa billigt som at tage to enkelte Pladser tage et »State-Room«, et af de smaa Aflukker inde i Vognen selv, hvor man da har sit eget Værelse, i hvilket man er fuldstændig ugenert, ja i Reglen kan ryge, Noget, som ellers ikke er tilladt i Vognen selv. Her som allesteder gjælder det dog, at Damerne forbeholde sig deres Ret. Det hændte saaledes en Morgen Forf. og hans Reisefælle, at vi efter at have vasket os ved et af de fælles Vaskeapparater, og som vi atter vilde gaa ind i

vor Aflukke for at fuldende vor Paaklædning, traf dette optaget af to Damer i temmelig dyb Negligée, som havde indrettet sig der, men imidlertid meget venlig lod os vide, at saasnart de vare færdige med deres Toilet, som de ikke kunde gjøre inde i Vognen, skulde vi faa Adgang til vort Aflukke.

Pullmans Vogne have i deres Bygning et Fortrin, som ikke maa lades uomtalt, Fjedrenes Konstruktion. De amerikanske Jernbaner ere i Reglen byggede temmelig daarlig, og Vognene ryste og slingre ofte meget stærkt. Pullmann satte sig den særlige Opgave at reducere denne Rysten og Slingren til det mindst Mulige, og han naaede dette ved at anvende en ganske særlig Opmærksomhed paa sine Vognes Hjul og Fjedre. Sete udenfra frembyde disse ogsaa et saa kompliceret Skue, at enhver, der ikke er Tekniker, maa opgive at finde Rede i dem, og det er en betydelig Sum, hvert enkelt af disse Hjul koster.

Priserne for en Seng ere forskjellige paa de forskjellige Linier. Paa Linierne mellem New-York og Chicago betaler man $1\frac{1}{2}$ Dollar pr. Nat, fra Chicago til Omaha er Prisen 3 Dollars, mellem Omaha og Ogden i Nærheden af den store Saltsø 4 Dollars, fra Ogden til San Francisco atter 3 Dollars pr. Nat. Opvarteren, som ogsaa pudser Ens Fodtøj, erholder en kvart, en halv eller en hel Dollar i Drikkepenge pr. Tur efter dens Længde. Det er altsaa et ikke ringe Tillæg til Rejseudgifterne at benytte Pullmanns Vognene.

I den sidste Tid er det drevet endnu videre i at lette Rejsen. Pullman har nemlig konstrueret den saakaldte »flyvende Hotelvogn«, som udlejes til Selskaber, der ville gjøre Udflugter, og som indeholder fuldstændig Hotelindretning, Salon, Soveværelser, Køkken med Isbeholder, Kok og øvrige Betjening for et større Selskab paa 20 à 30 Personer. Selvfølgelig koster en saadan Vogn ikke lidet, og der maa desuden betales til den Jernbane, til hvis Tog Hotelvognen bliver hængt.

En saa stor Forretning, som Pullmans nu er, er naturligvis gaaet over i et Kompagnis Hænder. Pullman selv er Direktør og Bestyrer. Aktionærerne behøve ikke at klage over den Anvendelse,

de have givet deres Penge. Et betydeligt Reservefond er blevet dannet, medens de have faaet 12 pCt. om Aaret. I Chicago havde Kompagniet en overordentlig stor Bygning, i hvilken dets Forretningslokaler vare anbragte, men denne nedbrændte ved den store Ildebrand.

Det er da væsenlig stolende paa disse Pullmans Vogne, at man tiltræder en Tur som Pacifikturen.

Forf. og hans Rejsefælle paa den lange Tur, en Landsmand, cand. polit. C. Bech, forlod Chicago og dens venlige Kreds med Aftentoget; over Dæmningen i Michigansøen, forbi de oplyste Huse gik det og saa ud paa Prærierne. Man begyndte her med ikke at se Noget, og i Virkeligheden havde der ikke heller været Noget at se, hvad man den næste Morgen tidlig forvissede sig om. Ikke langt fra Chicago havde der været en artesisk Brønd, hvor der heller ikke havde været Noget at se, men kun en Historie at høre om Spiritualismens Virkninger. Det var ikke saa længe siden, at en fast Troer paa Aander havde havt en Aabenbaring om, at han paa et bestemt Sted paa sin Grund vilde finde Stenolie. Selvfølgelig mistvivlede han ikke et Øjeblik om Paalideligheden af Aandernes godhedsfulde Løfte og gav sig til at bore; han borede og borede, der var intet Spor af Olie, han borede videre og videre, og endelig brød en klar Strøm frem af Jorden, Triumf og Skuffelse fulgte omtrent i samme Nu, det var Vand, han havde fundet, bare Vand, derved blev det. Men nu traf det sig alligevel saaledes, at der paa det Sted var godt Brug for en saa frisk og rigelig Kilde, og saa endte det alligevel med, at Aanderne havde havt Ret og gjorde ham en stor Velgjerning, og dermed slog han sig tiltaals, dobbelt ivrig i sin Tro paa dem.

Om Morgenen, da man atter kom frem fra de hyggelige Alkover, saa Landskabet lidt mere afvexlende ud, end det havde gjort den foregaaende Aften. Der var Høje og Bakker, der var Skovpartier, vi nærmede os til Mississippi. Man var noget spændt paa at se denne verdensberømte Flod, og da Toget begyndte at gaa ind paa en knagende Bro, der ledede ud over de skummende Bredder, gik

Adskillige ud paa Platformen; der laa den snart under Fødderne paa os, et bredt Sund med den samme Slags muddrede Vand, som synes at skulle være Reglen for alle Floder i den nye og gamle Verden med Undtagelse af de lykkelige Strømme, som fødes paa Alpernes Toppe. Bred og graagul glider den afsted mellem tætte Skove, Hundreder af Mile visende det samme Skue, som vi se paa en halv Snes Mile: tætte mørke Skove paa sumpede Bredder ved graa, langsomme Vande, og graa Vande glidende forbi mørke Skove, og hist og her en mørk, sumpet Ø helt bevoxet med Skov og Krat, som fanger de døde Træer, der drive langsomt paa Strømmen; sørgelige Skove, sørgelige Vande, sørgelige Øer, det er et Landskab ved Mississippi.

En lille livlig Undtagelse gjør Burlington, som ligger paa Bankerne, hvor Skoven er bleven stødt tilbage, lys og venlig i Morgensolens Skin.

Burlington havde kun en sørgelig Egenskab, der maatte vi tage Afsked med vore Pullmanns Vogne for at gaa over i de almindelige Vogne, andre var der ikke i det Tog, som gik igjennem til Omaha. Man skjønner først ret paa den Herlighed, man har nydt, naar man mister den. Især midt i Turen er det en sørgelig Overgang; de Jernbanevogne, som man fandt saa fortræffelige ved sin Ankomst til Amerika, synes nu helt umagelige, og man er lidet glad ved Udsigten til at skulle tilbringe en hel Dag i dem, maaske mere, thi nu er man snart Vesten for Punktlighed og regulær Kjørsel. Togene kunne ofte ankomme med storartet Regelmæssighed, saa at f. Ex. et direkte Tog fra San Francisco kommer ikke en halv Time for sent til Omaha, men man kan ogsaa i Løbet af en Dag tabe et Par Timer; der er ingen Regel herfor. Afsted gaar det da atter mod Vest.

Man farer atter afsted over Prærierne. Disse Prærier ere imidlertid temmelig forskjellige, snart ganske flade, snart bølgeformige, snart skovbevoxede, snart bedækkede med Græs. Man overraskes meget ved at se, hvor opdyrket det Hele dog nu er. Paa det Meste af Vejen ser man stadig smaa Farme, eller ialfald hist

og her en Stump Hegn eller lidt Rækværk ud imod Banen, som antyder Nærheden af menneskelige Boliger. Køer og Heste vandre i store Hjorder i Græsset, der synes endnu højere end Marskegnenes; de gode Dyr lade det desto værre ikke være nok hermed, men lejre sig rundt om paa Banedæmningen og volde saaledes megen Tidsspilde, da Toget hvert Øjeblik maa sagtne sin Fart, indtil Lokomotivpiben med et virkelig djævelsk lille Koncertnummer af Brøl, Piben og korte Hyl har skræmmet dem væk fra Sporet. Kun paa forholdsvis faa Steder ser man paa dette Stykke endnu de ensomme, øde, endeløse Græsstrækninger, som man siden Coopers Dage forestiller sig ved Navnet Prærier. Til Gjengjæld gjøre da disse Græssletter saa meget mere Virkning, hvor man undtagelsesvis træffer dem, især naar det er imod Aften, og de i det forsvindende Lys se dobbelt endeløse og melankolske ud.

Mange af Prærilandskaberne her se saa forunderlig danske ud. Der er udstrakte Egne, som kunne minde En om Egnen mellem Slagelse og Korsør eller »Heden« paa Sjælland, men saa kommer der rigtignok, man kan ofte slet ikke klare sig selv, hvori det bestaar, en umærkelig Forandring i Landskabets Karakter, og saa er det atter de nordamerikanske Prærier, man farer hen over.

Banetoget holder ved en Mangfoldighed af smaa Stationer, ofte aldeles ubegribelige Holdepladser, bestaaende af to eller tre bruntmalede Træskur, hvoraf kun et er beboet. Der er her end ikke nogen særskilt Stationsbygning. Man synes paa dissse Steder endnu at leve i den Periode, hvor Brevdistributionen foregik paa den Maade, at Postmesteren gik med Brevene i sin Hat, indtil han en Dag mødte Adressaterne. Andre Steder har en lille Præriby begyndt at danne sig. Man ser da paa en græsklædt Skraaning en eller to Snese lyse, smaa Træhuse ligge strøede omkring, saa vidt man kan se, uden nogen Plan, men iøvrigt i deres Anlæg stadigt bekræftende den amerikanske Paastand, at de tre første Ting, der tænkes paa, ere: 1) Skænkestue; 2) Kirke; 3) Skole. Man tager ikke noget Hensyn til, om der findes en Smule Trævæxt eller Lignende i Egnen. Husene staa lige op og ned, blotte og bare i

Græsset, og en saadan lille By midt ude i Prærien ser unægtelig ud, som om den nok kunde faa en Cæsar til at betænke sig paa, om han dog ikke hellere vilde være den Anden i Rom end den Første paa et saadant Sted.

Prærierne have den særlige Ubehagelighed for de Jernbanerejsende, at de støve overmaade meget. Den frie Plads paa Platformen udenfor Jernbanevognen er saa tiltalende, at man døjer endel for at udholde den, men undertiden bliver man rigtignok saa overvældet af Støvskyerne, at man halvkvalt maa trække sig tilbage. Naar der til Støvet kommer, at de amerikanske Lokomotivers Røg ofte paa en særdeles ubehagelig Maade trækker ind i Toget og ned omkring det og fylder Atmosfæren med Svovllugt samt overdrysser Levende og Livløst med smaa, fine Slakker, kan det ikke nægtes, at en god lang Dags Kjørsel over Prærierne kan blive noget trættende. Gnaven vandrer man frem og tilbage i Toget, drømmende om Pullmans Herligheder. Man finder det lige utaaleligt allevegne. Man exilerer sig med en vis Letsindighed hele Timer fra sin egentlige Plads og lader Haandkuffert, Rejsesæk og Paraply være Gjenstand for Bemægtigelse; man slaar sig ned i Rygevognen, som er det afskyeligste Exemplar af denne Art, som nogensinde har rullet hen over en amerikansk Banelinie, smudsig, tilsølet og tilspyttet overalt; Stolene ere simple Træstole, som kunne drejes om en Tap i Midten, eftersom man ønsker at se ud af det ene eller det andet Vindu, men der er lige Lidt at se fra dem begge; man kan ikke røre ved Noget for Sod, der drypper ned allevegne, Vognen er lige bag Lokomotivet, og Røgen af de slette, svovlede Kul slaar dobbelt stærkt ind her; Alt er aabent for Folket i Amerika, og da Stillingen i Rygevognen er bleven aldeles uholdbar, gaar man ind i Bagagevognen, hvor Bagagemesteren sidder paa en Kuffert og stirrer ud ad den aabne Dør. Han er saa langt fra at vise En ud, at han trækker en Stol frem til En, hvor man kan sidde og faa sig en meget rolig Samtale. Han forhører sig, hvad man vil herude. »Se Landet.« Det Svar sætter ham i synlig Forlegenhed, han ved aabenbart ikke, om han skal tage den, der siger saadant Noget, for saa

»smart«, at han endog tager sig i Agt for Bagagemesteren, eller for meget dum, thi her er ganske vist saare Lidt at se.

Kjed af Bagagevognen og Rygevognen og hele Toget bestemmer man sig til at lade sig snyde med en af de Bøger, der bæres om til Salgs i Vognen, »den nyeste Literatur, Sir«, og kommer for en halv Dollar i Besiddelse af en lille Pjece om General Lee fra Borgerkrigens Tid.

Dette Tog holder ikke til særegne Spisetider, og Hungersnød slaar sig til de andre Lidelser. Der er ikke Andet for end at nære sig af Æbler og Nødder, som indkjøbes hos Togets omvandrende Sælger, og anstille Forsøg med, hvorvidt spirituøse Drikke, særlig Whisky, kunne afgive virkeligt Næringsstof for den menneskelige Organisme, Forsøg, som ikke falde tilfredsstillende ud. Naar man har faaet Frokost Kl. 5 om Morgenen og Klokken er bleven 5 om Eftermiddagen, uden at man har faaet Andet end de nævnte Fødemidler og et ubegrændset Kvantum Støv til at opholde Livet med, og tillige maa se paa, at der rundtomkring i Vognen trækkes velfyldte Kurve frem, og store Skiver Skinke, Pølse og kolde Kyllinger gjøre deres Tilsyneladelse rundtom hos Naboerne, bliver man dumdristig og risikerer, for at bemægtige sig nogle Sandwiches*), at Toget kjører fra En paa en af de smaa Stationer, om hvilke en bekjendt amerikansk Gejstlig, der var bleven ladt tilbage af sit Tog, sagde, at de havde lært ham at forstaa Ordet, at tusinde Aar skulde være som en Dag, ialfald naar man vendte det om.

Dagen helder, det bliver mere og mere tomt i Vognen. Passagererne bestaa hovedsagelig af Farmere og deres Familier, de staa af saa ved en, saa ved en anden af de gaadefulde smaa Stationer. Stundom ser man, at der er et eller andet underligt Kjøretøj, som venter paa de Ankommende, stundom er det kun et Par Heste med tunge, svære Sadler, stundom ser man dem fra Toget endnu paa et

---

*) En Sandwich bestaar af to Skiver tørt Brød med en Skive Skinke eller Kjød imellem.

langt Stykke vandre tilfods paa usporlige Veje over de mørke Sletter henimod et Hjem, der ikke kan skimtes milevidt.

Lamperne ere tændte, om et Par Timer skulle vi være i Omaha, det »fjerne Vestens« Hovedstad. Ligesom Fugle bebude Land langt ude i Søen, saaledes bebude nu »Hotelrunnere« en Bys Nærhed. Man overraskes ved, at der pludselig ved Ens Side sidder en Gentleman, som lægger Armen paa Sofaens Ryg og med venlig Fortrolighed dæmpet spørger En:

»Hvorhen, Sir?«

»Omaha.«

»Omaha, kjøn By, gode Hoteller, bestemt Dem for noget Hus, Sir?«

»Ja.«

»*Metropolitan* naturligvis, bedste Hus ude i Vesten, 4 Dollars. Deres Venner har talt om det.«

»Kan ikke mindes det.«

»Jo ganske vist. Kortet, Sir, jeg skal tage Dem paa Stationen.«

Kortet kan man altid tage, og *Metropolitan's* Agent forlader En foreløbig.

»Talte til Dem om *Metropolitan*, kan jeg tænke?« lyder en haanlig Røst i det Samme bagved.

Det indrømmes.

»Bedste Hus for Væggetøj i Staterne, Sir. Der er saa mange af dem, at de har delt sig selv i Hold. *Cozzens*, Sir, bedste Hus paa denne Side New-York. 4 Dollars, enhver Bekvemmelighed. Kort. Ses paa Banegaarden.«

En vældig Spytteklat plasker ned foran Ens Fødder som indledende Antydning af, at der er en Herre, som ønsker at tage Ordet; og det er der ogsaa. En yngre Borger, der vist endnu har adskillige Aar at tilbagelægge, inden han naar Tyveaarsalderen, med en i høj Grad kulørt Skjorte, Hatten helt ned ad Nakken og en stor Knude Tobak i Munden stiller sig skrævende op foran mig og siger med et fortroligt Pik paa Skulderen:

»De gaar til *Wyoming* Hotel?«

Nu er det netop det Hotel, man har faaet anbefalet, og hans Paastand indrømmes at være begrundet.

»You are all right, Sir,« siger han med en høj Grad af beskyttende Overlegenhed og sender en Straale Tobakssaft ud i Retning af den sidst forsvundne »Runner«.

Den unge Borger er i Besiddelse af en umaadelig Verdenserfaring. Han fatter aabenbart en vis Ringeagt for et Menneske, hvem det er lykkedes at indfange til et Hotel med en saa høj Grad af Lethed, og efter at have set stivt paa dette »Greenhorn« giver han ham et nyt Pik paa Skulderen med den beroligende Forsikkring: »De vil se mig paa Stationen.«

Det er Nat, da Toget standser ved Council Bluffs, Omahas Gjenbostad ved Missouri. Paa de høje Skrænter ved Floden standser Toget paa flad Mark, thi de Skure, som ligge hist og her ved de forskjellige sammenstødende Jernbanelinier, vil man ikke selv i Amerikas Vesten føle sig oplagt til at kalde en Station. Man raver ud af Vognene og tumler om mellem sin Bagage, men ikke længe. »Wyomings« unge Skytsaand har Falkeøjne, som gjennemtrænge Mørket, og snart er man under hans beskyttende Vejledning paa Vejen ned til Færgen; et Dampskib saa tarveligt, smudsigt og uhyggeligt, som nogensinde har svømmet paa en Flod, skal føre Passagererne over Missouris brede Strøm, man mærker paa alle Ting, at man drager afsted med Ryggen vendt imod al gammel Civilisation.

Skibet plasker over den brede mørke Flod og lægger efter en lille Sejltur til ved Omahas Landingsbro. Man gaar iland og spørger forbauset sig selv, om man virkelig er kommen til en By. Man gaar ligefra Skibet ud paa en vid Landslette, fra hvilken man vel nok ser et Par Lys hist og her, men som ellers synes saa lidt skikket til at være et beboet Steds Begyndelse som noget. Her holde nogle gamle lurvede Omnibusser med fire Heste for, »Wyoming« er Navnet paa den ene, saa vidt er man altsaa sikker, oppe paa Taget mellem Kasserne tager man sin Plads hellere end at sidde i det lumre Rum med de osende Lamper forneden; »all onboard«! raaber

Skytsenglen, idet han selv entrer op paa Taget, og afsted gaar det i Galop.

Der begaas vistnok i denne Kjørsel flere Tilsidesættelser af det vedbørlige Hensyn til Medmenneskers Liv og Lemmer, end alle Kuske i Kjøbenhavn begaa tilsammen i et helt Aar. Man spejder forgjæves ned i Mørket for at finde ud, hvad det er, hvorpaa man kjører, der øjnes ikke noget Spor af Vej, op og ned gaar det med Bump og Spring af Vognen i den stærke Fart, saa at man er nødt til at klamre sig fast af al Magt til Tagets opstaaende Dele, for ikke at blive kastet ud som en Fjerbolt af en Raket. Efter at have kjørt et godt Stykke paa denne Vej ser man et Hus hist og et Hus her, saa nogle Huse, der staa omtrent som i en Gade, og holder saa endelig udenfor et lavt, landligt Hus:

»Wyoming, Gentlemen,« siger Skytsaanden og har med disse Ord udspillet sin Rolle; fra en Gjenstand for vel overlegen, men dog velvillig Beskyttelse, er man i det samme Nu bleven ham den ligegyldigste Ting i Verden, hvem han ikke vilde sende et gjenkjendende Blink med Øjet, om han saa faldt over En, før han næste Gang saa En indenfor sit rette Raaderum paa Vejen til Omaha.

Omaha.

Beliggenheden — »Tivoli« — Gaderne — Forlystelsesanstalter — Christys Minstrels »Vestlighed« — Et »vestligt« Hotel — »Vestligt« Selskab — Indianere — Pacifikbanens Hoveddepot.

Omaha (Byens Navn, udtales Omahá eller med den brede vestlige Udtale Omahāā) den yderste Forpost imod det fjerne Vesten, er et af de Steder, hvor Amerikanernes rastløse Foretagelsesaand viser sig paa en slaaende Maade. Byen er paa en Maade 17 Aar gammel, men i Virkeligheden kun 4. Førend Pacifik-Banen kom i Stand, var det kun en Samling af Træhuse med et Par Tusind Indvaanere, lidt anseligere end de fleste af Præribyerne, men tilsyneladende af samme Art som de; saa kom imidlertid det storartede Jernbaneanlæg, der berørte Byen, og ved dets Trylleri er den nu allerede bleven en Stád, som ifjor talte 25,000 Indvaanere, og som smigrer sig med, neppe uden Grund, at skulle kappes med Chicago i hurtig og kraftig Udvikling.

Byen ligger smukt ved Missouri, denne Flod, som danner Grændsen for »the far West«. Ligeoverfor den ligger dens Rival Council Bluffs; ogsaa dette er en af de rask fremblomstrende unge Byer i Vesten. Den havde i 1860 2000, i 1869 11,000 Indbyggere. I Council Bluffs udmunde alle Hovedlinierne østerfra. Med en Ihærdighed, som kun kan findes i Amerika, søgte den at komme foran Omaha, dels for Forretnings, dels for Ærens Skyld. Den er Endepunktet for følgende store Linier: Chicago and Rock Island, Chicago and North-Western, Chicago-Burlington-Quincy, Sioux City and Pacific og St. Joseph and Council Bluffs. Kunde den nu tillige blive Udgangspunktet for Union Pacific, vilde dens Overlegenhed

være given. Der syntes ogsaa at være Adskilligt, som talte for, at den skulde blive dette. Vel laa den endnu paa den anden Side af

Landgangsbroen ved Omaha.

Missouri, men dette var kun et Spørgsmaal af underordnet Vigtighed, en stor Bro skulde alligevel bygges derover. Imidlertid afgjordes

Spørgsmaalet til Fordel for Omaha, hvis Overvægt derved syntes afgjort, men der er vedblivende mellem de to Byer en Rivalitet, som er saa bitter, at den maaske overgaar alle lignende Kappestridigheder mellem to Byer i Unionen, og dem er der mange af.

En stor Del af Omahas Indbyggere ere Tyskere, henved en Trediedel hedder det, men der findes ogsaa mange Skandinaver. Der har endog været udgivet et svensk Blad i Omaha, »Scandias Stjerna«, men dette er strandet for et Par Aar siden.

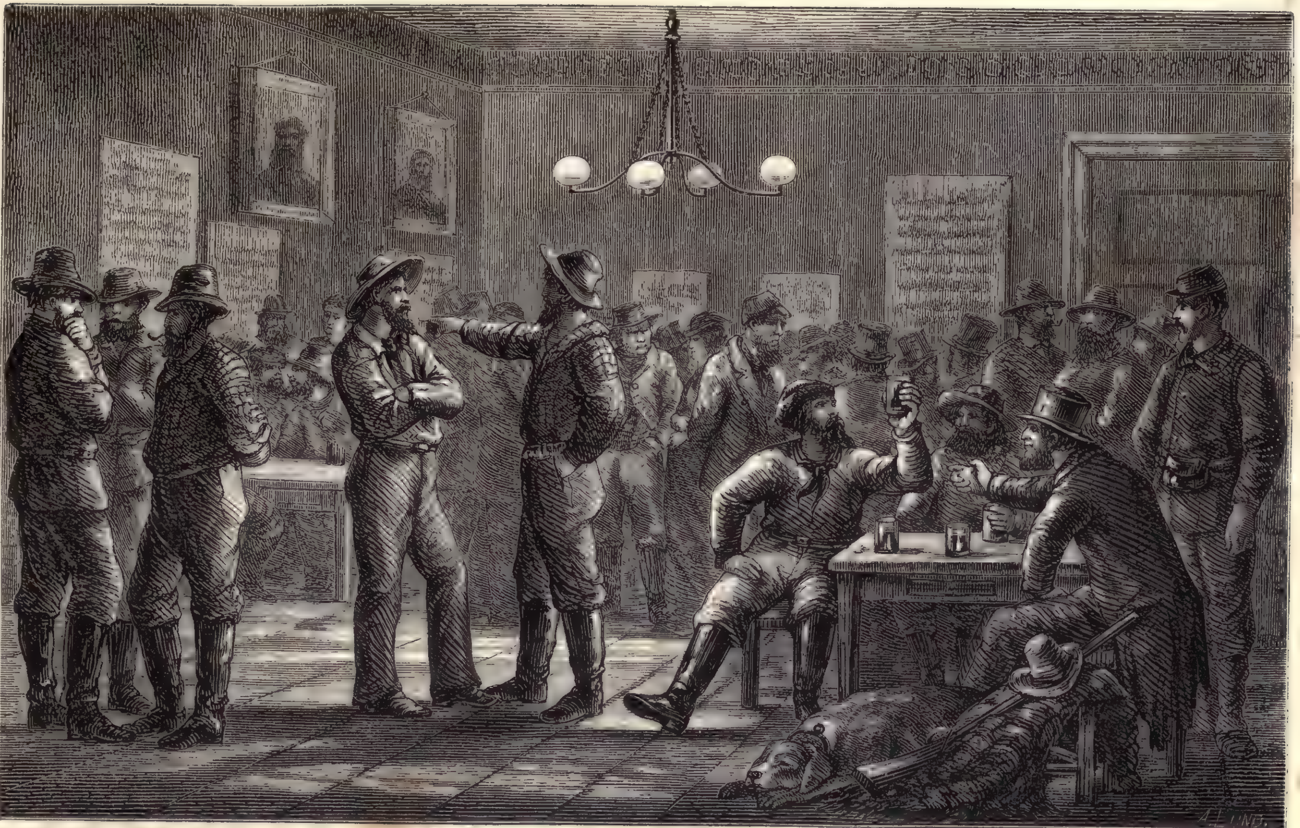
Endnu samme Nat, vi ankom, priste vi os lykkelige over, at der var Tyskere i Byen, ellers havde vi efter den lange Fastedag ovenikjøbet mattet gaa sultne tilsengs. Wyomings Supper-Tid var forlængst endt, og enhver Henvendelse om Fødemidler var resultatløs. Man blev vist ligeoverfor, der kunde man endnu faa Noget. Paa den anden Side af den brede Vej, thi det vilde være for eufemistisk at tale om »Gade«, skinnede Lys, der hørtes Sang. Vi gik herover. »Tivoli« var den Indskrift, som med store Bogstaver skinnede mellem Træerne i en lille, ret godt oplyst Ølhave. R. Schlagintweit havde i den Skildring af Pacifikbanen vi førte med som Rejsehaandbog iblandt Omahas Herligheder i begejstrede Udtryk omtalt et Tivoli: »et fortræffelig ledet, yderst smagfuldt Etablissement med en nydelig, skyggefuld Have og en overordentlig smuk Skydebane«.

Dette viste sig at være Stedet, men — Lovprisningerne i Bogen vilde slet ikke stemme med Virkeligheden. Hr. Schlagintweit maa have set paa det store Etablissement i Omaha med altfor tyskvenlige Øjne. Der findes ikke paa Vesterbro et saa tarveligt Etablissement. Det mindede højst om hine smaa »Billard-, Hauge- og Keglebane«-Anstalter paa Nørre- eller Østerbro. Skænkestuen var en Trækirke, Menigheden var gaaet fallit som Menighed — og havde solgt sin Kirke til nedsat Pris til en driftig Ølvært fra Berlin. Han havde beholdt de spidse Vinduer, sat en Skænk i Alterets Sted og saa drapperet Loftet med forskjellige Landes Flag, hvoriblandt det danske ikke manglede; nogle Billeder med Spotterier

over Franskmændene prydede Væggene; i et Hjørne stod en lille Statue af den første Napoleon med Ansigtet vendt imod Væggen.

Udenfor i Haven stod nogle smaa Borde — det var hele Herligheden. Imidlertid var Øllet godt, og det var jo Hovedsagen, ja selv herude i det fjerne Vesten havde Tyskerne draget Omsorg for, at man til billig Pris kunde faa et godt Glas Rhinskvin.

Den næste Morgen skulde man da først se, hvad det var for et Sted, til hvilket man var kommen. Byen havde set saa øde og primitiv ud den foregaaende Aften, at man blev helt forbauset ved at se, at det Hele dog er en virkelig By. Der findes i denne endog anselige Bygninger, smukke Huse, vel opførte Kirker; det Meste er imidlertid lave Huse paa to eller tre Stokværk, og som især ere byggede af Træ. Fortougene ere efter vestlig Skik belagte med Brædder, og disse ere, ligeledes efter vestlig Skik, i en forfærdelig Tilstand, saa at det maa være meget almindeligt for Omahenserne at brække deres Ben, hvis deres Ben ere som andre Menneskers. Gaderne have naturligvis ikke Brolægning, de ere som daarlige Landeveje, men baade Omnibusser og Sporvogne færdes i dem. Man møder ikke megen Elegance i Gaderne, men de ere dog langtfra ubefærdede. Det er ogsaa Butiker af en egen Art, man ser her, ingen store elegante Magasiner, men Udsalg af alle de Ting, som et praktisk, et ungt Samfund bruger, gode, men grove Klæder, svært Fodtøj, simple Heste og en Mangfoldighed af Gevær- og Pistol-Udsalg. Der var imidlertid mere end et Sted, hvor der var Ting, som vilde have været en Pryd for den eleganteste Butik i London og Paris. Traadte man ind hos en af disse Bundtmagere, som havde deres store Udsalg i de grimme Træskure, saa man Herrepelse, Damekaaber, Fodtæpper, store Skind, Alt af den udsøgteste Art og til rene Spotpriser. Det er intet Under, at en Dame her kunde faa en Kaabe, en Muffe, en Boa, som vilde gjøre Opsigt paa Boulevard Poissonière,. ligesaa billig som en almindelig dagligdags Gjenstand af samme Art i Kjøbenhavn, thi her kjøber man det lige fra første Haand. Bundtmageren har selv kjøbt Skindene af Indianerne, en Damekaabe til et Par Hundrede Rigsdaler har

En „vestlig" Drikkestue.

hans Agent maaske betalt disse med fem Dollars, han nøjes med selv at tjene 800 à 1000 pCt. paa den for at gjøre den istand og føre den o. s. v., og saa hænger der et Pragtstykke til kun 40 à 50 Dollars, som vilde glæde en Fyrstinde.

Omaha har en Mængde Skoler, femten Kirker, blandt hvilke en meget anselig katholsk Domkirke, elleve Hoteller og en umaadelig Mængde Drikkehuse, særlig Ølstuer, »Saloons«.

Omaha er ikke kommet langt frem paa Forfinelsens Vej. Paa saadanne Steder gjælder det i endnu højere Grad end ellers i Amerika at gjøre Forretninger og tjene Penge og ikke om noget Andet. Byens Forlystelsesanstalter ere Drikkestuerne. Man kan imidlertid faa Komedie at se; der er et lille tysk Theater i en af Ølhaverne, og der er i en af Gaderne selv et større Theater, hvor et Selskab af Christys Minstrels gav Forestillinger.

Dette er en aldeles ejendommelig amerikansk Forestilling, som fortjener at berøres med et Par Ord; thi fra Ny-Englands Stater til Stillehavskysten er det en lige yndet Forlystelse.

Christys Minstrels fremstille Negere — det er næsten aldrig virkelige Negere — der synge, give smaa pudsige Scener og Koncertnummere tilbedste.

Selskabet sidder med sorte Klæder og sorte Ansigter paa Scenen i en Halvkreds. Underholdningen er meget afvexlende, men ofte gjennemstrømmet af et Lune, der, saa raat det end er, ikke kan Andet end vække den hjerteligste Latter. Det gaar naturligvis i høj Grad ud over Negerne, og en Kjærlighedsforstaaelse mellem en Neger og en hvid Pige er næsten altid Gjenstand for Behandling i et eller andet af de mange afvexlende Nummere. Man vexler gjerne med et Sang- eller Orkesternummer og en lille Scene. Denne Sidste er af en afvexlende Art; snart er det en Samtale, der føres mellem et Par af de Medvirkende, og som, skjøndt den naturligvis føres i et »slang«, hvor det Meste gaar tabt for den Fremmede, dog er af en saa slibrig Beskaffenhed, at den Smule, der forstaas, gjør ham forbauset over, at Sligt selv i dette frie Land kan tillades.

Undertiden har det Karakter af en dramatisk Fremstilling. Disse Atellaner ere i høj Grad kunstløse. For Exempel:

Selskabet gaar ud, Scenen indrettes til at fremstille et Værelse i et Kosthus, selvfølgelig et Kosthus for Negere.

En Seng, indeholdende en Bunke Pjalter, bæres ind, en Neger klædt i Pjalter kommer ind, trækker tolv Veste af og gaar i Seng. En anden Neger i andre Pjalter kommer ind; han har en Vadsæk i Haanden. Det er en Tilrejsende, som har faaet dette Værelse anvist af Værtinden, der haaber at tjene dobbelt Betaling paa en enkelt Seng. Værtinden eller hendes Pige kigger ind ad Døren og spørger, om den Fremmede ellers har Noget at befale. Der udvexles et halvt Dusin Platheder, hvorpaa han trækker sit Dusin Veste af og gaar i Seng. Gjensidig Overraskelse, som ender med, at den først Ankomne kastes paa Døren. Dette i og for sig forklarlige Udbrud af Uvillie over at se sin Seng optaget straffes umotiveret haardt. Alt muligt Spøgeri plager den ulykkelige Neger. Han sætter sig paa en Stol for at trække sine Støvler af, og et Lys kommer op af Gulvet og lige i Næsen paa ham. Han overraskes ubehagelig, og hans Haar rejser sig. Det er herpaa, at Stykket er indrettet. Det er, mindre korrekt, Haar paa en halv Alens Længde, som bedække Negerens Hoved, og ved et eller andet sindrigt Arrangement kunne disse rejses mere eller mindre stivt i et Øjeblik. Det Hele bliver nu kun en Række Haarrejsninger for Spøgelser, Ildragere og Benrade af den mest chikanøse Beskaffenhed, Alt saa vanvittigt som muligt, men uimodstaalig komisk.

Omaha har udenfor Byen et Par Anstalter, hvor der danses, er Gynger o. s. v. og vel engang imellem ogsaa skydes med Revolvere. Det eleganteste Sted har en Have, anlagt af en dansk Gartner, der forevises Fremmede som noget af det Interessanteste i Byen. Den er ikke stor, men ganske kjøn og er i »østlig« Stil.

Det Hele herude er ellers i høj Grad »vestligt«. Det er ikke blot Husene og Gaderne, der ere anderledes, det Samme gjælder endnu mere maaske om Menneskene. Man hører strax en anden Dialekt end ved Atlanterhavsstaterne, hvad der jo forsaavidt ikke

er underligt, thi man er nu omtrent saa langt fra New-York, som den franske Grændse er fra Petersborg. Det er et langt bredere Sprog, her tales, og Englænderne, som have saa travlt med at opholde sig over Amerikanernes Engelsk, vilde vist finde dobbelt Anledning dertil herude i Vesten. Det Hele er endnu raat, bredt, uhøvlet herude, men her gjælder det som faa andre Steder, at man ikke skal skue Hunden paa Haarene. Jeg gjorde Bekjendtskab med Statssekretæren i Nebraska, en Mand, der i Staten har en lignende Stilling som Indenrigsministeren hjemme hos os. Han var klædt fuldstændig som en kjøbenhavnsk Savskjærer: brun Straahat, ingen Vest, men Lærredsfrakke og Skjorte, begge ikke overdrevent rene, lappede Benklæder og do. Støvler — det var denne Gentlemans prunkløse Dragt, og det er vel at mærke ikke Fattigdom, der bringer ham til at bære den, thi han er en Mand, der ejer Landejendomme til 8—900,000 Dollars Værdi, tilmed Ejendomme, som ere i bestandig Stigen. Det er heller ikke Gjerrighed, som lader ham behandle sit Ydre paa denne Maade; han er kun i Stil med det Hele. Man er endnu ikke kommen saa vidt her langt ude i Vesten, at man har faaet Tid til at tænke paa det mindre Væsenlige, paa det Ydre, paa Former, men det kommer Altsammen til sin Tid. Statssekretæren i Nebraska faar maaske Tid til engang at kjøbe sig en ny Hat og tænke paa en Vest, naar Millionerne ere tilstrækkelig fuldtallige; ialfald ville hans Døttre kunne blive Modedamer i den store By, som Omaha maaske er om ti Aar, og hans Søn uden Anstød kunne vise sig som amerikansk Legationssekretær ved det mest aristokratiske Hof i det gamle Europa.

Vi sad i en af Drikkehaverne mellem vestlige Mænd og tømte vore Glas under Iagttagelse af den vestlige Ceremoni, at dunke i Bordet med Glasset med et »now she goes«, før der drikkes, og en Arbejdsmand i Skjorteærmer kom rask ind for at faa sig et Glas. Han nikkede til vor Konsul, som var med os, og skjøndt der ikke er noget særlig Forunderligt i, at Arbejdsmænd nikke til Konsuler, fik vi dog at vide, hvem det var; det var Union-Pacifikbanens »General-Fragt-Agent«, Chefen for Bagagedepartementet. En Ven i

lignende Kostume var noget andet særdeles Stort ved denne; man fik en Følelse af, at alle de Folk, man mødte i Skjorteærmer og med Straahatte med defekte Skygger, vare i Stand til at tage det Meste af Kjøbenhavns Grosserersocietet paa deres Samvittighed.

Hvad der var meget vestligt og langt mere vestligt, end behageligt var, det var imidlertid »Wyoming Hotel«. Dets Ejer og Bestyrer var en ikke ringere Person end Ex-Guvernøren over Wyoming Territoriet og for Tiden aspirerende til atter at blive Guvernør over Staten, en smuk ung Mand med et meget net Væsen og uden Tvivl »smart« i en tilstrækkelig Grad. Det er ganske vist særdeles interessant, naar man kommer hjem til sit Hotel, at faa Nøglen til sit Værelse udleveret af en Excellence, thi dette er Tiltalen til en Guvernør, eller ialfald Ex-Excellence og kunne indskærpe en saadan Rangsperson, at der bliver kaldt i rette Tid paa En den næste Morgen, men denne Tilfredsstillelse af Ens mulige aristokratiske Tilbøjeligheder kan dog ikke danne en tilstrækkelig Modvægt imod Hede, Fluer, Snavs og daarlig Mad, og alt dette var samlet i større Maal i »Wyoming«, end det er de fleste andre Steder paa Jordkloden.

Forneden i Hotellet var en Veranda og en Slags aaben Sal, der til begge Sider gik ud til Gaden. Den var Samlingsstedet for en saa udvalgt Samling vestlige »loafers«, som man kunde tænke sig. Hvad de bestilte her, maatte Guderne og de selv vide, de sad der fra Morgen til Aften og den ene Dag efter den anden med Benene paa en anden Stol, op ad en Stolpe eller hvor man nu ellers kunde anbringe dem, tiende, rygende og spyttende. Hæderspladsen imellem dem indtog, naar han ikke var paa Togt, den unge Kaprer fra Banetoget, der i det Hele taget syntes at indtage en særlig vigtig Plads i Hotellet. Han beherskede Pigerne, gav sig til at spille Guitar for aabne Døre, naar vi Andre gik tilsengs, var nedladende mod Guvernøren og ignorerede ganske de Gjæster, der vare blevne hans Offre.

Ved Siden af det aabne Rum var Skænkestuen; en Bænk med Blikfade og en Tønde Vand til at øse af samt en Spejlramme med et Hjørne af et Spejlglas, til hvilket var lænket Ryggen af en Kam

angav, at dette Rum tillige var Toiletværelse. Spisesalen udmærkede sig ved røde, blomstrede Duge og en Mangfoldighed af Fluer, der mindede om Cave City. Maden havde, hvilke Retter man saa valgte, den samme Smag, og denne var altid en fidtet Grydes. Værelserne vare smaa lumre Huller med luvslidte Tæpper, som kunde drive En til Fortvivlelse en hed amerikansk Julidag ved deres Støv, deres Fluer og deres grulige Forsøg paa at minde En om Vinterhygge.

Det var mærkelige Gjæster, der bode i dette vestlige Hotel. Der var et Selskab af et Dusin Herrer, som altid behandledes med særlig Opmærksomhed. I Forhold til den øvrige »Vestlighed« saa de ret gentile ud, deres Skjorter vare af alle Regnbuens Farver, men rene, og de gjorde Alle Indtrykket af at vaske og rede sig hver Dag. En Eftermiddag opskræmmedes vi, der døsede udenfor Hotellet, ved Trompetstød, forberedende Slag paa en Tromme og andre musikalske Lyde, som kom inde fra, og et Øjeblik efter marscherede ud af Døren en hel Trop med Trompeter, Basuner, Triangel og andre Instrumenter. De stillede sig op paa Vejen udenfor og intonerede et storartet Musiknummer; vi gjenkjendte dem, det var det aristokratiske Selskab. Den Gentileste af de Gentile slog den store Tromme. Han arrangerede Bæreremmen saa koket som muligt over sin hvide Vest og Sommerfrakke, kastede med en ubeskrivelig Fagmæssighed Trommestokken højt op i Luften, greb den igjen og gav med et Par dumpe Slag Signalet til at sætte sig i Bevægelse, og afsted marscherede hele Troppen gjennem Byens Gader, spillende og trommende, saa Ruderne klirrede. De Herrer udgjorde det Selskab af Christys Minstrels, som gav Forestilling om Aftenen i Theatret, og de gjorde nu en simpel og smagfuld Reklame for Forestillingen ved først at marschere en Tur i Byen under klingende Spil. Det hører med til Omahas Særegenheder, at man i dens Gader ser Indianere ligesaa hyppigt og ligesaa naturlig, som man ser Amagere i Kjøbenhavn. De komme tilfods eller paa deres daarlige smaa Heste, klædte i en lurvet Blanding af oprindelig indiansk Kostume og europæiske Sengetæpper og daarlige Klæder. Deres Ærinde i Byen er at sælge Et eller Andet, Udbyttet af deres Jagter, Gjen-

stande, som de selv have forarbejdet, og at tigge. De tilhøre hovedsagelig Pawnee Stammen, som har sit reserverede Territorium i Nærheden af Pacifikbanen, og skulle være en »fredelig« Stamme; de slaa ialfald en Sioux ihjel med større Glæde end de dræbe en Hvid. De have i Byen et Par Tolke, hos hvem man kan kjøbe indianske Vaaben og Redskaber for en efter amerikanske Forhold meget lav Pris, skjøndt man kjøber alle hine Ting endnu langt billigere paa Præristationerne paa Pacifikbanen længere Vest paa. Hvor lidt man herude endnu er vant til Tourister, ser man strax deraf, at Prisen paa disse Gjenstande endnu er saa lav; man kjøber en »ægte« Bue eller en »Fredspibe« billigere, end man i Schweitz faar en Stok med et uægte Gemsehorn. Det er dog imidlertid et for en ægte »vestlig« Amerikaner i høj Grad kildrende Syn at se Folk give Penge ud for en »Fredspibe« med Fjer, af hvilken de ikke kunne ryge; det er vel for dem ligesaa besynderligt, som det, for atter at benytte Sammenligningen, vilde være for en Kjøbenhavner at se en Tilrejsende kjøbe en Hyldepibe, som en Amagerbonde havde skaaret, og betale den med det Samme, han vilde give for en god lille Pibe.

Man var i Sommeren 1871 ivrigt beskjæftiget med at arbejde paa den store Jernbanebro, som skulde gaa over Missouri. Det er det eneste Sted, hvor Jernbaneskinnerne ere afbrudte mellem Atlanterhavet og det stille Hav; naar denne Bro er endt, er Kjæden sluttet. Broen ligger lidt indenfor den nuværende Banegaard og lige overfor den Del af Byen, som kaldes »Traintown«, efter George Francis Train, en bekjendt offentlig Personlighed af den ægte Yankee Race med et Anstrøg af Barnum, som har virket ivrigt i Pacifikbanens Historie, og som allerede for Aaringer tilbage havde sit spekulerende Øje fæstet paa Omaha. Han kjøbte der for næsten Ingenting et Par Hundrede Acres Land, paa hvilke han nu har den bedste Udsigt til at blive Millionær. Broen bliver af Jern, en halv Mil lang, halvtredsindstyve Fod over Floden ved Højvande og halvfjerdsindstyve ved Lavvande. Den skal hvile paa hule Cylindre, hvis mægtige Ringe bringes fra Chicago. Cylinderne udfyldes atter med Beton. Broen skulde koste to Millioner Dollars og være færdig i Løbet af et Aar.

Pacifikbaneselskabet har meget betydelige Anlæg af Maskinværksteder og Smedier. Maskinværkstedet er forsynet med alt det nyeste og fortrinligste Maskineri, som er nødvendigt til Fabrikation af Vogne og Lokomotiver. Der har i dette Værksted engang været 850 Mand optagne af at lave og reparere Jernarbejdet paa Vogne. Paa samme Tid maatte alle Reparationer paa Lokomotiver udføres her, da der ikke var noget andet Værksted i Stand til at arbejde i, og man arbejdede da Dag og Nat. Man havde nemlig indtil elleve Lokomotiver under Reparation ad Gangen, og der fabrikeredes af Nyt tre Fragtvogne om Dagen, en Bagagevogn om Ugen og en Personvogn om Maaneden. Hele Linien med Undtagelse af Stationen ved North Platte blev tillige forsynet herfra med alle mulige Smaating, som kræves til Jernbanedrift. Nu er Styrken fordelt langs hele Linien, og i Hovedværkstedet arbejde nu kun mellem tre og fire hundrede Mand.

I Støberiet arbejdede i Vinteren 1868—69 150 Mand, og der leveredes hver Dag sexten Tons Støbejern. De fleste Restaurationsbygninger, som Kompagniet lod opføre paa Spisestationerne, leveredes herfra.

I Smedien var der i den travle Tid fyrretyve Esser, ved hvilke et Par hundrede Mand stadigt arbejdede.

I Vogn- og Malerværkstedet er der nu maaske henved et halvt Hundrede Mand beskjæftigede til Stadighed; Vognene ere hovedsagelig byggede af Ask og Eg fra Michigan, Wisconsin og Indiana. Der har i den travle Tid arbejdet henved tusind Mand her; nu gjøres der til Stadighed kun nogle Vogne om Maaneden, og der anvendes megen Omhu paa Fabrikationen.

Omaha er ikke blot Udgangspunkt for Jernbanelinier, men ogsaa for flere meget betydelige Diligencelinier. Om ikke mange Aar ville de, ligesom Linien, der gik vesterpaa, være ombyttede med Jernbaner, men endnu kjører man med Diligencer paa to store Linier, en nordlig til Sioux City i Jowa, en sydlig til Dakota.

Omegnen frembyder lidet af Interesse at se. Der ligger et kort Stykke fra Byen en Lejr, som man besøger, hvis Tiden tillader det, for at faa et lille Indblik i de amerikanske Soldaters Liv. Barakkerne,

som blev anlagte 1868, ere otte i Tallet og kunne rumme 1000 Mand. Lejren er omgiven af en lav Vold, en god Kjørevej fører dertil, og om Søndagen er det en yndet Tur at tage derud. Der er iøvrigt saare lidt at se, Barakkerne langs Volden ligge omkring den store Fælled med en Flagstang i Midten, det er det Hele. De hvervede Soldater, som ikke have Tjeneste, ligge og drive rundtomkring udenfor deres Huse og frembyde Udseendet af et saare ubehageligt Sæt Mennesker, hvad de ogsaa ere. Raa Voldsomheder finde ikke sjeldent Sted, og der hører en Jernhaand til for at opretholde Diciplinen nogenlunde mellem dette Pak.

Denne Lejr er Depotet for alle Tropper, som anbringes Vest for Missouri, og har at afgive Mandskab, saavel naar det truer fra Mormonernes som fra Indianernes Side.

I Nærheden af Lejren ligger Florence, som engang troede at kunne konkurrere med Omaha. Da dette viste sig at være umuligt, valgte mange af Indbyggerne den praktiske Udvej, at de flyttede baade sig selv og deres Huse ud til Omaha.

Der findes ikke langt herfra en lille Svovlkilde, »Saratoga«, om hvilken sangvinske Omahaere drømme, at den vil blive et Badested, rigt og elegant, om ikke for dem selv, saa for deres Børn, om ikke for disse, saa for deres Børnebørn.

Schlagintweit, som var her Sommeren 1869, omtaler nogle mærkelige Indianergrave som beliggende i Nærheden af denne Kilde. Der var da ikke Andet for end at finde dem, hvad der iøvrigt var temmelig vanskeligt, da det syntes, at Omahas Beboere hidtil havde levet i den lykkeligste Uvidenhed om at være i Besiddelse af en Sjeldenhed af denne Art. Det lykkedes endelig at faa fat paa nogle unge vestlige Mænd, som legede i Nærheden, og paa deres Anvisning og efter en højst besværlig Klattretur op ad Skrænterne ved Floden og en Tur over en Majsmark lykkedes det ogsaa at finde Gravhøjene eller rettere, hvad der var tilbage af dem, og det var ikke meget; blot paa to Aar syntes de at være blevne pløjede halvt ned. Man havde imidlertid nu frelst Samvittighed, der var ikke Noget som seværdigt i Omaha angivet, som var gaaet forbi.

Det første Jernbanetog i Amerika.*)

Stillehavsbanens Bygning.

Det fjerne Vestens Dele — Indvandringens Gang — Tanken om Stillehavsbanen — Arbejder for Planens Udførelse — Linien undersøges · Forhandlinger i Kongressen — Statens Understøttelse — Omkostningerne ved Anlæget — Arbejdets Gang — Fuldendelsen — Hvis Æren er.

»Det fjerne Vesten«, hvis Rigdomme Amerika nu ved Stillehavsbanens Hjælp skal til at erobre, bestaar af Strækninger, som tilsammen udgjøre over Halvdelen af de Forenede Staters Territorium.

To store Bjergkjæder gaa igjennem dette Vesten. Den østlige, »Rocky Mountains«, Klippebjergene, gaar fra Central Mexiko gjennem Ny Mexiko til Kolorado, hvor Kjædens mest storartede Partier ere samlede, og som maaske om en Menneskealder vil blive et af de for vidunderlige Naturskjønheder mest omtalte Steder i Amerika, og derfra siden mod Nord ind i Britisk Amerika. Den anden Bjergkjæde, Sierra Nevada, gaar fra Nedre Kalifornien imod Nord gjennem Oregon og Washington Territorium til Britisk Kolumbias Kyster. I det sydlige Kalifornien udsender den en mindre Kjæde, som gaar mere vestlig langs Kysten for i Nord Kalifornien atter at forene sig med Sierra Nevada, men igjen skiller sig fra den for at danne hin »Oregons Have«, Willamette Dalen. Det er imellem disse to Kjæder og deres Forgreninger, at alle denne Stats rige og skjønne Dale ligge.

*) Dette Tog gik i 1831 paa »The Mohawk and Hudson River Railroad«. Lokomotivet var kommet fra England og hed »John Bull«. Der fyredes, som Afbildningen af Tenderen viser, med Brænde. Vognene vare almindelige Diligencer satte paa Sporhjul. I det første Tog befandt sig sexten Personer, som bleve ansete for i høj Grad dristige. Originalmaleriet, som gjengives i ovenstaaende Illustration, besiddes af »Connecticuts historiske Samfund«.

De forskjellige Dele af det fjerne Vesten ere temmelig bestemt afgrænsede i naturlig Beskaffenhed. Imellem Missouri og Klippebjergene ligger en fire hundrede Mile bred, aaben, træløs, næsten ganske flad Slette, som umærkelig højner sig op til Bjergene. Nogle store og adskillige mindre Floder løbe gjennem denne Strækning, »The Plains«. Endnu er den i sin Helhed lidet kjendt, og der er forskjellige Meninger om, hvorvidt den er skikket til Agerdyrkning.

Derefter kommer Klippebjergenes Afdeling, ligeledes paa henved fem hundrede Miles Brede, et Bælte af Bjerge og bølgeformige Højsletter med en Højde af mellem 7 og 14,000 Fod over Havfladen.

Derefter kommer et tredie Belte, atter henved fem hundrede Mile bredt, som gaar fra Klippebjergenes yderste Kjæder mod Saltsødalen til Sierra Nevada. Den midterste Del heraf danner Fastlandets store »indre Bækken«. Det er en sørgelig øde, vandløs Egn, den store Saltsø i Utah er dens fornemste Vandbeholder, smaa Bjergkjæder stikke gjennem Landet med Mellemrum af tolv til tyve Mile. Floderne, som strømme ned fra dem, tabe sig i Dalene. Der er kun faa Træer og lidt Grønt. Vidtstrakte Ørkener af Salt og Alkali breder sig mellem Bjergene. Hele Egnen er høj, varierende fra fire til otte Tusinde Fod. Dalene mellem Klippebjergene i Utah og nær Sierra Nevada ere paa enkelte Undtagelser nær vel vandede, men det Meste af denne Egn fortjener tilvisse Navnet »den store amerikanske Ørken«, som man i tidligere Tider, inden Landet endnu var ret kjendt, tillagde en endnu langt større Del af »det fjerne Vesten«. Denne Del af Amerika er endnu kun lidet kjendt, men ogsaa i den ligge maaske store Fremtidsskatte skjulte, ikke for Agerdyrkningen, men Bjergene skjule sandsynligvis umaadelige Rigdomme af Metaller. Rige Sølvminer findes bestandig i Nevada, og i Utah have Minearbejdernes Hamre ogsaa begyndt at arbejde.

Brigham-Young søgte vel paa alle Maader at hindre, at Landets Metalrigdomme bleve kjendte, men da det ikke kunde være anderledes, fandt han sig i sin Skæbne og søgte selv at tjene saa meget ved Minerne som muligt. Mærkelige Naturfænomener skulle ogsaa

findes her, hvorom nu og da Beretninger naa til europæiske Blade, saaledes om hin mærkelige Kløft »Grand Canyon« ved Koloradofloden og Shoshone Faldet i Idaho, som siges at skulle være Niágaras Rival.

Herefter kommer endelig som et fjerde og sidste Bælte et Par hundrede Mile bredt Sierra Nevada og Landet mellem dem og det Stille Hav, dannende baade ved sin Frugtbarhed og sin imponerende og rige Natur den stærkeste Modsætning til Ørkenstrækningerne. Det er tvers over disse vidtstrakte, forskjelligartede Egne, at Pacifikbanen gaar.

»Westward the star of empire takes its way«, hed det alt i de gamle Dage, da det fjerne Vest var en mythisk Egn for Beboerne i de østlige Stater; stærkere og stærkere blev den Strøm af Indvandrere, som søgte ud paa de fjerne Prærier, hvor man vandrede Maaneder ved Siden af den med Oxer forspændte Vogn, inden man fandt sit Hjem. Mississippi, Vandenes Fader, blev ikke mere Grænsen mod Vest, Missouri overskredes, frem af det Ukjendtes Taager steg efterhaanden alle hine rige Lande, Ohio, Indiana, Illinois, Michigan, Minnesota, Missouri, Jowa. Men Indvandrerstrømmen standsede ikke sin stærke Flod. Medens Mormonerne med Fanatismens Heltemod trængte over de vilde Bjerge og endeløse Ørkener til Saltsøens afskrækkende Bredder, naaede de andre ikke mindre dristige Fortropper for Østens Civilisation ogsaa Kansas og Nebraskas frugtbare Prærier, vovede at tilbagelægge »den store amerikanske Ørken«, at gaa over Rocky Mountains og sætte sig fast i Oregon og Nevada. De mødtes snart med dem, hvem Kaliforniens Guld alt tidligere havde ført over det stille Hav, og Kjæden var sluttet af hvide Mænd tversover det umaadelige Fastland.

Uhyre Strækninger ere nu blevne berørte af Menneskenes Arbejder, men kun berørte. Der er i de bosatte Lande Plads her til hele Europas Befolkning, og endnu vente Dakota, Idaho, Montana, Washington, det Meste af Utah, Colorado, Arizona og Ny-Mexiko paa, at deres ukjendte Rigdomme skulle tages i Betragtning.

Det er gaaet forunderlig hurtigt at trænge frem saaledes. Det tog Maaneder for hine lange, lange Tog af Vogne med hvide Lærredstage og Oxespandet at komme over Prærierne og Ørkenerne, blegede Skeletter af Trækdyrene ligge i Tusindvis langs de gamle Emigrantveje, og mange Steder staar der smaa Kors med Indskrifter, som Regn og Sne har vasket ud, og minde om dem, som døde, medens de vare paa Vejen. Det gik langsomt fremad med disse Tog, men det ene fulgte efter det andet i en Række, som ikke standsede.

Nu er Jernbanen færdig mellem de to Have, og i færre Dage, end det tidligere tog Uger, krydse nu Indvandrertogene over de umaadelige Strækninger, og den Udviklingsperiode, som den indvier, vil foregaa med endnu mere rivende Hurtighed.

Pacifikbanen eller Stillehavsbanen, som den rettere burde kaldes paa Dansk, har ganske vist en Historie, men den er ikke meget lang. Dens tidligste Afsnit er hyllet i Mørke, og det er meget vanskeligt af de faa, sparsomme og spredte Oplysninger, som ere overkommelige, at danne sig blot et nogenlunde klart Billede af det hele Foretagendes Tilblivelseshistorie. Der er Mange, som kræve den Ære først at have sat Tanken i Bevægelse og arbejdet for den. Ifølge W. F. Rae er det imidlertid utvivlsomt, at en Mand ved Navn John Plumbe, Valliser af Fødsel, men naturaliseret som amerikansk Borger, begyndte en kraftig Agitation i 1836 for at faa en Jernbane lagt over Fastlandet. Han boede til efter Guldopdagelserne i Kalifornien og benyttede i sin Tid ogsaa dem som Støttegrunde for sin Yndlingsplan.

Jo mere Indvandrerstrømmen tog sin Retning mod Vest og lod Stater og Territorier af største Betydning opstaa ved Foden af Rocky Mountains, desto tydeligere blev det, at Bygningen af en Jernbane vilde være et Foretagende af største Betydning, og mange Mænd med Indflydelse og i fremragende Stillinger have uden Tvivl uafhængigt af hinanden til forskjellige Tider udtalt sig i denne Retning.

I 1853 blev der voteret en Sum til Undersøgelsen af, hvilken Linie der maatte anses for at være den heldigste for en eventuel Jernbane, og forskjellige stridende Meninger gjorde sig snart gjældende.

To Roter blev udpegede som de, imellem hvilke der burde vælges, en nordlig og en sydlig, og en Rapport paa tretten store Bind gav en detailleret Fremstilling af disse to Liniers Fortrin og Mangler.

Det havde maaske taget Aaringer, inden man paa Grundlag af de i de tretten Bind indeholdte Argumenter havde taget sin Bestemmelse. Da brød Krigen ud, og hele Spørgsmaalet kom paa engang til at staa i et andet Lys.

Man havde alt tidligere en stærk Følelse af, at Østen og Vesten vare løst knyttede til hinanden i materiel Henseende; en meget tynd Kjæde af smaa Forter og militære Poster, som ikke engang vare tilstrækkelige til at beskytte mod Overfald fra Indianerne, var Alt. Da Spaltningen nu begyndte at foregaa mellem Norden og Syden, saa man, at Unionen i Virkeligheden truedes med at gaa i tre Stykker, Norden, Syden og Vesten. I Texas samledes der en Tid en Styrke med det Formaal at løsrive Stillehavsstaterne fra Unionen.

Var Krigen ikke udbrudt, havde den store Jernbaneplan maaske endnu den Dag idag været en luftig Plan, nu blev den ført igjennem i en Haandevending. Det opfattedes som en taktisk politisk Bevægelse at slaa Baneanlæget fast. Hertil kom, at Valget af Linie var blevet let. De, som havde holdt paa den sydlige Linie, sad ikke længere i Kongressen, og Kongressen kunde ikke engang i sin daværende Stilling bestemme at bygge en Linie gjennem den sydlige Del af Staterne.

Ude i Vesten er der et Par Mænd, hvem man særlig hævder Æren for at have været mellem de Første til at arbejde for en Bane fra Kalifornien østpaa over Fastlandet, A. A. Sargent og Theodor Judah, og som nu spillede en vistnok ikke ringe Rolle ved Kongressens Afgjørelser.

Den Sidste var en Ingeniør i San Sacramento, som ved sine egne Undersøgelser var kommen til den Overbevisning, at Projektet var muligt. Han havde selv ingen Penge, men en mindre Kreds af hans Bekjendte satte ham i Stand til at foretage en Undersøgelsesrejse over Sierra Nevada. Denne blev foretagen i Sommeren 1860

af et lille Selskab, som udstod de største Besværligheder paa sin Omrejsen i den vilde Egn, men kom tilbage i Efteraaret med saa gunstige Resultater, at der blev subskriberet en Sum paa 1800 Doll. til at anvende i den følgende Sommer; ogsaa disse Undersøgelser bragte godt Udbytte, og Judah begyndte at gaa omkring til Pengemænd for at faa dem til at interessere sig for Foretagendet. Men her stødte han paa den mest haardnakkede Modstand: Han var ubekjendt, fattig, og man betragtede det som en Selvfølge, at hans hele Plan kun var Humbug, som tilsigtede at skaffe ham en Fortjeneste ved at faa dannet et Slags Kompagni, faa en Koncession for Staten Kalifornien og saa lade denne ligge og vente for det mulige Tilfælde, at der virkelig blev Udsigt til at sætte Foretagendet igjennem, i hvilket Tilfælde man da vilde sælge sin Koncession og tjene nogle Tusinde Dollars.

Maaske adskillige Kapitalister ogsaa holdt sig tilbage i den Tanke, at et saadant Foretagende, hvis det kom i Stand, vilde være farligt for deres Monopol-Interesser.

I 1862 rejste Judah til Washington med sine Planer, Kort osv. og deltog i Agitationen for den Bill, der virkeliggjorde Banens Bygning; James H. Campbell og Unionens nuværende, højtagtede Vicepræsident Schuyler Colfax nævnes foruden det kaliforniske Medlem, den ovenfor nævnte Mr. Sargent som dem, der især støttede Planen i Huset, medens Senator Mc Dougall fra Kalifornien, Wilson fra Massachusetts og Morril fra Maine vare ivrige Talsmænd i Senatet, maaske især den Første, thi udenfor de store Kapitalisters Kredse i Kalifornien havde i lang Tid Ønsket om en Jernbane været saa levende, at ingen Mand blev valgt, som ikke var en »Jernbanemand«, og intet Under var det derfor, om de kaliforniske Medlemmer baade i Huset og Senatet nu, da der var Udsigt til at virkeliggjøre Planen, gjorde deres Yderste. Det var ikke saa let. Man maatte kæmpe ikke blot mod stærke Grunde, men ogsaa mod Haan og Spot.

Efter en lang Udvikling af Sargent om Foretagendet spurgte En af dets Modstandere tørt: »Forstaar jeg Medlemmet fra Kalifornien ret, at han virkelig tror, at den Jernbane kan bygges?«

»Medlemmet fra Illinois maa forstaa,« svarede Sargent rolig, »at jeg forudsiger, at hvis denne Bill vedtages, er Banen bygget inden ti Aar.«

Det var i det Hele taget adskillige mærkelige Udtalelser, der faldt i Kongressen under Forhandlingerne om Baneanlæget. I Marts 1862 erklærede Ordføreren for Repræsentanthusets Udvalg over Stillehavsbanen: »Vejen er en Nødvendighed for Regeringen. Det er Regeringen, som opfordrer private Kapitalister til at bygge Vejen. De Herrer nære den Forestilling, at det er en meget stor Velgjerning mod disse Aktionærer at hjælpe dem med omtrent Halvdelen af den Kapital, som udfordres. Jeg tillader mig at gjøre Dem opmærksom paa, at Regeringen er nødt til at bygge Vejen. Dersom Landets Kapitalister ville komme frem og forstrække Halvdelen af det Beløb, som er nødvendigt til dette store Foretagende, gjør Regeringen kun lidt, naar den hjælper dem ved et Laan til den anden Halvdel.«

Det samme Hensyn, at Regeringen var nødsaget til at sørge for, at denne Forbindelse kom i Stand, gjordes ogsaa gjældende i Senatet. Senator Wilson erklærede: »Jeg vilde give hundrede Millioner Dollars til at bygge Banen og gjøre det med Glæde og tro, at jeg havde gjort noget Stort for mit Land. Hvad er fem og halvfjerds eller hundredre Millioner for at aabne en Jernbane tvers over dette Fastlands Midte, som skal knytte Folket ved Atlanterhavet til det ved det Stille Hav og binde os sammen. Jeg vil hverken prutte paa Penge eller Land for dette.«

At Regeringen ikke tog fejl, selv om man betragter Foretagendet fra et rent forretningsmæssigt Standpunkt, viser den Rapport, som i Februar 1871 forelagdes for Senatet fra Komiteen for Stillehavsbanen.

»Bekostningerne for Overlandsposten«, hedder det heri, »vare, naar man betragter hele Perioden fra Erhvervelsen af Landene ved det Stille Hav til det Tidspunkt, da Banen aabnedes, i Gjennemsnit otte Millioner Dollars om Aaret, og denne Udgift var i bestandig Stigen. Bekostningen siden Liniens Fuldførelse er den aarlige Rente paa 3,897,129 Dollars, hvortil maa lægges Halvdelen af Betalingen for

den Befordring, Kompagniet udfører, nemlig omtrent 1,683,000 Doll., eller en Totaludgift af fem Millioner, hvad der altsaa er enstydigt med en Besparelse af tre Millioner om Aaret. Denne Beregning tager ikke noget Hensyn til den tidligere bestandige Ødelæggelse ved Indianerne af Liv og privat Ejendom, til de store Summer, som af Finansministeriet ere blevne udbetalte i Henhold til Akten af 3die Marts 1849 som Erstatning for Skade gjort af Indianerne, til Lettelserne i Postbefordringen, til Forhindringen af Indianerkrige den forøgede Værdi af offentligt Land, Udviklingen af Kul- og Jernminer i Wyoming, Guld- og Sølvminer i Nevada og Utah, til Banens Betydning for Handels og Omsætnings Fremme i det Indre af Landet og Lettelsen i Handelen med Stillehavskysten og Asien, og fremfor Alt det Sammenhold, den har givet Unionen, og den Sikkerhed, den har forskaffet i Krige med Udlandet.«

Kongressen vedtog en Akt, som stadfæstedes af Lincoln den 1ste Juli 1862, under Navn af »en Akt om at hjælpe til Bygningen af en Jernbane- og Telegraflinie fra Missourifloden til det Stille Hav og at sikre Regeringen Brugen af samme for Post, Militær og andet Brug«.

Staten støttede Foretagendet dels ved at give de Banekompagnier, der omtrent delte Foretagendet, Land, dels ved at give dem Statsobligationer.

Landgaven bestod i hver anden »Section« (Stykke Land paa 640 Acres) paa begge Sider af Banen til Beløb af tilsammen 12,800 Acres for hver Mil af Banen. Dette beløber sig i Alt til 22,735,104 Acres, af hvilke »Union Pacific« fik 13,295,104 og »Central Pacific« 9,440,000 Acres.

Desuden fik Kompagnierne 6 pCt. rentebærende Obligationer efter følgende Skala: for den lette Del af Linien 16,000 Dollars pr. Banemil, for de vanskeligere Dele, som dog ikke vare i Bjergegne, 32,000 Dollars pr. Banemil og endelig i Bjergene 48,000 Dollars pr. Banemil. »Union Pacific« Kompagniet, som begyndte ved Omaha og byggede vesterpaa, byggede 525 Mile, for hvilke det modtog 16,000 Dollars, 363 Mile til 32,000 Dollars og 150 Mile til Taxten

48,000 Dollars, ialt c. 27,230,000 Dollars. »Central Pacific« Kompagniet, som byggede fra Sacramento østerpaa, byggede kun 7 Mile til 16,000 Dollars, 580 Mile til 32,000 Dollars og 150 Mile til 48,000 Dollars, ialt c. 25,885,000 Dollars. Totalbeløbet af Subsidier er 53,121,632 Millioner.

Meget af det Land, som Kompagnierne fik, er værdiløst, men meget er ogsaa af udmærket Beskaffenhed, og den Tid vil komme, da Kompagnierne ved at sælge deres Land kunne indvinde den største Del af Anlægssummen og saaledes maaske faa Banen for næsten Intet.

Der fandtes en uheldig Bestemmelse i Jernbaneloven, som skyldtes de stærke Beskyttelsestendenser i Amerika, det var den, at alt Jernarbejde skulde være af indenlandsk Fabrik under Straf af Privilegiernes Fortabelse. Dette var vel en umaadelig Fordel for Jernværksejerne i Pennsylvania, og denne Bestemmelse er maaske kommen ind paa en mindre »fair« Maade. Men Resultatet var, at Anlæget fordyredes med mindst en Snes Millioner, medens man paa samme Tid fik mindre godt Jern, end man kunde have faaet fra Europa.

Hele Arbejdet kan anslaas at have kostet c. 186,500,000 Doll.

Materiellet, som de to Kompagnier have i Gang paa Linien, bestaar af 333 Lokomotiver og 7,769 andre Vogne af alle mulige Arter, blandt hvilke 156 første Klasses Passager Vogne, 43 Sovevogne, 76 Indvandrervogne (anden Klasse), 179 Post- og Bagagevogne og Resten Pakvogne af en Mængde forskjellige Arter, tildels konstruerede efter de forskjellige Produkter, som skulle transporteres paa dem.

Regeringen havde som yderste Termin for Arbejdets Fuldførelse sat 1ste Juli 1876. Man begyndte Arbejdet den 5te November 1865, da det første Spadestik gjordes ved Omaha. George Fran's Train sagde i sin Tale ved den Højtidelighed, som ledsagede Arbejdets Begyndelse, at Banen vilde være færdig om fem Aar, og han blev til Latter over hele Unionen. Ved overmenneskelige Anstrengelser var Banen som bekjendt færdig den 10de Maj 1869, da Central

Pacific's og Union Pacific's Arbejdere mødtes ved Promontory Point ved Saltsøen og Nagler af Guld fra Kalifornien og Sølv fra Nevada fæstnede den sidste Skinne til Laurbærtræssvellen.

Den første Kontrakt om Bygning af Stillehavsbanen afsluttedes i August 1864, men det gik langsomt i Begyndelsen. Der maatte bygges Værksteder og Maskinhuse og Smedier, og alt Materiel skulde skaffes langsvejs fra. Der var ingen Jernbane, som kom Omaha nærmere end 150 Mile, og over denne Strækning maatte alt det i Østen kjøbte Materiel transporteres paa Vogne med umaadelig Bekostning. Arbejderne maatte bringes ad samme Vej; særlige Vanskeligheder voldte det at faa transporteret den Dampmaskine paa 70 Hestes Kraft, som driver Kompagniets Fabriker i Omaha.

I en Strækning af sex hundrede Mile Vest for Omaha er Landet endvidere blottet for Tømmer; man kunde kun paa en Ø i Plattefloden finde noget Bomuldstræ, som var aldeles ubrugeligt til Jernbanebygning. Svellerne maatte hentes fra Michigan, Pennsylvania og New-York og kom til at koste indtil 2½ Dollars pr. Stk.

Selv Proviant til Arbejderne maatte bringes østerfra. Det tog næsten et Aar at faa alt dette i Orden.

I Januar 1866 havde man bygget 40 Mile, i Aarets Løb blev dette til 265 Mile, i 1867 føjedes hertil 285 Mile, saa at man den 1ste Januar havde bygget 550 Mile. Fra den Tid af gik Arbejdet frem med bestandigt voxende Hurtighed; i de sidste femten Maaneder byggedes der 534 Mile.

Da Generalpostbestyrelsen i Washington i Marts 1869 erholdt officiel Meddelelse om, at »Union Pacific« nu var færdig fra Omaha til Ogden og »Central Pacific« færdig fra Sacramento til en Afstand af 76 Mile fra det Endepunkt, der var sat for den anden Bane, troede man det ikke, og da New-Yorker Bladene bragte et Telegram fra San Francisco af 29de April 1869, som meddelte, at der kun manglede ni Mile i, at man havde en uafbrudt Forbindelse fra Ocean til Ocean, blev dette betragtet som »Humbug« og intet Andet; men der var ogsaa Maaneder igjennem, hvor der arbejdede 20,000 Mennesker paa denne Bane. Lad være, at Banen

er bygget paa en Maade, der er endel mindre solid end de gode europæiske Statsbaner, vi ere vante til at kjøre paa, lad det være halsbrækkende Træbroer og Tømmerværksstilladser, hvor vi ikke kunne tænke os Andet end solidt Murværk og Jern at kjøre paa, lad det have været med nok saa megen Grund, at Livsassurancekompagnierne i Begyndelsen vægrede sig ganske ved at assurere dem, der kjørte paa Stillehavsbanen, det var alligevel et stolt Værk, som var blevet fuldført.

Over disse umaadelige Strækninger syntes det et Værk for Menneskealdere at bringe en ordnet Jernbaneforbindelse i Stand. Her laa endnu en uberørt Natur i al sin Oprindelighed, og førend man havde begyndt at erobre denne selv, førend Nybyggerne havde havt endnu et Par Generationer til at rykke frem, syntes det Daarskab at tænke paa at lægge et Par Tusinde Miles Bane over Bøflernes og Antilopernes Græsgange, over Rocky Mountains og Sierra Nevada. Den kæmpemæssige Tanke blev imidlertid udført med en Hurtighed og Energi, som gjør Foretagendet dobbelt imponerende.

Det er et Værk, som neppe noget andet Folkefærd end det amerikanske kunde have fuldført, den hensynsløse og rastløse Energi, som udkræves hertil, findes neppe hos nogen anden Folkestamme, og det er et Værk, der ikke blot er enestaaende som Jernbaneanlæg, men til hvilket man end ikke skal finde noget Tilsvarende i Storhed, hvor man saa søger. Vel nævnes gjerne Suez-Kanalen, hvis Fuldførelse omtrent faldt sammen med Pacifikbanens, som et Sidestykke i den gamle Verden; men man maa give Amerikanerne Ret, naar de paastaa, at denne Kanals Fuldførelse kun er Iværksættelsen af, hvad der var begyndt for over tre tusinde Aar siden, hvorimod det Underværk, de have udført i Verdenssamfærslens Tjeneste, og som, baade hvad tekniske og økonomiske Vanskeligheder angaar, ikke staar tilbage for hint andet, blev tilendebragt i halvfjerde Aar.

Banen aabnedes med store Festligheder. Den Hammer, med hvilken Guvernør Leland Standford, Præsident for Central Pacific, drev Sømmene ind i den sølvbelagte Skinne, som forenede Union-

og Central-Linierne, var sat i Forbindelse med det telegrafiske Apparat, og da den Stund nærmede sig, da Ceremonien skulde foregaa, standsede al Telegraftjeneste i hele Nordamerika, for at hele Unionen kunde lytte efter de Hammerslag ude ved Utah, som skulde fuldende et stort Lands store Værk. Der var en dyb Symbolik heri; det var virkelig hele det amerikanske Samfunds eget Værk. Det er et for dette Land og Samfund betegnende Træk, at intet enkelt Navn vil gaa over til alle Slægter som forbundet med Stillehavsbanens Fuldførelse. I Europa vilde man have følt Trang til at samle Hæderen og Æren for et saadant Foretagende i en Glorie om et enkelt Hoved; her i Amerika er det »os selv«, der have gjort det og tage Æren derfor, og — med Rette.

Fra Omaha til Ogden.

Rejsebogen — Bespisningssystemet — Plattefloden — Unionens »geografiske Midtpunkt« — Paa de rigtige Prærier — Bøflerne — Paa Indianernes Omraade — Indianere — »Kvækerpolitiken« — Overfald paa Banen — Spørgsmaalets Løsning — Præribyerne — En Præri Station — Prærihundenes Byer — Antilopernes Egn — Cheyenne — Klippebjergene — Sneen — Laramie Sletterne — Sherman Station — Emanciperings Intermezzo — Arbejder paa Banen — Erindringer fra Mormonkrigen — Øde Byer — Fortællinger og Sagn — I Utah — »Echo Canyon« — En vild Jagt paa Jernbane — »Tusind Mile Træet« — I Ogden.

Banegaarden i Omaha er bekjendt for det livlige Røre, som hersker der, naar Stillehavstoget skal til at afgaa, og skjøndt et Banetogs Afgang særlig i Amerika er den mest dagligdags Ting af Verden, kan man dog ikke undre sig over, at paa den Tid af Dagen, da dette storartede Tog skal til at sætte sig i Bevægelse, er der et vist Røre ogsaa blandt dem, der ikke som Passagerer skulle gjøre Rejsen med.

Her som overalt er Trængselen dog ikke forbunden med nogen af de Ulemper, som ere uadskillelige fra en overfyldt europæisk Banegaard. Man har sin Billet til Toget i Tegnebogen og sin Billet til Pullmans Vognen med Angivelse af sin Plads i Vognen i Portemonnaien og gaar saa uhindret af alle mulige Konduktører og Inspektører ind i Vognen, arrangerer sin Bagage med den farvede Opvarters høflige Bistand og kan saa med Dens Sindsro, der har Sit paa det Tørre, stille sig ud paa Platformen og snakke til det Sidste med de ledsagende Bekjendte fra Omaha, se paa Folks Travlhed og

grunde over, om Folk monstro ogsaa komme for silde til et Tog paa Stillehavsbanen, som de gjøre paa andre mindre beskedne Jernbanetog.

Konduktørerne raabe deres »all onboard« med det bekjendte syngende Tonefald, Toget sætter sig langsomt i Bevægelse, og afsted gaar det til det fjerne Maal.

I den første Tid, efterat man har forladt Omaha, forbauses man over, hvor opdyrket Landet vedbliver at være. Farmene ligge tæt omkring paa de frugtbare Prærijorder, og man begynder allerede ganske vist uden Grund at nære en vis Frygt for, at man ikke skal faa at se Meget af disse urørte Prærieflader, over hvilke man tænker sig Pacifiktoget glidende ensomt hen i lange Dage.

Man forbauses ogsaa allerede over de mange Stationer, som synes at være paa Banen. Knap tredive Mile fra Omaha holde vi for tredie Gang — ved Elkhorn; de to andre Gange havde Toget neppe standset Bevægelsen, før Hjulene atter drejede sig, her er lidt længere Ophold. Den frugtbare Elkhorn Dal er nemlig Opland for denne Station, og her er næsten al Tid nogen Trafik. Et Par Mile fra Stationen gaar Banen over Floden af samme Navn som Dalen; det er en ret anselig Biflod til Missouri, 300 Mile lang; det er en af de faa Floder herude, som indeholde Vand nok til at kunne drive Møller og andre Anlæg, og da tillige Jorden i Dalen er overordentlig frugtbar, og den anses for at være en af Nebraskas smukkeste Dale, er det intet Under, at den er tæt befolket. Dens Befolkning skal for en Strækning af over hundrede Mile være overvejende Tyskere. Dalen er tillige rig paa Vildt, og i Strømmen vrimler der baade af Vandfugle og Fisk, saa at Stedet tillige er meget søgt af Sportsmænd, saaledes angiver ialfald den Rejsehaandbog, med hvilken den omvandrende Bogsælger i Toget forsynede os.

Denne Rejsebog, Crofutts »Trans-Continental-Guide«, som dens velklingende Navn er, fortjener iøvrigt en særlig Omtale af dem, der gjøre Pacifiktouren. Lider man nemlig ellers i Amerika meget af Mangel paa Rejsebøger, gjælder det ikke her. Det er en saa god Ledsager paa den lange Rejse, som man kan forlange, og navnlig paaskjønner man, naar Tiden falder En lidt lang, de mange smaa

oplysende Træk af disse Egnes tidligere Historie, som den meddeler paa en livlig Maade. Den er saa fuld af morende Historier og Træk, hvoraf adskillige meddeles i det Følgende, som en lyslevende Amerikaner selv, og det er Noget. Den næste Station af nogen Betydning er Fremont. Den skylder sit Navn hovedsagelig til sit Restaurationslokale; den anses nemlig for at være en af de bedste Spisestationer paa Stillehavsbanen.

Her gjør man da Bekjendtskab med det System, efter hvilket Jernbanekompagniet besørger Passagerernes Bespisning. Togets Standsning foran den lange, lave Stationbygning hilses af et Par Negere, som komme farende ud som Vanvittige, med en klingrende Rabalren paa Messinggongonger, som er den mindst behagelige Del af Arrangementet, og som mere passende kunde være en Introduktion til at lade Toget springe i Luften end til Servering af en Lunch.

Man stiger rask af uden dog at opføre Noget, der i mindste Maade ligner det Væddeløb, man efter Rejsebeskrivelser altid tænker sig opført i Amerika paa Steder, hvor der serveres noget Spiseligt. I en stor luftig Sal er der dækket en Mængde mindre Borde, hvor der altid er rigelig Plads til Gjæsterne. Bordene besættes med endel varme Retter, Skinke, Spejlæg, Beefsteaks o. s. v., forskjellige Biretter og et rigt Udvalg af de varme, dejgede Brødsorter, med hvilke Amerikanerne forkorte deres Liv. Opvarterne gaa omkring med en stor Kande i hver Haand, den ene indeholder Kaffe, den anden The, og skænke i for Gjæsterne. Man kan drikke og spise ligesaa Meget man vil og forlange Ting, der ikke serveres, som f. Ex. frisk Melk — det Hele har ogsaa her i Prærien det behagelige Præg af Flothed, saavidt Husets Evne gaar, som er karakteristisk for amerikanske Hoteller. Som Dessert serveres en Mængde forskjellige Pier, smaa Kager, Frugter o. s. v. Prisen er en Dollar, som betales ved Udgangen.

Der tilstaas rigelig Tid til at gjøre sig færdig med sit Maaltid; en halv Time er Taxten paa alle Spisestationer, men denne overholdes ogsaa temmelig nøjagtigt.

Naar man har forladt Fremont, kommer Banen paa Siden af Plattefloden, der nu paa lange Strækninger giver Landskabet sit Præg.

Plattefloden har et stort Navn i det fjerne Vestens Kolonisationshistorie. Det var langs de lave Banker paa dens sydlige Bred, at »den gamle Udvandrervej« gik. Lige overfor denne paa den nordlige Bred er det, at Stillehavsbanen nu gaar. De lange, langsomme Tog af de lærredsteltede Vogne, »Præriskonnerterne«, ses nu sjeldent, saa man nu kun kan befare Banen helt igjennem og hist og her kun se en lille Koloni drage afsted paa denne Maade. Men engang og for ikke længe siden gik Trafiken livlig her. Atchinson i Kansas var i de senere Aar det Hovedpunkt ved Missouri, fra hvilket Trafiken udgik. Denne By levede for en stor Del af den. De forskjellige Fragtmandsfirmaer havde i denne By henved halvfemte Tusinde Vogne til at besørge Trafiken over Prærierne; til Forspænd for disse Vogne havde de 7,310 Muldyr og 29,720 Oxer. I 1865 besørgedes der 27,000 Tons Fragt. Kansas City, Leavenworth, St. Joseph, Omaha og Plattesmouth vare andre Punkter, som ligeledes vare Udgangspunkter for en overordentlig livlig Trafik ved Befordring af Fragtgods, og det var en Kapital paa mange Millioner, som stak i Vognene, Muldyrene og Oxerne. Nu besørger Jernbanen Fragtbefordringen, og Oxerne blive spiste.

Plattefloden er bred, men lav og grundet; ofte er Vandet om Sommeren indskrænket til en smal Rende. I 1863 var den saa udtørret, at Oxedriverne maatte grave dybe Huller i Flodlejets Sand for at faa det Vand, de behøvede til Vanding. Paa mange Steder, hvor Strømmen ser ud som dyb og bred, naar Vandet neppe over Anklerne, og Floden er paa sine Steder over hele sin Bredde kun sex til otte Tommer dyb; der er ogsaa Steder, hvor man synes at kunne træde sikkert paa en fast Flodbund, og hvor man strax vilde gaa tilbunds i tynd Sandvælling. Mange Steder langs Bredderne ere disse kun Kvægsand. Plattefloden selv skifter ofte Løb, den er saa omskiftelig og foranderlig som nogen Strøm kan være, og Fragtmændene gav den ikke godt Skudsmaal i gamle Dage; mangen en

tungtlæsset Vogn er bleven siddende i den selv for Folk, der mente at kjende den nøje.

Plattedalen udgjør iøvrigt et ret ejendommeligt Landskab, men om Sommeren, naar Græsset er bleget, og de talrige Blomster, som skulle danne et vidunderligt Tæppe over de flade Høje i Foraarstiden, ere forsvundne, ser det Hele meget alvorligt og ensformigt ud. Man er nu umærkelig gleden bort fra de beboede Egne, og det flade Landskab ser meget øde ud for os, der endnu ikke ere vante til de rigtige Prærier.

Landet langs Strømmen tilhører for en stor Del »Union Pacific« Kompagniet; dette Land er alt i Markedet og tegner til at skulle have god Afsætning. Det er meget frugtbart, og skulde det gjøres nødvendigt at overrisle det, vil Platte her kunne gjøre værdifulde Tjenester. Paa de Tider, da Overrislingen skulde finde Sted, er der Vand nok, og baade Strømmen selv og dens mange Forgreninger frembyde tilstrækkeligt Fald.

Henved hundrede Mile fra Omaha ligger Kolumbus, en lille By med tusinde Indbyggere; det er Grevskabssædet i Grevskabet Platte, og George Frances Train har opdaget i det »de Forenede Staters geografiske Midtpunkt«. Han har begyndt en Agitation for at forlægge Regeringens Sæde hertil fra Washington og oprejse et nyt Kapitol her. Disse Bestræbelser ere maaske vel mente fra hans Side og vilde ialfald, hvis de virkelig lykkedes, neppe blive til Skade for ham i økonomisk Henseende, saa lidt som Pacifikbanen blev det i Omaha, men han har neppe mere Udsigt til at trænge igjennem med dette Forsøg end til selv at blive Præsident, hvad han ogsaa har begyndt at virke for. Det maa iøvrigt indrømmes, at man har set forunderlige Ting i Amerika i Retning af at flytte om med Hovedstæderne i de forskjellige Stater. Saaledes blev, for at blive i Nabolaget, Omaha paa en gaadefuld Maade dethroniseret for en ubekjendt lille By, Lincoln, paa en Maade, der vilde være aldeles uforklarlig, hvis der ikke har været personlige Interesser med i Spillet hos den Forsamling, som tog denne Beslutning.

Kort Tid efter, at man har forladt Kolumbus, gaar Banen paa

Paa Prærierne.

en ret solid Træbro over Loup Fork, en lille Flod, som udspringer Nordost for North Platte By og gjennem et frugtbart Agerland løber ud i Platte. Der er en Rigdom af Fisk af forskjellig Art i Strømmen, og Rigdom paa Vildt i Dalen, Raadyr, Antiloper, Kalkuner, Prærikyllinger, vilde Ænder og Gæs.

Ved Grand Island holdt Toget paa den første Dag for »Supper«. Det er en lille By, som ifølge Rejsebogen har sit Navn efter en Ø i Plattefloden, der ligger to Mile borte, en Ø paa omtrent 80 Miles Længde og 4 Miles Bredde, mærkværdig ved at indeholde nogen Skov, som dog kun bestaar af Bomuldstræ. Øen tilhører Regeringen, og der holdes her en Post af Soldater. Den har fem til sex hundrede Indbyggere, en katholsk og en Methodist Kirke.

Nu ere vi endelig ude paa de egentlige Prærier. Disse endeløse Græssletter, som brede sig til begge Sider, svare ogsaa vel til de Forestillinger, man har gjort sig. Her gik Banens Bygning let, milevidt gaar den i en næsten snorlige Linie, ja Egnen er saa jævn, at det store Lys, som er anbragt foran paa Lokomotivet, skal kunne ses i en mørk Nat i en Afstand af ti til tolv Mile.

Alle menneskelige Boliger ophøre her i disse oprindelige Egne, hvert Spor af menneskelig Virksomhed forsvinder. Det er umaadelige Sletter, snart forunderlig flade, snart bølgeformige. Vegetationen er alt noget afsveden af Solen, det rige, yppige Græs, som man saa i Chicago's Omegn, er forlængst forsvundet. Det er noget aldeles Forunderligt paa et Jernbanetog at fare henover disse primitive Egne, fra Togets Platformer at se Repræsentanterne for den Dyreverden, der her færdes, se Antiloper fare henover Sletten og kjøre midt igjennem Prærihundenes Byer.

Naar man har forladt Grand Island, faar man Anvisning til at holde skarpt Udkig efter Bøfler, rigtignok ikke med Udsigt til gunstigt Resultat. Paa en Strækning af et Par Hundrede Mile ere vi vel paa den Strækning, som forhen hørte til Bøflernes Yndlingsgræsgange. Nu er det kun paa visse Tider af Aaret, at der endnu kan være

Udsigt til at se noget til dem. Om Foraaret gaa de nemlig fra Arkansas, hvor de have overvintret, til de nordlige Prærier og vende tilbage i Efteraaret. Endnu for ti Aar siden saa man disse Dyr her i Tusindevis. Hjordene vare saa store, at Indvandrernes Karavaner ofte vare nødte til at standse, naar Bøflerne gik over Vejen, og i Fort Kearney blev det ved en Dagsbefaling forbudt Soldaterne at jage Bøfler paa selve Paradepladsen.

Bøflerne ere nu næsten forsvundne langs Banen, men Præriernes andre Beboere holde sig uforstyrrede; at der et Par Gange i Døgnet rasler et Tog forbi forstyrrer dem ikke. De slanke, brune Antiloper lade sig jage et Stykke hen ad Sletten, naar Lokomotivet kommer susende, men saa vende de sig atter om, kaste et nysgjerrigt Blik efter os og fortsætte saa deres Græsning.

Forbi den lille Station Pawnee gaar det over Wood River og derpaa et Stykke langs denne Flod, en Biflod til Platte. Egnen her er temmelig opdyrket; langs dens Bredder skal der være fortrinlig Jordbund. At der er ikke saa faa Farme i Nærheden, mærker man strax paa den Omstændighed, at Lokomotivet hvert Øjeblik faar travlt med at skræmme Kør bort fra Banen. Disse Dyr have jo ogsaa hjemme hos os en vis Tilbøjelighed til at drive der hen, hvor de ikke skulle være. Denne uheldige Tilbøjelighed bliver paa Pacifikbanen ligefrem til en Last: Skinnerne have en ubegribelig Tiltrækningskraft for disse Dyr, de trodse Grøfters og Jordvoldes Besværligheder for at have den Fornøjelse at komme op paa dem, og naar de ere der, holde de Pladsen til det Sidste. Lokomotiverne have udviklet et særeget Apparat, skulde man tro, til at udføre Koskræmningstjenesten, en saadan djævelsk Koncert af Brøl i forskjellige Tonarter, afvexlende med lange Hvin, ere de istand til at udstøde. Køerne ere imidlertid af en ejendommelig umusikalsk Begavelse. De finde intetsomhelst Stødende i denne Lyd, ialfald ikke tilstrækkeligt til, at de af den Grund skulle ønske at bortfjerne sig. I Reglen maa Toget standse sin Fart, og først naar Lokomotivet kommer dem saa nær, at de se, at det er dets Alvor ikke at ville gaa af Vejen for dem, bestemme de sig til at bryde op. Stundom

holde de imidlertid ud til det Sidste, og det bliver da den af meget stærke Stolper forfærdigede »Kofanger« foran paa Lokomotivet, som afgjør Mellemværendet. Lokomotivførerne paa Pacifikbanen, der jo unægtelig ogsaa have et eget Hverv — thi det er vel overflødigt at fremhæve, at der paa disse Par Tusinde Mile aldrig har været Tale om nogen Banevogter — skulle have en ganske overordentlig Evne til at kunne se, om der er Noget paa Sporet, allerede i lang Afstand og selv i en mørk Nat, hvor det uvante Øje forgjæves vilde anstrenge sig for at se Noget. De uddannes paa samme Maade som Udkigsmændene ombord, og hvem der særlig har Grund til at glæde sig herover, er Køerne paa de befolkede Steder langs Banen.

Den lille Dal langs Wood River var en af dem, som tidligst blev bebyggede i Nebraska, og de første Pionerer havde mangen blodig Kamp med Indianerne, som flere Gange endog drev hele Kolonianlægget bort efter svære Tab paa Liv og Ejendom. Husene bygges endnu som Blokhuse med Skydehuller i Væggene og Græstørv paa Taget, at dette ikke skal blive stukket i Brand.

Ved Kearney ligger nogle Mile fra Stationen et lille Fort af samme Navn, som har gjort god Tjeneste i Indianerkrigene. Den gamle Kjørevej gik forbi det og en lille By i dets Nærhed, som nu imidlertid er i Begreb med at forsvinde, da den væsenlig levede af at besørge Transporten paa den gamle Linie.

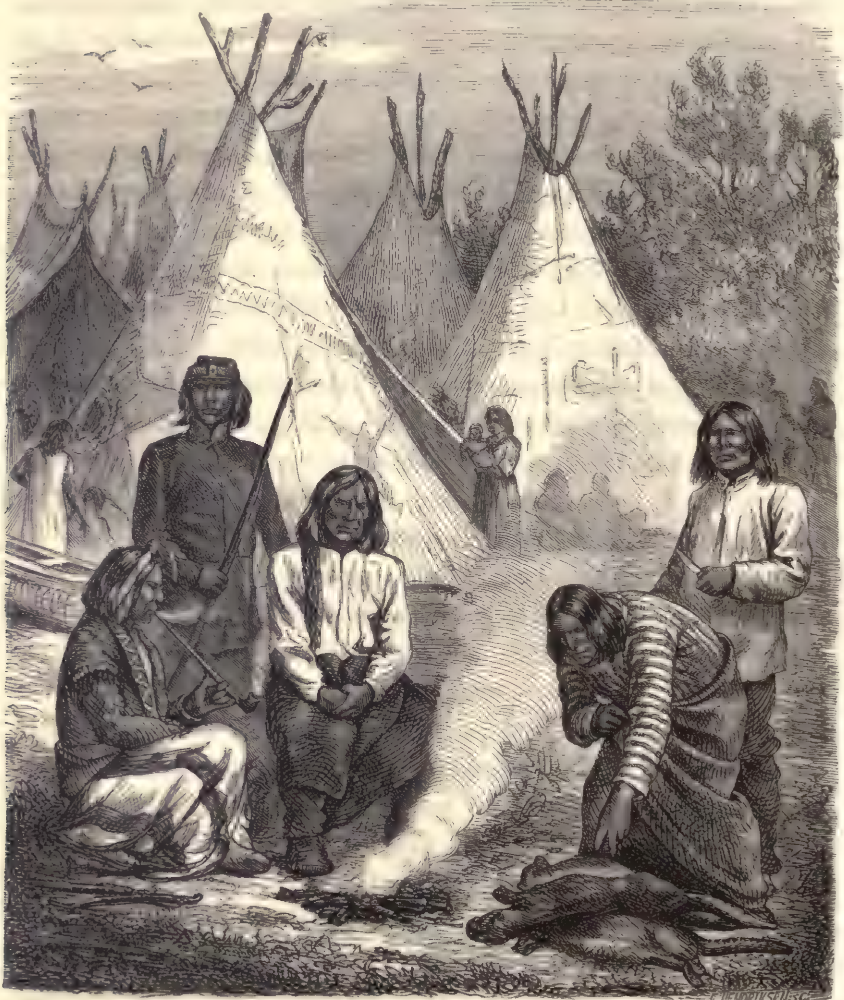
Man er nu i det Strøg, hvor mange af de vildeste Scener foregik under Indianerkampene. Sioux'erne, Cheyennerne og Arapahoerne have her øvet de blodigste Overfald paa Indvandrertogene. Det var deres Skik at finde Skjulesteder mellem Bakkerne, og om Natten angrebe de fredelige Karavaner. Stundom blev de vel slaaede tilbage, men stundom sejrede de, og det kom da til Scener saa oprørende, at man de første Gange, man hører fortælle om dem, ikke kan bevæge sig selv til at tro paa dem.

Indianerspørgsmaalet ser i det Hele taget ganske anderledes ud, naar man færdes ude i »det fjerne Vest«, end naar man læser

Coopers Romaner. Der synes at være en ganske særegen Animositet mellem Amerikanerne og Indianerne; det var ialfald mærkeligt, at der aldrig i de af Rusland kjøbte Besiddelser havde været Tale om Indianerurioligheder, før de kom i Amerikanernes Hænder. Amerikanerne gaa maaske for hurtigt paa og ville have Indianerne altfor hurtigt af Vejen, men det er ogsaa herude umuligt at beholde mindste Sympathi for »den røde Mand«, selv om man kun et Par Maaneder i Forvejen under »the May anniversaries« i New-York har været med til at vedtage de skjønneste Resolutioner om hans ulykkelige og forfulgte Stilling.

Paa alle disse smaa Stationer herude ser man smaa Flokke drive omkring af dette Folk, stundom ser man ogsaa fra Toget ude paa Sletterne en lille Lejr, nogle lurvede Telte eller Hvilesteder som dem, Natmandsfolkene ligge i paa Jyllands Heder. De Folk, der komme frem, ere Lurvetheden, Smudset og Grimheden personificerede. Paa Hjemturen saa Forfatteren ved en af de smaa Præristationer en »Stamme«, som var »paa Krigsstien«; det var en Bande paa nogle og tyve Mand, de vare smurte ind med Zinnober, havde Fjer strittende ud af de aldrig redte Hoveder og vare nogenlunde vel ekviperede. De vare jo ogsaa i Galla, og med deres Bøffelhuder om Skuldrene og Mokkasiner paa Fødderne saa de ret maleriske ud og nogenlunde svarende til de almindelige Forestillinger om Indianere, skjøndt man ogsaa blandt dem kunde opdage et Par Lærredsbenklæder eller et rødt uldent Sengetæppe. Disse Indianere vare imidlertid ogsaa de eneste anstændigt udseende, som vi paa de mange hundrede Mile fik at se. De andre vare saa frastødende pjaltede Skabninger som muligt, navnlig Fruentimmerne. De drev om ved Stationerne, forsøgende paa at tigge eller at slaa en Handel af med de Rejsende; de falbød deres Vaaben, Perlehalsbaand, nu og da et Bøffelskind for overordentlig billige Priser. Amerikanerne indlod sig gjerne med dem, men paa en Maade, der viste den inderligste Afsky og ofte med en i høj Grad raa Spot. Indianerne tog imod alt Muligt med den største Sindsro, fordi der dog gjerne kom et Par Femcentstykker ud af det. Mødte de Spotterne et Stykke fra Stationen, og vare de tilstrækkelig overtallige, vilde de nok tage Revanche i deres

Skalper, men det Samme vilde blive gjort ved den, der havde taget sine egne Klæder af for at give dem til dem.

Indianerne.

Kvækerne, hed det sig altid, kom godt ud af det med Indianerne i de gamle Dage: lad os prøve deres velvillige, overbærende Politik, »Kvækerpolitiken«. Under Grants Præsidentskab er Forsøget blevet

gjort, men uden noget gunstigt Resultat. Der forefaldt nemlig paa Grænserne af Texas den ene Begivenhed efter den anden, som viste, at Indianerne blev ved at være de samme, selv Kvækerpolitikens ivrigste Tilhængere faldt fra, og det gjorde navnlig stærkt Indtryk, at General Sherman, som havde Overkommandoen og havde været en Tilhænger af Fredspolitiken baade officielt og officiøst, erklærede, at den ikke kunde holde Prøven ud.

Kommissærerne indberette, hvorledes Indianerne strax efter at have faaet deres Gaver og Understøttelser udbetalte fra Regeringen undsige denne og vise »ligesaa lidt Taknemlighed som Ulve«. De vestlige Folk gaa endnu langt videre i deres Fordømmelsesdomme over Indianerne og erklære, at de ikke bestaa af Andet end Tyve og Mordere. Ingen Indianer, fortælle de, kan endnu den Dag idag blive gift, naar han ikke har taget en Skalp, og helst en hvid.

Nogle af de vigtigste Indianerhøvdinger fra Vesten vare i Sommeren 1871 i Washington for at forhandle med Regeringen. De stjal Servietter og Haandklæder i alle de Hoteller, hvori de boede, men vægrede sig stolt ved at gaa til Præsident Grant, før han havde været hos dem; hele Forhandlingen var nær strandet derpaa, og det var kun med den største Vanskelighed, at det lykkedes at faa dem bibragt en anden Betragtningsmaade; men hvad Haandklæderne angik, kunde »Spættet Hale« og »Store Bøffel« og de andre røde Herrer aldeles ikke indlade sig paa at give dem tilbage. De vende Proudhons Sætning om, hvad der er stjaalet, er lovlig Ejendom. Indianerne blev færdige i Washington og vendte hjem med Servietter og Traktater. Nu indtraf imidlertid det betegnende Træk, at de betragtedes som mistænkelige i deres Hjemstavn, fordi de ikke vare uforsonlig nok stemte og havde været saa lang Tid blandt de Hvide. De mistede deres Høvdingeskab, og Sioux'erne valgte til Høvding en Mand, som havde erklæret, at han vilde bekrige de Hvide, saalænge han levede.

Et ganske eget Blik faar man imidlertid unægtelig paa Indianerspørgsmaalet, naar man sidder i Pacifiktoget en Aften og hører Folk diskutere Muligheden af at blive overfaldet. I Begyndelsen, inden

Banen endnu var kommen ret i Gang, vare Indianerne temmelig farlige for Anlæget, de overfaldt flere Gange Togene, engang paa en meget uskadelig Maade, idet to Flokke stillede sig op paa Siden af Banen og holdt et langt Toug over denne for at fange det frembrusende Tog, men flere Gange kom det til blodige Sammenstød, ledsagede af de sædvanlige oprørende Grusomheder, ganske saaledes som de endnu i Eftersommeren 1871 berettedes fra Kansas Banen. Siden den Tid holdt de sig imidlertid nogenlunde rolig og indskrænkede sig til nu og da at skalpere en Stationsbetjent. Da Forf. vendte tilbage fra Kalifornien i Midten af Juli, havde imidlertid Sioux'erne paa den mest formelle Maade med alt Tilbehør af Zinnober, Rygen Krigspibe, Dans o. s. v. erklæret Pawneerne Krig, men det hed sig almindelig, at dette kun var et Paaskud, da Angrebet i Virkeligheden skulde gjælde de Hvide. Alle Indianerne vare forsvundne langs Banen og i deres Sted saa man de graa og blaa Uniformer af alle Soldaterne fra Lejren ved Omaha, som nu vare trukne ud langs Linien for at være forberedte paa alle mulige Eventualiteter. Det er hyggeligt at sidde i Mørkningen om et Glas god skotsk Whisky og en Cigar og høre paa Folk fra alle mulige Verdenshjørner, som fortælle deres Eventyr, det er ganske pikant at høre de Indianertog, mange af dem have været med til, men det er mere end pikant, naar man sidder paa Pacifiktoget i Nærheden af Cheyenne, at høre, hvor let det er for de »røde Skurke« at brække Skinnerne op paa en halv Fjerdingvei og saa der indfange os alle, til Trods for alle de Revolvere, som findes i Vadsækkene og Benklædelommerne i hele Toget. Det kan ikke nægtes, at en Aften og en Nat under indianske Forventninger ingenlunde stemmer En til nogen sentimental Betragtning af dette Jagtfolk, men man er dog uden Tvivl selv i en saadan Stemning nærmere ved Sandheden, end naar man drømmer om de ædle og fortræffelige Mohikanere.

Hvorledes Indianerspørgsmaalet vil blive løst, er vanskeligt at sige, hvis det ikke bliver paa den Maade, at Indianerne dø ud. De synes ikke at kunne civiliseres. Man hører enkelte Tilfælde, hvor det har lykkedes at faa Indianerne til at leve som Farmere, men

dette er faa og tarvelige Undtagelser. Man anviser dem nu paa forskjellige Steder Territorier, de saakaldte »Reservationer«. »Fred og Beskyttelse for Indianerne paa Reservationerne, Krig og Udryddelse af dem udenfor disse«, erklærede Sherman; men det erkjendes iøvrigt, at skal det lykkes at afgjøre Sagen, ialfald foreløbig, paa denne Maade, maa det ligefrem forbydes de Hvide at komme ind paa de Egne, som skulle være Indianernes Hjemstavn og Fængsel. Indianeren synes bestemt til at uddø; man kan ikke holde Livet i ham ved at paalægge et Samfund, der har en saa overordentlig Betydning for hele Menneskeslægtens Udvikling som det amerikanske, tvingende Baand. Det har en højere Ret til Jorden end det Folk, der behøver saa umaadelige Strækninger, fordi det ikke kan føre noget ordnet Liv. Men skal Indianeren dø ud, bør man søge at gjøre hans Endeligt saa blidt som muligt, at sige som man kan gjøre det uden at forraade sig selv.

Afsted gaar det over Prærierne. Brady Island er en lille By ɔ: en Klump raa Huse. Dens Navn er taget fra en temmelig stor Ø i Plattefloden. Her ses ligeledes et af de Steder, hvor Indianerne kom i anseligt Tal, og i den første Tid, da Banen var aabnet, stillede ved hvert Togs Ankomst en lille Troppestyrke for at beskytte Personer og Gods mod muligt Overfald. Noget derfra ligger Fort Mac. Pherson, som har en temmelig anselig Garnison af Kavalleri. Naar man har forladt Stationen Mac. Pherson kjører man endnu 13 Mile og kommer saa til det Sted, hvor de to Grene, Nord Platte og Syd Platte, forene sig til den ene Flod, langs hvilken Banelinien er gaaet, næsten siden man forlod Omaha. Banen er ført over Nord Platte paa en meget lang Tømmerværks Bro, som skal have været i en overordentlig mangelfuld Tilstand, da Banen blev aabnet, og som endnu knager paa en højst spændende Maade under Togets Vægt.

Ved Sammenløbet af de to Floder ligger North Platte City. Et Kompagni Infanteri ligger her for at beskytte Broen. I de gyldne Dage, da Banen byggedes, havde denne By et Par Tusinde Ind-

byggere. Den var dengang imidlertid tillige berygtet som et af de værste Samlingspunkter for den Skare af falske Spillere og Kjeltringer af alle mulige Arter, der rykkede frem som Tros efter de store Arbejderkolonner. Her og i den næste større By Julesbourg, der ligeledes sprang op fra et Intet til flere Tusinde Indbyggere, drev disse i en usædvanlig høj Grad deres Uvæsen. En stor Del af Byen var Spillehuse og »Dansehuse« af den værste Slags, og der gik sjeldent nogen Dag, uden at Pakket havde »havt en Mand til Frokost«, som det hed. Endelig tog de ordentligere Folk sig sammen paa disse Steder, Politi, Domstole og Sligt existerede selvfølgelig ikke her, man prøvede sig frem saa smaat, et Par Mænd slog sig sammen saa hist, saa her om at hænge en af de værste »roughs«, og da man saa, at det gik, tog man det mere systematisk, og der dannedes en Aarvaagenheds Komité, som tog Retfærdighedens hurtige Udøvelse i sin Haand. Man gav sig til at hænge, hvem man kunde faa fat paa af de Mænd, som særlig havde gjort Byerne usikre, foranstalte Jagter paa dem i Omegnen, og snart var det nogenlunde renset. Pakket gik længere vestpaa, hvor efterhaanden de samme Scener have gjentaget sig, lige indtil de vare drevne ud i San Francisco og San Sacramento; her kom de imidlertid atter i saa store Mængder, at Borgerne, da Politiet syntes at tage Sagen noget lunkent, begyndte at tale om ogsaa at organisere saadanne Velfærdskomiteer, som havde gjort saa god Nytte i den værste Guldtid.

Indianeroverfald og Kampene mod hvide Kjeltringer, det er de blodige, men noget ensformige Legender, som knytte sig til denne Række af saare sørgelige Byer paa de vidtstrakte Sletter. Det er et helt forunderligt Syn at se saadan en lille Rest af Huse midt ude i Prærierne. De formaa slet ikke at øve nogen Indflydelse og Forvandling paa den. Den gaar lige ind til Husene, ingen Veje fører ud fra dem over den store Slette uden den lange Linie, ad hvilken Toget farer hen.

Efter Skæringspunktet holder Banen sig paa et Stykke langs med Syd Platte indtil Julesbourg, hvor den gaar langt op langs en lille Biflod til Platte. Den samme Vej omtrent tog de gamle Ind-

vandrertog. Ved Julesbourg gik de fra Syd over Platte og fulgte saa samme Dal som Banen op til Cheyenne.

[En Præri-Station.

Den vigtigste Station mellem North-Platte og Cheyenne er Sidney, en lille By paa omtrent 100 Indbyggere med en Garnison af

Infanterister lever en af disse vestlige Mænd, hvis Navn er blevet næsten berømt ved at have gjort noget Enestaaende i den ene eller den anden Retning. Denne Mand har nemlig gjort det længste Ridt ude i Vesten. Han fungerede ved den ridende Post og var i Juni 1860 (den 8de Juni meddeler Rejsebogen med historisk Nøjagtighed) i Midway paa Plattes sydlige Bred, da der ankom en meget vigtig Depesche fra Regeringen til Stillehavs Kysten. Han satte sig paa sin Hest og red strax afsted til Julesbourg, en Afstand af 140 Mile. Da han ankom dertil, modtog man just en anden Depesche af lignende Vigtighed fra Stillehavs Kysten til Regeringen. Han hvilede syv Minuter, spiste ikke engang og satte saa afsted til Midway. Han fuldendte Tur og Retur, 280 Mile, i 14 Timer 46 Minuter. Den Depesche, han hjalp til at besørge vesterpaa, naaede Sacramento fra St. Joseph i Missouri i 8 Dage, 9 Timer og 45 Minuter, hvilket kun er et Par Dage mere, end om den var gaaet med Pacifiktoget.

Atter lange Strækninger af Øde og Ensomhed. Man lade sig ikke forlede af den lange Række Stationer paa Timetabellen til at tro, at man kjører afsted gjennem en beboet Egn. Der er øde fem Minuter efter, at man har forladt en Station, saa øde, som om man var de første Mennesker, som saa denne Egn. Et godt Bevis paa, hvilken forunderlig Jernbanelinie det er, man kjører paa, er, at man passerer lige midt igjennem flere af Prærihundenes underlige Byer. Ligesaa lidt som Antiloperne have de endnu anset det for nødvendigt at flytte bort.

Paa begge Sider af Banelinien ser man disse Tuer, undertiden i en stor Udstrækning. »Den store Prærihunde By«, som ligger mellem Stationen Sidney og Antelope, indtager et Fladerum af flere hundrede Acres paa begge Sider af Banen. Naar et Tog kommer, ile de smaa forsigtige Dyr hjemad fra alle Kanter, sætte sig paa Bagbenene oppe paa Tuerne og se nysgjerrigt efter det, indtil det kommer lige forbi, saa slaa de i Almindelighed en Kulbytte ned i Hulen, kun de dristigste blive siddende som vel dresserede smaa Hunde. I deres Huler skulle disse meget fredsommelige smaa Dyr ofte have nogle underlige Gjæster, Ugler og Klapperslanger.

De Sidste kunne de ialfald takke for, at man kun med megen Forsigtighed nærmer sig til Hulerne.

Prærihundene, som ere en Art Gnavere, leve af Græs og Rødder; skjøndt de ere fede og skulle have fint Kjød, er der dog ikke Mange, som spiser dem, det er ligesom om Hundenavnet var dem til Beskyttelse. Ulvene ere slemme efter dem, de kunne ofte ses luske omkring Byerne, men sjeldent med noget Udbytte, thi som bekjendt have disse Dyr organiseret en hel Vagttjeneste, som røgter sit Kald med stor Samvittighedsfuldhed.

Ved Stationen Antelope kommer man ind paa en Strækning, som skal være noget Enestaaende, hvad Græsning angaar. Som alt Navnet antyder, findes her en Rigdom af Antiloper, som lokkes af det ejendommelige fine Græs. Desuden findes her store Hjorde af Kvæg. Gamle Trækoxer, som have tilbagelagt i deres Liv tusind Mile foran Fragtvognen, sendes herud om Vinteren og ere saa den næste Sommer i Stand til at levere det bedste og fedeste Kjød til Slagterne. Dette Græsningsstykke skal strække sig omtrent 700 Mile fra Nord til Syd og har en Bredde af 200 Mile.

Her findes ogsaa Vand i tilstrækkelig Mængde, selv naar Sommeren er tør. Klimaet er iøvrigt meget tørt. Den Sne, der falder om Vinteren, skal af denne Grund være ganske uskadelig for Kvæget; den bliver ikke hængende paa dem, smelter og gjennemisner dem, men er saa tør, at den falder af Haarene. Omkostningerne ved at lade Kvæg græsse her beløbe sig kun til, hvad det koster at lønne Hyrderne, og Mange have alt tjent store Formuer ved at drive Kvæg til Fedning herude. I det Hele taget menes det, at disse Strækninger ville faa umaadelig Betydning for Kvæg- og Faareavl, nemlig naar Jernbaneforbindelsen bliver saa let, at man uden for stor Bekostning kan sende Dyrene østerpaa.

Man nærmer sig nu stærkt til Klippebjergene; er Vejret klart, kunne de ses, alt før man kommer til Cheyenne, som en mørk Skystribe ude i Horisonten. Intet bebuder imidlertid ellers, at man gaar

Et Tog af Indvandrere holde Hvil.

stærkt opad, Stigningen er overordentlig jævn, Landskabet er væsentlig det samme, kun bliver Alt efterhaanden mere og mere øde og stenet, og smaa Kaktusser træde hyppigt i Græssets Sted.

Afblegede Skeletter af Heste, Oxer og Muldyr vise hist og her, at man er i Nærheden af Udvandrervejen. Stundom ser man ogsaa en lille Karavane af »Præriskonnerter« drage hen over Sletterne; det er for det Meste Mormontog, man saaledes møder. Mændene gaa ved Siden med Stokke i Hænderne eller ride Fod for Fod. Langsomt, langsomt gaar Toget afsted over de umaadelige Sletter, enkelte Grupper standse og holde Hvil; fra det hurtige Tog sendes dem en flygtig Hilsen med en Hat eller et viftende Tørklæde.

Der standses en halv Time i Cheyenne for at holde Maaltid. Man er nu alt 6000 Fod over Havfladen. Byen, som er opkaldt efter en Indianerstamme, ligger paa en aaben Slette. Det er en af de Byer, som ere skabte af Jernbanen. I Juli 1867 var der ét Hus, nu har den 3000 Indbyggere, og den har havt 6000. Den skal have et ret livligt Forretningsrøre og virkelige Fremtidsudsigter. Der udkommer et Par Blade i den. Mærkelige Blade var det, lutter Avertissementer og lokale Nyheder. Verden syntes for dem at stoppe ved Omaha, Noget, der er højst mærkeligt i Amerika. Skjøndt det var i den bevægede Sommer 1871, var der ikke en Linie, ikke en gammel Nyhed blot fra et mere østligt Blad om Forhold og Begivenheder i Europa.

Man gaar nu paa Cheyennes Gader uden at risikere at opfange en forvildet Revolverkugle fra Danse- og Spillehusene. Der er baade Skoler og Kirker, skjøndt det først var den 10de August 1867, at Byen valgte sin første Mayor, og den to Aar efter næsten afbrændte. Byens vigtigste Produkter ere ifølge Rejsebogen Sadler og Mos-Agater. De sidste smukke Stene findes i temmelig stort Antal i Wyoming Territoriet, hvor vi nu befinde os, og paa Stationerne ser man Passagererne benytte Lejligheden til under de faa Minuters Ophold at anstille ivrige Forskninger mellem Skinnerne efter et eller andet pragtfuldt Stykke.

I Cheyennes Omegn skal der findes rige Miner, som maaske ville give Byen stor Betydning, men hvad der i ethvert Tilfælde vil faa

overordentlig Meget at sige for den, er, at den ogsaa er Endepunkt for Kansas-Denver-Pacifikbanen. Denver ligger omtrent hundrede Mile sydlig for Cheyenne i Kolorado.

Kansas-Pacifikbanen var færdig midt i August 1870, og en Maanedstid tidligere var Stykket Cheyenne-Denver færdigt. Mange foretrække at begynde Pacifikturen ad denne sydligere Rute for at nyde de Naturskjønheder, den frembyder. Paa denne Linie skulle ogsaa Bøflerne endnu være at se i temmelig stort Antal.

Ved Cheyenne ere vi næsten umærkelig komne i en Højde af over 6000 Fod. Luften er overordentlig behagelig og saa klar, at man ser de fjerne Bjerges Konturer i klare og skarpe Linier; men endnu mærker man ikke noget til Kulden, skjøndt det ikke vilde være forbausende, om der her faldt lidt Sne.

Vi ere nu 514 Mile fra Omaha, og Halvdelen af Vejen til Ogden er tilbagelagt. Fra Cheyenne af begynder Landskabet temmelig hurtigt at skifte Karakter. De store udstrakte Højsletter, som have afløst de egentlige Prærier, høre op, Bjerge træde i Sletternes Sted. Vi nærme os hurtigt Klippebjergenes brede, nøgne Masser, snart jevne Klippeflader, snart afvexlende, uregelmæssige Former. Hist og her ser man i Bjergene Skovstrækninger, langs Banen staar enkelte Steder noget tyndt Krat. Inde i de fjernere Skove brændte det paa forskjellige Steder, der havde ogsaa for nylig været Ild i Kratskovene ved Banen, og styrtede Træstammer laa endnu hen i rødglødende Forkulning. Højere og højere gaar det gjennem disse øde Fjeldegne, Sneen ligger alt nu ikke saa tyndt paa adskillige Steder, og Bjergene længere borte ere hvidplettede overalt paa Ryg og Kam. Langs Banen staar næsten uafbrudt snart Volde af sammendyngede Stene, snart Forhugninger af Bjælker, snart underlige Plankeværkskonstruktioner; det er Skjærme, som skulle fange den fygende Sne i den lange Vinter. Det var et af de betænkeligste Punkter ved Pacifikbanens Anlæg, at man i disse ganske ukjendte Egne ikke havde nogensomhelst Forestilling om, hvilke Hindringer Sneen vilde

lægge i Vejen for Banens Drift, og skjøndt disse have vist sig langt mindre, end de Fleste ventede, maa man dog anvende umaadelige Summer paa saa vidt muligt at neutralisere Virkningerne af Snefog. I Kalifornien er der bygget milelange Skure over Banen, hvor den gaar under Bjergene; her, hvor den ligger frit, gjælder det om at hindre Sneen fra at fyge altfor tæt sammen over den.

I de sorte Bjerge.

Saaledes nærme vi os den vidt bekjendte Station Sherman, beliggende c. 9000 Fod over Havet, ikke blot paa langt nær den højeste Jernbanestation i Verden, men ogsaa et af de højeste Steder paa Jordkloden, som til Stadighed ere beboede. Kun et Par smaa Minebyer i Kolorado og Nevada ere ligesaa høje eller lidt højere. Landskabet vilde imidlertid slet ikke svare til de Forestillinger, man gjorde sig, naar man hørte om den Bane, der skulde gaa over

Klippebjergenes Top; her er Intet, som minder om de maleriske, kun halvt saa høje Overgange over Alperne; naar man vilde glemme den fjernere Ramme af de snedækte Toppe, kunde man til Nød sammenligne det med selve Plateauet oppe paa St. Gotthard. Men her er ingen majestætiske, sneklædte, tavse Bjergtoppe, ingen sønderrevne Afgrunde, ingen dybe Kløfter med tordnende Bjergstrømme. At lægge Banen over Klippebjergenes jevnt stigende, flade Rygge var et Foretagende saa let, som man aldrig havde forestillet sig det. Den stærkeste Stigning angives af Schlagintweit til 90 Fod paa en engelsk Mil ɔ: 1: 59, medens man paa den østerrigske Brennerbane har 130 Fod paa 1 engelsk Mil eller 1: 40.

Da Toget holder ved Stationen i »de sorte Bjerge«, ser man midt i en øde, sørgelig Egn en lille Samling af Træhuse. Det er Sherman. Der gjøres et længere Holdt, for at man kan se sig lidt om, skjøndt det Hele i Grunden er set strax, hvis man ikke vil tilbringe længere Tid paa dette Sted med dets forunderlige melankolske Storhed.

Nogle Smaadrenge sælge smukke Mineralier fra Egnen for et Par Cents, men vi ere ikke paa Rigi-Kulm, og de Fleste finde det uendelig komisk, at et Par Stykker af os give Penge ud for en Erindring fra Sherman Station. Nogle vældige Gevirer af Hjorte laa henslængte lige ved Skinnerne, rene Pragtstykker; Ingen brød sig om dem, de laa paa samme Sted, da vi en Maaned efter atter passerede Sherman. Smaa Blomster stod temmelig talrig i Græsset, men intet Træ, ingen Busk var til at se i Egnen. Temperaturen var naturligvis meget kølig.

Temperaturforholdene ere iøvrigt i Forhold til Højden anderledes, end man kunde have ventet. Saavidt Erfaringen endnu gaar, faldt Thermometret ikke under ÷ 10° Fahr. og gik ikke over 80° Fahr.

Schlagintweit gjør i Anledning af Sherman Station den slaaende Bemærkning, at i Europa og Asien ere de høieste til Stadighed beboede Punkter Klostre, nemlig Bernhardshospitiet i Alperne 8,114 Fod højt og Buddhist Klostret Hanle i Thibet 15,117 Fod

højt; i Amerika er det derimod Bjergværker, Jernbane- og Telegrafstationer.

Kort Tid efter, at man har forladt Sherman, passerer man et af de i en særlig Grad spændende Anlæg paa Banen, en Tømmerværks Bro, som 650 Fod lang og 126 Fod høj fører over en Dal med en lille Flod; det er den vidt berygtede Dale Creek Bridge. Egnen er bestandig en vild Højslette, Klipper stikke frem allevegne. De have de forunderligste Former, Skandser, Taarne, hele Kasteller, Landskabet ser undertiden ud som et uddød Kæmpefolks forladte Hjemstavn.

Der aabner sig Udsigt over mere udstrakte Sletter, efterhaanden som man nærmer sig til Laramie. Vegetationen er sparsom, bestaaende hovedsagelig af tyndt Bøffelgræs, thi Jordbunden indeholder allerede paa enkelte Steder ikke saa lidt Alkali. Paa disse Sletter ligger Laramie By, en af de mest bekjendte af det fjerne Vestens unge Byer. Jernbanen var fuldendt her ud til i Juni 1868. Kompagniet opførte her et godt Hotel, som er et af de bedste paa hele Linien. Togene standse her en halv Time, det er nemlig den næste Spisestation efter Cheyenne.

Laramie bestaar naturligvis af Træhuse, som ere stillede op efter en Plan, der viser, at man som sædvanlig har lagt Byen ud med mere Hensyn til dens Fremtid end dens Nutid; den har flere Kirker, Skoler og en daglig udkommende Avis, som ikke staar synderlig over Dagspressen i Cheyenne. Iøvrigt bør man ikke heraf slutte, at Intelligensen i Laramie staar paa et lavt Trin. Tvertimod, den er bekjendt over hele Unionen som en høist uhildet og fremadskridende Stad. Det var her, at Kvinderne først kom til at sidde i Juryen og ved deres energiske Optræden hjalp Byens Moral paa Fode.

I vort Tog befandt sig de to industrielle Reformatorer Mrs. Caddy Stanton og Miss Susan B. Anthony, som vare paa et Tog vesterpaa for i Utah og Kalifornien at holde mod en Entré af en halv Dollar det begejstrede Foredrag om Kvindens Frigjørelse, som de havde holdt med saa meget Udbytte i de store østlige Byer. Efterretningen

om disse to store Aanders Ankomst var ilet i Forveien til Laramie, og ved Togets Ankomst ventede en Deputation af ledende Kvinder i Byen paa de to Berømtheder. De blev hurtigt fundne ud, og medens vi Andre gik ind i Restaurationssalen, begyndte en Velkomst-Ceremoni med gjensidige Beundringstaler og andet Tilbehør. Da vi kom ud derfra, var man endnu ikke kommen videre end til Mrs. Stantons Replik. Nogle af Herrerne, som havde særlig Aversion mod Mrs. Stanton, lod sig ikke nøje med den Tilfredsstillelse, det maatte være, at hun blev nødt til at ofre sin Middagsmad for Æren, skjøndt dette Offer at dømme efter den Ulveappetit, som hun og især Miss Anthony altid vare i Besiddelse af, ikke var ringe, men de stillede sig op i Togets Vinduer og lod det regne med amerikanske Vittigheder over Laramie og dens fremragende Kvinder, en unægtelig mindre kavallermæssig Opførsel, over hvilken Miss Anthony tog den skumleste Hævn ved Bitterheder over det afskylige Kjøn. Ikke alle Laramies kvindelige Indvaanere hørte dog til de ialfald i Retning af dømmende og lovgivende Myndighed emanciperede, og nogle konservative yngre Damer foretrak en lille »Flirtation« paa fem Minuter med nogle af de yngre rejsende Herrer, hvilket de lige ud erklærede var noget for dem langt Interessantere end at høre Mrs. Stantons Formaninger om at frelse Amerika.

Paa Sletterne omkring Laramie findes et betydeligt Antal Kvæg, og Fedekvæg og kvindelige Juryer synes at skulle blive denne Byes Hovedfrembringelser. At man i Omegnen begynder at finde rige Miner er en Selvfølge, det gjentager sig ved alle disse Steder herude.

Naar man er kommen vestligere end Laramie, ser man næsten kun Kinesere arbeide paa Jernbanen. En Armè af henved 5000 Mand er stadigt beskæftiget med at udbedre Vejen, med at sikre de vist i Begyndelsen overordentlig sjusket udførte Tømmerbroer og Dæmninger og med at udføre andre Arbejder, som stadigt kunne gjøres i høj Grad nødvendige. De forskjellige storartede Murarbejder, som man oftere har læst om som værende allerede traadte i Stedet for de knagende Sprinkelværk over Floderne og Kløfterne kan man rigtignok ikke se noget til, men det kan ikke nægtes, at der stadig gjøres meget for

at forbedre Anlægets Sikkerhed. Pacifikbanen er i den Retning neppe særlig farlig af en amerikansk Bane at være. Det er meget spændende at se ned fra Platformene paa Vognene, naar man kjører over Dale Creek, se ned paa de skarpe, sønderrevne Klipper og den lille Flod i Dalen, men har man været noget omkring i Amerika, har man passeret Steder, der uden Tvivl vare langt farligere. Jeg har i Wisconsin ved Racine kjørt to Gange over et Tømmerstillads, som førte over en Dal, og som alt for 16 Aar siden blev anset for at være usikkert, men som uden Tvivl vil faa Lov til at staa, til det falder ned med et Tog, og dog tilhørte denne Bro et overordentlig velstaaende Baneselselskab.

Ved Carbon Station ligge nogle af de Kulminer, som Kompagniet har været saa heldigt at finde paa sit Land. To Kul Aarer ere blevne aabnede, som i Gjennemsnit have en Tykkelse af ni Fod hver, og der tages omtrent 200 Tons om Dagen; 300 Mand arbejde i disse Miner.

Percy Station er opkaldt efter en Oberst Percy, som der blev dræbt af Indianerne, medens Banen var under Bygning, Han blev overrasket af en Trop af Krigere, men fik Tid til at trække sig tilbage til et Blokhus. Her forsvarede han sig i tre samfulde Dage mod sine dyrisk haardnakkede Fjender og fik lykkelig flere af disse dræbte. Endelig lykkedes det dem at stikke Huset i Brand; da Taget styrtede ned, sprang Obersten ud og blev lykkeligvis strax dødelig saaret, da han ellers ikke vilde have undgaaet de utrolige Pinsler, under hvilke adskillige af de hvide Fanger fra Pacifikbanens første Tid maatte bukke under.

Øde Klippesletter og løjerlig formede Klipper vexle med Ørkenstrækninger, hvor Alkali'en atter fremtræder. Vandet i Floderne og de smaa Søer er udrikkeligt baade for Mennesker og Dyr.

Man nærmer sig nu Grændsen af Utah og kommer i en Egn, til hvilken der knytter sig Erindring om tidligere Sammenstød med Mormonerne.

I Fort Bridgers laa i November 1857 en temmelig anselig

Troppestyrke, tre Infanteregimenter, et Regiment Kavalleri og fire Batterier, som Præsident Buchanan havde sendt under Anførsel af General Johnson for at betvinge Mormonerne.

De ventede paa deres Provianttog paa 160 Vogne, som var noget bagefter, da det var blevet forsinket ved tyk Sne. Vogntoget blev imidlertid overrasket af en Afdeling Mormoner under Anførsel af Orson Pratt, som dengang var General for Mormonernes Legion, og Wells, den nuværende Generalissimus. De omringede Trosset en mørk Nat, og Alle nødtes til at overgive sig. Mormonerne tog alle Vaaben og Udrustningsgjenstande fra dem, gav dem en Smule Proviant og omtrent fem Kvæghøveder til hver Mand og befalede dem saa at gaa tilbage igjen. De havde en Strækning af omtrent 1000 Mile at tilbagelægge, inden de atter naade beboede Steder, Provianten var aldeles utilstrækkelig, og til at forsvare sig mod Indianerne og til at skaffe sig Vildt, naar Forraadet slap op, vilde Mormonerne ikke lade dem beholde andre Vaaben end deres Lommeknive. Denne hjerteløse Haardhed havde da ogsaa til Følge, at af 230 Mand naade kun 8 i Juni Maaned næste Aar det beboede Østen.

Udeblivelsen af Provianttoget voldte den største Bekymring i Lejren, hvis Besætning alt i Forvejen havde havt alt muligt Uheld og mistet næsten alt det Kvæg, den førte med sig. Man vidste, at før næste Foraar kunde man ikke vente anden Forsyning. Sneen laa i disse Egne sex til syv Fod dybt, og næsten alt Vildtet var forsvundet. Soldaterne blev satte paa halv Ration og fra Marts Maaned paa kvart. En af de højere Officerer havde nogle Sække Mel i sit Telt, som han havde kjøbt til en Pris af 3 Dollars Guld pr. Pd. De blev ham frastjaalne en Nat, og den næste Dag foretog han Undersøgelse i Lejren efter det stjaalne Gods. Hvad han imidlertid saa paa denne Inspektion af Nød og Elendighed, var saa meget, at han gav sig til at græde over sine Soldater i Stedet for at lede efter sit Mel og lod det blive, hvor det var. Naar der skulde hentes Brændsel, maatte Soldaterne spænde sig selv for de Vogne, som kjørte ud derefter. Saaledes gik Vinteren.

Tidlig i Foraaret brød en Del af Styrken op til Saltsøstaden, Resten holdt ud i Lejren, som man byggede om, da Egnen blev mere fremkommelig. Hele Foraaret og Sommeren, til den 23de September 1858 holdt Styrken sig her, skuffende Mormonernes Haab om, at de Alle skulde omkomme af Mangel og Nød, saa indtraf nemlig den første nye Forsending af Proviant østerfra. Man forstaar, at de Forenede Stater saa længe saa igjennem Fingre med Mormonerne, naar man ser, hvilke Vanskeligheder det var forbundet med at bekrige dem.

Paa sin Vej gaar Banen forbi adskillige øde Byer; en saadan ligger ikke mange Mile fra Bridgers, det er Bear River City, en By, der som de andre blev til og forsvandt under Jernbanens Bygning. Den var imidlertid engang dog saa vidt, at den havde sin Avis. Den er bekjendt for de særlige Vanskeligheder, den havde med den Sværm af *Roughs*, der som tidligere omtalt ledsagede Banen, men bestandigt dreves videre vesterpaa. Da Banderne vare komne herud, svore de, at man ikke skulde drive dem videre, men at de vilde slaas til sidste Mand for at holde Stillingen her. Da de mærkede, at man begyndte at rejse sig imod dem og Byens Blad ivrigt tilskyndede til at behandle dem paa samme Maade, som man havde gjort østerpaa, organiserede de sig, trak sig sammen paa Højene udenfor Byen og lagde her Planen til et formeligt Angreb paa denne. Nogle af de Dristigste blev i Byen, men med dem blev der strax gjort kort Proces, og de blev hængte hver i sit Træ. Nu bestemte man at gjøre Alvor af Angrebet, og en Dag rykkede en Styrke paa ikke mindre end 300 vel bevæbnede Banditer løs paa Byen. De begyndte med at ødelægge Avisens Trykkeri, afbrændte Fængslet, befriede en af deres Staldbrødre, som sad der, og beredte sig derpaa til en systematisk Plyndring. De rykkede op ad Hovedgaden og angreb her et af Byens vigtigste Udsalg; en Del af Byens ordentlige Borgere havde imidlertid forskandset sig her, og en velrettet Salve fra deres Henry Rifler, som strakte femten af Banden ned, modtog dem. Der begyndte at komme Uorden i Røvernes Rækker, og da Riflerne igjen begyndte at knalde, brødes Rækkerne ganske, og i

vild Flugt ilede de ud af Byen, forfulgte af Borgerne, som ikke udgjorde stort mere end en Tiendedel af deres eget Antal; men Bear River City havde nu Fred, saalænge den var beboet.

Man kan ikke undre sig over, at disse vestlige Mænd, som man ser herude, synes at tilhøre en anden Slægt end os Andre. De have næsten Alle oplevet en Periode af den tidlige Middelalder herude, inden vort Aarhundrede naaede dem. Naar man sidder en Aftenstund paa den bageste Platform i Toget og ser det umaadelige Landskab, som vi et Øjeblik have givet et forbifarende Glimt af Oplivelse, atter bag ved os stivne i sin umaadelige Ensomhed, og naar man hører disse Mænd med de rolige, bestemte Ansigter fortælle lidt om, hvad de have oplevet herude blot for faa Aar siden, forekommer det En, som om man selv aldrig havde oplevet Noget.

Banen gaar over Bear River paa en af de sædvanlige Træbroer, 600 Fod lang, men ikke saa høj som den over Dale Creek. Bear River er berømt for sine Foreller og skal tillige være Opholdssted for adskillige Uhyrer, som ynde dens klare Vande i de maleriske, ofte næsten utilgængelige Klippeegne, gjennem hvilke den bryder. Ikke blot Indianerne, men ogsaa de gamle Settlere have set disse forunderlige Søslanger og andre gaadefulde Dyr. Lignende Sagn befolke andre Vande i denne Egn. Der er en lille Indsø, paa hvis Flade endnu ingen Baad har flydt, fordi man ikke tør fortørne en gammel Bøffeltyr, som opholder sig paa Bunden, men stundom viser sit vældige Hoved over Vandet. Indianerne ynde ikke engang at komme i Søens Nærhed. En Vinter, da den var lagt til, vovede de sig dog ud paa Isen og huggede et Hul i den for at fange af dens Fiskerigdomme, men neppe havde de begyndt, før de hørte Bøffelen lige under sig, og i vild Hast flygtede de til Bredden, ladende alle deres Vaaben og Redskaber i Stikken.

Omtrent ved Bear River ere vi komne ind i Utah. Landet frembyder et endnu mere melankolsk og vildt Skue, end Wyoming var, siden vi kom op til Klippebjergene. I det Fjerne ses sneklædte

Bjergtoppe, mellem dem og os øde og vilde Sletter og lavere Klippepartier.

Fra Sletterne ved Laramie omtrent til den lille Station Wahsatch i Utah har Banen tilbagelagt en Strækning af henved 300 Mile gjennem en Egn, der har været paa faa Undtagelser nær en virkelig Fjeldørken, hvor næsten overalt ikke blot Træer og Græs, men ogsaa fersk Vand mangler, og Navnet »den store amerikanske Ørken«, som tidligere tillagdes hele Egnen Vest for Missouri, er her ganske paa sin Plads. Mange Steder har man alt faaet en Forsmag paa den drøje Tour, der venter En, naar man Vest for Ogden skal gjennem Alkalisletterne. Allerede nu optræde disse i større Omfang, store Sletter hvidplettede som af Sne strække sig paa Siderne af Banen, paa et enkelt Sted gaar denne paa en Strækning af c. 50 Mile gjennem en saadan Egn.

Wahsatch er en ubetydelig Station, som kun udmærker sig ved at have et særlig daarligt Rygte. Det fortælles om den, at der var en Tid, da der paa Kirkegaarden var fire og tyve Grave, af hvilke kun en indeholdt en Person, som var død en naturlig Død, og det var et offentligt Fruentimmer, som havde taget Livet af sig selv. De Andre vare alle »døde i deres Støvler«.

Kort Tid efter, at man har passeret denne Station, begynder den mest maleriske Del af Turen paa Union Pacific, idet Banen her gaar gjennem Echo Canyon og Weber Canyon.*)

Man kommer ind i Echo Canyon ved Castle Rock. Den røde Sandsten, som man ser overalt her, knejser i imponerende Mure op langs den højre Side af Banen som kyklopiske Mure. Disse forsvinde atter for at give Plads for de uregelmæssigste og vildeste Formationer, som taarne sig saa højt, at man inde fra Vognene i det ubetydelige lille Tog, der rasler afsted som en lille næsvis Orm langs

*) Ordet Canyon, som anvendes herude i Vesten, skal være af spansk Herkomst. Det er Betegnelsen for disse dybe Spaltninger i Jordbunden, hvor Siderne danne Vægge af henved 2 til 6000 Fods Højde, os som forekomme hyppigt i Kolorado, Utah, Nevada og Kalifornien.

Klippernes Fødder, ofte har vanskeligt ved at se Toppen. Man maa ud paa Platformene for at beundre disse Klippeegne.

I Weber Canyon.

Ved Begyndelsen af Echo passerer man den længste Tunnel paa Vejen, 770 Fod lang. Man nærmer sig den paa to Tømmerværks

Broer, af hvilke den ene er 230 Fod lang og 30 Fod høj, den anden 450 Fod lang og 75 Fod høj.

Et Stykke nedenfor Castle Rock ser man en Udgave af Djævlebroen paa Gotthardsvejen, men det er Naturen selv, som har dannet den. Udsigten til Højre er ellers næsten bestandig lukket af vældige Mure, kransede med Taarne, Spir, Kupler, stundom søjlesmykkede eller visende Indgange til dunkle Grotter; Sandsten, Granit og Blandinger af begge og rødt Ler er Materialierne i disse Kæmpebygninger, som synes hvert Øjeblik at kunne vælte et lille Taarn ned i Svælget og begrave os. Undertiden aabne sig dog Kløftens Vægge, og man ser meget smukke Bjergegne med Træer op ad Bjergene. Den lille Echo Flod i Bunden af Kløften passeres 31 Gange paa 26 Mile, saa kroget er Vejen her.

Nogle Mile nedenfor det Sted, hvor de hængende Klipper danne deres Bro, kan man i en Højde af henved Tusinde Fod over Banen se de Forskansninger, som Mormonerne oprejste i 1857 mod General Johnsons tidligere nævnte Armékorps. De bestaa i massive Klippeblokke, som ere bragte hen til Randene af de bratte Skraaninger for at de kunde styrtes ned over Soldaterne, naar de trængte igjennem her.

Her i Echo Canyon forefaldt, da Banen var under Bygning, en Hændelse saa spændende som nogen af dem, der oplive den »moderne Ungdoms« Fantasi i Skildringer af Politihistorier og Tigerjagter og Lokomotiv- og Dampskibs-Ulykker. Et Tog bestaaende af en lang Række aabne Vogne med Sveller og Skinner og andre Materialier passerede i rask Fart ned ad den Skraaning, som Banen har til Echo By. Toget var kommet nogle Mile ned i Kløften, da det skiltes ad paa et Sted, hvor Stigningen endnu kun var ringe. Man opdagede imidlertid ikke, at nogle af de bageste Vogne havde skilt sig fra, før Toget med Lokomotivet var kommet en halv Mil længere frem, hvor det gik stærkt nedad. Da først opdagede Lokomotivføreren og Arbeidsfolkene paa samme Tid, at Adskillelsen var sket, og at de tilbageblevne Vogne kom nedad imod dem i fuld Fart.

Toget kunde ikke stoppe for at tage dem op, de gik med en saadan Fart, at et frygteligt Sammenstød vilde være blevet den uundgaaelige Følge. Paa de adskilte Vogne var der et Par tyske Arbejdere. Der var Bremseapparater, og de kunde stoppe selv, Lokomotivet gav den ene Gang efter den anden med Damppiben Bremsesignalet, men Folkene laa og sov, og den vante Lyd vækkede dem ikke; de havde selv ikke nogen Anelse om, hvad der foregik.

Afsted maatte det da gaa fra de forfølgende Vogne, saa hurtig det paa nogen Maade gik an, thi det gik over Broer, omkring skarpe Kurver med det lange Tog, langs de stejle Afgrunde, men ikke mindre hurtigt kom i stigende Fart det forfølgende Tog, der ikke tog noget Forsigtighedshensyn, og jo stærkere Stigningen blev nærmere Stationen, desto hurtigere rendte det ind paa dem. Lokomotivet hylede og jamrede for at vække de Sovende, men det var forgjæves. Alarmsignalet begyndte at lyde, saasnart der var nogen Mulighed for, at det kunde vække Stationens Opmærksomhed. Afsted fløj de to Togstumper i rivende Fart, Sammenstødet syntes uundgaaeligt, som sidste Redningsmiddel beordrede Lokomotivføreren Folkene paa sit Tog at kaste Sveller ned paa Skinnerne for derved muligvis at bringe de forfølgende Vogne ud af Sporet, de to Mænd maatte da offres for at undgaa Ulykken. Man væltede Svellerne ned fra den bageste Vogn, men ingen vilde blive liggende tvers for Lokomotivet; nu var man ganske nær Stationen, »klar ved Sporskiftet« signaliserede Lokomotivpiben; havde det første Tog det andet bag sig i en Afstand, der blot var større end dets egen Længde, naar det kom ind paa Sporskiftet, kunde Sammenstødet ved en øjeblikkelig Drejning af dette endnu forhindres og det bagerste Tog sendes over mod Klippevæggen. Men den halve Mil, der en Tid havde været imellem de to Tog, var nu bleven saa formindsket, at det var tvivlsomt, om ikke Sammenstødet maatte ske, før dette sidste Redningsmiddel kunde benyttes. Paa Stationen, hvorfra man paa en Krumning af Banen endnu ikke kunde se Toget, vare alle Mand paa deres Post, Lokomotivets Signaler vare hørte, om man end ikke forstod Grunden til dem. Frem bruste Lokomotivet fra Krumningen ned mod

Stationen, de løse Vogne svingede ligeledes om, næsten alle Sveller paa det første Tog vare kastede af, lige i Svinget var en bleven liggende saaledes over Skinnerne, at de fire Vogne kom ud af Sporet og væltede ned ad den femten Fod høje Dæmning. Faren var forbi. »Brems« signaliserede øjeblikkelig Lokomotivføreren, som havde taget det Hele med sand Yankee Ro, og et Par Minuter efter holdt Toget rolig paa Stationen. Man skyndte sig nu afsted til de styrtede Vogne og de to ulykkelige Tyskere. Da man kom til Stedet, sad disse i Sandet og saa med forundrede Miner, men iøvrigt i bedste Velgaaende paa Scenen omkring sig. De vare ikke vaagnede op af deres dybe Søvn, før de væltedes ud i den bløde Jordbund. De væltede og brækkede Vogne viste dem vel, at der var Noget i Vejen, men hvad dette var, og hvor de vare henne i Verden, havde de ingen Anelse om, og de havde alt faaet deres Piber frem for at oppebie det Videre, da Folk kom for at hente deres lemlæstede Legemer. Saaledes endte denne Jagt paa Jernbane, der endnu venter paa sin Indlemmelse i et Arkiv for spændende Tildragelser med en lykkelig Udgang.

Forbi »Prædikestolen«, en af de mange forunderlige røde Klipper, gaar Banen i en ret Vinkel, i hvis Hjørne Echo By ligger, om langs Weber Floden og ind i Weber Canyon. Skummende og larmende flyder Floden her paa en Strækning af omtrent 40 Mile i den dybe Kløft mellem de bratte og brudte Klipper. Her ser man et Sted et ensomt, smukt, højt Fyrretræ, det eneste ordentlige Træ paa mange, mange Mile; det er »Tusind-Mile-Træet«, en Milepæl, for hvor langt vi nu ere komne fra Omaha. Længe endnu, før de dristige Mormoner først trængte frem gjennem disse ubetraadte Kløfter for at finde deres forjættede Land, har det staaet her, og har en Dryade villet fæste Bo i denne vilde Egn, har hun neppe anet, hvilken mærkelig Milepæl hendes Træ skulde blive, eller aner, hvad det endnu kan faa at se. Nær »Tusind-Mile-Træet« er »Djævelens Glidebane«, to forunderlige Fjeldkamme fra 50 til 200 Fod høje, som med et Mellemrum af c. 100 Fod

trække sig ned over Kløftens Vægge. Her imellem alle disse vilde Klippeformationer var Banens Bygning forbunden med store Vanskeligheder, ofte kniber den sig langs med dem med Strømmen paa den ene Side, ofte var der ikke en fodbred Strimmel tilovers, og Banen maatte hugges ind i Klipperne eller føres gjennem dem. En længere Tunnel er saaledes bygget her, som passeres, inden man naar Weber Station. Denne ligger mellem to mormonske »settlements«, som danne Morgan City. Husene her ere af Træ og soltørrede Mursten og se temmelig fattige ud.

Fra Weber gaar det til »Djævleporten« over en Bro, et halvt hundrede Fod over den kogende Strøm, afsted mellem mørkere, vildere og mere truende Klipper end nogensinde før, til Toget glider ud paa lyst, aabent Land; Bjergene ere lagte tilbage, vi ere i den store Saltsødal, og over vidtstrakte, frugtbare Marker viser sig et fjernt Glimt af den store Saltsø, ved hvis længe kun i gaadefulde Eventyr kjendte Vande Mormonerne have fæstet deres Bo. Her ender foreløbig vor Rejse paa Stillehavsbanen ved Ogden.

Fra Ogden til Saltsøstaden.

Utah-Centralbanen — Solnedgang ved Saltsøen — I Saltsøstaden.

Ogden ligger meget smukt i en Dal mellem høje Bjerge. De, der kjende Savoyen, navnlig lidt mere end fra en flygtig Gjennemtour til Chamounix, vilde komme til at tænke paa mere end én stille, skjøn Dal der under høje, mørke Bjerge, naar de stod her i Ogden.

Ogden By ligger ved Mundingen af Ogden Canyon, en af de forskjellige Kløfter, som gjennemskære Wahsatch Bjergene, og imellem Floderne Weber og Ogden. Byen har et Indbyggerantal af c. 3500, mest Mormoner. Det er disse, som have Magten i Byen og styre Skolerne. Der findes ogsaa her et mindre Tabernakel.

Banegaardene ligge et godt Stykke fra den egentlige By, især Pacifik-Banegaarden, som iøvrigt er en af de største og bedste Stationer paa hele Banen. Der er en god Restauration og livlig Færsel af Mormondrenge og Mormoninder. Disse sidste falbyde nogle broderede Handsker, et ejendommeligt mormonsk Produkt, der er ligesaa dyrt som grimt.

Man kjører paa Jernbane lige ind i de »Sidste Dages Helliges« By og begiver sig derfor fra Pacifik-Stationen over til Stationen for Utah-Centralbanen. Denne Linie er 36 Mile lang og bygget af Brigham-Young selv. Han og de andre ledende Mormoner modsatte sig saa længe som muligt Anlæget af Jernbaner gjennem Utah. Da deres Modstand var frugtesløs, og de saa, at Jernbanen med alle sine let forudseelige Farer for Mormonismen maatte komme, tog de

det kloge Parti at drage saa megen Fordel af den uafvendelige Ulykke som muligt, og Ypperstepræsten gav sig til bygge Jernbane. Mormonernes Arbejdskraft er billig for ham, og Foretagendet er ingenlunde daarligt. Brigham Young var i Sommeren 1871, da Banen kun kort Tid havde været aaben, Præsident, den bekjendte Mormon Daniel Wells var Kasserer og to unge Young'er Sekretær og Generalinspektør ved Banen, hvis Bestyrelse vedblev at bevare sit exklusive Præg.

Togene paa Utah-Centralbanen ere naturligvis satte i Forbindelse med Pacifiktogene. Disse have en rigelig Tid at løbe paa, Noget, der paa denne Rejse, hvor det endnu er sjeldent, at et Tog holder Kjøreplanen, er en meget heldig Foranstaltning.

Man ankommer, naar man kommer fra Omaha til Ogden, tidlig paa Eftermiddagen Kl. 4, 5, 5½ til Ogden paa den tredie Dag efter, at man har forladt Omaha, og Kl. 6 gaar Toget ned til Saltsøstaden. Det gaar fra denne Kl. 3 Eftermiddag, saa at man kommer i god Tid til at naa Toget vesterpaa, og tidlig om Morgenen for dem, der skulle østerpaa. Toget fra San Francisco indtræffer nemlig til Ogden om Morgenen til Frokost.

Man føler sig helt underlig tilmode ved at træde ind i et Jernbanetog, som ejes af Brigham-Young, og finder, at det ser for hverdagsagtigt ud til at kunne føre En til den By, som syntes at ligge udenfor den beboede Verden. I Virkeligheden ser Toget, Vognene og Lokomotivet, Bagageexpeditørerne og Konduktørerne ganske ud, som Sligt har set ud alle andre Steder i Amerika, og der er ikke det mindste Bibelske ved den Maade, hvorpaa man kjøber sine Billetter paa den lille Træbygning, som udgjør Stationen.

Banelinien gaar gjennem en tæt befolket og vel dyrket Egn. Paa en Strækning af en Snes Mile løber den ganske nær ved den store Saltsø forbi Landsbyerne Kaysville, Farmington, Centerville og Bountiful.

Nysgjerrigt stirrer man ud til begge Sider baade paa Menneskene og Landskabet. Det er henimod Aften nu, Arbejdet er endt, oppe ved de smaa Huse, som ligge paa Bjergskraaningerne, ser man

Folk vende hjem. De sidde i tætte Klynger udenfor Husene langs Banelinien, og man anstrenger sit Skarpsyn og sin Skarpsindighed i høj Grad for at komme paa det Rene med, hvem der er Koner,

En Mormon og hans Familie

og hvem der er Døttre, og hvor mange Koner der kan anslaas til hver af de Mænd, som ryge deres Aftenpibe ganske paa hedensk Vis. Markerne se frugtbare og vel dyrkede ud, og Husene ere i ret god Stand, langt bedre end de sørgelige Rønner, som man ser i de vilde Egne af Utah, der først møde En.

Landskabet er overordentlig smukt. Den store Saltsø kommer mere og mere frem fra Bjergene og breder sig paa Ens højre Side. Den skinner sølvblankt mellem de blaa Bjerge, og da Aftenens Farvespil kommer over den og Bjergene og de forunderlige Bredder, der snart ere grønne og frodige, snart hvide som af Sne, er det en Glans og en Pragt, som kan maale sig med en Aften ved de skjønne norditalienske Søer.

Bjergene have smukke rene Former, det glinsende hvide Dække paa dem kan man bilde sig ind er Sne; det er det ikke, det er store Saltpletter, men længere nede mod Syd skinner virkelig Sne fra Bjergtoppene. Ingen Fiske leve i Søen, og ingen Skibe flyde paa den, men vi faa at vide, at Ypperstepræsten alt har kjøbt en lille Dampbaad i New-York, som en af hans Sønner om kort Tid vil bringe. Den skal være Familiens Lystfartøj, og dens plaskende Hjul skal bringe det store Serail omkring paa Vandene og til de dejlige Steder, som skulle skjule sig mellem Bjergene.

Paa venstre Side ind mod Landet strækker sig omtrent parallelt med Banelinien en lav, grønklædt Bjergkjæde, mellem den og os ligge de vel dyrkede Marker, men Bjergene synes ogsaa at være vel dyrkede et godt Stykke oppe.

Nysgjerrigt spejder man ud efter Staden, om der ikke viser sig noget Spor af den og det store Tabernakel. To Timers Kjørsel, og Søen forsvinder atter bag de blaa Bjerge, Banen trækker sig længere ind i Landet, og der ser man endelig i en Ramme af de grønne Bjerge Huse titte frem af en Rigdom af Træer; de se ud til at være faa i Tallet, men snart opdager man, at de strække sig tyndt, men langt bort, og saa ser man paa engang, hvad man paa Grund af dets graalige Farve ikke strax blev var som en Bygning, et vældigt arkitektonisk Noget, som ganske ligner de buede Laage,

man lægger over Stege. Den venlig lokkende By er Saltsøstaden, og Stegelaaget er Tabernaklets Tag.

Kort Tid efter standser Toget, og vi stige ud paa den sandede Plads udenfor Stationen. Atter ganske paa Hedensk holde her Omnibusser fra »Hotellerne«. Et af disse, »Townsend House«, holdes, efter hvad vi have faaet at vide, af en Mormon. Selvfølgelig vælges det. Gjennem adskillige Gader, det vil sige brede, sandede Veje mellem Haver, i hvilke skjule sig Huse, rumle vi afsted, se et Glimt af Tabernaklet noget borte, et Glimt af den Mur, som omslutter det ypperstepræstelige Hus og holde udenfor en venlig Veranda, der ser ganske ud, som om den hørte til et stort privat Hus; det er Townsend House, vi ere blandt Mormoner og hos Mormoner.

Mormonernes Land.

Jordbund og Klima — Næringsveje — Kooporation — Metalrigdom.

Utah er et stort Land, dets Fladeindhold anslaas til over 60,000 □ Mile (engelske), men store Strækninger ere øde Land og vilde Bjerge. Mormonernes Nedsættelser ere ikke begrænsede til det egentlige Utah alene, de strække sig hundrede Mile længere ind i Idaho mod Nord og maaske to hundrede Mile ind i Arizona mod Syd, dannende en overordentlig lang, men ganske smal Strimmel, som imod Øst har Bjergene, mod Vest »den store centralamerikanske Ørken« til Grænser. Mormonernes »settlements« ere i Reglen smaa, tællende et Par Hundrede Indbyggere, spredte langs en eller anden Bjergstrøm. Som Steder af større Vigtighed nævnes foruden Ogden kun Provo i Syd. Det paatænkes at bygge en Jernbanelinie, nu da man engang har maattet anerkjende disse Anlæg, som skal gaa ned til Koloradofloden, der er sejlbar til et Punkt sex hundrede Mile Syd for Salt Lake City.

Befolkningen i Territoriet anslaas til henved 120,000 Indbyggere, af hvilke 25 til 35,000 leve i Saltsøstaden. Folket lever mest af Agerdyrkning, som drives med stor Flid og Anstrengelse. Landet er delt i smaa Sektioner, med smaa Farme. Kun en meget ringe Del af det udstrakte Territorium er skikket tll Dyrkning, maaske henved en halv Million Acres, af disse ere 130,000 under Dyrkning, hvilket altsaa giver omtrent en Acre pr Indbygger. Naar man har faaet sit Livsophold og Kirkens Tiende ud af Jorden, bliver der ikke Meget tilovers.

Den lange, tørre Sommer, som hersker i Vesten, gjør Vanding nødvendig ved al Dyrkning af Jorden. Mormonerne vare de Første der i Vesten, som anvendte dette Middel, de begyndte dermed strax ved deres Ankomst til Saltsøen og have fortsat det med de bedste Resultater især i Byen og dens Omegn. De Strømme, som komme ned fra Bjergene, ere spredte i et Net over Landet. De strømme i smaa Bække gjennem Saltsøstadens Gader, man øser deraf til Husholdnings-Brug og efter en bestemt Tur til Havernes Vanding. Markerne vandes engang om Ugen, og ved denne Behandling frembringer Jordbunden, som er vasket ned fra Bjergene, den rigeste og bedste Afgrøde, man kan forlange. Naar der blot er Fugtighed nok Foraar og Vinter til at faa Sæden til at spire, sørges der videre for Planterne ved en Pasning, der næsten er saa regelmæssig som den, der gives i en Have. Haverne paa deres Side ere naturligvis i en fortrinlig Forfatning, grønne og friske, og der skal ikke være mange Steder i Unionen, hvor Frugterne ere saa fortræffelige som her.

Det synes imidlertid, som om de vestlige Egne, naar de blive bebyggede og opdyrkede, undergaa en mærkelig Forandring, hvad Klima og Regn angaar. Regn om Sommeren er (ifølge S. Bowles, der berejste hele Vesten som Vicepræsident Colfax's Ledsager paa hans politiske Undersøgelsesrejse) i bestemt og mærkelig Tiltagende, saa at Nødvendigheden af at vande formindskes. Da Mormonerne kom til Utah, var der ingen Regn fra April til November, nu er en Skylregn om Sommeren ingen Sjeldenhed. Det Samme er Tilfældet i Kolorado og Kalifornien; Fugtigheden om Sommeren er i Tiltagende, Vanding bliver mindre og mindre vigtig.

I Forbindelse med dette Forhold staar, at Saltsøen stiger og bliver ferskere. Jordan, som flyder fra Utah Sø i Syd ud i Saltsøen, er ogsaa tiltagen betydelig. Forandringen er saa stor, at der nu er saa dyb Sø, at en lille Dampbaad kan flyde, hvor der for kun faa Aar siden var gode Græsgange. Saltsøen har ikke noget Udløb, og dens videre Stigning imødeses ikke uden Ængstelse; meget godt Land vil kunne gaa tabt derved.

Mormonerne have gjort Selvhjælp til deres Valgsprog; foruden

Agerdyrkning have de derfor taget fat paa al anden Næringsdrift, som Samfundet behøver; der er baade Haandværks- og lidt Fabrikdrift. I de sydlige Egne dyrkes lidt Bomuld, og man gjør Forsøg paa at faa Silkeormen til at trives.

Man har for nylig begyndt en meget interessant kooperativ Virksomhed. Baade Forretninger og Manufakturer skulle drives kooperativt. De store Mormonudsalg i Byen er alt omdannede efter det nye System, og dette var i rask Udbredelse over Landet.

En Kundgjørelse af 18de Februar 1870, som meddeler »En Akt om at inkorporere Associationer, med det Formaal at drive Miner, Manufakturer, Handel samt Industri«, indeholder Grundbestemmelserne for denne kooperative Virksomhed, dels nemlig de Betingelser, paa hvilke Associationerne blive anerkjendte og inkorporerede, dels Grundbestemmelserne for Korporationernes Dannelse, Virken og Opløsning. Afsnittet »Om Korporationens Myndighed« bestemmer: »Korporationen skal have Myndighed til i sit Navn at afslutte Kontrakter, til at sagsøge og sagsøges, til at have et Segl, som den maa forandre efter Behag, til at kjøbe, bruge, sælge og disponere over Løsøre, til at kjøbe, bruge, sælge og disponere over fast Ejendom, forsaavidt det er nødvendigt for den almindelige Forretning, og forsaavidt det bliver nødvendigt for at afgjøre dens Gjæld eller fyldestgjøre Domme og Dekreter; men den skal ikke have Ret til at drive Kjøb og Salg af fast Ejendom som Forretning. Den maa fastsætte alle saadanne specielle Love, Regler og Regulativer, der ikke staa i Strid med de til enhver Tid gjældende almindelige Love i dette Territorium eller med andre Korporationers Rettigheder og meddelte Privilegier, som ere nødvendige til Virksomheden for Associationens Formaal. Saadanne Love maa fastsættes i et almindeligt Møde af Aktionærerne eller i en Forsamling af de af dem valgte Embedsmænd. Den kan, saaledes som det i det Følgende nærmere bestemmes, forøge sin Kapital eller opløse Korporationen.«

Den vigtigste af de dannede Korporationer er »Zion's Co-operative Mercantile Institution«, inkorporeret under 1ste December 1870.

Aktiekapitalen i denne er paa 1 Million Dollars i Aktier paa 100

Dollars. Adskillige af de ledende Mormoner ere naturligvis stærkt interesserede i dette store Foretagende, Brigham Young har saaledes 772 Aktier, foruden 53, som hans Søn har, altsaa disse to tilsammen 825 Aktier.

Denne Association er stiftet paa 25 Aar »med det Formaal«, hedder det i § 2, »i Saltsøstaden som Hovedsæde for dens Forretning og paa saadanne andre Steder, som Direktionens Raad maatte bestemme, at oprette og drive Manufakturer og Handel«.

Det er uden Tvivl Hensigten at lade denne Korporation samle i sig, saavidt muligt, al Byens Handel og Industri, eller rettere at øve en dominerende Indflydelse paa dem, paa samme Tid, som den giver dem et yderlig Opsving*), thi det er bestemt i Grundloven for de korporative Associationer, at disses Kapitaler ikke i noget Tilfælde maa overstige to Millioner Dollars.

Hvis denne kooporative Virksomhed faar Fremgang, vil det let ses, at den vil bidrage betydelig til at sammenknytte Mormonerne ligeoverfor de Angreb, de ville være udsatte for dels direkte dels indirekte under den Udvikling, Sagerne have faaet. Det er derfor ogsaa bestemt i § I i Hovedakten, at de to Trediedele af Parthaverne skulle være bosatte i Territoriet.

Det er iøvrigt under den Forretningstone, som er herskende i den finansielle Verden og særlig i høj Grad i Amerika, dobbelt betegnende at finde følgende Bestemmelse i den nævnte Akts § II om Stifterne, der søge om Inkorporation: »Et Antal af mindst fire skal afgive den Ed og Forsikring, at de have begyndt eller ville begynde og fortsætte den nævnte Forretning bona fide, og at de Forsikrende virkelig tro, at enhver af de konstituerende Deltagere har betalt eller er istand til og vil betale det Beløb af Aktier, for hvilket han har tegnet sig«.

Rige Aarer af Guld, Sølv og forskjellige uædle Metaller findes i

*) Det er ganske pudsigt, at de lithograferede, farvetrykte Kort, som man i Egenskab af Kunde faar i Associationens Udsalg, endnu maa angive sig at være fra en Lithograf i Des Moines i Iowa.

Utah. Der er endog Mange, som antage, at Utah bliver et af de rigeste Minelande i Amerika, ja at det vil overgaa Kalifornien, eller hvad man hidtil kjender af Kalifornien. Naar dets Miner ikke ere bedre kjendte, skyldes dette Brigham Youngs ivrige Modstand mod at drive Miner. Han indsaa let, hvilke Vanskeligheder baade Rigdomme, vundne fra Miner, og Minelivet kunde berede hans Stat, ikke at tale om den Tilstrømning af Hedninger, som uundgaalig vilde følge paa. Det blev derfor, under Straf af Exkommunikation, forbudt Mormonerne at drive Miner, og de Tegn, som tydede paa, at Staten indeholdt mineralske Rigdomme, hemmeligholdtes. Nu er det imidlertid umuligt længere at drive dette System, og storartede Opdagelser ere blevne gjorte af de indstrømmede Hedninger, »Gentiles«, som de kaldes med et fra Vulgata laant Udtryk. I Cottonwood Canyon, en Snes Mile Sydost for Saltsøstaden ligger »Emma«, som skal tegne til at blive en af de rigeste Sølvminer i Verden. De oprindelige Opdagere solgte Emma for 1,200,000 Dollars Guld, en ren Bagatel.

I Rushdalen c. 40 Mile Vest for Saltsøstaden er der blevet opdaget rige Guldminer, og der er allerede flere Smelteværker i Virksomhed.

I Grevskaberne Iron og Summit er der, som alt det første Navn antyder rige Jernværker. Man havde alt begyndt at bearbejde dem i 1852, men opgav det atter, fordi det var saa ilde set i »Raadet«, for hvis »Daniter« man dengang skjælvede. I 1868 har et stort Kompagni derimod taget fat med ny Kraft.

Kul findes rigelig paa flere Steder; de vigtigste Miner af dem, man har begyndt at drive, findes i Grevskabet Summit.

Kobber, Bly og Vismuth ere fundne paa flere Steder, men man har endnu ikke skænket det Opmærksomhed.

Saltsøstaden.

Byens Udseende og Grundplan — Udsalgene — Tabernaklet — Brigham Youngs Boliger — Ypperstepræstens Have — Theatret — Mormonernes Udseende.

Det er med en forunderlig Følelse, man vandrer om i denne By, som i saa lang Tid var hemmelighedsfuldt aflukket for Verden, og som først for nylig har begyndt at aabne sine Døre. Byen passer i sit Ydre slet ikke til den Rolle, den spiller og har spillet. Uden Tvivl skjuler dens Historie mange oprørende Begivenheder, megen Slethed og mange store Forbrydelser, som for alle Tider ville blive ukjendte, men Intet taler derom, naar man vandrer om i Saltsøstadens Gader. Paa en Slette, omringet af Bjerge, hvoraf mange hele Sommeren blinke med Sne paa Toppen, har den en saa smuk Beliggenhed, som man vel kan forestille sig, mellem Sø og Flod.

Omegnen er i høj Grad frugtbar og i ethvert Fald vel dyrket, og Byen selv frembyder et overordenlig venligt Skue. Der findes travle Forretningsgader med anselige Stenhuse og store Butiker, men det Meste af Byen bestaar af smaa isolerede Huse, halvt skjulte i grønne Haver. Gaderne ere meget brede, 130 Fod, saa vidt jeg erindrer, beplantede med smukke Træer og — hvad der giver Byen et ganske ejendommeligt Præg — gjennemstrømmede af klare, smaa Bække; en lille Flod er bleven afledet til et helt Vandnet, som bringer Friskhed og Kølighed til alle Sider og leverer det fornødne Vand til at vande Gader og Fortouge med rundt om i Byen, rislende afsted under de skyggefulde Akkacier, der ere plantede overalt i Alleer. Gaderne ere ikke brolagte, og Byen har i det Hele et vist

Gade i Saltsøstaden.

landligt Præg. Man kan have saa lidt Sympathi for Mormonerne, som man vil, saa kan man ikke Andet end finde, at der er noget Venligt, man kunde næsten sige Hyggeligt, udbredt over det Hele.

Byens Grundtanke, hvis man kan bruge dette Udtryk, er at lade Gaderne dele den af i Firkanter, hver paa 10 Acres, som igjen hver ere delte i otte Lodder. Hver af disse Lodder paa 1¼ Acre er bestemt for et Hjem. I Forretningsgaderne og i de fattigere Kvarterer ere imidlertid disse Lodder atter delte i mindre.

Husene, som i Begyndelsen vare opførte af fattige Materialier, ere nu i et ikke ringe Omfang opførte af Sten. De ere for det Meste smaa, en eller to Etager høje. De større brede sig mest i Længden og have da flere forskjellige Indgange. Man kan imidlertid ogsaa finde ret anselige Privatboliger. Ikke at tale om Brigham Youngs Huse, som optage en hel Firkant, har ogsaa Daniel Wells, Saltsøstadens Borgermester og Generallieutenant for den mormonske Legion, et smukt Hus ligeoverfor Ypperstepræstens. Det Hus, hvori Apostel George Q. Cannon trykker og udgiver sin Avis, »Deseret News«, er ligeledes et ret anseligt Etablissement.

Haverne ere smukke, vel holdte, tæt beplantede, Husene ligge i Reglen inden i dem, i Træers og Buskes Skjul. Det gjør, at man ser endnu mindre til Mormonernes Husliv, end man ellers vilde. Om Aftenen, naar Lysene ere tændte i Husene, og Dørene og Vinduerne staa aabne, kan man se Glimt af Skikkelserne derinde, naar man spadserer om i de rolige, tause og mørke Gader. Om Aftenen er det aabenbart Fritid. Mændene sidde omgivne af Hustruerne og Børnene. Undertiden saa man dem siddende i Samtale, undertiden var der Musik, men, om det var et rent Tilfælde eller ikke, maa lades uafgjort, intetsteds saa man nogen sidde og læse.

Den vigtigste Forretningsgade i Byen er lang og bred. »Main Street« er dens Navn. Der er temmelig livligt Røre i Gaden, og det Publikum, der færdes, har en ganske ejendommelig Karakter. Man ser mange »kjøbstadklædte« Folk, men man ser ogsaa mange Landboere, hos hvem Alt vidner om det primitive Liv, de føre. Man ved ikke ret selv, hvorledes, maaske det kun er fordi man ved, at

Handelen endnu for en stor Del har Karakteren af Tuskhandel, men man synes, at det Hele ser ud, som om der drives Forretninger paa en ganske anden Maade end i nogen anden levende By, man hidtil har besøgt. Der holder mange af de bekjendte lærredsteltede Vogne i Gaden udenfor Butikerne, de have bragt de Produkter ind til Staden, som omtuskes for Klæder og Redskaber.

De store Mormonudsalg ere indrettede efter samme System som Kjøbmændenes Butiker i vore Provindsstæder, man kan faa Alting der, fra Eau de Cologne til Stangjern.

De ægte mormonske Udsalg have et ejendommeligt Skilt, der ser saaledes ud for den i forrige Kapitel nævnte Kooperation.

Øjet og Omskriften gaar igjen paa andre Skilte, og Øjet, »Tyreøjet« kalde Hedningene det, ses overalt i Saltsøstaden. I 1868 vedtoges det nemlig paa en Forsamling, at alle gode Mormoner, som vare Handlende, Fabrikanter eller Næringsdrivende af hvilkensomhelst Art, skulde sætte det paa deres Bygninger paa en fremtrædende Plads for at vise, at de vare rene i Troen. Mormonfolket blev tillige »raadet« til ikke at gjøre Forretninger med Andre end dem, der havde dette Skilt.

Dette førte virkelig til, at mange »Gentiles« blev nødte til at forlade Territoriet, fordi de ikke kunde faa Noget at bestille. Nogle Faa blev tilbage, og imellem dem var en dristig Mand ved Navn

Trumbo, som lod sig lave et Skilt, Modstykke til det mormonske, med Henvisning til Bibelsteder, som talte om Monogami, og Overskrift: »Jeg er Herren, din Gud: Trumbo's Religion«.

Dette Skilt hang imidlertid ikke længe. Efterat man havde stirret paa det i stum Rædsel en Dag, blev det den næste Morgen revet ned af en Hob unge Troende og slæbt gjennem alle Gaderne til Spot og Afsky. Fra den Tid har der endnu ikke vist sig andre oprørske Skilte.

Der er ikke mange store Bygninger i Byen. Den anseligste er det store Tabernakel, en aldeles ejendommelig Bygning, den mest uskjønne vistnok, som det kan falde i noget Menneskes Lod at se. Paa en stor, dels med Mure og dels med Plankeværk indhegnet Plads ligger der en oval graa Kolos, hvis Tag, som sagt, har ganske samme Form som et Stegelaag, og som hviler paa firkantede Piller, hvis man kan bruge dette Ord om disse firkantede Tingester uden Fodstykke og Kapitæler. Bygningen er 68 Fod høj, 250 Fod lang og 150 Fod bred og rummer under sit umaadelige Laag 8000 siddende Personer — for at tage den mindste Angivelse; thi ivrige Mormoner og Tabernakelbetjentene paastod endog, at der er Siddepladser for det dobbelte Antal. Det Indre er ligesaa uskjønt som det Ydre; tre Prædikestole, den ene et Trin højere oppe end den anden, et stort Orgel for Enden, et omløbende Galleri og en Mængde Bænke — det er Alt, ellers lutter hvide Vægge og Loft. Vandspandene med Blikpøse staa paa forskjellige Steder, og der drikkes stadig af dem i Tabernaklet. Det er bygget af en Mormon, J. Ridges, og var fire Aar under Opførelse. Nær det ligger et lille »Tabernakel«, som nu ikke mere bruges til Gudstjeneste.

Der bygges iøvrigt nu paa et nyt, storartet Tempel, som skal afløse Tabernaklet.

Dettes Hovedbygning vil blive 100 Fod høj, over denne skal hæve sig Taarne, tre ved hver Ende, af hvilke Midtertaarnene skulle være 200 Fod høje. Man er ikke kommen videre end til Grunden, og det gjorde ikke Indtrykket af, at man arbejdede synderlig ivrigt, skjøndt man er meget ivrig med at indsamle Pengemidler til Op-

førelsen. Bygningen skal opføres af Granit, den er beregnet at ville koste 3 Millioner Dollars og vil ganske vist, hvis den nogensinde bliver færdig, blive en af Amerikas smukkeste Bygninger, men paa den anden Side er der neppe nogen, hvis Fremtidsudsigter ere saa usikre som dennes.

I Nærheden af Tabernaklet er Brigham Youngs Residens eller Residenser, thi ligesom østerlandske Fyrsters Boliger bestaar ogsaa hans af flere forskjellige Bygninger, omsluttede alle af en solid Mur og indbyrdes adskilte ved Plankeværker. Intet vilde udenfra antyde, at det var en særlig udmærket Mand, der boede her, maaske naar undtages en Indgangsport, prydet med en Ørn. Solide Mure af hugne Sten af samme Art som den, der omgiver Præsidentens Hus, findes nemlig ogsaa om andre mere fremragende Mormoners Boliger, ialfald om de Bygninger, der ligge sammen med Cannon's Bladetablissement. Om de skulle betragtes som en Art Fæstningsværker, maa jeg lade usagt; de ere ialfald solide nok dertil. De Huse, der ligge indenfor, ere almindelige Cottager, hvad det Ydre angaar. Det Indre var lukket for de profane Blikke, kun Latter og højrøstede Kvindestemmer fra et af Husene vidnede om, at ikke hele Husstanden var med Profeten paa Rejse. Brigham Youngs eget Kontor var til Trods for hans Fraværelse til at se. Det var et stort, rummeligt Værelse, prydet med endel forfærdelig malede Portræter af udmærkede Ældste og Forstandere. Langs Væggene stod almindelige Møbler, jævne Stole, et Par Skriveborde o. s. v. Ved et af disse arbejdede hans Sekretær, der tillige var Gravør og Lithograf, og som mere gav Lithografen end Statssekretæren; han interesserede sig i høj Grad for det Visitkort, jeg havde sendt ind til ham, fordi det var trykt paa noget i Frankrig brugeligt Papir, han ikke før havde set, og med ligeledes ubekjendte Bogstaver. Han maatte have et Par Prøvestykker, og Forfatteren kan lønlig smigre sig med maaske at have givet Stødet til en Reform af Visitkortene i den mormonske Verden. Ved Siden af det større Kontor var et mindre Kabinet, som man kunde forestille sig havde været Skueplads for blodige Raadslagninger med Daniter og Straffeengle.

Et stort Hus med en Mængde Kvistgavle var Tiendehuset, andre vare indrettede til de forskjellige Koner, til Børn, Skole for alle disse osv., men det er meget vanskeligt at faa lidt Oplysning om, hvorledes det er indrettet, selv naar man er paa Stedet.

Bag Husene ligger en stor Have, den var vel holdt, men anlagt ganske som en god gammeldags Kjøbstad- eller Præstegaardshave efter Principet at forene det Skjønne med det Velsmagende, Roser og Gulerødder. Selv Blomsterne vare de samme, vi kjendte hjemmefra, lige til Morgenfruerne. Frugterne vare efter et Par Prøver, vi tillod os at tage af Ypperstepræstens Hindbær, meget gode; paa den varme Sommerdag kunde man godt have bildt sig ind, at man var i en sjællandsk Kjøbstad i Stedet for i Saltsøstaden.

Mormonernes Theater.

En ganske interessant Bygning er Theatret. Det er en af de større Bygninger i Byen og af en meget anselig Størrelse. Det er bygget af Brigham Young med en Bekostning af 200,000 Dollars og ejes af ham, men det drives i Kirkens Navn og til Fordel for den. Skuespillet benyttes som et højere direkte Opdragelsesmiddel for

Folket. Der skal om Vinteren ofte være en eller flere gode Skuespillere af Profession, som give Gjæsteroller, men i Almindelighed er det Dilettanter, som spille, unge Kontorister, Haandværkere, ja Arbejdsmænd med deres Koner og Døttre. Brigham har selv givet Tonen an ved at lade sine Døttre optræde saavel i Dramaet som i de Balletter, der nu og da opføres.

Entréen er temmelig høj, men man tager naturligvis Betaling i Produkter, og man kan se Landmændene komme kjørende med deres Familier og et Svin, en Kalv eller en Bunke Kartofler, som betales for Billetterne.

Under Forfatterens Ophold i Saltsøstaden var der iøvrigt ringe Lejlighed til at studere mormonsk Dramatik. Theatret var optaget af en middelmaadig Taskenspiller og af »den i Luften frit svævende Grækerinde«. Naar man gik der, var det for at se paa Publikum. Udbyttet i denne Henseende var imidlertid heller ikke stort, der var ialfald ualmindelig lidt Skjønhed blandt alle de Fruentimmer, som dannede den overvejende Del af Publikum.

Der findes nu et ikke ubetydeligt Antal Hedninger i Saltsøstaden, og det er umuligt at se paa Gaden, hvem der er Mormon og hvem Hedning. Naar man imidlertid møder en Mand med to, tre eller fire Damer, hver af disse med et Sæt Børn, klædte paa lidt forskjellig Vis, kan man ganske vist ikke tage fejl; saa ved man, at det er en af de rette Indvaanere, man har for sig. Det synes iøvrigt at være forholdsvis sjeldent, at man ser Mormonerne optræde med flere Koner paa en Gang. Paa Gaderne træffer man i Almindelighed kun Folk parvis. Mormonerne ere ikke noget smukt Folkefærd, og navnlig gjælder dette om Kvinderne. Jeg har nu baade paa Gaderne, i Mormontheatret og ved en Forsamling i det lille Tabernakel, hvor det ubehagelige Par, Mrs Stanton og Miss Anthony havde faaet Lov til at holde deres Taler, set et betydeligt Antal af Byens Indvaanere, men for den kvindelige Befolknings Vedkommende har Procentantallet af smukke Ansigter været det laveste, jeg nogensinde i Verden er truffen paa, og mange ere meget stygge. Klædningsdragten er i høj Grad tarvelig og gammeldags. Til Held for de mormonske

Ægtemænds Finanser, der allerede maa være endel optagne ved de normale Husholdningsudgifter, have Moderne aabenbart endnu ikke banet sig Vej til Saltsøens Bredder. Mændene gaa for Størstedelen klædte som velstaaende Arbejdere, og deres Manerer og Holdning ere ogsaa i Reglen en jævn Almuesmands. Af de fremragende Mormoner, til hvem jeg havde Introduktioner, saa »Broder«, Apostel Cannon ret gentlemanlike ud, hvorimod »Broder« Daniel Wells, Generalissimus, Borgermester og dengang under Brigham Youngs Fraværelse fungerende Præsident for »de sidste Dages Hellige«, saa ud som en

Mormonernes Raadhus.

jævn Arbejdsmand, kun at han saa endel mere fiffig ud, end — til Held for Skjønhedssansen — de 999 af 1000 Mennesker gjøre. I Virkeligheden var det fiffige Udtryk i hans Ansigt af en overordentlig lidt klædelig Virkning.

Hotellet, Townsend House, var, naar man fraregner Fluerne, som ogsaa i Utah vare tilstede i en ubehagelig Mængde, en ret hyggelig, landsbyagtig Gjæstgivergaard. Der kom ikke saa faa Mormon-

familier for at spise til Middag, Mændene ledsagede af de forskjellige Koner med de forskjellige Kuld af Børn. Det syntes at være et Princip for den Aand, som kræver Beseglingen til de forskjellige Kvinder, at skaffe Manden nogen Afvexling i Gjenstandene for hans mormonske Kjærlighed, saaledes at han faar en fed og en mager Kone, en blond og en brunet o. s. v. Konerne sad iøvrigt meget tause og kjedsommelige ved deres Mad, og det gjorde Mændene for den Sags Skyld ogsaa.

Mormonerne.

Lærens Begyndelse — Udvandringen — De første Aar — Missionen — Forholdet til Unionen — Indre Ordning — Hierarkiet. — Flerkoneriet — Anskuelserne om Flerkoneriet — Flerkoneriets Fremtid — Brigham Youngs Koneliste — Mormonerne og »Hedningerne« — Tolerancen — En hedensk Forpost — Mormonismens Fremtid — Indre Splittelse — Stillehavsbanen overhugger Spørgsmaalet.

For at naa den Kjønsfrihed, hvorefter saa mange Sjæle i dette Aarhundrede lønlig sukke og have sukket, blive de romanske Sydboere materialistiske Gudsfornægtere, de gothisk-germaniske Folk lave nye Religioner.

Et Blik paa Sekternes Mangfoldighed særlig i Amerika viser saare mange, i hvilke kjødelige Lysters Frigjørelse er den lønlig pulserende Drivkraft. Mormonismen er, skjøndt det er tvivlsomt, om den fra Begyndelsen af havde denne Tendens, ubetinget bleven en af disse. Dens Polygamilære er et ejendommeligt Pendant til den moderne Socialismes frie Ægteskaber. Betegnende er ogsaa den Sympathi, med hvilken dennes Organer følge Mormonismen ovre i det fjerne Amerika og bringe Breve og Beretninger fra Saltsøstaden. Man føler en ejendommelig Sympathi for disse Mænd med den haarde, tvungne, ligeliggjørende økonomiske Ordning og den nye sandselige Moral.

Mormonismen dukkede op i Amerika midt iblandt en Række Forsøg paa at føre den ældre Socialismes Ideer over i Virkelighed. Der foreligger to saadanne, den ene fra Tyverne paa at virkeliggjøre Owens Planer, hvortil han selv gav Impulsen, den anden fra Fyrretyverne paa at udføre Fouriers skjønne Theorier.

Mormonismen, hvis tidlige Historie iøvrigt er hyllet i megen Dunkelhed, er samtidig med de første Forsøg. Joseph Smith kunde takket være Englen Moronis Aabenbaringer beskjæftige sig ikke blot

med en ny timelig Orden, men ogsaa med en ny Religion, hvis Profet han selv var. Han vandt temmelig hurtigt Tilhængere, og medens Owens »Harmonier« opløste sig i fuldstændige Disharmonier, blev dette unge Samfund stærkt. Ikke lidet bidrog hertil de mange Forfølgelser, for hvilke Mormonerne fra Begyndelsen af vare udsatte. Først rejste den raa Befolkning i Missouri sig imod dem; siden gik det paa samme Maade i Illinois, hvorhen Mormonerne flygtede. Joseph Smith var bestandigt Gjenstand for Anklager og Processer mest for Drukkenskab og Tyveri. Maaske han selv søgte Forfølgelser, nok er det, han havde fuldt op deraf, indtil den Dag, han blev skudt i sit Fængsel i Karthago.

Dette Drab var et Vendepunkt i Mormonismens Historie; for Mange blev han, der kun havde været den løsagtige, fordrukne Tyv og Bedrager, nu en Martyr. Lige meget hvem og hvad han havde været, han havde mistet Livet for sine Meninger. Skade, at han ikke kunde overleve sit Drab for at se, hvilket fortræffeligt Avertissement det var for hans Mormonisme.

Under Ledelsen af Brigham Young begyndte den nye Tid. Young er født i 1801. Han sluttede sig i sin tidlige Ungdom til Methodisterne, men saa i 1830 Mormons Bog, dog blev han først et Par Aar senere døbt som Medlem af Kirken, et Træk, der fremhæves som betegnende for denne rolige, beregnende Natur. Det fortælles, at da Smith havde havt sin første Samtale med ham i en Skov, hvor han var gaaet hen for at fælde Brænde, erklærede han, at han vilde blive Kirkens Herre. I 1835 blev han en af de tolv Apostle og senere Præsident for disse. Som Apostel reiste han meget om som Missionær og drog ogsaa i 1840 tillligemed to Mænd, der senere blev vigtige Støtter for ham, Heber Kimball og George A. Smith, til England, hvor han tilbragte over fjorten Maaneder, og hvor adskillige Tusinde Mennesker blev omvendte.

Efter at være vendt tilbage fra England foretog han endnu forskjellige Missionsrejser i de østlige Stater. Ved Efterretningen om Smiths Drab ilede han tilbage til Mormonhjemmet for med andre

fremragende Medlemmer af Kirken at tage de Forholdsregler, som maatte være nødvendige.

Tidlig i 1846 ansaa man det for nødvendigt at bryde op og — det var dengang femte Gang, saa forhadt var Sekten, — søge sig et nyt Hjem. Gjennem det nuværende Iowas dengang vilde og øde Strækninger drog man til Missouris Bredder, og ved Council Bluffs tilbragtes Vinteren 1846—47.

I 1847 drog Young med en Fortrop videre paa Undersøgelser, gik over Klippebyerne og kom i Juli Maaned til Saltsødalen, hvor man strax anlagde en Koloni.

I Høsten samme Aar vendte han tilbage til Hovedtroppen, og efter at han det næste Foraar var bleven valgt til Præsident i Kirken, gav han sig til at organisere den store Udvandring.

Den Beslutning, som det lille Samfund tog ved en saa ubeskrivelig tung og vanskelig Vandring at søge Frelse og Fred, har i Virkeligheden ikke mange Sidestykker i Historien. Over de vilde Prærier var man draget, over vilde Prærier drog man videre, langs Platteflodens svigefulde Bredder, over de vilde Klippebjerge, over den forfærdende Ørken, som udstrakte sig paa den anden Side af disse, til et Land, som syntes at være en Gjentagelse af det døde Havs evig tause Bredder, en Egn, som var skildret af de enkelte omflakkende Jægere, der hidtil havde set den, som frembydende et Billede paa Døden.

Langsomt, saare langsomt gik denne Gjentagelse med Aartusinders Mellemrum af Jødernes Vandring i Ørkenen. Forfærdelige Lidelser maatte de udstaa, Føden var knap, Vandet var slet. Hunger og Kulde tilsammen trykkede og knugede Skaren, mange smaa Børn og gamle Folk bukkede under, ogsaa mange i deres bedste og kraftigste Alder bleve begravede paa den ensomme Vej uden at have skuet det forjættede Land.

Og manget et træt og jammerfuldt Tog er siden hint første gaaet den samme lange Vej til det Sted, hvor endelig grønnende Sletter ved Saltsøen forkyndte, at den trængselsfulde Rejse var endt og Lønnen vunden for den utrættelige Standhaftighed.

Det var et haardt Land, paa hvilket Mormonerne bosatte sig, Sommersolen glødede det hen i Støv, Vintersneen dækkede det fodtykt. Kun ved at leve af Rødder og vildtvoxende Urter til det Kjød, der kunde overkommes, lykkedes det at komme ud over det første Aar, og Aar efter Aar krævedes der udholdende Slid for at erholde taalelig Afgrøde. Men de vare gjennemtrængte af Fanatismens Energi, og en mesterlig Organisator som Brigham Young ledede dem. De fattede Fodfæste og kunde sende Bud efter dem, der vare blevne tilbage. De viste Vej for Overlands Udvandringen til Kalifornien, som især efter 1849 tog et betydeligt Opsving. De fik ikke saa faa Rekruter fra trætte og skuffede Gulddragere, og Utah blev ikke blot en Hvilestation for disse, men fik ogsaa i Kalifornien et Marked for sine Produkter. Opdagelserne af Guld og Sølv i de omliggende Territorier havde ligeledes en ikke ringe Betydning for det unge Samfunds Fremvæxt. Nevada, Idaho og Montana bidrog saavelsom Kalifornien til Utahs Underhold. Uden dem var Mormonsamfundet aldrig blevet til, hvad det blev, trods al sin Vindskibelighed, trods Fanatismens Energi.

Befolkningen blev væsentlig rekruteret fra Europa. »Amerika kunde nok skaffe Lederne, men aldrig Disciplene til et saadant Samfund«, siger Bowles med betegnende Fædrelandstilfredshed om Mormonerne.

Strax fra Begyndelsen af sendtes Missionærer ud til England og det nordlige Europa for at gjøre Proselyter. Allerede længe før man var kommen til Utah, havde disse virket. I 1837 var der alt otte Ældste, som prædikede i England, begyndende i Lancashire. Det varede ikke mange Maaneder, inden de alt havde mindst omtrent 1800 Tilhængere. Tre Aar senere kom nye Missionærer, blandt hvilke Brigham Young, til England. De stiftede mormonske Menigheder i alle større Byer fra London til Edinburgh, indrettede et Udvandringsagentur og fik et Trykkeri i Gang, fra hvilket udgik baade Mormons Bog og andre af deres religiøse Skrifter i Masse tilligemed Pjecer og Blade.

Et ejendommeligt Forsøg blev i disse første Tider gjort paa at

vinde Jøderne. En Mission sendtes til Jerusalem, men maatte vende om med ganske uforrettet Sag.

Man fæstede Opmærksomheden paa Øerne i det stille Hav, og Selskabsøerne blev navnlig Gjenstand for endel Virksomhed. Det gik meget godt her, og man havde vundet over 1000 Insulanere, da Franskmændene tog Øerne under deres Beskyttelse og hermed satte en Stopper for Mormonnismen. I 1851 blev de Ældste endog jagne bort, og de Indfødte tvungne til at holde op med deres Mormondyrkelse. Mormonerne paastaa imidlertid ifølge Rae, at Religionen trives fortræffelig derovre, og denne Paastand staar maaske i nogen Forbindelse med den stadig opdukkende Tale om at drage over paa disse Øer, hvis det bliver nødvendigt at søge sig et nyt Hjem.

I Frankrig gik det meget smaat med at vinde Tilhængere. En Ældste gjorde i 1849 et Forsøg i Paris, men det blev snart udtrykkelig forbudt at prædike den nye Religion.

Ogsaa i Tyskland havde man megen Vanskelighed med at trænge igjennem. I Preussen var man meget haard mod Missionærerne. Man nægtede dem i Berlin Tilladelse til at prædike, og da de henvendte sig til Kirkeministeriet, blev Følgen heraf, at Missionærerne stævnedes for Politiretten og efter et Forhør fik Tilhold om at forlade Landet næste Dag under Trusel af ellers at ville blive transporterede afsted af Politiet.

I Østerrig, hvor den bekjendte Mormon Orson Pratt skulde have virket, maatte han og hans Værkfæller forlade Landet, da de efter at have anvendt nogen Tid paa at lære Tysk skulde til at benytte deres nyvundne Kundskaber til at virke.

I Schweitz tog man Sagen noget forskjellig i de forskjellige Kantoner, nogle Kantoner vilde tillade dem at prædike, men forbød at udgive Skrifter, andre tillod Udgivelse af disse, men forbød Prædikenen; atter andre endelig vilde hverken tillade det Ene eller det Andet, og Resultatet blev derfor lidet gunstigt.

I Spanien gjordes der kun et kort og mislykket Forsøg paa at

prædike. I Gibraltar jog Autoriteterne dem bort med Undtagelse af en, som var Borger der, og som vedblev i al Hemmelighed at virke.

I Italien synes de ikke at have gjort noget Forsøg, der var Omtale værd, derimod gik det meget godt paa Malta.

»I 1853«, hedder det i den officielle Beretning, som findes hos Rae, »sendtes Ældste James F. Bell fra England til Malta, hvor Adskillige døbtes. Da Krimkrigen brød ud, forsvandt Interessen for deres Gjerning, men adskillige af Soldaterne, som landede paa Krim, tilhørte Evangeliet. Fra denne Mission opstod tre Grene af Kirken, en i Floriana paa Malta, en anden kaldet »den flydende Gren« i Middelhavet, der bestod af Matroser, som hørte til Hendes britiske Majestæts Skibe »Bellerophon«, »Trafalgar«, »Vengeance« og »Britania«, en tredie Gren, som hørte til Expeditionsstyrken paa Krim, bestaaende af Brødre, som hørte til det 30te, 41de, 93de og 95de Regiment.«

Medens endelig i Europa Sverig ikke vilde vide noget af Mormonismen at sige, viste Danmark sig som bekjendt som en af de rigeste Agere.

Udenfor Europa gjordes der foruden de nævnte tidlige Forsøg i Jerusalem og paa Selskabsøerne meget omfattende Anstrengelser for at vinde Tilhængere, og ligesom Moderlandet England gav en rig Høst, saaledes gjorde ogsaa dets Kolonier. Baade i Australlandet, i Ny Syd-Wales, Tasmania og Ny-Zeeland vandtes mange, derimod gik det ikke heldig i Vestindien, Ceylon, Syd-Afrika og Ostindien, thi alle disse Steder besøgtes af den rastløse Vandrerskare. De drog op ad Ganges, besøgte Simla, arbejdede i Bombay og det tilstødende Land, men uden Virkning. De fandt, sige de mormonske Beretninger, Hinduerne blottede for al Redelighed og Ordholdenhed og rede til strax efter at de vare omvendte og døbte at antage en anden Religion for et Par Smaamønter, og Europæerne fandt de saa hovmodige, at de neppe kunde nærme sig til dem. De forlod derfor Landet efter at have døjet mange Besværligheder, thi mange Steder vilde man ikke tillade dem at over-

natte i Byerne, men jog dem ud paa Markerne for at overnatte mellem Slanger og giftigt Kryb.

Paa Ceylon vilde man ikke heller høre paa dem, og her klages der over, at man ikke vilde give dem Føde, uden at de betalte derfor, hvilket dog i og for sig ikke synes saa mærkværdigt.

I Kapstaden sprængte Pøblen deres Forsamlinger, men ude i Landet gik det bedre.

Paa Jamaica faldt Forsøgene særlig uheldig ud. Det var ikke nok med, at de ikke kunde faa Lokaler til Leje uden at betale — Beretningerne om Mormonmissionen synes i det Hele at anse det for Forfølgelse, naar man vil tage Penge af dem for Føde, Husleje, Passage paa Skibe o. s. v. — men Pøbelen forfulgte dem meget haardt, jagede Forsamlingen fra hinanden og skød paa de Ældste.

I Kina kom Missionærerne ikke længere end til Hong Kong. Paa Grund af de Borgerkrige, som rasede der, besluttede man ikke at rejse til det Indre.

I Chili gik det som i de strengt katholske Lande i Europa, de kunde ikke lære selv ganske privat uden at komme i de farligste Kollisioner med Lovene.

Det var et Samfund, sammenstykket paa denne Maade, der gav sig til at oparbejde Utah. Flid maatte der til, og flittige vare de. Der er ikke og har ikke været nogen Lediggænger. Det er ganske mærkeligt at tale med jævne Folk derovre og høre af dem, hvilket ganske anderledes haardt Arbejde de maatte tage paa sig her fremfor i det forladte Land, og de højeste Mænd i Kirken have ingenlunde nok i deres Profet- og Apostelgjerninger, de forene med dem Mølledrift, Landbrug, navnlig det første synes at være en særlig hellig Gjerning, Driften af et Trykkeri, Udgivelsen af et Blad o. s. v. Det hører ogsaa med til den høje Kirkegjerning at paase, at Folk kunne arbejde, og at de udføre deres Arbejde paa en tilfredsstillende Maade.

Deres Organisation er jo ogsaa mærkværdig skikket til at ægge til Arbejdsomhed. Det er ikke muligt at finde en fastere Forbin-

delse mellem Kirke og Stat og Samfund. Kirken griber ind i og gjennemtrænger alle politiske Forhold, alle sociale Forbindelser, hele Forretningslivet, hele Familielivet, dens Maskineri, som holdes i fortræffelig Orden, kontrollerer alle Led i Organisationen. Det var intet Under, at Unionens Embedsmand, navnlig i den Tid, da Majoriteten var aldeles overvældende mormonsk, fandt sig fuldstændigt afmægtige herude; den territoriale Lovgivningsmyndighed, Juryerne, Politiet bestod kun af Mormoner. Og der var ikke den mindste Sympathi med Unions-Regeringen, kun en hul, bedragerisk Anerkjendelse deraf. Da Vicepræsident Colfax i 1865 gjorde sin store Rundrejse i Vesten, der er meget bekjendt i de mormonske Annaler, blev han modtagen i Saltsøstaden med den største Opmærksomhed. Han var Byens Gjæst, Champagnen og Talerne strømmede, men det Indtryk han modtog af Stillingen, var ikke desto mindre meget lidet tilfredsstillende. Det var tydeligt, at Unions-Embedsmændene kun havde Valget mellem at se afmægtigt til, hvad der foregik, oppebiende Begivenhedernes Udvikling, eller søge at komme i et stiltiende Venskabs og Afhængigheds Forhold til Mormonlederne.

Disse undgik imidlertid stadigt med megen Omhu enhver aaben Konflikt med Unionen, det var en passiv, ikke nogen aaben og erklæret Modstand, de satte imod Unionen. Men den var ikke mindre energisk. Hele deres Organisation lettede den i en søregen Grad. By og Land ere delte i Distrikter, en Biskop eller en Ældste, der staar i den nærmeste Forbindelse med Centralmagten, staar over hvert af disse. Denne Mand er Prædikant, Politiembedsmand og kommunal Styrer, han leder eller har Del i Handelsforetagender i sit Distrikt, han øver Lovens Retfærdighed blandt de for det Meste uvidende Medlemmer af sin Hjord.

Denne maa arbejde og kun arbejde; den trykkende Tiendeafgift til Kirken og de høje Priser, der maa betales for, hvad der skal kjøbes, ville i Reglen holde Folk tilbage fra at komme altfor højt op. Man ynder ikke rige Undersaatter, gaar det ualmindelig godt for en Mormon, som ikke hører til de Ypperste, har man ofte set Lovens Strenghed ramme ham haardt i en eller anden Anledning,

eller Aanden har betydet en af hans høje Foresatte, at det vilde være meget ønskeligt, om han for en Tid vilde trække sig tilbage til det indre Afrika eller Kina som Missionær og lade sin Mammon blive tilbage.

Haardt Arbejde og Orden, rolig, ærbødig Orden, det er Fordringerne i det Ydre. Drukkenskab taales ikke. Fabrikation og Udsalg af spirituøse Drikke er Kirkens Eneret. Der er vel nogle hedenske Udsalgssteder, men de vare ialfald til for nylig betyngede med overordentlig høje Afgifter. I Hotellerne findes eller fandtes der ingen saadanne Bar-rooms som i de andre Stater. Dixon paastaar, at man ikke kan faa nogen Spiritus at drikke, men dette har ialfald forandret sig dertil, at man i Spisesalen kan faa Vin.

Iøvrigt skal man ogsaa af andre Grunde ikke let føle sig fristet til Drukkenskab i Saltsøstaden. Den kaliforniske Vin, som man har, er ret god, men hvad der sælges som Brandy og Whisky, er saare mislige Drikke. Da Forfatteren skulde have en Flaske Brandy med paa Turen fra Ogden til Kalifornien og havde indkjøbt den i et af de store Udsalg, var denne af en saadan Beskaffenhed, at den blev behandlet som et Kuriosum af samtlige Medrejsende i Pullmans Vognen, mellem hvilke der fandt en livlig og venskabelig Udvexling Sted af de medbragte Drikkevarer.

Almindelig Undervisning staar naturligvis ikke i nogen høj Kurs. Først i de sidste Aar er man begyndt at holde disse Søndagsskoler, som spille en saa stor Rolle i den amerikanske Skoleordning, og i det Hele taget at gjøre lidt for Undervisningen.

Det hedder sig, at der er offentlig Undervisning, men dette er ikke noget, som kan lignes ved det, der ellers i Amerika forstaas herved.

Det Offentlige har bygget Skolehusene, men Skolerne have ellers stærkt Karakteren af at være private Anstalter, og der betales Skolepenge. Lærerne ere i Reglen underordnede Personer og ivrige Mormoner, Undervisningen daarlig og begrændset. Undervisning i mormonsk Religion spiller naturligvis en stor Rolle.

Saasnart man har gaaet en Dag i Saltsøstadens venlige, men

underlige døde Gader, bemærker man et Træk, som er af stor Vigtighed til Forstaaelse af det hele mormonske Væsen: det er lutter Almuesfolk i Ordets egentlige Forstand, man ser; simple eller ialfald meget jævne og udannede. Kun for saadanne Folk med ringe og lidet udviklet Intelligens er Mormonismen en mulig Religion, men det gjælder derfor ogsaa for deres Styrere vedblivende at holde dem paa det samme almueagtige Standpunkt.

Brigham Young er som bekjendt i enhver Henseende Samfundets Sjæl. Fra ham udgaar al Autoritet i Kirke og Stat. Han tildeler Gunstbevisninger og Straffe. Han modtager alle Indkomster og disponerer over dem; umaadelige Rigdomme ere under hans Kontrol og uden nogen anden, saavidt vides. Han anses ogsaa for at være en af Amerikas rigeste Mænd. Hans Formue er anbragt i London og New-York, men han har ogsaa store Rigdomme i Utah, store Farme, Saugmøller, Kulminer.

Den Lov, at hver Mand skal give Tiendedelen af sin Fortjeneste hvert Aar, overholdes strengt. Det Meste af Tienden indkommer naturligvis in natura.

Young har indført almindelig Stemmeret i Utah og fundet denne meget hensigtsmæssig til Fremme af sine Planer. Mormonerne stemme efter en Snor. Da der begyndte at komme saa mange »Gentiles« ind, at denne Minoritet kunde se noget foruroligende ud, fik de mormonske Kvinder Stemmeret og forøgede saaledes Majoriteten.

Young har Titel af Præsident. Næst efter ham komme de tolv Apostle. Formanden i Raadet er Vicepræsident. Efter dem komme de Halvtredsindstyve, bestaaende af Biskopper og Ældste.

Denne Styrelse har som alt sagt en overalt indgribende Myndighed. For den Ældste i Distriktet staa alle Døre aabne, og hans Befalinger maa adlydes uden videre Indsigelser, hvad enten de gaa ud paa at vaske sit Gulv bedre eller at udlevere en Datter eller Søster til »Besegling«. Intet er overladt til Folkets frie Villie. I

Kraft af et »Saaledes siger Herren« kan Alt sættes igjennem. Ikke engang Ægteskabet er en fuldstændig frivillig Sag, og det gaar end ikke altid saa godt, som det gik en bekjendt »Broder«, der ønskede at gifte sig med sin Halvsøster og i Stedet for fik hende »beseglet« til Young, som fandt hende smuk, men dog atter fik »beseglet« hende tilbage nogen Tid efter, da hun befandtes at være falsk. Der er Adskillige, som naar deres Ægteskabsplaner skulde drøftes, have maattet se den, de ønskede at ægte, beseglet til en højtstaaende Hellig, som var bleven opmærksom paa hende. Og dersom det befindes gavnligt, at en Mand skulde tage flere Koner, end han har, maa han paa den anden Side tage Hensyn til et saadant Raad.

Hele det Begreb om et Hjem, der er saa rodfæstet navnlig i den angel-saxiske Forestillingskreds, er ukjendt for Mormonerne, og det synes i det Hele taget forunderligt, at Hepworth Dixon, om han end i temmelig høj Grad lider af den Svaghed at finde Alt fortræffeligt, hvor han er bleven vel modtagen, saa at han endog kan finde en vis Sympathi for Pantagamisterne ved Oneida Creek, kan have følt sig saa tiltalt af Aanden i det mormonske Samfund, som Aanden i hans Bog synes at vidne om.

Der er mange Børn i Saltsøstaden, Opfordringen til at mangfoldiggjøre sig have Mormonerne fulgt, ligesom de ogsaa stadigt citere den lige overfor hedenske Tvivlere i deres Debatter om Polygamiet. Omsorgen for Børnene synes imidlertid, som alt Skolevæsenets Tilstand viser, ikke at være synderlig stor.

De fleste Mormoner, baade Mænd og Kvinder, tro uden Tvivl, at de i Polygamiet fyldestgjøre en religiøs Pligt, men Udøvelsen af denne falder uden Tvivl lettere for Mændene end for Kvinderne. I Virkeligheden ere næsten Alle, der have opholdt sig nogen Tid i Utah, enige om, at Kvinderne føle Flerkoneriet som en tung og trykkende Byrde; saa uvidende og udannede Naturer de end ere, er der i dets Grundtanke altfor meget, der strider mod deres umiddelbare Følelse, til at de kunde bære det saa taalmodigt, som de gjøre, uden i Overbevisning om, at det var et Kors, der var lagt paa dem.

De forskjellige Koner leve stundom godt sammen, stundom bo de i forskjellige Huse. Den første Kone er i Almindelighed anerkjendt som noget fornemmere, »Gentiles« anerkjende kun hende, og det skal ogsaa være Tilfældet, at hun, skjøndt hendes Samtykke kræves til de senere Ægteskaber, i Virkeligheden betragter de senere Hustruer kun som Mandens Friller og ikke er mere venskabelig mod dem, end Sara var mod Hagar.

Mændene føres selvfølgelig meget let til under disse Forhold kun at betragte deres Koner som Gjenstand for deres Lyster og Tjenestetyende. Der prædikes ogsaa bestandig Underkuelse og Lydighed for Kvinderne som deres første Pligt. Deres Mand er kun deres Herre.

At Konerne virkelig føle sig trykkede og ulykkelige, om de end ikke ville sige det rent ud til de Fremmede, og om de end ikke løbe bort i Snesevis til Unionstroppernes Lejr i Bjergene, er let at erkjende af Mormonernes eget Vidnesbyrd. Der tales altfor meget til de stakkels Fruentimmer om Lydighedspligten lige overfor Polygamilæren, til at det ikke skulde være meget nødvendigt jevnlig at indskærpe dem denne, og i Youngs egne Prædikener forekommer der stadig Yttringer som: »Det er ofte Tilfældet, at Kvinder sige, at de ere ulykkelige, og at man hører Mændene forsikre: min Kone, skjøndt den fortræffeligste Kvinde, har ikke havt en glad Dag, siden jeg tog min anden Kone.« Med saadanne Ord indledes saa heftige Bebrejdelser mod Konerne. For Andre er selve Indledningen tilstrækkelig.

Den første Generation af Mormon-Ynglinger og Piger er nu bleven voxen, men det er en næsten enstemmig Paastand, at de ikke synes meget ivrige for Polygamiet. Men det er jo vanskeligt nok at slippe ud af dets Garn. George Cannon — en af de mest fremragende Mænd i Utah — forsikrede i en Samtale om disse Anliggender Forf. med Selvfølelse, at han havde opdraget alle sine Børn med den Mulighed for Øje, at de kunde leve blandt lutter Hedninger som tro Mormoner; men man fortæller adskillige Exempler paa, at ialfald

mindre fremragende Mænds Døttre have foretrukket at være Enekone hos en »Gentile« fremfor at blive en Helligs Brøkkone.

Det synes jo nu, som om Unionens Regering mener at have vundet saa fast Fod i Utah, at den kan angribe Polygamiet, og man kan derfor spare sig videre Betragtninger over dets fremtidige Udvikling, men da det tillige giver en Maalestok for Mormonernes Moral, kan dog maaske ialfald hentydes til, at den Mangfoldighed af Kryds-Slægtskaber, som vilde opstaa, uden al Tvivl vilde medføre meget beklagelige Virkninger. At den Samme ægter to eller flere Søstre, har været meget almindeligt, ja der er Exempler paa, at Mænd paa samme Tid have ægtet Moder og Datter. Naar man nu tænkte sig disse Børn af en Fader og forskjellige Mødre krydsede igjen i Ægteskab, om ikke i første, saa i anden og tredie Generation, vilde der unægtelig aabne sig Udsigten til den uhyggeligste moralske Tilstand paa samme Tid som til en sjælelig og legemlig Degeneration af Folket.

Brigham Young har særlig, hvad Polygamiet angaar, foregaaet sit Folk med et overordentlig virksomt Exempel. Hvor mange Koner han i det Hele har havt og har, er det vist næsten umuligt at komme paa det Rene med. Han skal selv paastaa, at han ikke ret kan huske Tallet. En betydelig Mængde er rent himmelske Koner, som kun ere beseglede til ham for at kunne dele hans Herlighed i den anden Verden, og mange af disse ere gifte med andre Mænd i denne Verden og have altsaa kun af ren himmelsk Ærgjerrighed søgt at sikre sig Følgeskab med Præsidenten (i den anden Verden).

I 1868 blev Youngs daværende Konesamling Gjenstand for meget omhyggelige Efterforskninger af en Rejsende fra Boston, en Mr. Coffin. Listen lyder herefter som følger:

Brigham's ægteviede Hustru var Mary Ann Angel, født i New-York. Hun er Moder til fem Børn: Joseph, Brigham, John og Døttrene Alice og Luna. Hun ægtede Profeten, medens denne var en ung Mand, og førend han fik Joseph Smith's Aabenbaringer. Hun lever i en stor Stenbygning i den bagerste Del af Haremet. Brigham Young besøger hende nu noget sjeldent.

Lucy Decker var gift med en Mand ved Navn Isak Seely og havde to Børn med ham, men hun forlod ham for at blive Himmeldronning og har skænket Profeten otte Børn.

Clara Decker er en yngre Søster til den før nævnte. Med hende har Young fire Børn.

Harriet Cook har født Præsidenten en Søn, baade hun og denne skulle udmærke sig ved ikke at være forknytte lige overfor den Allerhelligste, der ogsaa skal have endel Respekt for denne Kone.

Lucy Bigelow har Ord for at være en af de mest dameagtige af Konerne. En amerikansk Dame, som saa hele Samlingen og skaffede Coffin adskillige Oplysninger, skildrede hende som i høj Grad tiltalende og behagelig af Væsen og ganske kjøn.

En Dame med ukjendt Fornavn, Efternavn Twiss, spiller en lidet betydelig Rolle, da hun ikke har født Børn. Hun har som sit særegne Departement faaet at holde Orden paa Profetens Klæder og gjøre anden Stuepige-Gjerning omkring ham.

Martha Bowker spiller en lignende Rolle, da ogsaa hun er barnløs, men skal iøvrigt se godt ud.

Harriet Barney forlod ligesom Lucy Decker sin Mand for Profeten, men hører ogsaa til de barnløse og derfor ubetydelige og oversete Koner.

Eliza Burgess er den eneste Kone af engelsk Fødsel, hun skal være livlig og munter og har adskillige Børn.

Ellen Rockwood er Datter af en Retsbetjent i Saltsøstaden; barnløs.

Margaret Pierce hører til samme Klasse.

Emeline Free var længe »Haremets Stjerne«, høj, yndefuld, venlig, med smukke Øjne og smukt Haar. Hun var en meget livlig ung Dame, og Brigham Young blev forelsket i hende. Hendes Forældre vilde ikke ret tro paa Polygami, men hun var ærgjerrig og tog Profeten, hvis Favorit hun blev. Han foretrak hende i den Grad for alle de Andre, at der selv i denne vist meget ordentlig holdte Husholdning vaktes en saadan Skinsyge, at Young lod bygge en skjult Passage mellem sit og hendes Soveværelse, for at hendes

Besøg hos ham kunde blive ganske ukjendte for de Andre. Hun har født ham otte Børn.

Eliza Snow anses for at være den mest begavede Kone. Hun er Digterinde for Kirken og leverer mange Psalmer og aandelige Sange.*)

Zina Huntington skriver ogsaa Digte. Hun er en Slags Guvernante for alle Børnene. Hun var gift med en Dr. Jacobs og kom med ham til Saltsøstaden. Young syntes om hende, sendte Manden paa en Missionsrejse til England og tog Konen til Ægte, da han var rejst. Han kom tilbage, fandt sin Kone optagen i Haremet, faldt fra Mormonismen og drog til Kalifornien.

Amelia Partridge skal være stille og elskværdig og slet ikke skinsyg. Hun har fire Børn.

Augusta Cobb fra Boston spiller en ubetydelig Rolle.

Mrs. Smith er meget ivrig Mormon. Hun henvendte sig til Young for at blive beseglet til ham for Evigheden; han beseglede hende imidlertid til afdøde Joseph Smith for Evigheden og til sig selv for Timeligheden.

Amelia Folsom indtraadte i Haremet i 1863; hun var dengang 19 Aar, Profeten 63 Aar gammel. Hun blev snart Favorit og mere ubetinget Herskerinde over sin Herre, end nogen af de Andre havde været, selv Emeline. Hun skal have Fortepiano, elegante Møbler, egen Vogn, pragtfulde Dragter og i det Hele taget forstaa at behandle Ypperstepræsten temmelig meget, som almindelige Mætresser behandle gamle Tilbedere.

Det var efter denne Opgivelse altsaa ialt atten Koner, der dengang levede med Young. I Sommeren 1871 opgav mig en ved Templet ansat Mand, som iøvrigt ikke vilde indlade sig videre paa denne

---

*) Som Prøve paa disse er vist følgende Vers tilstrækkeligt:

We have the ancient order,
To us by prophets given:
And here we have the pattern
As things exist in heaven.

Materie, Youngs daværende Koner til et Antal af 19; det synes altsaa, at der i det Mindste maa være kommet en ny til.

Hvor mange der ere komne ud af Haremet i Tidernes Løb, vides ikke. En af Konerne gik fra Forstanden.

Youngs Børn anslaas til at udgjøre et Antal af henved halvfjerdsindstyve. De Yngre af disse udgjøre Besætningen i en hel Skole. Der er iøvrigt ingen af Sønnerne, som skal udmærke sig som Arving til Faderens Intelligens. De to ældste have opholdt sig meget i England og New-York, beskjæftigede med at lede Indvandringen, og den ene af dem skal være en flink Forretningsmand.

Husholdningen hos Præsidenten styres efter meget bestemte Regler. En Svigersøn er en Slags Husminister. Konerne have ikke Noget at gjøre med at forsyne Bordet. Naar de selv skulle have nye Klæder eller Lommepenge, maa de gaa til denne Svigersøn. Til Præsidenten selv kommer Ingen, som ikke er kaldet. Imellem Børnene og Faderen hersker der ligeledes et strengt diciplinært Forhold.

Ikke-Mormonerne have hávt meget vexlende Tider i Utah endnu i de sidste Aar, før Stillehavsbanen blev aabnet og dermed et nyt Afsnit i Utahs Historie begyndte. Da Vicepræsident Colfax var der i 1865, var deres Stilling i det Hele god, de holdt fast sammen og befandt sig vel; men kort Tid efter, som for at give et Dementi til al den Venskabelighed, der var vist Manden fra Washington, begyndte der en Række Forfølgelser. Man forbød Mormoner at drive Forretninger med Hedninger, plagede dem paa alle Maader, et Par blev dræbte, og det lykkedes at faa Mange til at drage ud af Landet.

Der sendtes en Mission ud til Saltsøstaden fra den episkopale Kirke i Amerika. Den skulde paa en Maade danne et Supplement til den lille Lejr, Camp Douglas, som Unionen havde oprettet nogle Mile fra Byen; men det Ene blev ligesaa betydningsløst som det Andet. Lejren blev ikke Andet end en tom Demonstration og en Anledning for Mormonerne til at tjene Penge ved at forsyne den

med Proviant. Missionen opnaaede kun at gjøre enkelte Proselyter. Man oprettede en Skole, men kun meget faa Mormonbørn kom i denne, Truslerne vare altfor strenge.

Mormonerne gjøre sig ofte til af deres Tolerance; denne er dog af en noget tvivlsom Art. Det hedder sig ogsaa, at hvem der vil, kan faa Tilladelse til at træde op i Tabernaklet for at tale imod Mormonismen. Dette finder ganske vist undertiden Sted; man kan godt se Beretninger i amerikanske Blade om, at En eller Anden er traadt op og har tiltalt Mormonerne, men Mormontalerne beholde det sidste Ord lige overfor Forsamlingen, der i det Hele taget bestaar af Folk, hvis aandelige Inerti ikke tillader dem at komme meget i Bevægelse ved en enkelt fremmed Henvendelse, hvor fortrinlig end denne kunde være, og stundom komme Ikke-Mormonerne blot til at tjene til Skive for Mormonernes Vittigheder og raa Spøg. Da saaledes engang en engelsk Præst var optraadt i Ornat, tog Brigham Young bagefter en Borddug om Skuldrene og gav sig til at parodiere ham, saa hele Tabernaklet rystede af Latter.

Mrs. Caddy D. Stanton og Miss Susan B. Anthony optraadte i Tabernaklet under Forfatterens Ophold i Saltsøstaden for at prædike Emancipation, og en betydelig Samling Mormoner og deres Kvinder overværede Forestillingen. Der var ganske vist Ingen, som tog Ordet efter dem, og det behøvedes heller ikke, thi de to Taler, som vare fabrikerede for Tilhørerinder i Boston og New-York, havde ikke det Mindste at gjøre med Forholdene i Utah.

Efterat Pacifikbanen er bleven aabnet, hører man ikke mere tale om nogle af de oprørende Voldsgjerninger, som i sin Tid ikke synes at have været saa sjeldne. Langsomt, men sikkert strømme Hedningerne ind. Selv om Unionsregeringen ikke havde bestemt sig til, nu da den og dens Magt er kommen saa nær ved Utahs Porte, at gribe kraftigt ind, vilde Mormonismen uden Tvivl langsomt være bleven sprængt indvendig fra. Hedningerne levede ganske sikkert og sorgløst i Sommeren 1871 og blev talrigere Dag for Dag. De havde deres eget Blad, som fejdede dristigt mod Mormonerne. Nu var der ikke mere nogen uhyggelig Rædsel for

»Tyrens Øje«. Jeg gjorde Bekjendtskab med Redaktøren for det hedenske Blad. Det var en Mand, som syntes skabt til at lede et saadant Foretagende og skrive Artikler med Revolveren liggende ved Skrivetøjet. Hans Redaktionskontor var det tarveligst udstyrede, jeg endnu har set. Møblementet var et Skrivebord og to Træstole. Den ene havde mistet sit ene Bagben og var derfor spigret fast til Væggen.

Manden selv havde tumlet sig vidt om i Verden. Han havde været i Kjøbenhavn. Kjendte han Nogen der? Aa ja! Kong Christian, Dronning Louise og deres Børn. Ikke Andre? Nej, det var den eneste Familie, han kom til i Kjøbenhavn. Men han kjendte dem godt, havde ogsaa godt kjendt Prinsessen, som var gift med den russiske Storfyrste, havde spist til Middag der og været der til The.

Hvem var da denne Mand? Simpelthen et af de mange Exempler paa, hvorledes det gaar op og ned i Amerika. Han havde været i Europa som Statssekretær Fox's Sekretær paa hans bekjendte Expedition til St. Petersborg. I det Land, hvor en afskediget Departementsdirektør tager Tjeneste som Sporvognskonduktør, kan ogsaa en saadan Mand give sig til at udgive et Hedningeblad i Utah, naar hans Venners Tid er forbi. Og han var meget vel tilfreds med sin daværende Stilling, og bliver Mormonismen styrtet af Hedninger, bliver han maaske en stor Mand derude.

Det saa allerede dengang noget uroligt og usikkert ud for Mormonismen, men dennes Ledere tabte ikke Modet. De forstod ialfald meget godt at holde Kontenancen.

Brigham Young var uheldigvis under mit Ophold i Byen fraværende, og jeg kunde saaledes ikke drage Fordel af en Introduktion, jeg havde til ham. Heldigvis havde jeg imidlertid tillige Anbefalingsskrivelser til nogle af Apostlene og andre af de mere fremragende Mormoner. I Samtalerne med dem kom Mormonismens Fremtid snart paa Tale. De Synspunkter, de fremsatte, vare selvfølgelig saa kras mormonske som mulig. Den Splid, der var begyndt i deres egen Række, til-

lagde de ikke nogensomhelst Betydning, og de stolede ubetinget paa deres Organisations-Evne til at modstaa, hvad der maatte komme. Apostel Cannon forudsagde endog, at de østlige Stater vilde søge deres Redning ved en Tilslutning til Mormonismen. Der var i dem de mest afgjørende Tegn paa Anarki, dette Anarki vilde bryde løs i den nærmeste Fremtid, og efter at have lidt dets Ulykker og Plager vilde de finde Vejen til den rolige Havn, som Mormonismens Enhed og Evne til at identificere alle Samfundsinteresser alt nu havde skabt for sine Tilhængere. Præsident Wells (den konstituerede Præsident under Brigham Youngs Fraværelse) sluttede sig ganske til den mere talende Cannon. Pius IX og Antonelli kunde ikke med større Tillid have udtalt sig om den ene saliggjørende Kirkes Evne til at redde den gamle Verdens Samfund fra den truende Undergang, end Præsidenten, Cannon, Caine og andre Apostle og Profeter talte om Mormonismens reddende Mission i den nye.

Jeg tillod mig i en Samtale med Cannon at forudsætte, at Mormonismen saa langt fra vilde sejre, at den om et Par Aar vilde være fuldstændig overfløjet paa sit eget Territorium, og spurgte, om det da var sandt, at man, som amerikanske Korrespondenter derfra stadig meldte, vilde flytte til et andet Sted. Han benægtede dette bestemt. Skulde Mormonismen »prøves« en Tid, vilde man holde Prøvetiden ud her i »Bjerghjemmet«; Talen om at flytte til Sandwichøerne var en ren Fabel.

De Mormonledere, jeg gjorde Bekjendskab med, vare iøvrigt, i Forbigaaende sagt, i Besiddelse af et meget forekommende Væsen og forstod at optræde paa en vindende Maade. De udtalte sig meget ultra-mormonsk, men naar man saa til Gjengjæld udtalte sig meget ultra-»gentilesk«, hørte de derpaa med den største Forekommenhed og Opmærksomhed og indrømmede fuldstændig deres Modstanders Ret til at vælge sit Standpunkt. De ere ikke lærde eller studerede Folk, men de vide dog meget godt Besked om, hvad der foregaar i Verden, og det skjøndt de mormonske Blade f. Ex. aldeles ikke anse det for Umagen værd at have blot Telegrammer om Begivenheder i Europa. Særlig kjendte man godt de skandinaviske Landes Forhold,

og man traf mærkværdig Mange, som have været der. Baade Wells og Cannon havde berejst Danmark, og den Sidste havde endog faaet saa megen Interesse for os, at han sagde mig, at hans som næsten alle Mormoners Sympathier i den fransk-preussiske Krig fuldstændig havde været paa fransk Side — hvad der var meget ualmindeligt i Amerika — paa Grund af Preussernes skammelige Adfærd imod det gode Danmark og Tysklands Komediespil med Slesvigholstenismen.

Og dog synes det, som om den ovenfor berørte Splid indenfor Mormonismens egne Rækker allerede i og for sig kunde blive farlig nok for den.

De Ivrige af den rigtige gamle Stok bære sig ganske ad som de Ultramontane i Rom og søge ved at optræde saa krast som muligt at organisere en mindre, men fast og hærdet Kreds til at modstaa de kommende Farer.

Men deres Fjender ere ogsaa virksomme, og lykkes det virkelig Unionen at knække Polygamiet, vil Magten indenfor Mormonismen uden Tvivl gaa over paa andre Hænder; thi det, som Brighams ivrigste Modstandere fejde imod, er netop ogsaa Flerkoneriet. Det er den første Profets, Joseph Smiths Sønner, som især ere ivrige Angribere af Flerkoneriet. De gjøre gjældende, at dette er en Vranglære af Young. Intet i de mormonske Skrifter kan fortolkes som Flerkoneri. Den Paastand af Young, at Smith havde flere Koner, er en Bagvaskelse udspredt af dem, som ønske at have et Skalkeskjul i Religionen for Tilfredsstillelsen af deres kjødelige Lyster. Emma Smith, Profetens Hustru, benægter ogsaa bestemt, at der var nogen Anden, som delte hendes Mands Kjærlighed, en Paastand, om hvis Rigtighed saaledes i Almindelighed taget der iøvrigt næres den største Tvivl.

Young paastaar herimod, at Smith fik en Aabenbaring om det himmelske Ægteskab, der nødvendigvis forudsætter en Flerhed af Koner, som Privilegium for de Hellige.

Et hemmelighedsfuldt Mørke omgiver imidlertid denne Aabenbaring. Smith fik den fra Himlen, men Young fik den ikke fra Smith og ikke fra Himlen og fik den, skjøndt Smith ikke havde

meddelt den til Nogen, og det Papir, hvorpaa den var optegnet, blev frarøvet ham og brændt. Men Young havde i Forvejen faaet taget en Afskrift, hvilket jo var et overordentlig stort Held for alle Yndere af Flerkoneriet.

Young bekjendtgjorde først i 1852, at han i sit Værge havde en Aabenbaring om dette, og det var ikke vanskeligt at faa denne anerkjendt.

Naar han ikke fik selvstændig Aabenbaring om denne Sag, paastaa hans Modstandere, at Grunden er den, at han i det Hele taget har maattet give Afkald paa at have profetiske Evner, da han i den Henseende har havt overordentlig lidt Held med sig og derfor stadig maa holde sig til afdøde Smith som Hjemmelsmand.

Joseph Smiths Sønner ere naturligvis Gjenstand for et voldsomt Had hos Young, men han har dog ikke dristet sig til at forbyde dem at komme til Byen, hvor de iøvrigt ikke bo til Stadighed, og ingen »Ødelæggelsens Engel« har været efter den gamle Profets Sønner, skjøndt andre langt mindre Skyldige ere faldne for dem. Naar de komme til Saltsøstaden for at gjentage deres Forsikringer om Flerkonerilærens Falskhed, om at authentiske Dokumenter, undertegnede af Mange, som nu høre til Youngs ivrigste Tilhængere, godtgjøre, at Smith ansaa Flerkoneri for en Forbrydelse o. s. v., faa de dog ikke Tilladelse til at optræde i Tabernaklet. Saa vidt drives Tolerancen ikke.

I hvilket Omfang de indre mormonske Reformbestræbelser vinde Tilslutning, er vanskeligt at sige, men vist er det, at de synes betydelige nok til at fremskynde og forstærke den Krisis, som truer dette flittige og vel organiserede, men uvidende og aandelig vildledte Samfund.

Hvad Udfaldet paa denne bliver, er ikke vanskeligt at forudse. Man kan maaske undre sig over, at Unions-Regeringen har tøvet saa længe med at gribe kraftigt ind i Hævdelsen af Unionens Love, skjøndt tidligere Erfaringer tilstrækkelig have vist, med hvilke umaadelige Vanskeligheder en eftertrykkelig Optræden var forbunden, før Stillehavsbanen aabnedes. Man kunde maaske ogsaa undre sig

over, hvorfor Unionsregeringen har grebet ind mod Polygamiet, naar man taaler i selve Staten New-York saadanne Utroligheder af gemen Usædelighed, som drives af Pantagamisterne ved Oneida Creek, hvor der foregaar Ting, som ikke kunne antydes paa Dansk, skjøndt de offentlig diskuteres i Sektens Literatur, som iøvrigt Dixon maaske ikke kjender tilfulde. Man kan tro, at Unionen, nu da den har grebet ind, vil handle energisk, og man kan tro, at dens nuværende Aktion efter et eller flere Tilløb vil løje af for en Tid. Det bliver Altsammen mindre væsentligt. Mormonismens Tid er uigjenkaldelig forbi. Den har en, maaske noget langsomt virkende, men uforsonlig Fjende i Stillehavsbanen.

Fra Ogden til San Francisco.

Sletten ved Saltsøen — Over den store Ørken — I Nevada — Mineegnene — White Pine — Primitiv Lovgivning — Treasure Hill — Palisade Klipperne — Nevada Ørkenen — I Sierra Nevada — En Historie fra den tidligere Indvandrertid — Snetagene — Omkring Kap Horn — Glimt af Mineanlægene — Fra Colfax til Sacramento — I San Sacramento — Ved det stille Hav.

Pacifik-Exprestoget forlader Ogden gaaende Vester paa hver Eftermiddag Kl. 6 og ankommer til San Francisco efter to Døgns Kjørsel. Den større Halvdel af denne Pacifikturens anden Hovedafdeling hører til den mest trættende Del af Turen. Den Eftermiddag, da man har forladt Ogden, vedbliver Turen at gaae i Nærheden af den store Saltsø. Dens store Vandflade breder sig i et sørgeligt Landskab, omgivet af øde Sletter og golde Bjerge. Skjøndt man endnu er i Utah, mærker man ikke længere Frugten af Mormonernes Anstrengelser. Det Velvære, de have skabt i og omkring den stille By, hvor Bækkene risle i Gaderne under Akaciernes Skygge, forekommer En dobbelt mærkværdigt, naar man ser, hvilke Hindringer der har været at overvinde for at bringe Naturen til at yde sin Tribut til Menneskets Underhold. Sletten omkring den store Saltsø har formodentlig en Tid været under Søens Overflade, og den har bevaret sin Karakter af en gold Havbund. Ingen Buske, ingen Træer trives, nogle graagule Planter dække kun sparsomt Jorden; paa milelange Strækninger er den ganske nøgen og hvid som Sne af de Mineralier og Krystaller, der bedække den. Det døde Havs Omegn kan ikke være sørgeligere end et af disse Landskaber, hvor Søen gaar over i en hvid Slette, omgiven af nøgne Bjerge, medens en skyløs, blaa Himmel med en brændende Sol hvælver sig derover. Solnedgangen kom, medens vi fore henover

en af disse hvide Sletter, og for nogle Øjeblikke forvandledes det Hele paa en feagtig Maade. Et let Rosenskær bredtes over den hvide Jord, Bjergene fik et gyldent Anstrøg, og den store Sø i det Fjerne blev dyb og blaa som et friskt Hav. Men Forvandlingen var hurtigt forbi, og Natten og Maaneskinnet kom over det samme sørgelige Landskab, som Solen havde beskinnet.

Henover den øde, skaldede Slette ser man langt borte ved Foden af de skaldede Bjerge smaa Byer, med en Beliggenhed, saa fortvivlet som man vel kan forestille sig det, og dog synes det, som om der er Træer omkring Husene, Mormonernes Flid har ogsaa der maaske skabt smaa Oaser i den Ørken, som er det Eneste, vi kunne se fra Banen.

Et Stykke fra Ogden passerer man Promontory Point, hvor de to store Hovedstykker af Stillehavsbanen mødtes, og Banens bekjendte Indvielse foregik den 10de Maj 1869, da den sidste Skinne blev nedlagt af Leland Standford og General Dodge og Lokomotiverne »Jupiter« fra Central Pacific og Nr. 116 fra Union Pacific som en rigtig amerikansk Slutning paa det Hele gled henimod hinanden for paa Materiellets Vegne at »ryste Hænder«.

Ogsaa paa dette Stykke er der en Mangfoldighed af Stationer, den ene ganske som den anden. Selv den trofaste Crofutts, der er saa utrættelig med sine smaa Historier med mærkelige Begivenheder, især i Retning af Revolver Skydning, opgiver Ævret for lang Tid. Den nævner trofast Stationerne, men varierer iøvrigt med beundringsværdig Virtuositet, at der slet Ingenting er at mærke ved dem. Ved Kelton, et lille Hul ganske som de andre, spændes Ens Opmærksomhed: »Dette er den vigtigste Station, som er passeret siden Promontory Point.« Man læser nysgjerrig videre: »Her ere store Damme ved Siden af Vejene, som dannes af en Kilde ved Foden af Højene nogle Mile mod Nord.« Intet Andet? Jo. Omtrent 25 Mile imod Nord er der et Sted, fra hvilket man faar Telegrafstænger.

I mere og mere overvældende Trøstesløshed aabenbarer sig den vide Strækning, som særlig bærer Navnet af den store amerikanske Ørken.

Det er i Sandhed Ørkenstrækninger, saa vilde, saa øde, saa forfærdelig ensomme, at selv Rejsen paa Jernbane i en elegant »Palads«-Vogn er saare trykkende og besværlig. Herved burde det dog iøvrigt tillige bemærkes, at man paa denne Bane ikke længere har de rigtige Pullmans Vogne. Paa Central Pacific gaa »Sølv-Palads-Vogne«, der, skjøndt Navnet klinger meget bedre end Pullmans Vogne, ere meget mindre gode. Der er en Del mere skinnende Plettering, men der er ikke saà bred og god Plads, Sæderne ere haardere og smallere, og der mangler Nogct i alle de med en saa beundringsværdig Omsigt udtænkte Smaating, som forbauser En i »Pullmansvognen«.

Det var en hed og glødende Eftermiddag, da vi gled afsted fra Ogden bort fra de frugtbare Marker over golde Sletter og Saltørkener.

Den næste Dag var Scenen uforandret, kun Søen i det Fjerne var nu ogsaa borte, Alt var nu indskrænket til den afsvedne Slette og de nøgne Bjerge, og saaledes blev det hele Dagen.

Sletten skinner hvid som Sne mange Steder, endnu flere Steder ser man hvide Pletter rundt om i det ensformige Gule. Det er Alkali, som bryder gjennem Sandet. Sandet er fint, tørt, blandet med en uendelig Mængde Levninger af smaa Skaller fra en anden Verdensperiode. Her er paa disse umaadelige Strækninger ikke nogen rimelig Udsigt til, at Mennesker kunne trives, og at der af denne Jordbund kan uddrages Næring for levende Væsener.

Man begyndte sin Dag med i en ualmindelig høj Grad at ønske Ondt over de rejsende Amerikaneres Iver efter, uden nogensomhelst Grund, at komme tidlig op om Morgenen. Det er, som om den Rastløshed, der er over deres hele Liv, ogsaa er paafærde her og driver dem ud af Køjen, blot for at være imellem de Første, der komme op, og være mellem de Første, der komme til at vaske sig, thi det Første, de have at gjøre, naar de vel ere paaklædte, er at lægge sig hen og sove igjen, kun paa en langt umageligere Maade, da Sengen nu atter er bleven til Sofa. Man kan høre Folk forsikre om Aftenen, og paa det Højtideligste love sig selv og sovelystne

Medrejsende, at de ikke ville røre sig fra Køjen før næste Morgen til Frokost, det siger aldeles Intet, naar de saa Klokken fire høre noget andet Menneske pusle i Vognen, fare de op som en Raket, styrte i Støvlerne og ile søvndrukne hen til Vaskeapparaterne for at komme først og sidde fastende og bandende i fire Timer og vente paa Frokosten, adspredende sig med dybe Drag af Whiskyflasken.

En skyløs Himmel hvælvede sig om Morgenen over den skyggeløse Ørken, og Alkali-Støvet trængte alt ind i Vognen overalt. Lagnerne i Ens Seng vare grusede, Skjorten, man tog paa, var gruset, ikke at tale om Hænder og Ansigt, som man fra Daggry til Aften vilde kunne vaske hver Time uden nogen synlig og følelig Forbedring.

Jo længere man kommer op ad Dagen, desto højere staar som bekjendt Solen, og desto varmere er den. Morgenen var en frisk, kølig Tid, sammenlignet med den lange, glødende, støvfyldte Dag, som fulgte efter den. Det er Time efter Time, den ene Snes Mile efter den anden, det Samme og det Samme, et glødende, skyggeløst Landskab, bestaaende af den graagule Slette med de graagule Bjerge som Ramme paa begge Sider. Saaledes er »den store amerikanske Ørken«, intet Sted har bedre fortjent sit Navn. Toget gaar hurtigt her, thi Banen er jevn og uden Krumninger, men det er kun en Ubehagelighed mere, Rystelsen bliver stærkere, og Støvet staar i en bestandig Sky om os — og intet Under, thi Jorden er at føle paa saa blød, som om den var lutter fint Støv.

Opholdet paa Platformene udenfor Vognene bliver umuligt, man maa holde sig inde i Vognen selv og henstrakt paa en af Sofaerne døse over de endeløse Gjentagelser af det samme fortvivlede Skue og lytte efter den uafladelige Klapren af Vognene og Skinnerne. Og saaledes gaar det hele Dagen: Støv, Hede og Klapren — Støv, Hede og Klapren. Saa kommer et Brøl af Lokomotivet, Farten sagtnes, og man standser ved en Station. Man har en ubehagelig Fornemmelse af, at den Rystelse, man er bleven vant til som den normale Tilstand, hører op, man kaster et sløvt Blik paa de brune Træhuse i Ørkenen, som udgjøre Stationen, og paa de

smudsige, lurvede Indianere, som drive om ved Stationerne for at tigge, og døser atter hen.

Lokomotivet brøler atter, Toget gaar paany, og paany Støv og Hede og Klapren og Raslen, indtil der brøles igjen i Nærheden af to andre brune Træhuse med nogle andre lurvede Indianere udenfor Perronen.

Tre Gange i denne fortvivlede Dags Løb gjordes der som sædvanlig Holdt, for at der kunde holdes Maaltid ved de Restaurationer, som Kompagniet holder etablerede paa Banelinien. Taxten paa Pacifikbanen er mindst 25 Minuter, og disse Minuter vare i enhver Forstand Vederkvægelsestider, Passagererne steg inderlig langsomt og trevent ind igjen i Vognene. Man gik meget tidlig tilsengs den Aften. Allerede da Klokken blev lidt over otte, begyndte Adskillige at forlange deres Køjer gjorte istand, og Kl. 9½ vare alle Kupeerne i vor »Palads- og Sovevogn« omdannede til Senge, Gardinerne trukne for og Alt stille, om end ikke sovende, thi som en Feberdrøm forfulgtes man bestandigt af Heden Støvet og den raslende Klappren hen ad Skinnerne.

Kort Tid efter Banens Aabning rejste et Selskab af amerikanske Politikere til Kalifornien. Man fandt ogsaa den store amerikanske Ørken temmelig drøj. Et Medlem af Selskabet, som udmærkede sig ved at kunne finde den lyse Side ved Alt, bemærkede dog, at naar der var Vand nok og godt Selskab, vilde Ørkenen ikke være saa slem endda; hvortil den bekjendte Senator Ben Wade rolig svarede: »Med rigelig Vand og godt Selskab, vilde Helvede være et ganske fortræffeligt Sted at leve paa«.

Vi ere stadigt i Nærheden af de mineralske Rigdommes Lande. Rundtom hører man om nye Opdagelser. Ikke langt fra Stationen Wells har man endnu for nylig opdaget nye Miner af Sølv, Kobber, Jern og Bly, og Smelterier ere allerede komne i Virksomhed.

Banen er nu kommen ud af Utah og ind i Nevada. Den store Ørken er tilbagelagt, man ser atter rindende Vand og frisk Grønt.

Disse Vande ere ikke de sviende Alkali Vande, det er Humboldt Floden.

Kort Tid efter, at man har forladt Wells og Humboldts Kilderne der, kommer man nemlig ud i Humboldts Dal. Landet her siges at være overordentlig frugtbart Land. Humboldtfloden udspringer i Humboldt Bjergene. Den løber i en Strækning af omtrent 250 Mile mod Vest, saa bøjer den mod Syd og løber ud i Humboldts Sø. Der er for det meste en rivende Strøm, som kun paa faa Steder frembyder Lejlighed til at komme over for Indvandrertogene. Jernbanen følger først dens nordlige Bred et godt Stykke, gaar saa over Floden og i en Strækning af 170 Mile langs den sydlige Bred, da den saa atter gaar over Floden for at forlade den; mange smukke Dale med rig Græsvæxt ligge ved Floden og ved smaa Floder, som løbe ud i den.

Gjennem denne Egn kommer man til Elko, en lille By, der allerede spiller en betydelig Rolle herude, da den har til Opland de nye, rige Minedistrikter, White Pine. Byen er begyndt at træde ud af sin embryoniske Tilværelse, bestaaende af Lærred og Brædder, men det gaar dog temmelig langsomt fremad, da Tømmeret er meget dyrt.

Naturligvis er Byen lagt ud i Gader, men der er mere af Gader end af Huse. Af Husene syntes de fleste at være Butiker og af Butikerne det Meste at være Skilte; Rejsebogen noterer et toetages Raadhus, bygget af Mursten.

Hvad der giver Elko sin særegne Betydning, er, som alt bemærket, at Vejen til de rige Mineegne, White Pine, gaar derover. Dette Distrikt ligger omtrent 125 Mile Syd for Elko. Dets Berømrelse er ganske ny. I Februar Maaned 1859 var dets Befolkning omtrent 400, og fem Maaneder efter var den bleven til 20,000.

Før 1859 existerede Nevada slet ikke, Ingen drømte om dets sølverne Rigdomme — det hele »indre Basin« hed Utah, og »Graver« — Indianere og Mormoner dannede den spredte Befolkning. Opdagelsen af Minerne skete, Mormonerne kom i Minoritet, »Hedningerne«, som ikke vilde lade sig kue længere, holdt Møder, vedtog Resolutioner og

dannede en territorial Organisation. Kongressen sanktionerede, hvad de havde vedtaget, i 1861 blev Nevada Territorium, og Præsidenten udnævnte en Guvernør. Folkemængden tiltog imidlertid saa hurtigt, at Nevada allerede i 1864 blev optaget som Stat i Unionen.

Det var i 1859, at Opdagelsen af Minerne i Nevada skete. Guldfeberen i Kalifornien havde fortaget sig for en stor Del. Kvartsminerne dér vare ikke mindre rige, men Guldet laa ikke længere saaledes for Foden som i Begyndelsen. Da skete Opdagelsen af den rige Sølvaare ved Comstock i det vestlige Nevada, hvor Byen Virginia nu ligger, og Efterretningen herom modtoges med Jubel i Kalifornien. En vild Udvandring begyndte, Scener som dem, der havde gjort Kalifornien berygtet ti Aar i Forvejen, gjentoge sig blandt det Udskud der strømmede fra alle Kaliforniens Bjergkløfter, men den rigeste Sølvegn i Amerika var bleven funden, thi Minerne i Nevada er næsten udelukkende Sølvminer.

Hvad man fandt i Comstock Aaren, overgik de dristigste Forventninger; det var en næsten ukjendt Rigdom. Byen Virginia byggedes, og hele Egnen blev besaaet med Miner. Værdien af det Sølv og Guld, som i 10 Aar fandtes i dette Distrikt, angives til 20 Millioner Pund Sterling. Minerne bearbejdedes imidlertid med liden Omsigt, og det er beregnet, at der ødelægges en Værdi, som er 32 Gange saa stor som den, der uddrages. Man har imidlertid nu udkastet en kæmpemæssig Plan, ifølge hvilken der skal aabnes en Tunnel ind i Mount Davidson, som skal overskære den store Comstock Aare i en Dybde af 2000 Fod. Denne Tunnels Længde vilde blive 4 Mile. Ophavsmanden til Tanken er en Mr. Sutro, og Tunnelen, som er paabegyndt, er bleven opkaldt efter ham. Der er delte Meninger om Foretagendet. »Sutro Tunnelen vil enten gjøre sine Bygmestre til Tiggere eller gjøre hver af dem til en Krøsus.« Omkostningerne ved Tunnelen anslaaes meget lavt til et Par Millioner. Man har gjort Forsøg paa at faa Kongressen til at interessere sig for Foretagendet, saa vidt vides dog uden mindste Udsigt til Held.

Et Par Data om Minerne i Comstock Aaren ville vise, hvilket Hasardspil der er forbunden med deres Foretagender. En af de

mest bekjendte er Gould & Curry Minen, den ejer tolvhundrede Fod af Aarens Overflade, kostede oprindelig Aktionærerne 180,000 Dollars, har ydet fjorten Millioner men atter krævet de ti Millioner til at udvide Virksomheden til den højst mulige Grad — den har en enkelt Mølle, som har kostet over en Million Dollars — nu er Herligheden forbi, og Aktionairene have i et Par Aar drevet den med Tab.

Et andet stort Kompagni, »Ophir«, har taget tretten Millioner af Aaren og atter tilsat dem alle tretten.

Østlig for Virginia City ligger Reese-River Distriktet. Minerne der give ikke saa store Mængder af Malm, men det, der findes, er meget righoldigt. Austin City er den vigtigste By i denne Egn. Det Sted, der fremfor alle har vundet Navnkundighed ved sine uanede Rigdomme, er den alt oftere nævnte Egn, White Pine, nær Utahs Grændser. Dette Distrikt ligger højt oppe i Bjergene, fra 7 til 9000 Fod over Havets Overflade, og udmærker sig baade ved store og rige Aarer. Den »excitement«, som Opdagelsen af Comstock Aaren vakte, blev endnu overgaaet af Opdagelsen her.

Det var nogle Minearbejdere fra Austin, der havde forladt dette Sted for at prøve deres Lykke yderligere, som fandt Stedet og sandede det engelske Mundheld, at der er ligesaa gode Fisk i Søen, som der er blevet taget ud af den. De forlod Austin i Foraaret 1865, hele Sommeren, Efteraaret og den haarde Vinter paa disse høje Steder tilbragte de med at søge og undersøge, men de vare da ogsaa blevne overbeviste om, at det, der nu kaldes Treasury Hill, indeholdt uberegnelige Skatte.

Egnen skildres som ubeskrivelig vild og melankolsk. Træerne, som voxe i Dalen eller paa Bjergenes Sider, ere faa og smaa. Temperaturen er kold og raa. I de lange Vintermaaneder rase Stormene med en Heftighed, som ikke kjendes mange Steder, og ofte viser der sig, kommende snart fra Toppen af Bjergene, snart fra Dalene, en tyk, hvid Masse af iskold Taage, som skjuler Alt og knuger dem, den overfalder, tildøde i sin Isfavn. Skattene i White Pine ere ikke lette at hæve.

Den angel-saxiske Evne til Selvregering viser sig ogsaa i disse Egne i den Maade, paa hvilken de, der ere de Første ved en Mine, kunne gjøre deres Rettigheder gjældende til det kostbare Land. Naar en Samling Minearbejdere have fundet et Distrikt, som de anse det for værdt at bearbejde, komme de sammen til et fælles Forhandlingsmøde. De fastsætte Grænserne og vedtage et Navn for Distriktet samt endvidere en Række Regler for Besiddelsestagelse, Bibeholdelse og Bearbejdelse af Minerne. Grundtanken i disse er, at den, som finder en Mine, skal have Ret til at tage i Besiddelse et vist Stykke af Overfladen i sit eget Navn. Derefter kunne Andre tage i Besiddelse, hvad de ville.

I Praxis tager en Opdager imidlertid tillige adskillige andre Stykker i Besiddelse i Venners Navn. Gyldigheden heraf afhænger imidlertid af, at der paa hvert Stykke er udført et vist Kvantum Arbejde inden Udløbet af en vis Tid. Det siges ogsaa, at »Minelovene« indeholde den mærkelige Betragtning, at Besiddelsestagelse af et Stykke Land ikke giver Ret til de Mineralier, det indeholder, naar Besiddelsestageren ikke kjendte deres Existens.

Man vedtager endvidere saa vidt muligt Afgjørelser for indtræffende Tilfælde, men selvfølgelig indtræffer der mange Tilfælde, som ikke kunne forudses, ligesom ogsaa Reglerne ere mindre stringent affattede. Her maa da træffes nye Afgjørelser, og saa bliver den dømmende Myndighed dels en Voldgiftret, dels en Velfærdskomite, som under vanskelige Forhold tiltager sig Ret over Liv og Død.

Staten har en første Ret til alle disse nye Egne, ogsaa til Minerne, men det er ifølge S. Bowles allerede tilstrækkelig anerkjendt i Praxis, at Opdagernes og Minearbejdernes Krav skulle respekteres af Regeringen.

De vigtigste Forretningspunkter i White Pine ere Hamilton City, Shermantown og Treasure City. Der er mange andre »Byer« rundt omkring, men de existere kun paa Spekulanternes Kort. Rae fortæller, at en ny ankommen Mand, som vilde have noget nærmere Besked om en saadan By, henvendte sig til en Minearbejder, som

havde levet en Maanedstid paa Stedet og altsaa var en af de ældste Indbyggere, og spurgte ham om hin By; var den stor? »Omtrent saa stor som New-York, blot den ikke er bygget endnu.«

Det maa imidlertid ogsaa erindres, at i disse Egne er Bygningen af et ordentligt Træhus kostbarere end mange Stenhuse i en østlig By.

Treasure City ligger paa Treasure Hill, som kunde synes at være en stor Klump Malm. Der er henved 200 Fordringer paa forskjellige Dele. Her ligger den berømte Eberhardt Mine, som man har begyndt at bearbejde 1868, og som synes at indeholde næsten uberegnelige Rigdomme, og som i sin Tid kjøbtes for 25 Dollars. I en Artikel i Tidsskriftet »Overland Monthly« giver en Besøger følgende Beskrivelse af Minen. »Ved Indgangen belæssedes et Tog af mexikanske Muldyr med det kostbare Malm for at bringe det til Møllen, som ligger to Mile borte mod Sydvest og 2000 Fod lavere nede. I et Skur havde Folk travlt med en stor Dynge brune, blaa, røde, grønne og sorte Stykker af Klippen, brød dem i Stykker og sorterede dem, det rigeste blev lagt til Side til Smeltediglen og Resten stoppet i Sække for at bruges til Minen. Der er en fyrstelig Formue i denne Dynge af Malm, som for den Ukyndiges Øje ser ud blot som en Bunke brudte Stene, anvendelige til Bygningsarbejder eller til Makadamisering. Over en af Skakterne hænger en Træspand i et simpelt Hejseværk, saaledes som man ser det hos den fattigste Minearbejder. Den har været brugt til at hisse al denne Rigdom op til Overfladen. I denne Spand steg vi ned i Minen. Et langt, snævert Kammer med kjedelige mørke Vægge og nogle faa Mænd, som arbejdede med Hakker og Pighamre, var Alt, hvad vi saa ved første Øjekast, og man følte en øjeblikkelig Skuffelse. En nærmere Undersøgelse viste imidlertid, at Vægge, Loft og Gulv var Sølv, selv Strøet paa Gulvet var Sølv. Der ligger en Klump, som vil give fem Dollars pr. Pund, der en, som vil give sex, syv, otte, og denne, som lader sig banke ud som Bly, er paa en Brøk værd ti Dollars Pundet. De fortælle os, at Bunken, der ligger foran os, er en Million Dollars værd, og det er Sandhed.«

Minerne ere umaadelig rige, men dog ikke saa rige, at jo det Samme gjentager sig her, som vist saa mange andre Steder, at Arbejdet i Miner kun er en Slags Hasard, hvori Mange tabe. Det gjælder her at tjene meget eller at tabe. Priserne ere saa høje, at middelmaadigt Held ikke forslaar, og at give sig i Tjeneste hos Andre for en Dagløn af fem Dollars om Dagen kan ikke betale sig i Længden; og dog ere Priserne nu faldne meget siden den første Tid. Dengang vare de naturligvis fabelagtigt høje, navnlig for Lægemidler er der opbevaret mærkelige Priser. Det var ingen Spøg at blive syg, naar en Draabe Opium kostede 2½ Dollars, en Pille 5 Dollars og Udtrækningen af en Tand 50 Dollars. En Kop The betaltes med 5 Dollars, det Samme kostede to blødkogte Æg, og endnu langt senere var Vand, som ikke findes i Egnen, ligesaa dyrt som fine Vine i Europa.

Brigham Young anførte som en af Grundene til, at han forbød Mormonerne at bearbejde Miner, at det var altfor uøkonomisk. De ædle Metaller, som man fandt, kostede flere Gange, hvad de vare værd. Han har maaske ikke ganske Uret. Kalifornien har modtaget hundrede Millioner af Dollars fra Nevada, men dets Forretningsmænd sige, at man har givet Mere ud for at faa dem. Mangfoldige ere blevne ruinerede ved disse Miner og de Svindlerier, de gav Anledning til. Der var f. Ex. i Kalifornien organiseret 700 Kompagnier for at bearbejde Comstock Aaren. Det viste sig senere, at af disse havde kun hundrede nogensinde ejet Grund ved den; af dem havde atter kun 40 brudt Miner, og af disse atter kun Halvdelen betalt Aktionærerne noget Udbytte. Et Kompagni, som ejede og bearbejdede en Mine paa denne rige Aare, satte en Million til uden at faa Noget ind.

De, der have undersøgt Forholdene i disse Miner, forbauses i det Hele over den Letsindighed, med hvilken Folk sætte Penge i Mineforetagender. Folk, som ellers ere saa forsigtige Forretningsmænd som muligt, sætte store Summer i Miner, til hvilke de ikke kjende det Mindste, og efter forudgaaende Undersøgelse af den allerløseste Art. Man undersøger Malmprøver paa saa svigagtig Maade,

at man har set Erklæringer om, at Malmprøver indeholdt saa meget Sølv, at det blev mere pr. Ton end en Ton gediegent Sølv — og det foruden et betydeligt Kvantum Guld.

Man ser i det Hele taget, paa samme Tid som Aktier i disse Miner og i Utahs Miner endog finde Vej til Danmark, mange vægtige Udtalelser, der gaa ud paa, at Uddragning af ædle Metaller i det Hele taget slet ikke betaler sig.

Fra Udflugten i Mineegnene vende vi tilbage til Rejsen paa Stillehavsbanen.

Naar man har forladt Elko, kommer man snart atter til flere forskjellige Canyons og krydser forskjellige frugtbare Dele, gjennem hvilke løbe smaa Bifloder til Humboldtfloden. Over en af disse falder der et lille poetisk Glimt fra den gamle Emigranttid, den hedder »Maggies Aa« og er opkaldt for at minde om en skotsk Pige, som levede her nogen Tid med sine Forældre, der holdt Rast med deres Kvæg paa den lange Rejse. Aaen bærer hendes Navn, fordi hun var saa overordentlig smuk, det er ialfald det Eneste, man nu ved om hende.

Den største af de forskjellige Canyons er den tolv Mile lange »Humboldt Canyon« eller »Palisaderne«. Mørke, brune Klippevægge rejse sig op paa begge Sider af Banen og Floden, der larmer afsted i sit ujævne Leje. Store Klippestykker ere faldne ned paa forskjellige Steder, og Banens Bygning har været forbunden med store Vanskeligheder. Klipperne rejse sig saa lodret paa mange Steder, at det fortælles, at man kan kaste Stene lige ned paa Toget fra den øverste Kam. Der færdes imidlertid ikke Nogen deroppe, som kunde føle sig fristet til denne Adspredelse. En af de mærkeligste Klipper hedder »The Devil's Peak«, den rejser sig 1500 Fod lodret op.

Enkelte Steder findes i Tværdalene varme Kilder, som springe med Mellemrum 20 til 30 Fod ivejret.

De Indianere, der ses hist og her, høre til nogle af de daarligste Stammer blandt alle daarlige Indianerstammer, Shoshone- og Piute-

Indianerne, som ikke tage sig Andet for end at slaa hinanden ihjel paa forskjellige udsøgte Maader og stjæle.

Ved forskjellige af de efterfølgende Stationer gaar Vejen ned til Dele af de nylig under Et omtalte Mineegne. Der er iøvrigt stadigt ikke det Mindste at se ved disse Stationer, det er bestandigt det samme Syn, som gjentager sig; nogle brune eller røde Træskure med en Pompe og en Bunke Brænde til Lokomotivet; snart ligge de røde Træskure paa en øde Slette med tyndt Græs, snart paa en øde Plads uden Græs, det er hele Forskjellen. Den største Stad paa lange Strækninger er Winnemucca, som har et Par Hundrede Indbyggere, og hvor Baneselskabet har et Depot. Atter Træskure og Brændestabler, Træskure og Brændestabler, saa kommer Humboldt Station med en fortræffelig Kilde, hvoraf Alle skulle drikke, da dette er en af de almindelige Spisestationer; saa meget Amerikanerne holde af stærke Drikke, forstaa dog Faa at vurdere godt Vand som de. Ved Stationen er der en lille Have, takket være Vandingen, og den ser helt smilende ud i den sandede Egn med de evindelige Salviebuske.

Atter komme lange, sørgelige Ørkenstrækninger, »den store Nevada Ørken«, brune Klipper, brune Sletter, Lava og Ler skulle danne Hovedbestandelene i Jorden, indtil endelig et Glimt af Humboldt Sø opliver Landskabet i det Fjerne.

Humboldt Sø er i normal Tilstand omtrent 35 Mile lang og 10 Mile bred, men strækker sig langt videre i den vaade Aarstid. Ved denne Sø leve mange Pelikaner, som ofte skulle kunne ses i Nærheden af Banen paa deres Tog frem og tilbage for at hente Forraad af Fisk og bringe dem til deres Unger.

Forbi en Station med det passende Navn »Ørken« og endel andre, der fortjene at hedde Ørken Nr. 2, Nr. 3 o. s. v., gaar det ind over Kaliforniens Grænse.

Kort Tid efter, at man har passeret den, kommer man til en By paa et Par Tusinde Indbyggere, Truckee, som synes halvt skjult i Tømmer. Byens Indbyggere leve nemlig næsten alle af at gjøre

Forretninger i denne Artikel. Egnen er rig paa Skove, og Truckee Floden besørger Transport af Tømmeret og Saugskæringen.

Vi ere nu i Sierra Nevada. Hvilken Forandring i Landskabet. Den Ørken, der med kortere eller længere Afbrydelser har fulgt os fra Ogden, har givet Plads for en dejlig Bjergskov. Prægtige Udsigter begynde at aabne sig over storartede Bjergegne, dækkede med de rigeste Skove, vi gaa højt oppe — thi hele Central-Pacific-Linien ligger 4, 5, 6000 Fod højt, og nu stige vi til 6 à 7000 Fod; naar Bjergene skille sig ad, er det vide Udsigter, der aabne sig over de lange imponerende Bjergrækker med de regelmæssige Fyrretoppe og over dejlige Dale prydede med skjønne Søer og Floder, der blinke dernede som smalle Baand.

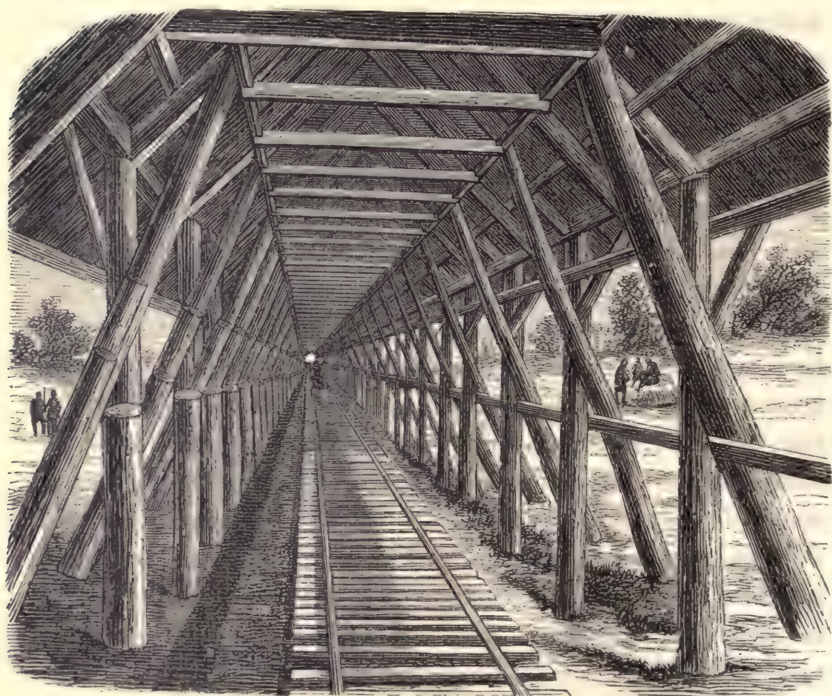
Her ligge i disse dejlige Egne ikke langt fra Banen nogle af de bekjendteste smukke Udflugtssteder i Kalifornien.

Her ligger et lille Stykke Syd for Banen Lake Tahoe og paa den nordlige Side ganske tæt ved Banen Donner Lake, dejlige, stille Søer i en majestætisk Egn, mellem rige Fyrreskove. De ere særlig Udflugtssteder for Sportsmænd. Der er meget Vildt i Bjergene, og der vrimler i Søen af de store Sølv-Ørreder paa en Snes Pund, som man, saa klart er Vandet, skal kunne se staa neden under sig i en Dybde af over 70 Fod — i et halv Hundrede Fods Dybde ser man Stenene paa Bunden. Søerne ere meget dybe, de ere gamle Kratere. I Lake Tahoe har man endelig fundet Bunden ved 1700 Fods Dybde, i Donner Lake har man paa Midten endnu ikke fundet Bunden.

Denne sidste Sø har faaet sit Navn efter en sørgelig Tildragelse fra Immigranttiden. En Afdeling, som mest kom fra Illinois, ankom til Truckeefloden, udmattede af deres lange Rejse. I dette Selskab var en Mr. Donner med sin Familie. Rygtet om Kaliforniens Frugtbarhed og dejlige Klima havde alt dengang, det var i 1846, skjøndt Landet kun gjennemstrejfedes af dristige Pionerer, naaet til enkelte Punkter langt Øst paa, og flere Partier vare brudte op for at finde et nyt Hjem. Iblandt dem var ogsaa det, med hvilket Mr. Donner gik som et af de vigtigste Medlemmer. Det var temmelig

sent paa Efteraaret, da man kom til Truckee, og Føreren, en gammel Jæger fra disse Egne, som kjendte Turen, paaskyndede Marschen, for at man kunde komme over Passerne i Sierra Nevada, før der var faldet Sne. En Del af Toget skyndte sig afsted, men Mr. Donner, som havde en Mængde Kvæg med sig, vilde ikke ile og drog temmelig langsomt afsted. Henad Aften kom han en Dag med den Del af Selskabet, som fulgte ham, til den lille Sø, i hvis Nærhed man lejrede sig for Natten. Det havde truet med haardt Vejr, og om Natten brød en forfærdelig Snestorm løs. Kvæget blev forfærdet og flygtede. Den næste Morgen saa de ulykkelige Vandrere omkring sig kun en umaadelig Snemængde, og Sneen vedblev at falde tæt og hurtigt. Vejen fra Søen, som skulde følges, gik op over Bjergene og gjennem et Pas nær Toppen, den var farlig og besværlig selv under gunstige Vejrforhold, men dog var der Haab endnu, naar man strax vilde give sig paa Vej. Det traf sig imidlertid saa ulykkeligt, at Mr. Donner var bleven syg om Natten og ikke kunde gaa; hans Kone og en Tysker blev hos ham, alle de Øvrige brød op efter at have taget Afsked med de Tilbageblivende, og efter mange Besværligheder lykkedes det dem ogsaa at komme over til Dalen paa den anden Side. De tre Tilbageladte hørte man hele Vinteren ikke Noget til. Det næste Foraar, saa tidlig det var muligt, drog en Skare uforsagte Mænd ud for at søge efter dem. Efter en Beretning var det en Franskmand i det oprindelige Selskab, som gav Stødet dertil; efter en anden mere romantisk en Jæger ved Navn Blount, som i Drømme havde set det ulykkelige Selskab lide i en Egn, som han iøvrigt ikke kjendte, men Drømmen havde gjort saa stærkt Indtryk paa ham, at han omtalte den til andre Jægere, som i hans Beskrivelse gjenkjendte Egnen ved den lille Sø. Det tog dem flere Uger at komme over Bjergene til Søen, men de naaede den endelig. I Nærheden af denne fandt de en Hytte. Ved en Ild sad Tyskeren alene. Han holdt i sin Haand en stegt Arm, af hvilken han aad, da de kom hen til ham. Han sprang op som et vildt Dyr og vilde flygte, man holdt ham tilbage, han gjorde den vildeste Modstand, han var ganske vanvittig. Man fandt i Sneen sørgelige Levninger af Mr. Donner og hans Kone.

De bleve begravede, og man vendte tilbage med den Afsindige. Han blev helbredet og kunde fortælle en frygtelig Historie om de Lidelser, man havde gjennemgaaet i den lange Vinter, hvor alt Kvæget var løbet bort, og endelig baade Mr. Donner og hans Kone bukkede under. Han skal leve endnu. Da Sneen smeltede, viste det sig, at de Træer, det ulykkelige Selskab havde fældet nær sin Hytte, stod med Stubbe paa henved 20 Fods Højde.

Et Snetag.

Donner Lakes sølvglimtende Flade forsvinder dybt nede, og højere og højere gaar det. Toget gaar her gjennem en næsten uafbrudt Række af Tunneler og Snetage. Disse sidste række ialt en Strækning af omtrent 45 Mile, eller hele denne Strækning, som ligger indenfor den dybe Snes Region paa Bjergkammen. Bekostningen var paa Grund af Egnens Rigdom paa Tømmer forholdsvis ikke stor,

c. 10,000 Dollars pr. Mil. De ere meget solidt byggede, vældige Laviner maa ogsaa kunne rulles henover dem, uden at de give sig, og de maa ofte bære saadanne Snemasser, at Toget i Virkeligheden kjører inde i en dyb Snetunnel. Uden disse Konstruktioner vilde ogsaa Farten paa Banen være umulig om Vinteren.

Der gaar ikke saa sjeldent Ild i disse umaadelige Bygninger, især i den tørre Aarstid, da en Gnist fra Lokomotivet let fænger; men endnu er der ikke voldt nogen alvorlig Skade, og man har ogsaa taget forskjellige Forsigtighedsregler for at forebygge, at Brandene gribe videre om sig. Der er altid Folk tilstede i tilstrækkeligt Antal til at ile til Brandstedet, og alle mulige Slukningsapparater ere tilrede. Ja man har endog i den sidste Tid stationeret et helt Sprøjtetræn paa Summit Station, der ligger lige ved Begyndelsen af Snetagsstrækningen. Et Lokomotiv holder med Dampen oppe og fører en stor Dampsprøjte, hvortil Maskinen giver Damp, og otte store Vandkarrer.

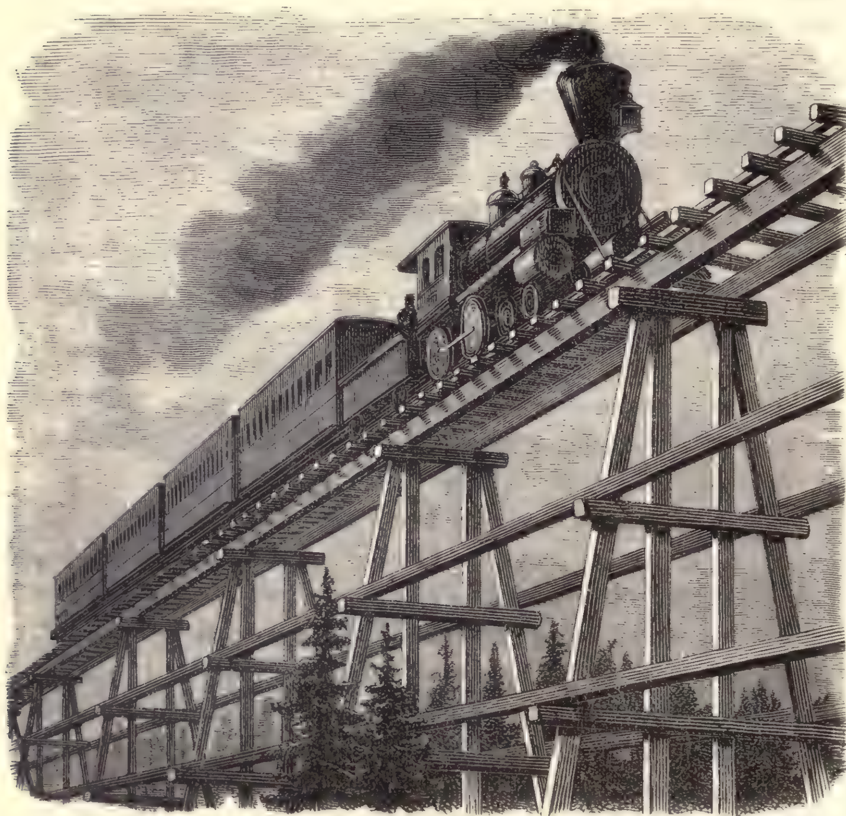
Summit Station er den højeste Station i Bjergene, men langtfra saa høj som Sherman paa Union Pacific. Den ligger 7,042 Fod over Havets Overflade og altsaa et godt Stykke under Toppen af Bjergkjæden, som rager højt op til alle Sider, dannende det mest majestætiske Landskab, man kan forestille sig.

Gjennem en imponerende »Canyon« nærme vi os nu til Kap Horn, det Sted, hvor Banen med storartet Dristighed er lagt som en Ring om en Klippevæg 2,500 Fod oppe paa denne. Pladsen til Baneskinnerne er nemlig hugget ind i Klippens Sider, der vare saa stejle, at Arbejderne hang i Touge for at faa de første Pladser til sig selv huggede i den haarde Sten.

Der er blevet spændt to Lokomotiver for Toget, og til det er hængt en aaben Udsigtsvogn. Ud til denne er der nu, medens Toget gaar ganske langsomt, almindelig Valfart for at nyde Udsigten ned i den dybe Kløft, som aabner sig lige ved Siden af Banen, ned til Skovene, med de smaa bitte Huse og Floderne, der blinke som Sølvbaand i Dalens Bund, og ud over de vældige Bjergkæmper, nogle tæt skovgroede helt op og andre med vilde, nøgne Toppe, som taarne sig

rundt om Dalen. Da vi ere ved det yderste Punkt, standser Toget et Par Minuter, for at man ret kan nyde Skuet paa dette i hele Verden enestaaende Sted; saa gaar det atter langsomt ned mod San Sacramento, som nu kun er nogle Timers Kjørsel borte.

Paa Vejen have vi af og til set nogle Guldmine-Anlæg, ved Stationerne Alta, Dutch Flat og Gold Run i Lejet af en nu forlængst

Paa Broen før Colfax Station.

udtørret Strøm. De fleste Miner ere nu forladte, enkelte Steder ser man endnu lange Grøfter, i hvilke Folk færdes, og Vandledninger, mange Mile lange, som føre Vand ned fra Bjergene, stundom fra Kilder, som ligge nær den evige Snes Grænselinie. Fra disse Vand-

ledninger lader man Vand fuse ud og gjennemskylle de Grushøje, som ligge rundt om i Flodlejet, mange fra 100 til 500 Fod høje.

Fra Kap Horn gaar Banen stadig nedad. Man passerer her paa dette Stykke en af de største af de mangfoldige Træbukkebroer, som 113 Fod høj og 878 Fod lang gaar over en smuk Dal, hvorfra Trætoppene rage op under Toget. Man kommer til Colfax Station, opkaldt til Ære for Unionens hæderværdige Vicepræsident Schuyler Colfax, som var en af Pacifikbanens trofaste Støtter. Her er en af de bedste Restaurationer langs Banen, og Colfax selv er en smuk, venlig lille By, en af de smukkeste »Jernbanebyer«. I Omegnen findes endel Miner, ogsaa endel smaa Minebyer; en af disse bærer Navnet »Humbug« og nok ikke med Urette.

Andre venlige smaa Byer, skjulte halvt i frodige Haver, følge paa hinanden i de smukke Egne.

Længere og længere ned gaar det; vi ere snart kun nogle hundrede Fod over Havets Overflade. Ved Junction er der Tilslutning fra Stillehavsbanen med (Sacramento og Marysville) Kalifornia- og Oregon-Banen, og Passagerer til det nordlige Kalifornien og Oregon skifte Vogne. Denne Bane ejes af Central-Pacific-Kompagniet. Den gaar endnu kun til Portland i Oregon, hvor den optager Produktstrømmen fra Kolumbiafloden og dennes mange Bifloder, men den vil blive fortsat. Den Tid, spaar vor Yankee-Rejsebog, er ikke fjern, da man her paa denne Station vil høre Konduktørenes: »Passagerer til Puget Sund, Hudsons-Bugten, Alaska- og Behringsstrædet skifte Vogne! Umiddelbar Tilslutning med Yankee-Tunnel-Kompagniets Tog under Behringsstrædet til alle Punkter i Rusland, Kina, Japan, Tyskland, England, Frankrig og det Hellige Land.«

Det flade Sletteland, over hvilket Toget nu glider hen, ser rigt og frugtbart ud, vi gaa forbi Egeskove, græsbevoxede Enge med Træer spredte enkelvis rundtomkring, rige Kornmarker, Landskaber, som minde En om »Gamle England« ude paa Landet en solrig Sommerdag, forbi andre Skove med fremmede Træer, Kornmarker og mangt gammelt Mineanlæg.

Smukke, venlige Smaabyer ligge rundt omkring og følge temmelig tæt efter hinanden langs Banen; man ser, at det er et rigt og godt Land, man er i; Yuba, Marysville, anlagt i 1849 og opkaldt efter det eneste hvide Fruentimmer, som dengang levede her; Chico og andre Sidebaner gaa af ved flere af disse Steder.

Atter paa en lille Uendelighed af Træbukke over en Dal og atter over en Flod, American River, og Kaliforniens Kapitolbygning i San Sacramento viser sig for os, og snart klaprer man over den Mængde krydsende Skinner, der bebude, at man nærmer sig en stor Station. Vi ere i Sacramento. Paa denne Gjennemfart se vi af Byen kun en Samling af Huse indenfor venlige Haver og nogle brede, landlige Gader.

Her er et Ophold, som de Fleste af os benytte til at gjøre Bekjendtskab med Kaliforniens berømte Frugter, der vinke os rundt omkring paa Stationen; friske Jordbær, saftige Kirsebær, bløde Ferskener bydes i hvide smaa Vidiekurve til meget billige Priser, efter amerikansk Maalestok ialfald. Ved den nette, renlige Skænk byder der sig Lejlighed til at gjøre Bekjendtskab med Kaliforniens Vine, gylden Sherry, læskende, hvide Sonoma Vine, dybtfarvet Portvin, den sødlige Angelica; kølede i Is ere disse Vine og de saftige Frugter en Forfriskning, som paaskjønnes i høj Grad af dem, der nu kjøre paa tredie Døgn i Julivarmen, og som siden Mormonernes Land have været henviste til Whisky, en ganske vist saare fortræffelig Drik, naar den er god, men saare daarlig, naar den er daarlig, og det er den, man kjøber paa Banen.

Fra Sacramento er der flere Veje til San Francisco, baade med Jernbaner og Dampskibe, og Turen kan forkortes et Par Timer ved at tage en anden Vej end den, det ordinære Pacifiktog tager, »Western Pacific«, som dette lille Stykke Pacifikbane hedder, hvortil nu imidlertid Ens Billet gjælder. Ved Middagstid holdt vi i Sacramento; over et frugtbart, fladt, vel dyrket Land gaar det med temmelig ringe Variation til henad Kl. 5. Saa holder Toget ved et Færgested. Alle stige ud, Kamp paa Perronen om sin Bagage med en Sværm af Hotel Runnere, Overgivelse paa Naade og Unaade til den, der

siger sig at være fra det Hotel, for hvilket man har bestemt sig, og ombord paa den store Dampfærge. Den skal føre os over en lille Havbugt, paa hvis anden Side San Francisco ligger ved Havet.

Det stille Hav sender os sin Hilsen, en herlig frisk Søvind, næsten kold i Modsætning til Varmen inde i Landet. Det er den stærke Søbrise, som blæser omtrent hele Dagen og bringer en Køling ind i Sommerheden, som er en af de mange Ejendommeligheder ved San Franciscos Klima. Det gaar ud over Vandet, efter en halv Times Sejlads se vi ret den skjønne Indsejling, det blaa Hav, de brune Klipper: »den gyldne Port«. Og lige for os paa brune Klipper ligger malerisk dejlig bag en Skibsflaades Række San Francisco. Den hvidlige Taage, hvormed det stille Hav synes at tilsløre Kystens Klipper, hænger over dem og over Byen, den ruller langsomt og blødt lidt op og lidt ned, lidt ind i Bjergenes Folder og lidt ud igjen, som om en drillende, feagtig Magt betænkte sig paa, om den ikke skulde rulle et Tæppe ned for os og unddrage os Synet af den lange Rejses Maal, den gyldne Stad ved »Solnedgangs-Havets« Bredder.

San Francisco.

Byens Fortid — I Gaderne — Ved Havet — Behagelige Forandringer — Livet i Byen — Damerne — Flotheden.

San Francisco ligger ved en malerisk lille Bugt, til hvilken Indsejlingen fra det stille Hav er gjennem de Klipper, som kaldes »den gyldne Port«. Det var Sir Francis Drake, som først saa denne og den smukke Bugt, og han døbte Landet »Ny-Albion«. Det var imidlertid Spanierne, som først koloniserede Kalifornien, og Navnet San Francisco blev givet Stedet til Minde om den hellige Frants af Assisi. Det var først i 1776, at Stedet blev stadigt beboet. Befolkningen var kun nogle faa Hundreder, en Mission og en lille Garnison vare Midtpunkterne i Livet herude. Først imellem 1830—40 begyndte enkelte »Pionerer« østfra at slaa sig ned her, og i 1847 taltes der halvfjerdsindstyve Bygninger, i hvilke levede 300 Mennesker. Den 15de November samme Aar var en mærkelig Dag, thi da viste den første Dampbaad sig i Bugten. I Marts 1848 havde Byen alt 200 Huse, og Befolkningen var voxet til 850, og den 3die April begyndte den første offentlige Skole.

Saa kom Guldopdagelserne med deres umaadelige Tilstrømning. Byen voxede i rivende Fart til 10,000, 20,000, 30,000 o. s. v.; den tæller nu c. 170,000 Indbyggere.

Byen gjennemgik adskillige store Prøvelser. Frygtelige Ildebrande hærgede den gjentagne Gange i de Tider, da den næsten kun bestod af Træhuse. Den første Ildebrand, Juledags Aften 1849, ødelagde for over en Million Dollars, den anden i Maj 1850 for tre

Millioner, den tredie kun en Maaned efter for fire Millioner, den fjerde allerede i September for henved en Million.

Men Ildebrandene vare den mindste Plage i de Dage. Byen var bleven et Samlingsted for Udskud fra to Verdensdele, halvt Bordel, halvt Spillehus og Drikkestue for Guldgraverne. At Folk blev skudte ned paa Gaderne om Dagen, var en Hverdagsbegivenhed, og om Natten vare hverken Liv eller Ejendom sikre i Husene. Det gik saa, som det altid ved slige Lejligheder er gaaet i Amerika, Ordenens Venner tog sig sammen og erklærede Skurkene aaben Fejde. Der etablerede sig en »Aarvaagenhedskomite« med Valgsprog »et kort Forhør og en høj Galge«, og saa begyndte man at rydde op. Selvfølgelig var det et i højeste Grad voveligt Foretagende, man indlod sig paa, men man vovede ligesaa meget ved at taale og tie. Og Resultatet var glimrende. Det har i det Hele taget vist sig, at en energisk Optræden gjør forbausende hurtig Virkning paa Pakket. Et Dusin hængte Mordere øve en højst uhyggelig Virkning paa deres Staldbrødre. I 1851 og 52 og igjen i 1856 maatte saadanne Aarvaagenheds-Komiteer handle. De bragte Orden og Sikkerhed for Liv og Ejendom tilveje og opløste sig saa atter strax, og blev selv de lydigste mod Lovene.

Finansielle Kriser endelig truede Byen flere Gange alvorlig. Priserne undergik de voldsomste Fluktuationer. Det fortælles saaledes f. Ex., at i 1852 steg Priser paa nogle af de vigtigste Livsfornødenheder, som Mel, indtil 400 pCt. Uagtet alle disse Rystelser gik imidlertid Byen sikkert og ustandselig fremad, og det er en Selvfølge, at dens Indbyggere smigre sig med, at den inden Aarhundredets Udgang skal have taget Luven fra New-York.

San Francisco er en meget smuk By. Kun fra en Side kan man tillands komme til den, og i alle Udsigter over Byen gjør Havet sig ogsaa stærkt gjældende. Byen ligger i høj Grad malerisk paa forskjellige Klippehøje, med hvis brune Grund dens Huse smelte sammen i Afstand. Gaderne ere smukke og brede. Husene ere rigt prydede med arkitektoniske Forsiringer, Butikerne ere ikke alene store og rummelige, men der er ogsaa i Vinduerne en livligere Ud-

stilling af Varerne, end man er vant til at se i de store amerikanske Udsalg, hvor det ellers hovedsagelig er ved kolossale Skilte og Inskriptioner, man søger at lokke Kunderne til sig. Der er meget Liv paa Gaderne, og Mængden har her en vis broget Mangfoldighed, som endnu minder om de Tider, da Byen alene var Guldgraverstaden. Fysionomierne ere her for en ikke ringe Del sydlandske, og man hører ikke saa lidt Fransk og Spansk i Gaderne.

Der er en utvungen Livlighed over Befolkningen i Gaderne, som ikke ganske svarer til vore gammeldags Fordringer om god Orden; der kan rides i Galop og kjøres omkap og leveres store Træfninger om Aftenen og skydes og fyrværkes ad libitum, ja, til Ære for Pavens Jubilæum og for Uafhængighedserklæringens Aarsdag havde Ungdommen antændt store Baal paa selve Gaderne, uden at Nogen forstyrrede denne uskyldige Fornøjelse, ja, man tændte aldeles uforstyrret disse Baal i det irske Kvarter paa træbrolagt Gade, mellem lutter Træhuse og i en rask Blæst. Sligt er imidlertid »vestligt«, og der er ikke videre at sige dertil.

Montgomery Street kaldes San Franciscos Broadway; den udmærker sig ved livlige og smukke Butiker, imponerende Bygninger og en god Brolægning. Om Formiddagen er her i Gaderne et i høj Grad livligt Forretningsrøre, efter Kl. 3 til »Dinner Time« er det den elegante Verdens Tid i Gaden og om Aftenen den store Demimondes; Mændenes Ansigter se noget mere ejendommelige, bestemte, haarde, spændte ud, end man er vant til i en Hovedstad, og deres Klædedragt er stadig vestlig; Damerne ere meget smukke og meget elegante. Parallelt med Montgomery Street gaar som en Rival Kearney Street, ja dens Bygninger ere maaske endnu mere imponerende. California Street, Byens Bank- og Pengegade, skærer disse to Gader. I Stykket nedenfor Montgomery Street ligger en hel Samling pragtfulde Bank- og Forretningsbygninger. Market Street skiller den ældre By fra den yngre, den frembyder en ret ejendommelig Blanding af nye Pragtbygninger med store Forretninger og gamle Rønner med fulde og kivagtige Irlændere.

Montgomery Street gaar lige op ad en stejl Høj, saa stejl, at

den sidste Del af Gaden kun er for Fodgængere. Fra Toppen af denne lille Klippe, i hvilken Husene ere skaarne ind, har man en imponerende Udsigt over Byen og Bugten ud mod den gyldne Port, gjennem hvilken de store Skibe forsvinde og andre dukke frem.

Men vil man i denne By ved det stille Hav ret se dette, maa man længere ud, ud ad San Franciscos Ynglingspromenade, den brede, haarde, jævne Vej, som gaar ud i vestlig Retning fra Byens Grænser til de vældige Skrænter ved Oceanet, paa hvilke Cliff House ligger. Den fortrinlige Vej er saa bred, at tyve Vogne kunne kjøre ved Siden af hinanden, og San Franciscanerne kunne naar de i Promenadetiden møde her med deres elegante »turn outs«, ret vise deres fortræffelige Traveres Egenskaber, ofte i de Kapkjørseler paa offentlig Vej, som ere saa yndede i det frie Amerika.

Cliff House er et smukt Hotel, væsentlig optaget af et Restaurationslokale, som er enestaaende i sin Slags i Verden, thi fra Vinduerne i dets luftige Lokaler ser man ud over en Veranda det stille Havs majestætiske Flade brede sig vidt og ubegrænset. Forneden, tæt ved Hotellet, rage nogle nøgne Klipper op af Vandet, oversprøjtede bestandig af Bølgeslaget, thi det er stolte Bølger, som rulle ind her paa Kysten, kommende fra Japan og Sandwichøerne. Paa disse Klipper har man et ganske forunderligt Skue, det ser ud som om de sorte Stene rørte sig, vare i bestandig Bevægelse, skydende sig frem og tilbage over hverandre. Det er Sæler, som komme op fra Vandet, og som have udkaaret disse Klipper til deres Yndlingssted. Det er i højeste Grad ejendommeligt at se dem flokkes om dem og paa dem, kravle op af Vandet med en Lethed, man ikke skulde tiltro dem, og atter slaa en hurtig Kulbøtte ned i det, naar de længes efter en Svømmetur. Der er altid fuldt af dem, boltrende deres glatte sorte Kroppe paa de vaade Stene og udstødende deres hæse Gjøen ad Betragterne paa Hotellets Veranda eller inde paa Landstrimlen ved Skrænternes Fod. De ere fredlyste paa disse Klipper, og Sælerne paa »the seal rocks« spille i San Francisco en lignende Rolle som Bjørnene i Bern.

Naar man kommer til San Francisco østfra, er der adskillige Forandringer, som strax gjøre sig bemærkelige. Den ene er Klimaet, og om Sommeren er Forandringen højst velgjørende. Medens man i Bladene læser Beretninger om en kvælende Hede i New-York og andre østlige Byer, som lader befrygte Udbrud af epidemiske Sygdomme og slaar Folk ned af Solstik i Dusinvis, har man i San Francisco ialfald efter Kl. 12—1 en saa frisk Kølighed i Solskinnet, at man tager en let Overfrakke paa, naar man gaar ud, og kan se Ilden brænde i Kaminerne i Hotellets Saloner. Kyststrækningerne ved det stille Hav have nemlig et helt ejendommeligt Klima. Det er i en ganske ualmindelig Grad ensartet hele Aaret igjennem, køligt om Sommeren, mildt om Vinteren. Aarets Middeltemperatur er 14 Gr. R., lavest i Januar med 13 Gr., højest i September med 17 Gr. Man faar unægtelig en Forestilling om, at endelig i San Francisco vilde den ikke ganske ringe Del af Menneskeheden, som om Vinteren altid sukker efter Varme og om Sommeren efter Kølighed, finde sig nogenlunde vel tilpas.

Køligheden om Sommeren skyldes væsentlig Søvinden, som blæser med stor Regelmæssighed, i de tre egentlige Sommermaaneder næsten paa Klokkeslet fra Kl. 1—6. Den eneste Ubehagelighed, som er forbunden med den, er, naar den i Reglen lette Taage, som ledsager den, bliver for tæt og klam.

Den anden Forandring, man paaskjønner, er paa Pengevæsenets Omraade. I de andre Stater, ialfald indtil Kaliforniens Grænsestater, ser man, som bekjendt, efter Krigen ikke Andet end Papirspenge; med Undtagelse af de mindste Skillemønter af Kobber og Nikkel, der ere prægede fra 5 Cts. og nedad, har man kun at gjøre med mere og mindre forkrøllede, smudsige Lapper og Sedler. Navnlig de ganske smaa Sedler for Brøkdele af en Dollar ere højst ubehagelige Lapper, især fordi Amerikanerne ikke anse det for at være Umagen værd, og det ikke engang er god og flot Tone at gjemme dem ordentlig i en Portemonnaie; man stikker dem sammenkrøllede i smaa Klumper løse i Lommen. Ude i Kalifornien, Guldets og Sølvets Hjem, er det naturligvis anderledes. Med Velbehag tager man de

smukke Mønter i sin Haand, og Forandringen turde ogsaa for saa vidt være fordelagtig i økonomisk Henseende, som man faktisk tager mindre i Betragtning at skille sig ved en smudsig lille Klump Papirsedler end ved en smuk Guldmønt, der repræsenterer den samme Værdi.

Livet i San Francisco er endnu en ung, kæmpende Bys. Gode og slette Elementer ere stærkt blandede. Al mulig materiel Dygtighed er stærkt udviklet baade i Godt og Ondt. Det er en rig By, en meget rig By, thi det anslaas, at den har 1000 Dollars Kapital pr. Indbygger, men Rigdommen er ikke vunden let. De fleste »store« Folk, man træffer, have været ruinerede en eller flere Gange og have taget fat paany og paany, indtil Lykken vendte sig eller de blev klogere; thi man er »sharp« i San Francisco, og Børsen der mener ikke at kunne lære Noget af Wall Street i Retning af »Ringe« og »Hjørner«.

Mændene ere en dristig og original Blanding af ridderlige, schofle, tyvagtige og banditmæssige Elementer, »en Blanding af New-York, St. Louis og Chicago med en god Del kalifornisk Originalitet«. Kvinderne, klages der, have endnu ikke ret formaaet at gjøre sig gjældende i dette Samfund; det har endnu for en stor Del bevaret sin maskuline Karakter. De ere endnu forholdsvis faa i Antal, Ungkarlelivet er meget yndet, og Damerne i San Francisco have gjennemgaaende ikke noget godt Ry paa sig. Der er ringere Ærbødighed for Kvinden end i Østen, men ogsaa færre Kvinder at ære. Der forefaldt i Sommeren 1871 en betegnende, men uhyggelig Historie i San Francisco. En meget smuk og meget letfærdig Dame havde i længere Tid havt til Elsker en af Kaliforniens fremragende Mænd, hvis Formue hun havde hjulpet ham til at ødelægge. Elskeren var gift med en vakker Dame og havde flere Børn i sit Ægteskab, men havde for sin Mætresses Skyld forladt sin Familie. Han vendte tilbage til sin Kone og brød endelig med Fruentimmeret. Denne passede ham da op og skød ham en Dag ombord paa et Dampskib.

Dette Mord vakte lige dyb Forbitrelse hos alle Mænd og lige stærk Sympathi hos Damerne i Kalifornien. Ingen af disse tænkte

paa den stakkels Enke, som havde mistet ikke blot sin Mand og sine Børns Fader, men ogsaa, hvad man dog ellers vel kan vurdere, var bleven bedraget for sin og deres Formue. Sympathien blev hos Kurtisanen. Hun elskede Manden, hun bestjal og skød, den Anden var kun gift med ham, saaledes ræsonnerede de skjønne Kalifornierinder. Det er blevet sagt om New-York, at det staar paa Randen af »Free love«. Det kunde maaske snarere siges om San Francisco. Fruentimmeret blev dømt fra Livet for Jury'en, men det er gaaet hende, som det gik Foster. De amerikanske Proceslove frembyde Muligheden for en Mængde Elusioner, og skjøndt hun skulde være henrettet i Sommeren 1871, gik Aaret dog ud, uden at hun var bleven henrettet, og hendes Venner vare fra Begyndelsen af overbeviste om, at det aldrig vilde blive til Noget med denne Ubehagelighed. Det var betegnende for Stemningen, at da det værdige Par Mrs. Stanton og Miss Anthony, hvis Rejse vestpaa for en Del faldt sammen med Forfatterens, kom til San Francisco for at holde deres Tale, begyndte de med at gjøre Fruentimmeret deres Opvartning i det Fængsel, hvor hun var bleven hensat som for Tiden dødsdømt.

Hvad det Ydre angaar, ere iøvrigt Damerne i San Francisco i Reglen ualmindelig pyntesyge, selv af amerikanske Damer at være. Det er der, som alle Steder, Tilfældet, at mange af Byens Familier enten leve paa Hoteller eller ialfald indtage alle deres Maaltider der, og det var i Virkeligheden forbausende at se den Elegance, der udfoldedes. Om Aftenen dansedes der oftere i Hotellets Dansesal, og medens Herrerne mødte med Frakker og lyse Benklæder og kulørte Halstørklæder med store Naale, saa man hos Damerne det ene Aftentoilet mere elegant end det andet.

»Grand Hotel« var et overordentlig elegant og smagfuldt Hotel, men dog et Hotel; de Damer, som boede der og spiste der, syntes imidlertid at tage Sagen, som om de boede paa et elegant Badested. Det var aabenbart ikke yndet at møde to Dage i Træk med den samme Kjole.

Det er flotte Folk i San Francisco. Man er i det Hele taget flot med Penge i Amerika, men her i en særlig høj Grad. Smaapenge tager man ingen Notits af; en Sum, som svarer til otte Skilling Dansk, er uendelig lille, lig Nul i daglig Handel og Vandel. Man regner nemlig Summer efter »bits«, en imaginær Mynt af 12½ Cents Værdi. En Avis koster 10 Cents. Giver man Avisdrengen en Mønt paa 25 Cents, giver han En efter al Rimelighed et 10 Cents Stykke igjen, thi 5 Cents Stykker (5 Cents lig c. 10 Sk. Dansk) existere næsten ikke. Gjør man Indsigelser herimod, leverer den unge Borger En stolt 25 Cents Stykket tilbage og beder om sin Avis; et Menneske, der tager Notits af 5 Cents, ønsker han ikke at have Noget at gjøre med. Omvendt lade Folk ogsaa denne Beregning gjælde mod sig. Skal man f. Ex. i Hotellet have et Frimærke til 15 Cents og betaler 20 Cents for det, er det meget muligt, at man lader det slaa til, men betaler man kun 10 Cents for det, slaar det ogsaa til.

I mange elegante Drikkestuer serveres der ikke blot gratis med den sædvanlige kolde Opdækning, kun endnu rigeligere end østpaa, men der serveres ogsaa gratis Lunch, bestaaende af Suppe og fortræffelige Stege samt Pie. Enhver kan gaa ind der og spise et godt og rigeligt Maaltid, det er en Forudsætning, at han tager en »Drink«, og det gjøre Folk jo naturligvis ogsaa, men det er ingen juridisk Nødvendighed; Enhver kan gaa og komme, ganske som han vil, der øves ikke nogen Kontrol. Det minder unægtelig stærkt om Guldalderens Dage, ovenikjøbet med den Fordel, at her er Bouillon og Roastbeef i Stedet for Mælk og Honning, og Forf. maa tilstaa, at han var saa vantro, at han ikke vilde tro, det virkelig gik saa rundhaandet til, før han saa det.

Der drikkes meget i San Francisco. Baade det anspændende Liv og Klimaet opfordrer dertil. Ingen Slaphed og Nedspændthed taale disse Folk, det skal gaa med fuld Kraft, til der stoppes, men saa stoppes der ogsaa pludselig. »Forretningsmændene dø pludselig,« siger Bancroft's nye Rejsehaandbog for San Francisco med stor statistisk Ro.

Kineserne i San Francisco.

Kinesernes Upaavirkelighed — Næringsveje — Uvillien mod dem — Den kinesiske By — Butikker — En Nattevandring i det kinesiske Kvarter — Opiums- og Spillehuler — Theater og Thehuse — Fineste kinesisk The.

Kineserne spille en stor Rolle ude i Kalifornien. Allerede paa Central-Pacific forbauses man over den Mangfoldighed af kinesiske Arbejdere, man ser færdes langs Banen. Man ser næsten ikke Andre end disse underlige Skikkelser med de blaa Kofter og de gule Ansigter, saa ens at se til for det europæiske Øje, som var det lutter Tinsoldater. De arbejde paa en ejendommelig puslende Maade, rolig og ufortrødent, som om de ikke kjendte andet Slags Liv end at staa i Grus i glødende Solskin og hakke og grave og banke paa Sveller og Skinner. Naar Toget er lige ved dem, smutte de til Siden fra Sporet og stirre op paa det med deres smaa, spejdende, sorte Øjne, og saasnart det er raslet forbi, smutte de frem igjen og pusle videre med Grus og Skinner.

Kineserne ere i Virkeligheden vidt udbredte Vest for Utah og Klippebjergene. De begyndte at komme over til Amerika 1817, da man havde en Indvandring af over 20,000. Det er vanskeligt at sige, hvor mange der nu findes i Kalifornien og de vestlige Stater, maaske dog ikke over 70,000. Et langt større Antal er imidlertid kommet derover, men Mange ere døde, og et betydeligt Antal atter vendt hjem, efter at have tjent de Penge, de søgte.

De findes navnlig i Staterne Kalifornien, Oregon, Idaho og Nevada, arbejdende i Køkkener, Haver eller Miner og udrettende en hel Del Arbejde, som skal gjøres billigere, end man kan faa Kaukaserne til at arbejde.

De komme ikke for at blive i Landet, hverken deres Familier eller Præster følge dem, og der er Intet, de frygte mere end at dø og blive begravne i Udlændigheden. Enhver Damper til Kina fører derfor ogsaa kinesiske Lig hjem. Der skal ikke være mange Mænd iblandt dem af stor Intelligens, ikke heller mange egentlig rige Folk, skjøndt begge Dele ere Noget, man vil ofte høre forsikre. De skulle ogsaa vise en mærkværdigt ringe Grad af Perfektibilitet. De fleste af dem kunne læse og skrive lidt og besidde ganske det samme lille Kvantum »Dannelse«, for at bruge det europæiske Ord, men dette kan ikke forøges, ikke paavirkes. Bønderne sige, at man kan gjemme Æg saa længe, indtil Blommen er bleven til en Sten; det synes at være gaaet paa samme Maade med den kinesiske Folkedannelse. En Kineser kan slaa en raa Irlænder paa mange Punkter, men om man ogsaa vil nægte Irlænderen Perfektibilitet sammenlignet med andre Europæere, kommer man dog til at anlægge en anden Maalestok paa ham, naar man sammenligner ham med Kineseren.

De mere fremragende Kinesere skulle ogsaa have det samme stereotype aandelige Præg i det Merindhold, de besidde. Det er i Almindelighed Forretningsmænd en gros i The og Silke, og Mange af dem skulle være meget respekterede af deres amerikanske Værkfæller.

Kineserne paa Kysten ere delte i sex forskjellige Kompagnier, som repræsentere de forskjellige Egne af Kina, fra hvilke de ere komne. Hvert af disse Kompagnier har sit Hovedkvarter med en Slags Bestyrelse i San Francisco.

Kineserne paatage sig alle mulige Arter af Arbejde, og ere navnlig brugte som Tjenestetyende. De drive imidlertid ogsaa andre højere Haandteringer, og ikke Faa af dem ere f. Ex. Læger. Man ser i de kaliforniske Aviser hyppig Avertissementer om, at Ah-Sing eller Wee-Lung helbrede for alle mulige Lidelser og Sygdomme. De ere flinke som mandlige Barnepiger, som Skræddere, Skomagere, Vaskekoner o. s. v. paa samme Tid, som det er dem, der have udført en væsenlig Del af det haarde Arbejde paa Central-Pacific-Banen. De bruges ogsaa mange Steder som Opvartere og som Kokke. I den sidste

Egenskab ere de imidlertid ikke almindelig yndede, og der fortælles altid adskillige Ting om deres Maade at tilberede Mad paa, som gjør En meget spændt paa at faa at vide, om det er kinesiske Kokke, der have lavet Maden paa den Restauration, hvor man er, før man spiser den. Det hedder sig navnlig, at det overordentlig heldige Greb, de have paa at kryddre en Sauce, skyldes den Fremgangsmaade, at Kokken i sin Mund blander Ingredienserne og saa sprøjter dem ud imellem Tænderne over den paagjældende Ret. Det er en højst bogstavelig Anvendelse af vore Kogebøgers Anbefaling om at tage af hint eller dette »efter Smag«. Naar de stryge, anvendes iøvrigt Munden paa samme Maade til at sprøjte Vand fint og jævnt ud paa Linnedet.

Kineserne kunne meget vel bruges til Landbrugsarbejde, og naar Manufakturer have naaet en anselig Udvikling i Kalifornien, skyldes dette det billige kinesiske Arbejde.

Som Minearbejdere tage de, hvad de Andre levne. Naar en Mine er gaaet over tre, fire, fem Gange, kommer Kinesernes Tur, og de finde altid Noget.

De arbejde som sagt meget billig. Man regner, at havde man ikke havt dem, vilde Pacifik-Jernbanen, hvor der arbejdede indtil 12,000 paa en Gang, have kostet en Trediedel mere og været flere Aar længere under Arbejde. Det almindelige Forhold skal være, at Kineserne arbejde for Halvdelen af, hvad Andre faa. Man skulde derfor tro, at man var glad over at modtage dem i Kalifornien, at deres Indvandring var begunstiget, og at Loven sikrede dem deres Stilling, men dette er ingenlunde Tilfældet. Lige siden de begyndte at komme, har det været et Spørgsmaal, om man ikke skulde forbyde dem Adgang til Landet. Der mangler dem faktisk Beskyttelse baade for Personer og Ejendom, de trykkes med Skatter og Afgifter af forskjellige Arter, de kunne slaas, mishandles, ja dræbes saa smaat, uden at Nogen tager sig deraf. Man kan ganske vist ikke se Meget af disse Kineseres Færden uden at faa en instinktmæssig, men uovervindelig Aversion imod dem, saaledes gik det ialfald Forfatteren; men som Menneske kan man dog ikke Andet end føle sig oprørt over at høre

og læse om, hvorledes de stundom endnu behandles og hyppigt behandledes for nogle Aar siden; navnlig ude i Mineegnene plyndredes de for et godt Ord og bleve slaaede ihjel, naar de ikke fandt sig i, at man tog deres sammenskrabede Ejendom fra dem.

Uvillien imod Kineserne vilde være endnu stærkere, hvis der var nogen Tale om, at de ønskede at faa Andel i politiske Rettigheder, men herfor ere de aldeles ligegyldige. Kom der nogen Forandring heri, vilde »det kinesiske Spørgsmaal« faa en mere brændende Karakter.

Hvad der især forbitrer de lavere Samfundsklasser mod Kineserne, er naturligvis først, at de arbejde saa billig, dernæst at de blot tænke paa at spare Penge sammen og derfor ikke bruge Nogetsomhelst. De leve af en Trediedel af det Kvantum Føde, en Amerikaner bruger, og drikke ikke.

Denne Uvillie mod Kineserne har faaet et meget morsomt Udtryk i følgende Lovforslag, som virkelig af et spøgefuldt Medlem i Aaret 1870 indbragtes i Oregons Senat:

§ 1. Ingen Kineser skal have Tilladelse til at dø i denne Stat, før han har betalt 10 Dollars for et Par Støvler til at kradse af i.

§ 2. Enhver Kineser, som dør i Henhold til denne Lov, skal begraves sex Fod under Jorden.

§ 3. Enhver Kineser, som agter at opgrave en anden Kinesers Ben, skal først forskaffe sig en Tilladelse fra Statssekretariatet, for hvilken han skal betale fire Dollars.

§ 4. Forsøger nogen død Kineser paa selv at opgrave sine Ben uden forudgaaende Anmeldelse til Statssekretariatet, bliver han at mulktere paa 100 Dollars.

§ 5. Lader nogen Kineser sig føde uden Ben for underfundigen og uærligen at omgaa denne Lov, skal han betale en Mulkt paa 500 Dollars.

Hvor mange Kinesere der lever i San Francisco, er vanskeligt at sige. Det er mange Tusinde, og de bidrage væsentlig til at give Byen dens ejendommelige Præg.

Naar Arbejdstiden er omme, ser man i alle Gaderne en Vrimmel af disse smaa Skikkelser i deres mørke Klæder og med deres forunderlige tyksaalede, men vist ret praktiske Sko. Følger man efter dem, kommer man ind i det Kvarter midt i Byen, som kaldes »den kinesiske By«, og som er en af San Franciscos Mærkværdigheder. Husene ere europæiske, men Befolkningen er næsten udelukkende kinesisk. Det er Kinesere, man møder i Gaderne, Kinesere, man ser i Butikerne, og kinesiske Bogstaver, man læser paa Skiltene. Det er et livligt og afvexlende Skue, man træffer her. Man ser ned i en Kjelder og finder der Kinesere ivrigt beskjæftigede med at vaske, stryge og pibe og lægge Tøjet sammen med en Akkuratesse, der ikke giver nogen Vaskerkone noget efter. Man ser ned i en anden Kjelder, og her sidde Kineserne hver foran sin Symaskine og sy løs, som om det gjaldt deres Liv. I den tredie Kjelder sidder den kinesiske Skoflikker med store Briller paa Næsen og udretter det Arbejde, som hans kaukasiske Laugsfælle haanlig vilde rynke Næse ad, og Lappeskrædderen maa søges blandt Kineserne ligesaa vel som Skomageren. At Kludesamlerforretningen er i Kinesernes Hænder, er en Selvfølge. Det er imidlertid ingenlunde blot det simpleste og billigst betalte Arbejde, som de nøjsomme Kinesere have tilegnet sig her i Byen. Kommer man ind i en af de store Banker, ser man Kinesere blandt Personalet, og der er meget velstaaende, ja rige kinesiske Kjøbmænd i San Francisco; man læser Avertissementer i Bladene fra anselige kinesiske Forretninger, og i Kineserbyen selv er der ved Siden af Vaskerkjelderne og Syhusene en Mangfoldighed af større kinesiske Butiker og Udsalg. Endel af disse ere beregnede paa Europæerne, og her falbydes kinesiske Kuriositeter og den Slags Tøjer, som ere efterspurgte af Europæere. Andre ere udelukkende beregnede paa det kinesiske Publikum selv og synes med deres Mangfoldighed af gaadefulde Gjenstande skikkede til helt og holdent at gaa over i et af det ethnografiske Museums Glasskabe, rigtignok med Undtagelse af en Klasse, hvis Butiker imidlertid se allermest kinesiske ud: Delikatesse- og Viktualiehandlerne. Det Syn, der møder En hos en saadan kinesisk Delikatessehandler, er højst

forunderligt. Ved Siden af pragtfulde Ærter og Bananer ser man Kurve fulde af smaa, nylig spirede hvide Tingester, underlige Grøntsager, lutter Stilke eller lutter Trævler, døde Fisk, tørrede Krabber, Samlinger af ubekjendte syltede Skaldyr, røgede Fugle med lange Næb og ubehagelige smaa plukkede Fugleunger, og omkring alle disse og mange andre aldeles uforklarlige Lækkerheder ser man Gourmanderne blandt det himmelske Riges Sønner opstillede, ligesom Pariserne i gamle Dage stod udenfor Chevets store Ruder i Palais Royal. De kinesiske Handelsmænd ere ret forekommende imod deres kaukasiske Kunder, men — maaske paa Grund af jevnlige uheldige Erfaringer — ikke videre tilbøjelige til at forevise deres Varer. De skulle være særdeles ordenlige som Forretningsfolk, og man kan ogsaa i de simpleste Boder se Handelsmanden benytte Tiden, naar der ingen Kunder er, til at sysle med sine Bøger, hvor hans Regnskaber ere malede i mystiske Kvadrater.

Det kinesiske Kvarter i San Francisco er interessant om Dagen, men ulige interessantere er det dog at foretage en Nattevandring gjennem det. Det er en meget yndet Fornøjelse for Fremmede, og man behøver ikke at foretage nogen Henvendelse til Autoriteterne for at opnaa den ganske vist nødvendige Politiledsagelse paa en saadan Tur. Der er forskjellige Opdagelsesbetjente, hvis Adresse man med Lethed kan faa i Hotellerne, som man aldeles forretningsmæssigt kan leje til at gjøre en Tur med sig, og som til Punkt og Prikke og meget bedre end den Fremmede selv ved, hvad han ønsker at se, og hvad der kan vises.

I Følgeskab med en saadan kyndig Vejviser begiver man sig da en Aftenstund henad Kl. 9 nedad Sacramento Street, nedad Pacific-Street til Stockton- og Jackson-Street og ind i en Vrimmel af smaa Gader, hvor man snart er bleven eneste Kaukasier og rundtomkring kun ser vrimle disse listende, mørke smaa Skikkelser og hører deres grimme Sprog og underlige Latter. Nogle af Gaderne ere af rimelig Brede, andre snevre Gyder med elendige, faldefærdige Hytter, som maa være forfærdelige i Ildebrandstilfælde. Belysningen er meget slet; den kommer mest fra Husene, og naar man under Betjentens

kyndige Førelse pludselig gjennem en Port eller en anden Indgang, som man ikke vilde lægge særlig Mærke til, dukker ind i en saadan Labyrinth af store forfaldne Rønner, beklager man meget, at man i Mørket kun er saa ufuldkomment i Stand til at danne sig nogen Forestilling om deres egentlige Udseende, thi noget Lignende som disse Boliger faar man neppe at se i nogen anden By. Nu ser man kun dunkelt ved det svage Lys høje Mure, Masser af Vinduer og Døre, og det lader sig ikke afgjøre, hvor det ene Hus holder op og det andet begynder. Ind og ud ad disse Boliger mylre Kineserne; man er vant til i de europæiske Hovedstæder at høre om et sørgelig urimeligt Antal Beboere i et enkelt Hus; her bo de vist mange Gange tættere sammen. Gjennem Vinduerne i Stueetagen ser man ind i smaa sorte Værelser, der ikke bekræfte Kinesernes Ry for Renlighed. Paa Gulvet er gjerne bredt Maatter, men der er faa Møbler, nogle Borde og Sæder og Kasser, Alt ser fattigt og daarligt ud, og de Scener, man ser et Glimt af i disse Omgivelser, ere frastødende og hæslige som disse. Det er Scener af raa og dyriske Orgier. Medens Mændene, som se os, sende os hadefulde og forbitrede Blikke, indbyder snart en hæslig gammel Hex, snart en ung Skjønhed, der ser ud som en taalelig kjøn, udklædt Abekat, os til at træde indenfor. Ikke faa Søfolk ere blandt Gjæsterne i disse Huler tilligemed Udskud af alle Samfundsklasser; thi det kinesiske Kvarter i San Francisco, i hvilket der ikke findes et eneste anstændigt Fruentimmer, men til hvilket der udføres Skibsladninger af Kinas kvindelige Bærme, er om Aftenen og Natten Samlingspladsen for endel af San Franciscos værste Befolkning, Slagsmaal ere staaende i disse Knejper og Mord daglige Begivenheder.

Vi standse udenfor en mørk Kjelderhals, og Betjenten underretter os om, at her er Nedgangen til et af Kvarterets simple Opiumshuse. Vi krybe ned ad en stejl Trappe og komme ind i et Hul, i hvilket en gammel Kineser, gul og ubevægelig som en Voxfigur, sidder ved en osende Olielampe paa et lille Bord og tager imod Pengene. Fra hans Hule komme vi ind i et Par andre Huller, der ikke ligne noget Andet end tomme Brændekjeldere med Hylder.

Paa Hylderne ligge paa smaa skidne, lurvede Hynder Røgerne, tilsyneladende ganske bevidstløse. En Enkelt vender sig om mod os, ser et Øjeblik paa os med stive, glasagtige Øjne, lægger sig atter ned og tager et nyt Drag af den lille korte Pibe, i hvis Metalhoved Opiumen gløder.

Ned i en anden Kjelder gaar det, den er noget rummeligere og bedre oplyst; indenfor Døren sidder en kinesisk »Kagemand« og falbyder skrællede Frugter og fidtet Bagværk, inde i Stuen staa et Par Borde, hvert oplyst af Hængelamper; omkring det ene sidder lutter Drenge, omkring det andet Mænd, begge Partier spille et aldeles ubegribeligt Hazardspil, en Slags »Effen eller Ueffen« skal det være, med smaa Brikker. Man ser de modbydeligste Fysiognomier samlede her, der er ingen Tvivl om, at der iblandt disse Asiater med de lurende, vrede smaa Øjne og det endnu mere end almindelig døde, forstenede Udtryk i det raa Ansigt er et rigt Udvalg af hine Folk, der begaa et hvilketsomhelst Mord for 25 Cts.

Nogle ere fordybede i Spillet, Andre rejse sig op og se paa os med Blikke, som gjøre os meget tilfredse med at have en Ledsager, der er vant til at færdes her. Spillet drejer sig iøvrigt om smaa Summer, og samtlige Gjæster høre til den laveste Klasse af Kinesere.

I Nærheden af Spillehuset laa det kinesiske Theater. Igjennem en lang Gang kom man ind paa Tilskuerpladsen, der omtrent er indrettet som et af vore smaa Theatre, men overordentlig fattigt. Paa de amfitheatralsk ordnede Træbænke paa Gulvet sad Mændene, paa en Art Galleri sad Fruentimmerne. Scenen var en simpel Forhøjning. Skuespillerne vare iførte meget brogede og fantastiske Dragter med hæslige Masker, de fistulerede hele Tiden og skreg op paa den afskyligste Maade, akkompagnerede af en virkelig djævelsk Musik af hvinende Fløjter og Trætrommer og andre barbariske Instrumenter. Det var umuligt at forstaa det Mindste af Skuespillet blot som Pantomime betragtet. Der syntes snart at foregaa en Proces, snart Scener af Hoflivet, snart Kampe med et Spektakel endnu forfærdeligere end det sædvanlige; men som Helhed vare Skuespillernes Handlinger os ligesaa uforstaaelige som deres Tale.

Vanskelig kunde man faa et stærkere Indtryk af, hvor umaadelig fjernt dette Folks Kultur staar vor, end ved at se denne Prøve paa deres Kunst.

Vi kom gjennem mange modbydelige Huler og vare Vidne til mange hæslige Scener af Last og Udsvævelser. Man blev helt vammel paa denne Nattevandring ved disse Folk, som man før havde betragtet med en vis Interesse, og med hvem man havde følt en vis sympathetisk Medlidenhed paa Grund af den forkuede Tilstand, i hvilken de leve hos de aristokratiske Hvide. Men ved saaledes ret at komme ind i deres Liv var det ligesom et vist dunkelt, animalsk Raceinstinkt blev vakt i En til Uvillie og Antipathi mod disse Mongoler.

Et Sted, der helt igjennem vilde have gjort et fordelagtigt Indtryk paa den, der ikke alt havde faaet Uvillie mod Alt, hvad Kinesisk er, var et stort og elegant Thehus, det fineste Etablissement i sin Art, beregnet paa det velhavende Kineserpublikum. Huset var flere Etager højt, og Alt var optaget til Restaurationsbrug. Værelserne vare rummelige, luftige og smukt dekorerede. Belysningen kom fra en Mangfoldighed af de bekjendte kinesiske Papirslamper, som hang ned fra Lofterne. Møblementet var fuldstændigt asiatisk og bestod af smukke, lakerede og forgyldte Sager. Alt, hvad der gik ind under Begrebet »Sæder«, var imidlertid mærkværdigt umageligt. I en af Etagerne var der i de større Restaurationsværelser anbragt forskjellige smaa Alkover, med smukt udstyrede Sovesteder, de vare nærmest til Brug for Opiumsrøgere, der her unægtelig havde et smukkere Tilholdssted end i de simple, lugtende Kjeldere, eller for de Gjæster, hvem Aftensbordets Tillokkelser havde bragt i en Tilstand, der gjorde det noget vanskeligt for dem at finde hjem. Ogsaa Sovestederne vare selvfølgelig fuldkomment kinesiske med disse besynderlige haarde, firkantede Smaakasser til Hovedgjærde, som Kineserne foretrække for de mageligste Puder og Madratser, og for hvilke ogsaa Europæere, der have levet i Kina, faa en besynderlig Forkjærlighed.

Kineserne have, som tidligere bemærket, et stort Talent som Kokke, de kunne strax eftergjøre hvilkensomhelst europæisk Ret paa en fuldkommen Maade. Men man er jo nu engang højst mistroisk mod den Maade, paa hvilken kinesisk Mad laves. Iøvrigt paastaa ogsaa Folk, som kjende det, at der er en vis vammel Ensformighed over Kinesernes Mad ligesom over dem selv, og at selv de mest forskjellige Retter have en vis Fællessmag, som gjør dem ubehagelige for en kaukasisk Gane. Vi benyttede derfor ikke vort Besøg i den elegante Restauration til at prøve nogen af de forskjellige Retter, som Opvarterne paa meget forstaaeligt Engelsk tilbød. Vi nøjedes med at kaste et Blik ind i Køkkenet, hvor Alt saa særdeles renligt og uskyldigt ud, og Madens Tilberedelse foregik med en høj Grad af Omhyggelighed og værdigt Alvor. Derimod nød vi i en af de smukke Sale den fineste The, som Etablissementet havde. Den skænkedes i overordentlig smukke og fine smaa Kopper, lette og tynde som Æggeskaller, og havde en aldeles forunderlig Parfume, saa stærk, at vi ikke vilde tro, den kom fra Theen selv, og Opvarteren lo saa hjertelig, som en Kineser kunde gjøre, ad vore Insinuationer om, at der var kommet lidt Rosenolie i hver Kop, thi saaledes omtrent var Lugten. De fleste af Selskabet nøjedes imidlertid med at lugte til Koppen, og til Lugten ryge de fine smaa Cigaretter, som præsenteredes med noget lakeret Bagværk. Smagen af Theen var nemlig, uden Sukker eller Fløde, altfor stærk til blot tilnærmelsesvis at være behagelig.

En Udflugt til Kæmpetræerne.

Rejsens Besværligheder — Fra Modesto — I en kalifornisk Diligence — Over »de varme Støvsletter« — En Landsby i det indre Kalifornien — I Guldmineegnene — Gjennem Bjergskovene — Ridtet til Træerne — De første Kæmpetræer — »The Grizzly Giant« — Fare for Træernes Skjæbne — At fælde et Kæmpetræ — Undersøgelser om Alderen — Træernes Udbredelse — En Indianerlejr — Jagt paa en Klapperslange.

Naar man hørte og læste om Kalifornien og dets Rigdomme ikke blot de gyldne, men ogsaa alle en gavmild Naturs Frembringelser, indtog i disse Beretninger »Kæmpetræerne« en særlig Rolle. Som Symbol paa denne Jordbunds vidunderlige Kraft stod disse Skove med Træer, højere end vore højeste Taarne, mere end halvt saa høje som Himmelbjerget, af hvilke de yngre talte tusind Aar, da Niels Ebbesens Eg blev plantet ved Nørreris, og de ældre sagdes ialfald at have en Ring for hvert Aar af den kristelige Æra og at have løftet deres Kroner mod Himlen, da Cæsar kæmpede i Gallien, og Kleopatras gyldne Baad fløde paa Nilens Vande. De stod for Forestillingen ikke blot som mægtige Vidnesbyrd om en Naturs rige Kraft, men ogsaa som sjeldne, endnu bevarede Descendenter af Vegetationen i en Tid, hvor det Kolossale, det Kæmpemæssige prægede Alt; saadanne Træer, tænkte man, havde skygget over Mammuthdyret, og endnu at have den samme Art grøn og frodig, om end stundende mod sin Undergang, var næsten det Samme som at vide, at der paa et eller andet fjernt Sted endnu kunde træffes en Plesiosaurus, eller at et Menneske af det nittende Aarhundredes Slægt kunde se en Pterodaktylus.

Kommer man ud til San Francisco, hører man, at disse vidunderlige Træer, om end langt borte efter europæiske Forhold, dog ikke ere saa fjerne efter amerikansk Maalestok, og da to af de mest berømte »Groves« af disse Træer, Mariposa og Calaveras, ligge paa Veje, der føre til den for sin ejendommelige Naturskjønhed meget omtalte og ikke saa lidt besøgte Yo-Semiti Dal, er det ikke saa vanskeligt at komme dertil. Paa fem Dage kan Turen gjøres frem og tilbage, naar man anstrænger sig lidt. Paa Vejen dertil faar man nogle af Mineegnene at se, og det er helt igjennem en vild, øde, oprindelig Natur, der aabner sig for En. Man rejser ikke paa Jernbaner, men i Diligencer og paa Heste, hvor Vejene gaa over til rene Bjergstier. Det Hele lover at blive en Udflugt af en endnu uprøvet Art. Saa tager man sin Beslutning og begiver sig paa Vejen.

Om faa Aar vil man have let ved at gjøre denne Tur. Allerede i 1872 vil man kjøre hurtigt paa Jernbane et langt Stykke, hvor man nu Time efter Time skumples afsted i en Diligence, men endnu i 1871 var Turen langt vanskeligere og besværligere, end man havde forestillet sig. Træerne og Yo-Semiti Dalen er alt meget bekjendt, men de ere forholdsvis endnu ikke meget besøgte. Vejen er for lang og Ruten endnu altfor vanskelig for vor Slægt, der er saa godt vant til at rejse med alle mulige Bekvemmeligheder. Vi ville slet ikke mere gaa ind paa, at det skal være haardt og anstrængende Arbejde at komme afsted for at se et eller andet Mærkværdigt. Er et Sted værd at rejse til, venter man, til dette er gaaet saa meget op for et eller andet industrielt Medmenneske, at de have taget deres Forholdsregler for at kunne besørge En derud og føde og indlogere En med al mulig Komfort. Uheldigt er det imidlertid, naar begge Parter komme til at vente paa hinanden, naar de, der skulle rejse, sidde og vente paa ham, der skal berede dem Vejen, og denne atter venter paa de Rejsende. Saaledes er det for en Del gaaet ude i disse Egne. Kalifornieren er endnu ikke kommen saa vidt, at han har synderlig Tid til at tænke paa Naturskjønheder, man venter paa Folkene fra de østlige Stater. De have ikke alene

Penge, men ogsaa lidt bedre Tid. De skulle komme med Stillehavs-jernbanen og ere ganske vist ogsaa begyndte at komme, men ikke i tilstrækkeligt Antal. I New-York hører man stadigt klage over, at Turene i Kalifornien skulle være saa forfærdelig »rough« i alle Maader, og tage ud alene for at se San Francisco synes man dog ikke rigtigt om. Det tegner imidlertid nu til at skulle blive anderledes, om end Entreprenørerne for de forskjellige Diligencelinier endnu have Meget tilbage at gjøre, og de, der have beskuet de vidunderlige Scener i Kaliforniens Dale, blive ivrige Apostle for Tog derhen, om ikke af anden, saa af den Grund, at naar de have døjet Møjsommeligheder, ville de ogsaa tro og have troet af Andre, at de have faaet et storartet Udbytte deraf.

Saa afsted da, og for nogle Dage skulle vi prøve at rejse paa samme Maade som vore Bedsteforældre og Oldeforældre, naar de skulde afsted, ja for en Del skulle vi rejse med ikke større Bekvemmelighed, end man sandsynligvis rejste med for et Par Hundrede Aar siden, til Hest og med den Bagage, som kan spændes fast ved Sadlen.

Fra den lille Jernbanestation Modesto begyndte i Sommeren 1871 Diligencekjørselen til Kæmpetræerne ved Mariposa. Man blev vækket tidlig om Morgenen, og efter en hastig Frokost ilede man ud for at være rede til at deltage i Kampen om en af de mindst uheldige Pladser i Diligencen. Med tilbørlig Rumlen viser denne sig, trukken af sex Heste, og allerede dens Ydre vækker uhyggelige Forestillinger. Den er gammel, saare gammel, ligesaa gammel i Egenskab af Diligence som Kæmpetræerne som Træer, og hvis Vejen ikke er glat som et Stuegulv eller som en dansk Kongevej, lover den en Rysten og Bumpen, som man ikke har kjendt i mange Tider; men Forhaabningerne om at finde gode Veje i Kalifornien ere ikke stærke, og det er heldigt. Man klavrer ind i Diligencen, thi Dagen tegner til at blive saa varm, at Frygten for Solstik afholder En fra at tage Plads udenpaa. Det Ydre lovede ikke Mere, end det Indre holder. Ni Personer stoppes ind og tage Plads i tre Rækker, den midterste er en gaadefuld Kombination af Klapper, som slaas ned paa Knæerne

af dem, der sidde bagved, naar Alle ere komne ind, hvorpaa en Læderrem udspændes bag Ryggen af de tre Midterpersoner for at give dem lidt Rygstød og hindre dem i altfor let at falde baglænds om, en Forsigtighedsregel, som viste sig at være fuldkomment paa sin Plads. Diligencen er indvendigt betrukken med ulakeret Læder, Sæderne ere haarde som Træ og »satte ned« af de Generationer, som have kjørt i denne Vogn; overalt er der Masser af Jernbeslag og Læderremme og Spænder, i hvilke Intet spændes eller kan spændes, og det Hele er gjennemtrængt af den Lugt af Vognsmørelse og Læder bagt i Solen, som man kjender fra de gamle Extrapostvogne og lignende Befordringsmidler.

»All right?« spørger Kusken.

»All right,« svarer den resignerede Skare inde i Vognen, og afsted springe de sex Heste, og afsted rumler Diligencen i fuld Fart ned ad den Bakke, hvorpaa »Hotellet« ligger. Ned ad Bakken gaar det og over en Trækfærge, og saa anmodes Passagerne om at staa af, thi her begynder Landet, som skal følges af os mange Mile, og Sandbakken er strax her saa tung, at de sex Heste ikke formaa at trække en fyldt Diligence op ad den. Op ad en Bakke stige vi da, synkende i ved hvert Skridt til op over Anklerne, og saa krybe vi atter ind i vor Læderkasse. Fra Toppen af Bakken aabner sig det sørgeligste Landskab, som man vel kan tænke sig, en endeløs, bølgeformig, gul Støvslette, lave gule Bakker saa vidt Øjet kan se til den ene Side og lave gule Bakker til den anden og lave gule Bakker foran. Markerne skulle give rig Høst, og Stubbene staa tæt paa Bankerne; men man spørger sig selv forbauset, hvor Sæd kan trives i denne Jord, som synes lutter Støv. Slettens Navn er »the hot dust plains«, og sjeldent har noget Sted bedre fortjent sit Navn. Vejen er nogle Hjulspor over Støvmarkerne, og hen ad dem rasle og skumple vi da afsted. Hjulene og de sex Heste rejse en Støvsky omkring os, som man heldigvis for sine Lunger, sit hele Befindende og sine Klæder ellers ikke har gjort Bekjendtskab med. Støvet er saa tæt, at det staar som Røgen fra et kolossalt Lokomotiv efter os, naar vi kigge ud af Gluggen i Vognen, og de gaadefulde Vin-

duer og Trækruder lukkes saa meget til, som det kan lade sig gjøre, naar vi ikke ville kvæles af Hede i Stedet for af Støv, og dog forslaar det ikke, aldrig have vi kjendt Mage til Støv. Turen over Alkalisletterne i Utah staar som en frisk, lokkende Erindring for min danske Rejsefælle og mig samt en Englænder, som prøvede den med os, sammenlignet med dette. Støvet falder ind paa os gjennem alle Sprækker og Revner, og naar Vognen bumper mere end almindelig pludselig ned i et Hul, rejser det sig om os saa tæt, at Alle holde Tørklæder eller et hvilketsomhelst Tøjstykke for Næse og Mund for at kunne trække Aande derigjennem. Solen stiger højere og højere. En af de tre Ulykkelige, som have faaet Plads baglænds, faar Ondt, men vi Andre lide selv for meget til at indlade os paa Andet end at ynke ham i Almindelighed og lade ham beholde sin Plads.

Engang imellem, hver halvanden eller hver anden Time, standses der for at skifte Heste. Dette foregaar i en eller anden større Farm, det vil sige en Firkant af lange Træ-Længer, som ligge blot og bart ude paa Støvmarkerne. Sjeldent skal man finde sørgeligere »Farme« end disse. Ikke et friskt Græsstraa, ikke en Blomst, end sige et skyggefuldt Træ ved nogen af dem, lange Længer om en stor, støvet Gaard med en Post og et Vandtrug midt i Støvet, det er Alt. Ingen Børn, ingen kvindelige Ansigter vise sig, nogle Karle komme frem og hjælpe med at spænde fra og for igjen og høre Nyt hos Kusken og Passagererne. Man faar nogen Forklaring til, at disse store Gaarde, thi det er store, velstaaende Farme, se saa trøstesløse ud, Farmerne ere ikke gifte, inde i Landet er Kvindemanglen endnu meget stor, og det, at disse velstaaende Ejere endnu ikke have kunnet finde nogen kvindelig Haand til at frede om og forskjønne deres Hjem, viser sig med en slaaende Virkning.

Enkeltstaaende Træer begynde at ses paa Støvsletterne; Egnen bliver mere ujævn, det gaar tvers over udtørrede Flodlejer, og Diligencen plasker hist og her gjennem en Flod, som endnu har Vand nok til at stige midt op paa Hjulene. Etsteds er endog en Færge nødvendig, som trækkes over af en gammel Mestits og en tungsindig Kineser, der faar Lov til at udføre Broderparten af Ar-

bejdet. Nogle af Passagererne stige ud paa ubegribelige Holdepladser, hvor det ikke er muligt at forestille sig, at et Menneske kan have Noget at bestille, og Andre komme i Stedet for, de allestedsnærværende Kinesere møde ogsaa som Passagerer, ubehagelige, frastødende Fyre. Det er Minearbejdere, som skulle længere ind i Landet. En af dem har en Flaske med The, de Andre have kun Vand, som de velvillig tilbyde os Andre; ikke saaledes han med Theen, hver Gang han tager sig en Slurk, anmoder hans kinesiske Kammerater ham, som man kan se af deres Gebærder, om at faa Noget med, men han besvarer ikke engang deres Anmodning. Selv Kineserne finde Støvet for stærkt og tage en Flig af deres Kitteler op over Hovedet og rokke som deres Landsmænd, de bekjendte Nikkedukker, naar det bliver stærkere end sædvanlig.

Efter henved sex Timers Kjørsel holde vi i Snellings, en af disse tilblivende Landsbyer, som man kun ser i Amerika. Sand, Solhede, en Samling af Huse, der ligne store Trækasser med Vinduer mere end noget Andet, to »Hoteller« og en kolossal Plakat med Underretning om, at en i alle Henseender storartet, glimrende og patriotisk Fest vil blive afholdt den 4de Juli (Uafhængighedsdagen), det er de fremhævende Træk i Byens Fysiognomi. Vi holde foran et af »Hotellerne«, de ere saare tarvelige, men Priserne ere imponerende, ialfald for de Gjennemrejsende. Sammen med min Rejsefælle tog jeg der et Glas Øl, der var saa surt, at vi lod Glassene staa urørte, og et Par af disse smaa Biskuits, som altid ere til Afbenyttelse ad libitum i en amerikansk Skænkestue. Da Betalingstiden kom, forlangte »Barkeeper'en« — en Dollar (Guld) for de to Glas Øl. Dette var dog selv efter amerikanske Forhold altfor stærkt; vi betalte, men opsøgte Værten selv for at beklage os over dette Optrækkeri, og han dekreterede da ogsaa, at Prisen kun skulde være en halv Dollar, ɔ: 25 Cts. pr. Glas, den Pris, som Hoteller af første Klasse i de store Stæder forlange for en »Drink« af hvilkensomhelst udsøgt Art.

Afsted rumler Diligencen atter fra Snellings gjennem nye gule Landskaber med enkeltstaaende graa Træer, over andre Floder,

gjennem andre Flodlejer, op ad Bakker og ned ad Bakker bestandigt i Støv og Solhede. Vi holde paa forfærdelige Holdepladser af samme Art som de foregaaende, Træskure med Vinduer og Døre liggende i en lille trøstesløs Klump i den gule, gjennemglødede Ørken. I det Fjerne have længe blaagraa Bjerge vist sig som et lokkende Maal, vi begynde nu at komme ind imellem dem, ak ogsaa de ere gule og graa og kun plettede hist og her med enkelte Træer og Buske som alt det Andet. De blive højere, Vejen gaar bestandig opad, Landskabets Farve bliver rødlig i Stedet for gulgraa, vi komme nu ind i Guldmineegnene. De røde Bjerge se helt ejendommelige ud, Træerne staa her temmelig rigelig, men paa den samme underlige spredte Maade, ligesom udplantede over hele Bjergsiden; aldrig ser man blot to staaende sammen.

Paa mange Steder er Jorden reven op paa en besynderlig Maade, og lange Render ere trukne igjennem den. Det er Arbejdspladserne. Egnen er nu temmelig forladt, den planløse Bearbejden, som man ser Sporene af, foreløbig standset, kun hist og her ser man Træskure, som ere Boliger for Minearbejdere, der prøve deres Lykke paa Maa og Faa, som man gjorde i Begyndelsen. Minearbejderne, raa og frastødende Karle, staa og drive ved de sørgelige Holdepladser; en kort Pibe i Munden og en Revolver i en Læderrem om Livet ere lige nødvendige Bestanddele af deres Udrustning. Som de staa der og drive, se de ud, som om de ligesaa godt kunde afvexle i deres Gravning med at plyndre Diligencen, som med at spille et Parti Billard i de forfærdelige Billard-Saloner, som strax spire frem, hvor der er Minearbejdere. Kusken, som synes at kjende dem Alle, forsikrer imidlertid, at det er »gode Mænd« alle sammen som aldrig gjøre Noget, »naar de ikke have drukket«. Vi holde ved en Skænkestue, som ligger ensomt midt i en Kløft. Den er udstyret, som et sligt Etablissement var i Kaliforniens Oldtid, for tyve Aar siden. En Skænk, nogle Tønder med Brædder lagte over og paa Væggene nogle Billeder af Damer, lutter Nedringethed og Lægge, det er Udstyrelsen.

Vi se stadig ikke faa Kinesere i disse Egne. De gjennemgaa endnu for en sidste Gang de forladte Miner og faa ofte et Udbytte, som kan komme dem dyrt til at staa, thi at en Kineser bliver slaaet ihjel, er Noget, som det endnu ikke ret anses for værd at lægge Mærke til, naar det ikke sker lige i en befærdet Gade i San Francisco.

Vi komme igjennem en større forladt Mineby; et underligt Syn, Træhusene danne en temmelig lang Gade, der er Ruder i Vinduerne, og Dørene staa aabne mange Steder og vise, at der staar simpelt Bohave indenfor, men ikke et levende Væsen ses, ingen Lyd høres uden Rumlen og Raslen af Diligencen selv. Det er et Pompeji af Træ.

Det lider mod Aften, vi ere blevne den skrækkelige Diligence kvit paa det Sted, hvor vi spiste til Middag, og skumples nu afsted paa en aaben Vogn. Ogsaa denne kjender lidet til den nyere Tids Udvikling i Retning af Sæder og Fjedre, men Forandringen er dog i høj Grad til det Bedre. Vi ere nu midt inde mellem Bjergene, og Landskabet har fuldstændigt forandret sig. Vide, imponerende Udsigter aabne sig til alle Sider, tæt og storslaaet Skov bedækker overalt Bjergsiderne fra Toppen ned til de dybe, smalle Dalkløfter. Mineegnen er ophørt; det er en Egn, der endnu i det Væsenlige er uberørt af al menneskelig Virksomhed, vi her komme igjennem. Hist og her ses en lille Hytte af Grene og Løv, hvor Jægerne sove; de ere den eneste Befolkning her. Kjørevejen er den eneste Sti, og den er farlig nok, lagt som den næsten overalt er ude paa Kanten af Skraaningerne. Vor Kusk er et Mønster for en amerikansk Kusk, altid i godt Humør, altid beredt til at drikke Whisky og fortælle en Historie. Han kjører i Gallop op ad Bjergene, og i strygende Gallop gaar det nedad langs Afgrundens Rand, om Hjørner saa skarpe, at det ser ud som et fortløbende Mirakel, at vi ikke komme ud over Randen. Amerikansk Jernbanekjørsel er en fredelig Spøg sammenlignet med Diligencekjørslen. Den bekjendte Udgiver af »New-York Tribune«, nuværende Præsidentkandidat Horace Greeley, maa have havt en lignende Kusk, da han var herude i Kalifornien og skulde kjøre til et Møde i en lille By inde mellem Bjergene. Det gik meget langsomt i Begyndelsen, da man kjørte gjennem det flade Land, og Greeley

mindede den ene Gang efter den anden Kusken om, at han skulde være Kl. 7 om Aftenen paa det bestemte Sted for at holde en Tale. Kusken nøjedes imidlertid med at forsikre, at det skulde blive »all right«. Man kom ind mellem Bjergene, hvor Vejen var haard, og her begyndte Kusken at piske paa sine Heste, og i strygende Fart gik det raslende og svinglende paa den smalle Vej ved de svimlende Afgrunde. Greeley holdt Kontenancen en Tid lang, men endelig blev det ham umuligt at holde sig rolig længere, og han rejste sig og bad Kusken om at kjøre lidt menneskeligt, det havde ingen Hast.

»Jo, ved Jingo,*) Mr. Greeley, det har det,« var Kuskens Svar, »jeg har svoret, at De skal være ved Deres Møde eller i Helvede førend Kl. 7 i Aften.«

Træerne i de pragtfulde Bjergskove blive større og større, man vænnes efterhaanden til de rette Kæmpetræer. Luften er nu kølig og frisk, vi ere adskillige tusinde Fod tilvejrs, en stærk aromatisk Lugt fra de endeløse Fyrreskove fylder Luften, Aftenen er ligesaa forfriskende og velgjørende, som Morgenen og Dagen vare trættende og ubehagelige. Sent om Aftenen standse vi ved det Sted, hvor der skal overnattes; Huset ligger paa en aaben Plads i Skoven, Vindens Susen lyder rundt omkring, men der er saa køligt paa Grund af Højden, at det ikke forundrer os at finde glødende Aske i Kaminen. En storartet Renselse ved Vasken ude i Verandaen, hvor en lille Kilde stadig udsender en Strøm af frisk, køligt Vand, et godt Aftensmaaltid, en lille Passiar ved de tændte Cigarer ude i Verandaen, og saa i Seng, thi næste Morgen tidlig fortsættes Rejsen.

Atter gaar det gjennem dejlige Bjergpartier i strygende Gallop langs de bratte Afgrunde, og henad Middag naa vi Rejsens Maal Clarks, hvorfra Vejen til de store Træer kun er tilgængelig for Ridende.

Clarks er kun et stort Gjæstgiversted med aabne Trævægge og Brysseler Tæpper paa Gulvet i »Salonen« og kinesiske Kokke. Vældige Favnestykker brænde i Kaminen hele Dagen, thi med Und-

*) En yndet amerikansk Ed, hentet fra Slavestaterne. Jingo er en Negergud.

tagelse af Timerne midt paa Dagen er den friske Bjergluft her meget kølig.

Afstanden fra Mariposa til Kæmpetræerne er sex engelske Mile, der, som alt sagt, maa tilbagelægges til Hest. Det er en ejendommelig Ridetur, nogen Vej kan man egentlig ikke tale om; der er en Art ubanet Sti, som gaar fra Herberget til Træerne; som alle »Veje« her gaar den op ad Bakke og ned ad Bakke, gjennem Tykt og Tyndt, snart kravler Hesten ned ad en stenet Skraaning, hvor Stenene rulle afsted under Fødderne paa den, snart plasker den gjennem et bredt Vandløb. Træerne staa tæt rundt omkring, og Buskene strække deres Grene langt ud over Stien; rider man langsomt, kan det nok gaa nogenlunde an, men gaar det i Karriere, og det er Noget, som er meget yndet paa Kalifornisk selv paa de ubegribeligste Steder, maa man passe godt paa, at man ikke faar sit Knæ mod en Træstamme eller bliver reven ud af Saddelen af en Gren, der pludselig slaar Klo i En. Med Undtagelse af disse smaa Ubehageligheder er en vild Karriere af en halv Snes Ryttere med en raabende og »halloh«'ende Fører i Spidsen en meget interessant Udflugt. Særlig paaskjønnes maa de kaliforniske Hestes Iver efter at gaa i Karriere op ad Bakker, de tænke formodentlig, at det er bedst saa hurtigt som mulig at faa Ende paa det Ubehagelige, og deres Forsæt er i denne Henseende saa bestemt, at de paa egen Haand sætte afsted i Karriere, saasnart man nærmer sig en Bakke, til ikke ringe Forbauselse for Rytteren, inden han er bleven fortrolig med dette Karaktertræk. Mærkværdigt herlig var den stærke Skovlugt, vi overalt glædede os ved, baade den krydrede Lugt af Fyrretræer og af mangfoldige Blomster.

Træerne have alle en imponerende Højde, og da vi kom til det Sted, hvor de rigtige Kæmpetræer begynde, var deres Størrelse derfor ikke strax saa paafaldende, som vi havde ventet. Hertil kommer, at man ikke kan komme saaledes paa Afstand fra disse Træer, at man ret kan faa Højden at se. Det er endog meget vanskeligt at faa Øje paa Toppen; Kronen begynder først langt oppe paa Stammen og har gjerne

en næsten regelmæssig pyramidalsk Form, men det er vanskeligt at se, hvor Toppen er. Træstammerne ere overordentlig smukke, de staa forbausende ranke og glatte, det er, naar man er inde imellem de rette Kæmpetræer, som om man red mellem Trætaarne, Farven er en smuk, varm, rødlig brun, Barken er et fodtykt Lag af fine Trevler, som se aldeles fløjelsbløde ud selv i mindre Stykker. Frugten er en lille, et Par Tommer lang Kogle; man ser Kogler nok ligge rundt omkring paa over en halv Alens Længde, men de tilhøre ikke Kæmpetræerne.

Det første af Kæmpetræerne, hvorpaa vi fik Øje, var »the Fallen Giant«; som Navnet antyder, ligger dette storartede Træ nu som en imponerende Ruin. Rødderne og den nederste Del af Stammen ere brændte bort, det er en af de hyppige Skovbrande, der har voldet dets Ødelæggelse, ligesom saa mange af de andre stolte Træers. Først da vi med endel Besvær vare komne op paa den vældige Stamme, og hele Selskabet spadserede rundt her og prøvede, hvad det var for en anstændig lille Tur at gaa fra Enden af Stammen til det Sted, hvor Grenene begynde, fik vi den rette Forestilling om Træets imponerende Størrelse. Det maaler tre Fod over Jorden 85 Fod rundt om Stammen.

Af de staaende Træer er det mest bekjendte her »the Grizzly Giant«. Dette Træ blev tilligemed de andre største Træer omhyggelig maalt i 1869 af en af de Statskommissærer, der føre et desværre vist ikke meget virksomt Tilsyn med Træerne. Hvert Træ maaltes tre Fod oppe paa Stammen, undtagen naar, som det desværre saa ofte er Tilfældet, de yderste Dele forneden vare brændte bort. Træet maaltes da syv og en halv Fod oppe. I denne sidstnævnte Højde maalte Træet 87½ Fod i Omkreds, tre Fod over Jorden maalte det efter vor Førers Opgivende 128 Fod i Omkreds, men i og for sig bliver den rigtige Omkreds her vist kun noget over hundrede Fod, de mægtige Rødder danne nemlig her svære Knuder ud fra Stammen, som bør trækkes fra i Maalet. Et mere anskueligt Maal af Størrelsen giver det, at fem og tyve Heste kunne staa rundt om Stammen, naar de stilles med Hoved til Hale.

I en Højde lig omtrent Rundetaarns Højde — lidt over hundrede Fod — udsender Træet sine laveste Grene, af hvilke en, der er sex Fod i Gjennemsnit, altsaa i og for sig et imponerende Træ efter almindelige Forhold, gaar omtrent tyve Fod lige ud og derpaa drejer sig ligesom i »en Albu«, som det lignes ved, og gaar fyrretyve Fod skraat op, en i Sandhed kolossal »Arm«. Man burde i Grunden selv have sit Maal med ved disse Træer, det er umuligt ret at vurdere deres Størrelse, den *ser* langtfra ud til at være, hvad den virkelig er, og man har i Virkeligheden ved de første Træer, man ser, en Følelse af Skuffelse over ikke at finde noget mere Iøjnefaldende. Ikke Faa vægre sig ved at tro paa de Angivelser, de faa hos Førerne, tage selv deres Maal frem, stikke det i Træet og give sig trøstigt til at gaa rundt, overbeviste om at skulle faa en halv Snes Fod tilovers af et almindeligt Maal paa 50—60 Fod, og blive højlig overraskede ved paa engang at komme til Ende med det og endda staa 20 à 30 Fod fra Begyndelsen af Maalet.

»Grizzly Giant« ser noget kullet ud, og dets Højde anslaas dog til omtrent 300 Fod.

Vort Selskab var otte ialt med Føreren; udenfor et af de store Trætaarne inviterede han os Alle til at ride ind i Hulheden, som Ild og Ælde havde fremkaldt. Skjøndt vi holdt lige udenfor Træet, vilde vi dog ikke tro Muligheden af, at dets Stamme kunde rumme os Alle, før vi virkelig holdt alle Syv derinde. Lige overfor denne Prøve paa Træernes Storhed var det jo Ingenting, at vi red gjennem Hulheden i det lige saa nemt, som gjennem en stor Port, eller at vi red et Stykke op gjennem den hule Stamme af et liggende Træ og saa meget bekvemt kom ud af et lille Hul i Siden. En sort, forkullet Stub paa henved 50 Fods Højde hedder »Plutos Skorsten«, man rider ind deri og ser højt over sig den blaa Himmel mellem de sorte Vægge.

Undertiden staa Træerne spredte, undertiden staa flere sammen, saa at man paa et Sted i den tætte Skov kan tælle en halv Snes eller et Dusin. Midt inde mellem en saadan Samling ligger et Blokhus, hvor man gjerne tager en kort Rast efter det vel ikke lange

men meget anstrængende Ridt. Ved Foden af et af Træerne her udspringer en Kilde med mærkværdigt dejligt Vand. Det har Ord for at være det bedste Vand i Kalifornien. Ere Amerikanerne Yndere af stærke Drikke, ere de ogsaa fine Vandkjendere og drikke en utrolig Mængde Vand, og de Amerikanere, vi havde i Selskabet, vare aldeles begejstrede over dette Vands ejendommelige, lidt sødlige Smag.

De fleste af de største Træer have deres egne Navne, ofte en eller anden bekjendt Mands; her stod et kaldet Andrew Johnson, fordi det »helder til Syden«.

De ti største Træer efter »Grizzly Giant« angives at have følgende Omfang tre Fod over Jorden: La Fayette 83 Fod, Guvernøren 75, Charles Crocker 75, Chief Commissioner 74, Guvernør Stanford 74, Washington 72, Plutos Skorsten 71, Koh-I-Noor 65, Guvernørens Frue 62 og Skovens Dronning 58 Fod.

Træerne ere ved Mariposa fordelte i to »Groves«, den øvre og den nedre, Afstanden imellem dem er omtrent en halv Mil. Den øvre Lund indeholder, siges der, 365 Træer, af hvilke Træerne for Søn- og Festdagene skulle udmærke sig ved særlig Størrelse. Det er en ægte amerikansk Vittighed, naar Føreren fortæller dette, med tilsyneladende Naivetet at spørge, om der er 366 Træer, naar det er Skudaar. I den nedre Del angives Træernes Tal til 241. Disse Tal kunne have været nøjagtige et Aar, men ere det desværre ikke længere, thi der falder hvert Aar adskillige af disse Kæmper. Der skal ikke være nogen Fare for, at Træerne ville ligefrem dø ud, men de største af dem falde. Hvad der bidrager mest til at ødelægge denne enestaaende Prydelse i Jordens Plantevæxt, er Ilden. »De store Træer« tilhøre Staten, som lader føre et Tilsyn med dem, men dette er overordentlig slapt og synes ikke at vise Spor af virkelig Interesse. Tvertimod, den Ligegyldighed, man viser, er næsten oprørende. Da Forf. i August 1871 besøgte Stedet, var der Ild i en af de vældige faldne Stammer, som laa nær Blokhuset, den umaadelige Stamme brændte langsomt, næsten som Træ i en Kulmine, og sagdes at have brændt en fjorten Dage, men man kunde godt faa Flammen frem. Det var faldet ved Foden af en Gruppe andre Kæmpetræer,

og der var tørt Kvas nok til at føre Ilden hen til disse. Føreren, som var en Art Opsynsmand, tog imidlertid Sagen med uforstyrrelig Ro; det vilde være meget vanskeligt at slukke Branden i den store Stamme, og det var ikke rimeligt, at den vilde brede sig til de andre Steder, saaledes at den gjorde dem nogen alvorlig Skade. Saa lod man den brænde.

Det Syn, som saa mange af de stolteste Træer frembød, var imidlertid ikke skikket til at give denne ligegyldige Betragtningsmaade Ret. Saa hist og saa her ere Stammerne forneden af gjentagne Brande saa forkullede og medtagne, at en nogenlunde stærk Blæst er nok til at fælde et Træ, som ellers kunde have staaet flere Hundrede Aar. Det paastaas, at der ikke, som man troede, er Tegn til, at Træarten skal være i Begreb med at forsvinde, men dens Veteraners Dage, som have gjort den verdensberømt, ville være talte, hvis man ikke viser dem en taalelig Grad af Omhyggelighed.

Alderen paa de faldne Træer angives efter Tallet af Aarringe til at gaa fra 500 til mellem 13 og 1500 Aar. Paa de ældre Træer lade de inderste Ringe sig nemlig ikke tælle, og undertiden er der et Hul i Midten, som giver Plads for et noget vilkaarligt Skjøn. Maalingerne af Træernes Alder skulle iøvrigt være udførte med temmelig megen Omhyggelighed i Calaveras Gruppen. Man fældede her et af de største Træer udtrykkelig i den Hensigt at faa nøjagtige Maalinger og Tal. At fælde Træet beskjæftigede fem Mand i toogtyve Dage. Fældningen foregik paa den Maade, at Træet gjennemboredes med saadanne Bor, som bruges til at hule Postetræer med. Træet stod saa fuldstændig lige op og ned, at det ikke vilde falde, efter at det var fuldstændig løsnet fra Roden. Det tog tre Dages Arbejde til, inden man ved at drive store Kiler ind ved den ene Side fik det saaledes bragt ud af Ligevægten, at det styrtede om. Stubben blev derpaa omhyggelig glattet af sex Fod over Jorden og der taget følgende Maal: Dets længste Diameter var fra Nord til Syd og udgjorde 24 Fod 1½ Tomme, af dette var et Stykke paa 10 Fod 4 Tommer Nord for Midtpunktet, 13 Fod 9½ Tomme Syd for dette. Den korteste Diameter, fra Øst til Vest, var 23 Fod,

nøjagtig delt paa begge Sider af Midten. Barken var i Gjennemsnit 18 Tommer tyk. Naar dette lægges til Træets Diameter, bliver Diameteren af Træet, som det virkelig stod, lidt over 27 Fod paa den ene Led og c. 26 Fod paa den anden. Omkredsen blev da 85 Fod.

Et Kæmpetræ fældes.

For at maale Alderen gik man frem paa følgende Maade. Det fældede Træ blev skaaret igjennem omtrent 30 Fod fra det første Snit. Ved den øverste Ende af Bullen, altsaa i en oprindelig Højde af 36 Fod over Jorden, taltes Ringene med megen Omhyggelighed paa samme Tid, som man maalte Breden af hver Sæt paa 100 Ringe gaaende udefra indad. Tallene vare følgende:

1ste Hundrede Ringe	....	3,0 Tommer
2det — —	....	3,7 —
3die — —	....	4,1 —

4de	Hundrede	Ringe	3,9	Tommer
5te	—	—	4,1	—
6te	—	—	4,1	—
7de	—	—	4,6	—
8de	—	—	5,6	—
9de	—	—	7,3	—
10de	—	—	7,9	—
11te	—	—	10,1	—
12te	—	—	13,1	—
derefter taltes 55 Ringe med			9,4	—
		ialt c. 1,255 Aar	80,8	Tommer

I Midten var et lille Hul, da de ældste Ringe vare raadnede bort. Efter Hullets Størrelse, og naar der toges Hensyn til den Tid, der maatte være gaaet, inden Træet havde naaet den Højde, i hvilken man nu talte Ringene, mente man at kunne anslaa Træets Alder med Sikkerhed til mindst 1300 Aar.

Der er iøvrigt i denne Del fire Træer, som ere over 300 Fod høje, nemlig »Keystone State« 325 Fod, »General Jackson« 319 Fod, »Skovens Moder« 315 Fod og »Daniel Webster« 307 Fod. Det første af disse Træer er det højeste kjendte Træ i Amerika. Der fortælles vel, at der har staaet Træer i Calaveras paa over 400 Fod, men der er aldeles ingen paalidelige Vidnesbyrd herfor. Den lokale Vittighed er, at det tager ialt to Mand og en Dreng hver en halv Dags Arbejde at se op til Toppen af det højeste Træ.

Man kjender nu for Tiden i det Hele ni Grupper af Kæmpetræer, men efterhaanden som Kalifornien bliver mere bekjendt, findes der bestandig flere, om end endel mindre i Udstrækning end de i Mariposa og Calaveras. Det hedder sig imidlertid, at der 14 Mile Sydost for Clarks skal være fundet en Lund, som synes næsten at naa de to nysnævnte. Den er ikke under Statens Opsyn og kun delvis undersøgt, men der skal være talt over 500 Kæmpetræer i den. Et af disse maaltes og var 81 Fod i Omkreds, altsaa omtrent af samme Størrelse som Mariposa og Calaveras Træerne.

Et helt Belte af Kæmpetræer indtil mellem 4 og 5 Mile bredt siges at strække sig langs Sierra Nevadas Skraaninger mellem King's River og Kaweah. Træerne i dette Belte ere spredte enkeltvis mellem de andre. De skulle findes rigeligst i en Højde af mellem 6 og 700 Fod. Deres Tal er meget betydeligt og anslaas til flere Tusinde. I Størrelse kunne de imidlertid ikke maale sig med Mariposa og Calaveras Træerne. Faa ere mere end 20 Fod i Diameter, Gjennemsnitsstørrelsen er mellem 10 og 12 Fod. Et Træ paa 8 Fod, som fældedes, var 375 Aar gammelt. Imidlertid havde man dog set et Træ, som holdt 106 Fod i Omfang lige ved Jorden, skjøndt en Del af Fodstykket var brændt bort, og en styrtet og næsten ødelagt Træstamme var saa stor, at tre Ryttere kunde ride ved Siden af hinanden 30 Fod op igjennem den. Indianerne skulle tale om et Træ, højere end noget af de andre, som skal staa i de ukjendte Egne Nord for King's River. I disse Skove paa Sierra Nevadas Skraaning ere unge Kæmpetræer saa talrige, at de skæres i en Saugmølle som ganske almindeligt Træ. Heldigvis er det imidlertid kun meget faa Steder herude, at Saugmøller kunne betale sig, skjøndt Træet haves for Intet, og navnlig kan man lykkeligvis ikke øjne den Tid, da de prægtige Skove, som strække sig over Mariposa Egnen, behøve at frygte for Saugens skarpe Tand; man har prøvet et lille Anlæg af en Saugmølle, men atter maattet opgive det.

Der er altsaa neppe nogen Tvivl om, at fortsatte Undersøgelser i Kalifornien ville vise, at Kæmpetræerne ere en fuldkomment livskraftig Slægt.

Man er ikke enig om Navnet for dette imponerende Træ. Amerikanerne ere med Grund meget opbragte over Englændernes næsvise Forsøg paa at døbe Nordamerikas botaniske Stolthed efter Wellington og holde paa Navnet »Sequoyah«. Dette er givet Træet efter en bekjendt Cherokeser Høvding Sequoyah, som skal være født omtrent 1770 og levede i Will's Valley i det yderste nordøstlige Hjørne af Alabama. Han blev berømt ved at opfinde et Alfabet og søge at indføre Skrift i sin Stamme. Hans Alfabet skal være affattet med beundringsværdig Sindrighed og bestod af 86 Tegn. Det var allerede

kommet i temmelig udstrakt Brug, før de Hvide hørte Nogetsomhelst derom. Missionærerne optog Sequoyah's Ide, lod Typer støbe efter hans Alfabet og gav Stammen et lille Trykkeri, fra hvilket der endog udgik en lille Avis. Høvdingen blev med Resterne af sin Stamme dreven over Mississippi og døde i Ny-Mexiko i 1813, men hans Alfabet bruges endnu i hans Stamme og vil sandsynligvis leve lige saa længe som denne.

Et meget romantisk Sted var Clarks inde i Bjergskoven. En af de Aftener, vi tilbragte der, saa vi en stærk Lysning udenfor Vinduerne. Vi gik ud, der brændte et stort Baal mellem Træerne kort fra Huset. Det var en lille Hob Indianere, der havde lejret sig der, de kaldtes en Stamme, skjøndt de neppe udgjorde mere end et Dusin Stykker. Nogle vare i Indianerdragt, Andre i europæiske Laser. Det Hele saa meget malerisk ud. Folkene laa tause ved Ilden og tog ingen Notits af os, det overlod de til deres arrige Hunde, som vi havde ondt ved at holde os for Livet. De svarede paa halvt uforstaaeligt Engelsk, naar vi spurgte om Noget, og saa kort som muligt. Jeg spurgte, hvem der var Høvdingen. »Her ser De Manden,« svarede En saa melankolsk, idet han løftede Hovedet et Øjeblik, at det var umuligt Andet end føle sig bevæget af en vis Sympathi, saa lidt man ellers havde tilbage af denne Følelse for Indianerne, og da vi atter vare gaaede ind i Huset, blandede dog ubestemte Forestillinger om sørgelige Levninger af noget engang Lykkeligt og Frejdigt og Poetisk sig med en vis Følelse af Uhygge over at have en saa laset og vild Bande liggende lige udenfor sine Sovekammer-Vinduer.

En ejendommelig Sport bød endog Turen i Skoven. Det var paa Vejen fra Clarks, en hed og stille Dag langt op ad Formiddagen. Hele Selskabet, som kjørte ad den dybe, sandede Skovvej, døsede i den hede, dvaske Luft. Hestene døsede ogsaa, langsomt peb og skreg Hjulene i Sandet, Alt var lutter Dovenskab, da paa engang Hestene blive urolige, Kusken ser frem, »a rattlesnake« raaber han,

og i et Nu ere Alle vaagne. Tvers over Vejen skød sig langsomt, som sikker paa ikke at blive angreben af Nogen, en flere Fod lang, svær, graa Slange. Klapperslangen var alt ude af Vejsporet og gled langsomt ind ved Løvet paa Vejkanten, det raslede svagt under den, den gav sig altfor god Tid. En kæmpestor Englænder var øjeblikkelig sprungen af den standsede Vogn, han greb en stor Sten, som laa paa Vejen, og sprang hen efter Slangen, den rejste sit afskyelige Hoved højt op, da den hørte ham komme, en underlig mere snurrende end klaprende Lyd lød, og i samme Øjeblik var den vældige Sten kastet ned paa Ryggen af den. Dens Rygrad var knust, den vedblev at snurre paa en Maade, som man nok skal huske, naar man engang har hørt det, og kastede sit Hoved frem imod saa En, saa en Anden af Selskabet, som nu var kommet paa Benene, indtil et Slag med en tyk Gren knuste dens Hoved og gjorde Ende paa dens Liv. Ranglen skar den unge Englænder af og overrakte den med ridderligt Galanteri til den eneste Dame i Selskabet, en amerikansk Dame, som havde gjort Pacifikturen med sin Mand. Hun vilde imidlertid ikke berøve ham den Trofæ, han saa ærlig havde fortjent, men bad ham gjemme den som en Erindring fra Kaliforniens Skove.

Indianere i Kalifornien.

Pacifikturen i Et.

Man bliver kjørevant — Selskabeligheden »ombord« — Oversigt over Arbejdets Storhed — Kjøreplanen.

Det hører paa en Maade med til Pacifikturen at gjøre den hele ud i Et, i det Mindste en Gang. Man taber ikke Noget derved; naar man først har set Utah og Saltlake City, er der ingen Grund til at afbryde Rejsen for noget Andet. Man tænker sig vel i Forvejen, at det kunde være ganske interessant at stoppe et eller andet Sted og vandre om i Prærierne en Dag, men naar man har set de smaa Samlinger af Skure, indeholdende en Flok kinesiske Jernbanearbejdere og endnu mere frastødende hvide Mænd, som udgjøre de smaa Præribyer, taber man strax Noget af Lysten til at indlogere sig her, og naar man har kjørt nogle hundrede Mile over disse øde, sørgelige, afsvedne Sletter, er man bleven ganske enig med sig selv om, at man godt kan lade sig nøje med, hvad man ser af Prærierne fra Toget. Der kunde være mere Fristelse til at standse lige i Begyndelsen af Turen fra San Francisco og gjøre Udflugter i Sierra Nevadas storartede Bjergnatur; men man kan godt lade sig nøje med de prægtige Bjerglandskaber, man har set paa Udflugter fra San Francisco til de mest berømte Egne i Kalifornien, og saa bestemmer man sig da til at gaa lige igjennem paa Hjemvejen. Lørdag Morgen Kl. 8 forlod jeg San Francisco og næste Torsdag Eftermiddag Kl. 3, 20 Min. — nøjagtigt til den fastsatte Tid — holdt Toget i Chicago. Den egentlige Pacifiktur gaar kun til Omaha, hvortil vi ankom Onsdag Eftermiddag Kl. 2, men der er bestandigt

fuldstændig Korrespondance med de andre Tog lige til New-York og andre østlige Byer.

En saadan lille Jernbanerejse paa halvsjette Dag og mellemliggende Nætter er ganske ejendommelig i sin Slags, men saaledes som Jernbanevæsenet endnu er udviklet, er Amerika det eneste Land, hvor man kan holde ud at foretage den uden at stille altfor store Fordringer til sit Legeme. Det er i Virkeligheden en forbausende let Sag her, og man mærker, naar Turen er omme, ingen særlig Følelse af Overanstrængelse.

De to første Dage af den lange Jernbanetur forekomme En lidt kjedelige, man ser med en vis Bekymring paa den lange Tid, man har for sig, tænker paa Støvet og Solheden, som forestaar, og finder, at den uafladelige Rysten er meget trættende. Det gaar imidlertid ganske som paa en Sørejse: man vænner sig saaledes til det lille Tilbehør af Ubehageligheder, at man ikke mærker dem, og lærer tillige paa den anden Side at udfinde Rejsens behagelige Sider. Man slutter sine Bekjendtskaber, thi ogsaa i denne Henseende ligner Rejsen en Sørejse, at hele Selskabet betragter sig som latente Bekjendte og Kammerater, og har man vexlet et Par Ord med En eller Anden, er det latente Bekjendtskab blevet ret intimt og gjældende for hele Rejsen. De Velprovianterede udstede Indbydelser til at spise i deres Vogn eller i deres Aflukke Lunch eller Middag, og Kognak, Whisky og Cigarer betragtes i høj Grad som Fællesejendom, ialfald indtil de sidste Dage, hvor man unægtelig kan være saa uheldig at træffe Folk, hvis Beholdninger ikke have været rigelige nok, i Færd med at nyde deres Eget paa en saa skjult Maade, at det indirekte indeholder den smukkeste Anerkjendelse af det kommunistiske Princip.

De Rejsende, man træffer paa Pacifikturen, ere i Reglen ikke almindelige Turister. De Fleste ere »vestlige Folk«, som have ført et i høj Grad interessant Liv ude i disse Egne, og som gjerne fortælle om den Tid, da de have kjørt sexten Dage og Nætter i Træk i Diligence for at komme til Kalifornien, om deres Sammentræf med Indianerne, om Guldminernes Opdagelser og Livet derude dengang.

Man træffer Rejsende, som nu ere rige Folk, men tale med Vemod, kunde man næsten sige, om det frie Liv, de førte ude i Minerne som Guldgravere, der kun havde fra Haanden i Munden, og elegante Herrer, som fortælle om, hvorledes de have været med at »lynche« Folk i San Francisco for at gjøre Liv og Ejendom nogenlunde sikre. Og saaledes gaar Tiden efterhaanden meget behagelig; jo længere man kjører, desto mindre træt bliver man, man gribes af et vist dovent Velbefindende, Dagen gaar med at læse, se ud ad Vinduet, ryge Tobak udenfor paa Platformen, spise og passiare, og om Aftenen, naar Cigaren er røgen ud, Samtalen begyndt at blive døsig og Brandy'en er gaaet rundt til en »nightcap-drink«, forsvinder hele Selskabet bag de elegante Gardiner, som dække Køjerne, og lægger sig tilsengs med en saa god Samvittighed og ligesaa søvnig, som om man havde tilbragt den virksomste Dag, der tænkes kunde. Det Interessanteste ved Turen, taget paa denne Maade, er imidlertid det Overblik, man ligesom faar over Storartetheden af det Arbejde, Amerikanerne have udført i Pacifikbanen. Naar man saaledes tager det Hele paa en Gang og farer afsted Time efter Time, Døgn efter Døgn, føler man først ret, hvilken uhyre Vejstrækning det er, man tilbagelægger, og naar man ser denne Vexlen af Landskaber, de frugtbare Marker og venlige Skove i Kalifornien, de dejligste og mest storartede Alpeegne, de goldeste, mest livløse Ørkener, hegnede af endeløse Rækker af nøgne, brune Bjerge, disse forunderlige Saltegne, den gaadefulde Saltsø, Passagen over de vilde Rocky Mountains, over deres høje Top og gjennem deres vilde Kløfter og de grænseløse afsvedne Prærier, som strække sig fra Bjergenes Fod imod Øst — naar man ser denne utrolige Vexlen, som indeholder et helt Kontinents Forskjelligheder, fyldes man unægtelig af dobbelt Beundring for det Folks utæmmelige Energi, som har skabt dette Kæmpeværk over øde, ubeboede, næsten ubekjendte Egne, og nu er i Færd med at gjentage det to Gange til baade imod Nord og imod Syd.

Turen foregaar efter følgende Kjøreplan:

1ste Dag. Afgang fra San Francisco Kl. 8 om Morgenen, i

Stockton Kl. $12\frac{1}{4}$ E.-M., i Sacramento Kl. 2 E.-M., i Colfax Kl. $5,^{25}$ E.-M. Kaliforniens Grænse passeres ved Midnat.

2den Dag. Igjennem Ørkenen. Ved Desert Station Kl. $3,^{25}$ Morgen, ved Battle Mount Kl. 12 Middag, i Elko Kl. 5 E.-M.

3die Dag passerer man om Morgenen Kl. $3,^{25}$ Promontory Point og ankommer Kl. $6,^{10}$ F.-M. til Ogden, afgaar herfra Kl. $8,^{30}$ F.-M., passerer Weber og Echo Canyon i Timerne fra $9\frac{1}{2}$ til 11 F.-M., er i Wahsatch Kl. $2,^{35}$ E.-M., i Bryan Kl. 6 E.-M., ved Bitter Creek Kl. $9,^{35}$ E.-M.

4de Dag ankommer man om Morgenen Kl. $8,^{55}$ til Laramie, er Kl. $1,^{45}$ E.-M. i Cheyenne, Kl. $6,^{28}$ E.-M. i Sidney og ved Midnat ved North Platte.

5te Dag er man om Morgenen Kl. $7,^{30}$ ved Grand Island, Kl. $12,^{30}$ E.-M. ved Fremont og skal Kl. $2,^{45}$, hvis Alt er vel, holde i Omaha.

Gjennem Kanada.

Landskabet. — Montreal og Quebec. — Rejseplager.

Era Chicago skulde Rejsen gaa hjemad, og det var min Plan at gaa op gjennem Kanada, se Montreal og Quebec og saa Meget af Landet, som lod sig se i Nærheden af denne Route, for derfra fra Quebec at gaa hjem. Tiden tillod mig imidlertid ikke at faa Meget af Kanada at se, ialfald ikke den for sin Naturskjønhed mest bekjendte Tur ned ad St. Lawrencefloden forbi »de tusinde Øer« og over »the rapids«. Saa tiltrækkende denne Tur end kan være, har den nemlig den Mangel, at Tiden for den er temmelig uberegnelig. Dampskibet ligger stille, naar Vejret ikke er ganske tilfredsstillende i det vanskelige Farvand, og man maa have flere Dage i Reserve til at spendere paa Turen, foruden dem, der gaa med til den for at begive sig paa den. Er Tiden knapt tilmaalt og Veiret i det ustadige Hjørne, maa man lade sig nøje med, hvad man ser fra Grand Trunk Railway, den store, fortræffelig byggede Hovedlinie, som fra Detroit gaar op igjennem Kanada til Quebec med Sidelinier til Portland i Maine.

Med Navnet Kanada forbinder man gjerne Forestillinger om et halvt arktisk Land, raat og koldt, med Fyrreskove og store Søer. Skjøndt Vejret ikke var meget sommerligt paa den største Del af Turen, saa Kanada imidlertid endel mere venligt og tiltalende ud, end jeg havde ventet. Landet var grønt og smilende, der var en Rigdom af store, smukke Skove, gjennemstrømmede af Aaer og

Floder, og Michigansøen og Huronsøen tog sig prægtig ud mellem skovbevoxede Bredder og høje Klinter. Landet syntes frugtbart og veldyrket, og der var rundtom en Mængde smukke, venlige smaa Landsbyer med lyse Træhuse og Trækirker, et Syn, som var dobbelt tiltalende efter de lange Jernbanerejser frem og tilbage Vest for Mississippi, hvor man efterhaanden vænnes til Landskabets øde Menneskeтomhed som Regel.

Klimaet i Kanada er ikke behageligt: sex Maaneder Vinter, tre Maaneder daarligt Vejr og tre Maaneder kvælende Hede, hedder det. Det var imidlertid ikke med Heden, men med Regnen, at jeg gjorde Bekjendtskab. Det regnede og regnede med en sørgelig Vedholdenhed.

Saalænge man er paa Jernbanen, kan man endda forsone sig med Regnen, som holder de amerikanske Baners store Plage, Støvet, borte, men i Byerne er den ikke paa sin Plads. Hotellerne i Kanada staa paa et Udviklingstrin, der strax viser, at man har forladt de Forenede Stater; man fristes ikke til at opholde sig i de grimme og smudsige Læse- og Tobaksværelser mere end højst nødvendigt, og naar man vil ud, men da ikke har andet Valg end at kjøre omkring i en lukket Droschke uden at se Noget, kommer man ikke til at betragte Landet og Omgivelserne med venlige Blikke. Man kan se, at Montreal ligger smukt ved St. Lawrencefloden og vistnok er en meget livlig By — i godt Vejr, naar der er Folk til at gaa paa Gaderne men det er ogsaa omtrent det Hele. Byen viser sig iøvrigt strax at være en ikke-amerikansk By, Gaderne ere smalle, Husene høje det Hele har et sammentrængt Præg, som man er bleven afvant med. Byens største Mærkelighed er den store Victoriabro over St. Lawrencefloden, en fra Afbildninger meget bekjendt Jernbanebro, et vældigt hult Jernrør, som paa Piller er lagt over Floden i en betydelig Højde. Man ser ikke Noget af Broen, naar man kjører over den inden i Røret, og bør derfor sikre sig at have set den, inden man skal benytte den.

Til Trods for Regnen og den graa Himmel, som spejlede sig i den graa Flod, tog Quebec sig overordenlig smukt ud. Den ligger

paa høje Klippeskrænter ved St. Lawrencefloden, hvor denne begynder at blive bred som et lille Sund. Over den rager paa Klippens Top et temmelig anseligt engelsk Fort, fra hvis Mure man ser næsten lodret ned i Byen og endel af Værfterne og har en fortræffelig Udsigt over Egnen, Floden mellem de høje, steile Bredder, Skovene og de mangfoldige Huse, som ere strøede omkring i Egnen og samle sig til en Slags Forstæder nærmere Quebec. Paa den anden Side af Floden ligeoverfor Byen ligger Point Levi, en lille særskilt By for sig, og Færgebaadene krydse frem og tilbage mellem den og Quebec og live lidt op i den ellers stille Havn. Quebec ser ud til at være overordenlig kjedsommelig, selv i det bedste Vejr af Verden, og dette kan man høre bekræftet af dens Indbyggere, navnlig med stor Styrke af Garnisonen, der synes at betragte Byen som et Slags Forvisningssted, et engelsk Siberien, hvor man lever mellem lutter Barbarer, som ikke engang forstaa Engelsk. Med dette Sidste er Sammenhængen den, at der endnu bestandig i Quebec saavelsom i Montreal er en meget talrig fransk Befolkning, saa talrig, at Byerne ofte, naar man ser paa Skilter og Huse og hører Folkene om sig, kunne tages for helt franske. Den franske Befolkning i Kanada har med fransk Exklusivitet holdt fast ved sit eget Sprog, og Mange forstaar efter Sigende aldeles ikke Engelsk. Det Franske, der tales af Almuen, skal være meget interessant, forsaavidt som det er det franske Almuesprog fra det 18de Aarhundrede aldeles uforandret.

Beliggenheden op ad Klippen giver Quebec et særegent Præg, de snevre, krogede Gader ere ganske stejle og gaa undertiden over til almindelige Trapper. Fra den øvre Del af Byen faar man ofte en smuk Udsigt, naar man drejer om et eller andet Hjørne; dette er den eneste Forskjel paa den øvre og den nedre By, de ere ellers begge lige kjedsommelige at se paa. En særegen Plage for Fremmede i Quebec er Droschkekuskene. Der skal være nogle Punkter i Omegnen, som Turister antages at burde se, og denne sørgelige Omstændighed forvolder en ren Jagt paa disse Ulykkelige fra Kuskenes Side. Saasnart et Individ lader sig tilsyne paa Hoteltrappen, standser i en Gade for at se paa Udsigten, gaar hen til et Butiks-

vindue, ser op og ned ad et Hus, eller paa anden Maade røber sig som en Galilæer i Quebec, antages han strax at være modtagelig for et eller andet Vandfalds Tillokkelser eller længselsfuld efter at se det Sted, hvor General Wolfe faldt; et Par Individer med Piske i Haanden springe frem og raabe deres »Want a carriage?« og begynde paa en Ramse om Vandfald og Wolfe. Man er intetsteds sikker for disse Droschkekuske, de komme frem, hvor der ikke var et Menneske for et Øjeblik siden, de sværme om En som Fluer, ere udholdende, næsvise og paatrængende som disse. Smuk Udsigt, Regn, sølede Gader, paatrængende Kuske, et uhyggeligt, grimt Hotel, som dristigt i Egenskab af Byens første Hotel, forlanger første Klasses Priser — det var det samlede Indtryk af Quebec. Byen fremtræder ikke som en Repræsentant for Amerika, med hvilken det kunde falde særlig tungt at tage Afsked, og det er jo altid en Trøst, naar Afskeden lettes En.

Over Atlanterhavet.

God Begyndelse — I Taagen — Mellem Isbjerge — Andre Fataliteter — Dagligt Liv ombord — Kjedsomheden — Storm — I det irske Hav.

Bort fra Amerika skulde det altsaa gaa. Lige nede under Quebecs Fort ligger den lange, smalle Damper. Oppe fra Skanserne paa Klippevæggene ser man lige ned paa dens Dæk. Det Hele ser ud som et Stykke Legetøj, men stort og solidt er Skibet, og man gaar ombord glædende sig til en Uges Tid paa det kølige Atlanterhav at kunne mindes Landrejsens overstandne Besværligheder.

Det var smukt Vejr, da vi lettede Anker og begyndte Sejladsen ned ad Floden, og St. Lawrence tog sig fortræffelig ud med sine skovgroede, høje Skrænter, ned ad hvilke man nu saa de Vandfald styrte, som Droschkekuskene i Quebec havde raabt saa meget om, og som det ganske vist var Umagen værd at se. Hele Dagen gik det ned ad den smukke Flod, og den næste Dag var det atter Solskin og stille Vejr og roligt Vande, og det Hele var en saa blid og idyllisk Indledning til en Sejlads over Atlanterhavet, som man vel kunde tænke sig.

Søsyge forekom Alle at være ligesaa forældet som den sorte Død, en Gjenstand for sørgelige Sagn, man ikke existerende i Virkeligheden. Alle vare umaadelig helbefarne og viste en Grad af Søvanthed, som ofte faldt Matroserne lidt ubelejlig, naar men søgte at vise den ved at staa dem i Vejen eller gjøre altfor mange om Kyndighed vidnende Spørgsmaal.

Der taltes vel endel mellem Passagererne om det vanskelige Farvand, vi skulde ind i, om at »fanges« i Taagen, om Isbjergene, der om Sommeren ere dobbelt farlige, da de rage saa lidt op over Havfladen,

om de mange Skibbrud i disse Farvande, paa New-Foundlands og Labradors Kyster. Men man talte om alt dette som Noget, der naturligvis ikke vedkom det nærværende Selskab, men maatte være højst ubehageligt for somme Andre. Imellem Passagererne var der en Mand, som havde forlist i Belle-Island Strædet, mellem New-Foundland og Labrador, for lidt over fjorten Dage siden med Udvandrerskibet »Minerva« til Quebec. Han havde været ombord som Læge og skulde nu tilbage til England. »Minerva«, der var et Sejlskib, havde 310 Passagerer ombord, som imidlertid alle blev reddede. Alene hans Nærværelse havde noget Beroligende ved sig, da vi nærmede os det farlige Stræde, ikke saa meget, fordi han vidste Besked med, hvorledes man strandede der, som fordi det syntes lidet sandsynligt, at den samme Mand paa samme Sted skulde lide Skibbrud baade paa Ind- og Udrejsen. Et mindre opmuntrende dødt Vidne om Strandinger heroppe havde vi hver Dag paa Bordet i en smuk Besætning af Sukkerskaale, Mælkekander, Vandkander osv., som oprindelig havde tilhørt et Dampskib »St. George«, der var strandet her i Farvandet for omtrent atten Maaneder siden, og hvor omtrent Alle vare druknede, medens kun enkelte Ting af Skibets Udstyr og Ladning bagefter vare reddede.

Den næste Morgen overraskedes vi, og det ingenlunde behagelig, med den Efterretning, at vi imidlertid selv vare »fangne« af Taagen, og ganske rigtig, Skibet laa som i en snever Cirkel omgivet af tæt, uigjennemsigtig Taage. Vi stoppede en kort Tid og gik saa videre. Der var, hvor vi dengang befandt os, endnu ingen Sandsynlighed for at støde paa Isbjerge, og Landet kunde man nok klare sig for ved tilbørlig Forsigtighed. Vi sejlede derfor hele Dagen, men under stadig Stoppen for at lodde, hvad der naturligvis i høj Grad forsinkede Farten. Af og til forsvandt Taagen i et Nu paa alle Sider, men kom snart igjen paa den samme forunderlige, pludselige Maade. Aftenen hørte til et af de klare Mellemrum, og vi gik til vore Køjer i det Haab, at vi nu vare komne gjennem Taagen og dens Farer.

Den næste Morgen laa Skibet imidlertid stille, eller rettere drev kun med Strømmen, og de, der havde sovet godt, blev underrettede

om, at det havde ligget saaledes siden Midnat. Det blev nu en alt Andet end opmuntrende Dag. Taagen laa om os fra Morgen til Aften mere eller mindre tæt, men intet Øjeblik lettede den, og med Undtagelse af et Kvarters Tid om Formiddagen fik Skruen ikke Lov til at plaske et Øjeblik. Sjeldent har nogen Dag været længere end denne med sin Venten fra Time til Time paa, at det skulde blive bedre, og sin stadige Skuffen af alle Forventningerne. Hertil kom, at Stillingen ikke var uden Fare, og at Faren syntes at voxe. Taagen formentes at komme fra Isbjerge i Farvandet; vi laae just nu i det smalle Stræde, hvor Skibet og Isen nemt syntes at kunne finde hinanden, og hvor Strømmen fra det nordlige Atlanterhav kan gaa meget stærkt. Den almindelige Stemning var imidlertid for at lade som Ingenting. Naar der overhovedet taltes lidt mere alvorlig om Stillingen, saa man sig om for at se, om der var Damer i Nærheden, men det Almindeligste var at gaa om og se paa Taagen og lade som Ingenting. Hentydninger til, at vi kunde dele »City of Bostons« eller noget af de andre i Isen sporløst forsvundne Skibes Skjæbne, blev betragtede som værende afgjort »de mouvais gout«.

Damppiben lød næsten uafladelig, sent paa Eftermiddagen blev den besvaret med et Horn fra et andet Skib, og omtrent en Times Tid vedligeholdt de to Skibe en sørgelig Duet,[1] ligesom for at finde hinanden gjennem Taagen, men Hornets klagende Toner blev svagere og svagere og døde tilsidst aldeles hen. Det blev mørkt, og Taagen faldt nu i store, tætte Draaber; der var altfor uhyggeligt paa Dækket, og Alle samledes i Kahytten, hvor en Handelsmand, der i 27 Aar var gaaet over to Gange om Aaret, betydelig opmuntrede Alle ved at udvikle, hvorledes han aldrig havde set en saadan Taage. Der var lyst og hyggeligt at se til i Kahytten. Med alle de tændte Lamper, med Damernes Arbejder og de opslaaede Bøger paa Bordet og de magelige Sofaer og Stole lignede den en stor Dagligstue, og man kunde vanskelig forestille sig, at der i Grunden ikke var Noget i Vejen for, at medens vi bedst sad og læste og samtalede og spillede Kort, kunde Væggene aabne sig, og en Vandflod styrte ind

og en Scene af Rædsel og Fortvivlelse vise sig et Øjeblik og saa Alt blive stille.

Man sad temmelig længe oppe den Aften, og de, der hørte til samme Familie, rykkede sammen. Enkelte læste i Bibelen, men lidt skjult, ikke fordi Engelskmænd genere sig for at læse i Bibelen, men snarere fordi de ikke vilde anerkjende, at de ansaa Stillingen for at være alvorlig, hvad vi dog nu Alle vidste den var, om end Faa anede, at Faren skulde være saa overhængende, som den virkelig var.

Den næste Morgen, medens Taagen bestandig var om os, og vi drev rask ned med en Strøm, som kom inde fra St. Lawrencebugten og gik ud ad Atlanterhavet, saa Kaptajnen, som i to Nætter og Dage ikke havde forladt Dækket, paa en Gang gjennem en Rift i Taagen Kanten af et Isbjerg i Højde med Ræerne. En Ordre blev tordnet ud til Rorgængeren med en Stemme, som vækkede Halvdelen af Kahytspassagererne, Skibet drejede af, og Isbjerget blev passeret i den allernødvendigste Afstand. Vi vare reddede.

Det var ligesom en Krisis i den hele Stilling. Kort Tid efter lettede Taagen og viste et halvt Dusin Isbjerge paa Rad i Nærheden af os samt Land til begge Sider. Men Alt var nu i Orden, den Is, som kan ses, er man ikke bange for, og vi vare drevne saa heldig, som vi kunde, ud til Mundingen af Belle-Island Strædet.

Ingen skulde i det Sæt Passagerer, som den Morgen kom op paa Dækket og hørte, hvor nær vi havde været Faren for Undergang, gjenkjende Besætningen fra den foregaaende Dag. Vi vare overordenlig blide og elskværdige imod hinanden, sagde Godmorgen til Alle paa den mest forekommende Maade og kappedes om at laane hinanden Kikkerter til at betragte vore Venner Isbjergene og om at forsikre, at Kaptajnen var en meget flink ung Mand »and very careful — very careful indeed«. Han var naturligvis meget feiret, da han efter to Dages Fraværelse denne Morgen indfandt sig ved Frokosten i Kahytten, og maatte adskillige Gange fortælle, hvorledes han stod paa Dækket og fik en underlig Følelse af Uro over sig, hvorledes han gav sig til at gaa fra den ene Side til den anden med sin Thekop i Haanden for at kigge ud i Taagen, hvorledes han da

pludselig saa hint Glimt af Isbjerget, hvorledes Thekopperne røg hen ad Dækket, hvorledes Rorgængeren, der var ene ved Rattet, tog et Tag i Roret, som man sjeldent saa, og hvorledes Skibet gled lige forbi den store Kolos, som kunde have slaaet Siden ind og væltet et lille Isfjeld ned over os, inden vi vare vaagnede af vor Morgensøvn.

Man hørte naturligvis med den største Interesse paa denne Fortælling den ene Gang efter den anden, og der var Efterspørgsel efter Skaar af de ituslaaede Kopper. Men ellers blev Glæden over at være sluppen ud af en farlig Stilling tagen paa samme rolige Maade, som Bekymringerne vare blevne det den foregaaende Dag; kun blev der, stadigt i al Rolighed, drukket endel Champagne til Lunch.

Det var øde og sørgelige Kyststrækningerne, vi saa til begge Sider, New Foundlands Nordkyst og Belle-Island, Labradors Forpost. Sneen laa endnu inde paa Højderne paa Belle-Island, og imellem dem kneiste et Fyrtaarn ude ved Indløbet til Strædet, og dets Vaaningshus midt paa den øde Skraaning var det mest trøstesløse Opholdssted, man kunde forestille sig. Isbjergene frembød et smukt Skue; det var imidlertid ikke fantastiske Krystaløer, spillende i Regnbuens Farver, saaledes som man gjerne tænker sig, de saa ud som Snebjerge, der flød paa det mørke Hav. De tog sig ikke videre høje ud, de blev anslaaede til en 60 à 70 Fod over Vandfladen. Det største var det, som vi nær vare løbne paa.

Vi smigrede os almindelig med det Haab, at vi efterat have undløbet Risikoen med Isbjergene havde betalt vor Tribut til en Sørejses Besværligheder, men det blev ikke saaledes. Sjeldent er vist en Overfart ved Sommertid saa lidet begunstiget, som vor vedblivende var. Den Dag, vi havde passeret Isen, var smuk, klar og frisk, men den næste Dag havde vi atter Taage, Taage hele Dagen og Regn den halve Dag. Der var ikke noget Særligt at tage sig i Agt for, og Taagen og Regnen vare kun Ubehageligheder, men den næste Dag havde vi atter tykt Vejr og øsende Regnvejr, og Ubehageligheden blev noget trykkende. Den tredie Dag havde vi atter Regn og Taage og Modvind og Modvind og Taage og Regn, og havde

under disse Omstændigheder udviklet os til et højst ubehageligt og gnavent Sæt af Passagerer. Der var endel Søsyge udbredt ombord, og vi, der, Gud maa vide hvorfor, vare bestemte til at udgjøre det sanitære Aristokrati og ikke blive søsyge, gjorde i vor gnavne og misanthropiske Sindsstemning Humoristen Mark Twains Ord til Sandhed, at den største Fornøjelse ved ikke at være søsyg er at se, at Andre ere det, og vare i det Hele taget atter saa lidt omgængelige som muligt.

Vor Hovedadspredelse var at spise. Det maa imidlertid lades de store Oceandampere, at de give Passagererne al ønskelig Lejlighed til at tilfredsstille denne Tilbøjelighed. De ordinære Maaltider ere fire i Tallet; først kommer en Frokost Kl. 8, bestaaende i Grød, Fisk, Boeufsteg, ristet Skinke, Æg o. s. v. samt The og Kaffe; Kl. 12 ringes der til Lunch, bestaaende i Suppe, en Mangfoldighed af kolde Kjødretter og Ost; Kl. 4 møder man til en Middag, bestaaende af Suppe, Mellemretter, en Mangfoldighed af varme Kjødretter, Buddinger, Tærter og Dessert. Kl. 7 serveres The med Biscuits, Brød, Smør og Kager. Hermed er den ordinære Dagsorden udtømt, men et betydeligt Antal af Passagererne have Kl. 9 faaet samlet Appetit til en lille særskilt Aftensmad, som gives med i Kjøbet. Ovenpaa komme saa Kjedlerne med det varme Vand, hvis Indhold faar forskjellige oplivende Tilsætninger. Tobaksrygning drives ogsaa efter en stor Maalestok, dog kun paa Dækket, og her ikke gjerne paa det agterste Parti, der anses for særlig forbeholdt Damerne, og en engelsk eller amerikansk Dame og Tobaksrøg ere som bekjendt ganske inkommensurable Størrelser. Der findes iøvrigt paa Dækket en særlig Tobakssalon, der tillige er Sladderpladsen i særegen Forstand for de mandlige Passagerer. Her »skumler« man over hinanden, her skændes og debatterer man, her gisner man med en passende Grad af Søkyndighed, hvilken Fart vi have og hvor paa Lag vi ere, og her fortælles en utrolig Mængde Strandingshistorier og andre maritime Ulykker, der navnlig de første Dage, man er paa Søen, gjøre en stærk Virkning paa Tilhørerne og opfylde dem med en høj Grad

af Agtelse for de Fortællende, gjerne en af Skibets Officerer eller Læger, mest maaske de sidste, som have gaaet dem igjennem.

Spiser man ikke og ryger man ikke, er Livet ombord særdeles indholdsløst. Man kjeder sig i saadanne Øjeblikke saa forfærdelig, at man virkelig opkaster sig det Spørgsmaal, om det dog ikke kunde være bedst, at man var søsyg, saa havde man Noget at tage sig for, og kunde ialfald ligge i sin Køje med god Samvittighed. Der spilles selvfølgelig Kort ombord efter en stor Maalestok. Allerede Kl. 10 om Formiddagen finde Whistpartierne hinanden, og Mange holde trofast ud hele Dagen.

Paa den tredie lange Regnvejrsdag begyndte det at blæse op om Aftenen, Blæsten tog til om Natten, og den næste Dag havde vi klart Vejr med meget høj Sø og en Luftning, som dog Ingen vilde nedlade sig til at kalde Storm. Man kunde vakle omkring paa Dækket ved Hjælp af Tougværk og opretstaaende Gjenstande, til man var færdig med sin Cigar eller Pibe, idet man iøvrigt nu ret lærte at forstaa, hvorfor der var polerede Haandgreb hele Skibet over; man kunde sidde tilbords, skjøndt Tallerkener og Fade stadigt opførte Løb med Forhindringer og svippede over Rammerne og omkring imellem hinanden og os, naar Skibet rullede mere end almindelig — hvad der gjerne var Tilfældet, netop medens vi spiste —; man kunde komme op og ned ad Trapperne uden ligefrem at brække Arme og Been, og følgelig var det Hele kun en »frisk Brise«. Men den friske Brise blev bestandigt friskere og navnlig saa frisk om Natten, at man maatte klamre sig fast ved sin Køje til liden Gavn for sin Nattesøvn. Den næste Morgen saa vi som Følge af Brisens Friskhed disse fra alle Rejsebeskrivelser bekjendte Bølger »saa høje som Huse« og saa lange som Gader, kunde man tilføje, og mellem dem foer vi afsted med Skibets ene Side krængende saa dybt ned i Vandet, at det syntes, som om Vandet hvert Øjeblik maatte gaa over Rælingen, og den anden Side saa højt oppe, at det var en hel Bestigning at kravle tvers over Dækket. »Brisen« var nu bleven saa frisk, at det ikke længere var nogen Forsyndelse imod god maritim Tone at kalde den Storm. Vinden hylede og peb i Toug-

værket, den sprængte et af vore Sejl med et Knald som et Kanonskud og piskede dets Stumper imod Masten. Det var beundringsværdigt at se Matroserne syngende og i bedste Lune af Verden ile op for at reparere Skaden og hænge deroppe i de svimlende Ræer. Selv de mest flegmatiske blandt Passagererne udtalte en vis Anerkjendelse af disse Folks uforstyrrelige gode Lune. Stormens Styrke tog bestandigt til, den ene Sø efter den anden gik over Dækket, Havet var hvidt af Skum og dannede et aldeles ubeskriveligt Skue; man hang i en lille Klynge omkring Kahytten for at betragte det, thi der kunde nu ikke vel være Tale om at spadsere omkring i nogensomhelst Form. En af Passagererne var falden under sine Forsøg og havde brækket sin Overarm, og to af Matroserne vare ligeledes blevne kastede om, den ene med en brækket Haand, den anden med en kløvet Kind. Da Klokken var 3 om Eftermiddagen, var Stormen paa det Højeste, men de Søkyndige forudsagde, at vi om et Par Timer vilde være komne igjennem den, og de fik Ret. Henad 6 begyndte den at stille af, og ligesom modstræbende og af og til tagende fat paany sagtnede den nu bestandig, indtil Vejret henad Natten var blevet temmelig roligt, men Søen vedblev af være et Landskab af jagende, tumlende, larmende, hvide Højder og Dale, der sendte svære, rullende Søer henover Dækket.

Desto større var Overgangen, da vi den næste Morgen saa et stille, roligt Hav omkring os, legende i en frisk, behagelig Vind. Den eneste Erindring om Gaarsdagens »gale« var at se paa Skorstenene af Skibet, der lige op til Randen vare hvide af Salt fra det Vand, der var sprøjtet over dem. Det varede ikke mange Timer, inden vi vare under Irlands Kyster.

Det nordlige Irlands Kyster se vilde og øde ud. Farten gaar under et vildt Højland, Brændingerne bruse ved Foden af de mørke, stejle Skrænter, foroven ses kun vilde Hedestrækninger, saa langt Øjet rækker ind i Landet, henover dem slynge sig hvide, ubekjendte Stier, ensomme Veje uden Vandrere. Intet Hus øjnes i den vilde Egn, tæt under Kysten vugger sig et lille Fartøj, hvorfra der lyder en ensformig, melankolsk Sang ud til os, det er det eneste Spor af

levende Væsener, men Solen skinner over det Alt, og vi hilse det med Glæde, det er jo det første Glimt af det gamle Europa. Ja, da vi komme til Moville, som Skibet anløber, forekommer det os som en gammel Bekjendt, skjøndt vi saa det første Gang i vort Liv et Par Timer paa Udrejsen. Det er iøvrigt en lille, men malerisk By i en rolig Bugt. Omgivelserne ere vidtstrakte Højder, store, grønne Højsletter. Nede ved Søen ligger en stor, gammel Ruin, graa og sorte ere Murene, men en Rigdom af Grønt bedække dem og klæder de sammenfaldne Taarne og de tomme Vinduesrum. En nyere Borg ligger højere oppe, den er omdannet til Kaserne, det engelske Flag vajer fra Toppen, og man ser rødkjolede Soldater exercere.

Dagen gik iøvrigt saa behagelig som mulig, Enden paa Reisen blev Begyndelsen lig, og vi Passagerer vare alle saa elskværdige, som man kunde forlange. Det vedtoges om Aftenen paa en Generalforsamling i Tobakssalonen at overlevere Kaptajnen en Adresse for at takke ham for den overordentlige Omhyggelighed, han havde vist ved personlig at tage en saa stor Del af Skibets Førelse paa sig under de usædvanlige Vanskeligheder, vi havde havt at gjennemgaa. Det var et fuldstændigt engelsk Træk, at man til at overlevere denne Adresse valgte den mest adelige af de forskjellige distinguerede Personer, der vare ombord, Hs. Herlighed Jarl de Grey, ældste Søn af Marquis'en af Ripon (Formanden i the High Joint Commission), skjøndt han var en af de yngste Passagerer. Overleveringen fandt Sted paa Kommandobroen, og efterat denne Ceremoni var endt, havde vi ikke Andet at bestille end at gjøre vor Bagage i Stand til at bringes fraborde.

Faa Timer efter styrede vi ind i Mersey. Liverpools umaadelige Quaier og talløse Skibsrækker laa foran os. Rejsens Maal var naat, og vi stod snart alle paa den anden Side af det Hav, hvis Bølger rulle mellem den gamle og nye Verden.

Tilbageblik.

Frihedens sammenholdende Virksomhed paa Unionen — Dens forskjellige Virkninger i det politiske og i Samfundslivet — Lighedsfølelsens Former — De materielle Rigdomme.

Det er forsaavidt let at samle sine Erindringer fra en Rejse i Amerika, som de kunne samles i et enkelt stort Indtryk.

Det, som Amerika fornemlig lærer, er, for at samle det i faa Ord: den umaadelige Kraft, der boer i Friheden. Selv den, der nærer en nok saa dyb Overbevisning om Frihedens livsbringende Magt, vil der lære at tro endnu fastere derpaa. Det er Friheden, som det skyldes, at Unionen bestaar, at Sydstaternes Kamp endte med en saa ubetinget Underkastelse. Lad være, at der endnu i Syden hersker en dyb, stærk og udbredt Animositet imod Yankeerne, det er dog vist meget Faa, som tænke paa et nyt Brud. Den nuværende Generation vil maaske se skjævt til »Yankeerne« og »Bostonfolkene«, men den næste Slægt vil indse, at dens Plads er ved siden af dem, at Spørgsmaalet i Virkeligheden ikke var Centralisation contra Statssuverænetet, men at Nordstaterne førte en Kamp for civilisatoriske Ideer, og at den populære europæiske Betragtning, som i den store Kamp saa en Kamp for eller imod »Slaveriets Afskaffelse«, instinktmæssigt har fundet en langt sandere Karakteristik for Striden, end alle Sydens statsretlige Doktrinære formaaede at give den. Der hænger i et af Præsidentens Selskabsværelser i »det hvide Hus« et stort Broncebasrelief med Billeder af Washington, Lincoln og Grant selv; under det første staar »pater«, under det andet »salvator«, under det tredie »custos«. De to sidste Betegnelser ere ikke ganske

sande, alene af den Grund, at det, der har holdt Unionen sammen, og det, som vil være det stærkeste Baand om den i Fremtiden, væsentlig har været, ikke nogen enkelt Mands Gjerning, men den Aand, hvormed Friheden har gjennemtrængt Folket, og den Glans, den har givet Unionens Navn blandt Verdens Folk. Denne Kjærlighed til det fælles store, frie Land vil endnu for lange Tider holde Syden knyttet til Norden, og det Samme vil gjentage sig i Vesten. En Afstand, større end den, der skiller Nordamerika fra den gamle Verden, skiller San Francisco fra New-York; men staar man ved det stille Havs Bredder, hører det til de mest overraskende Iagttagelser, man gjør, at man overalt træffer en ligesaa varm Følelse for Unionen, som om man stod i Ny-Englands trofaste Stater. Den mulige Forskjellighed i visse materielle Interesser vejer endnu Intet imod den stærke Følelse af at være Børn af den samme Aand.

Friheden holder Unionen sammen stærkere end nogen anden Magt, og stærkere end noget Andet viser Friheden sig overalt indenfor Unionens Grænser. Man venter vel neppe at træffe paradisiske Tilstande i det politiske Liv, dertil har man i ethvert Fald hørt altfor Meget om Raaddenskaben og Sletheden hos de amerikanske Politikere. Man finder virkelig ikke heller nogetsomhelst Paradisisk, men særdeles meget Parodisk i det politiske Liv. Den gjennemgaaende Demokratisme viser i stærke Farver sine Mangler lige saa vel som sine Fortrin. Amerika var et af de Steder, hvor man først opdagede, at den almindelige Stemmeret ingenlunde udleder de bedste Mænd, men at tvertimod de i Sandhed fremragende Mænd forholdsvis saare sjeldent af den kaldes til at deltage i det politiske Livs Styrelse. Sligt ligger i Demokratiets Tendens, og jo mere Demokratiets Magt stiger overalt i Verden, desto mere vil man overalt gjøre den samme tungsindige Erfaring. Der er ingen Tvivl om, at den store Masse, Mængden, maa siges paa sin Vis oprigtig at ville »Landets Bedste«, »det almene Vel«, men paa den anden Side er det let forstaaeligt, at dens Mangel paa Dannelse gjør den mindre human og mere egoistisk end de mere oplyste Klasser, og dernæst er det jo en gammel Sandhed, at den altid

mangler Evne til at bedømme de Midler, der skulle føre til dens Maal, og navnlig er en saare slet Menneskekjender, der dømmer hurtigt og efter enkelte iøjnefaldende Mærker. Det er imidlertid som bekjendt ofte ikke blot Evnen, men ogsaa Villien til at hæve og underordne sig de virkelig fremragende Mænd, som mangler i Demokratiet. Det er jo en Kjendsgjerning, at Misundelse og Demokrati høre sammen — vil man være bitter mod os, kunde man maaske finde et afgjørende Bevis paa, at vi Danske ere et meget demokratisk Folk, deri, at vi have et virkelig forholdsvis stærkt Kvantum Misundelse i vor Folkekarakter — og demokratiske Institutioner maa efter Sagens Natur uundgaaelig yderligere vække og stimulere Misundelsen og den falske Lighedssyge.

Hvis Billedet nu kun havde denne ene Side, vilde man i Amerika kun kunne være Demokrat af Resignation, nemlig i Kraft af den Sætning, at hvad der end kan siges imod Demokratiet, er det dog den Regeringsform, som bedst tjener det største Antal. Men saaledes forholder det sig ikke. Den Frihed, som har fundet sit formelle Udtryk i Forfatningen, viser sine Virkninger langt ud over dennes Grænser. Den frembringer ganske vist et lidet idealt politisk Liv, men den skaber dygtige Individer. Baade direkte og indirekte vækker den i hele Samfundet en Virksomhedslyst, en Tillid til sig selv og sine egne Kræfter, og en Energi og Foretagelsesaand, som aldrig vil kunne findes uden den. Der gaar gjennem hele det amerikanske Folk en Følelse af at være Herrer, som ofte kan antage meget stødende Former, men som er af uberegneligt Værd for Folket selv. Hver Mand har en Selvfølelse, som vi ikke kjende noget til, men som gjør et ofte beundringsværdigt Indtryk. Ikke enhver Borger er Senator eller Guvernør, men enhver Borger føler sig ganske som sin Senators eller sin Stats Guvernørs Ligemand, og det vil aldrig falde den »hæderlige« Senator eller Hs. Excellence Guvernøren ind at finde noget Stødende i, at den simpleste Almuesmand gaar hen til ham paa Gaden for at faa Besked paa Et eller Andet, eller anse sig selv for særlig nedladende, fordi han rækker ham Haanden til Goddag eller Farvel eller endog tager ham under

Armen. Man taler meget om Amerikanernes Mangel paa Manerer og plumpe Former, men det er Noget, som har Mindre at sige her end andetsteds, hvor den naturlige Lighedsfølelse mellem Individerne langtfra er saa udviklet. Den gjennemgaaende Høflighed, som man møder overalt i Amerika, kommer maaske netop deraf, at Alle betragte hinanden som Ligemænd paa offentlige Steder. Selvfølgelig trænger denne Lighedsfølelse ikke indenfor Dørene. Guvernøren beder ikke Dagløneren til sin Middag, og Senatorens Frue har ikke sin Vaskerkone til sit »tea-party«; men det falder det heller ikke Nogen ind at forlange. Man behandler hinanden uden nogen Affektation som Ligemænd udenfor sit Hus, indenfor dettes Døre har Enhver saa Lov til at være saa aristokratisk, som han vil — og man er her netop meget aristokratisk.

Man hører ofte den store Fordærvelse blandt de amerikanske Politikere blive anført som et Exempel paa de sørgelige Følger, Friheden drager med sig; men man kan ogsaa vende dette om og sige, at naar Friheden til Trods for alle de politiske Udskejelser kan skabe et saa stort Samfund, hvilke Undere kunde den saa ikke udføre, naar den Kunst var funden, »at være fri og tillige forstaa at være retfærdig«.

Amerika er et frit Land, og det er et rigt Land. Da jeg kom ind i Kanada, blev jeg næsten overrasket ved at finde Tiggere paa Gaderne; der var noget uhyggeligt Hjemligt heri. I de Maaneder, jeg havde færdedes i »Staterne«, havde jeg næsten glemt dette Fænomen. Der gives en Slags autoriseret Indsamling af Almisser til Invalider paa enkelte Jernbanelinier, men man ser næsten aldrig en Tigger, end ikke i New York. Lovgivere og Dommere kunne gjøre Forretning af at sælge Lov og Retfærdighed, men man gjør ikke Forretning af at tigge. Amerika synes at have fordoblet sine Kræfter efter Krigen — ialfald for Nordstaternes Vedkommende — og det har en Fremtid for sig, som Ingen kan udmaale. Det er jo neppe kjendt endnu. Man finder stadigt halvt tilfældig, ikke en lille Mine hist og en anden Mine her, men hele store udstrakte Mine-Egne, som synes at antyde, at Kalifornien med sit Guld kun var en Ube-

tydelighed imod de Skatte af maaske mindre ædle, men ikke mindre gavnlige Metaller, som blot vente paa at drages frem af Jordens Skjød. Og disse Fund af Miner ere kun mere iøjnefaldende Illustrationer til de Rigdomme, Naturen endnu her har liggende uberørte for Menneskeslægten. Hele Europas trængende Befolkning vilde kunne finde Plads og Udkomme paa den rige amerikanske Jord, og det er, som om Amerika særlig vil komme det moderne Samfund til Hjælp i dets Trængsler, thi den, hvem det især, ja man burde maaske sige udelukkende, vinker, det er »Arbejderen« i egentlig Forstand, den, der vil og skal leve af sine Hænders Gjerning.

Asien ligger dødt som Fortidens Land, Europa vaander sig under Forpligtelsen til at løse de tunge Nutidsspørgsmaal, som Aarhundrederne have testamenteret »den gamle Verden«. Det unge Amerika, født i Friheden, er Fremtidens Land.

Anvisning for Bogbinderen.

De løse Billeder indsættes:

Kortet indsættes bag i Bogen.